

ספר דברי מרדכי

הדור אתם ראו כמה נאה ניר זה דברים המצורקים • באות מאירות
מפיו לפידים וברקים • דרושים לכל חפציהם אור נוגה להם ויהי
הם מריקים • הדרשה תדרש ואנהרינהו לעינין דרשינהו להני
קראי כסיני והם מחושקים • מילתא דאתיא מדרשא חביבא זריח
זריח אור כי יהל ועוזו בשחקים • הן אלה קצות דרכי איש אלהים
קדוש הוא הרב הגדול מעוז ומגדול כמוהר"ר **מרדכי גלאנטי**
וצוק"ל מתהלך בגן בעדת צדיקים • ובסופו בא יבא מעט ש"ת
אחד ממאה ממחברת הקדש **ספר גדולת מרדכי** אשר שבחוהו
רבנן והדברים עתיקים •

ואתא מכללא סוף דבר הקול נשמע לבר מניה דמר מעלת הרב
המופלא כמוהר"ר **משה גלאנטי** וצוק"ל גדולים צדיקים • יתר
הבז אשר דרש משה חבה יתירה נודעת לו מלאים זיו ומפיקים •
הכי קרא שמו **קולו של משה** בחכמה ובתבונה וברעת מים
עמוקים :

פה **ליוורנו** יע"א

שנת **כי האיש מרדכי** סולך וגדול לפ"ק

ברפוס חדש של החכם דט"ל
אליהו בן אמוזג וחבריו הי"ו
מרפיסים ומוכרי ספרים

ספר גדולת מרדכי

שאלות ותשובות

סימן א'

שאלה

תפלין שנמסכה רגל ה"כף פשוט או סוף סוף הקלף ואינם מוקפת גויל מתחילתה אם יוכל לנרוד קצת ממנה וליכא משום שלא כסדרן או לא :

תשובה

הנה מין הקדוש בספר הקלף כהלכות תפלין סי' ל"ב ס' ט"ז פסק ו"ל הא דמכשיריו כשנפסק אות דיוקא כשנכתב בכשרות וא"ל נפסק אבל אם כתלה כשנכתב הוה שם נקב ונפסק בו. או אם רגל הכף הפשוטה מגיע לסוף הקלף בלי היקף קלף מתחילה פסול ע"כ. ובהרי אורחין ראיתי להרב מג"ד ס"ק י"ד שכתב שזה הוכיח מין מרסוקסא לו דהכי מכשיריו כנפסק כנקב והא בעינן שתהא כל אות מוקפת גויל מר' רוחותיה ואם לאו פסול. ותירץ דלא פסול' אלא היכה שאינם מוקפת מחמת דבקותה באות אחרת אבל כנפסק כנקב לא. ועוד י"ל דארכא לחלק בין קודם כתיבה לאחר כתיבה וכו' וכמ"ס כאן בש"ע. והנה מדברי הטור משמע דלא ס"ל כתירוצי הכ' דהא כתב רבינו שלמי משמע שצריך גם בפנים מוקף גויל הילכך אם ניקב כל תוכו פסול ולתירוצי הכ' אמאי פסול בניקב סא אפי' אם ניקב מבחוץ כשר כיון שמתחילה נכתב בכשרות. אלא ע"כ דס"ל כתירוצי הא' אלא דל"ע דדבריו הם עתה אחריו דכסעו' ט"ו וכתב ולירושלמי פסול בניקב כל תוכו וכו' עכ"ל :

ואנכי

הענין תמים עליו הרבה ולא יכולתי להלום דבריו שהרי לפי זה גם כתירוצי קמא לא ס"ל הטור. שהרי לתירוצי קמא לא פסלינן בלא היקף גויל אלא בדבוקה לאות אחרת אבל כנפסק כנקב לא וכי' שיהא הנקב באות עצמה או בחללה לא פסלינן לפי זה. וא"כ היכי כתב הטור דהיכא דניקב כל החלל וליכא היקף גויל מכפנים פסול והלא היקף גויל לא אלתריך אלא לאפוקי שלא תהיה דבוקה באות אחרת לא כנפסקה בין בחללה בין בחוץ ולפי דברי המג"ד יותר יש סברה לפסול מבחוץ מבחשורין היקף גויל מכפנים שכן כתב הא' אפי' ניקב מבחוץ כשר וכיון דכנפסקה בחוץ ואין לה היקף גויל מכשיריו משום דלא פסל חסרון היקף גויל אלא כשדבוקה באות אחרת א"כ כ"ס כשניקבה כפנים ומחסרה היקף גויל בחופן כי לפי דברי המג"ד אפי' כפי תירוצי קמא לא אפי' הטור והיכי כתב שהטור סובר כחזירי הא' וכשאני לעצמי נלע"ד שאין שום תפיסה על מין דקתה אחריה גם הטור נלום עם תירוצי הכ' והוא כמה שנאמר דחסרון היקף גויל תוך האות גריד טובא מבחשורין הוא בחוץ לאות דכשאין לה היקף גויל מכפנים גריד טובא דכמעט אין לזה ומהאיתא עליה כי אין דמות האות ניכרת היטב לעין הקורא אם לא כשיש בחללה מעט קלף חלק וכו' הוה הכי גריד מבי אין לה היקף גויל מחמת דבקותה באות אחרת

אחרת וע"כ לא מכשיריו אלא דיוקא כנפסק כנקב מבחוץ לאות ומחסרה היקף גויל אבל כי הוה מכפנים גריד טובא מבי מחסרה היקף גויל מחמת דבקותה באות אחרת גם כתירוצי הכ' של מרן שכתב דהיכה שמתחילה נכתבה בכשרות ושם נפסקה דבשר היינו דיוקא כנפסקה מבחוץ אבל כשהוא בחלל ולא נשאר שום היקף גויל אף שנכתבה מתחלה בכשרות פסול מטעמא דכתובתה שתוך חלל האות שניקב כולו נפסדת לזרע תבנית האות :

שוב

ראיתי להרב בית דור שכתב כעין זה וחילק בין ניקב חללה לבשנפסק חולה לה. מעשה חכמה לרינונה כי הנה לבאורה יראה דפסול אף על ידי גדירות רגל הכף כיון שמתחילה נכתבה בפסול וכמ"ס מרן דאם נמסכה רגל הכף עד סוף הקלף בלי היקף גויל מתחלה פסול וליכא למומר דפסול דקא' היינו בלא גרירה דהא ודאי פשיטא ומאי אתא לאשמועינן. וראה ראיתי להרב"כ בית דור הלכות תפלין סי' כ"ד שרצה סברת האומרים שנסתייעו מדברי מרן וכמ"ס ו"ל וטענת הוא בירם דאלטרין הרב להומרם לאפוקי דלא נימא דהא דמכשיריו כשנפסק אות כנקב ואף דע"י כן אין היקף גויל הוא משום דלא אמרו שכל אות שאינם מוקפת גויל מר' רוחותיה פסולה אלא כשהוא מחמת שנדבקה באות אחרת אבל כשלא נדבקה באות אחרת כשירה. ולפי זה כשרגל הכף מגיע לסוף הקלף כשר בלא גרירה דאין צריך היקף גויל קמ"ל דאין הטעם משום זה דאף אם לא נדבקה לאות אחרת כל שאין לה היקף גויל יהיה מחמת מה שיהיה פסולה אלא הטעם משום דכתבה בתחילה בכשרות הא לאו הכי פסולה וכו' ולפי זה אם מגיע רגל הכף לסוף הקלף וכו' ע"כ. ואחר בקשת המחילה אין דבריו מוכרעין דכוונת ה"א היא להביא ראיה דמ"ל לרבינו המחבר לומר וכן אם רגל הכף והם לאפוקי שלא נטעה לומר דהיקף גויל אינו אלא לשלל תדבק באות אחרת וכו' וכמ"ס הוא הא שמעינן לה ממ"ס מרן הא דמכשיריו כשנפסק אות היינו כשנכתב מתחילה בכשרות הא לאו הכי פסולה משום דבעינן היקף גויל ככל גוונא ואפי' שאינם דבוקה באחרת וא"כ מג"ל למיחרד לתנאי וכן אם רגל הכף אם הכוונה בלא גרירה והא כבר שמעינן לה מרישא דמאריכונין היקף גויל בתחילת הכתיבה אף כשאינם דבוקה באחרת אלא ודאי דהכוונה היא דאף ע"י גרירה פסול והיינו חדושא דקמ"ל מרן. זה נראה ככוונת ה"א אלא שלדעתי אין מזה ראיה כ"כ שכן דרך כל הפוסקים לכתוב דאין אף שאלו דין נשמע מרישא. ואף כי אין דעתי דעת הדיוט מכרעת מ"מ אענה אף לבי חלקי ואם מן הוא. ויש כוונת ראיה חותכת הלא זה הדבר דלפי מ"ס מרן כתירוצי קמא מפורש ויולא דכשחסרון ההיקף גויל הוא מחמת דבקותה באות אחרת גריד טובא מבחשורין הוא מחמת עזמה שאינם מוקפת גויל ואנחנו להכי כשהחסרון של ההיקף גויל הוא מחמת דבקותה באות אחרת

סחומה מאמלע שיטה כ' ואם גמר בסוף שיטה מניח מתחילת שיטה כ'. כשיעור היות ומתחיל לכתוב הסחומה מאמלע שיטה נמלאת אומר ש' פתוחה תחילתה בתחילת שיטה כ' לעולם ופ' סחומה תחילתה מאמלע שיטה לעולם עכ"ל:

הנה כל שופט כלדק עיניו תחוינה שכונת הרב כך היא כי הנה היות המפסיק בין פ' לפ' אינו משמש כי אם ענין א' והוא להפריד בין פ' לפ' וכמ"ס בגמ' מה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להבין בין פ' לפ' וס"ל רבין לפתוחה בין לסחומה מבני קץ שיעור דט' אותיו' כדי להפסיק ולתת לו ריוח מענין לענין ואלא יתכלכל בערוב פרשיות וענינים ואל"נ הסחומה יש לה קשר עם הקודם לה מ"מ סוף סוף לא דמו הענינים אחרדי ממש אלא רקשר ושיוכות מיהא הית לה ברם איבא רובתי דאלטריך למעבדינהו פתוחה ואיבא רובתי דאלטריך למעבדינהו סחומה ושנינוא דעבדינן בין פתוחה לס' היינו טעמא כי הפתוחה היא כמו ענין אחר שאינו רבוק ונאחו בכסך עם הקודם לו ונכח טורא כינייהו וכשהוא סחומה היינו לומר שיש לה אחיזה ושיוכות עם פ' הקודמ' לה והכי אשכחנא ליה למוהר"ם ל' כתש"ס' ס' ל"ז ואע"ג דהסת' יש לה קשר עם הקודמת אכתי אלטריך למשכב כשיעור היותו כדי ליתן ריוח כהמור ברם ההפך שיש בין פתוחה לסחומה הכי הוי דלפתוחה אותו שיעור ריוח חלק דשכקין להפסיק בין פ' לפ' לריד שיהיה בסוף השיטה כדי שתהא התחלת הפ' הפתוחה מראש שיטה השנית ובסחומה לריד שיהיה אותו ריוח חלק המפסיק בתחילת השיטה כדי שתתחיל הסחומה כאמלע שיטה - וא"נ דשיעור ריוח המפסיק בסחומה הוי בסוף שיטה כל שהנית ריוח ג"כ בתחילת הסחומה שגיר דמו דכל הקפידא היא שלא תתחיל הסחומה כראש שיטה ונמלא לפי זה רס' הפתוחה הוי שמתחלת מראש השיטה לעולם וס' הסחומה כי לעולם מתחלת מאמלע שיטה וטעם לרבר רכל המתחלת כראש השיטה פתוחה קרינן לה משום דבין דמתחלת כראש שיטה וריוח המפסיק הוא בסוף שיטה הקודמת לה מורה באלכע כי היא נפרדת לגמרי מפ' שקדמה לה ונכח טורא כינייהו ואמטו לחכי התחילה כראש שיטה לומר שהיא התחלת ענין כפ"ע וכל שהריוח הוא בתחילת השיטה והפ' מתחלת מאמלע שיטה לזאת יקרא סת' דמאחר שלא התחילה כראש השיטה שמע' דלאו התחלת ענין כפ"ע הוא ובאלו כתוב בלוחו ריוח שיש כראש אותה שיטה עצמה מענין פ' שקדמה ברם דשכק' ליה חלק ליתן ריוח ולהבין בין פ' לפ' בדבר האמור ולהכי הרמב"ם ז"ל כיוול ותימ שפ' פתוחה מתחלת מראש שיטה וסת' לעולם מתחלת באמלע שיטה כי זהו ס' הפת' שתהא מתחלת כראש שיטה לומר שהיא התחלת ענין כפ"ע וסחומה מתחלת באמלע לומר שהיא סיום אל הקודם ונמלא לפי זה דכל שהתחיל לכתוב הפ' באמלע שיטה קרינן ליה סת' אף אם יש ריוח בסוף פ' הקודמת לה:

וב"ת לא כי הלא רס' הפת' הוי כמה שמניחין אותו ריוח חלק ט' אותיות בסוף שיטה הקודמת לה ברם ליבא קשירא בהתחלת הפ' הפת' שתהא מראש שיטה דכל כמה דשכק' חלק בסוף השי' אף רפ' אחרת יולאת בהטמא וראשה פרוצ לזאת יקרא פת' וכל כמה דלא שכקין היותו בסוף שיטה הקודמת לה הוה יקרא סחומה וטעמא דמילתא דכי מקיים באמלע

אחרת פסולה וכשהוא מחמת עצמה דווקא כשר לפי תיורולא קמא ואע"ג דלא קי"ל כתירולא קמא מ"מ נמלינו למדין שבשחיסרון ההיקף גויל הוא מחמת דבקוחה באחרת גרע מבי חסר מהאות עצמה והנה ראה ראינו למדין כסעי' כ"ה שכ' דמותר להפריד האותיות הרבוקות אחר שכתב לפניו דכיון שהאות לזרחה עליה כשפרידה מחברתה לא הוי ככותב ולית ביה משום כתבן שלא כסדרן והוא עפ"י מ"ס כ"י דכל שאינו כותב כידים אלא שעל ידי גרירה נתקן לא הוי כותב שלא כסדר עיין סס באורך ומעתה הרברים ק"ו אם כשהיה רבוקה בלוח אחרת ומכאן זה מחסרה היקף גויל קאמר שיכול לתקנו ולית ביה משום שלא כסדרן א"כ כ"ס וק"ו בשחיסרון היקף גויל הוא בלוח עצמה כגון רגלי הכ"ף והטו"ן שמגיע לסוף הקלף כלתי היקף גויל דמלי לתקנו בגרירה ולית ביה משום שלא כסדרן ולא פסלינן כשלא כסדרן אלא ככותב כידים לא כגורר אמור מעתה שם"ס מרן דאם רכל הכף מגיע לסוף הקלף בלי היקף גויל מתחילה פסול היינו בלא גרירה אבל אם גרר כשר ולית ביה משום כתבן שלא כסדרן וטור ושראל יולינו משנאות ויראנו מתורתו נפלאות:

פי המדבר מקום דחמו טרי ונולא איש לעיר

אנכי המג"ן

סימן ב'

מעשה שהיה שכתב לנו הסופר חפלין דר"ת באופן זה שהתחיל לכתוב פ' קדש בתחילת שיטה וסיום באמלע שיטה ופרש' והיה כי יביאך ג"כ ההחיל מראש שיטה וסיום באמלע שיטה באופן שהניח חלק יותר מבדי ט' אותיות ופ' והיה אם שמוע התחיל מאמלע שיטה והנית חלק יותר מבדי ט' אותיות וסיום אותה באמלע שיטה והתחיל שמע כראש שיטה ויש לחקור אם עשה כדיון ובתורה כמה שהניח חלק בסוף והיה כי יביאך דהשתא איבא לספוקי אם והיה אם שמוע תקרי פתוחה:

תשובה קים לי בנולא ערכי עליו פחות שבכרכין בלך שבס' דקו' גבר ולא חרא ביה כומן שהלוי מנוקה - דשף מדוכתיה ומרדכי ולא עקר מפרקים - ומהלך במלכים הליכות עולם עמק עכור אול כתר שבקים - הלא טוב אשמרה לפי מחסום לו' יוחן סגור הלי מאן דתקרי' - לולי האמנתי ללמור תורה כנושא ונתן דקדוקי תורה ודקדוקי - ולירי מעשה יורו המוריס רבי'ם הם אשר אתנו גרולים חקקי - וזה החלי יהיו לרעון אמרי פי:

כתב הרמב"ם כפ"ח דהלכות ס"ת וז"ל פ' פתוחה וס' לה שתי טורות אם גמר באמלע שיטה זניח שאר השיטה פנוי ומתחיל הפ' שהיא פת' מתחילת שיטה כ' כר"א שנשאר מן השיטה ריוח כשיעור ט' אותיות אבל אם לא נשאר אלא מעט או גמר בסוף שיטה מניח שיטה כ' בלא כתב ומתחיל וכו' מתחילת שיטה ג' פ' סחומה יש לה ג' טורות גמר באמלע שיטה מניח ריוח כשיעור ומתחיל לכתוב בסוף השיטה תיבא ח' תחילת הפ' שהיא סחומה עד שימלא היותו באמלע - ואם לא נשאר מהשיטה כדי להניח היותו כשיעור ולכתוב בסוף השיטה תיבא אחת יניח הכל פנוי ויניח מעט ריוח מראש שיטה כ' ותחיל לכתוב פ'

באמצע שיטה ומניח השאר כשיעור ט' אותיות פנוי ומתחיל פ' אחרת כשיטה ב' ממקום שיראה מסתברא דלחותה פ' פתח קריין לה דמרתו' דפ' שקדמה לה השלימה ענינה באמצע שיטה אמר' ודאי גבה טורא בינויהו וכבר פ' שקדמה לה נשלמ' לגמרי אבל כל שמקיים הפ' הקודמת בסוף שיטה אמר' אכתיו אות לה קשר עם פ' הבאה אחריה דכיון שמשכה עצמה עד סוף השיטה מסתברא דנאחזת בסךך עם האחרת וסתומה היא ומ"ש הרמב"ם בלורת הסתומה ואם לא נשאר ריוח כשיעור לכתוב חיבה אחת היינו לומר שלא נשאר גם כדו לכתוב ט' אותיות דכל שנשאר ט' אותיות שהיא שיעור הריוח האחרת היא הפתח' בין אם מתחלת מראש שיטה או מאמצע :

הא ודאי ליתא דמדיקט הרמב"ם נמלאת אומר פ' פתח' מתחלת מראש שיטה וסתו' מאמצע שיטה משמע קלת דסי' הפתח' זו הוא שהתחלתה מראש שיטה וסתו' מאמצע שיטה וכל כמה דלא מתחלה בראש שיטה אף שיש ריוח בסוף שיטה הקודמת לה סתו' היא ועוד קשה לפי זה דהיכי פסיק וזני דפתח' מתחלת מראש שיטה לעולם הלא אפשר ג' כ' שהיא מתחלת מאמצע שיטה ותקרה פתח' וכגון דשכיך ריוח ג' כ' בסוף שיטה שלמעלה הימנה כשיעור ט' אותיות וע"ק מה שכתב פתיחה יש לה שתי נורות אם גמר באמצע השיטה ויח השאר פנוי ומתחיל הפ' הפתוחה מתחלת השיטה הכ' דאמאי כתב ומתח' הפתח' הפתח' מתחלת השיטה הכ' לא הול' לא לא ויח' שאר השיטה פנוי ותו לא כיון דכל הקפידה היא הסיום באמצע שיטה אלא ודאי מדנקיט ומתחיל מתחילת השיטה הכ' ש"מ דכל מגמתו לעשותה פתוחה הוא כמה שמתחיל בראש השיטה והעיקר דרכיבנה רכל שפ' מתחלת מראש השיטה פתיחה קריין לה וכל שמתחלת מאמצע שיטה אע"ג דאיכא פנוי מקודם לה ג' כ' סתו' קרי' לה :

והבי משמע מרדכי מרן ב"ו סי' ער"ה שכתב שרבי הרמב"ם הן הם כסדור הקרמונים שמלא ר"ת ו"ל איזוהי פתח' כל שנשאר מקיים הפ' עד סוף השיטה כשיעור ג' תיבות ואם לא נשאר וכו' מניח שיטה אחת כולם חלק ומתחיל הג' ואיזוהי סתו' כל שכתב תחילת שיטה וסוף שיטה ומניח חלק באמצע השיטה וכו' וסדורה שכתב השיטה עד תליה או עד שלישיה ומתחיל לכתוב בשיטה שחתיה כנגד חלק של העליונה עכ"ל סדור הקרמונים וכתב מרן שרבי הרמב"ם מבוא' שהם כס"ה בלורת הפתח' וגם בלורה הראשונה של סתומה ולורה שניה של סתומה אומר אני שהיא הסדורה האמורה בס"ה דסדורה מין סתומה היא וסוכרים ו"ל דכל שמניח חלק בסוף שיטה ובתחילת שיטה שחתיה לא שנא אם מתחיל לכתוב כנגד ההנחה שלמעלה לא שנא אם מתחיל קודם או אחר בכל גוונא מקרייא סדורה ולאפוקי מקס"ת שחילק ביניהם עכ"ל מרן :

בי"ש לאפוקי מה' ה"ה הוא שס' ה"ה הביא דברי ר"ת מה שמלא כמ"ס דתניא איזוהי פתח' כל שלא התחיל בראש שיטה ואיזוהי סתו' כל שמניח באמצע שיטה וכו' וכתב ר"ת דהכרייחא הוא עיקר כמה שהיא חולקת דקסבר תנא דכרייחא בראש שיטה מקרי פתח' ולא בסוף מיהו אם מניח בסוף שיטה ובתחילת שיטה לא ברע ויולא ידי שניהם וכתב ע"ז ס"ת דבהניח חלק בסוף שיטה ובתחילת שיטה וכו' לא מקרייא בהכי

סדורה דהיינו כשהתחיל למטה כנגד מקום ההנחה זו דווקא נקראת סדורה שנראית הכל כחוב כשיטה אחת אבל אם אינו מתחיל כנגד ההנחה אלא או קודם או אח"ך נקראת שפיר פתח' עכ"ל ס"ת והשתא כחב מרן ו"ל דהרמב"ם לא ס"ל כס"ת דסדורה לא קרייא אלא כשמחיל לכתוב כנגד ההנחה אלא בין הכי ובין הכי סדורה קריין לה הרי להדיא דכמ"ש ס"ת דכסדורה כו' לא מכווני קריין לה פתח' כתב הרב שפוס האופן סודר רמב"ם דאכתיו סתו' תקרה ומ"ש ס"ת דכי לא מכווני קרי' לה פתח' היינו ודאי כשהניח בסוף שיטה סקודם לס' ריוח כשיעור וכמ"ש להדיא שבו האופן ולא ידו סדור הקרמונים ומ"ס וזו מבואר ובהך גוונא סוכר רמב"ם דאף דלא מכווני סתומה קרי' לה :

מיהו אכתיו חיובא למדתי ולומר דכפידוש הסדורה פליגי רמב"ם וס"ת דלסדר' לרוך שיהא הריוח של סוף השיטה פחות מכשיעור ולס"ת אף שהוא כשיעור סדורה קרי' לה אף בתנאי שהיו מכוונים זו ע"ג זו הא לאו הכי פתוחה תקרא אבל לסדר' מ' כיון דעיקר הסדורה היא בהניח הריוח של סוף שיטה פחות מכשיעור א"כ בין אם תשא מכוונת או לא סתומה קרי' לה והשתא קאמר הרב מרן דסדורה דהרמב"ם היא בין אם תשא מכוונת או לא סדורה מקרייא ואלא כס"ת שחילק הוה כסדורה שלו ולעולם רכפי' סדורה לא שוו סדר' וס"ת וגבה טורא בינויהו דלסדר' מ' לרוך שיהא ריוח של סוף שיטה פחות מכשיעור וכמ"ס ס"ת לא שנא פחות או כשיעור סדורה הוה כל שמתחיל כנגד ההנחה :

איברא שפי' זה דחוק הרבה וסוה ליה למרן לאשמעי' נמי דאיכא נפקותא אחריתי בין הר"מ וס"ת ותו דלפי דרך זה ל"ל דמ"ש הר"מ ואם לא נשאר מן השיטה כדי להניח הריוח כשיעור ולכתוב בסוף שיטה תי' אחת היינו לומר שלא נשאר גם כדו ט' אותיות שאם נשאר ט' אותיות תהיה פתוחה אף שמתחלת באמצע וזה דוחק לומר דרישטא דלישניה משמע שלא נשאר כשיעור הריוח וכדו לכתוב תיבה אחת אלא לא נשאר אלא השיעור לבדו וע"ק לפי דרך זה דאם איתא שריוח המלטרך להפריד בין פ' לפ' שיעור ט' אותיות אינו מונח בסוף שיטה ומ"ש ס"ת מ"אם לא נשאר וכו' דהיינו שלא נשאר גם ט' אותיות וריוח המלטרך להפריד מונח בראש השיטה א"כ למע' עשה בפתח' שתי נורות ובסתו' ג' נורות אף הסתו' הוה לו לעשותה כ' נורות וסוה הול' לא ואם לא נשאר וכו' דהיינו גם ט' אותיות או גמר בסוף שיטה ויח' ריוח מתחילת שיטה כ' כשיעור וכו' כי הוה דקאמר בפתח' ו"ל אבל אם לא נשאר אלא מעט או אם גמר וכו' ואין לידחק ולומר דאכתיו יש הפרש בין נורה כ' של סדורה לג' דבשניהם מלרפין אותו חלק שנשאר בסוף שיטה בהרי ריוח בתחילת שיטה להשלימו לט' אותיות וכמו שרט' לומר האחרונים ו"ל ובלורה ג' כל הריוח שהוא ט"א הוא מתחילת השיטה ה' ודאי ליתא דא"כ הול' לא ואם לא נשאר וכו' ויח' ויח' ריוח מראש שיטה להשלים לכשיעור אלא ודאי דשיעור הריוח המפריד שהוא ט"א הוה מונח בסוף השיטה וכבר מלתים אמורה כמ"ס ואם לא נשאר וכו' כשיעור ולכתוב תיבה אחת דכלומר שלא נשאר אלא דווקא השיעור או שכינן פורקא דריוח בראש שיטה להיכרא שהיא סתו' כיון דלא מתחלה מראש שיטה שזהו דווקא סי' הסתומה כאמור :

כרם לזכא לאסתוויי ממ"ש מרן שדכרי הר"מ הם כסדר הקדמונים ומלינו לס"ה שכתב בסדרה וז"ל סדרה כל שכתב הש"י עד חליה או שלישית ומתחיל וכו' הרי שאף אם נמר באמצע שיטה או בשלישית דאכתי איכא שיעור ויותר ומתחיל למטה בשיטה האחרת סדרה קרי לה דאכתי קשה על עצמך שהרי ג"כ מלינו לס"ה שכתב שכסדרה צריך להתחיל שיטה האחרת כנגד החלק של העליונה ולהר"מ ל"ש אלא ודאי עכ"ר למימר דה"ל דלירות פתח וסתח דהר"מ הן הם כס"ה כרם אינם שוים בכל מכל ובקל דכריס יש שינוי כיניהם וא"כ אכן נמו נימא הכי:

והן אמת שאני תמיה איך כתב מרן שדכרי הר"מ הם כס"ה ושכוכד הרב בסדרה ל"ש אם מתחלת כנגד החלק וכו' ולא פוקי מס"ה שחילק כיניהם שהרי אף לס"ה גופיה עכ"ר צריך לחלק כיניהם דל"כ למא כתב ומתחיל לכתוב בשיטה שתחתיה כנגד החלק של העליונה הא מלי להתחיל ממקום שירצה כל שמניח חלק בסוף ובראש ואם כדבר הזה פליגי הרמב"ם וס"ה לא הו"ל למרן למימר לאפוקי מס"ה את אלא לאפוקי מס"ה גופיה:

וממ"ש המדרבי כפרק הקומץ רז' סוכר כהר"מ ומפרש הירושלמי באופן זה פתח מראשה כל' מראש העמוד הויא סת' ושור ט"א והתחיל באמצע השיטה אע"ג דכרך שכתב סיים השיטה אפ"ה הויא פתח אע"ג דכ"הג באמצע הדף הויא סתומה וכו' ע"כ אין להכיר דאיה דכל שיש בסוף שיטה ט' אחיות אף שהתחיל באמצע שיטה פתח תקרא מרקאמר אע"ג דכדקו שכתב סיים הש"י וכו' דמשמע רכל הקפידה שתהא פתח כהניח בסוף שיטה ט"א דהשתא להכי ק"ל רכיון שסיים בסוף שיטה ולא הניח בסוף כשיעור מן הראוי שתקרא סתומה ואם איתא דלא קפידון אלא להתחלה בראש שיטה הו"ל ואע"ג דלא מתחיל בראש שיטה ומדלא קא' הכי משתמע שאף כדור' זה עצמו שלא התחיל בראש הדף אי לא הוה מסיים בסוף הדף היינו קורין אותה פתח דאכתי איכא לרחווי דהיינו דקאמר ואף שסיים כרך שכתב כל' ומניח ריוח המלמד כד"ה בראש שיטה דכ"הג הויא סתומה באמצע הדף כיון שמתחילה לכתוב באמצע שיטה וכשלמא אי לא הוה מסיים בסוף הדף דלא לא היה מניח ריוח בראש הדף שפיר מקרי פתוחה אבל השתא דסיים בסוף הדף והתחיל מאמצע ש"י כדי להניח השיעור ראו שתקרא סתומה כיון שאינה מתחלת מראש הדף:

הדרן לקמיינתא רמכל הנך דלעיל יש ברירה דלכר"מ כל שלא התחיל בראש ש"י אף שמניח בסוף ט"א אכתי סתומה הויא והכי משמע קל' מדרבי מרן שכתב רבין שהניח חלק בראש ש"י כיון שהניח חלק אף בסוף שיטה בכל גוונא נקראת סתומה דכל שהיא מתחיל מאמצע שיטה הויא סתומה משמע מזה דעיקר הסתומות כמה שמתחיל מאמצע ש"י ואף דאיכא חלק ג"כ בסוף שיטה כשיעור ט"א סתומה הויא:

גם מדרבי הר"י אסכנדרני ז"ל שכתב מרן הכי משמע שדכר ז"ל פי' הויא הירושלמי כדכרי הר"מ באופן זה פתח מקופה דהיינו כפשיטה פ' פתח מראשה היינו שהניח שיטה אחת חלק פתח וכתב ז"ל מפני שכת' לירות הללו הפתח מתחילת מראש שיטה אבל אם היה פתוחה בסוף שיטה ולא התחיל מראש שיטה כ' שתחתיה וכו' וזנקראת סתומה שמתחלת באמצע שיטה

ע"כ וממאי דקאמר אבל אם הוא פתח בסוף שיטה וכו' משמע דהוי פתוחה כשיעור:

באופן דהא לא נריכה רבה ופשיטא מביעתא בכותחא דעיקר הסתומה בשלא התחיל בראש ש"י ואף שמקודם לה בסוף שיטה איכא חלק ואייר ט"א וזה ברור ויהיו דכרי אלה אף למותר כרם להוילא מלב המתעקשים הארכנו טרחא יתירה:

איברא שזה דווקא לדעת הר"מ ובאשר הוכחנו לעיל כס"ד אבל לדעת ר"ת וס"ה את ס"ל אף לדרבי ס"ס דס"ל דפתח מראשה לא הויא פתח מ"מ אם הניח בסוף שיטה כשיעור ט"א וגם בראש שיטה הניח חלק גרע ושפיר קרי לס פתוחה משום דס"ל דעיקר הפתוחות הוא כהניח שיעור ריוח דע"א בסוף שיטה דהשתא אף אם יניח ריוח בראש שיטה האחרת פתח קרינן לה:

וראיתי לרש"ל כתשו' סי' ל' וזכיר לנו גדולה תשו' לאחר קדוש מדבר הוא ניהומהר"ם ככ"ד משולם כתב בסוף התשובה דאפשר לו שר"ת סוכר כהרמב"ם דכפתח מראשה שהיא סתומה שהרי לא הזכיר ר"ת זאת הלורה כשמפרש הפתח א"כ משמע דלא הויא פתוחה אלא סתומה וא"כ וכו' לא הזכיר כשהזכיר הסתומה וכו' וז"ל דהא דלא מזכיר אותה משום דסתם על המכין דהואיל והזכיר לורת הפתח ולא הזכיר זאת משמע דהויא סתומה ולא הולך להשמיענו כלורת הסתומה אלא זאת המוזכרת וכו' משום דהוה ס"ד דלא מקריא פרשה משום דאינה פתח לא מראשה ולא מסופה וכו' עכ"ל. מפשט לשונו משמע דקאי אמ"ש ר"ת דכרי ס"ה ולא הזכיר כשהיא פתוחה מראשה מה דינה:

אבל אני תמיה שאף שנאמר דלס"ה הך לורה סת' היא אכתי מי הניר לו שר"ת סוכר כס"ה ולא כמ"ס סוכר שאדרכא כל שלא התחיל מראש שיטה הויא פתח וכמו שכן הוא העמית שר"ת סוכר כמ"ס כמו שהעיר עליו סה"ת הכיאו מרן וז"ל הכרייתא היא עיקר כמה שהיא חולקת דקסדר תנא דכרייתא בראש שיטה מקריא פתוחה ולא בסוף שיטה מיהו אם מניח חלק בסוף שיטה ובראש שיטה לא גרע בהכי וכו' ילא ידי כ' עכ"ל ואפשר לומר דהרב לא קאי אסכרת ר"ת גופיה אלא אמה שכתב ר"ת בשם ס"ה:

ואכתי ק"ל על דכרי דהיינו מ"ל אף לס"ה בהך לורה שאינה מתחלת בראש אם היא סת' או פתח עד שכתב שאפשר שיורה להר"מ שהיא סתומה מרלא הזכירה כלורת הפתח וחזר להקשות דל"כ למא לא הזכירה גבי סתומה וכו' עד שנרחק בתי' כי הלא זה הרב כפי' היתמר דהויא סת' מרכת כלורת הפתח ז"ל ואם לא נאשר כדי ג' למשפחותיכם ונית ש"י חלק ויתחיל מהב' וא"א רפ' מראשה פ' אמאי אלטרין למישבך שיטה אחת חלק יניח חלק מראש שיטה וכהכי הויא פתוחה אלא ודאי רבכה"ג לא הויא פתוחה והכי ריוק מרן הכ"י ע"ש ול"ע ומ"ש עוד הרב ראופשר דהך לורה לא פתוחה ולא סת' אחרי בקשת המחילה לאו סכרה היא:

ומעתה אשא עיני לבאר סכרת סר"א ש כתב הטור בשמו בהל' ס"ת סי' ער"ה וז"ל הפתוחה וכו' עד ואם סיים הסת' וכו' ע"כ סנה לשון הרב הטורים לכהורה תמיה והוא דלא אשכחן להרא"ש שדכר כענין זה אלא בה' ס"ת שכתב וז"ל פ"ה לא יעשה סת'

סתו' כתב ר"ת וכו' ער וכן הסברה נותנת וכה' מנחה כתב בד"ה מאי פתו' וכו' ער לקיום מ"ש והאידנא נהוג עלמא בפתו' והנהגה לכאורה יראה מרבתי הרכ דכין לסתומה בין לפתו' בעי' ריוח נ"א להפסיק בין ספר' אלא שאם ריוח זה הוא פתוח מלד' או בסוף או בראש הויא פתו' ואם הריוח הוא סתום מכ' לרדיו הויא סתו' ולכן כתב נבי מנחה רבע' שתהא סתו' שלא יניח ריוח נ"א לא בסוף ולא בראש שאם יניח נ"א או בסוף או בראש פתו' הויא דס"ל כהירושלמי שכתב פ' מראש פ' פ' מקיפה פ' ולענין שיעור הריוח ס"ל כמ"ס דכין לסתו' בין לפתו' חד שיעור בעי' והוא נ"א ודלא כמ"ס שסובר דשיעור פתו' ט"א ואם הוא פתוח מזה לא הויא פתו' דא"כ אמאי כתב ולרדיו לזכור כמנחה שלא יניח חלק לא בסוף שיטה ולא בראש שיטה נ"א ואלא אף ה"ס יניח שיעור נ"א כל שלא הניח ט"א לא הויא פתו' אלא ודאי אף שיעור הפתו' הוא נ"א כל שהחלק פתוח או מראש או בסוף וא"כ תמיהא לי מילתא דהיכי כתב הטור משם אבינו דלפתוחה בעינן ט"א וע"ק כעבור מנייה וביה דלכאורה יראה כי לפתוחה לרדיו כ' תנאים ה' שיהא שיעור הריוח כדו ט"א ועוד שנית שיהא הריוח פתוח וכל שלא יש ט"א אף שהוא פתוח או אם הריוח סתום אף שיש חלק כדו ט"א לא מקריא פתוחה אלא סתומה ולסתומה בעינן שהריוח יהיה סתום מכ' לרדיו ושיעור ריוח נ"א ואם הוא פתוח מזה פסול אבל אם הוא יתר ע"ז ואפי' יתר מט' אותיות נמי לא מעכב כיון שהוא סתום מכ' לרדיו וע"ז קשה דא"כ למעשה כתב בסתו' שאם יש בשיעור לכתוב תיבה אחת יעשה ואם לאו יניח שו' אחת חלק וכו' ואמאי הא כיון דשיעור הפסק הנלדך בין פ' לפ' הוא ריוח נ"א וכל שהריוח הוא נא"ת אף אם הוא בסוף או בראש לא הויא פתו' כיון דליכא טע"ז א"כ אמאי הלענין שיטה אחת חלק הוה מלי לכתוב בתחילת שו' האחרת ושפיר שיעור איכא בסוף שיטה הקודמת כדו נ"א ואם תפרש שמ"ש ואם לאו שלא נשאר כשי' כדו לכתוב נ"א אחת קשה דהוה מלי לכתוב כשי' כ' בהניח חלק כדו נ"א שהוא שיעור המספיק ושפיר מחקריא סתומה כיון דליכא ט"א וז"ל ככתב האחרת שכתב אם קיים הסתו' וכו' יניח שיטה וכו' דאמאי אלעריך שיטה א' חלק :

ולחבי אגא דאמרי דהטור סובר דלעולם להרה"ש פסיקא ליה מילתא דכין לפתו' כיון לסתו' השיעור הוא נ"א ואם הניח נ"א או בראש או בסוף פתו' הויא כרס מה שכ' דלפתו' בעי' ט"א לאו דווקא אלא ללכת וי"ח ס"ה שכתב דלפתו' בעי' ט"א כתב הכי אבל לעולם לא חייב לאידך נוסח שאם הוא פתו' כריוח נ"א סתומה מקריא דלסתומה אמרינן הכי לא להקל :

אבל אין לומר דלעולם ס"ל לטור דעיקר הריוח לפתו' הוא ט"א דווקא אבל כי אתינן למעבד סתומה אזלי' להסתמיר כהמ"ס דכל שיש ריוח בראש גא' ו' הוא פתו' דא"כ אין לך להסתמיר אלא בדינא דמ"ס גופיה דהיינו כמה שסובר שהפתו' הוא בראש לא בסוף וכההיא יש לך להסתמיר ולומר דחוישי' לשיעורא דמ"ס דכל שיש נ"א בראש הוא פתוחה אבל אם היא פתוחה מסופה דאעיקרא מ"ס סובר דלא הו' פתוחה כההיא אין לנו להסתמיר ולומר שלריבוי אנו לחוש לשיעור המ"ס ולומר דבנ"א הויא פתו' דהא המ"ס ס"ל דאעיקרא כהך גונא לא הויא פתו' כלל כיון שהוא פתו' מסופה וא"כ למעשה כתב הרה"ש דיש לזכור שלא יניח נ"א לא

בסוף ולא בראש דחייב בראש אבל בסוף אמאי :
איברא דכי מעיינינן שפיר אף לרדנו איכא תכרה והוא דפתו' מראשה אמאי אלעריך ריוח דט"א או משום ללכת וי"ח ס"ה הא בלאו הכי אין אנו יולאין וי"ח ס"ה בלדעם כיון דלס"ס פתו' מראשה סתומה היא וכ"ש יש להעמיד על עיקר הריוח דמסתמיר כריוח נ"א אף לפתו' ואף שיש לדחות מ"מ כ"ל שכוונת הטור היא כלוהו אחר ולעד' כי הוא האמת והנכון והוא דאין הכי נמי דחייבא ליה להרה"ש דכרידא ליה מילתא דלורת הפתו' היא בין מראשה בין מסופה ונתברר לו זה מתלמוד ירושל' אבל לענין הריוח שיש להניח בין הפרשיות אין ראיה לא מהירוש' ולא מתלמוד ירושל' כמה שיעור לרדיו להמית דק' מה שנמצא כתוב כמ"ס דכין לפתו' כיון לסתו' נ"א וזל"ס לפתו' ט"א ולסתו' כ' אותיות וכיון דליכא כרידא מהתלמוד כמאן הלכת' אזלי' לחומרא דהיינו דללורת הפתו' מלריבוי ט"א וכן שהפתוחה הוא בראש או בסוף מלריבוי לך שיעורא וכסתומה מכ' הלדיון עכדי' לחומרא להלדיון נ"א כמ"ס ולא כמ"ס וכוה' אחי שפיר כל מה שכתב הטור שאם לא נשאר בשיעור נ"א ולכתוב תיבה אחת מניח חלק שיטה אחת ולא מלי להחיל בשיטה כ' בהניח חלק נ"א שהוא שיעור הסתו' ראפשר דלכלה הוא כמ"ס רס"ל דשיעור הריוח הוא נ"א אף לפתו' וכיון שהוא פתוח ריוח זה הויא פתו' ולכן לרדיו להניח שיטה ה' חלק וכן מ"ס הרה"ש נבי מנחה דבעי' סתו' אחי שפיר דכיון דלרדיוה כרידא ליה מילתא דכפתו' כיון שתהא פתו' מראשה או מסופה שפיר קרי' לה פתו' וסתם שיעור ריוח פ' אפשר שהוא נ"א כמ"ס אמטו להכי נבי מנחה דבעי' סתומות לרדיו שלא יניח נ"א לא בסוף שיטה ולא בראש שו' כדו שלא תהא פתו' לא מראשה ולא מסופה כיון דשיעור הפתו' אפשר שהוא נ"א כמ"ס ואכתו לרדיו עיון מהיכא נ"ל זה לטור מדברי הרה"ש ואדרבא ניימא דס"ל דכין לפתו' כיון לסתו' לא בעי' כי אם נ"א כמ"ס ולמה לנו להניח דכרי הרה"ש חלואים ומדכתב נבי מנחה סבי' ניימא דפסיקא ליה מילתא ואפשר דכיון דכח"ס ס"ת ששם הוא עיקרן של דברים אשכחן דמייחיה הרה"ש דכרי ס"ס ומ"ס והוא בילה דעתו בענין הפתו' והסתו' אוו' לורה הוא פתוחה ואו' לורה הוא סתו' ולענין השיעור כמה לרדיו להיות לא נלה סדור כמאן ס"ל או כמ"ס או כמ"ס אית לן למי' שהוא מסופק כדבר ואלוהין להסתמיר כדכתיב' לעיל :

נמצא פסקן של דברים להרה"ש וכו' ולורת הפתו' בעינן כ' תנאים שתהא פתו' מסופה או מראשה ושהא ריוח כניסה ט"א וכסתומה מכ' לרדיו ריוח של כנתיים יהא מונח בשיעור נ"א וכסתו' שגמר בסוף שו' או קרוב לסוף שו' דליכא ריוח ולכתוב באותה שיטה תחו' הפ' לרדיו שיניח שיטה א' חלק שאם יכתוב באותה שו' בהניח חלק בשיעור הסתו' שהוא נ"א לא מהני דאפשר דהלכתא כמ"ס דשיעור הריוח הוא נ"א אף לפתו' וא"כ נמצא שזו היא פתו' וכן אם גמר קרוב לסוף שו' דליכא שיעור נ"א ותיבה אחת אלא נ"א דווקא נקראת פתו' ואין לה תקנה כשי' א' חלק כיון דסוף סוף פתוחה היא מסופה ולפי זה ז"ל שמ"ש ואם לאו יניח שו' א' וכו' היינו שלא נשאר ריוח חפ' בשיעור נ"א שאם נשאר אינו מעלה אריכה כשי' א' חלק כאמור :

איברא דחייבא לרש"ל כתב' סו' ל' וכתב אופן א' ככתו' הפתו' והסתו' וכתב שבוה האופן

האופן וז"ל הרעות ופוא שיתחיל קדש כראש ש' ויניח כסופה כז' לכתוב ע"א וכדי לכתוב תיבה א' מפרשה האחרת וכראש ויהי מניח כז' ג"א ובאופן זה ככל הפרשות חזן מפ' שמע שמניח פחות מט"א כסופה וכראש והיה א"ס שמע ויניח פחות מג"א ובזה יוצא לכל הרעות ואף דל"ה מ"ל שלל התחיל מתחיל ש' קדומה היא מ"מ היינו דווקא כי ליכא ריוח בסוף פ' הקודמת חל"ה ע"א או פחות אלל כשיש חלק בסוף כז' לכתוב ט"א ותיבה א' חמ"ד בודאי פתח' הוא שא"ס היתה סת' קיה לו להתחיל מאותה ש' כיון שיש חלק בשיעור וכדי לכתוב תיבה א' אלל דבריו ז"ל:

ומכאן

ראוי מכרעת לדברות א' שכתבנו דל"ה עיקר הפתח' תלוי בהתחיל' כראש ש' ולא כמה שמניח חלק לכסוף ט"א דל"ה כמ"א ק"ל לרש"ל אחמונה זו דראוי קיה שתהא סת' לרעת הר"מ כיון דלא מהחילה מתחיל' ש' עד שנתק וכתב דל"ה י"ש להניח ט"א ותיבה א' שז"ל מורה כאלכע שהיא פתח' וכו' ונדרק כל כך כזה והוא מ"ל להניח ט"א דווקא בסוף הפ' ואף שהאחרת התחיל באמצע ש' אפ"ה פחותה היא כיון דבסוף איכא ט"א חלק כסופה אלל ודאי דאף דליכא ט"א כסופה כל שהתחיל האחרת מאמצע שיטה סתומה קיה עד שלזה הולך לידן כדבר חדש דכדאיכא ט"א ותיבה א' פתח' קדי לה וכו' שוב מל"ה הדבר מפורש להדיא בדברי רש"ל עי"ש דכל שפתח' מראשה היא סת' לרעת הרמב"ם אף שגשחיד ט"א בסוף הקודמת ודא לא לזיכר רבא:

אבל

אנכי העבד לא יכולתי להלום דברי הרש"ל שא"ס בדבריו דכל דאיכא ט"א ותי' אחת תלק פ' האחרת קרי' לה פתח' א"כ היכי פקיק ותי' הר"מ נמלאת חומר פתח' מתחלת מראש ש' לעולם וסת' מתחלת מאמצע ש' לעולם והלא אף פתוחה אפשר שלא תתחיל מראש ש' ושפיר קרי' לה פתח' כל שהניח לסוף שיטה הקודמת לה בשיעור ט"א וכדי לכתוב תיבה א' והיכי מסיר לן מר הד' כללל כיון דלא כללל הוא:

ותו ק"ל דאכתי לרעת הרא"ש לא הרוחנו כלום כיון דס"ל דלענון השיעור אזלי' לחומרא וכמ"ס וא"כ והיה כהניח יותר מג"א בסוף שמע י"ש לנו להחמיר ולומר דפ' וקיה לא היא סת' אף דליכא ריוח ט"א וכמו שהחמיר הרב ז"ל גבי מזוזת הן אחת נר"ה שרש"ל הרגיש כזה שכתב ז"ל ואין לומר שא"כ תהיה פתח' שהיו קי"ל פ' מסופה פתח' והיה הניח ג"ה שיעור שהוא ש' פ' לרעת מ"ס א"ל לומר דמ"מ היא סת' לרעת מ"ס לא היו הפתחות בסוף ולרעת ר"ת וסיעתו דס"ל דהפתיחות הוא בסוף הרי לא הניח ט"א דלרעתם לפתח' כענין כע"י ט"א עכ"ד:

ואנכי

כענוני לא הכינתי דאכתי קו' קיימא דא"כ דלמ"ס דס"ל דהפתח' לא היו בסוף אלל כראש ניחא גס לס"ס דס"ל דהפתח' היו בסוף ניחא כיון דלס"ס שיעור הפתח' היו כט"א כרס להר"ה"ש לא מלאנו מענה כיון דלרא"ש הפתח' היו כיון מסופה כיון מראשה וכיון שכן נוכין ונדרן בשיעורים דהרא"ש כמה היו א"ת דס"ל דכין לפתח' מראשה כיון מסופה כע"י ט"א א"כ למע כתב גבי מזוזת שלא יניח כין בסוף שמע כין כד"ה של וקיה כז' ג"א וסרי אף א"ס יניח ג"א ליכא קבוצה כיון דשיעור הפתח' היו ט"א דווקא וכ"ז מהכי סת' הויה ותו קשה דכי ליכא ריוח כסת' בשיעור

ולתחיל כפ' האחרת אחרי מלריך הרא"ש לשי' א' חלק וכדאקשי' לעיל וא"ת דס"ל להר"ה"ש דשיעור הפתח' כיון מראש כיון מסופה היו ג"א א"כ לא הועלתו כלום כתמונה זו וליכא למימר דפתח' מסופה מלריכו' ט"א חלל מראשה מסקיון כג"א וה"ט דלהר"ה"ש לא כריח' ליה מילתא כענין השי' אי כמ"ס אי כס"ה ואמטו להכי כי עכדי' פתח' דס"ה דהיינו מסופה מלריכו' כשיעורא דיהיב לה ס"ה וכי עכדי' פתח' דמ"ס דהיינו מראשה חמרי' מסקיון בשיעורא דיהיב לן המ"ס כפתח' שלו דהיינו כג"א ובס"ה א"ש דמלריכו' שיטה א' חלק ומ"ס הטור דפתח' מראש כע"י ט"א הייט דכיון דפתח' מסופה כע"י ט"א אין לנו לחלק ביניהם ולומר דפתח' מסופה כע"י ט"א ופתח' מראש ג"א:

הא

ודאי ליתא דאכתי קשה מ"ס הרא"ש שלא יניח כז' ג"א לא בסוף ולא כראש כז' שלא תהא פתח' דכשלמא כראש ניחא ש"ה הרי היא פתח' לרעת מ"ס וכפתח' דידיו עכדי' דבריו לענון השיעור כרס בסוף אחרי לריך לומר שלא להניח ג"א והלא אף א"ס יניח סת' הויה אליכא דכ"ע כיון דלמ"ס לא היו הפתחות בסוף ולס"ה ליכא ט"א אלל ודאי העיקר כמ"ס דאזלי' לחומרא בחרוויקו ושיעוריו דמ"ס יחזיקו ליה אף בפתוחה מסופה דלמ"ס לא הויה פתח' כלל מהסוף מ"מ כיון דלדידן היא פתח' לענון השיעור חסיון עיקר כמ"ס וכן כפתח' מראש אף דלס"ה ליכא פתח' כהכי מ"מ כיון דלדידן היא פתח' יחזיקו ליה שיעורא דס"ה ולחמור וכו' שהאכתי לעיל וכ"ס כתמונה זו סוף סוף לא ילאנו ידי הרא"ש וכן קשה ע"ס דס"ל שס דגבי מזוזת שריך לעשו' סת' לל"ה ידי כל הרעות יניח בסוף פחות מט"א וכראש פחות מג"א ובזה יוצא לכל הרעות ואני תמיה איך לא שת לבו למ"ס הרא"ש להדיא גבי מזוזת שריך שלא יניח כז' ג"א לא בסוף ולא כראש:

גם

הר"י סי' ל"ב כתב חמונה זו דק שכתב שאין קפידא בתחילת וקיה א"ס שמע שיניח פתח' פתח' מג"ה ולא לריך למשכך רק פחות מט"א דלא חיוש' למ"ס ולא חיוש' רק לרכי' הר"מ והרא"ש שראו כל הכרייתות וכו':

ואני

לענמי מסתברא לדעתי קל דאכתי לא נפיק ידי הרא"ש שר"ה כל הכרייתות כאמור ויותר מהמה כל אשר כתובו יתמ' כמ"ס ס"ה כתחילת דבריו כשיבאר דעת הרא"ש בסת' ופתח' כתב כפתח' וז"ל ושיעור החלק הוא כדי לכתוב ט"א וסת' הוי כל שמניח חלק באמצע ש' בשיעור הנז' וכו' ע"כ ונראה שגגה פלטה קולמוסו כמ"ס דשיעור ריוח הסת' הוי בשיעור הנז' דפ' דליתא וכמ"ס הטור להדיא:

ומעתה

אחר שנתבאר לנו דעת הר"מ והרא"ש וד"ת וס"ה נכח לפסק הלכה כס"ד ואומר כי תפולין אלל ש"ל ר"ת שסיים הסופר פ' וקיה כי יביאך באמצע ש' והניח יותר מט"א והתחיל וקיה א"ס שמע באמצע ש' הם כשרים לרעת הר"מ כמו שהוכחנו לעיל שכל שאינו מתחיל הסת' בתחיל' ש' אף א"ס הניח בסוף פרשה הקודמת יותר מט"א שפיר סת' הויה:

ברם

לרעת ר"ת וס"ה דס"ל דעיקר פתח' דס"ה כהניח ט"א בסוף ש' פ' הקודמת וא"ס מניח ריוח גס בתחיל' פ' האחרת לא נרע ושפיר פתח' נקראת עענה לא לריך למעכר הכי דכיון דשכין בסוף וקיה כי יביאך ט"א נעשית וקיה א"ס שמע פתח' אף א"ס התחיל

אפוקי - אבל מה אעשה אבי השביעני טלטולא רבנא דשק מרובתיה אחוי ליה שקק' - והוא לא שני' רעיק כיומי יומא דשפמי דאפקינהו כרמסקי - למור' היה כשעה שאינה יום מעט שנת' איירי דוטר רלית ליה שיעורא סרוקי וברוקי - ע"כ יהיו דברי מעטים נקיט כפשו בקל' רי הא לאסוקי - ויהיו דברי אלה למשקל ולמטרי ואל' מן ההלכות שאלו יסאלו קורס הני ארוותא רבנן דפקיע שמיוסו שיעמדו דברי מרדכי ואי בעית אימא תלי ביה בוקי סריקי - הלכה וה' מורין מה יעשה ישראל ככן עזאי בשוקי - נאום הגבר קטן מכל שבטי - מטו ולא מטו - אמרנו אמרנו - גורם שמה יטע - לכל אשר יבטח :

והוא הענין מרדכי גאלנטי

סימן ג'

נשאלתי - כאלו שמונחים במנחת תפלין דר"ת ומתנהגים כחסידות לרעת האור המופלא רבי' ההלכה האר"ל ו'ל ומניחים אותם בלא ברכה או שרי לשות בין תפלה לתפלה כיון דאין מברכים עליהם כלל אי לא :

תשובה - נראה ברעת השאלה שהכניסו לספק זה משו' דס"ל דהא דקלן שלא יסוח בין תפלה לתפלה ואם סח עברה הוא כירו - ט"ט משום שלא ירכה בברכות שחם יסוח ינטר לבדן גם על של ראשוכ"ג דאעיקרא לא מברכין כלל שרי לשות גם אני יהיו דברי אלה עפ"י מרותיו ואבא היום בואם כמקל לנלות טפח כי אין הפנאי מסכים עמו להאריך כאשר עם לכבי לקבת עול הלכור המוטל עליו ועל זוארי ע"כ יהיו דברי מעטים וזה החלי בעזרת לרי וגואלי וס' קלסוס יעזור לי נס' :

כתב מהר"י איסרלנא ו'ל בס' הפסקים וכתבים סי' ק' וזהבאו מרן ו'ל ביה יוסף א"ח סי' כ"ה ו'ל לסמ"ק שכתב דכ"ה טוב להניח תפלין בלא ברכה אעפ"י כן אסור לדבר ולהסית בין תפלין לתפלין דהא דאמר' סח בין תפלה לתפלה עברה היא כידו אין הטעם דוקא משום שמביא עצמו לברכה שאינה לריכה לו אלא בלא זה יש עברה להסית כרמובת באשרי פ"ק דר"ה כתשובה המתחלת שאלו מקמיה ריש מחיבתא ועיון בפרק בסוי הרס כתו' ושם מוכח דאסור לדבר דפי' בלא טעם דמרכה בברכות וכן באשרי פרק כיוסו הרס משמע קלם דבריו התו' עכ"ל :

ורגע אדבר מאי דק"ל כתשובה הלז כי לכאורה נלע"ד ואם דל הוא דליכא ראיה מההיא תשובה דע"כ ל"ק החס גאון דבתקיעות אין לשוח אע"ג דלא הרר מברך כי סח אלא משום דברך בראשונה בתקיעות דמושב ואמטו"ל אי סח גוערין אותו מתרי טעמי חרף משום ברכתא דכריך ואכתו לא גמר מליה כתקנה לגמור סדר התקיעות ומחזי קלם דברכה לבלטלה ודומה זה קלם לכריך על המולה ושם בין ברכה לעשיית המולה ואע"ג דהכא מיהא הא תקע לתקיעות דמושב וכבר יוא' ו"ח מליה של חורה מ"מ כיון דלא גמר כל סדר התקיעות ולא גמר המולה בתקנה דומה קלם דלא עשה המולה עדיו דאין המולה נקראת אלא ע"ש נומרה וכל כי האי בר גערה הוא ותו איכא טעמא אחרינא דכיון דסח פתחא ברכתא קמיתא מיניה וכי קדר

התחיל בהמלע שיטה ואני אומר דלהך סברה חיושי' לס' בעלו מנהג ספרד דמיתו לה ב"י סי' ל"ב ו'ל ונהגו שפ' קדש והיה שמע מתחיל בראש שיטה ובסוף קדש והיה מניחין חלק כרי ט"א ובסוף שמע און מניחין חלק כלל ואם מניחין הוא פתח מכרי ט"א וכו' וכמלא שב' פדש' פתו' הן בין להר"מ בין להר"ש ופ' ד' טהנין כדברי הר"מ וכו' ע"כ גם כסם מוהר"ו' חביב כתב להתחיל פ' והיה חס' שמוע בהמלע שו' כי זה לור סתו' לדעת הר"מ ועכ"פ לריך לזכר כשיסויס וכשעריך שיהא סוף שמע שלא יעשה כמו ב' הפרשיות שעשה שמסוימות בסם בהמלע שו' כדי להורות על הפתיחות פרשיות הסמוכות להם אבל וכשעריך בסוף שמע יהיה בסוף השו' ממש להורות על סתומת והיה עכ"ל :

ואנכי הרואה דהני אשלי דברכי נוחא להו למועבר חופן המועיל כל מאי דאפשר ללאת ידי כל הרעות חס' אפשר ואמטו להכי בנ' פרשיות דמלי ללאת ידי הרמב"ם והר"ש ב"ר פ' אחרונה דלא אפשר ללאת ידי שניהם והוא מן הנמנע כמו שכתב מרן עשו כסדרת הר"מ ואכתו בהא נמו רט' ללאת ודי הר"מ וידי ר"ת וס' דס"ל לרעת ס"ה דכל כמה דאיכא חלק בסוף שו' פ' הכהה הרי הוא פתוחה אף חס' תתחיל מהמלע שו' ואמטו להכי כיון דמלינן למעברה לרעת כ' הסדרות עבדי' והוא דלא למשכך ריות בסוף שמע כלל ואם מניחים וכו' ופ' והיה תתחיל מהמלע דכהכי הויה סתו' בין להר"מ בין לר"ת וס' דהת לרעת ס"ה וסוינו דרייק מוהר"ו' חביב ו'ל להתחיל פ' והיה חס' שמוע בהמלע שיטה כי זהו סתו' לרעת הר"מ ועכ"פ לריך לזכר כשיסויס וכשעריך וכו' כלו' אע"ג דאמר' דפר' אחרונה דלא מלינן למעברה כהרמב"ם והר"ש וזהו עכדי' לה סתו' כהר"מ נגד הר"ש והסתא שמה א"כ דלא עבדי' לה אלא כהרמב"ם אף חס' נניח ריות בסוף שמע לית לן בה כיון דלא מתחלה והיה מראש שו' שזהו עיקר הפתו' לרעת הר"מ ליתא דהרי איכא מ"ד דעיקר הפתו' אינו תלוי בהתחלת הפ' מראש שו' אלא בהניח ריות בסוף שו' כרי ט"א וכיון שכן לריך לזכר בזה עכ"פ כיון דבהך מילתא מלינן למעבר סתו' לב' הרעות והסתא נוחא עכ"פ דנקט זה נראה לי ברור ככוונתם דאל"כ אמאי קפדי שלא להניח חלק בסוף שמע :

ואחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת אומר כי תפלין שכבר נכתבו כאופן זה וחקיימו ולית לן בה כיון שיש להם על מה שישמך הרמב"ם ו'ל ומה גם כי רבו בזה המחלוקות ואיכא מ"ד דהי עבדינהו כולקו פתו' שפיר דמו אבל מכאן ולהבא לדיו חוי דלא אריך למעבר הכי וכל כמה דמלי' ללאת מסלע המחלוקות עריך טפי וכמו שנהגו אבותינו ואבות אבותינו לחוש לזה ואין מניחים בסוף שמע בתפלין דרש"י חלק כלל ופסקה מרן בש"ע מה גם דלש' דס"ל הס פסוליס אף לרעת הרמב"ם דלדויה כל שיש חלק כרי ט"א ותיכא אחת פ' אחרת היא פתו' אף חס' תתחיל מהמלע שו' ולכן טוב וישר בתפלין דר"ת שלא להניח חלק בסוף והיה כי ויכאך כי היכי דתהיו והיה חס' שמוע סתו' כאמור כללע"ד :

ויותר ממה שקריתו עור דבות שנת' מספר שמליין ברוקי - המקום הזה מעלה ארוכה במספר שנת' שורש דבר לאתוויא מפרקי - חס' תדברנה שפתי כל הכתוב בספרי הפוסקים דאסויס ואחרונים לשאת ולתת בדבריהם ער רחוב וואריכו הבדי'ס ויראו

הדר תקע מיושכ ה"ל כעושה מזה בלא ברכה ולהכי כר נערה הוא אכל לא הדר כריך כיון דכולהו תקיעתא חדא מזה מה גם שכבר ילא י"ס תקיעה של תורה אמתו להכי קאמר גאון דנוערין כי אכל כי לא מברך כלל כגון כתפילין דח"ה לרעם הסמ"ק א"כ כנ"ד אפשר דיותר גאון דיכול לשוח ואין עבירה כידו וה"נ מתפילין דמשמע מדרכי הנאון דאיסור שיחה כהו הוי מטעמא אחרונה ולא משום מרכה כבכרות ליכא ראייה מוניה דאע"ג דכתפילין ליתיה לטעמא כתרא דכתוי' כיון דהדר מברך על של ראש מ"מ לא דמי משום טעמא קמא דכתוי' דע"כ ל"ק גאון אלא משום דכריך כרישא ארעיתא להניח כ' וסח כנתיים הויא קלת כרכתא קמא כבכרם לכתלה כיון שלל נגמרה כוונתו במטה עדיין וסח כנתיים ואף על גב דכעלמא אי אית ליה אונס מלי להניח תפלה אחת ולברך עליה לכתחילה מכל מקום ההם כעונדא דקא מברך ארעיתא להניח חדא תפלה אכל כל שרעתו כשעצב ברכה להניח שתיהן ולית ליה אונס דהתם חובה רמייא עליה להניח כ' ואף על גב דהוי כ' מלות לענין אס שח דחזור ומברך וכן כשהוא אנוס דמניח אחת ומברך מ"מ כי ליכא אונס לריך שיהיו כ' קשורות ותכופות זו לזו וכיון דאיהו נמי ארעיתא דהכי קא מברך כי סח דמי קלת לסח באמלע מזה ממש דההיא הויא ברכתא קמא כבטלה אכל תפילין כח"ה א"כ נ"ד דליכא ברכה כלל אימור דיכול לשוח כיון דליכא ברכה כלל :

ועפ"ה יש לרחות מה שהביא ראיה גם מדרכי הת' דכיוסו דרס דפ"ד ד"ה ומכסי כחדא ורא שנתח' כתבו שיש להסתפק אם סח כין שחי' לשחי' אכ לריך לחזור ולברך וכחבו שאס לריך לחזור ולברך כמו כתפילין אז אסור לברך כמו כתפילין דעבירה היא כידו ושכ דחו זה וכתבו דאין ראיה מתפילין דהתם היא מזה אחת ואין לו להפסיק אכל כשחי' אי כעו שחיט אי כעו שביק ליה ומ"מ נראה דאיסורא הוא להביא עלמנו לירי חזרת ברכה וכו' ע"כ ולע"ד יראה דליכא ראיה מדבריהם כלל דע"כ לא משמע מדבריהם ו"ל דאסור לשוח מלכד טעם מרכה כבכרות אלא התם גבי תפילין דקא מברך כרישא ואמתו ל"כ כי סח כנתיים הויא קלת כבכרה לכתלה כיון שלל גמר המלה דכולה חדא מזה היא ואע"ג דכעלמא אמרי' כי אנוס מלי להניח חד מינייהו משום דב' מלות נינהו ואין מעבכות זו את זו וכדאמרי' בגמ' וכמ"ש הגאון מ"מ העיני כשר לו לבכו ויכן כי רב המרחק ביניהם והאמת יורה דרכו דלגבי שחי' דחי כעו שחיט אי כעו שביק קרי' שפיר לתפילין חדא מזה משום דלא מלי' למימר אי כעו מניח הכ' אי כעו לא מניח דכל דליכא אונס חייב להניח כ' ולהכי לגבי שחי' הוי תפילין חדא מזה אכל לגבי תקיעות מקרי כ' מלות כיון דחי אנוס מיהא מלי להניח חדא תפלה ולברכי עליה דלעכובא אינס מעבכות זו את זו וכיון דלגבי שחי' חדא מזה הויא באמור רכל דליכא אונס קשורים זו כזו ואיהו כרישא ארעיתא דהכי כריך להניח כ' כיון דלית ליה אונס כי סח כנתיים ולא גמר מלה דומה קלת כרכתא קמיתא כבכרה לכתלה כיון שלל נגמרה עשיית המלה כחקנה לפי כוונתו עד ששח והו"ל כשח כין ברכה לתחי' עשיית המלה דכל זמן שלל גמר המלה כולה התחי' דמי ומשום דהוי

ברכת קמיתא כעון ברכה לכתלה אמתו ל' אסור לשוח אכל תפילין כח"ה או כ"ד דליכא ברכה כלל מי יומר דאסור לשוח :

ולכא למימר דיש להקשות על מ"ש דכנתכוון להניח כ' כדלא אנוס דהויא חדא מזה דא"כ אמאי אס סח כנתיים דלריך לברך ומ"ש משאר מלות כגון מנילה וכיוצא דאס סח כנתיים אינו חוזר ומברך והת' מבואר כמ"ש דתפילין לגבי מנילה מקרי כ' מלות משום דלענין עכובא אינס מעבכות זו את זו משום הכי עשו לו תקנה לחזור ולברך כדי שתפילין של ראש נמי יהא מונח כבכרה אכל כשאר מלות כגון מנילה דכולה חדא מזה היא בהכרח וכולה מזה מעבכת מתחלת' לסופה משום הכי לא מלי רבין לתקוני שיחזור ויברך שלא מלינו ברכה על חזי מזה ואחר כתבי כל הרשום ככחב ראיתי אחרי וראו להרכ מנן דוד סי' כ"ה כתשו' שאלה נגע כפרט הלז בדרכי התוס' הללו והאריך הרכה ולהיותי טורד לא יכולתי עמוד בדבריו ואין הפנאי מסכים ע"כ :

קנצי למילין אשים רק לענין דינא ודרינו בא כמסויף על דרכי תה"ד בראיה כדורה האף כי אין ידיעתי מכדעת מ"מ מקום הניח לנו ויכא ויעיד מש"כ הר"ה כשלהי ר"ה שטעם שאסור לשוח כין תפי' לתפי' אע"ג דב' מלות סח מ"מ כיון דכתוב בתפי' ש"י וש"ד והיו לאוח על ירך ולזכרון כין עיניך לריך זכירה שיהא תוכף תפי' ש"ר לתפי' ש"י כדי שתהא הויא א' לכ' ואס הסיח דעתו והפליג בדברים כיניהם עכירה היא כידו לפיכך חוזר ומברך ברכה של תפי' ש"י וחוזר ומממשש כתפילה של יד ומחוק את הקשר ועוד מברך ברכה כ' לשל ראש ותוכף כ' מלות זו לזוכר ע"כ הרי לך שפתיו כדור מללו שלריך להכתוב כ' מלות הללו ולא להפסיק כיניהם משום דכעו' והיו שיהיו כהויא אחת ולכן אס הפסוק מלכד חזרת הברכה ס"ל ו"ל דלריך לממשש כיד כדי שיהיו תכופות כהנחה :

מינה לנ"ד מפורש יולא כמניח תפילין דר"ת כמנחה בלא ברכה שלא יסח כנתיים אע"ג שאינו מברך עליהם דכעין שיהיו כהויא אחת ואס הפסוק עכירה היא כידו ואמר הרב מוהר"ר ישראל זלה"ה ועוד שראיה מדרכי הרא"ה ששכח בשם הלכות תפילין עתיקתא ומדרכי הרשב"א הביאן מרן ז"ל סימן כ"ה יע"ש :

ובהרי אורחין ראש ראיתי לכאורה דבר תמוה להרכ מ"א כסי' כ"ס ס"ק י"ח כתב וז"ל ומ"מ משמע דהמניח כח"ה בלא ברכה רשאי לענות דליכא אסורא כזה אלא משום שגורם ברכה ע"כ ותמהני איך שכן תלמודי שכתב הוא עלמנו סמוך ונר' לזה כס"ק ט"ו וז"ל ואפי' להמניח כח"ה בלא ברכה אפי' הכי עבירה הוא להסח וסוים ע"ז כ"י מהרש"י והקימא על החכם בעלי יד אהרן כסי' ל"א שכת' על דרכי המ"א הללו דאשתמטתי רבירי מוהרש"י הללו שהביאס מרן כסי' ל"א והניחו כל"ע ותמתי על החכם הנו' איך אשתמטתיס איהו גופיה דכרי מ"א הסמוכים לאלו דבריו האחרונים שהביא דכרי מוהרש"י לסדור והו"ל לאקשויי טפי מיניה וכו' ולכן האמת יורה דרכו דלא אישתמטתיס להרכ מ"א דכרי מוהרש"י דמהרש"י מיירי כסח שיתח' חולין דכההיא עכירה היא כידו וחוזר עליה מע"ה ואף בלא גרמת ברכה עכירה היא כידו כרס כי פסק כקדוש וקדושה כההיא ליכא עכירה כרס איסורא

אוסורה מנהל איכה משום שגורס לפרך ברכה שאינה לריכה וכמ"ס מרן בסי"ב ה"ה ואח"כ קאמר המ"ה דהמנהג הפילון כח"ה ראשי לענות דברים שבקדושה וליכא אוסורה בזה אלא משום שגורס ברכה כלומר דכזה המנהגות שפוסק לענות קדיש הון כו אוסור אלא דווקא משום גרמת הכרעה וכוון רב"ה לוכא ברכה שרי להפסיק בעניינת קדיש אבל לשית שיתת חולין שהיא עבירה אף בלא גרמת הכרעה כהא אסור לשות אף כח"ה והשתא דיוק תיבת חוס שכתב המ"ה א"ה ורוק :

ועוד

יש כירי רחיות לכ"ד מכמה מקומות כוזה הקדוש ומזה הובאו דבריו כיחס ויוסף סימן כ"ה וז"ל אר"ס תפילין חיונו על מוחא לקבל זכור ותפילין דררועא שמאלא על ליכיה לקבל שמור ומה זכור ושמור כבוד אחד נאמרו אף שכל ברכתא תריא לתרווייהו ולא נריך לן לאפרשא בשניה בעלמא בין דא לדא כמה דאוקמוס עכ"ל הרי מכוזר מדרכיו כו לא תקנו ברכה לשל דאש כרי שלא יפסוק בשניה דלא לאפרשא בין דא לדא עכ"ל :

ולאשר

חלק אלוה לו ברכה עינו יראו ולכנו יבין כי אוסור ההפסק לאו משום מרכה ככרכות אלא טעמו מופלא ומכוסה הומר לרכב טוב הוא שחיס חוכרות כמעד חיש וליחות ומאן פשין ומאן רקיע לתת ריות בין הרבקים בין לכיה ללכיס גלות עניינות וגולות תחתיות מאן דפסק יתפסק במדה שארס מורד נה מורדיו לו וניתם אותה לגתחיו ל' נתנה קריעה תתכו חוליות ולגבר אשר דרכו כסתרה פועל ישועות בקר"ב תקרבות כעין פנים וכנה כיהודה כירטיות הנה שברו אתו מה לי הכא מה לי התם כנו לתלפיות :

פי המדבר אנכי מג"ן

סימן ד'

לשון הר"ב אמת ליעקב דף קכ"א סי' ה' הלכות קס"ת

כתב

כענין קטן אס עולה מפטור כפרש' המוספין חכמים חוכה דהויא פלוגתא דרבותא כמ"ס מרן הכ"ו סי' רפ"ב וז"ל דהריב"ש ס"ל שפרשת המוספין הכהא חוכה ליום נריך שיעלה גדול ולא קטן וכו' ומרן הכ"ו ז"ל שחלק עליו וכו' והכיה שס כמה סברות דרבותא דס"ל דקטן עולה כפ' המוספין להפטור ע"ס וכ"כ הלכה למעשה כמ"ס סימן רפ"ר סע"ד ולענין הלכה אן בתר מרן גרירין וכו' עכ"ל וכ"כ ברכ"ו יע"ס ודבריו תמוהים כי מה שפסק מרן בש"ע סימן רפ"ר סע"ד דקטן יבול להפטור לא מייירי כיום שמוציאין ב' ס"ת שיקרא הקטן כס"ת דחוכת המוספין לא קאי אלא על קריאת ההפטרות והיא משנה במגילה וזה מוכרח דאלת"ה מה יענה הריב"ש במשנה זו דקטן יכול להפטור אלא ודאי דלא קאי לגבי קריאת התורה לקטן במוספין וזה מכוזר מדרכי מרן כ"ו שס בסו' רפ"ד שכתב וז"ל וקטן יכול להפטור פדחן במגילה ובסו' רפ"כ כתבתי אס קטן מפטיר כיום שמוציאין ב' ספרים עכ"ל הרי לך דקבא לא מייירי ביום שמוציאין ב' ס' שקטן המפטיר יקרא כס"ת וזה ברור :

והמדקדק

מדרכי מרן כסימן רפ"ב יראה כי הדרכא דעת מרן שאין הקטן קורא כסדר המוספין הכל לחוכת היום שהרי תפילה הכיה סברת האומרים שקטן קורא כפ' המוספין ואח"כ כיהא דכרי הריב"ש שכתב ע"ס ד"ת דלריך שיקראנה גדול וכתב לשאל ומה שאמרת שיש מקום שנהגו כשהמפטיר קטן עולה גדול כמקומו וקורא בתורה ותמפטיר קורא ההפטרות ואינו קורא בתורה ואע"פ שדרך המפטיר לקרות בתורה אינו משיס כבוד התורה והכא ה' איכא כבוד התורה כשלאמר שהמפטיר אינו ראוי לקרות בתו' וקורא גדול כמקומו זה הטעם אינו דלעולם מי שקורא בתורה הוא נריך לקרות ההפטרות כי שמה הגדול קרא לתוספת ולעלמו ולא כער המפטיר ואין כאן כבוד תו' והמנהג הסו' אינו מנהג יפה כענין וסמנהג שיהא לו במפטיר גדול או שיקרא גדול כחוכת היום ויפסיקו בקדיש ויחזור הקטן המפטיר לקרות הפ' הדין לו נ' פסוקים ממנה משום כבוד התורה ויכול לפרך לפניה ולתורה מדי דחוס אכרכות ההפטרות עכ"ל הריב"ש וכתב עליו מרן ואנו לא ראינו מי שנהג מדרכי הריב"ש אלא כמנהג אותם המקומות שכתב השו"א וגם הוא ז"ל וכו' וגם כענין נפלאו דבריו שכתב דשמה הגדול קרא לתוס' וכו' דכיון שהפסיקו בקדיש וכו' ז"ל דלתוס' וכו' ומוכחא מילתא ודאי דבעד המפטיר הוא קורא עכ"ל מרן כ"ו ז"ל הנך רואה שהעיד הוא ז"ל שהמנהג הפשוט שראה שלא כמ"ס הריב"ש אלא כמנהג אותם המקומות שכתב השו"א דהיינו שגדול הים עולה וקורא כפרשת המוספין והמפטיר הקטן קורא ההפטרות כלתי פסוקים לפניה וזק וזרועות שמנהג הלזם והזילו מן הדוסק וסוקשי שהקשה עליו הריב"ש ואס דעת מרן שהקטן קורא כפרשת המוספין למה להם לנהוג ברעת השו"א שהגדול קורא בתורה והקטן מפטיר יקרא הקטן עצמו כפ' המוספין ויפטיר ובסכני נחא שקורא קודם ההפטרות פסוקי תורה אלא ודאי שדעת מרן שקטן אינו קורא כפ' המוספין ומנהג שנהגו כימיו שגדול קורא וקטן מפטיר לחוש לדעת ר"ת הלז שקטן אינו מפטיר וזס ברור לע"ד ובספר הקלר לא הזכיר מזה כלום רק שרמ"א ז"ל כיהא זה כסו' רפ"ב ס"ד :

ועוד

אני תמיה עליו כמ"ס כרך כ"ו שהר' המכ"ט ח"א סי' ק"ט הוא מכת הסוכרים שהקטן עולה כפ' המוספין ודבריו תמוהים שאדרכה שס דעת שפתיו ברור מללו דאינו עולה כפ' המוספין שכתב וז"ל ע"ע כשמוציאין ב' ס"ת שקורא המפטיר כס"ת הכ' ומפטיר ולא הקפדתם שיהיה גדול וסעליתם קטן וכו' דעו לכם כי האמת הוא שכשמוציאין ב' ס"ת הקורא כספר שני נריך בר מזה והוא יכרך ברכה ההפטרות ויקרא ג"כ ההפטרות ואס יס קטן עמו שאומר ההפטרות יכרך הגדול כסוף ברכות האחרונות וכן כיהא בס' המנהגים כסס ר"ו וזה דבר פסוט עכ"ל ועמו הס"ד בי מה שהכירו לירי כך היינו שהכין כו מ"ס מרן ואנו לא ראינו מי שנהג מדרכי הריב"ש סיינו שלא ראה שאין הקטן קורא כיום כמ"ס הריב"ש אלא שקטן קורא במוספין וע"ז כתב הר"ב בנ"הג וכ"כ מהר"ם מטרטני סימן ק"ט וכו' כלומר שהרב המכ"ט הסכים לדעת מרן ג"כ שקטן קורא במוספין ולא חושש לפתוח הספה של הרב המכ"ט ולרבות כי שס מפורש יולא שסוכר שאין קורא במוספין קטן כי אס בר מזה ודבריו מרן אין פירושם כמו שכתב הוא ז"ל אלא כוונתו לומר שלא ראה שנהגו כהריב"ש

שכתב שמאל למחריק"ש שפער כדבר וכתב שיתר טוב לנהוג במפטור גדול דלכ"ע עריך מקטן הו' שיקרא גדול בחוכת היום ויפסיק בקדוש ואזיחור הקטן המפטור לקרות כפרשה ההיא ג' פסוקים ע"כ ולא ידעתי מה נחמדם לו בפשרה זו כאלו מחריק"ש עשה אותה והן הן דברי ריב"ש :

ובהיותי עוסק בהלכה זו חמותי ראייתו למרן הקדוש בכ"מ הלכות תפלה פי"ג שהקטן עמ"ש הרמב"ם שם חל ר"ת להיות בשבת מולאין כ"ס"ת כשחיות כח' קורין בו סדר אותה שבת וכשני קורא בו המשלים וכראשי חרשוכס והמפטור קורא ענין ר"ח וכתב שם מרן דנראה שסובר רבינו שבס"א קורין שם וכל קורא המשלים וכראשי חרשוכס והמפטור קורא ענין ר"ח וכתב שם מרן דנראה שסובר רבינו שבס"א קורין ו' וכב' קורא המשלים והמפטור קורא ע"ז ממ"ש רבינו להלן בפ"ז ועל דרך זו בכל יום ויום מי"ט וכן כיו"ה וב' וכו' וימי הפסח מולאין כ"ס בשחיות הא' קורין בו אלו העניות שאמרו וכו' קורא בו קרבן אותו היום האמור בחומש הפקודים והקורא ענין הקרבן הוא המפטור בנביא שנראה שאין קורא בשני כי אם המפטור בלבד ונדרש מרן כתי' וע"ש :

ולערך דרכינו ס"ל כדעת הר"י ז"ל שהכיה ע"ש שבלי הלכט הכיה מרן דכריו בכ"י סימן ריש פ"ז וז"ל מה שנהגו שהמפטור קורא המוספין ומפסיק בקדוש בין קריאת התורה לקריאת המפטור ז"ל שקריאת המוספין אינה חובה שרי לא נזכרה בתלמוד והינה אלא תקנת הגאונים וכו' ומפני שאינה חובה לא נתנו להקרות עם הקוראים הכאים תוכה ליום אלא תקנו שיקראם המפטור שהינו קורא משום חובה וכוון שאין קריאתו חובה לא חששו א"ל לא יקרא כמה שקרא החמישי אבל ר' פרשיות ופ' ר"ח שהם חובה ליום וקובעים הפטירה אחרת אינו דין שיקרא אותם אלא"ה מהו' שהם כאים חובה ליום וגם לא להפסיק בקדוש כיניהם שכמו שפרשם היום היא חובה גם זו היא חובה ועורפת וכו' הילכך הטוב והישר הוא לקרות ו' בפ' היום והז' בפ' הנוספת כמו שפורש בגמ' ואח"ך אומר קדוש ואח"כ חזר המפטור וקורא לכבוד החזרה בפ' הנוספת שקרא הז' כמשפטו ככל שכתוב הש"ל עכ"ל וממש זו הנה דעת רבי' כי שם בפ"ג הל' כ"ב כתב חל ר"ח אדר להיות בשבת והיה סדר אותה שבת כזאתה תלום קורין ששה מואתה תלום עד ועשית כיוור נחשת והו' חזר וקורא מט' תשא עד ועשית כיוור ואם היה סדר אותה שבת כי תשא עלמו קורין ו' מבי תשא עד ויקהל והו' חזר וקורא פס' שני מבי תשא עד ועשית כיוור ע"כ וזהו כמ"ש בגמרא כפרק בני העיר דו' קורין בסדר היום והו' חזר וקורא כס"ב בפ' הנוספת והוא המשלים ודכוותה נמו גבי ר"ח אמרו שם בגמ' ששם חל להיות בשבת ו' קרו דעניינא דיומא וחד קרי כדר"ח וזו היא שפסק רבינו גבי ר"ח שהמשלים קורא כס"ב ופ"ט שכוין שפרשיות אלו הם חובת היום מדין התלמוד אין קורא בהם השביעי שהוא המשלים מהעולים של חובת היום אבל כמושבי ו"ט שאינו מדין התלמוד אין קורא בה' מעולי חובת היום כי אם המפטור שקריאתו אינה חובה וזה כדור מאד לע"ד :

איד שיהיה למרנו כי מלבד מה שזכרנו מזה"ק"ש המנהג של הרב"ש יש לו סמכות מדרבי התוס' במגילה דכ"ג הנה גם מדרבי הרמב"ם יש לו סמכות שהרי

כהריב"ש שיקרא גדול ויקדים וחזור הקטן לקרות ג"פ ויפטור אלא כמנהג אותם המקומות שכתב השולח דחיינו שגדול יקרא כמוספין והקטן ויפטור בלתי פסוקי תורה ולדבריו מ"ש מרן אלא כמנהג אותם המקומות שכתב השולח אין לו שחר והול"ל אלא שהקטן קורא כמוספין הלא ודאי כדכתובנא ומ"ש הכנ"ה ש"כ הרב המב"ט חיינו על מ"ש מרן שלא ראה מי שנהג כדברי הריב"ש ע"ז כתב ש"כ המב"ט דודאי אם היה נוח בעיני המב"ט מנהג הריב"ש הו"ל להודיע לשולח שיכולין לעשות בן שהמפטור קטן ויפטור בתנאי שגדול יקרא כפרשת המוספין ויקדים וחזור לקרות ג"פ לקטן ויפטור הוא עלמו ומללא מלא תיקון שיפטור הקטן בשום אופן גי' אם שינמור ההפטרה עם הגדול כאמורה גרדא כי גם כרכות ההפטרה ראשונים ואחרונים כתב הרב ז"ל שיכרך הגדול שבעיניו כי לא ישר בעיניו מנהג הריב"ש ולא ראה מי שנהג כזאת :

אחרי כתבי ראייתו להרב ר"מ חא"ח סי' ק' עמר דרכיו הכנ"ה כמ"ש וב"כ המב"ט ויישב כמ"ש וכתב חזר לנמנע ע"ז וע"ש :

איברא שריכו הרב כנ"ה לא יכולתי לסבוס כמ"ש שם עוד וז"ל אכל בעל תיקון ושכר ריחק מנהג שהסכים בו רבינו המחבר ומה"ס מטרנאנו בכ' ידים וקרב מנהג הריב"ש וכו' ודבריו תמימים והא' לך מ"ש הרב תיקון ושכר דע"ג ובהרבה מקומות שהלכתי בארץ חונרמה ראייתו שאין עולם כס"ת כ' או ג' מפטור אלא גדול שמבטליו כאותו יום את המפטור הקטן שמפטור כל השנה ואומר הטעם וכו' ומנהג יפה הוא וכו' ולא שגדול יקרא כס"ת וקטן יכרך אחריו על ההפטרם והוא ויפטור שבודאי טעות הוא זה וכו' ועוד ז"ל שאפי' אם קטן עומד כזר הגדול וכורך וקרא הקטן כלחש אחר הגדול שהגדול עיקר ולא ישחיק הקטן שיכרך הוא על ההפטרה ויפטירנה עכ"ל . הנה רואה שהן אמת שריחק מנהג שהסכים בו ה"מ שגדול יקרא כס"ת וקטן יכרך אחריו על ההפטרה ויפטור אכל דברי הרב המב"ט מלבד כי לא רחקו מעיניו אדרבה הסכים אליהם ש"כ שאף אם קטן עומד כזר הגדול הקורא בחורה וקורא הקטן עמו כלחש לא נדון שהקטן יכרך על ההפטרה ויפטירנה והן הן הרכרי' שכתב המב"ט שם יש קטן שאומר ההפטרה שיכרך הגדול כרכות ההפטרה תתלה וסוף ויקרא ההפטרה עם הקטן ולא יכרך הקטן כרכות ההפטרה ודחק לומר שהריב"ש תיקון ושכר ריחק אף אם יכרך הגדול כרכות ההפטרה תתלה וסוף כל שהוא אומר ההפטרה כלחש ויהקטן בקול רם וז"ל לא ישחיק לקטן שיכרך הוא על ההפטרה ויפטירנה וה"ה אף שלא יכרך הקטן כי אם הגדול רק שהקטן ויפטור בקול רם והגדול ישחיק לומר אותה כלחש זו ודאי אינו כמשמע דבריו כי לא ריחק אלא כשהקטן הוא מכרך על ההפטרה אכל אם הגדול מכרך אפשר שסובר שיכול לאמרה הקטן בקול רם והגדול כלחש . ועוד שהרב המב"ט לא כתב שיקרא הקטן ההפטרה בקו"ד והגדול כלחש רק כתב שיקראנה הגדול עם הקטן והיינו שניהם כאחד ואם הכין הרב כנ"ה שהמנהג שהסכים בו ה"מ שהוא מנהג אותם המקומות שכתב השולח להריב"ש הוא הוא המנהג שכתב הרב המב"ט זה לא יתכן כלל כי לא הוזכר זה להרב המב"ט :

עוד אני תמוה על הרב אמת ליעקב כדף קכ"א

הנעשים חמטו להכי לא יברך כפ"ה כל בשקדים הרכים שאינו אוכל נוף הפרי אלא הקליפה לא יבזין לקליפה הק' טיבוחא לומר דכיון דהרכה כ"א אוכלין ממנו דוברך כפ"ה שאם לא ניתן ליאמר אלא כאוכל נוף הפרי מיהא ברם בקליפה לא יברך אלא שהכל אף שהרכה כ"א אוכלין ממנו :

ועפ"ה

ותיישב מה שהרניש הרב מ"א בס"י ר"ה ס"ק ג' מבשלים יותר טובים וז"ל תר"י שאין נאכלין חוין מברך כשהן חוין שהכל וכן משמע בס"י ר"ב ס"י כ' אכל כשהן טובים חיים אעפ"י שהם יותר טובים כשהם מבשלין מ"מ מברך חוין כפ"ה וא"כ ופ"י ר"א א"כ סתרי דברי מרן אהררי שהרי בס"י ר"ב ככ"י הביא דברי התוספות והמרדכי שכתבו וז"ל ונראה שכל דבר שהוא כ"כ טוב מבשל כמו חי וחי כמו מבשל וכו' שכל כך שוים חיים כמו מבשלים כגון תבואים וכו' וקרא וסלקא שטובים מבשלים יותר מחוין כשהן חוין מברך שהכל וכו' ע"כ ומשמע דלפסק הלכה הביא דבריהם ולהראו כתבו דבעי' שיהיו שוים כשקל א' הא בטובים ויותר טובים משתנית ברכתם וזהו מ"מ כפ"ה בס"י ר"ה שטובים חוין יותר ממבשלין וכו' וכן בס"י ר"ב ברושא כתב כל הפירות שטובים חוין ומבשלין כגון תפוחים ואגסים וכו' הרי דלא נקט אלא תפוחים ואגסים שטובים חוין ומבשלים כשקל א' דאלת"ה לניקוט עדיפא כגון בחכמים וערמונים שטובים מבשלים יותר מחוין אלא שכשהם חוין הם ג"כ טובים ראפ"ה אין ברכתם משתנית כיון שנאכלין חוין ולא בסוף דבריו כתב בס"י ר"ב ואם אין דרך לאוכלין חוין אלא מבשלין וכו' דמשמע הא אין דרך לאוכלין חוין אף שמבשלים הם יותר טובים נס בחוין מברך כפ"ה הע וקרי דבריו סתרינן זא"ז והן שלא כדברי התו' והמרדכי שהביא ככ"י :

שעפ"י

סבור הייתי לכאורה לישב שזהו מה שכתב הטור בס"י ר"ב כל הפירות שטובים חיים ומבשלים כגון תפוחים ואגסים וכיוצא בהם בין חוין בין מבשלים כפ"ה הע וקרי מ' מוטנבורק כתב ערמונים וחכמים כיון דאין דרך לאוכלין חוין אלא מבשלים חוין שהכל מבשלים כפ"ה הע וערמונים וחכמים שלנו אינם כן אלא ראויים חיים ומבשלים ע"כ וקשה כמ"ס וקרי מ' מוטנבורק כתב דמשמע שהוא חולק אמ"ס לעיל ולכאורה יראה דאין ביניהם מחלוקת וכבר נתעורר ע"ז הרב ב"ח ונדהק לומר שאין טעמו לחלוק אמ"ס לעיל אלא פרושי קא מפרש ופשוט הוא עכ"ל וזה דוחק דהוא הפך הכלל שכל מקום שכתבו הפוס' ופ' כתב היינו לחלוק ארלעיל ולכן סבור הייתי לומר דהטור אצל כשיטת התוס' ואביו הרא"ש ז"ל שכתבו דאפ"י הם טובים כחיים כיון שמבשלים הם יותר טובים בחוין מברך שהכל וכמ"ס להדיא בס"י ר"ה ולכן כתחילה כתב דערו דכל הפירות שטובים וכו' כגון תפוחים ואגסים לומר שדווקא כשהם שוים בטובתם בין חוין בין מבשלים כגון הני דהיינו תפוחים ואגסים שאין ברכתם משתנית אכל כשהם שוים אף שחיון הם ג"כ טובים כגון חכמים וערמונים שלנו כמ"ס הלכות מברך בחוין שהכל ואח"ך כתב סברת הר"מ מוטנבורק דחולק אהא שאין דרך לאוכלין חוין דהיינו שאין נאכלין כלל אז אמרי' רבחיין שהכל אכל כנאכלין חוין ודרך לאוכלין אף שאינם טובים כ"כ כמו מבשלין מברך בחוין ג"כ כפ"ה ומה שסיים הטור לומר וערמונים וחכמים שלנו וכו' היינו לפי

רעת זו דמהר"מ דאלו לפי סברת הטור אף בערמונים וחכמים שלנו משתנית ברכתם כיון שאינם שוים וכמ"ס הלכות דערמונים וחכמים הם טובים יותר מבשלים מחוין וכדאי דבערמונים וחכמים שלנו מוירי דאלו כשהם חוין דרך לאוכלין חוין שאינם נאכלין וכמ"ס מהר"מ ושא"ר רבוחא אלא שכל זה אינו שום לי שהרי כתב המרדכי כיוצא מברכין שיטת ר"י וז"ל אכל ר"י פ' ירקות דאשתנו כבישולא לגריעותא או למעלותא וכו' אכל ערמונים וחכמים כיון דאין דרך לאוכלין חוין אלא מבשלין האוכלין חוין שהכל וכו' ע"כ וקשה שהרי המרדכי קאי לפרושי שיטת ר"י דס"ל דבעי' שוים כשקל א' וא"כ מאי הוא דקאמר אכל ערמונים וחכמים שאין דרך לאוכלין חוין אלא מבשלין וכו' דמשמע הא אם היה דרך לאוכלין חוין ונחין ליאכל אף שלא יהיו כ"כ טובים מ"מ יברך כפ"ה הע וזה הפך ס' ר"י דס"ל דכרי להשתתם כדרכה לרד' שיהיו שקולים כשקל א' ועוד כי הנה אמת שמ"ס המ"א כשם תוס' ר"י לא מלאהי מ"מ כזה דאיתי לא"ז שכתב בלד דברי הרא"ש שהביא שיטת ר"י שכתב הא"ז וז"ל ומטעם זה אנו מברכין על יין מבשל כפ"ה הג' שטוב הוא לשתות וכו' וכ"ל שאתם ערמונים וחכמים שאינם ראויים לאוכלין חוין אלא מבשלים כשהן חוין מברך שהכל וכשהן מבשלים כפ"ה הע העתק מהפוס' עכ"ל וזה תימה שהרי התוס' והרא"ש כעו דליהו שקולים וא"כ הוכי קאמר בערמונים שאינם ראויים לאוכלין חוין כי אם מבשלים כשהן חוין מברך שהכל דמשמע הא אם ראויים לאכול חוין אף שלא יהיו ראויים וטובים כ"כ כמו מבשלים מ"מ מברך כפ"ה הע וקרי לתוס' והרא"ש ס"ל דלרד' שיהיו שוים כשקל א' כרי לברך עליהם בחוין כפ"ה הא :

ולכן

נראה דאמת הוא דאין הכי נמי דעיקר החילוק שביניהם הוא אם יהיו שוים בטובתם או אין הכרעה משתנית אכל אם מבשלים הם יותר טובים כשהן חוין יברך שהכל אמנם היינו דווקא כשאין דרך הרכה כ"א ג"כ לאוכלין חוין דאז ודאי אמרי' כיון שמבשלים הם יותר טובים כשהן חוין לא יברך אלא שהכל אכל אם הרכה כ"א אוכלין מהם ואין מקפידין להעלותם כבישול דדרך הוא לאוכלין חוין אף אם יהיו מבשלים יותר טובים עכ"ז כיון שהרכה כ"א נחין להם הו"ל כאלו שוים הם כשקל הקור' אף שלפני המוחש שלנו אין הרכה בן כיון דסוגיין דעלמא הכי בחר סוגיין דעלמא אזלינן ואמרי' דכשקולין בטובתם הוו וזהו שכתב המרדכי דבערמונים שאין דרך לאוכלין חוין אלא מבשלין מברך שהכל כלומר שאין דרך הרכה כ"א וכו' הא אם דרך הרכה כ"א לאוכלין חוין אע"ג דלא הוו שקולים בטובותיהם אפ"ה מברך עליהם כפ"ה הע כיון דהרכה כ"א אוכלין מהן הו"ל כאלו שקולים וזהו ג"כ מ"ס בא"ז שאין ראויין לאוכלין חוין כי אם מבשלים כל' שאין ראויין לאכול להרכה כ"א ואח"כ דרייקי' מונח הא אי הוו ראויים ליאכל חוין להרכה כ"א אע"ג שאינם שקולי' בטובתם אין ברכת' משתנית וזהו ג"כ ס' מהר"מ מוטנבורק שכתב הטור ומה שסיים הטור אכל בערמונים וחכמים שלנו וכו' הם ג"כ אליבא דנפשיה ולזה ג"כ נתכוון מרן ז"ל שסב"י ר"ה השמיענו עיקר החידוש שהוא בין טובים ליותר טובים ובס"י ר"ב השמיענו הוה דאין דרך כ"א לאוכלין דרייקי' מינה הא אי דרך הרכה כ"א לאוכלין אע"ג שאינם שוים בטובתם אין הכרעה משתנית כיון דהרכה כ"א אוכלין מהן הוה

שהרי בר"ת רמזלים קורא כפ' הנוספת ומקריש וקורא המפטור וקורא בר"ת מה שכבר קרא המטלים אם כן הוא הדין נמי לנ"ד אף כי המטלים מטלים כס"א כפי מנהגנו וכול אחר לקרות כספר כ' ויקריש עליו כפי מנהגנו והמפטור קורא וקורא מה שקראו כספר שני ומפטור ואף שמרן ז"ל כתב שלא ראה מנהג זה מ"מ לא רחם אותו מהלכה ולכל הפחות כיום שרואים לעלות מפטור קטן ניחא טפי שיעשו כן ולא יקרא המפטור כמוספין דלסכרת ר"ת לא אריך למעבר הכי והתימה מהר"כ כנ"ה שביטל מנהג תיר"ויא שהיו נוהגים כן והתקין שקטן יקרא כמוספין ולא חש לסכרת ר"ת וכבר רכנן בחראי תפסו עליו כזה והנלע"ד כתבתי :

נאום המג"ז

סימן ה'

קאהוי מי כישול הקהוי שהכל כ"כ הרב פמ"א ח"א סי' מ' והרב שכתב יעקב סי' ה' והרב בני חיי סי' ר"ד וכתב הר"כ הל"ק ט' ח"א סי' ט' רמז הראוי היה לברך עליה כפ"א אלא דנהגו לברך שהכל ולא ירעתי טעמו רה"ל זמן הראוי לברך כפ"ע כיון רלפי הנשמע דקאה"י פרי עץ היא :

קאהוי ל"ע בכוס גרעיני קאהוי אחר קלייתם או האוכל מאבק הקאהוי לאחר שדין אותו מאי מבקש ויש לומר דבר זה ממ"ש הרב הלבוש כ"ח סי' ר"ב סי"ב וז"ל כל הפירות שטובים חיים ומכושלים כגון תפוחים וכו' ברכתם נ"כ שזה וכו' ואפי' אותם שהם טובים יותר כשהם מכושלים אלא שבהם חיים הם נ"כ טובים וכו' מברך כפ"ע אפי' כשהם חיים כיון שהרבה בני אדם אוכלים אותם כשהם חיים ואין מקפידים להעלותם כבישול ואם אין ררך הרבה בני אדם לאכלם חיים אלא מכושלים א"כ אין בשולם נגמר עד שיכשלו אותם ולהכי נטעי להו מתחילה שאכלם ע"י כישול וכשמכשלין אותם הם באין לדרך אכילתן והוא עיקר הפרי לפיכך אין מברכין עליהם כשם פרי אלא לאחר כישולם ומברך עליהם ברכתם הראויה אם כפ"ע או כפ"ה אבל האוכלים חיים מברך עליהם שהכל שעדיין לא נגמר פרו ולא פרי הם ולא רמי לבוסר שמברכין עליו כפ"א רש"אני בוסר שהרבה כ"א אוכלים אותם בעורם בוסר ותשיבו להו לפרי ולא גרע משאר פרי שארמה הכל הכ"א אין דרך לאוכלם חיים עכ"ל :

והנה לכאורה קשה עד"כ מההוא שכתב הרשב"א ז"ל בכתובה והביאה מרן ז"ל בכ"י סי' ר"ב על פלפלי רטובתא דאמאי מברך עליהם כפ"א כיון שהם גדלים כאילן והשיב רביון שאין נוטעים אותם אלא ע"ד שיתייבשו רובם שחוקים כתכלין ואינם נאכלים בפני עצמן אלא מיעוטן לפעמים אין מברכין עליהם כפ"ע אלא כפ"א וקרוי. ויהי הדבר שלא יברכו עליהם אלא שהכל בקורא אלא לפי שנאכלין המעט מהם כרטיבותא וארעיתא דהכי נמי נטעי להו קלת מברכין עליהם כפ"א מיהא ע"כ משמע לכאורה מברכין דאין הרבה כ"א אוכלים מהם ואפי"ה כיון שנאכלין מעט מהם כרטיבותא למעט כ"א אמרי' דארעיתא דה"נ נטעי קלת ויברך כפ"א מיהא וא"כ בפירות חיים נמי אף שאין הרבה כ"א אוכלין מהם אלא מיעוט עכ"ל כיון שנאכלין מעט מהם חיים נימא

דארעיתא דה"נ נטעי קלת ויברך כפ"א מיהא :
וכר רייקי' שפיר ודאה רל"ק מורי כלל דלענין פלפלי רטובתא כיון דחוו שפיר למיכל כמ"ש הרשב"א בכתובה ש"י דהכי משמע בגמ' ומוחזק הס' להכל א"כ ודאי דהרבה כ"א אוכלין מהם וכל דבר שהרבה כ"א דגולים לאכלו חשבונין ליה פרי וזה כלל גדול מסר לנו הרי"ף ז"ל דכל מורי דלא דגולי אינשו למכליה בהכי לא מברך עליו אלא שהכל דאין יברך עליו בורא פרי ולא פרי הוא שכ"כ בני קמחא רמברך עליו שהכל משום דלא דגולי אינשו לספוי קימחא וכ"כ הרא"ש וכתב עוד דלא דמי לבוסר חיתה ואורז דהנהו דאויים לאכול כזה הענין וכו' וכן בני פירות שלוקים כתב הרי"ף וכן כל מורי דלאו אורחניהו דאיןשו למכלינהו כחיותיהו מברכו' עלייהו שהכל ופשוטא ודאי דהאי אורחניהו דאיןשו היינו להרבה כ"א העולה מדבריהם דאי אורחניהו דהרבה כ"א לאוכלם כרך יברך כשם פרי ואי לא מברך שהכל וא"כ פשי' דלררך לומר דפלפלי רטובתא הרבה כ"א אוכלין מהם ואמטו להכי ראוי לברך עליהם כשם פרי כ"ש שהכתוב קראם פרי ומ"מ אף שהרבה כ"א אוכלין מהם ומחשב להכי פרי כיון דרוב נטיעתם הוא ע"ד ליכש אותם ולאכלן כתכלין כי המוחש לא יוכתש לא הוי עיקר פריס כרטיבותא לברך עליהו כפ"ע אבל מ"מ כיון דהרבה כ"א אוכלין מהם וחסבי ליה פרי וקלת נטעי להו ארעיתא דה"נ יברך כפ"א מיהא כי לא יתוייב משום שהרבה כ"א אוכלין מהם לומר דרוב נטיעתן להכי הויא והראיה מבוסר שאף שכתב הר"כ הלבוש שהרבה כ"א אוכלין ממנו וחסבי ליה פרי עכ"ל לא מברכין אלא כפ"ה ואינינו ודאי משום דרוב נטיעתן ורוב אכילתן הוא לכשיכשלו אשכלותים ענכסו והוא עיקר פרי הגבן וכיון שעדיין לא בלו לעקר הפרי לא יברך כפ"ע אבל כפרי שאינו ראוי לאכל חי להרבה כ"א ודאי שמחוייב מזה דלא נטעי לאוכלו חי אלא מבוסל כיון דחי אינו נאכל להרבה כ"א ופשי' ודאי שדעת נוטעי הפירות הוא להביאם לכלל פרי שהרבה בני אדם אוכלין אותו וכל שאין הרבה בני אדם אוכלין פשי' טובא דלא נטעי להו ארעיתא דקלתם הרבה לאוכלן חיים :

וא"ת מ"ש משקדים המתקנים הרכים דמברך שהכל כפ"א מיהא הנה ראוי לברך עליהם כיון דהרבה כ"א אוכלין מהם אף שרוב נטיעתם היא ליכשם ולאכול השקדים שכתובם דומיא דבוסר ופלפלי רטובתא כבר נתעורר בזה הרב"ז בס' מ"נ שהקשה וז"ל וא"ת כיון דבוסר אינו חשוב פרי ויברך שהכל מורי דהוא אשקדים הרכים ות' דגבי בוסר אוכל גוף הפרי אלא שלא נגמר עדיין אבל שקדים הרכים אין עיקר אכילתם אלא הקליפה שהרי הגרעין אינו כלום וכ"כ הרשב"א בכתוב' עכ"ל ואני ארתיב הביאור בדבריו כדי להשוות דעתו עם דעת הר"כ הלבוש דלעיל דהכי בוונתו דבוסר אף שהרבה כ"א אוכלין ממנו וחסבי ליה פרי מ"מ כיון רלפי האמת לאו פרי הוא ורוב נטיעתו לא הויא להכי ראוי היה לברך שהכל דומיא דשקדים הרכים דה"נ רלגבי האוכלין חשוב פרי מ"מ כיון דרוב נטיעתם ליכשם ולאכול השקר שפנים מברך עלייהו שהכל ות' דשאינו בוסר משום שאוכל גוף הפרי ואמטו להכי יחסין ליה הך טיבותא לומר שאם הרבה כ"א אוכלין ממנו ותשיבו ליה פרי ויברך כפ"ה אלא לפי שעדיין לא נגמר עיקר פרו לפי האמת ולפי רוב הנוטעים

סימן ו'

נסתפקתי אם בעיר אחת כ"ד אחד יכולין לעשות פלג כר' יהודה דס' ל' דער פלג המנח' הוא זמן תשלת המנחה ופלג כרבנן דס' ל' דער הערב הוא זמן המנחה אם יש כזה איסור לא תקנודרו לא תעשו עלמכם אגודות אגודות או לא - עוד אותה נפשו לרעת כל פרטי איסור לא תקנודרו ופרטי איסור דאל ושנה ארס מפני המתלוקת :

תשובה מר אמר חדא דברוס קשים כגודים למאן רבני כבית אפל שאינו נקוב דרבנן - באמת אמרו הוא שמעת' בעיא זלזלת כיומא ראסת' ומא אתי נכר ולא חדא ביה סני מילי דרבנן - ואף גם זאת כי נגלה נגלתו שייך נפיק לתור לי מקום מנוחה על הארץ הטובה ארעא דרבנן - ואחרונה קשה מכולם כביתו אין לחס ואין שמלה הני ספורי דבי רב דברוס שהם כבשנו של עולם מילי דרבנן - אמנם אחרת חלקי נגש והוא נענה לפלפולא בעלמא ולא למעשה וזה החלי בעזרת טורי וגואלי :

גרסינן פ"ק דרכות אמתני' דחלו כ"ש פוסקין וכו' תנן התם מגו' נקראת וכו' עד אלא אמר רבא כי אמרי' ל"ת כגון פלג מכ"ד מורין כרבני כ"ש ופלג כ"ד מורין כרבני כ"ה וכו' ע"כ :

ובריש כל מראי' נתנם ראש לרעת היסוד לאו זה דלא תקנודרו מהו סנה מרבני דש"י ז"ל כד"ס ל"ת וכו' משמע להדיא דאיסור לא תקנודרו היינו כרי שלא תראה תורה כשתי תורות הוינו כמירי דמדינא אבל כמירי דמנהגא אין כאן לתא דכ' תורות כיון דמשיקרא מדינא שרי אלא שהתמירו בו העולם מתורת מנהג לגדר ולסיון וכן כתב רש"י ז"ל בד"ה אמינא לך אנא איסורא וכו' וכן כתב הרשב"א ז"ל הוכחו דבריו בס' תמים דעים ס' ק"ע וז' ות' הרשב"א דמני' שפיר תירצו גבה משום דעיקר קושיות ד"ל אינה אלא מי"ד וט"ו דבדירדו איכא איסורא למקדו חר בחכמים אבל בני הכפרים אלו רצו שלא להקדים ליום הכניסה שפיר דמי דקולא הוא שסיקלו חכמים וכו' ור"ל ל"ק ליה אלא היכא דאיכא איסורא וכו' ע"כ הרי להדיא שהרשב"א ז"ל הדמים הדבור ויתר מרש"י דלפי דבריו אכיו ורבא לא משגו אלא אמילתא דאיסורא ולא אמנהגא דהתם ורבי לויא לא תקנודרו כיון דהוי דבר הרשות ורש"י נמי משמע דהכי ס' ל' מדכתב כד"ס אמינא לך אנא איסורא דאסרי רבנן לבני י"ד או בעו לקר' כט"ו וכו' ולא הזכיר הוא ז"ל זמן הכפרים מוכרח משום דס' ל' דקדימת הכפרים דבר הרשות הוי ודבר הרשות לויא ל"ת והא דכתב רש"י כד"ה לא תקנודרו וז"ל דמיוא לב' תורות כי קרו כפרים כיום הכניסה ועיירות כי"ד ומוקפין כט"ו משמע מדבריו דק' ר"ל גם מקדימת כפרים היינו לפי ס' ד"ד דר"ל אבל לפי מאו' ראשית אמינא לך אנא איסורא תו לא קשה כלל מכפרים וכדכתב הוא ז"ל כד"ס אמינא לך אנא איסורא שוב דאית' להר"ב הנימקי שפ' וז"ל דנראין כב' תורות כשקורין וכו' ולא הזכיר כפרים כלל ומיהו אף דכדבר הרשות לויא ל"ת אכתו ס' ל' לרש"י דבאתרא דאחמור הסולך לשם אל ושנה מפני המתלוקת ומ"מ נראה לכאורה דכדבר הרשות שכני העיר הם התחילו ליתלק ומר אמר ראוי לקבוע מנהג זה לגדר וסיון ומר אמר אין ראוי דס' ל' לרש"י דהכה לויא

לזה בשקולין בטובתם ומאי דנקיט מרן תפוחים ואגסים לאו דוקא שלא רצה לתפוס בערמונים כיון שיש מהן ב' מינים ולא רצה להאריך :

והן הם דברי הר"ק ז"ל שכתב וכן כל מירי דלאו אורחיהו של כ"ה למכילניהו כתויתיהו וכו' דמשמע הא הו' אורחיהו וכו' אף שאינם שקולים ושנים בטובתם אין הכרח משתנית ואין לנו להכריע מתלוקות :

תבנא לדינא דלפי כל האמור פשי' לי דהאובל קאה"כ קלי או באבק דהין מברך עליו שהכל כיון דחזיוא שפיר למיכל וכל חיד שטועמו כתר ערב' או אזיל וכמ"ס כגנח ורדיו כלל ג' ס' ב' דהקכ"י כשהוא חיוה לא חזיוא כלל לכוס אמנם בשקולין אותה או הוא דחיוה לכוס כשהר קליות וכס' ג' כתב מוהר"י פ' ארנא' וז"ל רגס לאחר כתוסה חזיוה ונהכלת לתאבון וטעמה ערב ומתקבל על הלכ ומתהנה ממנה האובל והולכי דרכים מוליכים אותה עמהם כשהיא כתוסה ובשאלן להם מקום לבשלא אוכלין ממנה ושותין עליה מים ומעבירין שעתן במקום הקה"כ הרתוקה וגם הרכה בעלי בתים בשבתות עושין כן והמוחש לא יוכחש דהא טעמא ערב ומתהנה ממנה האובל עכ"ל ומוהר"א ה"ו ז"ל סביא דאין דחזיוא לכוס כלי שום רותק מעושי המרקקות שמחפין אותם בסוכר גם מוהר"א ויתקי ז"ל כתב שהגור אלו שכתוסה וסביבותיה ככל קנות סעודה במשתאות בכלל מיני מתיקה משימין קערה א' מאבק קאה"כ מעורב עם סוכר לבשם ולתקן האלטומא יע"ש ובין דחזיוא שפיר והרכה כ"ה רגולין לאוכלה בכר הנוע עונתה לאחר הקלים שתקרא בשם פרו ולא גרע מבוסס שכתב הלכוס דטעמא דמברך בפ"הא משום שהרכה כ"ה אוכלין ממנו ובוראי דקאה"כ קליות או אבק ויתר נוחין לאכול מן הכוסר דהוי בעין קליות ואי תוין דלא אכלי לה אינטי טובא בקליות הוא מחמת שהיא ביוקר אבל רגולי אינטי לאוכלה בקליות בשופי בלי שום דוחק ורגולי נמי לספוי מאבק שלה וכיון שכן ראוי לברך עליה בשם פרו אבל הא קא מבטויא לי אי וברך בפ"הע או בפ"הא דכיון שדוב נטעיתו הוא ע"ד לשלקו ולשתותו ככוסות דומיות דפלפלו דטיבתא או דילמא שרעת הטעמים הוא עד שתתבשל ותכה לכלל אכילה הראויה בין בקליות בין בשליקה והו"ל כדבר הנאכל כב' מיני כשולים דאמרי' כיון דטוב כזה וכזה כרכותיהם שוות דרעת הטעמים הוא להכיה לדרך אכילה כאשר יסיה האופן הגם הלום דרובא רעלמא עושים ממנה כשליקה ולשתות ככוסות כחמין היינו משום רמעיאל לרפואה כתריוקא לגופא כהד גויא אכל לענין מטעמת אפשר שזה וזה שוים וכיון שספק הוא ראוי לברך עליה בפ"הע דהא תנן בירך ויולא אף אם ראוי לברך עליה בפ"הע דהא תנן בירך על פיוח האולין בפ"הא ולא :

ולביא לעומר כיון דלטעמא עכירא כרי שתקן טעם א"כ ס' ה"ל כשכתא ושכללתא וכמונה וכוסדתא דאי אכלניהו בעיניהו דוברך שהכל משום דלטעמא עכירא הא ליתא דשאיני סנהו שאינם נוחים לואכל כ"כ בעיניהו כמו הקה"כ וכמ"ס הרב מג"ד בס' ר"ד ס' ק"ו דשאיני ונגביל שאף שלטעמא עכיר מ"מ כיון דנות לואכל טפי מהני מברכין עליה בפ"הא כ"ש בקה"כ קליות או אבק דנחין טפי לאוכל' מהונגביל :

נאם אנכי **מג"ז**

בעולם ע"כ הרי להירא דאף ברבר הרשות ס"ל להרמב"ם
דאיכא משום ל"ת וקיינו טעמה דל"ת מ"מ משמע בין
במילתא דאיסורא בין במילתא דמנהגא:

והנה נראה מדרכי הרמב"ם שפסק כאביו וכבר
תמהו עליו רבנן קשישי והנלע"ד דהרמב"ם
ז"ל דבריו מכוונים אין בהם גפחל ועקש והוא זק רביון
שכחבט דהרב ס"ל דאף ברבר הרשות איכא ל"ת ופליגו
אביו ורבא למד שני ב"ד בשתי עיירות ליכא ל"ת כלל
ולמר ב' ב"ד בעיר א' ליכא ל"ת כלל א"כ קשייתא להרב
לסברת רבא מתניתין דפ' מ"ט ההולך ממקום שעושין
אל יעשה ואל ישנה ארס מפני המחלוקת ואמאי אל
ישנה ה' לפי סברת רבא ב' ב"ד בשתי עיירות ליכא
ל"ת והיינו משום דמחלוקת ליכא ומאי פריך לרבה
בב"ת דאכיל דאיתר' ממחנ' דמתנין עליו חומרי מש"ל
ה' רבה בב"ס ב"ד אחר הוא ובכ"ד ליכא ל"ת וליכא
למומר דלא אמר רבא דבכ"ד ליכא ל"ת אלץ בקהיל
רב"ס וב"ס שבעיר אחת הסחילו ליחלק ומר אמר חדא
ומר אמר חדא אבל אם בעיר אחת כבר הנהיגו להחמיר
דמורם רבא דאמר' ל"ת דאיכא מחלוקת כי מקלע
אוינו להסווא אחרת ומשנה אף דהוי בב"ד משום דהוי
משנה ממנהג העיר שהסכימו בו כולם הא ודאי ליחא
דא"כ אף במקום אחר הסכימו כל בני העיר לפסוק
בב"ס אז בב"ס ההולך לשם אל ישנה אף דהוי בב"ד
זו לא שמינעו דבחולין אמרי' הויה לעשות בב"ס עושה
בב"ס עושה ומשמע דבכל נוחא עושה כחד מיניהו
אף במקום שכל אנשי העיר איסכאיו וחו דאדמפלוג רבא
דכפלב מורין ופלג מורין איכא ל"ת ליפלג ולחני כדירה
דאפי' בחי' בי ריני איכא לא תתורדו כשהסכימו כל
העיר למנהג אחד ומדלא מפלוג אלץ בב"ס ופ"מ
משמע דביתו כי דיני בכל גוונא שרי ותו ק"ל להרב
מראמרי' בפ' כורס רב מלבי אקלע' לבי רב שאלאי
וטלטל וכן ר"י גילגלה לאתריה דריב"ק וטלטל ואמאי
לא פריך תלמודא עליהו מהאי דתנן כמתני' דמתנין
עליו חומרי מש"ל כי היכי דפריך גבי רבה בב"ת דאכיל
דאיתר' וחו מדפריכין ביכמות ושבת ארבי אביו
רבא דריב"ק הוה מטלטל ובאתריה דר"י לא הוה
מטלטל ופיר' דא"כ היכי הוה עביר הכי ורבא
הכי ומאי פריך נומא דר"א ס"ל בריב"ל וכי אקלע'
לאתריה דר"י לא הוה מטלטל משום חומרי מש"ל שדחק
לומר דר"א ב' לא הוה מטלטל אף בלגנא ודעתו לחזר
הוה דמנ"ל זה לתלמודא:

מכא כל זה ס"ל להרמב"ם ז"ל דאם ב"ד ל"ת משום
מחלוקת רבגי שייך אף למנהגא וכדכתי'
אף דבמנהגא ליכא לתא דשתי תורות אלץ שאף שיש
חילוק מאיסורא למנהגא והוא דבמילתא דמנהגא אף ב'
ב"ד איכא מחלוקת וביון דמחנ' איכא חיל איסור ל"ת
אבל במידו דאיסורא בב"ד ליכא מחלוקת ול"ת וס"ט
משום דמילתא דאיסורא אי הוה ב' ב"ד מר מורה בב"ס
ומר מורה בב"ס ליכא מחלוק' כיון שחלל יורעים מ"ד
זה שני במחלוקת ומר עביר כמר ומר עביר כמר כהא
ודאי אינוס באי' לירי מחלוקת מיהו כפלג ב"ד מורין
ודאי איכא ל"ת משום ליחא דב' תורות ואי משום
מחלוקת דבפ"מ ופ"מ ודאי איכא מחלוקת כהא ודאף
מורין רבא וקיינו דריוק לומר פ"מ ופ"מ דהיינו
מילתא דהוראה אבל במידו דמנהגא מודה רבא דאף
בב"ד איכא מחלוקת רביון דהוי מידו דמנהגא לגרר
וקיינו ומר אמר דאוי לתת גרר זה ומר אמר לא לריק
בזה

ליכא מידו דאיסורא דאי משום ב' תורות ליכא דהא לאו
מילתא דאיסורא הוא וגם משום מחלוקת ליכא דמעולם
לא חיישי' למחלוקת אלא היכא דבחד דוכתא כבר
הסכימו עליהם כל בני העיר וקיימו וקבלו את המנהג
להחמיר בהסווא אמרי' האורח ההולך לשם אל ישנה
ממנהגם מפני המחלוקת כיון שכבר קבלו אותו מנהג
כל בני העיר כאחד אבל כנרון זה שכל העיר בעלמם
מחלוקת לית לן בה דמיוה' הך למס שהיו עושים ב"ס
בדריהם ולא חיישי' למחלוקת מיהו היינו דווקא היכא
רבני העיר חולקין פלגא ופלגא אבל אם הסכימו רובם
לאותו המנהג המועטים לריק שינסגו כמותם ואל ישנו
משני המחלוקת כיון דרוב בנין ורוב מנין הסכימו לנהוג
אותו מנהג וזה ברור ומדוקק מדרכי רס"י ביכמות
ד"ה אמינא לה שכתב אבל כאחרת דאחמור אל ישנה
משני המחלוקת ודוק:

והבי נמי במידו דאיסור' במקום שטענים איסור
ברבר אחר אלץ מתורת מנהג ההולך לשם אל
ישנה משני המחלוקת דהתם נמי שפיר איכא מחלוקת
כיון שבני העיר כבר הסכימו לפסוק דברבי האוסר
ומנא אמינא לה מדרכי הרשב"ק ז"ל דס"ל דאיסור
דאיתר' דאמר' בפ' מ"ט ובחולין שנהגו בני בכל
לאוסרה היינו מדינא ולא מתורת מנהג ובמ"ס בשמו
הפיר"ק בכללי מנהגו איסור ואפ"ה פריכין בפ' מקום
שנהגו לרבה בב"ת דאכיל דאיתר' וליח ליה נותנין עליו
חומרי מקום שהלך לשם הרי אפי' במידו דאיסורא אל
ישנה ארס מפני המחלוקת אפי' דלא שייך התם לא
תתורדו כדכתי':

וא"ת לפי האי שיעור קשיא דאף אי תשכיח מנהגא
קרימא הכפרים מ"מ קשה היאך קורים
בעיירות ששרויים כל בני העיר שקורים ב"ד והיאך
קורים בני הכפרים בעיירות כיום הכניסה נוחס מפני
המחלוקת כי היכי דחיישי' גבי יוס טוב ב' ס' גליות
וכדאמר' בפ' מ"ט א"כ רב ספרא לרבה כגון אן דידע'
בקבועא דירחא כיסוב לא עברי' מפני המחלוקת וכו'
וא"כ הכא נמי היכי מקלי בני הכפרים הך קולא
לסקרים ליום הכניסה בעיירות ולא חיישי' משני
המחלוקת:

ולזה י"ל דמעולם לא אמרי' אל ישנה ארס משני
המחלוקת אלא היכא דהוי קולא להאי וחומוה'
להאי כגון וע"כ אבל הכא ליכא חומרא לבני העיירות
דמה לי אם יקראו אותה ב"ד מ"ל כיום אחר אבל בני
הכפרים הוקלו עליהם חכמים כרי שהיו פנוים כיום
פורים זו היא שיטת הרשב"א זלפי הנראה דרס"י נמי
הויל בהדין שיטת ראביו ורבא משנ"ו דבוריוהו אמילתא
דאיסורא דהכי משמע קלת ממ"ס ז"ל רט"ו ע"כ ר"ה
היראה ולא דמי לב' תורות וכו' הרי להירא דאף בחד
מסקנא אביו ורבא כתב דאיסור ל"ת היינו משום ב'
תורות וב"ס עכ"ר לא שייך אלא במידו דאיסורא:

אבל הר"מ כמו"ל מראה דס"ל דאיסור ל"ת היינו
משני המחלוקת מדכתב בפ"כ ר"ה ע"ז
ובכלל אזהרה זו וכו' שרבר זה גורם מחלוקת גדולה ע"כ
עוד כתב הרב תמים דעיי' סי' ק"ע שמהלך חשבה
להרמב"ם ז"ל ועל שאלתם על אוחס שהחרימו שלא
ישמעו לשום אדם הרי זה מותר להם משום שביעה אבל
אסור להם מענין אחר משום לא תעשו אנדרות אלא כך
חייבים כל בית ישראל להיות כל עדה וקהל מישראל
אנדרה אחת ולא תהיה ביניהם מחלוקת בשום דבר

כזה ודאי יבואו לירי מחלוקת גדולה משום רלא היו מולתא דאוסורא דאפליגו רבנן כדכר האמור ואפא משנה ערובה שנינו ההולך ממקום שעושין נותנין עליו קומרי' מש"ל והיינו דפרכי' ארבה כב"ת ראלל דאיוותרא כו' דאיוותרא נהגו כה בני בכל אוקור לגדר ולסיוג וכמ"ש הפ"ח בכללי מנהגו אוקור וזהו שכתב הרמב"ם שלא יהיו אפי' כ' כ"ד בעיר אחת זהו נהג במנהג זה זה נהג במנהג אחר והיינו מירי דמנהגא שדבר זה גורם מחלוקת כלומר אף כב"ד ומכלל דאיכא אחריותו רבכ"ד ליכא מחלוקת והיינו מילתא דאיוסורא והיינו דרייק לומר שדבר זה דווקא גורם מחלוקת גדולה ומכלל דאיכא אחריותו כהמור :

וקרוב הדבר לומר דהת' אולי בהך שיטה דבפסקי התוס' פ"ק ריבמות כתבו ו'ל לא שייך ל"ת כב' כ"ד כב' עיירות להיות חלוקים במנהגם ע"כ וקשה דהיכי פסקי' כהכי נגד רבא וכפרט דהא אדחי אבוי ותו איכא למירק בלשונם דקאמרי להיות חלוקים במנהגם הו"ל להיות חלוקים כדכנס אלא ודאי דס"ל בשיטה שכתבו רבמירי דמנהגא איכא ל"ת אף כב' כ"ד בעיר אחת כיון דהוי מילתא דמנהגא והיינו דרייק לומר חלוקים במנהגם ויש להביא ראיה לסברתם מהא דכתבו בפ"ק דחולין ד"ה ה"מ כשרעתו לחזור וכו' דמכלל לא וימא"ל לא"ו ומכלל לכל נותנין עליו קומרי' מש"ל אף דרעתו לחזור ואף בלינעא הוכחא סברתם כפר"ח בסו"ת פ"ח וכו' קשה אהא דמטנין ארבי אביו דס"ל כדכ"ב ובלא תריס דר"י לא טלטל משום כבודו דר"י משמע הא לאו הכי רמזם כבודו דר"י הוה מטלטל וזה תימם דהא אחרים דר"י א"י הוה וכוון שכן בלאו משום כבודו דר"י הוה אסור ליה לטלטל אף בלינעא ואף דרעתו לחזור משום קומרי' מש"ל כיון דאחרים דר"י א"י הוה אלא ודאי דמילתא דאיוסורא כיון דהוי כתרי' כ"ד לית לן כה ולהכי אי לאו משום כבודו דר"י הוה מטלטל שפיר כדכר האמור ולהכי רב מלכו דר"י גלילא טלטלו ולא חיישי' למחלוקת דאולי בשיטת רבא דכיון דהוי איוסורא כב' כ"ד לית לן כה וכן רבי אבהו: **תו** חיינה להת' בפסקיהם בפ"ק דמגילה שכתבו ו'ל הכפדים קורין בעירן וכו' להכי לא שייך ל"ת כיון רב' עיירות הן ע"כ והיינו דס"ל דקרימת הכפדים מנהג מקרי וכ"א לאו דהוה כב' עיירות הוה שייך ל"ת וכדכתובנא :

ואיכו השתא ק"ל טובא כרעת דרשב"א ו'ל דס"ל דאיוותרא הוי נוסגים כה איוסור בני בכל מדינא ואפי"ם אשכחן דפריך נמרי' לרבא כב"ת ממחנותין דנותנין עליו קומרי' מש"ל דהרי אף במילתא דרינא אמרי' אל ישנה ארס וכו' וא"כ רבי אבהו מרינא הוה אסור לטלטל משום קומרי' מש"ל אף בלא כבודו דר"י וא"ת דרבי אבהו טלטל בלינעא ורעתו לחזור הוה קא ודאי ליתא דרשב"א קאי בשיטת הת' דמכלל לא"ו וימא"ל לא"ו ומכלל לכל נותנין עליו קומרי' מש"ל אף כשרעתו לחזור ובלינעא ואחרים דר"י א"י הוה וזה פשוט והכי למי משמע דאחרים דרבי שמלאי א"י הוה :

ואפשר הוה לומר לכאורה דמעולם לא אמר דרשב"א רמא"ל לא"י דנותנין עליו קומרי' מש"ל אף כרעתו לחזור אלא דווקא במנהגא אכל באיוסור שאין טענתו מוכרע אפשר דס"ל דכשרעתו לחזור מותר לו להקל ולשנות מיהו לאו מילתא הוה דהא

דאיוותרא נופח קאי דרשב"א וקאמר דכשהולך מא"י לא"ו וכו' אף כשרעתו לחזור אסור ואף בלינעא וזה פשוט דברכיו הוכחו כפר"ח סו"ת ח"ו ו'ל ע"כ :

כלל העולה ל"ס דרמב"ם והתוס' ו'ל דברמירי דמנהגא איכא ל"ת אף כב' כ"ד בעיר אחת אכל במירי דאיוסורא אין כאן ל"ת כב' כ"ד ואף ההולך למקום האוסרים מותר לו לשנות אלא דמפני כבודו דמאריה דהתרא האוסר אין לו לשנות והיינו דאיכא דר' שמלאי ורוב"ח ואם מורם היתר לאנשי העיר מלי הרב מארי דהתרא לשמתים וכמ"ש הפ"ח סו"ת ח"ו ו'ל אכל אי הוי מירי דמנהגא ההולך לשם ויכול לשנות כיון דהוי דעתו לחזור והיינו דווקא בלינעא והיינו דרבה כב"ח ו'ל התוס' כחולין אי הוי מא"י לא"ו ומכלל לכלל ומכלל לא"י אף דרעתו לחזור אל ישנה :

ולפי סברת דרשב"א נראה דאף במירי דרינא אל ישנה מפני המחלוקת ואף כשרעתו לחזור ושייך הוה דרבה כב"ח שהיה מא"י לכלל ורעתו לחזור וא"ת לפ"ז למה לא חייש רבה כב"ח משום כבודו של חכמי' בכל המחמירים כיון דלסברתו הוה מילתא דאיוסורא ו'ל דס"ל לדרשב"א דבלינעא שפיר דמי ולא חיישי' משום כבודו כיון דהוי בלינעא דליכא מאן דחוי ליה והא דאמר אבוי לרב איוהי ורב הושעא שוינכו בכותאיו היינו משום דאפשר דס"ל לדרשב"א רלא חיישי' משום כבודו אלא אם יתקב היתר בפני כותאיו וא"כ דאף בפני ת"ח אינו רשאי לנהוג היתר מיהו אם התחיל בלינעא ונכנסו אליו ת"ח אין לו להפסיק ולית לן כה : **והרא"ש** ו'ל כתב בפ"ק ריבמות ואסקיה דבא וכו' וראה דהרא"ש הוה בשיטת רש"י דלאו דל"ת היינו משום ב' תורות לחור אכל במחלוקת ליתוי כלל לאיוסור ל"ת זמיהו אף ר"ת ליכא מ"מ אל ישנה באתר דאחמור מפני המחלוקת והיינו דרב ספרא ושייך הכא בקריעת הכפרים דלא חיישי' רבנן משום דאף מילתא לא הוה תומרא להני וקולא להני וכדכתובנא לרעת רש"י :

ואם לחשך ארס לומר לא כי אלא דהרא"ש הוה בשיטת דרמב"ם דל"ת נמי שייך מפני המחלוקת והא דרב ספרא שייך כה מחלוקת ואית כה משום ל"ת אף דהוה מילתא דתלויא במקומות והא דכפרים לית בה משום ל"ת כיון דליכא מחלוקת :

אף אתה הקדמ את שנינו ואמור לו דא"כ עיקרא דשיטתא חסר מרביו דהרא"ש והו"ל הכי שאני ההני דכפרים משום שחלו במקומות וליכא תומרא להני וקולא להני :

שוב מלאתי דהכר יותר מבואר בפסקיו שכתבו ו'ל כי אמרי' ל"ת דווקא כנון כ"ד בעיר אחת פ"ט כב"ש ופ"ט כב"ס אכל כב' כ"ד כב' עיירות לית לן כה ודבר התלוי במנהג המקומות שכתבם זה נהגו כך ובמקום זה נהגו כך אפי' נתקבלו בני שני המקומות במקום אחד ועשה כל א' מהם כפי מנהג מקומו לית לן כה :

ובריש כל מראין נתנה ראש לרעת דברי הרא"ש כי לכאורה דבריו מתמיהים במהר מאד דכתחילה דבריו וראשית אמרו נראה להריוא דפסק כדכר דס"ל כי אמרינו ל"ת כנון פ"ט וכו' וכן הוה להריוא כהרא"ש נופים דלא מייחתי אלא מסקנא דרבא לחורם וא"כ אופס הוכי קאמר בתר הכי אכל כב' כ"ד כב' עיירות ו'ל כה דהא אי הוה בעיר אחת הכ' כ"ד אית

אמנם הרא"ש ס"ל איפכא וכמו שגדלה מפסקיו ולפי דבריו ת"ח הבא למקום ה' כיון שאינו כ"ד אחר קבוע כנונה ראשעדרס איכא ל"ת :

ואחרי הודיע הלוקים אותנו את כל זאת אדרג למ"ש הרא"ש ש בחר הכי ודבר התלוי במנהג וכו' כי הנך רואה בעיניך דקאמר דאף שבאים למקום ה' והו"ח כ"ד קבוע ודוקא ל"ל בה אס ויכונן כל ה' כמקומו ה' אי הוי מילתא דאסורא ודא שרין שיעשו כולם ככרא ה' ואית ביה ל"ת הוי להוויא דס"ל כפי' דס"י ז"ל והרשב"א דכמנהגא ליכא ל"ת :

ורדק גירא אראס לרעת דהרא"ש חולק על מ"ש הר"ן דעיר שבאו בני כ' מקומות אס עירע רוב אנשים מהיך באו סבל כמנהג מקום שבאו לשם ע"כ הוכחו דבר"ח בכלל מ"א ס"י ו"ט עיי"ש והרא"ש גירא דפליג עליה מדקאס וכתב דעושה כל ה' כמנהג מקומו ולית לן בה ואפי' משום מחלוקת ליכא דא"כ הוי לו לאסור משום מחלוקת ומשמע כמו מדרביו ה' אי הוויא עיר ושנה ובאו להתגורר שם לריק שנהגו בבני אותה העיר אף שהם מרוכזים מבני העיר דא"כ הו"ל לאשמעינן עדיפא מניח וסוינו מתני' דפ' מ"ש ודק :

ואיכא למירק לשיטת הרא"ש שכתבו דאי מקלע לורבא מרבנן למקום אחד אס ושנה אפכא ל"ת אפילו לרבא משום דלא הוי כ"ד קבוע שהרי אשכחן כשבת פר"א וכו' כל הכשר גבי פלוגתא דרבי ורבי הגלילי ורע"ק דמר אסר כשר עוף בחלב ומר שרי דלוי אקלע לבי יוסף וישבא קריבו לקמיה רישא דטווסא ולא אכל ואמר' סתם דבספוא אהרא' הו' נהנוי בפי' הגלילי והשתא קשה דהיכי שנה ולא אכל ולא חייס לל"ת כיון דלא הוי כ"ד קבוע ותו קשה מר"א דבארתיה דריב"ל הו' מטלטל ובארתיה דר"י לא הו' מטלטל ופרכי' כפ' בירה ר"א במאן ס"ל וכו' ופרכי' דר"א כריב"ל ס"ל ובארתיה דר"י לא הו' מטלטל משום כבור דר"י ופרש"י ז"ל דאי הו' ס"ל דאסור לא הו' מטלטל ליה משום כבור דריב"ל וליעביד אסורא ע"כ וקשה דהוי דלא חיישי' לכבור מ"מ נוחס משום ל"ת כיון דר"א לא הו' כ"ד קבוע וא"כ מאן לומא לן דר"א כשיטת ריב"ל הו' קאי וב"ת לעולם דחיישי' לל"ת ושאינו הני משום דהוויא אומר דלחומרא בעלמא אכל לעולם אפשר דס"ל כפסק רין כותן סא ליתא דא"כ לאו דל"ת אהיכא תרמייה וב"ת נרמייה להנסו דפליגי גופייהו כי תזינן להאי דאסר אמינא ודאי הווינו טעמא משום דאזיל לטע' דאסור ליה מרינא אכל ליריד כי עכרי' כשבת האוסר לית לן בה דהרואס אומר דמשום חומרא הו' דעברי' הכי ולא מלך הרין סא נמי ליתא דאשכחן לגמרינ דפריץ ממקומו של ר"א שהיו עושין אזמל וממקומו של רע"ק דלא הו' עכרי' וסבא נמי ממקומו של ר"י הגלילי וכו' ואי אמרת סבי מאי קושיא נימא שאני התם דהרואס אומר לחומרא הו' דעברי' ברע"ק אלא ודאי דכל היכא דהוויא פלוגתא וחזינא מי שהסמיר אמינא ודא' דסבי ס"ל ולא דמשום חומרא הו' דקא עברי' והכי מוכח פשטא דשמעתתא דיבמות ומדאיתוכנא סתם מהא דבבבא כ"ש אסורין וב"ת מתירין ופירש"י ואיכא דעביד ככ"ש ואיכא דעביד ככ"ש ואיכא דעביד ככ"ש וכו' וזו כדור והרדא פירכין לרובתא וי"ל דלא שייך ל"ת אלא במחלוקת כ"ש וב"ת שקודם בת קול סבורים הווינו למד דאפשר דהלכתא כוותיה דר"ש דלא אמרי' בעלמא הלכה כרבים אלא היכא

אית לן בה הא ס' זו הו' ס' אביי אכל לרבא דס"ל דלא שייך ל"ת אלא בפ"מ אף הו' כ' כ"ד בעיר ה' לית לן בהוה תימא דכרישא פסק דרבא והדר פסק באביי : **וגירא** דהכי כוונתו כי ידוע הו' רב"כ כ"ד בעיר ה' קרובים להיות ככ' עיירות כגון אמשעדרס דאית בה כ"ד ספרדים לחור וסא מוויאס וסא מבואס בכל מכל כל וכ"ד אשכנזים נמו לחור כ"הג באוסן הו' דהספרדים לא נגעו ולא פגעו כהרי אשכנזים והאשכנזים כהרי ספרדים ורמו כמו שהן ככ' עיירות דעיר זו לא נגעה ולא פגעה בעיר זו לההוא יקרא כ' בעיר ה' דליכא ל"ת אפל כגון אפן שבמקום ה' יס במס ת"ח אלא שאין להם אלא חר כי רינא המורה להם את הדרך ולכו בה כהדיואס ס"ל להרא"ש ז"ל אס ה' מהת"ח או מקלחת נחלקים כרין קרי ביה ל"ת דלכך מילתא לא קרי להו תרי כ"ד כיון שסוף סוף חר כי רינא הו' והווינו דכתב אכל אי הו' כ' כ"ד בשתי עיירות וכגון אמשעדרס שכתבו כההוא לית לן בה :

ואכתי לא נוחא לן דמגמרינ לא משמע הכי דפריץ רבא לאכתי והא כ"ש וב"ה ככ' כ"ד בעיר דמי אלא אמר רבא וכו' ואין לומר דממה נפשך אי כ"ש וב"ה בעיר ה' הו' אמאי קאמר ליה רבא רבא כ"ד בעיר אחת דמי דמשמע דמי אלא רבא הו' הכי ממש ותו דקרי לה מאי קרי וכו' לא ידע אכתי דבעיר אחת הו' ואי ככ' עיירות הו' מאי פריץ רבא ותו דהא הלג הכי עולתו לעורה וחברו עליו תלמודי שמיא הו' דבעיר אחת ממש הו' אלא ודאי מחוורתא הכי הו' דאכתי ס"ל דבעינן כ' כ"ד ככ' עיירות וב"ש וב"ה ככ' כ"ד ככ' עיירות כיון דלא נגעו ופגעו כהרי הדרי וכגון אמשעדרס שכתבו ורבא ס"ל רב"ש וב"ה ככ' כ"ד בעיר אחת דמי ממש ועל כרחק דליכא כנייהו כגון אפן שבמקום ה' אין לנו אלא מורה א' וא' משארת"ח שבעיר או מקלחת נחלקים דלאכתי אית ביה משום ל"ת ולרבא ליכא ל"ת :

ואפשר דהרא"ש הכי מפרש לכו' דלאכתי ככ' כ"ד בעיר ה' אף דהו' כנונה ראשעדרס דאמשעדרס איכא ל"ת ושאינו כ"ש וב"ה דמחלוקתם פשטא ככל וס' ככ' כ"ד ככ' עיירות דמינן וכו' היכי דככ' עיירות ליכא איסורא דתורה ככ' תורות הכא נמי הכי כיון שפשטא מחלוקתם ורבא איתכיה דסוף סוף בעיר ה' דמי ומ"ל הו' פשטא אי לא פשטא אכל לעולם דאפי' רבא מורה דבעי' כ' כ"ד כגון אמשעדרס וכגון בני הכפרים וכגון בני מקום ה' ת"ח שבאים להתיושב כמקום ה' עושים כמקומם בין לאיסור בין להיתר דהכי כ"ד אחר מוקדו כיון שאינם לריכוס כלל להוראת מאורה דהתרא אלא דמפני הכבוד אל ושנו מיהו איסור ל"ת ליכא ואכתי כגדון זה מספקא לי להוראת מאורה דהתרא לא דמפני הכבוד אל ושנו מיהו איסור ל"ת ליכא ואכתי כגדון זה מספקא לי כיון שסוף סוף לא הו' תרי כי רינא כנונה ראשעדרס ואף אס נחשוב אותם ככ' כ"ד מה לי אס הם ת"ח הכאים ממקום אחד ומה לי אס הם מבני העיר :

שוב ראיתי הרב מנחם בספר הזכות להרמב"ן בפ' מקום שנהנו וי"ל והווינו דרבה ככ"ח וכו' ואין זה אלא במחלוקת כ"ש וב"ה וכו' הרי דהשוה אותם כי הדרי אף דרבה ככ"ח לא הו' כנונה רב"ש וב"ה וא"כ אף ל"ת מבני אותה העיר אס ושנה ליכא ל"ת דאשכ"י ליה ככ' כ"ד :

יהיה משפט הס' ת קלו :

תשובה

אמור רבנא האו שמענתא בעיא דנעתא
לאתא לא כן אנכי כאשר גלו וידוע
לענין כל הקהל כי עול כבוד של זכור דמי עלי ועל
לואי ולאיש אשר חלה לו איך וכמה ומתי יכול להעמיד
דבר על כוונתו והדין לאמתו אכן הוה חיל כאנוש
אחבנו בעל המלוה שהקדיש הס' ת קלו הוא חליקתו
לכתוב שורותיו הללו למען דעת מה יהיה משפטו ולכן
אקלר במקום שאמרו להאריך כי אין הפהלי מסכס
לכאן בארובה כאשר עס לכפיה ואלוה חיים לגלות שרשן
של דברים וזה החלי בעזרת טורי וגוללי וס' אלהים
ועזר לי ביד"א :

כתב

הטור כי"ד סי' ער"ה פרשה פ' לא ועשה
סתומה ס' לא יעשה פתחה והס' שנה
כשניהן פסולה וכחכ פרב הסכ"ה ז"ה ע"ו ו"ז ל"ו
רה"ה אס כתב פרשה פ' או פ' במקום שאינו פרשה
ואין סס הפסק דפסול ויש שרלו ל' דרווקא פ' לעשותה
ס' או איפכא פסול מטעם שני אבל במקום שאינו
פרשה לא פ' ולא ס' אס עשה ס' או פ' אין כאן בית
מיתוס ואינו נר' בעיני איפכא דממ"ס כפ' הקומץ רכה
נדרמנה לו תיבה פת חמש אותיות אס וכול לכתוב כ'
חון לרף ונ' תוך פדף יכתוב ואס לאו יניח חלק ויחזיל
מראש שטח מוכח כדבריהם דמי במקום שאינו פרשה
ועשה ס' או פתחה פסול איך האירו להניח חלק בסוף
השטח ולהסתחיל מראש פי' האחרת הרי לדעת ר"ת
והרא"ש ג' אותיות פה פרשה סתומה ונמלא שעה
פרשה סתומה במקום שאינה פרשה ופסול אבל אס
כאמר וכו' נוסח ההקס מיידי במקום שאינה פרשה ולא
מילתא היא דלא פסל ר"ת אלא כשיש מקום לטעות וכו'
דלמאי נוסח או לפ' אין זו לזרחה דפ' מניח חלק
בסוף שעה שיעור ט' אותיות וכו' ואי לסתומה שהיא
שיעור ג' אותיות אין זו לזרחה דפס' לריך להיות חלק
באמצע שעה ופתח קבאן ומכאן ואפי' לסבת הרמב"ם
שסוף ש"ס מיקרי כל שמניח חלק בסוף השעה ומתחיל
בשעה שתחתיה הפה אין לטעות שהיא ס' כיון שמתחלת
מראש שעה שתחתיה וכו' וכיון דלכא למטעי שפיר
דמי אבל מלאתי להרדכ' ס' דלא פסל וכמ"ס
בעל"ת וכו' עכ"ל :

ומילי

דמר קשים לשמוע לע"ד וטורס כואי לענין
פסק דינו שהוא דבר תומה איך נעלם
מתפנתו הרמה כי דין זה פא מפורש לגדולי המורים
נשא ונתן קלת כמה שרלה להוכיח כס' המכשירין כי
לכאורה דבריו לריכים כיוצא שהוא ז"ל ראה להוכיח
מדאמר' בתיבה פת ה' אותיות שאס וכול לכתוב ג' תוך
הרף וכו' חון לרף וכתוב ואס לאו יניח חלק ויחזיל מראש
שטח שתחתיו והשתא א"ל דכל שמניח ריוח במקום
שאינו לריך מפסול בהכי א"כ היכי מלי להניח ריוח
ולהסתחיל משטח שתחתיו והרי לר"ת והרא"ש שיעור
הנחת הריוח של הסתומה הוי כנ' או זאת היא תורף
ראויה לדעת המכשירין ואנכי לא ידעתי מאי קאמר כי
הן אמת דר"ת והרא"ש ס' שיעור הנחת הריוח הוי ג'
אותיות מ"מ הכא מיידי בשלא נשאר ריוח פניו כשיעור
ג' אותיות דמי נשאר פניו כשיעור ג' ח' הוה כותב אותם
תוך הרף והסתים הנשארות וכתבם חון לרף :

איברא

דמה שיש לכאורה להביא ראיה הוא
ממקום אחר ממ"ס הרא"ש דה"ה אס
נדרמנה

היבא דכו קורו נוסח אבל כ"ס המחדרי טיפי אפשר
מהלכתא בוותיהו אף כנר הרבים ולהכי אמרו' הרובה
לעשות פרכרי כ"ס עושה פרכרי כ"ס עושה כיון שהיה
הדבר מופרע הלכה בדבריו מי בכסאו גופא אמרו' ל"ת
ולחרא"ש ת"ת המקלע' התם ביון דלא הוי כ"ד קבוע
אל ישתא ארם ועושה בסבת אותו מקום כיון דאפשר
דלכתא בם' מקום זה כיון שאין הדבר מופרע וכגון
כמי כ"ד דפליג ר' ורפני לענין חמנחה ולא אפיקא
הלכתא במאן כהאי גופא איכא ל"ת ופרכתי' אבל תיבה
דפשיטא לן דלכתא בדבריו סאוסר וכגון כסר עוף
כחלב דלר' עק' אסור וכל דובתי קו"ל הלכה כר' ע'
מתכירו כהא דמי אף שכמקומו של ר' הגלילי סכרי
כוותיה שהם רבס ותיבוס לעשות כמותו כיון לסקל בין
להחמיר ההולך לשם נוסח כר' ע' דהלכה דוחת כמותו
ורווח הכי אלא שכתבו מקום עושים כרכס והא דפריך
בגמ' מהא דמקומו של ר' וכו' הוינו לאותי מקום
דקבו נוסח כס' רכס וסאיכא ל"ת ומשני מקומות שאני
דכיון דמקומו של ר' הגלילי נהנו היתר כעוף כחלב
לכבוד רכס ולא שמן הדין מותר כיון דהלכה כר' עק'
מתכירו ודאי לוכא ל"ת דהסולך לשם עושה עפ"י הדין
ואינו חושש לכבוד רכס כיון דלא הוי רבו וכדאורי דהכא
ליבא תורה כב' תורות כיון שפני אותו מקום יורעם
דהלכתא פ' עק' אלא דמשום כבוד רכס היקילו ואס
הס הוי הולבוס מחויבים הוי לעשות כר' עק' וזה כרוד
וס' כ' במילתא דאיפסיקא דשרויא ויש מי שרולס להחמיר
מתורת חסידות כהא כמי ליבא ל"ת כיון דמאי דאסר
לאו דמדינא אסר ליה אלא מתורת חסידות וחומרא ואף
לשטת רמב"ם והתו' שכתבו דבמיידי דמנהגא איכא
ל"ת אף בכ' כ"ד נראה דהיינו דווקא כגופא דאיכא
מחלוקת וכגון במנהג בעלמא שרולים לקובעו עליוס
פהלכה כל בני העיר בההא איכא מחלוקת וכגון
הר"ב תמוס דעיס סי' ק"ע שהיו רולים להסכים בני
העיר כגון הארוס וכו' וע"ס באופן דכעוף מנהג שיש
כו חייב לרכס שנהגו כן אבל יסיד או יתורס דמתמרי
אנפשייהו לית לן כה באופן דלא אסיר הרמב"ם אלא
מנהג התלוי לרבים ולזה הסכים הרב דברי ווסף ז"ל
סי' מ"ה וזה כרוד והקיא דרבי אכסו כמי נוסח דוראי
או אפשר דס"ל (כאן חסר וחבל על האברין)

סימן ז'

שאלה

ס'ת שנמלא בו כב' ונ' מקומות איות
דפיס יותר קלרים בשטח הכתיבה
מהדפיס שלפניהם ואחריהם כשיעור שעה אחת
ובמקומות מהס הקטור ניכר מלך מעלה כהתחלת הרף
ובמקומות אקרים ניכר הקטור ברף מלך מטה כסופו
ועוד יש במקומות אחרים שהרף הוא קלר באמור או
מראשו או מקופו אלא שאינו נכר השטח כמותו הרף אלא
מחמת הרף שקרס אבל מלך דפיס הבאים לא מנכר
קטור של אותו דף כי מאותו דף שהתחיל לקרר או למעלה
או למטה כן נמשך לפניס כואת ברפיס הבאים לקררס
בעין אותו הרף והולך הקטור שום כסוח בכל דפיס
הבאים באופן כי קטור של דף אינו ניכר אלא מהדפיס
שלפנינו שהם יותר לריכים או למעלה או למטה כשטח
הכתיבה כמדובר ועוד יש במקומות אחרים שינוי
כשטח כתב אותו הרף שהוא ארוך כשטח הכתיבה וניכר
ארכו מקולר הדפיס שלפניו או לאתריו על כל אלא מה

נודמנה לו תיבה כח ט' אהיות אס וכול לבחוב שחיס
חון לרף שפיר רמו אכל אינו וכול לבחוב אפילו רוכה
תוך הרף דהיינו ה' מ' ט' ומיעוטה דהיינו חון לרף
וכח"ס הטור בשמו סי' רע"ג ומשמע הא אס אינו וכול
לבחוב הו' תוך הרף וביניהם חלק וחתול משנה שתתיה
וכן ראיתי לסר"כ הלכוס ב"ד סי' רע"ג דאיהו ז"ל פסק
בנודמנה לו תיבה כח ו' אהיות בהרמב"ם דאס וכול
לבחוב חלום כדף וחלום חון לרף כותב וזה שלא כהר"א ש
כנודמנה מתלוקתם כזה הובא בטור סי' רע"ג וקיים
עלה הר"כ הלכוס ואס אינו וכול לבחוב אפילו חלום
בתוך הרף מניח המקום פנו וחלק ומתחיל מתחיל שטה
שאתיה ולא ימסוך האהיות וכו' ע"כ הרי דאס לא
נשאר לבחוב חלום דהיינו ה' אהיות תוך הרף ינוח
אותו המקום פנו אף דהו יתיר מנ' א' וחת"י משטה
שתתיה וזה"ל לסר"כ דס"ל דרוקא כ' חון לרף כותב
האס נודמנה לו תי' כח ו' אהיות ואינו וכול לבחוב ח'
תוך הרף וכו' חלום לו כי לא נשאר תוך הרף אלא כשיעור
ז' אהיות שמניח אותו מקום פנו ומבאן מוכח כס'
המכשירין במניח ריוח שלא במקום פרשה דבשר דה"ה
דפסול היכי מצי למשכך ריוח ומקום פנו כדרי ו'
אות' לרעת הר"א"ס והלא לדיוה פ"ס הו' שיעורה נ'
אות' והיכי שביק ריוח ז' או' במקום שאינו פרשה :

ואין להתעקש ולומר דכנשאר דיוח ז' אות' כשנודמנה
לו תי' כח ו' אהיות יסבור סר"א ש"ז ש' שלחך
להאריך ולהמשיך שאר תי' שפאותה שטה גר סימלא כל
מה שנשאר פנו רע"כ לא אמרי' דלא ימסוך חלום לא
לארכן ולא לרחקן אלא למצוה אכל פריעבר אס עבר
ועשה כן לא מפסיל והדאית שכדף אחרן יבול להאריך
החלום לארכן ורחקן כדי למלחך כל אותו דף כיון שא"ל
בענין אחר וכח"ס הש"ך בסו' ער"כ ס"ק ו' וא"כ ה"כ
דלא אפשר בענין אחר וכול למשך האהיות למלחך כל
השטה אכל להניח מקום פנו מנ' אהיות לא שמענו לו
להר"א"ס ואס הר"כ הלכוס בתב דונית ריוח ומקום פנו
כשאנו וכול לבחוב חלום תיבה וכו' היינו לסברת
הרמב"ם שהסכימו וסמכו עליו האחרונים דריוח
הסתומה הו' גמי כשיעור ט' אות' וכח"ס הלכוס עלמנו
בסו' ער"ה אכל לסברת הר"א"ס דשיעור ס' בנ' אות'
אפשר דס"ל דלא מצי למשכך ריוח פנו נ' אות' במקום
שאנו פרשה ואי אחרמו ליה כה"ג כתיבה כח ו' אות'
אומר דס"ל שלחך להמשיך אות' אותה שטה למלחך כל
השטה כאמור :

הא ודאי ליתא שהרי הר"כ הלכוס כתב בסו' ער"ה
דלכתחיל יעשה הס"ת שיהיה כשר כיון לרעת
הרמב"ם כיון לרעת הר"א"ס בענין הפ' והס' וא"א רבי
שביק ריוח במקום שאינו פרשה דפסול היכי כחכ הלכוס
דמניח חלק וכו' היה לו לחוש לס' הר"א"ס ססו' דשיעור
הס' הו' נ' א' והשחא כי שביק נ' א' מפסיל בהכי שהרי
הניח כשיעור פרשה במקום שאינו פרשה וטפי הו"ל
להסיר להמשיך האות' שזה כשר בדיועבר להרמב"ם
והר"א"ס ולא להניח ריוח יתיר מנ' אהיות במקום שאינו
פרשה שזה הוא פסול גמור הוא לרעת הר"א"ס ססו'
דריוח הסת' הו' נ' א' ועוד שהרי בעשה ס' ק' או
איפכא שכתב הרמב"ם דיוגנו חמה עליו הר"א"ס וכתב
דלמה לא יועיל לו תקון אלא שהיה קשה בעיניו תקונה
דשמה כשמוחק ופגע בשם ועוד שולחך למעט הכתב
וכו' וזה אסור עכ"ל הרי להר"א"ס דכאמלע התורה אף
כדיועבר לא מצי למעט הכתב או להמשיך ולהאריך כי

לא הותר להאריך אלא כדף אחרון א"כ הכא נמי לא מצי
להאריך ולמעט אלא ודאי האמת יורה דרכו דס"ל להר"כ
הלכוס דאף הר"א"ס מורה דיכול להניח בסוף השטה
יתיר מנ' אות' ולא מפסיל בהכי משום שעשה פרשה
במקום שאינו פרשה דכל שמניח ריוח פנו במקום
שאנו פרשה לית לן בה וזו היאה לרעת המכשירין ועוד
הני מוסיק ראיה לרעת המכשירין ממה שמלא ר"ת
בסרור הקדמונים הביאו מרן בסו' ער"ה דשיעור הס'
הו' כדרי כ' אות' והשתא אחיא שפיר ראיונו של הרב
החכו"כ מההיא דנודמנה לו תיבה כח ו' אהיות וכו'
דא"ל דאי מניח ריוח במקום שאינו פרשה דפסול היכי
קאמרי' דאס לא נשאר כדי לבחוב נ' אות' בתוך הרף
שמניח חלק וכו' והלא אי מניח חלק כב' אות' הו'
שיעור סתומה לרעת ס' הקדמונים אלא ודאי דאי מניח
ריוח במקום שאינו פרשה דבשר דלא פסלי' אלא מס'
לפחותה או מפ' לס' :

אך ראיונו של הרב הקצ"כ מההיא דנודמנה לו
תיבה כח ו' אות' לרעת הר"א"ס שסובר
דשיעור סתומה הו' נ' אות' לא מתוסבא שפיר דהא
הכא בלא נשאר ריוח נ' אות' עסקי' ובראשית' לעול
ושמא ו"ל דהכי כוונת סר"א הקצ"כ כמה שנקדים מ"ס
מרן כ"י סי' ער"ה דשיעור שאמרו בט' אות' וכו' שהס'
נ' אשר היינו למצוה אכל לעיכובא כט' אות' אות' ואפי'
קטנות שפיר רמו ומעשה אן נמי נימא דהס' ל' לשיעור
נ' אות' דבדיועבר אף קב' אות' קטנות הו"ל שפיר
שיעור ריוח דסתומה ומעשה הגע עלמך שנודמנה לו
תיבה כח ו' אות' גיולות כנון אברתם ואינו וכול
לבחוב חלום תוך הרף לפי שאנו מחזיק אלא פחות
משועור נ' אות' אמרי' דמניח אותו מקום פנו ואע"ג
שאנו מקום מחזיק מיהא יתיר מנ' ור' אות' קטנות
ביון שמאית' גיולות יס' פו כדי להחזיק נ' פחות כל שהוא
והשתא א"ל דאי מניח פנו במקום שאינו פרשה דפסול
א"כ הרי הניח כאן פנו יתיר מפרי נ' אות' קטנות
דהו שפיר שיעור פרשה סתומה כדיועבר לרעת הר"א"ס
אלא ודאי משמע דבשר במניח ריוח במקום שאינו
פרשה :

מעשה אלהים לי לדברי הרב התכ"כ שדחה ראיה
הלנו דהבא לית לן למטעין לא כפחותה ולא
כסתומה וכו' הגה לכאורס וראה דאכתי מוכח כרעת
המכשירין ממה שמלא ר"ת במ"ס דבשייר נ' אות'
בסוף שטה והתחיל מתחיל שטה שתתיה לזאת יקרא
סת' וא"כ חזר הרין א"ל דכחניח ריוח שלא במקום
פרשה דפסול כנודמנה לו תי' כח ו' אות' היכי מצי
להניח פנו והלא כיון שיש נ' אות' פנו ומתחיל מראש
שטה שתתיה הוויא סת' לרעת מ"ס מיהו כי דייקי'
שפיר יראה דלאו מילתא קיח שזה שאמרנו שאס לא
נשאר כדי לבחוב נ' אות' כדף וכו' שמניח ריוח ופנו
הוא דברי הר"מ והטור ושמא אינהו קאמרי הכי
דלשטתיהו אולי דטורה כזו לא הוויא לא פחותה ולא
סתומה אכל למ"ס אפשר דס"ל דכל כה"ג ימסוך
האות' למלחך חלל מקום הפנו ואע"ג שכתב מרן בשם
הרמ"ך דאסור היינו לרעת הר"מ אכל לרעת מ"ס שרי
כיון דלא אפשר כל"ס והו"ל בדיועבר שאס המשיך
האות' והרחיק דבשר וכח"ס לעיל :

ומעשה חל עליו חובת ביאור לעיקר דיונו של
הרב התכ"כ ואנכי שמעתי ולא אכין
דמאי קא מ"ל להרב ואמרה בלשון ק"ל כאלו דבר זה
חדש

הנד

רוצה כדעת הרב במניח פנוי במקום שאין בו פרשה דפשיקא ליה פסולות רל"ה גרע מסתומה פתוחה או איפכא אך מ"ש הוא ו"ל דאילטרין תלמודא לאשמועי' ככתבה כשירה היינו משום רל"ה הוה פסולין ליה מטעם שהניח פנוי במקום שאינו פרשה כיון שאין זה נר' כפרשה אלא בסדר השירה והו"א דכשר וכו' אכני הדואה שאין זו דעת רבי' שאם בדכריו הו"ל לרבי' לכתוב עשה כשירה ללמדנו שגם שאינו נר' כפרשה אלא בסדר השירה דפסול כיון שאין זה נלמד מדין פ' שעשה סתומה או בהפך ולא מדין שכתב או שהניח פנוי במקום שאין בו פרשה ברס"ד כדכריתא עד שהולכו לשנות ה"א דכתבה כשירה ולא הו"ל לרבי' לכתוב דין שהניח פנוי במקום שאין בו פר' שזה נלמד מפ' ס' או איפכא ולהשמיט דין כתבה כשירה שהיה מקום לטעות ולהכשירו וכמ"ש בפ"ו ופ'ו כן היה לו לכתוב בפ"ח ואפשר לישב אלא שלכאורה יראה כי הנכון לפי קולר דעתו מ"ש ככוונת רבי' :

אלא

שקשה מאד כענין בפ"ז מ"ש רבי' בפ"ז ו"ל או שכתב פרשה א' כשירה ה"ז פסול דמשמע דער שיכתוב פרשה אחת שלימה הו"א דמפסול וכל"ה דבר זה קשה כענין ומנ"ל לו דמ"ש בגמ' כתבה כשירה פסולה היינו שכתב פרשה אחת והסביר נותנת בכתבה כשירת האזינו כשטה אחת איכא לפסול ובכתבה כשירת היס בשני שטין ואיכא לורת שירת היס דהוי ארוח ע"ג לכינה ולכינה ע"ג ארוח מסתביר דמפסול וכמ"ש הקדמ' המחבר מעשה דקח כפי' להרמב"ם פ"ז דהכי משמעות המפרשים ולא ראיתי לשאר הפוס' שהזכירו בכתבה כשירה דהוי כפרשה אחת ואני נכון כזה ודעת אין ספקאי מסכים להאריך ואף שיקים :

המורה

מזה דשקחי הרמב"ם ברור מללו שאם הפסיק והניח פנוי במקום שאינו פרשה דפסול והריב"ש נמי הכי ס"ל רל"ה גרע מס' פ' וכו' ברס רבי' בע"הט לא פירש מה יהיה משפט דין זה דאם הניח פנוי במקום שאינו פרשה וכבר נתחבטו רבני אשכנז וזה"ל לכוף עד קלו הנה הרב"ח כדכ"ס סי' ער"ה דיוק מדרבנן הר"ב ה"ט פ' לא יעשה ס' ואם שנה בשניהם פסול דמשמע דווקא ככ' הוא דפסול הא ל"ה וכו' כשירה ואחר המחילה אי מהא לא איריא כלל שהיו במקום שהו"א פרשה וכתב בדרכו ס"ל לכ"ח דאף דכה"ט פסול וכמ"ש בר"ה ומ"ש רבי' ואם שנה וכו' וה"כ עכ"ר דכשמהן קראמר רבי' לאו לריוקא איתמר גס כמה שנסתויע בר"ה שאם שנה וכו' כבר הרב ט"ז השינו האף כי להר"כ פנים מאירות ראיתי לו ו"ל כפי' י"ג חוק דברי הרב"ח ודחה דברי הר"ט ככוונת מרן כ"י מ"מ לע"ד לא נהירא דא"ל רס"ל למרן דהטור פליג בהא על הרמב"ם כל כי האי לא הוה שתיק מינה ולכן דעתו נוטה כמ"ש הט"ז בדעת מרן הוא האמת מה גס שאף הר"כ פנים מאירות הסכים לסברת הט"ז למעשה ודחה דברי הרב"ח מסלכס דא"ל דהטור פליג בהא אהרמב"ם היה לו להזכיר דכריו ולחלוק עליהם כפי' לא בדרך דמו ועוד לע"ד אמינא דלפי מ"ש לעיל דפסול דכתבה כשירה הוי משום שמיניח פנוי במקום שאינו פרשה א"כ ודא וורה דהטור הכי ס"ל שהי' כפי' ער"ה פסקה להא דכתבה כשירה ובתלתל הס' ראיתי בשנה לורת מקום שיש בו פרשה אמתו להכי לא זכר דין דהניח פנוי ועד שקיים לורת הפ' והס' קדר מפרש שאם כתבה כשירה

חרש ממע והיכי המכשירין הכשירו במקום שהרמב"ם ז"לה פסקה להדיא בפ"ח מס' ואתהלכה ברחבה למען דעת שרשן של דברים ושור נחזור לרבי הרב החבי"ב :

הנה

הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ח מס' אכל אם טעה וכתב סתומה פ' או פתוחה סתומה או שהפסי' והניח פנוי במקום שאין בו פרשה או שכתב בדרכו ולא הפסיק כדיוח במקום הפרשה או ששינה לורת השירות הרי זה פסול וכתב מרן ככ' רס"ל לרבי' מההיא דהכונה פ' לא יעשה ס' וכו' כתבה כשירה או שכתב השירה כולל בה וכו' ע"כ וא"ל דכשלמא פ' לא יעשה ס' וכן להפך וכן ההיא דשינה לורת השירות שפיר איתיה כהירא בהכונה אכל מ"ש או שהפסיק והניח מקום פנוי במקום שאין בו פרשה או שכתב בדרכו ולא הפסיק וכו' זה מהיכא כ"ל לרבי' דכשלמא אם במקום שהיא פרשה כתב בדרכו ולא הפסיק כדיוח ה' נמי א"ל דנ"ל לרבי' במכ"ש מתחלה שעשה ס' דפסול ואע"ג דשכיך ריוח מיהא כיון ששינה כלורתה פסל כ"ש הוכח' ולא שכיך מיהא כלל אלא כתב בדרכו ולא הפסיק אכל אם במקום שאינו פרשה הפסיק והניח מקום פנוי מהיכא כ"ל לרבי' דפסול דאימא ע"כ לא פסלו' אלא כמשנה לורת הפ' והס' או שלא הניח ריוח כלל במקום שהיה לו להניח כדי להתכוון בין פר' לפר' אכל במקום שלא היה לו להניח ריוח והניח מנ"ל לרבי' לו דמפסול בהכי ותו א"ל דההיא דאמר' בגמ' כתבה כשירה השמיטה רבי' וזה תימה שמה שאמרנו בגמ' ישמטנו ומה שלא נזכר בגמ' וזכרנו ויותר יגדל התימה דכפ"ו כשמנה פסולות הס' כתב ו"ז שנה לורת הפרש' י"ח שנה לורת השירות ו"ט שכתב שאר הכתב כשירה והשתא ק' עובד דכשלמא פסול ו"ז כלל בו פ' שעשה ס' או איפכא או שלא הניח ריוח כלל שכל ג' חלוקות הללו הס' כשנוי לורת הפרש' וכן פסול ו"ח שנה לורת השירות היינו שכתב השירה כולל בה אכל דבר הקשה ודכריו סותרין הוא בפסול ו"ט דהיינו שכתב שאר הכתב כשירה שפסול זה לא הוזכר בפ"ח ולא פסול שהוזכר בפ"ח דהיינו שהניח פנוי במקום שאינו פרשה לא הזכירו הכא בהנך פסולי דמאי שנא ויכן בפ"ז כתב כמ"ש בפ' ושנה את טעמו ממ"ש בפ"ח :

כי

ע"כ הקדמ' עיניו בראשו ובנקל ימלא תקון לרבי' רבי' דהני תרי קו' חרף מתרלת חברתה שזה שכתב רבי' או שהניח פנוי במקום שאין בו פרשה היינו מ"ד בגמ' כתבה כשירה וכו' רס"ל לרבי' ז"ל דפסול זה דעשה כשירה היינו ודאי מטעם שמיניח ריוח פרשה במקום שאינו פרשה דאי לאו מה"ט לא הוה מפסול אם שנה וכתבה כשירה רס"ל לרבי' דמה ככך והשתא איתו שפיר כל מה שהקשו' ולכתחי' שנה רבי' לשנוי בפ"ח מפ"ז ופ'ו לו' לך דפסול כתבה כשירה סיינו משום שהניח ריוח במקום שאינו לדיך ודא ודא חרף הוא זה נלע"ד נכון בדברי רבי' :

וראה

זה מלאחי להריב"ס סי' רפ"ו כתב ע"ד רבי' שטרת השירים מניח כאמלע כשיעור פרשה וכן כשירת היס וכו' וז"ל וכת' אם ריוח השירה כשיעור פרשה למה אמרו בכתבה כשירה פסולה ת"ל משום שעשה פרשה במקום שאין בו פרשה ודאי נר' שפסול רל"ה גרע מס' פ' או פ' ס' ה' ל"ק דהו"א אע"ג דכאורי אחר פסול כשיעור פרשה כשעשם כלורת שירה עדיף טפי שאין זה נר' פרשה אלא בסדר השירה נכתב ומ"ס אילטרין לו' עשה כשירה פסולה עכ"ל :

במקום שאינו פרשה כנלע"ד :

ואחרי הודיע אלכס איתנו את כל זאת כבוד כבוד לשאלתנו ואומר דהאודא פשיטא לי ששם שנה כדף אחר וקלר בו שטת מעשה הכתב מלמעלה או מלמטה ונכר השניו מרפוס אשר לפניו ואשר לאחוריו דפסול גמור הוי משום שג' כפרשה במקום שאין בו פרשה שהרי אם גמר פרשה כסוף הדף ונשאר שטת אחת ופרשה שהחריה הויא פתוחה מניח אותה שטת חלק ומתחיל מראש הדף ואם גמר עד סוף הדף ולא נשאר שום שטת מלמעלה מניח מתחת הדף שטת אחת חלק ומתחיל מתחת שטת שניה והכי הויא להדיא כדדיתא דס"ת הביאה מרן בשם מהר"י אשכנזי דא"ל וז"ל הלכנו ואנכי אורחין תמהני על הר"ב הלכנו שהוא ז"ל כתב כשם כ"ל והדבר מבוחר כדדיתא הלכו שהביא מהר"י אשכנזי דא"ל וז"ל וכן הטור כתב בלורת הסת' ששם סיים כסוף הדף יכית שטת חלק מתחת הדף ויתחיל כ"ל וזהו לפי ס' כדעת אביו זל"ה בלורת הס' באופן דשזור שטת פניו או מסוף הדף או מתחת' הוי הפסק וריות להקרא פרשה למד כפתוחה ולמד כסת' וכל ריות המועיל לשעור פרשה פוסל אם הניחו במקום שאינו פרשה כדבר האמור :

וכי תימא יש לבעל דין לחלוק ולר' דע"כ אינו מועיל אותה שטת פניו להפסק שבין פרשה לפרשה א"כ שרטט אותה שטת אכל אם לא שרטט אפשר שלא תועיל להפסק שבין פרשה לפרשה וכיון דהכא ככ"ד לויא שרטט כיון שאינו מועיל להפסק ריות גם לא יפסול למע שהטת פניו במקום שאינו פרשה הא ודאי ליתא ולאנה לפניו תש' כ"ו אשר ראיתי לאחר קדוש הרב סמוכס כמס' ש' רוויך הכסן זל"ה ששאל על כוונת ככ"ד בס"ת שקלרו שטת הכתיבה ככ"ד רפוס האחרונים ככ"ד ש' ש' וכו' וכתב בתש' הרמח"ם וז"ל ומעתה נכח לדבר המכשירין המכילים רחוק לדבריהם מהר"ב רב"ש ס' פ' שהביא בשם באר עשק ס' מ"ד רבין דלויא שרטט ככל הר' שטות אינה לורת פרשה ולא כיון חומש לחומש וכתבו דמורה הרב ככ"ד דיש להכשיר שכן משמע מדבריו ברור מללו עכ"ל ואני אינו רואה כ"כ ברור מדבריו הרב להכשיר ככ"ד שקרי כשכתב יס קלת מהחכמים שמרדדים להקל הויא דלויא שרטט במקום החלק והביא מס' באר עשק כתב א"כ ואחרים מפקפקים גם ע"ז ע"ד א"כ לאו משום חסרון שרטוט כסוף הדף בלורת שטת חלק הנראית חסרה כסוף ולאנו מירי ס' תשש דמות לורת הפ' וכו' קרו אפי' במקום דלויא שרטוט חשש הרב ז"ל וכתב עוד ועם כי במקלת הספרים שאירע בהם השניו הג' בין דש' היריעה האחת לדש' היריעה הב' שאלה השתדלו פה לתקן המעוות בהקרת הספירות ולחזור ולתפרסם באופן שלא יר' אותן חסרון או יתרון כי אם ככ"ד חלו ש'טת וכו' הרי דלא התייר הרב ז"ל אלא היכא דלא נשאר חלק ביריעה הב' אלא כרי חלו שטת אכל הויא דנשאר חלק כרי ש' אפי' בלא שרטוט לא התלוי מאמרו להכשיר עכ"ל תש' מהר"ש רוויך זל"ה :

וליהו שס' רפ"ש וס' באר עשק אינם נמלאים כעת פה העירה לראות היטב כמה אינו קיומין מ"מ כלל הדברים מוכנים ממ"ש בשמס כי אף בלא שרטוט יש חשש להדמות לורת פרשה ולא התלוי להכשיר ולע"ד יר' שזה תלוי בדין אחר בשליך להניח חלק

כשירה דהיינו שהניח ריות במקום שאינו פר' כלל וכן בסוף הסומן כתב פ' פ' או פ' ס' או כתב כשירה וכו' ולזה הדעת נוטה דכל כמה דמשוי' ולא מפשי' פלוגתא טפי עדיף מה גם דא"ל כהכ"ח לא הוה שתיק הטור מלכתו כפי' אלא ברמז וכן מרן כ"ו שדרכו בכל המקומות לפרש לא הוה שתיק מלכתו פלוגתא גם כשלאנו הטור לא זכר דין זה דאם הניח פניו וכו' וכ"ש ששם הויא כי מחלוקת בין רב"ט וכו' הר"מ שהיו מביא דין זה להדיא ומכאן יש סעור ודמיון ראייה למאי דכת' ברש"י אמר' דא"ל דין כתב כשירה לאו הויא פניו במקום שאין בו פרשה א"כ אמאי מרן כס"ה דין זה דהניח פניו במקום שאין בו פרשה לא הכילו מפורש לקדו' כמ"ס הר"מ אלא ודאי האמת יורה דרכו שהיה ס' דכתב כשירה הוינו שהיו דהניח פניו במקום שאין בו פר' כדכת' וכיון שכבר הו' ז"ל כתב דין כתב כשירה להדיא דהיינו שהיו דהניח פניו וכו' כמדובר באופן דסכרת הב"ח בטלה כמיעוט מה גם דאף לדבריו הרב"ח הא איכא הר"מ דפסל להדיא ומלוינו לו לרב מוכחק נמו הוה הריב"ש זל"ה ס' רפ"ו דפסל להדיא באופן כי המקל כזה אינו אלא מהמתמיהן :

מעתה הדבר הקשה ומפליא על הרב החכ"ב זל"ה שכתב בשם כ"ל דאם הניח פניו וכו' דפסול ואף לא ראה דבריו הר"מ להדיא כו' ודבריו הריב"ש הנו"ל אשר כבר הביא מרן כ"ו בסוף סומן רע"ד וליכא למימר דאיהו ז"ל כוונתו לו' ה' הר"ב ה' כו' הכי ודאי ליתא דאכת' ק' אמאי לא זכר דבריו הכ"ח וכן מדכתב כסוף דבריו אכל הרב"ז וכו' משמע מדבריו דאעיקר דדינא קאי וא"כ הרי הר"מ והריב"ש כתבו להדיא דפסול ומה לו להביא מהרד"כ שה' מרבני האחרונים ואף המכשירים דלו להכשיר מאחר שגדולי חכמי ישראל פסלו להדיא ולא ראינו לשום פוסק מהמפורסמים שחלק כזה והכשיר ותמהני על רוב חכמתו ז"ל איך נשמע ממנו דבר זה גם יר' שיש ט"ס בדבריו שאחר שהסיק לו' דלא כסכרת המכשירין כתב אכל מלאתי להרד"כ שס' דלא פסל וכמ"ס בט"ח ע"ב וזה ע"ס מפורסם שהרי הרד"כ באותו ס' פסל להדיא וכן כתב הר"ב החכ"ב בא"ח ז"ל שג' מדבריו הרד"כ דפסול כל שהניח ריות במקום שאינו פרשה וזה שלא בדבריו הא' דלא פסל וכו' ע"ס :

באופן כי סכרת המכשירים הללו לא שרירה ולא קיומא שהרי מכל הבחוב לעיל כפרשת העיבור דבו הפוסלים ותר' מנייהו האיתנים מוסרי ארץ הראשון אדם הרמב"ם ואחריו קס כמוהו הריב"ש שהיו דבריו מור"ם בהגה ס' ער"ה ומתאחרונים רבים אשר אחת ה"ס הרב"ז והט"ז והרב החכ"ב והר"ב פנים מאורות וחר רב דענינים והמכשיר שהוה הטור לפי פ' הכ"ח נראה מהלכ' כי כבר הושג הכ"ח לו' דהטור לא פליג אהרמב"ם גם הרב ש"ך כתב ע"ד הכ"ח שאינם מוכרחים וממולא ס' המכשירין אשר הביא הרב החכ"ב דחיים מעיקרם והדין דין אמת ופסל מתוקן דכל שהניח ריות פניו במקום שאין בו פרשה כשיעור ט' אות' שהוא שיעור פרשה ס' להרמב"ם דקו"ל כותים פסול ובכח"ל מנ' אות' לא פסול דלא חיישי' לסכרת הרא"ש דס"ל דשיעור שהומה הוי כג' אות' וכמו שג' מדבריו הרד"כ ובהאשר כתב הרב החכ"ב בא"ח אלא שג' דאי שביק כשיעור ט' אותיות קטנות דהוי שיעור פרשה כדועכד וכנ"ל לעיל בשם מרן כ"ו מפסיל כי שביק להך ריות

אבל

באותם יריעות שחתה מהנה משונה בקלור
ונכר השינוי מב' הלדין ודאי דפסול באמור
ומעתה חל עליו חובת ביאור אם יכול לחקן באיגרו
כ' וב' שיטות בשאינו פוגע בשם ולהגדיל האותיו באורכו
ורחבו עד שהב' וב' שיטות יתווסף כב' וד' שיטות ובה
ישתאו כל הרפין ואומר כי הנה כבר ידוע מחלוקת
הר"מ והרא"ש והרשב"א בפ' שעשאים ס' או איפכא
דלהר"מ ינוז והרא"ש והרשב"א חתמו עליו דמי גרע
מחסד הויתר חיבות ואו' וכו' אלא שכתב הרא"ש זל"ה
שזינו יודע היך יתקן כי היה לדין למחוק הרבה ושמה
יורמנו לו שם וגם היה לדין למעט הכתב בשביל רוח
שבין פ' לפ' וזה אסור ע"כ והרשב"א זל"ה חתיר בפשי'
ועפ"י תקנו בכרללונא וכ"כ מור"ם בסו' ער"ה דהאידנא
נהנו הסופרים לחקן וכתב הש"ך ס"ק ב' מיהו דיעבר
אינו מעבב אם מחק לפניו ואחריו ומעט הכתב וכ"פ
בס"ס רע"ט וכ"כ מרן כ"י ס"ס רע"ט דהא דאמר' לא
ימעט היונו לכתבו' אכל היבא דא"ל לתקנו בענין
אחר שפ"ד והמחמיר גם כזה לסלק את קיריעה היבא
דאפשר תעב"ט :

ועל

מה שכתב בשאלה שיש דף ארוך בשעת הכתיבה
ונכר אורכו בערך דפים שלפ' ושאלת' תשו'
יולאה מכל הכתוב לעיל דכשר כריעבר אע"ג דלא היו
נוי לס' תוכו דאיתו להר"כ החכו"כ בסו' ער"ה שכתב
בשם מהרא"ח זל"ה האף אמנם כי עדין הנה מקום
אחי להאריך בכל הפרטים הללו מ"מ להיות שאין הפסול
מסכים מחמת עול לכור וכשמים עזי כי כל הכתוב
בפרשה בכתביו כחותה על הנתיים פסקי פסקי חלתי
תלתי וטור ישראל יולני משנאות והיה לי למנן :
איש לעיר אכני מג"ן :

סימן ח'

בחור בארזים חמד בחורים שרייקי דעינא הסבס הותיק
כמה' ד' משה פיג'וטו יקי שמו לעולם כו"ד :

וששאלת

אם נעשה מלאכה כמו הכריכה אם
מוחר ליטול ממנה לכ"י :

תשובה

תחי' דבר אודיעך כי זאת הכריכה יש
לה רין מקום אע"ג דהוא מים שאובים
לפי שזאת הכריכה היא שאובה שהמשי' ול"מ לרעת
הרשב"ד כפ"ו דכרכות דס"ל דלנבי טבילת ידים מים
שאובין מטמאין כיון דמטהרין לבעלי קריין אלא אף
לרעת הר"מ דאוסר שאובין לטבילת ידים הבא מחיר
ככ"ד לטבול ידים בכריכה זו כיון דהוא שאובה
שהמשיכו דהף לכל הנוף החירו חכמי המערב וכמ"ס
בה' מקואות ואף שכתב שם שלא דאם מי שעשה מעשה
כזה סיימו לטביל בהם טבילת כל הנוף אכל להטביל
בהם את הידים לכ"ע כשר וכמ"ס כל ז' מרן הקדוש
שם ככ"מ וככ"י סו' קכ"ט :

ומעתה

אחרי הגלות כי כריכה זו רין מקום יש לה
כבא להחיר את השאלה הנה מרן ככ"מ
בה' כרכות פ"ו וככ"י סו' ק"ס כתב על מ"ס הר"מ
מים שנעשה בהם מלאכה פסולין כיור מים שאובין וכו'
דמכריהו אלה משמע דלא מפסל במלאכה אלא מים
שאובין אכל מי מעיין או מקוה לא מפסלו כהבי עכ"ל
ופסקה כש"ע סו' ק"ס וגלע"ד דכוונתו לו דאם נעשה
מלאכה

חלק שטה או ר' שטין כיון חומש לחומש ואותו הפסיו
שכקי' ליה בסוף הרף או כראשו אם לריך שחתה אותה
שטה משורטט ואם לא שרטט פסל דלא מקרי ריות ולא
מנכר' מילתא דהו' פרשה או דילמא למלוא בעי שרטוט
אותה סו' אכל אם לא שרטט לא פסל דהא מיהא איבא
ריות ועיקר מלוא שרטוט הוא לישר הכתב וכיון
דאיבא ריות הכר' לעינים מהפרש הרפין הקודמים
לאחר דף והמאותרים הא מנכר' מילתא דלריות שבין
פ' לפ' שטיק ליה ובהכבר ס' זה ממולא יותר הס' שלנו
וכעת ז"ע כי כבר תפסחי כס' הפוס' הנמלאים כעת
אחי ולא השכחא גילוי ואיך שיהיה הנך רואה כי הר"כ
דכ"ס לא החליט להכשור :

ועוד

ראיתי להרב הגדול כנהר"ק ש' בחשו' כ"י סו'
י"כ נשאל על כיוולא כזה ופסל וכתב וז"ל
וכ' ת' זהו כשהניח שטה אחת אכל המקום פניו כלתי
שרטוט לאו שטה מיקרי י"ל רע"כ מיקרי שטה אע"פ
שאין שרטוט נכר בה דאל"כ פ"פ שהניח שטה חלק
ילכרך שיהיה קיים לעו' שרטוט כיון שהוא הגורם וזה
אינו שרטוט לא מעבב אלא כחתלת הכתיבה אכל
אח"כ גם אם ישתאו פני הגויל ולא יודע בו מקום
השרטוט הקורס ל"ל בה ופ"פ מיקרי וכ"כ מלשון
המרדכי הנו"ל מכתב דאע"ג דאין נכר כ"כ ההפסק
מיקרי פ' וא"כ ככ"ד וכו' ואע"ג דכנהרות מרדכי מסיק
דבעי' שרטוט נכר וקוים וכו' ה"ד למלוא וכו' וכן משמע
מדחניא מסרגלון וכו' ומעו' לא שמענו מי שברך וכו'
אם שרטוט נכר עכ"ל מהר"ק ש' זל"ה : אמור מעתה
הרי כ' חכמי ושר' והס' דכ"ס ומהר"ק ש' פסלו כהניח
שטה פניו אף כלי שרטוט והסכימו מחכמי דורנו ה'ת'
הס' הרבנים נ"ד ומי וקל דאש כנגדס :

ועל

מה שכתב בשאלה שיש באיזה מקומות שינוי
בקלור הרף אלא שאין שינויו נכר אלא מהדפיס
שלפניו כי דפיס שלאחריו המה קלרים כמוהו כי הקלור
הולך וכא' בשוה על פני כל הדפיס הבאים אחריו להא'
אמינא בפוס' מלא' דכשר הוא ולית רין לריך בשש שהרי
כל שאינו נכר קלור שטח כתב הרף מאורך הדפיס שב'
לדיו לית לן בה ולא מיקויו כריות שבין פ' לפ' ולא חיושי'
דילמא הרואה אותו הרף קלר לערך הרף האחר שכלרו
אחי למטעי כי בראותו אותו הרף שיה' לרף שכלרו האחר
בכל יבחין שאין זה ריות שבין פ' לפ' וכזה כתוב שם
באותה חשו' דהריק"ש הנו"ל וז"ל ושוכ הגורו לי שהס"ח
הנו' בשאלה הרף שיה' לרף הסמך לו מהלך האחר ואין
ההפרש נכר אלא בערך הרף שכלר השני וכבי הא ודאי
אליבא דכ"ע כשר אע"ג דלא היו נוי לס' עכ"ל נר'
פ' דבריו דאחר דף הקלר היה שיה' לרף שקדם לו וסיה'
קלר בערך דף הבא אחריו וקאמ' הרב דכשר וליבא
למימר דיש הפרש בין בשחרף הוא שיה' לרף שלפניו ואין
ההפרש נכר אלא בערך הרף אשר בא אחריו בין כשהוא
שוכ לרף שלאחריו וההפרש הוא מרף שלפניו דלא
מסתבר לחלק אלא דהעיקר הוא שיה' היכר לקלור
חסרון הרף מכ' לרדיו דאז נר' לעינים שאותה שטה חלק
הו' ריות שבין פ' לפ' אכל אם ישוה לאחר מכ' לרדיו חו'
לא מנכר' מילתא דלשם ריות שבין פ' לפ' שטיק ליה
וכשר כריעבר אעפ"י שאינו נוי לס' והמחמיר גם כזה
לסלק אותה קיריעה ולהשוות הכל היבא דאפשר תע"כ
וכמ"ס מהר"ש דוויך בחשו' הנו"ל כי אף שמן הדיו כשר
כריעבר מ"מ יעשה הדרך יותר בטוח משום דרכיה
דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום :

מלאכה כמי מעיין או מקום אין נפסלין אם שקיל מיניהו כמנה לנטול ידיו וליכא למימר דכוונת מרן ז"ל היינו דלא מפסל אחר מעיין או מקום לענין אם טובל בו ידיו אבל אי שקיל מיניהו כמנה לנ"י מיפסלו דומיא דמיס שנפסלו משתיית בהמה דק"ל דלנ"י פסולי ואם הם במקום לא מפסלי דהשתא כל גופו טובל בהם ידיו לא כ"ס דבנ"י לא תקון רבנן אלא בהריון אבל לטבילה דאי לא תקון הו"ל דאי ליתא מכמה טעמי חדא דמרבירו מוכח להדיא בדבתי' דהוא ז"ל דיוק מדקאמר הר"מ מים שאובין שהדיו וכו' פסולין לנ"י ודיוקי' מינה הא מעיין ומקום כשרין לנטילה וידים ותו דלענין טבילה במקום להדיא חנן במקואות ופסקי' לה הרמב"ם כה' מקואות דאין המקום נפסל אלא דווקא בשינוי מראה הכ"ל לו מנוק' איזה דבר שנתנו בתוכו לא זולת ופסקי' שם ג"כ שאם הדיוט בו סלי וזתים וענבים כשר הרי להדיא דאין מלאכה פוסלת במקום לענין טבילה ולמה לו למרן להוסיף דבר זה מכללא ותו שהר"ב מנן דוד כס' ק"ס ס"ק ו' כתב ע"ד מרן הללו אבל פסול דשינוי מראה או נפסלו משתיית בהמה אין כזה חלוק למי מקום ומעיין כ"מ מדרבי הר"מ עכ"ל והשתא ח"א דכוונת מרן היינו להטביל ידיו בלאו מקום שנעשה בו מלאכה אבל לקחת ממנו ככלי פסול לנ"י ח"א כ"ז דהוא קאמר המ"ד אבל פסול דש"מ או שתיית בהמה אין חלוק וכו' כלומר דמפסל המקום לטבול בו וזה לא ניתן ליאמר דהא שינוי מראה הכה מחמת עצמו או אפילו מחמת דבר אחר אלא שאין בו ממנו של דבר לא פסל במקום לטבול בו וכן בשתיית בהמה לא מפסלי לטבול וכמ"ס שם מרן סמוך וגר' אלא ודאי עכ"ד דכוונת מרן שאם נעשה מלאכה כמי מעיין או מקום כשרים לנטול מהם ככלי לנ"י ועלה קאמ' דהיינו דווקא בעשיית מלאכה אבל בשקול דש"מ או שתיית בהמה נפסלו לנטול מהן ככלי לנ"י ולא היה צריך להאריך כזה אלא להוסיף מלב המתעקשים אחר בתי' זה ראיתי בס' עולת תמיד כתב ע"ד מרן הללו ח"א פ' אפי' הם כשעת מלאכה מחיבר כיון שהיו תלושים פעם א' מלאכה פוסלת בהם אבנ' כשעשה בהם מלאכה במחבר כשרים לנטול ידיו בתלוש ע"כ הרי להדיא דמ"ס מרן אין המלאכה פוסלת כמעין או מקום היינו לנטול ממנו לנ"י וא"כ תור הדיון זאם הברוכים שלכם כיון דרין מקום יש לה ואין להדין שאובין אין המלאכה פוסלת בה לנטול ממנה ככלי לנ"י:

לחשו' אינו מלפני :
כאום העיני מדרכי גאלנטי

סימן ט'

מר נוסר רבה תוכו רלוק אהבה לי הנפש שריקי דעינא כלבא החבס השלם הדיון המלון רב ועלום כמחר"ר נר"ו ער דוד הנדול ברכות הטובה נס"ו :

שלמא עליה דמר למאות ולא לפיס בתום מרובה כו"ר ואלו חזי הוית כמה שעמר מעב"ת ס"ו ע"ד העוטון ומגלגליו זכות ע"י זכאי לשנות פרק זה בדרך קלרה לאפס פנאי מה שדדתי דבר מעתה הן קדם כמ"ס בשם הר"ב ס' תרדים שמרן הקרוס ז"ל בסוף ימיו תור בו כדמוכח בס"ע ס' של"א ס' י"ט וכו' ע"כ לזה אומר שאין התורה מפורשת בדברי מרן ומכללא איתמר: סק' הר"ב תרדים דכיון שסתם ולא ח' כיון פירות יס' לפירות גוי משמע שס' דגם בפירות גוי פטורין מתו"מ אף שנתמרחו ע"י יסר' וגרלה שזאת היתה דעת הרב מור"ם ז"ל שהנה ע"ד מרן הללו וכחב וי"א אם גוגמכר וכו' חייבין כח"מ וכו' ע"כ והיינו דמשמע ליה הכי מדרסת לה מרן סתומי ולכן כתב ו"א דפליגא אדעת קמא וכוה סרה תלונת הר"ב פרו אדמה ח"ג ה' שמטה מעל הרב מור"ם אף עכ"י אינו רואה מופת תוהך כזה כי מרן ז"ל תפס כש"ע לשון הרמב"ם דפ"ו דס' מתנות עניים אות ב'אות ומה שפי' הוא ז"ל ככ"י דמ"ס הטור אין בה ר"ל כיון שאין זורעין וכו' ח"ג על הדברים הלומחים וכו' ומיהו אם גוי מכר וכו' נוסחן בהם תור' וכו' ע"כ כש"ע ותפרש כן וכן דרכו של מרן ז"ל פעמים רבות שמתקן ככ"י כלשון הרמב"ם והטור ובס"ע סתם ותופס כלשון הר"מ והטור ולא כשכ"ל זה נוכח שתור בו ממה שחלק ככ"י ז"ל :

איברא שראיתי להרב אבי העמוד כמחרימ"ט ז"ל כת"א ס' מ"ג שכתב בגדולי שביעית בקרקע הגוי שהרב אביו ז"ל היה כן אותם כריני פירות שביעית דפטורים מתו"מ ואעפ"י שהרב מהר"ק ז"ל היה חוכך להחמיר וקיה טובל להפריש בלא ברכה אח"כ הכריחו אבא מארי ז"ל ותכמים שעמו בפומבי שלא יעשו כל עוקר דחומרא דאיתא לירי קולא הוא שיש בדבר הפסד פירות שביעית עכ"ל נלמד מעדות מהרי"ט תרתי תורא שלהחמיר היה נוחג מרן להפריש תו"מ אבל לא להקל ולפטור משכ"י ועוד שהוא ז"ל עשה מעשה בדברי החולקים עליו וא"כ מ"ו זה יערכ אל לבו להקל בהם בחומרת פי' שבי' איברא שאל"כ כתב מהרי"ט שמהל שסקר מרן ז"ל שנחלק על הרב מר אביו ז"ל ושהיה פוטרים מדיני שבי' ומחייבים בח"מ וא"כ הנה מקום לסמוך על פסק מרן הללו הנה הלום כי הוואה יר' מה שחזק דיו של הר"ב המכ"י ט' הרב כנו שם וראיות הרב אביו חזקות בראי' מולק והרבה מכת הקורמין דקיימי

מלאכה כמי מעיין או מקום אין נפסלין אם שקיל מיניהו כמנה לנטול ידיו וליכא למימר דכוונת מרן ז"ל היינו דלא מפסל אחר מעיין או מקום לענין אם טובל בו ידיו אבל אי שקיל מיניהו כמנה לנ"י מיפסלו דומיא דמיס שנפסלו משתיית בהמה דק"ל דלנ"י פסולי ואם הם במקום לא מפסלי דהשתא כל גופו טובל בהם ידיו לא כ"ס דבנ"י לא תקון רבנן אלא בהריון אבל לטבילה דאי לא תקון הו"ל דאי ליתא מכמה טעמי חדא דמרבירו מוכח להדיא בדבתי' דהוא ז"ל דיוק מדקאמר הר"מ מים שאובין שהדיו וכו' פסולין לנ"י ודיוקי' מינה הא מעיין ומקום כשרין לנטילה וידים ותו דלענין טבילה במקום להדיא חנן במקואות ופסקי' לה הרמב"ם כה' מקואות דאין המקום נפסל אלא דווקא בשינוי מראה הכ"ל לו מנוק' איזה דבר שנתנו בתוכו לא זולת ופסקי' שם ג"כ שאם הדיוט בו סלי וזתים וענבים כשר הרי להדיא דאין מלאכה פוסלת במקום לענין טבילה ולמה לו למרן להוסיף דבר זה מכללא ותו שהר"ב מנן דוד כס' ק"ס ס"ק ו' כתב ע"ד מרן הללו אבל פסול דשינוי מראה או נפסלו משתיית בהמה אין כזה חלוק למי מקום ומעיין כ"מ מדרבי הר"מ עכ"ל והשתא ח"א דכוונת מרן היינו להטביל ידיו בלאו מקום שנעשה בו מלאכה אבל לקחת ממנו ככלי פסול לנ"י ח"א כ"ז דהוא קאמר המ"ד אבל פסול דש"מ או שתיית בהמה אין חלוק וכו' כלומר דמפסל המקום לטבול בו וזה לא ניתן ליאמר דהא שינוי מראה הכה מחמת עצמו או אפילו מחמת דבר אחר אלא שאין בו ממנו של דבר לא פסל במקום לטבול בו וכן בשתיית בהמה לא מפסלי לטבול וכמ"ס שם מרן סמוך וגר' אלא ודאי עכ"ד דכוונת מרן שאם נעשה מלאכה כמי מעיין או מקום כשרים לנטול מהם ככלי לנ"י ועלה קאמ' דהיינו דווקא בעשיית מלאכה אבל בשקול דש"מ או שתיית בהמה נפסלו לנטול מהן ככלי לנ"י ולא היה צריך להאריך כזה אלא להוסיף מלב המתעקשים אחר בתי' זה ראיתי בס' עולת תמיד כתב ע"ד מרן הללו ח"א פ' אפי' הם כשעת מלאכה מחיבר כיון שהיו תלושים פעם א' מלאכה פוסלת בהם אבנ' כשעשה בהם מלאכה במחבר כשרים לנטול ידיו בתלוש ע"כ הרי להדיא דמ"ס מרן אין המלאכה פוסלת כמעין או מקום היינו לנטול ממנו לנ"י וא"כ תור הדיון זאם הברוכים שלכם כיון דרין מקום יש לה ואין להדין שאובין אין המלאכה פוסלת בה לנטול ממנה ככלי לנ"י:

ורואיל ואתא לידן דאם דאיתי מילתא חנב אורחין לשון מרן כ"מ שם כה' ברכות דין ח' וראיתי להעמוד עליו כי לכאורה דבריו קשים ואם יש אהך מלון השיבני כתב מרן כל מים שנעשה בהם מלאכה פ"ק דידים ומפרש דכו' דל"ס ככלים ל"ס בקרקעות מרלא מפליג בין כלים לקרקעות כדמפלוג בנפסלו משתיית הכלב וכמ"ס בסמוך והיינו במים שאינם נובעים וכו' וק' דמאי דשרי לקמן בקרקעות היינו להטביל בהם את הידים וא"כ עכ"ד דמיווי במקום כשר כרינו שאין מימיו שאובין דא"ל הכי אינו כשר לטבולת וידים כמ"ס הר"מ לעיל דלטבול ידיו צריך מקום כשר שלא יהיו מימיו שאובין וככונן דא שהמקום כשר אף כפסול דעשיית מלאכה ז"ל ח' זה דקרקעות כשרים להטביל וס' לרזקא דמרן דאף לנ"י לא מפסלי כדלעיל ומה שפסל הר"מ כנעשה בהם מלאכה בין ככלים בין בקרקעות ואיירי כשאובין והיינו לנטול מהם ככלי דין זה יסנו ג"כ כפסול דשתיית בהמה שאם הם

דקווימו כוונתיה ומ"מ משם חומר הנושא מי יוכל לעמוד בכל חומרי קדושת פי' שביעית נר' שסמכו רבנן כחרי' ע"ר מרן ו"ל ולקמן כס"ר נראה פנים למקילין: **ובהרי** אורחיו דליתו דברים תמוהים להר"ב ס' חרדים שם ברך כ"ו שמלא תיקון נאות הותם שכתב מהר"י קורקוס ז"ל תקנה ליושבי הארץ שקונים פי' שבי' שהיה לרדך לבערם שיפקירו אותם ויכולים לחזור ולזכות בהם מן ההפקר והוא עפ"י גרסת החס"ד והר"ש והסמ"ג וכו' והתוס' והירוש' וכו' וכתב עוד וז"ל ונס אחר הביעור מותר לקנות אותם מן הגוי שהרי מרבנו וכו' שלא נאסרו פי' ישראל אחר הביעור הלא לפי ששהם אותם כביתו ולא הפקירין לקיים מלת כיעור אבל בגוי שלא נלטה לא שייך לאסור אף אחר שקנה הוס' פי' מן הגוי אפי' אחר הביעור מיד חל עליו חובת כיעור ומפקירין וכו' וחזור וזוכה בהם וכן יש ללמוד מרבנו הרמב"ן שכתב שהם עיוב ישראל ה' הפירות כדי לאוכלן אסורין באכילה משמע שהם נודע לנו שלא עכבן להכילה הלא להפקירן בזמן כיעורן או לאחר כיעורן לא נאסרו וכן אם נאנס ולא הפקירן בזמן הביעור וכשנודע לכ"ר ואמרו לו שיקיים מלת כיעור או כשיעבור אונסו ופקירם וחזור ויזכר בהם וה"ל ישראל זה שבאו לירד פי' הגוי אחר זמן הביעור ודאי לא נאסרו ביר הגוי ועתה שבאו ליר ישראל וקיים בהם מלות כיעור ואוכלן וזה ברור עכ"ל:

הנה אחר בקשת המח' מקדושתו דבריו בזה קשים לשמוע מאותה תוספתא שהביא הר"ש ז"ל בשלש אהלות העיר ר"י בן יעקב וכו' על קסרי שהחזיקו בה ישראל מעו' והתירום שלא כמנין אר"ס אותה שנה שבי' היתה והלכו גוויס לקרקסיות שלהם והניחו שוק מלא פיר' וכו' וכו' ישראל וכזווס כחזרתן אמרו כוהו ונלך הלא חכמים שמא התירו להם חזירים א"ר זריקא כ"ה וכו' נמנו עליהם כ"ר זקנים והתירוה שיהיו הכל נכנסים לתוכה ופי' בה הר"ש ז"ל ועל לבאו הר"ב הכפתור כפי"א שהחזיקו בה מעולם שהיתה של א"י וחייבת כמעשר ושבי' והתירוה פי' שלא כמנין מעלמן התחילו לנהוג בה היתר לפטור מתו"מ ושבי' אעפ"י שלא נמנו חכמים להתירה שלא כמנין - וכזווס ולא אסרו משום שבי' לאחר הביעור כ"ה נמנו עליהם וכו' נכנסין לחובה ואין בה טומאה משום ארץ העמים עכ"ל הנלמד כי לפי שהתחילו להקטיר מעלמן לכן עמרו וכזווס הא"ל לה"כ הלא שקיפה א"י כמו שהעירו עליהם הראשונים לא היו כזווס משום איסור שבי' לאחר הביעור שכן היה מעשה לאחר הביעור ולכן אמרו הגוויס נלך לקבול הלא חכמים שמא התירו להם חזירים רבין שהיה לאחר הביעור לא היו יכולין ליהנות ממנה:

ומכאן הוליד והלמיח דינו הרב סמב"ט פיר' נוי - שורע כ"ו חייבים בשבי' כאשר יראה המעיין כחשו' ח"א סימן ו"א וכו' א"ר וי"ז ושל"ו וכת"ב סו' ס"ר וכת"ב סו' מ"ה ומ"ו יעש"ב ואם כרבנו הר"ב ס"ח מנ"ל לתנא דקוס' דמשום שהתחילו להתירה ושל"א להחשיבה כפי' לכן כזווס פי' הגוויס שאין מהם הוכחה ראף שהחזיקו בה שהיא א"י היו יכולין לבזוז וליהנות מאותם הפירות ע"י הפקר שהיו מפקירין אותם וחזרין לזכות בהם ואף שהיה לאחר הביעור שפיר דמי לרעת הרב ועוד ק' כי מה היה להם לגוויס הללו שהניחו שוק מלא פיר' ועל מה כעמו ולא חשו שיכזו אותם ומשום אים' שבי' ולאחר הביעור ליכא רמז לאפקדינהו אף

לאחר הביעור וכמו שהק' כוס בסגנון אחר הרב מהר"ם ט"ס על מה שדחה מרן ראייתו של הרב מר אביו לו' דפירות ישראל ביר גוויס הוו ולפי"ר הר"ב ס"ח תיקשו גם לשיטת הרב מר אביו כ"ה וכסגנון שהקשינו ועוד כי מה היתה תמימה הגוויס שהמרו נלך אלל חכמים שמא התירו להם חזירים דרילמא הפקירו אותם וזכו בהם מן ההפקר ואף שהיה לאחר הביעור שפיר דמי: **ואין** לו' רבין שלקחוס ישראל כנזל ואונס שלהם אין מועיל בהם הפקר רא"ב סו' ל' למתמה על מה שעברו על איסור גזל שהוא מן החמורות ואף ישראל קדושים עברו באיסור גזל כי ע"כ ז"ל בהכרח שאז היו הגוויס מסורין ביר ישראל ורבין יכולים לבזוז ממנוס כדכתי' והכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נתן לך ודרשו כפ' הגזל ע"ז רבזמן שסם מסורין בירך מותר ובזמן שאין מסורין בירך גזל הגוי אסור וכיון שהיו מסורים כידם וזכרם ככות ממנוס מרין תורה כדכתי' עמר וימודר ארץ ראה ויתר גוויס ודרשו שהתיר ממנוס לישראל וקרי וכו' כו זכיה גמורה ושלסם הוא ומל' להפקירה: **שוב** דליתו הרב מפורש ברבנו הרב מהר"ם ט"ס שם שאחר שהביא רבנו הר"ש הוקן שכתב ראע"ג שיש כאן קדושת שביעית כפי' הגוי שורע כפי' איסורא ודאי הוא דלא פקע אבל כיעור אסור תלוי בממון להפקיר ולחלק לעניים ומל' למומר אחינה מנכרה דלא מלית לאשתעווי דינא כהדור וכו' וכתב ע"ז הרב מהר"ם ט"ו ו"ל ומיהו עכ"ר אף לס' הר"ש ז"ל לאחר הביעור אין אונסו יכולים לקנות מן השוק כלל אף מן הגוי כרמובת מההיא דסוף אהלות והא דתתירו קסרי לו' שהיה א"י שהניחו שוק מלא פירות וכו' וכו' וכזווס ופי' הוא ז"ל דלא חשו משום שביעית לאחר הביעור וסיינו טעמא דכל שלא הופקר בשעת הביעור שוב אין לו תקנה כרמובת כדברים דקרי לפיר' שביעית דלאחר הביעור דבר שאין לו מתירין ע"כ סו' וזכינו לרעת הרב ז"ל ורב חיליה מההיא דפ' הטרור מן הירק דתניא התם ר"ש אר' כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומ"כ ופקדש וחרש לא נתנו בהם חכמים שיעור וכל דבר שאין לו מתירין כגון תר' ותר' מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור א"ל והלא שבי' א"ל מ ולא נתנו בהם חכמים שיעור א"ל אף הם לא אמרו הלא לביעור הכל לאכילה כנ"ט ופי' רש"י והר"ן ז"ל אבל לאכילה שאם נתעברו פי' ז' כפי' ח' לאחר שנתחייבו בביעור ולא כיערן דהשתא קיימי באיסור אכילה הינה אסרת אלא כנ"ט דהא הו"ל דשל"א ומ"מ שאלסרת ככל שהיה חיינו לביעור שאם נטע כלל וכו' והסוף לא כטיל ומחייב כולו בביעור ולרדך לאכלו קודם הביעור רבין שאפשר לאכלו הו"ל כדבר של"מ ע"כ ואם כדכתי' הר"ב ס"ח הו"ל לפלוגי באכילה נופח ולאחר הביעור שאם עכבן לאכילה ונאסרו הו"ל דבר של"מ וכנ"ט ומ"מ אסרת ככ"ס חיינו כשנודע לנו שעכבן ע"ד להפקירן או כשנאנס וכו' א"כ כפיר' גוי וכו' דכל הני סו' דבר של"מ רמז לאפקדינהו ולחזור ולזכות בהם אלא ודאי דפסיקא ליה לתנא דכל שעכבן לאחר זמן הביעור שוב אין להם שום רדך היתר ומקרי דבר של"מ:

איברא דכסודרנותיה דרבינו מהר"ם ט"ס יש לרמות דלית זי' ולו' ראף שלא הופקר בשעת הביעור יש לו תקנה להפקירו כל שלא עכבן לאכילה ורבנו הר"ב ס"ח ואפ"ה קרי ליה תנא לשביעית

למרן לו דקשיותה לרבי מ"ש כנמ' גם מ"ש הכה"ג שו"ש הר"מ מפני שיש לו לישאל על נדרו כל' שעשוי לישאל על נדרו הוא דוחק דמסום שעשוי בני ארס לישאל עליהם לא ניתן לומר מפני שיש לו לישאל שלשון זה מורה שיש לו לישאל על כל ההכרח והאמת וורה דרכו כי הרמב"ם נתכוון כזה ממש למ"ש כנמ' דנדרים מורה לישאל עליהם ואמנו להכי מקרי דשיל"מ ו"ש מפני שיש לו לישאל כל' שיש לו מן הדין חיוב ומורה לישאל עליהן ופה בה"מ א' נתכוון לדרך הא' שכתב מרן ולא נלמד לירדק במאמר לכל ארס כמו שנתקן בדרך השני' ואם נפשך לו' שנתכוון הרמב"ם להביא דפ' הטור מן הירק ו"ש שאין בהם דרך היתר לכל ארס ר"ל שאין בהם מורה לעשות דרך היתר ולישאל עליהם לכל האנשים ואין לירדק ולו' שלום נתכוון מרן בדרכו הכ' כי אין זה באמצעות דבריו וגם שלא רמז לו שזה באמר כנמ' :

תו אשכחן למרן שם באותו פירק על מ"ש הר"מ כרין ו"כ וראה לי וכו' הביא לשון הרשב"א כי יען שהרי"ף קובר דבר שיל"מ אף כמין שאינו מינו אפילו באלף לא בטיל וסמך עלה דהביא דתנן האשה שאכלה מים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי ב' ופריך ולבטיל מים ומלח בעיסה ופרקה ר"א משום דהו"ל דשיל"מ ומפני שרבי' מנא ליה דהו"ל וכו' הביא דהיה מהביא דר"א לא ראה שתהיה ההיא דקדוש' ראיה מוכרחת ולכן תלפס בהכרעת דעתו ור"ת וסוף הנני הרב הסוף דר"א ו"ל דמיס ומלח לגבי עיסה כמין א' דמי וכו' עכ"ד הרשב"א ושם הביא מרן דברי הראב"ד ו"ל ובהשגות א"א משנה שלימה היא ופי' כי מרן בדרך א' שנתכוון לאותה משנה ר"פ משילין ולפרוקא דר"א ולדעת רבי' ו"ל כמ"ש הרשב"א דמיס ומלח לגבי עיסה כמין א' דמי :

ולא זכיתי להבין דק' רא"כ מה משיג הראב"ד על רבי' שדיו משנה שלימה היא אדרבה המשנה היא כהפך דשמעו' דאף מין כשא"מ לא בטיל כדבר שיל"מ ואם כונת מרן לו' שהראב"ד משיג על רבי' שהמשנה היא ספק דבריו לא הו"ל משנה שלימה היא אלא הו"ל המשנה היא כהפך כמו שמצאנו לו כן כלשון הזה כמק' דכוס ולא הו"ל משנה שלימה שום מורה כונתו להשיג שרין זה שאמרו מרעיתו הנה הוא משנה שלימה שנינו וכמו שהבין כן הוא ז"ל כדרכו הכ' :

גם על דרכו הכ' אני תמים כמ"ש שטע' של הראב"ד מדאמר' בירוש' וכו' ואני אור' וכו' ואע"פ ששם אמרו שם הזקן עוקר את הנדר מעיקרו הו"ל נדרים דשיל"מ ומאחר דאין דק' ל' שהזקן עוקר וכו' הו"ל נדרים דשיל"מ וקתני דמין כשא"מ כנ"ט לנדרות ולו' דלא מיקרי דשיל"מ אלא כשהיתר בא ממילא ולא כשהוא בא ע"י טורח כמ"ש הטור כי ד' ס' ק"כ והוא מדרכי התוס' והרשב"א והר"ן ונדרים כיון שאין היתר בא אלא ע"י שאלת חכם לא חשיב דשיל"מ וכו' ע"כ. גם דבריו הללו לא זכיתי להכנס כי איך יעלה על דעת הדוחם לנדרות דנדרים שבהם התרתן ע"י שאלת חכם נקרא טורח ולא חשיב דשיל"מ מאחר שתלמוד ערוך לפנינו שאמרו שאני קונמות הואיל ואי כעני מתשיל עליהם הו"ל להו' דבר שיל"מ ומה שהביא מן התוס' והר"ן והטור והרשב"א הם לא אמרו אלא כשא"מ כדבר טורח שיש בו הפסד ממון אבל טורח כלל הפסד ממון לא הו"ל ארס שקרא עליו ערער וכו' וכן לתלמוד דין קאמר כפי' דנדרים הו"ל דבר שיל"מ א"כ הדרא קו' דרינו של הרמב"ם משנה שלימה היא דתנן הנדר כדבר ונתערב באחר

לשעשעית דבר שאל"מ מטעם שכתב ר"ת והרמב"ן והרשב"א והטור כפי' ק"כ דלא מקרי דבר שיל"מ אלא כשיש בידו לעשות היתר בלתי שום הפסד ממון ע"י וכו' והמפקד פירות יתכן שיכיר לירי הפסד פן יקדמו אחר ויזכה בהם ואף שירקק לעשות כמ"ש בירושלמי לאפקודינהו קמי תלתא דמרמון ליה שמה ויחיו אהבתו לאהבת הממון ויכיר להפסיד הכל וכל שוכח היתר ע"י הפסד ממון לא מקרי דבר שיל"מ אלא כ' תכיר התקנה בשופי בלתי שום הפסד ממון אבל ממאי דמוכח מהתוס' דפירו' נוי לאחר הכיעור אסורין מעברתין אנו לומר שכל שעבר זמן הכיעור נאסר ושוב אין לו שום תקנה ע"י הפקד שאם אהה א"כ שיש לו עדין תקנה כהפקד כל שלא עכבן לאכילה א"כ יורה מותר כפי' נוי לאחר הכיעור בלתי שום הפקד מה' שכתב מהר"ש דא"ל אנה אחינא מכת נכירא וכו' כיון שלא נאסרו ואבתי איתא לתקנה כיעור בפירות וש' לשפיקור ישר' פירותיו כל שלא עכבן לאכילה אלא ודאי עכ"ד לו' דכל שהגיע זמן הכיעור ולא כיעור דהיינו הפקודין בין באונם בין בדרון נאסרו ואין להם שום תיקון ואמנו להכי גם פירות הנוי בזמן הכיעור חל עליהם האיסור ואסור ליקח מהם ואין להם שום תיקון וממילא שמענו דמאז דקרו לפיר' שכו' דבר שאל"מ היינו כפשוטא שאין לה שום ד' היתר באופן שאין מקום למ"ש הר"ב ס' דמותר לקנות פי' מן הנוי אף לאחר הכיעור וכו' :

ומילתא אנכי אורחי תמותי ראיתי קלף דברים תמוהים לע"ד בדברי מרן הקדוש ז"ל ככ"מ בה' מאכלות אסורות פט"ו על אותה שכתב הרמב"ם סוכן התר' נתנו בהם חכמים שיעור שאין בהם דרך היתר לכל ארס ופי' מרן בדרך השני' שכתב כן משום דקשיותה דברי תרו' דבר שיל"מ דהא אי כעני מתשיל עלה ונחא ליה דלא מיקרי דשיל"מ אלא כדבר שיש לו דרך היתר לכל ארס משא"כ בתרו' שאין לה דרך היתר אלא כשקרב מקרב שרפה להשאל עליה זוז' פי' מ"ש לכל ארס כל' שמאחר שאין כל ארס האנשים נשאלין עליה לא הו"ל דבר שיל"מ ע"כ והרב' הסכימו כ"כ כו"ק ס' ק"כ בהנה' הכ' הק' שהרמב"ם כתב בהפך כפ"ה דנדרים נתערבין זה אפי' טפה וכו' נאסר הכל מפני שיש לו לישאל על נדרו נעשה כדבר שיל"מ שאינו בטל וכו' ופי' דיש לחלק בין תרו' לנדרים דבתרו' לא עכיר אונס להשאל עליה וכו' אין בהם היתר לכל ארס מקרי אבל נדרים עשוי להשאל עליהם ויש בהם היתר לכל ארס לכל ארס מקרי וזהו שרקק בה' נדרים מפני שיש לו לישאל על נדרו ולא כתב מפני שאפשר לו לישאל על נדרו לו' מפני שיש לו לישאל על נדרו כל' שעשוי לישאל על נדרו עכ"ל :

ואני תמים על כל אלה דכפ' הנדר מן הירק אמרי' שאני קונמות דאי כעני מתשיל עליהם הו"ל כדבר שיל"מ ופרקי' והרי תרו' דאי כעני מתשיל עליהם ובטלה ברוכ' וכו' ומסיק דכשלמא קונמות מורה לאחשולו עליהם משום דר' נתן דאמר כל הטורח באלו כנה במה והמקיימו באלו מקטיר עליהם תרו' מאי מורה לאחשולו עליה ע"כ וא"כ מאי ק"ל להרמב"ם דתרו' הו"ל כדבר שיל"מ הא' כיון דליכא מורה למעבר הכי לא מקרי דשיל"מ ושאני קונמות דאיכא מורה כהתרתן ומה לו לבקש טעמים שלא נזכרו כנמ' ולחלק בין דבר שעשוי לישאל עליו לאין עשוי לישאל עליו וגם הו"ל

כאחר אם יש בו כ"ט אסור :

הדרן

לדברי הר"כ ס"ח כי עוד חזון כמה שהביא ראיה לדבריו מרדכי הרמב"ן שכתב שאם עכבן לאכילה וכו' דמשמע שאם נודע לנו שלא עכבן לאכילה אלא להפקידון וכו' לא נאסרו וכו' ע"כ ואנכי תמיה שהרמב"ן לא כן כתב והרי לך מ"ש כפ' כהר חבל אם עכבן בכיתו אחר הביעור אסורין הן לאכילה לגמרי וזו היא שביעית שאוסרת כ"ט לאחר הביעור שאין לה מקורין וכו' ע"כ הרי שכתב סתם חבל אם עכבן בכיתו אחר הביעור דמשמע בכל גווניו שכתבן ואפי' ע"ד להפקידון אחר כך אסורין הם באכילה ואין להם עוד שום תקנה. ועוד זאת מוכח מרדכי הרמב"ן שתקנת הביעור שלפי סברתם הוא הפקדן זה גורם לקרות לשביעית דבר שיל"מ ש"כ כי קודם זמן הביעור זו היא שביעית שאוסרת כמינה כמשהו לביעור כמ"ש במס' נדרים מפני שיש לה היתר כביעור מכיתו עכ"ל הרי לך כהדיא דלמי שיש לה היתר ע"י הביעור שהוא הפקדן זה גורם שתקרא רשיל"מ דס"ל ז"ל שלא אמרו שכל שיש בו הפקדן מסוין לא מיקרי רשיל"מ אלא כשהוא נפטר וראי חבל זה שאין הפקדו וראי שפור מקרי רשיל"מ וזהו הפך מ"ש לעיל לעשות סניגורין ולישכ סו' דנדרים לדעת הר"כ ס"ח ומעשה יותר יגדל התו' רא"ה לדברי הר"כ ס"ח דלך הרמב"ן שנתאסרו לאחר הביעור אלא בעכבן לאכילה חבל אם עכבן ע"ד להפקידון או נאנס וכו' מלי להפקידון אף לאחר שעבר זמן הביעור תיקשו רא"ה ליפלו וליתני אף בלאחר הביעור בין עכבן לאכילה דאי אסורין באכילה וכו' דשאל"מ ואוסר כ"ט כשאחר אסורין ובין עכבן ע"ד להפקידון א"כ נאנס וכו' א"כ בקינה מגוי וכו' דלא נאסרו ואכתי מלי לתקן כביעור דהיינו הפקדן וכמ"ש הרמב"ן ז"ל גופיה דמטעם דיש לה היתר כביעור דהיינו הפקדן מקרי רשיל"מ אלא וראי נר' כדור שכל שעבר זמן הביעור ולא הפקידן טוב אין לו שום תקנה והפירות אסורין ואע"ג שעכבן ע"ד להפקידון או נאנס ומינה דגם פירות הגוי אסור לקנות ממנו אחר זמן הביעור כי אין הפקדן מועיל בהם אחר שנאסרו וגם לא מט' של הר"ש דמלי לר' אבא אחיבה מכס גברא וכו' כי זה לא יועיל אלא בזמן שיגשם בתורת הפקדן חבל כיון שאינם בני הפקדן והפירות נאסרו בזמן הביעור הרי באיסורין הם עומדים :

ואין

להק' לדעת הגדולים דבכרי דהביעור הוא הפקדן ויכול לחזור ולזכות בהם רא"ה לוקמה תנא כשהפקידון וחזר לזכות בהם ונהערכו באחרים וקאמ' דאוסרת ככ"ט כל' דלריך לאכול הכל כקדושת שבי' דכיון שיש לה היתר שיכולין לאוכלם כקדושת שבי' הו"ל כדשיל"מ הא"ל דמשמעות אוסרת הוי' שנתאסרה עליהם ממס' באכילה ומאי דאוקימנא לא לביעור ה"כ מהפסדת שחייב לבער הכל ואם לא יבער הכל נאסר ממס' באכילה :

אמור

מעשה השתא דיד עמי אכן ומי יוכל לרקדקן ככל חומרות שבי' ולאכלם כקדושת שביעית וגם לפי מה שהעלינו דלאחר הביעור אסור לקנות מפירות גוי ואין להם תקנה דהפקדן דנאסרו בזמן הביעור ודלא כמ"ש הר"כ ס"ח א"כ מה יעשו העניים והאביונים אשר אין להם ידם לקנות קודם זמן הביעור כל זכרם מפירות הגויים הא' אין לנו אלא לסמוך על הוראתו של מרן הקדוש שפירות הגוי אין בהן דמי שבי' וממילא דרוחא שיכולין להוילאן מא"י לסוריא לח"ל וכ"ש

ומסו"ח הוה מלי למעלף לה כמה שנהנו הרכנים הא' הזקנים קמאי וקמאי דקמאי זלם"ה להוילאן אתרובים מע"הק לפת תו' לעירנו ולא"ה יע"ה ולא הוה מתן דתש לה וממילא הא' רידן פשטתה לאחריות ואף דתש למעבר מלוא והכא נזטון דרשות מ"מ אי הוה אסור אף כמלוא לא הוה עבדי כדיוק"ל :

ואפי'

הרב המכ"ט ז"ל עלמו מארס דשמעתא שחייב פירות גוי כדמי שביעית כתב כסו' של"ו ח"ל והאיסורים כשאר דמי שבי' לא ידענא היכי לפקע ואפי' שהיינו מורים עתה להתנכס כדמי שבי' הוה נר' עתה כמו תקנה דרשם מה שלא היו נוהגים עד עתה והיתה תקנה שאין רוב האכזר יכולים לעמוד בה מלך הגלות והשע' שאנו נריכים לכו' לקנות מן הגוים ואין מספר לדמי שבי' כמ"ש התוס' ואם יש מי שיכול לזהר ולעמוד בה תבוא עליו ברכה עכ"ל הרי שגם כימי הרב לא היו נוהגים כפי' הגוי קדושת שבי' ולא היה ארס שקד' ערער :

ואחר

החפז מלאתי מקום פטור לחושבי הארץ שאין נוהגים קדושת שביע' בפירות הגוי מלבד דעת עליון מרן ז"ל והוא מה שמלאתי למרדכי ז"ל בס' יקר תפארת כה' שמעט שרלה להליץ על חושבי א"י שעל מה סמכו שאין מרקדקין בשביעית ועושין סתו' בפירות שבי' ונוהגים בהם כשאר השמים וכתב שסמכו להם על הגאונים שפקדו סלכס כרבי' שאמר שביעית כזה"ז דרבנן וכיון דעיקרו מדרבנן ואיכא מ"ד יש קנין לגוי להפקיע הארץ מקדושתה סמכו עליו כמילתא דרבנן ע"כ ואף שהוא ז"ל חזר לדחות זה משום שלפי מה שרק' הוא ז"ל בדברי הרמב"ם בפ"ה דשמעט דס"ל שהוא דאורייתא ולכן חזר להסכים שנהנו בה קדושת שבי' :

הנה

אחר בקשת הממלי' מכבוד קדושתו כמה דיות נשתפכו כזה קמאי וכתראי חנה ססמ"ג והטור כסו' של"ה ס"ל דהויא דרבנן ומרן הכריע שם ככ"י שכן הוא דעת הרמב"ם אף שכתב"ה ס' שמטה דפוא כידים הרב סמב"ט ככ"כ סו' ס"ד כתב: שכן דעת הרמב"ם וכך העלה הוא ז"ל מהרל"ה כשימן קמ"ג כך העלה וכתב שכן דעת הרמב"ם וכן דעת תלמידו מהרש"ם כח"ר סו' קל"ב וכן דעת מהרמ"ט כח"ר סו' ב"ב וכתב שכן דעת הרמב"ם וגם מהר"י קורקוס כח' להרמב"ם כפ"ט ד"ס שמעט כך העלה בדעת הרמב"ם והביא מהסא דמ"ק דאמר' וחרישם כז' מי שרי ופרקי' כש"ס כז' הו"ר הוא ועיין כמשנא למלך פ"ה דין כ"ה שהביא גם הוא סא רמק' וא"כ כיון שרוב חכמי יס' כהסכמה עלו שהוא דרבנן חדרן למ"ש הרב"ז דביון דמדי דרבנן הוא סמכו על מ"ד יש קנין לגוי להפקיע וכו' ולא ונהנו בפירותיו קדושת שביעית כלל כיון שהוא גזרה שאין רוב האכזר יכולים לעמוד בה וכפרט לדעת מרן ככ"מ ספ"ד דשמטה דס"ל דלא אמרו אין קנין וכו' אלא אחר שמכר השדה ליש' חבל כל עוד שהוא ביד הגוי לכ"ע מפקע' מקדושתה והסכים דעת הרמב"ם כן איכרה שערב מהרמ"ט כתש' הנו' דחה דברי מרן הללו ככ"י דרס' יעש"כ :

ורענין

הטוטון אס' נוסחת כו שביעית לא הוכר זה בשום ספר אמנם מסתברא שנוהגת כו שביעית כיון דהנחתו וכיעורו באין כ"א ואפי' בעלמס אס' לאו דאין הנחתו וכיעורו באין כ"א היתה שביעית נוסחת בהם וכמ"ש בפ' לולב קנזול והנחת הטוטון מרובה

מריבה יוקר מכמה דברים שנוקנת בהם שבי' ואין הכחש כ"כ כמו הטוען ונס שהוא מר לאו לאכילה קאי ונכנין בעשנו אף שטעמו מר והרי זה כשרף האולנות דאית בהו מרים בטעמים ואפ"ה אית בהו שביעית ולא חלקו בהם כיון מר למחוק והו מה שעיינתו כזה אחרי הגלות זה כתב יד ומשי"ת יוריענו מה שתעלה מזדונו בכל אלה :

נאום נאמן בכריתו וקיום במאמרו לכל אשר יבטם והוא **המגן**.

סימן י'

נסתפקתי באלו שמשימין קערה או דף לקחוס פי' החכית ושורקין בטיט ומתכרין הכיסוי עם החכית אי שרי לפתחה כשכת וכן כאלו האשישות שנותנין בהם וררי' וגפין פיה כטיט עם מעט כגר אי שרי לפתחה כשכת :

תישובה ראיתי להר"כ דבר משה ח"א סי' כ"ה כתב ח"ל חכית של יין שפיה סתום עם קערה כטיט אם יכולים לפתוח אותה כדי לשחות היין יש לעמוד דגראם דלא התירו אלא להתיר ראש המנופה כסיף רלאו לפתוח מכיון או ליקוב המנופה למעלה דאין דרך לעשות פתח למעלה אלא נוטל כל המנופה אם רוצה כפתח משא"כ כנקב וכו' ומנופת החכית היא סתימת החכית וכו' ומשם שהתירו להתיר דאי שמשימין לפני התנור ושורקין אותו כטיט כבר כתב הר"כ ת"ד סימן ס"ו דה"ט הסם דלא נעשה כלל לקיים רק לשמור החיס לפי שעה וכו' יעו"ש משא"כ הכא שהוא לימים הרבה וכ"ש אם הוא מחזיק מ' סאה וכו' עכ"ל :

ואנכי תמים על דבריו להדיא משמע בגמרא ומשי"ת"ו דלעיל המנופה שרי שהרי כפ' חכית חנן אין נוקבין את המנופה של חכית דר' וחכמים מתירין פירש"י אין נוקבין מנופה הדבוקה כפי החכית לעשות נקב אלא נוטל את כולה אבל כי נקיב לה מתקן פתחא וחכמים מתירין דאין דרך פתח לחכית ככך הרי להדיא דלכ"ע יכול לנטול כל המנופה שהוא שרוק כטיט ודבוקה כפי החכית פסחם מנופה שהוא מסור לו טיט כדליתא בע"ז דס"ג גס' הר"ן פירש כר"י אין נוקבין אלא נוטל וכו' ומאן דנקב מתו משום דמייירי בהתנת ראש גוף החכית עלמה שהוא למטה ממנופה כדמשמע בגמרא דבעו מהו למכרו חכיתא ככורטוא לפתחא קא מכיון ואסיר א"ה לענין אפס קא מכיון ושרי ואמרי' דלפתחא קא מכיון ואסיר ואותכ"י ממתינתין רש"י אומר מכיון חכית של יין ומתו ראשם בסיף ופרקי' הסם ודאי למומר קא מכיון הכא אי למומר לפתוחי מפתח ופירש"י למכרו לתחוב ככורטוא כדומה לתחוב כדופניה לנקוב - לעין נפה להדחיק מולא הוין כנקב גרול מולא נקיב ליה כדרך הטקסין קצת עגול ויפה הסם ודאי למומר קא מכיון שמרחיק פיה למטה ממנופה כדקתני מתו את ראשם שפת פיה : לפתוחי מפתח נוטל מנופה עכ"ל הרי להדיא שיכול לפתחה ולנטול מנופה וזהו דמתו היינו דמתו דאש נאף החכית לא המנופה כלל וקמ"ל דאפי' שפיה לו פתח חדש שמדחיקו יותר מהראשון ופתח עכשיו למטה ממנופה ואפ"ה שרי משום הלעין ושה קא מכיון אכל לנטול המנופה לכד ככל גמרא שרי וכמו שקירש"י והר"ן

כמתני' והכי בגמ' גבי לפתחי מפתח וטול מנופה ודע"נ דרש"י ז"ל פי' ככמה טומנין דמ"ח גבי הדיא דאמרו' הפותח בית האור בשבת חייב ופרקי' מה כיון זו למנופת חכית ופרקי' זה חייב זה אינו חייב ופי' רש"י מה כיון זו למנופה דתניא כפ' חכית מכיון אדם חכית ומתו ראשם כסיף מנופה אינה מן החכית עלמה ודע"נ שדכוקה כה אינה חשוכה חכור שהרי לינטל עומדת וכו' ע"כ כבר דכותינו התוס' דחו דבריו שס' ופי' דבריהם הכ"ח דק"ל דהתם גמי חכור הו דמרשני כהא דרש"י דמתיר להסיר ראשם כסיף ודאי למי' קא מכיון ל"ל דהיינו משום דכיון דמייירי שמתו פיה למטה ממנופה וכדפירש"י דהיינו כמקום שהוא חכור שפתח כיון דמרחיק הנקב כ"כ למטה ממנופה ודאי למי' קא מכיון אכל כד"ש דאסר למכרו ככורטוא דקאמר ודאי לפתחא קא מכיון דאי למי' קא מכיון לפתוחי מפתח ל"ל דמייירי כגוף החכית וכו' ע"כ יעו"ש כפי"ד הרי דקי"ל ע"ד רש"י דגס' רש"י גמייירי כגוף החכית והו חכור וכדאמרי' עלה למי' קא מכיון שמתו ראשם למטה ממנופה כמקום שהוא חכור וכבר עלה בדעתי ליישב דבריו דרש"י דלא לוסתרו ויעלה דיננו גס' לדעת רש"י דכ"ט מ"מ לא הוגח לי ואף שיהיה מה לנו להאריך כיון דרש"י קאמר להדיא דנטל מנופה וסמך נטילת הדיא כידים לא התוס' כסיף :

והר"ב ת"ד כפי"ס ס"ה גבי סת' פי' התנור כתב ח"ל דרש"י דהא דאסרי' להפקיע ולחפור תחתמות שברקע כחתמות דגריעי' אכל כתב ופס' אפי' תחתמות שכלים גמי אסור כמ"ש התוספות והר"ש ז"ל וא"כ אע"ג דלא מכיון למעכד פתחא פסיק רישיה הוא לענין סתירה כיון מיסו בתכ"י כשם רש"י דלא שייכא סתירה דאורייתא אפי' בקרקע היכא דאינו פותח אלא פתחא בעלמא אלא דמתו כסות מדרבנן ומתוך כך הוה למומר גס' כחתמות שברקע אע"ג דגריעי' אינו מ"מ נעשו לחיבור ומסת' זמן מה ולכך שייך כהו סתירה מדרבנן דמתו' כסות אכל שריקת התנור דלא בעשה כלל לקיים רק לשמור החוס לפי שעה ולמסתר למחר שרי אפי' לכתחילה וכו' ע"כ הרי להדיא דכמה שמפקיע תו' שברקע לוח כיה משום רעפיד פתחא דלא מכיון לכך ולא אסר אלא משום כ"ס ואמרו להכי תתיר למולא היתר ע"ז בפתי' פי' התנור דאע"ג דלוח כיה משום פתחא אית כיה משום כ"ס והעלה דכיון דלאו לקיום עכיד לא מיתו' כסות והשתא ככלים שאין בהם כ"ס כדקי"ל אין כ"ס בכלים למה נאסר לפתוח המנופה ואף שסת' לעמוד זמן מס' וא"כ איך משה הר"ב ד"מ נר' להקוא דת"ה וקל' בין פנושאים דהתם לאו לקיום עכיד וקבא לקיום עכיד וקבא מה שהנריך הר"כ ת"ד לתי' זה היינו לאפקועי מיטה ליתא דכ"ס כיון שהוא קרקע שגס כו"ס אכל בכלים דאין בהם ליתא דב"ס אין אנו זקיינן לזה אלא אפי' שפיה אינו לקיום שרי לסתור ואסורא דאיכא גבי כלים היינו משום דעכיד פתחא ומכיון לכך אכל הכא דלא מכיון לכך שרי וכת"ש הר"כ ת"ס ועוד דהכא לא עכיד פתחא מחדש אלא שנטל המנופה ופתח פתח הישן דוגמת מאן דאסרי' לנקוב נקב חדש ושרי כשן וכדפירש"י להדיא במתני' אין נוקבין מנופה הדבוקה בקי' חכית לעשות נקב אלא נוטל את כולה אבל כי נקיב לה מתקן פתחא עכ"ל הרי דכנטול המנופה לא מתקן פתחא :

ועוד

שקרו נכי מגופת חבית אמרי' בכמה עומנין דזו אינה חבור ופירש"י להטעם עומרת ע"כ משמע דשרי לטול המגופה דאינה חבור אעפ"י שגף אותו ולהתקיים זמן מה משום דס"ס להטעם עומרת והר"ב ת"הר בתחי' התשו' בסו"ס ר"ה להוכיח מזה היתר לסתור פי התנור ורחם דשאני התם דהוא כלי ואין כני' וסתי' בכלים אבל בתנור שהוא קרקע אסור מיהא משום כ"ס אפי' בכנין גרוע וא"כ בכלים כנ"ד אפילו שעשו להתקיים זמן מה כיון להטעם עומד לא היו חבור ולא מיקרי סותר דבר מחבורו דקרי"ל נכי כלים נמו דכשהוא כ"ס ממס' דלא גריעו דאסור משום כ"ס כיון להטעם עומד וסתימה זו גריעה מחבית שנשברה ודבק שכרה בפת דיוכל לשכרה דאין זה אלא כנין גרוע ואין כנין גרוע בכלים כ"ס כנ"ד שמדבק המגופה כעטו דהוי גרוע יותר ופנור מכ"ס גרוע דשרי כאופן שכל דכרי הר"מ תמוהים לע"ד ולפי קולר דעתי מותר ליעול מגופה זו כידים כשפי' וליכא למיחש למה שהעפיר מתפרר ואית כיה משום עומן כי הויכ' דלא חיישי' כשריקת פי התנור ושמה"ט משום דהו"ל כעומן לאחר יד דלא ניחא ליה כמה שטוחן דשרי דומיא דמאי דשרי להיזין ידיו כמורסן אע"ג דמגבל והוי פ"ר מ"מ כיון דהוי בלאחר יד ולא נחא ליה בנכול שרי וכמ"ס הר"ב מ"א סי' שכ"ו ס"ק י' משא"כ נכי עיט שעל בגדו סי' א"ה דכיבש אסור לגררו דהוי עומן משום דהתם לא הוי עומן בלאחר' אלא מכסכו ופודרו כידים :

בהא

סליקנא וכהא נחיתנא שמותר להסיר מגופה זו כידים מעפי' החבית וכתנאי שתהא קטנה שאינה מחוקת מ' סאה וכ"ס מעפ"י האשישה דמותר ליעול המגופה כידים וזור ישראל משניאות וז'לני ומתורתו ידלנו כפלאות :

נאם המג"ן

סימן י"א

שאלה

הטוחן מעות לחבור בתורת עיסקא עפ"י ההכשר שנהנו פה העירה דמשק יע"ה למשך זמן שנה אחת או יותר וכתבו שטר כנהוג זאח"כ כשנשלמה שנת העיסקא נשאלו המעות כיד המתעסק והיה מתעסק בהן על הסתם זמן מה האם מחוייב המתעסק לתת ריוח שלאחר קלב' זמן השטר וגימא דמה שנתעסק בהם אח"כ הכל היה אדעתא דתנאים הראשונים שהתנו ביניהם או רילמא דלאחר קלב' הזמן הראשון הדרי' זוזי למהו גביה מתעסק כהלואה או פקדון ואינו מחוייב לתת שום ריוח לנותן ואי יסיב ליה יש בו משום רבית :

תשובה

דבר זה בעלמנו עמד עליו הרב בט"ז כו"ד סי' קע"ז ס"ק ל"א וכתב וז"ל נר' ברור שהדין עם הנותן וחייב לתת לו ריוחים גם מהעסק שאחר זמן פריעון וההיתר שבתחלה נמשך גם אח"כ עד שודיעו אחד הזמן שאינו רוצה לקבל בעסקא עור אותם המעות ודאיה לזה מדאמרי' בא"כ ת"ר השם כהמה לחבור ער מתי חייב ליעפל בולדות ברכה ל' יום וכנסה כ' יום מכאן ואילך נוטל מחלה שלו וחצי מחלק בשלחבור ופירש"י א"ס רוצה ליעפל בהם יותר מזה הזמן ויזום אותם כדמים ומה שיסכחו מכאן ואילך יטול המקבל מחלה שלו שתלקו הוא ובמתנה הב' שהוא של חברו יטול

מחלה כשכח כדרך שנוטל כאמה חצי השכח וכתב כ"י סי' קע"ז בשם תלמודי הרשב"ה דה"ה בלוקח מעות להתעסק על חיות זמן וקרויין ונתעסק וכו' וכתב הרמב"ם פ"ח דהל' שותפין דלא שקיל מחלה מחלק חברו אלא אם שם הולדות והתנה בפניו ג' דאם לא שם והתנה בפניו ג' הרי מחל וה' לדות בשוה ככתחלה וספור סימן זה לא כתב שם והתנה אלא כתב ואם בא לחלוק לריך להודיע לחבורו וכו' וכתב כ"י דלא פליגי וספור נקט חרא וס"ה לאירך הרי לפנינו דעכ"פ נוטל המקבל מן הריוח שמגיע אחר זמן הקלב' דהיינו ברכה ל' יום או גסה ל' יום ולא אמרי' דלא מקרי מקבל עסק מחבורו רק ער אותו זמן ומכאן ואילך יהיה פקדון כירו ולא יטול מן הריוח שאחר הזמן כלל דאין כאן עיסקא אלא ע"כ כל זמן שהעסק סתם כירו אף שכלה הזמן מ"מ מעבד העסק כירו אדעתא דמעיקרא אלא שם הודיעו או נעשה עסק חדש וזוכה אפי' בחצי חלק חברו עכ"ל ואנכי בעניי לא זכיתי להבין דכרו כלל רשאני התם שולדות מחליטם למקבל והם היום כקדן שלו ממס' ואמנו לכדי בלא התנה והודיע רין הוא שיעול חצי השכח הבא מן הולדות כיון דעיקר מחליט הולדות שלו הם רמאין הרגלים שיהיו מחליט הולדות עיקרן שלו ולא יטול בשכח הבא מהם כלל דבר זה לא ניתן ליאמר דלא גרע משותפין שיש ביניהם שותפות כהמה דעל הסתם מחליט השכח לזה ומחליט השכח לזה ולעולם אימא לך דהעסק בטל מאליו ככלות זמנו ואינו נמשך עוד להכח כל שלא התנה בפניו ג' או הודיעו ושאני הכא דשכח שנוטל חיינו בחצי הולדות שעיקרן שלו ולא מחמת מתעסק נוטל הוא את השכח והתנה בפניו ג' או הודיעו שאני דזה הוא עסק חדש שמהדרו בעת אבל כדיון שלפנינו שהקדן לכפל הממון אימא שכללות הזמן בטל העסק והדר קוו זוזי נביה מקבל כמלוא ופקדון וכל הריוח למתעסק ואי יסיב לנותן איכא סרך רבית שאין עיסקא ותנאיה הראשונים נמשכים גם לאחר הזמן אח"כ הודיעו כאופן שדכרי הר"ב ט"ז כוס שגבו ממני : איכרא שמ"ס עור בשם התוס' וז"ל וסתוספות כתבו שם דאפי' בלא תנאי כלל נוטל מחלק בשל חברו כמ"ס כ"י שם בשם תלמודי הרשב"ה אעפ"י שנוטל דכיון דמתחלה בתורת עסקא יורד בה דהיינו למחליט שבר אדעתא דהכי מטפל בריוח שיעול לעו' בענין זה עכ"ל הרי לפניך שהעסק דמעיקרא לא נשלם כשנשלמת הזמן אלא נשאר מקתמא ואפי' בריוח עכ"ל ט"ז כוס נאמנו דכרוי וכו' הוא ומה בולדות שהם דיוח הראשון שעבדו נעשו קדן ומעולם לא בלא מיד נותן ליר מקבל בתורת עסק עכ"ז פריקן לבו בחר עסקא דאמקות כ"ס כקדן הראשון שבאם מיד נותן ליר מקבל בתורת עסק דאף לאחר קלב' הזמן עדיין שם עסק הא' עליו וגם הרמב"ם והסו"ר אפשר דידרו כזה ושאני נכי הולדות דכע"ז שם והתנה או הודיעו משום דהתם יד שניהם שום בעיקר הולדות והו"ל בשותפין בהם זהא אמרי' נכי אחין השותפין שהשכירו השכח לאמלע אלא"כ אמרו דא"ו מה שהניח לנו אלא כדו אט עושים ואוכלים השכח לעצמם ה"נ דכוותה וכמ"ס כן מן כ"מ וכב' לרעת הרמב"ם אבל כל שהעסק כולו לנותן ונתעסק בו שמתעסק לאחר כלות זמן שקלבו ביניהם ודאי דאדעתא דעסק הא' ותנאיו הוא ולא נשלם כקסלמ' הזמן מיירי דהוא בשותפין שקבעו זמן ואחר הזמן נשאו ונתנו סתם אדעתא דשותפות קמא ותנאים הא' הוא וכמ"ס ז"ל וסיראפה יר' בתשו'

כתשו' הרב רמב"ם נועם חו"ד סי' י"ב שגר' שמסכים
בזה באשר יע' ש'ג'ג' ראיתי בקונטרס אחרון להר"ב
לחס הפנים הל' רבית עייף ט' מסכים לזה שכתב
וה' הנותן מעות בעסקא וכלתה השנה טוב להתנות
עמו מחרש שיעמדו גם מהיום והלאה בעסקא ואם לא
יבוא זה אל זה לא והתנה והמקבל מתעסק בסחורה
שכאם לידו ע"י עסקא של אשתקד היות הוא לאמלע
עכ"ל איברא שמה שסיים שם בלח"פ ו"ל ואם הפסיד
כ"ל שהפסיד על המתעסק לחור עכ"ל ליריד ל"ע
דא"כ הו"ל רבית כיון שהוא קרוב לשכר ורחוק מהפסד
ושמא שערב ו"ל סי' רבכלות זמן העסקא בטל שם
עסקא מעל המעות לגמרי ומ"מ אם ירויה בהם היות
לאמלע מדין מבטל כיון של חברו אכל בשפתו פחתו
למתעסק כיון דכלא דשות נחית ועיין בכנ"ה ח"מ סי'
קפ"ג הגה' כ"י סי' ל"ה מ"ש בשם הגמ"ר ועדין הרב
ז"ע ולהיות השעבד דחוקה לא אחרך בזה רלענין
שאלתנו הרין דין אמת כמ"ש הט"ו דאף לאחר כלות
הזמן ארעא רעסקא קמא ותנאים הא' הוא מתעסק
ותו לא מירי :

נאום עייף ויגע מילדי הזמן כונר מקום רחמי שמים
והוא המג"ן :

סימן י"ב

ראיתי ונתון אל לבי לחקור ולררוש בענין המכירות
והטובות שנהנו פה עירנו שאם ילטרבו
הכולל למעות מוכרים לראובן איזה בית או איזה מקום
שהוא של הכולל ואפי' שאינו שיה רק כגון עשרה גר'ש
מוכרים אותו לראובן בק' גר'ש בקנין גר'ש ושוכרים
אותו ממנו אח"כ לתשכון הכולל כסך ט"ו גר'ש או
לזמן שנה חסור ויתור אע"ג שאינו שיה השכירות כי אם
מעט מועד ומתנים ביניהם שיה השכירות יתנו אותו
לראובן נקי ובר מלכד כל מיני הולאות שילטרך אותו
מקום וכן שיהיה אותו מקום כנוי או הכוס מלא או
רוקס יתנו השכירות הנו' לראובן ואח"כ עושים הטובה
ונכתב כספר שטיבו חסרם ונתחייבו שבתשלום שנה
מיים המכירה ומס' ואילך כל זמן שירלה הלוקח לחזור
ולמכור זה המקום שם מתחייבים לחזור ולקנותו כסך
שמכרוהו ק"ג ע"ז וש"ת. ויען שראש ראיתי
להרב המופלא כמסרימ"ט ו"ל בח"א סימן כ"ג שקרא
ערער כאלו המכירות כין בכתום כין במשכונות זהב
וכסף שהרב ידוע שאימתי שירלה הלה יתור את
מעותיו ולוקח את שלו שזו היא רבית גמורה והו"ל
בהסידא דא' וטולא אחי וה' וברע מ"י שא"א בלא גילוי
אם כסך הרויות ט"ו לק' או כ' או במשך הזמן לתרשיו
יבכר וכו' יעו"ב והו"ל כמתנה בשעת המכר ואי' אם
יהיו לי מעות חסור את שלי וחסול את מעותיך דאסור
משום רבית ולכן אמרתי אני אל לבי אקומה נא
ואסובבה למזל מזור לאלו המכירות והטובות כיון
שהדבר הוא לורך רבים ותחלה וראש נראה אם יש איזה
פתח של היתר להחזיר אף כמות שנגעה תנאי של
הטובה והתורה בשעת המכר ואגב נלכך ונלכך כל מה
ששייך למכירות הללו כן בגוף המכר והשכירות ומעשה
הטובה וכתובת השטרות מכל מה שעלה במלואתי
לפי קלורי ומ' אשאל לכל אבשל ברבד הלכה :

הלא מראש נדעה נרדפה אם יש אופן היתר אם
תנאי התורה נעשה בשעת המכר וראיתי

לכאורה שהיה מקום להחזיר באחר מנ' פנים הפן הראשון
לכאורה היה נר' לו' רביון שתנאי התורה והטובה
שכותבין בו' הו' שטיב חסרו המוכר ותייב עלמו שאם
ירלה בזמן פ' ואילך הלוקח למכור המקום הנו' שמחייב
המוכר לקנותו וכו' שיש להחזיר כזה ואף שתנאי זה של
הטובה נעשה בשעת המכר וה' ט' משום שתנאי זה
היו לטובתו של הלוקח כיון שאין המקח שום עשירות
הסך שנתן הלוקח למכור וכיון שאין תנאי זה מתנה
אותו הלוקח שהוא לטובתו רק המוכר היה עולה על
הרעת דשרי מראמרי' בפרק איזהו נשך מכר לו בית
וא"ל לכשיהיו לו מעות חסורין מ"ש רישא ומ"ש סיפא
מעות חסורין לך מחר ואמרינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא
ושנינן סיפא רא"ל מרעיתו ואמרי' תו התם הלא
נכדא דוכין ארעא שלא באחריות וכו' אי ערפו לה וכו'
שופדא שכתא וכו' אמר אמימר פטומי מילי בעלמא
הוא ח"ל ר"א לאמימר טעמא מאי כיון דלוקח כנוי
לאחזניו והבא מוכר קמחני אמת פ"מ בעלמא הוא
אלא מתניתין דקתני לכשיהיו לך מעות חסורין לך
מחר דמוכר הוא רכנו לאחזניו מוכר לא אתני ולוקח
קמחני ואמרי' מ"ש רישא וכו' ואמר רבא סיפא רא"ל
מרעיתו טעמא דא"ל מרעיתו הא לא ח"ל מרעיתו
לא אמרי' פ"מ בעלמא הוא ח"ל נעשה כמ"ד ליה
מרעיתו אמת ופירש"י הא לא ח"ל מרעיתו אסור
אלמא עכ"ר מקיים תנאי לפיכך אינו מכר והו"ל כרבית
ולא אמרי' פ"מ הו"ל ולא אתני מוכר. ח"ל ארבה
וכו' כיון רכנו מוכר אחזניו ולא אתני והלוקח קא"ל
מנפשיה נעשה כ"ל מרעיתו אחזרנה אם ארלה
ואע"ג דלא פריש כמאן רפרוש רמי וכו' ע"כ למרנו
שכל שעושה התנאי אותו שאינו לטובתו אין כאן איסור
רבית שהרי אותו תנאי הוא פ"מ בעלמא כיון שלא התנה
אותו שהוא לטובתו וכ"ש כנ"ר שתנאי הטובה והסור
היו לטובתו של לוקח כמדובר והמוכר מתנה וקא"ל
לא הו' רק פ"מ וכמ"ד ליה מרעיתו ואין כאן איסור
רבית ואף שיעשו ענין הטובה בתחלת המכר זה היס
נר' לו' לכאורה אכן לבי דייקי' פורתא אשכחן דכל כי
האי לאו מילתא היא מכמה טעמי חדא שהרי כדון
שלפנינו הנה המוכר מתחייב בלשון חיוב לחזור ולקנותה
ונטל קנין ע"ז וכל כי האי גוונא לא הו' פ"מ בעלמא
ותנאי גמור הוא עד שמתעם זה מחייבים למוכר
לחזור ולקנותה ברונא ורייני וכל שמתחייב כדון בחזרה
קורס גמר המקח יש בו איסור רבית וכמ"ש מרן ז"ל
בח"מ סי' ר"ז וכמ"מ פ"א דמכירה כיוסר רבתי
הרמב"ם ז"ל והעולה מדבריו שם דדוקא גמר המקח
אם ח"ל הלוקח תנאי שהוא לטובתו של מוכר שיתורנו
לו וקנו מירו על זה או תנאי החזרה קיים כיון שנטל
קנין על זה ואפ"ם מותר לאכול פירות כיון שתנאי זה
נעשה אחר גמר המקח מכל וכל שאלו לא רלה להתנות
כן המקח קיים אבל כל שהתנאי הוא קורס גמר המקח
ונטל קנין וראי דאסור למיכל פורי כיון שלא נגמר המקח
עד שנעשה תנאי החזרה :

ותו דאפילו שלא היה נטל קנין ע"ז אפ"ס כיון
שמתחלת המקח מתנה המוכר תנאי זה על
עלמו אפ"ס אסור שהרי כתב מהרש"ט ז"ל בסי' מ"ט
ע"ד הטור שכתב ראש ח"ל לוקח מעלמו אחזרנו לך
בשטרלה שאין תנאי כאן תנאי שאין הכוונה שהרבית
מוחלטים כמו שגר' מפשטן דהיינו לפי שהתנה הלוקח
מעלמו וא"כ אפי' שאמר הלוקח כן בתחלת המקח אין
כאן

כאן תנאי דהא ודאי ליתא ממ"ש הטור למעלה דכרי
 אביו הרא"ש ז"ל וכו' אלא דמיירי דומיא דהקד"ר
 ובגון שכתלת המקח לא התנו לא המוכר ולא הלוקח
 כלל אלא שקודם שנמכר המקח אמר כן הלוקח מעלמו
 אבל אם כתלת המקח אמר כן הלוקח הוא תנאי גמור
 אפי' שהמוכר היה צריך לתנאי זה ולוקח מתנה אותו
 כי כודאי לא נתכוון מוכר למכור אלא כפי מה שפי'
 לו הלוקח וע"ש נמלא דאף שהתנאי מתנה אותו שאינו
 לטובתו כל שהוא כתלת המקח ממ"ש תנאי גמור הוא
 ולאו פ"מ ואותו שהוא לטובתו לא נמר וקנה או הקנה
 אלא כפי מה שפי' לו אותו שכנגדו ועוד שאפי' יהיה
 תנאי זה כהמלע המקח איכא מרכאותא דאסרי וכמו
 שר' היראה שם במהרא"ש דס"ל שכל שנעשה התנאי
 קודם גמר המקח אף שעשה אותו שאינו לטובתו אפי' ה'
 אכור דאמרי' דע"ד כן נגמר המקח ולא נתכוון אותו
 שהוא לטובתו למכור או לקנות כגמר המקח אלא כפי
 מה שפי' לו אותו שכנגדו ולדעתם אין להקרי דק אם
 נעשה התנאי לאחר גמר המקח לגמרי וכמו שיע"ש כ':

וכל

זה שכתבתי אינו אלא לרווחא דמילתא כי
 כנודין שלפנינו הגם הלום שכתבין שהטוב
 חסרו המוכר לחזור ולקנות וכו' עכ"ז תנאי זה לא עשה
 אותו המוכר אלא מעלמו ע"י בקשת הלוקח שאינו גומר
 בדבר לחס לו המעות ולקנות מקח שזה י' כמאה
 ה"כ יקבל עליו המוכר לעשות לו הטובה ומה וישענו
 הם כשטר הטובה כותבין שהמוכר הטוב חסרו וכו'
 ולכי האמת אינו עושה כמטוב חסרו רק מעלמו מכח
 התנאי שכן התנה עמו הלוקח שיעשה לו הטובה באופן
 שאין דרך זו מוללת מאיסור רבית כלל:

הפ'

השני ראה ראיתי להר"ב מתנה אפרים כה'
 מלוה ולוה סי' י"ג כתב וז"ל איכרא דרין
 לתקור לכל הפי' כשהתנה המוכר עם הלוקח דלכשיהיו
 לו מעות יחזיר וכו' הרי המקח בטל מעיקרא
 והפירות שאכל היו ר"ק וכו' ואמאי לא אמרינן דהמקח
 קיים עד זמן שיחזיר לו המעות וכו' כדן כל מתנה ע"מ
 להחזיר דהוא מתנה עד אותו זמן וכו' וראיתי לאחרונים
 וכו' וראיתי להרשב"א לבעני הנותן הפדיון ע"מ להחזיר
 דהרי זה פדיון ודוקא כה"ל ע"מ וכו' אבל כא' הילך
 וכו' ואהא תחזיר לו וכו' אין כו פדיון ע"כ ולמדנו
 מדבריו שכל שמכר הו נתן והתנה אלא כע"מ וכו' ה"ז
 כמו שפי' ואמר שכל שיחזיר המעות יחזיר המקח
 מעיקרא משא"כ כא' כלשון תנאי וע"מ וכו' ונמלא
 המכר קיים עד זמן שיחזירו לו וכו' אבל לוקח פירות
 דודיה קא אכיל שהרי בשמחזירו אח"כ אינו אלא שחזר
 ומוכרו למוכר ולדין להקנותו לו כקנין חדש וכמ"ש
 הריטב"א כדן שומא הדרא לעולם וכ"כ בנותן ע"מ
 להחזיר ול"ד לבתי ערי חומה דאמרו עלה דהוי לז' ה'
 ברבית רמסמע דכל שהחזיר את הדמים הרי המקח
 בטל מעיקרא והתם כל שהחזיר את הדמים הדרא
 הכית ממילא וכדמוכח התם במתני' דהו נעמן כיום
 י"כ חדש וה"ט משום דתתלם ארעתא דהו נחית שאם
 יביא המעות יהיה המקח בטל מעיקרא וה"ה הכא
 כינו מכורה לך ולכשיהיו המעות תחזיר לו כיון שלא
 התנה בדרך תנאי ה"ז כמו שפי' ואמר שאם יביא
 המעות שיהא המקח חוזר לבעליו וכו' ע"כ:

ואומר

כי דברי הרשב"א הללו פסקם מור"ם
 בהנ"ה ב"ד סי' ש"ה וכתב הר"ב הט"ז
 שם בשם הפרישה דה"ט דכא' ותחזיר משמע מיד

תחזירם ולא הוי מתנה משא"כ בשנותנו כע"מ דהוי
 כא"ל שהיו קנויים לך מעכשיו אלא שתחזירם לי לאחר
 זמן ע"כ והנה מלכך מ"ש הט"ז שם ע"ד דלמס כשא' ו
 ותחזירכו נאמר דהכוונה שחבף יחזיר יותר מאומר
 ע"מ דאדרכה הופכא מסתברא ועוד אי תמים ע"ד
 שהרי כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג דזכיה והטור כת"מ סי'
 דמ"א דהנותן מתנה ע"מ להחזיר כין שהתנה להחזיר
 מיד כין וכו' ה"ז מתנה ואם כמפרש אמרו כן כ"ש
 היכא דאממר מכללא דכוונתו שיחזיר מיד דמ"מ ליהוי
 מתנה ובמתנה ע"מ להחזיר קסם כתב הרשב"א ז"ל
 הכי' דכרו מרן כ"י כת"מ סי' רמ"א ומור"ם בהנ"ה
 שם האם לא קלכ זמן להחזיר יכול המקבל להחזיר לו
 כשיראה וכו' ע"ש וא"כ נימא דאף כא' ותחזירכו לי
 ה"ז והנה הט"ז שם נ"ט אחר דכא' כתב כא' ע"מ אין כאן
 בחזר מדבריו הא' ומכילס משא"כ כא' ע"מ אין כאן
 חזרה אלא מפרש דכרו רהא' ע"מ כא' מעכשיו דמי
 והמתנה לא תחול אלא כהנאי זה משא"כ כא' ותחזירכו
 לא הוי מעכשיו וכוטל האחרון את הראשון עכ"ד
 ולער"ן דטעם הדבר הוא ע"פי מ"ש הרא"ש ז"ל
 בפסקיו בפ' לולב הגזול דס"ז ע"א גבי הדין דאמר רבא
 הילך לתרוג זה במתנה ע"מ להחזיר נטלו וילא כו
 החזירו ולא וכו' כתב וז"ל ולדין שיתנה לו במתנה
 גמורה ע"מ להחזיר ואחר שילא כו לדין לחזור וליתנו
 לו במתנה כשעת חזרה אבל אם א"ל יהא במתנה עד
 שתלא כו ואח"כ יהיה שלו בכתלתה לא ילא דהוי כמו
 שאל תדע מראמר לקמן לא לוקט חנוס לולבא ליטקא
 כי"ט דיטקא מקנא קני אקטוי לא מקני ואם אינו צריך
 להחזיר לו במתנה נהי דקטן לאו כר אקטוי לוקט ליה
 עד שילא כו ולחזור לו ממילא אלא ודאי צריך לחזור
 וליתנו לו במתנה וקטן לאו כר אקטוי הוא עכ"ל וכתב
 הב"ס כא"ס סי' תרנ"ט כביאור דברי הרא"ש הללו דאם
 נותן לו במתנה גמורה ע"מ להחזיר ולא לו האחרון
 מרשות נותן לרשות מקבל לגמרי וה"ל של מקבל אלא
 שהתנה עמו שיחזירו לו אח"כ וזה אינו אלא תנאי
 גרודא באלו התנה עמו שום תנאי אחר שהרי אמר ע"מ
 ואין הנותן חוזר וזוכה באתרוג אלא"כ חוזר המקבל
 ונותן לו האחרון במתנה כמו שהתנה ע"מ אבל אם
 א"ל יהא שלך עד שתלא כו וגם לא אמר ע"מ אלא אמר
 ואח"כ תחזירכו לי הרי לא ילא מרשות נותן לגמרי ואין
 המקבל צריך לחזור וליתן לנותן במתנה אחר שילא
 דממילא הוא שלו בכתלתה אחר שילא כו המקבל שהרי
 לא הקנה לו אלא כרי ללאת כו והוי כמו שאל עכ"ל
 למדנו דכא' ותחזירכו לי בלא ע"מ אין מתנתו מתנה
 גמורה שיהא שלו בהחלט עד שיחזירו לו רק שהוא
 כשאל עד שילא כו דכוותה גבי פדיון כש"ל הילך ה'
 סלעים כעד פדיון בני ותחזירם לי אין דעתו לתתם לו
 מתנה גמורה בהחלט רק לקיום מלת פדיון ואמטו
 להכי מעולם לא ילא מרשות נותן לגמרי אבל באומר
 ע"מ הוא מקנה אותם לו מעכשיו שיהיו שלו בהחלט
 ומ"ש ע"מ אינו אלא תנאי גרודא ולעולם דנותנם לו
 כהחלט עד שיחזירם לו ואפשר שזה נתכוון הר"ב ש"ך
 שם סק"ז וע"ש:

ונמצא

דברי הרא"ש הללו תנא דמסייע ליה
 להר"ב מתנה אפרים דכל שמכר הו נותן
 כע"מ הרי המכר והמתנה קיימים בהחלט ללוקח
 ולמקבל ובשמחזירם הלוקח או הנותן צריך שיחזיר ויקנה
 לשכנגדו בהקנאה מעליו וכמ"ש הרא"ש והביא רה"ה
 מהסוד

מההיא קנין גב' וא"כ אם הלוקח אוכל פירות מס ככך כיון שהמכר מכר וירידה קיבל שהרי בשמחוריו א"כ זריק להקנותו לו בקנין חדש:

ברם

הרה"ה שהביא הר"כ מ"א מ"ש הריטב"א ז"ל נבי שומא דפירי לא הדרי כיון דליריך לחזור ולהקנותו לו מחדש אכתי הוהא שדכרי הריטב"א הללו אינם מוסכמים שהרי כתב ה"י כפ"ק דמטעא דס"ח וז"ל דכחורת השטר חזרה שומתו רכיון דתקון רכנן דשומא דירא אף כשיגבחו מתחלה ע"ד כן הגבחו הולכך כחורת השטר שמסתלק ממנו סני וכדפי' הר"ן וכמ"ש מדברי הדמכ"ס ז"ל שכתב מסלקין אוהו דמשמע שאינו זריק קניה אחרת אלא סלק כעלמא עכ"ל ה"י והנה החזרת השטר או שא' אני מסתלק זה אינו מועיל לקנין כלל כנראה מהש"ה הר"ה ש כלל י"ג ס' כ"ה והריב"ש ס' תק"י והטור כח"מ ס' רמ"ג ומרן כס' הקטר ס' ס' י"ג וכו' רמ"ה ס"ט וה"ב עולה כירינו דלרעת ה"י והר"ן והרמב"ם נבי שומא שאינו זריק קנין חדש ופליגי אהריטב"א וכמ"ש הש"ך כח"מ ס' ס' סק"ג סק"ט אמור מעתה לפי"ד הר"כ מחנה אפרים אשר קבע יסוד דכל שזריק לחזור ולהקנותו מת"ש המכר מכר גמור ואוכל פירות וכל שאינו זריק קנין חדש המכר כטל מעיקרו והיינו שהיה דכתי ערי חומה א"כ תיקשי להו להני דכרי שאמרו נבי שומא שאינו זריק קנין חדש דממילא הדרא דא"כ המכר כטל מעיקרו והיאך לוקח אוכל פירות ומרן כס' כדק הבית ח"מ ס' ק"ג והב"ח שם דחו דברי הר"כ כ"ה שכתב שאם הוקרה לא יטול יתר על דמיו דכיון דשומא הדרא לעולם הרי המעות כמלום ואם יטול שבה דממילא הו"ל כרביה ודחו הרבנים דבריו דא"כ היאך אוכל פירות אלא עכ"ל ר' מכר גמור הוא וליכא משום חדש מיחוי כרביה ואפי' יקח יותר דמי השבח וע"ש א"כ עכ"ד דהמכר מכר גמור הוא ואמטו להכי אוכל פירות כשופי ועכ"ל ס"ל וז"ל שאינו זריק קנין מחדש אלא דממילא הדר הגם הלום שאין המקח כטל מעיקרו אלא שהוא מכר גמור עד זמן החזרה מידו דהוה כשכירות דקי"ל דממכר ליומיה הוא ואפ"ה כי שלים זמניה אין זריק להקנותו לו בקנין חדש דממילא הדרא:

הן

אמת כי הדבר קשה כעניי מאד דמה בין זו לבתי ערי חומה והתם שאני שהתורה התירה חבל נבי שומא היכי מזו רכנן להקניי תקנתא משום ועשיית הישר והטוב ליכסל באיסור רכית ותו ק' לרעתם וז"ל הדיא שכתב הר"ה ש"כ כפ' לולב הגזול דלקני ליה לקטן ע"מ דלהדר ממילא אלא ודאי עכ"ל ר' רכל שקונה אותו קנין גמור לא הדר ממילא עד שיחזור זה ויקנו לו קנין גמור:

ולתריץ

כל זה נק' מ"ד כפ"ק דמטעא ד' י"ו ע"ב עלה דהדיא דאמרי' דהמולא שטר הקנאה כשוק ויחירנו לבעלים ואוקימ' לה בשטרי חולטתא ואררכתא ואע"ג דקי"ל דשומא הדרא היא אוקימ' לה דכס' דאמרי' איהו הוא דאפסיד אנפשיה דבעירנה דפרעיה איבעו ליה למקדעיה לשטרות ה"כ למכתב שטר אחרונה עילויס דמדינה ארעא לא בעיא למחר ומשום ועשיית הטוב והישר הוא דאמור רכנן דלהדר הולכך מרישיה הוא דקא זכין איבעי ליה למכתב שטר זכינו ופירש"י אפסיד אנפשיה אס פרע ולא קרע השטר ואם דחה לו אבר היל"ל כתוב לי שטר מעד שאתה חוזר ומוכרה לי - דמדינה ארעא לא בעיא

למחר טעם נותן לדבריו שראויים לכתוב שטר מכר עליו שקניו לו לחלוטין ומדינה לא בעי למחר כפדיון אס לא מדעתו - מדינה דקא זכין כל' אין זה פדיון אלא תחלת קנין כאלו שלו היתה לפיכך הכותב שטר מכירה עליו אינו טועה והי"ל לזה לתכוע שטר מכירה הואיל ודחה מלהחזיר לו שטר של כ"ד עכ"ל ועין כתבו' הר"ב הגדול בני משה כס' מ"ו שהכריח מדברי רש"י הללו דס"ל דכחורת השטר ממילא הוא שלו וכרעת ה"י והר"ן והרמב"ם ומה שיש להקשות על זה מ"ש כנ"מ דכיון דמדינה לא בעי למחר וכו' הילכך מרישא הוא דקא זכין איבעי ליה למכתב שטר זכינו דמשמע דלא קני כלל שטר מכר דמכר חדש הוא זה וכמו שהק' הר"ב נתיבות משפט רי"ג כבר תרצו הר"כ בני משה שם דהיינו לומר דכיון דאשכ כאלו הוא שלו נמלא דאשכ תחלת קנין מה שנתנה לו עכשיו דחכמים רצו שיחשב שלו לענין שיוכל לאכול פירות ושאם ירצו לעשות לו מכירה חדשה עושה ומ"מ אף שלא עשה לו מכירה חדשה אמרו חכמים דכסלוק מהני והף דמדינה מכר גמור הוא עקרו חכמים את קנינו לשויה מחויב להחזיר ולא יחשב כשלו אלא לענין פירות שיהיו קנויות לו עד זמן שיכיל לו מעותיו וכשיביא לו מעותיו מעקר קנינו מהיום ואלהה וזכו אותו לבעלו עכ"ל יע"ש:

ומעתה

עפ"י הדבר מתבאר דלא דמי שומא לבתי ערי חומה דהתם כיון דמדינה דאורייתא בעי למחר כפדיון ואף שלא מדעתו נמלא שאינו מכר והמקח כטל מעיקרו ואמטו להכי הוי רכית משא"כ בשומא דמדינה מכר גמור הוא אלא שח"ל תקנו משום ועשיית הטוב והישר דליהדר וספקיעו המכר מהיום והלהה דליהדר לבעלים בלי קנין חדש אבל לענין פירות שאכל העמידו המכר על קיומו כפי עיקר הדין והשתא ניחא מ"ש הר"ה ש כמתנה ע"מ להחזיר דבעי קנין חדש דפשיטא דכל שקנה קנין גמור לא הדר ממילא ושאני שומא שכתבים עקרו קנינו ממילא בכח יפה שכירס אמור מעתה כיון דאשכחן כמתנה ע"מ להחזיר דשמה מתנה לבמה מילי והכרית הר"ה ש ז"ל דבעי קנין חדש דליקניי המקבל לזמן שמעי' דמתנה גמורה היא עד היום והשתא כי מחזיר מקנה לו קנין מחדש וא"כ ה"ד נבי מכר כע"מ להחזיר דמכר גמור הוא וכו' הילכך לוקח פירי ירירה קא חביל דהא כי הדר בעי להקניו כקנין מחדש ולא דמי לשכירות דלא בעי מכר מחדש דהתם לא הקנה לו הגוף רק הנאת הגוף וכמ"ש הר"מ בפכ"ג ומכירה ואמטו להכי כתשלוס הזמן ממילא נשאר גוף הקרקע לבעלים ממילא משא"כ כמתנה לו הגוף כיון כמכר כיון כמתנה כע"מ להחזיר כיון קלכ לו זמן לחזרה כיון לא קלכ לו זמן זריק לחזור ולהקנותו בקנין גמור וזם מוכרם מהרה"ה שהביא הר"ה ש כמדובר ומכלל האמור אני תמיה על הר"כ נאמן שמואל כס' קי"ט דקס"ט ע"כ שכתבו ז"ל ונלע"ד דאי פליגי הריטב"א ז"ל חיינו משום דאין חזרה אלא משום ועשיית הטוב והישר ולכן זריק קניה מחדש אבל כשהחזרה מדינה כנ"ד שנתחייב להחזיר לפ"ע אין זריק קניה מחדש ואפשר דע"ז סמכו העולם דכשהמוכר חוזר המעות ולוקח הקרקע מכח הסכמה שעשה לו הלוקח שאין עושין שום שטר וקניה מחדש אלא קוריעין שטר המכירה וההטבה וכנסם כחוקתו ככתחלה משום דמכח ההטבה חוזר הקרקע לחוקתו ככתחלה ע"ש ואקרי

ואחריו נש"ק עמו הס"ר דיראה דאפי' לרכותא דס"ל
נבי שומא דאינו לריק קנין חדש באלו הטכות מורה
דכע קנין חדש דהתם שאני דרכנן אפקיעו לקנין ויש
כח כיר חכמים להפקיע הקנין מהיום ההוא והלאה
אבל כשהחזרה היא מחמת התנאי מן מפקיע הקנין
ה"ת דכעל המקח מעיקרו א"כ הפירות שאכל הס"ר רכית
ואי מהשתא פקע מאן נפקע ליה והרמיה ממחנה
ע"מ להחזיר שכתב הר"ש דכע קנין מחדש ודכותה
נבי מכר ודוק :

תבנא לדינא דכי מכר ע"מ להחזיר דמדינא כי
הדר כעי לאקטוי ליה בקנין מחדש מני
למיכל פירי ולית בהו משום רכית כדכתב הר"כ מ"א
ויש ראיה לזה לכאורה ממ"ש רש"י בפ"א ד"ס ע"כ
ר"ס ה"ג דא"ל מרעיתו אס ארלה אחזירס לך ולה
שתכעני כדון הילכך מותר דא"ל חור וקבל מעותיו עד
עכשיו שלו היתם וחוזר ומוכרה לו וכו' ע"כ וכתב
מהרש"ך כח"כ ס' פ"א ע"ד רש"י הללו ח"ל הא קמן
דאיכא דאמר' דהוי כחזר ומוכרה לו און כאן משום
אגר נטר עכ"ל. אמור מעתה כמוכר ע"מ להחזיר
דכעי קנין מחדש וכמ"ש הר"ש נבי מתנה ע"מ להחזיר
אין כאן משום אגר נטר כל שחזר ומוכרה לו וכ"ש באלו
הטכות אס מתנה בע"מ להחזיר דהוי מכר גמור
וכשמחזירה לו לריק להקנותו לו מחדש בקנין גמור
וכיון שריק לחזר ולהקנותה לו שפיר אכיל פירי ולית
כיה משום רכית וכל שכן כשא"ל לו כשאכיל לך מעות
החזר ותמכרם לי רגילה דעתיה דאקני ליה לגמרי
ולבשיתחזיר המעות לא פקע ממילא אלא שריק שיתחזר
ויומכרה לו שאין בו משום רכית ופירות שאכל דיריה
יניחו כיון שעתה מחדש חוזר ומוכרה לו וכ"כ הר"כ
מתנה אפרים סס וז"ל ופ"ו באלו הטכות שנוהגין
שמוכר לו חפץ לתכירו כול ומתנה שכשיכיל לו המעות
וכ"כ יותר על מה שנהן לו שיתחזר ויומכרה לו לע"ד
המקח קיים ולית כיה משום רכית דיריה הוא עד
שיתחזר לו הרמים ויתחזר ויומכרו לו והלוקח יכול
להשתמשו ביה וכו' כשלו ואס נאגס הפסיד לוקח אבל
כל שלא התנה כן אלא ש"ל כשאכיל לך מעות תחזיר לי
החפץ או השדה ה"ז אסור כדון הגמ' וכו' עכ"ל. וראיתי
להר"כ שמש דרקה כ"ר ס' ס' כ"כ שכתב ע"ד הר"כ מ"א
הללו וז"ל אמנם הקולא שהוליה הרב כאס התנה כתחלת
המקח וא"ל שתחזר ותמכרם לי לא כדירא לי דהרב
הוליה דינו כדי לתרץ דכרי הרמב"ם ואין דכרי רבינו
סובלים פירוש זה ע"כ ועמו הס"ר דהרב הוליה דינו
מההיא שהכריז שכל שהמכר מכר עד שריק קנין חדש
אין בו משום רכית וכו' וכמ"ש הריטב"א אבל לא הוליה
דינו מתו' דכרי הרמב"ם כי המתחזר דכרי הרמב"ם
כתולוק זה הוא כנו של הר"כ מ"א כספרו קרית מלך רב
כפ"א דמכירה יע"ש ונתחלק לו להש"ך בין כרא לאכא :
אבן רואה אכני כי ממקום שכתבו להעמיד דינו של
הר"כ מ"א משם ראיה לסתור שהרי כתב הש"י
סס כר"ס אמר לו מוכר ע"מ כן אני מוכר לך שכשיהיו
לי מעות תחזירם לי וטול מעותיך אסור דנמלא שאין זה
מכר וכשהכל פירות שבר מעותיו עומד ונוטל ע"כ הרי
להירא דאף כמוכר בע"מ כ' רש"י שאין זה מכר ואסור
ומ"ש רש"י א"כ כר"ס ה"ג וכו' וחוזר ומוכרה לו התם
שאני שחזר ומוכרה לו מדעתו ומרלוטו וזהו שקיים סס
רש"י אבל רישא שמכר לריק להחזיר מעיקרא לאו מכר
הוא ע"כ הרי דכל שמכר לריק להחזיר אף שהיה המכר

כע"מ מ"מ כיון שהוא כמכר מעיקרא לאו מכר הוא
והרי המקח כעל מעיקרו והוא חזי נכיס מלוה ואף
שהתנאי היה כזה שלשון שיתחזר ויומכרו מ"מ ס"ס כיון
שכמכר לריק לחזר ולמכרו לו אין כאן מכר מעיקרא :
גם יש סמוכות לזה ממ"ש רש"י בפ"ק דמלועה
הכאתי לעיל דכרי ח"ל דמדינא אימא כעיה
למהדר טעם נותן לרכיו שראוי לכתוב שטר מכירה
עליה שקנויה לו לחלוטין ומדינא לא בעי למהדר כפירון
אס לא מרעיתו ע"כ. הרי להירא דלא שייך מכירה
א"כ קנויה לו לחלוטין באופן דמדינא לא בעי למהדר
אלא א"כ מוכר לו מדעתו ודלונו הא כל שמכר לריק
למהדרה כנון שהתנה ע"מ להחזיר לא שייך מכירה כי
מהדרה ליה דמעיקרא לאו מכר הוא באופן כי שפתי
רש"י כדור מללו דכל שריק להחזיר כמכר און כאן מכר
מעיקרא ונמלא דאף שיהיה כע"מ או שמתנה עמו
כו"ל שתחזר ותמכרנה לי מ"מ כיון שהחזרה הויה
כמכר מעיקרא אין כאן מכר ומה וישענו מה שאומ'
שתחזר ותמכרו לי כיון דס"ס כל שהחזרה כמכר אין
כאן מכר :

וראיתי להר"כ לחס רב כס' ר"ח שכתב וז"ל ועתה
נכוא לנ"ד אלו היינו אר' שהמכירה הויה
כאומדינא דמוכר היתה על תנאי שיתחזר לו וראוי דהוי
כאלו אמר לכשיו לי מעות תחזירם לי והוי הלואה
גמורה וכו' ע"כ הרי שאף שנתנא הסטבה היה כו"ל
שיתחזר למכור לו כתב הרב דאסור דהוי כאלו אמר
לכשיו לי מעות תחזירם לי דאסור גם הרב מהר"ש
כס' קי"ח כנ"ד שהיה כתוב כשטר כו"ל מכירה גמורה
וכו' על תנאי גמ' שהתנו כיניהם מעתה וכו' לחזר
ולמכור מכירה גמ' שע"מ כן מכרו וכו' וכתב הרב
עלה שהוא ר"ק כיון שע"מ כן זה מכר וזו לקח ולא
דמי לשאר משכנתות וכו' שאין כתוב שם שע"מ כן מכרו
כשעת המכירה אלא שא"כ נהלה פ' לחזר ולמכור
לזמן פ' עכ"ל. הרי דאף שהיה התנאי כע"מ וכה הוי
דכריהם לחזר ולמכור ואפ"ה כתב הרב דהוי ר"ק :

עוד יש להביא ראיה לסתור דינו של הר"כ מ"א
מרתנן כפ' בני העיר אין מוכרין בהם אלא על
תנאי שאס ורלו וקוידוס דכרי ר"מ ופרקיין ולר"מ היכי
דיורי כה הא הו"ל רכית ופרקיין דר"מ כשיטת ר"י
אמרה דאמר לר' א' כרכית מותר וא"ל לרכי הרב מ"א
דמרמי מכר על תנאי למתנה על תנאי מאי קר' הא
כיון דבמתנה שנתנה על תנאי להחזיר הויה מתנה ה"ה
כמכר וכיון דמכר גמור הוא אין כאן רכית דיריה קא
אכיל ואין לו' דההיא דכני העיר לא קאמ' ע"מ רק על
תנאי וכבר נודע מ"ש מרן כ"י ק"מ ס' ר"ז ומהר"ב ז'
ח"א ס' י"א דעל תנאי אינו כמו ע"מ שפי' מעכשיו
הגם שמהריב"ל נר' שח' ע"ז וכמ"ש כשמו הרב החב"כ
ז"ל כא"ס ס' ל"ח הא ליתא דע"כ לא אמר ז"ל דעל
תנאי אינו כע"מ אלא לענין שיסיה פי' מעכשיו אבל
לענין מתנה שנותן אדם לחבירו ומתנה עמו כלשון על
תנאי להחזיר ומקנה אותם לו עכשיו באתר מרדכי
הקנינים וראוי דהויה מתנה ויקיים זה תנאו ואס כן
לדעת הר"כ מ"א כמכר נמו דינא סבי וכיון שמוכרין
הכ"ה ומתנים על תנאי להחזיר ליהוי מכר גמור
וכהיתדר בו ומאי פריך ודחיק לאוקומה כר' ז' ואפ'
למתעקש לו' דכלשון על תנאי לא נהני מ"מ כי פריך
ולר"מ היכי דיורי כה לוקמס דכ"ע ולומא דהכא מיירי
כא' ע"מ להחזיר ח"כ שמתנים עמו כו"ל שתחזר
ותמכרנה

ותמכרנה כי ע"כ אלה יוראה הדבר פשוט דכל שיש במכר תנאי חזרה ואף שיהיה בע"מ א"כ כלשון שתחזור ותמכרנה אפי"ה אסור לאכול פירות ריש בה משום רבית :

איברא

כי לרעת רש"י שכתבו דאף בע"מ המכר בטל מעיקר לא ידעתי מה בין וולמתנה ע"מ להחזיר רק"ל דהויא מתנה ומקבל אובל פירות והכריח הרא"ש ז"ל שצריך המקבל כשמתחילה לחזור ולהקנותה לנותן בקנין חרש וכל שהמכר הוא מכר גמור ע"ד שצריך להקנותה בקנין חרש ודאי דמותר לאכול פירות דידויה אכול וכמ"ס הריטב"א ונראה דכ"ע יורד להריטב"א בהא והר"כ נתיבות משפט דו"ג עלה ע"ד ל' מכח זה דלהרמב"ם והר"ן והנ"י דס"ל גבי שומא שאין צריך קנין חרש ס"ל דהדרי פורי משום רבית ואף למה שהעלינו לעיל בשם הר"כ בני משה דגם להני אשלי דרכי ס"ל דלא דהרי פורי התם טעמא אשלי דמדינה מכר גמור הוה ורכנן הפקיעו קניינו מהוים והלאה במדובר באופן כי לא יעלה על הדעת ל' דאיכא מ"ד דאף שצריך קנין חרש לא אכיל פורי :

והנלע"ד

דרש"י ס"ל דלא דמו מכר והמתנה להדרי כא' ע"מ דשאינו גבי מתנה כיוו שהיה מתנת חנם ואמרו להבי כל נותן בעין ופה הוא נותן וגמר והקנה ק"ג ע"ד שחזרנה לו אח"כ שאל"כ מעיקרא מי הכריחו ליתן וגם המקבל סמכא דעתיה למקניה אף שהוא בע"מ להחזיר שהרי כתבם באה לידו ומתנה כל דהוא רות הוא שמריות משא"כ גבי מכר דכל שאינו מוכר לו לחלוטין כלל ע"מ להחזיר אין זה מכר דמדתנה מוכר ע"מ להחזיר ש"מ דלא גמר והקנה ק"ג וכל מה שעשה בהכרח משום דהווי אנסוהו גם הלוקח לא סמכא דעתיה ולא גמר וקנה כיוו שכל פעם ופעם יכול המוכר לסלקו מאחרי שכתו בכית ובשרה ההיא ונתושב בה וכל כה"ג לא הוי מכר ול"ס דעתיה למקניה כיון שאינו שליט ברוחו לשכת בטח במקום ההוא דכל שעתא ושעתא בעמוד והחזיר קאי אחרי תתו דמי המכירה ואמרו להבי אין זה מכר ול"ס דעתיה זה להקנות זה לקנות :

ואחר

כתבי כל זה האיר ה' את עיני ומלאתי להגאון רבי' האוי ז"ל שכתב בס' המקח שער י"ח וז"ל קשר המכירה כתנאי לחזור אם מכר ע"מ להחזיר מכירתו מכירה וכן לענין מתנה כמ"ס בבמ' אמר רבא הולך מנה ע"מ שתחזירה לו וכו' והלכתא כרב אשו וכו' והטעם הב' נדבר לו כי המכירה והמתנה ע"מ להחזיר קנה אכל לריכון אטו לדקדק במכירה על אכילת פירות שלא יהיה עליו דין ל' רבית ומכירה דמות חזרה הוא על ב' פנים הא' מי שנחנה לו החזרה לחזור כגון שרה הנמכרת בעת שהיובל נהגה אע"פ שלא התנה לחזור חזר וכו' וכן בעבר וכו' וכשרה אחוזה וכן הדין בכתי החלום ומכירה בתנאי להחזיר מקווימת היא אלא שהיו הפירות למוכר ויחסכם בקנין כמ"ס הרי שהיה נושא וכו' ודברינו שזכרנו שיש מכירה החוזרת והלוקח אובל פירות אע"פ שהוא בעין רבית מותר הוא מה שהתירה התורה לכד שאם לא ינאל עד י"ב חדש וכו' והחלק השני אסור לו לארס לקנות ע"מ להחזיר ואובל הוא הפירות שמכירת בית בכתי ערי חומה התורה התירה וכו' ואם בעת מכירתו התנה המוכר שבזמן כך וכך או כשיהיו לו אחר לך מעותיו ותחזיר לי שדי מכירתו מכירה וקנה אלא שהוא

אסור לאכול הפירות אכל אם מכר המוכר מכירה חתוכה מעכשיו בלא קשר תנאי ואח"כ א"ל הקונה מרצונו ומחשבו כשיסיו לך מעות ותחזירם לי אחזיר לך את שלך קנה השדה מאותה השעה ואוכל פירותיה ובעת שיביא לו את המעות מחזיר לו את השדה ומותר ואפי' אם קנה אח"כ מן הקונה וכתב גם שטר מותר וכו' עכ"ל הרי להדיא ברעת הגאון שאסור לאכול פירות כל שיש תנאי חזרה ואפי' שיהיה בע"מ ואף שגוף המכר הוא מכר גמור ומקויים ודינו שם כדון מתנה ע"מ להחזיר מ"מ במכר לא מצי למיכל פירי ויש בו משום רבית ונראה טעמו דכל לגבי אכילת פירות להגלל מאיסור רבית אינו קרוי מכר אלא כ"מכרנו לחלוטין בלי תנאי חזרה אכל כל שמתנה ע"מ להחזיר אף שגוף קנינו לו מ"מ כיון שמוכרם להחזיר מכח התנאי לגבי אכילת פירות אין זה קרוי מכר ויש בו ל' רבית אם אובל פירות שנה' כאובל כשכר המתנת מעותיו אע"ג דבמתנה ע"מ להחזיר המקבל אובל פירות מ"מ לגבי מכר דאיכא רבית אסור :

הוא

הדבר אשר דברו הרב מהרא"ש ז"ל בסו"מ ט"ו וקו"ט אמאי דק"ל דרבי הרמב"ם אהדרי שכתב בפ"א דמכירה וכן המוכר או הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקח בזמן פ' או כשיתן לו המעות הרי המכר קיים ויחזיר כשהתנה ואלו בסמו' לו כתב מכר קרקע לחבירו והתנה המוכר ואמר ללוקח כשיהיו וכו' הרי הפירות של המוכר וכו' לא קנה וכל הפירות שאל"כ ותי' הרב מהרא"ש דמ"ס הרי המכר קיים ויחזיר כשהתנה היינו לענין הגוף ומ"ס בה' מלוה לא קנה וכל הפירות שאל"כ הם ר"ק היינו דלא קנה לענין הפירות והק' ז"ל דכיון דלוקח אינו אובל פירות מאי כ"מ בקנייתו ותי' דנ"מ שאם ימות המוכר ולא יתן המעות א"כ שאם בא ב"ס של הלוקח נוכח מזה הקרקע עכ"ד יע"כ ורוח ה' דובר בו שכיון לרעת הגאון ז"ל והרואה יר' שלשון הרמב"ם שכתב שיחזיר לו המקח בזמן פ' או כשיתן לו המעות הרי המכר קיים ויחזיר כמו שהתנה ע"כ ולשון זה בדמותו הוא לשון הגאון שכתב ואם בעת מכירתו התנה המוכר שבזמן כו' או כשיסיו לי מעות אתנם לך ותחזיר לי שדי מכירתו מכירה וקנה אלא שצ"ה הוסיף כיאור הגאון וכתב אלא שהוא אסור לאכול פירות גם מה שתי' מרן כמ"מ למה שהק' רבי' הטור סומנו"ס לו בדבריו הגאון חללו ואין להאריך :

זאת

תורת העולה דכל שיש תנאי חזרה במכר אף שהוא בע"מ ואף שהמכירה מקווימת לענין הגוף מ"מ לגבי פירות יש ל' רבית ואף שצריך לחזור ולהקנותם בקנין חרש דומיא דמתנה ע"מ להחזיר וכמו שהכריח הרא"ש אפי"ה יש רבית באכילת פירות כיון שהוא מקוימת במכר לחזור ולמכרה לו ואף שהתנאי יהיה בלשון זה שתחזור ותמכרנה לי מ"מ לגבי פירות אסור ויש בו טעם רבית ואף שמכרתי הריטב"א הוכיח הר"כ מ"א דכל שצריך לחזור ולקנותו בקנין חרש שפיר אכיל פורי דידויה קאכיל כיון שמכירתו מכירה גמורה ע"ד שצריך לחזור ולקנותה בקנין חרש מ"מ כיון דאשכחן להגאון דס"ל דאף שהמכירה מכירה גמורה וכו' דא"כ דיומה הגאון רצ"ח קנין חרש כשמתחילה דומיא דמתנה וכמ"ס הרא"ש ואפי"ה ס"ל דלענין אכילת פירות יש בו משום רבית א"כ מי וקל ראשו לדרון כנגד רביו הגאון מה גם דאפשר להעמיס ול' דכנ"ד אפי' קיימכ"א יורה דע"כ

רע"כ ל"ק הריטב"א הכי אלא גבי שומא דהתם תנאי
החורה אינם מקנים אותו כיניהם רק שחבמי' תקנו משו'
ועשית הושר והטוב להחזירו והמכר עיקרו מכר גמור
וכדו' שלא תאמר שתקנת חבמים היא לו' דכשמתוור
המעו' שיהא המכר בטל למפרע וכ"ס הדרי' זוהי הלוואה
ופירות שכלל הם רבית ע"ז כתב הריטב"א דהא ליתא
דכיון שלדך לחזור ולהקנותו לו מחדש מכלל שתקנת
חו"ל לא היתה לעקור המכר מעיקרו רק שעתה
ימכרנו לו וכ"ס פירות שאלו דיריה נינהו כיון שהמכר
הוא מכר גמור ולא היה בו תנאי חורה אכל כל שתקנת
החורה הוא כיניהם אף שלדך קנין חדש מ"מ אין זה
מוציאו מידי רבית דלגבי מכר שתנאי החורה מינה וכו'
שעושים זה לאכול פירות ולהנלל מאוסור רבית אינו
קרוי מכר כל שהם עצמם החנו בחורה באופן דאף
שמקנים בע"מ אסור לאכול פירות והה"ד נמו' שאם
לשון התנאי הוא שיחזור וימכרנה דאסור לאכול פירות
וכמו שהוכחנו מרכי' ה"ד ומסר"ש ז"ל :

ואחר כחבי כל זאת התכונתו בתש"ה הריב"ש סי'
ש"ה ותס"ד ולפי המוכן מרכי' השאלם שכן
היו עושים בענין השונש שהיה ראוין הקונה נותן למוכר
ק' לטעור' על בית או שרה שוים הרבה יותר על תנאי
שיתן המוכר לקונה מס ידוע ככל שנה והיה דרכם שכל
מוכר בית או שרה המשוועבד לתוך האלוב' לרדך המוכר
לפירע' זה התוך האלוב' כיון שהיו מתווקים בו שהוא
מכר והיו מקנים כיניהם שכל פעם שירלה הלוה להחזיר
המעו' למלוה שיתחייב לשכר ולמכור לראוין הנו' אותו
הבית או השדה שמכר לו הוא כתחלה באותו סך עצמו
שקנאם ממנו ולפי הנר' שזה היה פורע הלוה למלוה
שקורין אותו מס היינו שכירות אותו בית או שרה באשר
יר' שם המעוין וכתחלה רצה הר' לרמותו למשכנתא בלא
נכיתא באחרת דמסלקי דהו' ר"ק והכא גרע מינה
דהתם לא מתפרסם רביתא כ"כ כיון שהמלוה הוא אוכל
פירות השדה או רבית הממושכן ודמו' קלת לזכירי
משא"כ הכא שהוא נותן לו מעו' מכיסו שנה שנת וזווי
יהיב וזווי שקיל ראשו' דאסמכתא כהקיא דאת ומולא
דהו' זכירי מעלוי לשטותן וכו' מ"מ כיון שהמוכר יכול
להחזירם ולבטל המכירה דיינון ליה כהלוואה כשמתוורם
וכו' אבל כנדרון זה שהיה מתחלה הלוואה בקליפה שיתן
כך וכך בכל שנה ולא היה המלוה אוכל פירות הבית או
השדה אלא הלוה היה נותן לו הרבית ככל שנה כמו
שקלנו וראוי רבית גמורה היא ואפי' למ"ד בזכירי
דאסמכתא דלא הו' רק אבק רבית הכא מורה מה"ט
דהו' ר"ק וכו' וכ"ת והא בזכירי דאסמכתא לא הו'
ר"ק אלא לאחר שמתוור המעו' וכו' וא"כ כנדרון זה אפי'
נאמר דהו' ר"ק מפני שיכול לסלקו הווי' דווקא לאחר
שסלקו שהוכרר הדבר למפרע שהיתה הלוואה אבל קודם
לכן לא הו' אלא ח"ר וכו' לא היה דזכירי דאסמכתא
אפי' שיכול לפדותו ולבטל המכר מ"מ כל שלא יהיו
לו מעו' ואינו פודהו מכר גמור הוא ובתורת מכר
הוא אוכל וכו' אבל כנ"ר כיון שיכול לסלקו הלוואה
גמורה היא ואף קודם שיסלקנו שהרי אין באן מכר כלל
שהרי לא מכר לו הבית אלא שנשעבד לו בעד הסך
שנותן לו עתה לתת לו בכל שנה כו"כ לעו' כל זמן שלא
יפרע לו מעותיו והיו כמשכנתא בלא נכיתא באחרת
דמסלקי דהו' ר"ק וגרע מינה משום שנטל הרבית
כמעו' מן הלוה עצמו וכו' ועדין יש לבעל דין לחלוק
ולו' והלא בלשון השטר אינו מוכיר הלוואה כלל אלא לשון

מכר וא"כ אין באן ר"ק קודם שיסלקנו שהמכירה קיימת
תשכרתי אין הלשון גורם אלא הענין דכיון שזה מתחייב
לתת לו דבר קלוב לשנה ואין הבית או השדה קנין לו
אלא השעבד הוא לכד' לו עליו והמוכר יכול לסלקו
לעולם הרי זו הלוואה גמורה אף אם שיט' הלשון כלשון
מכירה וכו' ואפי' שדרימה דמיס אותו כמכר גמור ער
שמטעם זה מלריכין בשעת הפדיון שיחזור וימכרנו לו
ואין מספיק להם במחילה בשאר הלוואות אינהו כדירהו
ואין כדורין בו כדרינו אין ספק שלא חל מכירה גמורה
אלא שעבד לכד' ואף במחילה לכד' סני כיון שהוא יכול
לפרע' ולסלקו וכו' והאריך הרב' נאמ' כן חזר לו' שיש
בזה מלך ח' היתר גמור וזכר אחר ח' וזכר אחר ר"ק לר'
ההיתר אם מקנים כיניהם שאם לא יפרע המוכר התוך
ההוא ככל שנה שיוחלט הקרקע בלו' לקונה ולא פרע
בזמנו הוחלט לו הקרקע שאין באן רבית ואף אם פרע
לו כתחלה מקלת זמן שכיון שהוחלט לו כתחלה הקרקע
הו' מכר למפרע משעה ח' וכו' והלך הכ' וכו' והלך
הג' הוא מה שביאר אותו למעלה וכתבנו ד"כ בסי' תס"ד
וה"ל הלך שיקר ר"ק כיון שהמוכר החזיר מעותיו לקונה
לאחר זמן וכו' וכענין זה אין ספק שכיון שהחזיר לו
מעותיו הרי נתבעל המכר למפרע ולא קנה נוף הבית
או השדה ונתכרר שער עתה הו' המעו' הלוואה
והפירות שאלו ר"ק הוא וכו' וע"כ ב"כ התשו' כי הם
ארוכות ורחכות ומה שסולריתו להאריך ולהעתיק מה
שהתקתי כדו' שלא יטעם הדוראם בהשקפה ח' לו' ששם
לא היתה מעיקרא מכירת נוף הבית רק שמכר לו כעין
נוף לפירותיו דווקא שזה אינו כנראה למעין היטב
כדבריו הריב"ש הללו רק שמכירה ממס מכר לו הנוף
אלא שרצה הדכ' לו' דהענין מוכות מתוכו שלא היה
מכר אלא שעבד וכו' וכמו שהאריך ז"ל ומלנו לו
שכתב והעתקתי לעיל דבריו וז"ל וא"כ כנדרון זה אף
שנאמר דהו' ר"ק מפני שיכול לסלקו וכו' ה"ד לאחר
שסלקו אבל קודם לכן לא הו' ר"ק אלא ח' רבית ורחה זה
דקבא לא הו' כענין מכר דאסמכתא שסרי אין באן מכר
כלל שהרי לא מכר לו הבית אלא שנשעבד וכו' ע"כ הרי
לפי הס"ד דאכלנו לא תרית דהכא לא הו' כענין מכר
דאסמכתא אפי' אמר מר דכנדרון זה אף אם נאמר
דהו' ר"ק אם יוכל לסלקו הנס הלוה שהו' מתנים
כיניהם כלשון הזה וכן כותבים שכל פעם שירלה
הלוה להחזיר מעותיו למלוה הוא שמעון שיתחייב זה
שמעון לשכר ולמכור לראוין הנו' אותם המורכאטינאם
שמכר לו הוא כתחלה באותו סך עצמו שקנאם הוא
ממנו מוכח מזה לסריא שאף כנ"ר שתנאי החורה היה
כזה הלשון שיחזור וימכור לו אפי' כל שהחזיר מעותיו
וחזר ומכר לו הו' ר"ק ככל זכירי דאסמכתא כין או' לו
ותתוורם כין או' ותחזור ותמכור לו וכו' תס"ד כתב
נ"כ שכל שהחזיר לו מעותיו נתבעל המכר למפרע ולא
קנה נוף הבית והשדה ונתכרר שער עתה הו' המעו'
הלוואה כדו' המוכר והפיר' שאלו כנתיס ר"ק הרי
להדיא דאף כנ"ר שבותכים לחזור ולמכור אפי' אמר
מר דאסמכתא לו את המעו' נתבעל המכר למפרע
שלא כדבריו הר"כ מחנה אפרים שכתב שכל שלשון
התנאי בו"ה לחזור ולמכור דאין המכר בטל למפרע
וגמר ומכר ער אותו הזמן באופן שתש' הריב"ש הללו
מגדלות ממס לדינו של הר"כ מ"א כ"כ באלו הסטכות
שלנו שאם תנאי ההטכזיעסא אותו בעת המכר שהוא
גרוע כיון שהוא ממס כנדרון הריב"ש שהלוה נשאר
הבית

הכית כידו והוא פורע לו הכשר המעות שמכנים אותם כשם שכירות דכל בו האף שקורין אותו מכר איננו רק הלואה דזווי ויכיר וזווי שקיל ויטל לסלקו ככל עת שיראה כמדובר :

ומילתא

אנכ אורחיו חזי הוית כספר שמש לרקה כח"ד סי' ס"ב שתמה על מ"ש הריכ"ש כתשו' סי' ש"ה וז"ל אמנם כבר כתבתי דעתו למעלה דכנדרון זה בין שיכול לסלק בין שאינו יכול לסלק הכל הוא ר"ק עכ"ל וכתב ע"ז בס' הג' וז"ל ותמנה דאע"ג דמוריו התם כשאין בו מעכשיו דהויה אסמכתא עכ"ל כיון דהויה אסמכתא לא הויה אלא ה"ר לרדיוה דמחלק בין מסלקי לאין מסלקי כדמוכח התם ולא נמלא מהפוס' דס"ל הכי וזלל הרמב"ם ורש"י בכית וכדומה והרב ז"ל לא נטה שם לדעתם לפי הנד' עכ"ל ועמו הס' ר' נעלם ממנו מ"ש הריכ"ש ז"ל למעלה מזה כד"ה ולא עוד אלא אף אם אין המוכר יכול לסלקו לעולם אפשר לו' דהויה ר"ק וכו' ואע"פ שזה כמסקנתא דסורה וכו' מ"מ זה הוא אם היה הוא עצמו דר' בכית ההוא או משכירו לאתרום אבל למוכר עצמו ה"ל כחכוריו נרשאו וכו' וכתב הרמב"ן דחכוריו נרשאו אפי' כמסקנתא דסורה אסור ופירש"י ז"ל שהיה רכית גמורה כיון שגור הלואה בעצמו כל לו והוא דבר קלוב כלל עורר ואף אם חלקה לא יסדיר מחכורו כלום ואע"פ שהרמב"ם וכו' דחכוריו נרשאו לאו ר"ק אלא העדמת רכית וכו' עכ"ל וז"ל דכנדרון זה הויה ר"ק דהתם מתחלה עשו משכנתא מותרת ואח"כ חוכרה וכו' אבל כנדרון זה שתחלת התנאי הוא שזה מוכר לו כמנה לעשות לו חוק או מס' שמנה או ז' דינרין ככל שנה וכו' ר"ק והלואה גמורה היא אלא ששנו כלשון מכר עכ"ל ועל זה הוא שכתב לקמיה כנדרון זה בין מסלקי בין לא מסלקי הכל הוא ר"ק דאף דלא מסלקי מ"מ הויה כחכוריו נרשאו וגרע מנה דאף למ"ד דהתם הויה הערמה הכא מורה דהויה ר"ק גם תשו' הריכ"ש הלוי הויה תיובתיה להר"ב נאמן שמואל שכתב שכל שהחזירה הויה מדינה כעין העבות שגט אינו צריך קנין חדש ממ"ש הריכ"ש אבל כדמינו אין ספק שבערשא זו לא חל שם מכירה גמורה על הכית אלא שהוא יחוד ובעבור לבר שאף כמחילה יהיה נפטר הלואה מן השעבוד שהוא כיון שהוא יכול לפרעו ולסלקו עכ"ל הרי להדיא דווקא באותה ערשא רנ"ד שאינה לפי האמת חלה יחוד ושעבוד ויש בו רכות הוא דריו כמחילה לבר אבל כל שאנו מתקנים אותו למכר גמור שאינו שעבוד לבר ואין בו רכות אף אם יכול לסלקו ולפרעו מ"מ צריך קנין מחדש :

ברם

רואה אנכי שאין מרדכי רכית האין ז"ל דכתובות לעיל ראיה לסתור דיונו של הר"ב מחנה אפרים ז"ל רק במכירות והטבות של בתים ושרות דלגבי אכילת פירות לא מיקרי מכירה ויש איסור רכית כמ"ש הגאון ז"ל אבל במכירת חפלים שמוכרים כול ומתנה המוכר כע"מ שלזמן כך וכך וקחור וימכרנה לו ככו"ב ויתר מהסך שמכרה לו הנה כיון שאין כזה אכילת פירות ומכירה כע"מ הויה מכירה גמורה א"כ אף אם יתנה לתת לו ויתר מהסך שמכרה לו ככו"ב מה ככך כיון שקום זה שמוסיף לו הוא במכירה שמוכר לו בעת מחדש איכרא כי לפי מ"ש רש"י בפ"ק דמילתא שכל שמדינה צריך להקחור לו שלא מדעתו איננו מכר מעיקרה ולא שייך עתה מכר חדש וא"כ בו מכר כע"מ להקחור דמדינה צריך להקחור במכר שלא מדעתו איננו

מכר מעיקרה ולא שייך מכירה חדשה הגם הלום שכת"ש רש"י וא"ל דכל מוכר כע"מ איננו מכר מעיקרה מליצן לרחוקי ולמשכנו נפסין כי הויה דלא לפלוג על הגאון לו' דלא כתב רש"י כן רק לגבי פירות דווקא אבל אה"כ דלגבי קנין הגוף מכר גמור הוא מ"מ ממ"ש כדף י"ו יראה להדיא דס"ל לרש"י ז"ל דכל דמדינה בעי למחרר כעכ"ר שלא מדעתו המכר בטל מעיקרה ולא שייך מכירה חדשה ובמכירה ע"מ להקחור הויה מדינה בעי למחרר כעכ"ר שלא מדעתו ולכאורה גם לזה היינו יכולים לרחוק ולו' דלא מיעט רש"י ז"ל אלא כגון כתי ערי תומה דהתם מקרי מכר שלא מדעתו דכיון דמדינה דאורייתא בעי למחרר כפריון כעכ"ר שלא מדעתו הכל כל שמחוייב לחזור משום תנאי שהתנו ביניהם ע"מ להקחור כיון שהחזרה הויה מבח התנאי לא מיקרי שלא מדעתו ועדין אנו נכוד כדיון שלפנינו כי אף שהדבר פשוט ומבואר בדברי הגאון ז"ל דכל מכירה כע"מ להקחור קונה הגוף קנין גמור מ"מ אפשר שהם יתנה עמו ע"מ לחזור ולמכרה לו כסך בו"כ נוסף על סך שקנהה ממנו דמחוייב כרכית התוס' שנוטל ויש בו טעם רכות והא גריעא ממ"ש הר"ב דהת' גבי שומא דאס הוקירה לא יטול ויתר מדמיו דמתני כרכית ואף שדחו דבריו הדב' והכ"ח כמ"ש לעיל מ"מ הכא גריעא טובא דאף שלא הוקיר החפץ לוקח ממנו ויתר וכפרט שמקנה עמו כשעת המכר באופן כי אף לענין מכירת חפלים עדין הדבר תלוי ברפיון או שרי להתנות ע"מ שיתור למכרם לו כסך כך וכך נוסף על הסך שקנאס ממנו כי מרדכי הגאון לויא לא ראייה ולא תשו' כדמור ודעתי נוטה להחמיר בזה :

הפן

השלישי כתב הסמ"ע כת"מ סי' ר"ז ס"ק ו"א וכן המוכר וכו' נר' דהאין או קאי אמ"ש לפנינו בזמן פלוני זה"ק הן כשיתנה וכו' או שיתנה במכירה כשיתחייבו לו לזמן פ' ועד אותו הזמן והיה השדה כידו כקנים גמורים ומ"מ מותר לאכול הפירות ולהינות ממה שקנה וכו' והו"ל כמסקנתא דסורה וכו' ואם מחזירנה לו כשיתן לו המעות הו"ל כמסקנתא באחרת דלא מסלקי דמותר להרה"ש אפי' בלא נכיתא ואפי' למאן דאסר כמסקנתא שרי בזה כיון דלאו כקורת הלואה נתנס לו כי אם כתורת קנין גמור לזמן ולא גרע מתתנס ע"מ להחזיר לזמן פ' מש"ה קיים וכתב בזה דהמכר קיים ויקחור כמו שהתנה משא"כ כשלא קבע לו זמן אלא מכר לו השדה והתנה עם הלוקח דיתור לו השדה כל זמן שיכיר לו מעותיו דזה אין שם מקח עליו כלל אלא הלואה הוא לכך אסור למוכר לאכול פירות מהשדה וכו' וע"ש הנה ראיתי אחרי רואי כספר שמש לרקה כי"ד סי' ס"ב שהק"ע ד' הסמ"ע הללו וז"ל ולא דקדק וראם שהרמב"ם אינו מחלק כלל בין אחרת דמסלקי לאחרת דלא מסלקי אלא בין בכית בין בשדה איסורא מוכר איכא וכו' הויה ר"ק ובשדה א"ר וחמיר ליה זכיותה ממסקנתא דכוכי ס"ל דאפי' בשדה וברם הויה ר"ק וכו' ע"כ תנה מ"ש דכוכי חמור וכו' גאמנו דבריו מאד שכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו דמלוה שאם אמר המוכר ללוקח וכו' וכל הפירות שאכל ר"ק וכו' וכתב ה"ה ז"ל שהוא נמשך מן האמור לעיל שכל שיש כמכר אסמכתא הויה ר"ק דכיון דמכר אין כאן ודאי דהויה רכית מלוה דכוכי והויה ר"ק וכו' מן כ"ד ר"ס קע"ד כסתם דהויה ר"ק ומילתא אנכ אורחין חזות קשה הוגד לי בדברי הש"ך ס"ק א' שכ' וז"ל ר"ק היא ולדעת הא' דמסקנתא בלא נכיתא א"ר לעיל

רש"י בסתם ולא קל"ב זמן דמקריא מתנא ושמא י"ל רבני מתנה ע"מ להקטין בסתם הרי בתב הרשב"א הביא דבריו מן ז"ל כב"י ת"נ ס' רמ"א ריש לחלק לפי מה שהוא הענין וכו' מקיים תנאו והולך וכלכר שיתקורבו בענין שיסוס ראוי לו וכו' ע"כ וכו' ש"ס אף שהוא בסתם הרב מתבאר לפי מה שהוא הענין שאם הוא באחרונ סתמו כפי' דרעמו שיתקורבו לו מיד כשולא י"ת ואם אינו צריך לו עכשיו מקיים זה תנאו והולך וכלכר שיתקורבו לו וגמלא שאם הענין מתבאר ה"ל בקבע לו זמן ואם אין הענין מתבאר סוף סוף הכחירה ביר המקבל שיתקורבו לו כשירלם מש"כ במכר שהתנה כשיסוס לו מעות וכו' שלא קבע לו זמן והכחירה אינה ביד הלוקח שהרי המוכר התנה בשווי לו מעות וכו' אמרו להכי אין זה קרוי מכר כלל שאין לך שעה שחיסה הקניה וראית שכל שעה י"ל שמה עתה יבוא המוכר מעות ואמנו להכי לא סמכא דעתיה ואין כאן מתנה כלל אבל במכירה שקבע לה זמן הרי היא כמתנה שקבע לה זמן דמקריא מתנה כיון דסמכא דעתיה שהרי עד אותו זמן קניה וראית היא כדור:

והרואה יר' כתש' הר"כ פני משה ת"כ סימן פ"ט דהר"ה הסכים לדברי הסמ"ע הללו ועשה להם סניגורין לו דהיינו הדין תש' דרב עמרם ז"ל שסכא הרב המבי"ט כאשר יע"ש וכבר הרב כהנא עולם כס' קע"ד והר"כ שמש נרקה ביד סימן ס"כ מקוה אקתא ע"ד הר"כ פ"מ דלא חיינו הדין דרב עמרם כאשר יע"ש. אכן מה שאני תמיה על הר"כ פ"מ חיינו דמשמע מדבריו דכי קל"ב זמן אף שעבר עיון ועירינן הפירות שאכל מותרין אף לאחר קל"ב זמן שהרי גזון שלו היתה הטובה לזמן כ' שנים והמעות נשארו ביד הלוה ויתר מהמם כמה וכמה שנים עד שהגיע לקחת כפלים מן הקרן כנ"ל שם ומנ"ל להרב דבכלל זמן שרי לאכול פירות אף אחר עכור הזמן ולדעתיה הסמ"ע נמי מורה בהא שהרי הקנין לא היה רק עד אותו זמן ומשם והלאה הדרא ארעא למארה איכרא רבני משכנתא אשכחן להרשב"א הביא דבריו מן כ"י וד' ס' קע"כ דכל אחר דלא מסלקי הרי הוא במכר עד דפרע ליה וזו והולך אפי' לאחר זמנו אין השביעות משמטתו ומינס לבכר ולכ"ס וכל שיש בה זמן בין רב למעט ואפי' משכנתא סתם דקי"ל סתם משכנתא שתא קרוי אחרא דלא מסלקי ואפי' בתר שתא או לאחר זמן שקבעו והרמב"ם ז"ל חולק וס"ל דכי שלים ומינס הרר ריגא באחרא דמסלקי וסבי ס"ל למחר"ל כן מובא ז"ל וכמו שסכא מחלוקתם הטור כת"מ ס' רע"ח לגבי בכור:

ובהרי אורחין חזון קשה סוגר לו בדבריו מן כס"ה דלגבי בכור פסק בסיומן רע"ח במהר"י כן מובא ז"ל דלא כהרשב"א ואלו לגבי שביעות פסק כת"מ ס' ס"ז כהרשב"א שכן כתב שם וכל שאינו יכול לסלקו אפי' יוס אחר מיקרי אחרא דלא מסלקי איכרא שמהלתי לסמ"ע כס' ס' ס"ז שכתב וז"ל ואפי' לה"א דכתב עליו ג"כ מקילין בסיוס לו טפי מבמשכנתא וס"ל בסיוס לו דאפי' לא יוכל לסלק רק יוס"א אינו משמט מש"כ במשכנתא הכל עכ"ל ואחריו נשקף דבריו תמוהים שהרואה יר' כב"י שם שכתב ה"א הוא ס' הר"כ סתרי' שכתב וז"ל והרמב"ם פסק כדמיונת דקתני סיוס לו כה שדה כהלואתו אינו משמט ומסתברא דמיורי באחרא דלא מסלקי עכ"ל וכתב זה הר"כ

לעיל ס' קע"כ ה"ה הכא כדמוכח בתו' והר"ש וכו' כ' והרב לעיל ס' ס' קס"ד עכ"ל ודבריו תמוהים דלא מולתא דפסיקא לכלל האומר דמשכנתא בלא נכוחתא הו"א דה"ה הכא שהרי לדעת הרמב"ם ז"ל רס"ל דמשכנתא דשרה דהו"א ד' נבי וכו' אית ליה דהו"א ד' אפילו בשדה והתולק כוניהם ביארו הרמב"ם בפ"ו דמלוה דמוכר באסמכתא לא נמר ומקני מה שאין כן במשכנתא דנמר והקנס נוף זה לפירושו: אחר כתבו זאת ראיתי להר"כ כהנא עולם כס' קע"ד עמר כדבריו הש"ך הללו יע"ש. עוד ראיתי להרב הש"ך ביד סימן קס"ד סק"ס כתב ז"ל בענין שאין המקח קיים כמבואר בת"מ ס' ר"י ס' וק"ק דשם כתב המחבר גם סכרת י"א דלא הו"א אלא א"ר ע"כ גם הר"כ ככ"ה ביד ס' קס"ד כהנא הכ"י אות ו' כתב וז"ל ולדעתם מתקור כל הפירות שאכל כ"כ וכו' כס' הקצר כהנא ויש לתמוה דכת"מ ס' ר"ז כתב הסכרת האחרת כס' ויש דפירות שאכל כחוד ג"ש אינו מנכה דלא הו"א אלא א"ר ולפי הכלל בדורנו שהסכרת שמיא בסתם היא עוקרית וז"ל דלא כתב שם מחלוקתו כללו אלא משום דהתם כדמנוא קא עסיק כתב כ' הסכרת לשאם יהיה המלוה מוחזק שיוכל לו קי"ל כמ"ד דלא הו"א אלא א"ר וכו' אבל הכא דבאוסור קא עסיק התלוט המאמר לו דהו"א ר"ק וכו' לומר דהידיא את דבר ה' לא ירבק בידו שום איסור רבית עכ"ל והנה על הרב הש"ך אינו מן התומה כ"כ על קי' הלוי דאפשר דאיהו ז"ל ס"ל דכי מרין סתם כדש"א והדר מביא ס' החולקים בשם ו"א דמרין לא הכריע וכמ"ש הר"כ ט"ז ביד ס' ו"ט סק"ט ואמט"ל ק' ליה להש"ך דאמאי ביד סתם לה סתומי וכמ"מ לא הכריע אבל לדעת הר"כ כנ"ה אשר הוא ז"ל השושונו ביד ס' ו"ט כהנא ביד אות ו' וז"ל ולענין הלכה דה"מ הביא כ' הסכרת ולא הכריע וכו' מנהו לפי הכלל שכדורו בדבריו דה"מ שסכרת שמיא בסתם היא העוקרית גם ככאן רעתו דלריך לתזור ולכרך ע"כ אמור מעתה הכא ככ"ד גם כת"מ הכריע בסתמא קמא ולא שלא הכריע שיוכל המוחזק לו ק"ל ומה שסכא ס' הי"א כת"מ ולא ביד גם זה אינו מן התומה שכן דרך מרין בסכרת מקומות:

מענה אשוכה ארעה מה שהקשה כס' שמש נרקה ע"ד הסמ"ע כנ"ל יר' לע"ד דל"ק ול"מ דה"נ במוכר סתם רס"ל להר"מ דרע ממשכנתא בלא נכוחתא משום דכיון שהתנה עמו להקטין לו הקרקע לכאיהו לו מעות בסתם הו"א אסמכתא ולא נמר והקנהו מעיקרא ואין זה קרוי מכר כלל וכמ"ש רש"י בריס"ה ע"כ בריס"ה ה"ג ע"ש וא"כ הו"א וזו מלוה מש"כ במשכנתא דה"ל כמכר פירות וכמ"ש ז"ל אבל בקולב זמן למכירתו עדיפה וכו' ממשכנתא באחרא דלא מסלקי כיון דוכיני כ"ה נמר בכל רעתו והקנהו קנין נמר רק שהטיל תנאי שער זמן פ' יחזורגה לו שאין הכוונה שסמכר בטל מעיקרו אלא שתסא מכורם לו בקנין נמר עד זמן פ' כהא כיון שהוא מכר שרי מש"כ במשכנתא אפי' באחרא דלא מסלקי אסור כיון דבתורת הלוואה בלא לידו זה כדור:

אכן מה שיש לעמוד בדבריו הסמ"ע הוא כמ"ש דלא נרע מתנא ע"מ להקטין עד זמן פ' כלומר קי"ל דשמה מתנה דא"כ אפי' בלא קל"ב זמן רק שהתנה בסתם ע"מ להקטין כשיתן לו המעות נמא נמי דלשונו מכר נמור דקי"ל גבי מתנה ע"מ להקטין

הר"ב התיר בו היכי דלא תיקשי ליה ממשכנתא באתרא דלר דמסלקי. ולא זכר הר"ב התיר' אס' וס' א' אינו מסלקו מה דינו רק שבעל דין זה דאס' אינו יכול לסלקו אפי' יוס' א' וכו' הוא הרשב"א ש"כ לגבי משכנתא כאשר יור' הרואה שס' וא"כ מנן לנו לערכב הסכרות ולר' דגבי סוים שאמרנו שאינו משמט אי לא מסלקי הוי' אפי' אס' וס' א' לא מסלקי וגבי משכנתא אינו מועיל יוס' א' כי מי בעל דברים הללו ומכנן מי ולא כיון דהר' התיר' שהוא ס' א' לא הזכיר ה' דיוס' א' כסוים רק שהרשב"א הוא בעל דין זה ואיך וז' עיקר דין זה כמשכנתא אמרו כמ' מרן הכ' כשמו כי ד' ס' קע"ג והדרינו מההיא דפ' א' כ' כאשר יע' ש' כאופן כי לעד' ש' מרן כס' וכל שאינו יכול לסלקו אפי' יוס' א' מיקרי אתרא דלא מסלקי קאי אכולהו אמשכנתא ואסוים ואי משום הדיוקים שדרכי מרן דסתין אהדרי וכמ' הסמ"ע סק"ט לע"ד ל"ק שהרי כתב הר"ב כ"ה"ט וז' כנגד הפוס' וז' כס' מהרי"ב וז' דכפוס' נמו אמר' שפיר נעשה וא"כ הכא נמו נימא נעשה וה"ק במקום שדרכס' לסלק ככל עת שיביא מעותיו שביעיות משמטתו הא' אס' אינס' יכולים לסלק ככל עת אלא אפי' יוס' א' נעשה במקום שאינו יכול לסלקו עד סוף זמנו ר"ל זמן המשכנתא שקבעו כינסה' כאופן דהר"א ק' שדרכי מרן שס' ס' סותרות לדרכי דכס' רע"ט וכעת דברר לדין אללי תלמוד:

תבא

לדעתן עלה כי לכאורה הו' אפשר לומר כי אף החולקים על הרשב"א ודעמיה כמשכנתא וס' דכי משלם ומניה הדר דינא באתרא דמסלקי מ' אס' מכר לזמן קטוב אפשר דכ"ע יורה דאף אס' עבר הזמן אכתי כרעות מלוא הארץ לעולם עומדת עד דפרע ליה וזוי והדר זכנא מיניה ואי אכיל פירו דירוק קא אכיל כל זמן דלא פרע וזוי והדר זכנא רשאני גבי משכנתא דלאו מכר גמור הוא ואמטו להכי כי משלם ומניה ממנה שקבעו לסליק דהוי כעין מכר עד אותו זמן ממילא מתבטל אותו המכר אע"ג דלא פרע ליה וזוי אבל כמכר גמור אינו נפקע ממילא כעבור הזמן שקבעו רק עד שיפרע לו את הדמים ולהחזיר ולקנותה ממנו וככל כי הוי אפשר רכל אפי' שוין דאף לאחר ומנו עדין כרעות לוקח הוא ואי אכיל פירו דידוע אכיל אלא שכל זה הוא כיסור מונח דכי קטב זמן למכירה שפיר דמי למיכל פירו כחוק הזמן ואח"כ בעינן למימר דאף לאחר זמן הקטוב נמי אפשר דשרי כמדובר ח' רואה אנני דאעיקרא אפי' באכילת פירות שבתוך הזמן במחלוקת הוא שנוי כי הסמ"ע והפ"מ הם מן המתירין וכלהו אליהם מהרי"ט וז' כס' כ"ג ומאחרוני ומנינו הר"ב מחנה אפרים שס' נר' שסכיס לדין הסמ"ע והר"ב כני חיי כמ' ס' קנ"ד והר"ב בית דוד כי"ד ס' פ"ט נטו לזה אמנס מהר"ש יפה וז' שס' כמהרי"ט אפר יע' והרואה שסכיא מהרי"ט להחיר ככר דחו אותה הר"ב דבר משה כה' רכיות ס' כ"ג והר"ב שס' לדיקא שס' יע' שרשני מוכר לזמן קטוב דלאחר זמן הקטוב חוזרת כלה מעות והו"ל כמכירה לו באותם מעות כמשך הזמן ע"ש ועפי"ד הללו ממילא אולא לה ק' מהרי"ט וז' שס' כחדושו כ' א"נ ד"ע עלה ההוא דאמר' דאס' התנה מוכר כשהיו לו מעות אסור דלאו מכר הוא ואמטו להכי אסור לאכול פירות כיון שטריך להחזיר כע"כ שלא מדעתו והק' הוא וז' ע"ד מ"ש ממכר לזמן קטוב

דחתם נמו כע"כ להחזיר ואפ"ה כתב הרמב"ם וז' דאובל ואמאי לא אמר' כיון דכע"כ להחזיר לאו מכר הוא מעיקרא ולפי מ' ש הרבנים הקו"ל ק' ול"מ דחתם חוזרת כלה מעות ודוק גם מהר"א כס' קי"ח שס' היה המכר עד זמן קטוב ואפ"ה אסר כמו שיע' שס' הלום שהוא וז' כחתלת העיון ע"ד לחלק כח' הסמ"ע לישב לשונות הרמב"ם מ' מ' נר' דלענין דינא לא הסכים כזה שהרי אסר כ"ד אף שהיה עד זמן קטוב והתירה מהר"ב בית דוד שס' שכיון שהוא וז' כתב דמסקו דכרי מהר"א שס' קי"ח נר' הפך מזה והוי' דאף כמוכר לזמן קטוב אסור ח' כתב א"ח כ"ו וז' ולפי' ויראה לדינא שאין לחוש לדעת מהרי"ט כי יחיד הוא נגד רב עמס' והמכר' והסמ"ע ומהר"א וכו' דהא מהר"א ש לפי הסכמתו חולק כזה גם מדרבי הר"ב ל"ר כס' ד"ח ויראה שהוא חולק כזה גם הר"ב כהונת עולם נלוה עמס' לאסור והר"ב שס' לדיקא וכוין דכל הני אשלי דרכי ס' דאף כמוכר לזמן קטוב אסור לאכול פירות ואף בחוק הזמן מי יקל ראשו בדבר והעולה על הכל מ' למעלה משם הבאין רבי' האיי וז' כס' המקח שכל הענין מפורש בדרכי ס' וז' ואס' בעת מכירתו התנה המוכר שבזמן כ"ו ח' כשהיו לו מעות אתן לך מעותיך ותחזיר לי שרי מכירתו מכירה וקנה אלא שהוא אסור לאכול פירות ע"כ הוי דאף שקטב לו זמן כ"ו יחזיר לו מעותיו וזה יחזיר לו שדהו אף שמכירתו מכירה אפ"ה אסור לאכול פירות אמור מעתה מאן ספין ומאן רקיע להחזיר כזה נגד הבאין ואי הוה שמיע להו להמתירים דכרי הבאין ודאי שהיו מבטלים דעתם מפני דעתו תורת העולה שנס' דרך זו כמוכר לזמן קטוב והתנה עמו כשעת המכר תנאי הסכמה והחזרה אסור לאכול פירות ודאיתו שס' להר"ב בית דוד דף ל"ד ע"כ שבתחלה רצה להחזיר כמעות יתומים כמוכר לזמן קטוב דהו"ל כמשכנתא כלא נכיתא באתרא דלא מסלקי דלא הוי אלא א"ר ושרי כממון יח' ותמכני רהא להרמב"ם וסיעתו כל שהוא כמכר הו"ל ר"ק וכמ' הוא וז' כן באיתו רק ע"א ר"ה וק' לכאורה וחו דאף כמשכנתא אס' הוי משכנתא דכית ס' להרמב"ם ורש"י דהוי ר"ק ודוק:

כלל

העולה מכל האמור שאין שום נר ואופן עולה כדין להחזיר כאלו המכירות וההטבות כל שתנאי החזרה נעשה כשעת המכר ואפי' שלא נעשה התנאי כשעת המכר ממש רק שדרכי והתנו עס הסרסור שאחר שמוכר ללוקח כקני' יעשה לו שטר הסכמה אין כס' מועיל ויש בו טעם רכיות א"כ שאחר שמוכר לו כקנין גמור על הסתם מבלי שום זכר חזרה אחרי זאת עושה לו שטר הסכמה הא' ודאי משרא שרי וכמ' שס' הרשב"א וז' ופסקה מרן כי"ד ס' קע"ד וז' מכר לו שדה כמנה וכאיתו יוס' עשה לו שטר שאס' יחזיר לו מעותיו יחזיר לו שטר המכר אס' נעשה תנאי זה קורס המכר ח' כשעת המכר אין לו דין מכר אלא דין הלואה והלוקח חייב להחזיר לו כל מה שאכל אבל אם נעשה לאחר המקח אפי' שעה אחת חזרה זה מכר גמור ואפי' עשה לו שטר על זה כקנין וככל מני חוקים חסד הוא שרצה להתחזיר עמו להחזיר לו מקחו עכ"ל:

ואכתי לא פליטנא ממאי דאס' מר הוא הרב מהרי"ט שאלו ההטבות שבזמן הזה דרכי ידוע שאינתי שרצה הלה יחזיר את מעותיו ולוקח את שלו שזו היא רכיות של תורה שא"ה כלה גוליו דעת

גדולת ש"ת סימן י"ב וי"ג מרדכי

כיניסם שכסוף לכו ויקנה או כשטר לכו או כק"ם לכו רכזי תו לא לריכו לקנין אלא כשטר מודעת זאת כדני הקנינים והו מה שעתה מלדתי ודעתי הקלושה פו המדבר גם פלא דעת מקולר דות שאל לקיות בזמן הוק משכוס המדינה כגיוסות ה' ושפות שלום לנו וחרב לא תעבור באלטו אכ"ר:

לעיר אנכי מגן:

סימן י"ג

שאלה ראובן שך כתולא עס חנוך בן שמעון והמשורכת לא היתה נמלאת בלוחם העיר כי אכיה ר' הוא מארץ אחרת ואכיה ולא ערב בחיוב בו"ש שלא תקבל קדושי' משום בר' יש' וכו' ולפנים אותם ולדלותה ולהכניסה לחופה עם חנוך הנז' וכל כת התורה מהם חתן לכת שכנגדו ו' גרו' כחורת קנס לדעת חכמי ספרד זל"ה וקנו מהכ' כתות קנו"ש וגם נשבעו ש"ת ונכתב בספר ובכן כשהלך ראו' לעירו לא עברו ימים מועטים והשמועה בזה כי לאה קרשה בן דורה ואכיה ר' שלח כתב במתנול שבאונסו נעשה כל זה שכן דורה אנס ולקח כתו ע"י גויס אילי הארץ ואנשי מקומם שלחו במכתב לאמר כי הכת כעלמה מעו' לא תרלית במשורך חלו שערך אכיה ולא תפלה כי אם ככן דורה ואכיה הפליר בה ולא עלתה כידו וע"ז העירו בתורם שככתב אנשי מקומו וגם מאנשים מבני יש' תושבי עיר המשרך שנמלאו שם גם הם יגידו שהכת עלמה לא רתה מעו' כי אם לנ' דורה וכו' הוא שלחם לנ' דורה שתקף ומסר יחשה מעשהו לקרש אותה ועור אמרו אנשי מקומה שבעת כתו' הקדושי' חזרו לשאל פו הנערה ואמרו שרונה ככן דורה והכת עלמה היתה מתרלית למעשה אכיה אלא שהיו מפתים אותה אנשי עם הארץ כפיתיו ממון ודברים והנערה אין לה אם ואז עמר בן דורה וקרשה קדושו' נמורין כדת מ"ו ואכיה הנערה או' כי לכת אין תעל משפט כשמעולס' לא סרבה כדבורו ומעשיו אך כעלת רשעים אשר פחו אותה וגם אילי הארץ אשר ירם באמלע' ומה ששאלו שאלו פיה בעת עמדתה כטאלאמו לקבל הקדושו' ואמרם שרונה ככן דורה ועמדה וקדשו' ה' ודאי מה כירה לעשות בלוחם שער ויש אשר או' משם דור הכלה שכשהודיע הרבר לאילי הארץ השיבו לו שיעשו כדנינו ושישלחו לשאלו פו הכ"ר של לירון ובכן הלך אכיה הנערה ללירון וחזר בלתי תשובה וען שא"ל שתקדש לכל אשר תחפון ולכן בתורתו א"ל לרורה קומו קחו את הכת והס לקחו אותה ונתן לה הקדושו' הנער בן דורה עתה שאלו ישאלו ע"ד הקדושו' הללו ואת' לדהו קדושו' אם יתתייב אכיה הנערה בחמשים כסף של הקנס לחנוך בן שמעון כפי התנאים שעשו כיניהם:

תשובה אל אלהים הוא יורע כי מלבד העול המוטל עליו ועל זוארי מכלל ופרט לא ינוחיו עד כלעי רוקי זאת היתה יתירה כי לא הוס ברטני להטפל בדיון עסק כיש יען כי קרוב לו האיש המשורך ואנכי נוגע בדבר אמנם לספלת השואל אחיה דעתי להלכה אבל לא למעשה כי לענין מעשה ירינו כיניהם ריינו ישראל ה' עליהם יחיו ומה' השאל לכלתי אכשל בדבר הלכה וזה החלי בעזרת לורי ונאלו:

הנה בראשונה קטיר קא תוניה במכתבי עמל אשר נשלחו

דעת אם כסף היות ע"ז לק' וכו' או במשך הזמן להדשו יבקר אין נשך ותריות גדול מזה וכו' את ונולא אחי דמי וכו' כ"ש בענין משכונות כסף והכ' שמכשכים היות כשי הזמן בדקדוק גמור שאין המכירה מועילה כלום ואין זה אלא סמיות עינים וכו' וכבר העירו לי שא"ל הרב ז"ל עשה מעשה ככילא כזה כמה פעמים שרלה הקונה לעמוד במקח והולא כלעו מפיו והחזיר הקרקע לבעליו איכרד בי רפ"ס הם אשר אתנו שחולקים על מהדומ"ט ז"ל וס"ל רמכירה גמורה היא ואין בה איסור רבות אך בתנאי שלא יבררו כיניהם הדברים כפי' בענין החזרה ואפי' קודם המקח ואפי' ע"י הסרסור דכנגד דא ליכא מאן רשי כאופן שלא ישמע על פיהם מעיקר ענין ההטבה והחזרה לא כפי' ולא כרמו ואפי' ע"י הסרסור ואפי' קודם גמר המקח וכמו שהאריך והרחיב הדבור כזה הר"כ בית דור בה' רבות סו' פ"ט יעו"ש ב"מ הנס הלום שאסור להעלות על פיהם ענין החזרה וההטבה מ"מ אם מתנה עמו כשעת המכר שיקבל המוכר הקרקע מן הלוקח בתורת שכירות כו' כ"ל שנה או לתרש כהא שרי וכמ"ס הרוב"ש ופסקה מרן כו' ר' סי' קס"ד וז"ל מותר למכור שריו לאחר ולהתנות עמו שיחזירו לו את' כ"עכ"ל ואחר זמן מה לאחר גמר המקח או יכולין לעשות שטר ההטבה ומותר לעשותו בכל מיני תוקים וגדולה מזה העלה הרב מהריט"ז ז"ל כפי' קפ"ו שלאחר גמר המקח מכל וכל כשעשין ההטבה מותר לוקח משכונות כדי שיהיה לכו בטוח שיחזיר המוכר ויקנה הבית ויחזיר לו מעותיו כיון שהכל נעשה לאחר גמר המקח תסד הוא שנושה עמו הכל אם כשעת המקח לוקח משכונות על השכירות הפ"ה כתב ז"ל שערערו הרבנים הזקנים ג"נ שכערמה היו עושים זה לו' שהמסכר' הם על השכירות ולא היה דעתם אלא על הקרן וע"ש:

ומ"מ מי שלכו נוקשו וחושש לדעת הרב מהרימ"ט ז"ל יש לו לעשות הדיקון שכתב הר"כ בית דור שם שבין במכירת בית או מטלטלין יתנו כיניהם כפירוש שמכירה זאת תהיה ללמיתות שאם ירלה לא יחזירנה לו כלל וכבי הא' פיו' מהרימ"ט יורה דמותר גמור וכמ"ס הר"כ בית דור ובמכירת מטלטלין יקנה מהמוכר בקנין קודר ע"ש הטעם ולא יוכיר לו קלכה ט"ו לק' או כ' לק' וכו' ע"ש וכיון שמפרשין שהמכירה תהיה ללמיתות בלתי תנאי חורה אפי' שא' המוכר כשעת המכר הני סומך על טוכתך שכל זמן שאחזיר וכו' וכו' ואפי' או' הקונה מתחלה סומך או תהיה בטוח על דבורי שאני אחזור למכור וכו' זה שא"ל המוכר ללוקח סומך וכו' שאחזור לקטת וכו' לית לן בה כיון שכידו לחזור מרכירו כיון שהוא רכור בעלמא במקום שפי' כיניהם מתחלה שאם ירלה לא יחזיר ככתוב כל זה באורך בבית דור וע"ש:

ועיין שם הדיקון ללוקח ראשון במכר והטבה למכור הבית ללוקח שני:

ובענין שטר ההטבה לריך לכתוב פ' הטיב חסדו וחייב עלמו בחיוב גמ"ס וכו' שאם לא יכתוב וחייב עלמו הו"ל קנין דברים וכמ"ס מהריט"ז ז"ל כפי' קפ"ו והר"ב לחם רב סי' ר"ח ור"י ע"ש:

ובענין שטר המכר דחיתי להר"כ כרס שלמה כת' מ' סי' ו' שגריך שיהיה כו' ר' קנינים כסף ושטר וחזקה וקנין ולהיות שאין הפנאי מסכים עמדי איני יכול להאריך בזה אכן לחוש לסכרתו יתנו

נשאלו ממקום המסורת כי זה אומר ככה וזה אומר ככה וזה אומר ככה האמנם רואה אנכי כי לענין הקדושין לא נ"מ מיר יען שאפי' לפי דברי אבי הנערה שאומר בתו היתה מרווית וכשמעת לעלתו מ"מ הא איהו נמי אויל ומורה שפתה רמזמע שפתה ונתפתית שאמרה רואה אני ועוד שהרי בשעת הקדושין שאלו פיה ואמרה רואה אני ככן דורו ועמד וקדש כרת מ"ו נמלה שלא היתה נתונה הקדושין באונס והכרח ער שנאמר שאין הקדושין ק' משום ראין אשה מתקדשת בע"כ כ"ס רלפי דברי אנשי מקומה הבת הזאת מתחילה ועד סוף לא היתה רואה כי אם ככן דורה באופן דלענין הקדושין לא חיבבי לך דמקודשת נמורה לך דורה כי ת"ל לענין הקנס אם מתחייב בו אבי הנערה או לא כי הנה לפ"ד בע"כ נעשה הדבר אם מהפיתויים אם מרוח המושל ואפי' לפי"ד אנשי מקומה שא"י כי המושל לא אנס אותו אלא שא"ל שישאל לב"ד ישר' והלך אבי הנערה ולא הביא תשו' והוא אמר המושל נשאל פי הנערה ואמרה הנערה שרלונה ככן דורה מ"מ אפי' לפי"ד הא איבא לדין לפטור לאבי הנערה יען שהפסיד הרבה עם בתו לפיכך ולרשות' בין באונס בין ברצון ולא עלתה בירו יען שהנערה עכ"פ רלונה היה ככן דורה וכמו שהעידו כל זה אנשי מקומה וא"כ איפה מאי הו"ל למעבר והרי אנוס הוא והא אופייסה ולא אופייסה וכבר כתב הרשב"א בסיומן תשע"א הביא מרן ב"ר דרוריו בא"ס ס' י' על רא' שדרך כת בתו לן שמעון וחייב עלמו לתת לו דבר יודע בקנס ושכיעה לזמן יודע ואח"כ עמד ושדכה לאחר וטען כי כת בתו אינה רואה ככן שמעון והשיב שהדין עמו לפי שזה אנוס נמור אם לא רתה הבת להנשא לבן שמעון ומאי הו"ל למעבר ואין לך אונס גדול מזה ואפי' תימא שהיה יכול לפיכך במעוה ליתן אפי' התנה שאם תסרב שיפייסה וכדראמרי' בגטין אטו תרקבא דדינרי כעו למיתן לה ואל תשיבני שהיה לו להתנות כן מתח' וכו' דלא היה ראונסא דלא שכיח הוא רכל הבנות מתרלות למו שירלה האב או הקדושים וכו' ואפי' שכיח ולא שכיח וכו' לית ליה לאתנווי ויש טענת אונס ומיהו אין דרוריו אלא כמי שהוא כן וראוי ולא במסבב וגורם האונס והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות עכ"ל ולרבריו הסכימו כל האחרונים זל"ה וא"כ מעתה כנ"ר מעורר יולא דפטור מן הקנס כיון שהוא אנוס יען שכתו לא רתה אלא לן דורו ומאי הוה ליה למעבר וכו' אמנם אם יחשוד חנוך'ן שמעון המשרד שרא' אבי הנערה הוא היה סבה והיה מלמד לבתו שתאמר כי אין רלונה אלא ככן דורה אלא שהוא לפנים היה קורא תגר ע"ז כדי שלא יאמרו שהוא חזר בו ויתחייב בקנס לחנוך'ן שמעון א"כ כטוען ברא' שסרוב הבת היה לרעת אביה בזה היה כ"ל לכחורה שחייב ראו' לקבל עליו חרם סתם אם טוען שמא או שכועת היסת כטוען ברא' שיר לא היתה כמעל עם בתו אלא שפייסה לקחת לחנוך'ן ולא אופייסה בכל מינוי פיוס דרעבירי אינשי דמפייסו יען שאם היה מורה שהיא גרם לבתו שתסרב כשדוכי חנוך'ן והסתדית כשדוכי י' דורה וכל מעשה הבת לרעת אביה הא וראוי פשי' דהוה מתחייב שפיר בקנס באשר יר' הרואה כתשו' הרשב"א הלזו שכתב שאין הרבנים אמורים אלא כמו שהיה כן וראוי לא במסבב וגורם האונס גם הרב המכ"ט כת"א נשאל כנוונא דנ"ד והשיב שאם הוא אינה רואה פטור האב מן הקנס אך אם הוא מסרבת לרעת אביה או יש בירו לפיכך בדרורים ואינו מפייסה נר' שחייב בקנס והוא

עבריו כי אע"פ שלא נתחייב בפי' לפיכך הרי נתחייב בדרווייהם ובקיום התנאים לנשואיה ואם היא מסרבת לרעתו כדי שיפטור מן הקנס ומן השכועה הרי מתח' לא היה קיום כלל במה שנשבע וכמה שקבל עליו קנס כיון שהוא קרוב לפטור עלמו ע"י בתו שתאמר שלא תרלה כדי לפטור אביה ולא בשופטני עסקי' שיתרלה שמעון להתחייב כמוהו ויכול לפטור עלמו בכדי וכו' שהרי ב' נשבעו ע"ד אחר וראוי שיהיו ב' שוים וכו' שאי אהה יכול לו' שע"ד כן היה קיום השכועה וכו' שא"כ היו מפרשים וכו' ומרלא פי' נר' וראוי שהוא חייב כל זמן שהסרבותו בתו הוא לרעתו וכו' עש"כ כ"ס בנ"ד שכתוב בפי' שנתחייב לפיכך וא"כ בנ"ד אפי' המורה שהוכחו דבריו שם בהרב המכ"ט שכתב ב' שכל שלא נתרלות אין על האב קנס רמזמע אפי' כיכול לפיכך הבא בנ"ד יורה כיון שהתנה להרוא וחייב עלמו לפיכך רע"כ ל"ק התם הכי אלא משום שלא חייב עלמו להרוא על הפיוס וכיון שאם רא' הוא מורה שסרוב כתו בחנוך'ן ורלויה ככן דורה היה לרעתו הוא מתחייב בקנס עתה שמכחיש וחנוך'ן חושד אותו בזה וראוי דמתחייב ח"ס כדין כל טענת שמא הן ובטוען ברא' שה' אמת עינו ראו להרב המאסף כס"ן א"ה הנ"ס הטור שכתב בשם הרמ"ע מפאנו ז"ל שאין לב"ד להשביע ולהחריס אם הוא הנורס והסכים הרב המאסף שכן משמע מתשו' הרשב"א הנו' שכתב והלב יודע אם לעקל או לעקלקלות ולא כתב שישבע ע"ז עכ"ל ואנכי הלעזר תמיהא לי מילתא טובא שהרי כבר נודע כי על כל מין טענה שבעולם שזכר הנתבע שאם היה מורה בזה היה מתחייב בה ממון אם כופר אם לא הוא טענת ברא' ישבע הלא היסת ואם היה שמו' מחרימין עליו ח"ס וא"כ בנרון הרשב"א שאם היה מורה שהוא גרם וסבב האונס היה מתחייב כשכופר שהוא לא היה סבה וגרמא הו"ל לחייבו ח"ס או ש"ה כי ע"כ לבי או' לי דהרשב"א נמי אויל ומורה דכי טעין הלא שהאונס ב' ממנו כי הוא היה סבה חייב לישבע א"כ ח"ס ומה שלא השיב כן בתשו' יען שלא נשאל שם הרב שהמשרד היה טוען שאבי הבת היה סבה אלא מה שנשאל הוא אי מתחייב קנסא כיון שהבת ממאנת וכיון דהיה לא טעין כהבי לא תש להרעו אכל אה"ן אי טעין לישבע לי דמתחייב ומ"ס הלב יודע היינו להודיע לאבי הבת שאם הסבה היא ממנו נמלה שזכר על שבעתו ובחייב בקנס ואינו נפטור בטענתו והוה הדבר המסור ללב ולכן הלב יודע וכו' ואינו נפטור מעונש השכועה וכל זה ברלא טעין הלא שממנו בא האונס אכל כי טעין אה"ן רמתייב שבעה באופן שאין מרדכי הרשב"א שום ראיה האמנם מו' אנכי להכריע נגד הרמ"ע ובפטר לפי מה שראיתי בתשובות הר"כ כהונת עולם סו' ס"ט בנ"ד פטר לארון השפחה מהקנס ולא חייבו שום שכו' וחרס ונסתייע מתשו' הרמ"ע שכתב הוא ז"ל נ"כ לפטור מחו"ס וראויהו מתשו' הרשב"א הלזו דאף ע"ג ראיבא לדין לזמ' שאבי הבת היה הנורס יען שעשה מעשה כורס לסחור שדוכין הא' קורס פרסום מילון בת הבת וכו' ומכל מקום תתם דבריו דהלב יודע ולא אמר להשביע ולהחריס וכבר הורה זקן דרב מוכסא הוא ע"כ ומוה למד כמכ"ס הר"מ ב' כהונת עולם לנ"ד שרבים פיוסוה לשפחה וגם רבה וכו' דפטור ע"כ מוכח מזה דפ' ליה להרמ"ע שהרשב"א פטור מחו"ס ומתחייב מיניה וגם הר"מ נטה לזה והסכים ע"ד שם כס'

כס' כ"ע מהר"ה נכון גם הרב החב"כ משמע דס"ל דהרשב"א פטרו משו"ה וא"כ מי יכחיל אחרי המלכים האדירים האלה כמוני היום קטון מתלמידיהם לחלוק ולומר דהרשב"א שחייב חו"ש :

ואחרי

כתבתי זאת דאף דאיתו להר"כ ע"ה הג כסי' ע"ד שנשאל על דיון כיוצא בזה וכתב הוא ז"ל בפשיטות לחייב שו"ה לגבי המשורכת אם מה שקרב' ומרנה היה לדעתו ושכך נתגלית לי תשובת הרמ"ע שפטרו משו"ה עפ"י תשו' הרשב"ה הנז' וכתב הוא ז"ל בדבריו האחרונים שאף אם נורה להרמ"ע דכוונת הרשב"א לפטרו משו"ה אין דאיה משם דשאני לה ההוא דהרשב"א שכבר מושבע ועומד היה המשרד כשעת השדוכין ואם יעדים ברע רבץ אריא דשכונתא מ"מ כנ"ר דלא היה ש' הא ודאי דהשתא מיתויב לישבע ושכך הק' ע"ז מאותה תשובה דהרשב"ה ר"סו תתקס"ד כ"כ שנתעלמו וקבלו חרס שלא יטענו לשקר ואח"כ נתחייב א' מהם שכוונה שאין ש' א' פוטרתו מכ' טעמי חדא שאין כ' הש' שות כי מה שנשבע שלא לטעון שקר ומה שמשביעין אותו כ' ד תרי מילי נינהו ועוד לפי ששכונת' א' לא הויתא שקר מפיו ואפי' עבר עליה אינו פסול אבל שכוונה שמשביעין אותו שכבר פרע פסול לעדות ונק' חסור אם נשבע לשקר ע"כ וא"כ לפי הכ' טעמי הי"ל להרשב"א לחייב שכוונה לגבי המשורכת וממילא אורח ליה ההוא טעמא שכתב' דמאי דפטור דהרשב"א לאכי המשורכת לפי שכבר היה מושבע וחזר ליישב התי' שחילק דמאי דפטור דהרשב"א לגבי המשורכת מש"ת היינו לפי שכבר היה מושבע והשכוונה הא' והכ' הו"ל ענין א' ממ"ש כי אם אנו חושדין שהוא הוא התווד וכת הכת ממאנת להפסיד דעת וקנה א"כ הוא עובר על שכוונה הא' ממ"ש משא"כ כדיון כ' שנתעלמו וכו' כי שלא לטעון שקר ושכונת הפירעון כ' עניינים הם כי אף אם חזר ואמר הריני משלם כבר עבר על השכוונה כשטען שקר אמנם מחמת טעם הכ' שכתב שע"י שכוונה א' לא נפסל וע"י שכוונה כ' נפסל הו"ל להשיעור להמשקר אעפ"י שכבר נשבע כשעת הקישור מ"מ נלע"ד שגם זה לא פורכא דא"ל דלאו מילתא פסוקא הוא דהרשב"א ס"ג להלכה ולמעשה כתו' הכ' שהרי הרשב"ה כתשו' הביא הכ' ס' ל"ד מחו' ל"כ כתב שנשאל על הנשבע לפירעו לחכירו מנה לזמן פ' ועבר הזמן ולא פירעו אי הוי חסור וכו' והשיב אין אדם נפסל עפ"י עד א' וכו' ועוד אפי' העידו עדים שלא וכו' אפ"ה אינו נפסל דו"ל הניס היה ולא חתמתי ליה וזו וכו' ע"כ וק' ל"ל הני טעמי הלא לא נפסל כיון שבשעה שנשבע לא נשבע לשקר אלא ודאי מ"ש הרשב"ה כתשו' הנ"ל טעם הכ' אינו מוחלט וכן כמחורש ל"ג הביא הכ' יתשו' הרשב"ה וז"ל אבל מ"מ כעיקר פיסולו על שלא קיים שכוונתו לפירעו וכו' חלוקים בו גדולי המורים שי"א שאינו נעשה חסור אלא כשכשעם שנשבע ואלת שכוונת שקר מפיו ע"כ הרי שכתב שהוא מתלוקת ולא הכריע בדעתו המכרעת וכן כתשו' הרשב"ה הובא ככ"י סי' רכ"ת מוכח שאין לפסלו משום דשנשבע לא הויתא שקר מפיו ע"כ נלע"ד שלא כתב הרשב"ה בטעם הכ' כי אם לסנוף הטעם הא' כי הוא העיקר וכאשר שטעם הא' לא שייך כדיון דהרשב"א כסי' תשע"א אמתו להכי אחי שפיר למא לא פסק כסי' תשע"א שינשבע המקשר במ"ש וכו' נלע"ד מאד וכו' עכ"ל עה"ג והוכרתי להעתיק לשונו למען ספר מאי דק"ל בגוויה האף אמנם כי

לענין הדיון אין לורד לזה כי הנה אנכי הרואה עה"ג ואנכי כעניני לא נתחוויר דברי הרב כעניני א' כמ"ש לוישכ טעמו דשאני ההוא דהמשורד שכבר נשבע ושכו' א' וכו' הם ענין א' ממ"ש כי אם אנו חושדין אותו שהוא הוא התווד וכן הכת הוא ממאנת להפסיד דעת וקנה א"כ הוא עובר על השכוונה הא' ממ"ש משא"כ כדיון כ' שנתעלמו וכו' כי שלא לטעון שקר ושכוונת הפירעון הם כ' עניינים כי אף אם חזר ואמר הריני משלם כבר עבר על השכוונה כשטען שקר ע"כ ודבריו תמוהים שהרי בלוחה תשו' רס"י תתקס"ד כתב וז"ל ואין אותה שכוונה א' פוטרתו מיר שכוונה זו שאינו ענין א' ממ"ש והגע עלמך האז עסקא אם קבלו המתעסק בשכוונה להקטע' כי באמונ' אם לאחד מכאן ואמר התוודתי וכפר ככל זה חוכמו כריא שערין יש כידו כולו או מקלתו הנאמר שיפטר זה הנתבע בלוחה ש' שנשבע תחילה שיתעסק בו באמונה עכ"ל והרי הכא במתעסק שנשבע שיתעסק באמונה והכוונה שלא יגזול ויעלים ויכחיש שום זכות הנוגע לחכירו והשתא דקא כפר ליה ודולה לכוש ולגזול ממון חכירו נמלא שכובר על שכוונתו הא' שנשבע להתעסק באמונה שאין לך חסרון אמונה מזה ואע"ג שאם חזר בו ואמר הריני משלם טרם שישיעורו נמלא שלא עבר על שכוונתו הא' שיתעסק באמונה שאף שהכתוש תתי' הרי הורה בסוף ואמר הריני משלם וסוף סוף נמלא שלא גזול ועסקו ואפ"ה קאמר דהרשב"ה שתווד ונשבע דה"ט שאף שחכילית הענין נעשה כשכוונה הא' כיון שלא יטעון לשקר ואם כפר אין לך שקר גדול מזה מ"מ כיון שסגנון ואופן השבויע' אינו שום חזר ונשבע לפי שמה שנשבע תתי' היינו שלא לטעון שקר ומה שמתחייב ככפירתו היינו שפרעו וכו' ש חזר ונשבע וה"ה והוא הטעם עלמו כמתעסק שאף שנשבע להתנהג באמונה מ"מ כיון שכוונתו דהשתא היינו דרמי עליה לישבע שפרעו א"כ אין סגנון ואופן השכוונה שיה ותיב לישבע אף דכמתעסק כי חזר ואמר הריני משלם נמלא שלא עבר על שכוונתו הא' וה"כ רבוחתה במשרד כתו שנשבע שלא לתווד ולהשלים התנאים ועתה טוען שחורה בה הכת וה"ה אנוס ושכנגדו טוען שהוא גרם וסכך מיאון הכת דהשתא מאי דרמי עליה לישבע היינו שהוא אנוס כמיאון הכת כי סרובה אינו לדעתו וכוונתו וא"כ לא הוי סגנון ואופן השכוונה כחד גוונא ואמטור"ל הו"ל לתויבי ליה שכוונה ואע"ג שאם חזר בו ואמר שהוא הגורם וישלם הקנס נמלא שלא עבר על שכוונתו הא' אפ"ה מחייבי ליה שכוונה דומיא דמתעסק שכ' הרשב"ה גופיה דלא שאני לן בין אם חזר בו השתא ואפ"ה עבר על שכוונתו דומיא דהוא דכ' שנתעלמו וכו' ולו' דכ"ה הנ"ל כ' שכוונת בין אם חזר בו השתא ואינו עובר על שכוונתו הא' שנאמר דהו"ל תדא שכו' ולא משכעו' ליה שכו' כ' שהרי מתעסק ויכית אלא דהעיקר הוא כדכתי' בין כשסגנון השכו' סגנון ואופן א' בין כשיש חלוק באופניהם וזה לע"ד כדור ועוד אני תמה כמס שחזר והק' על ח' שחי' מתו' הכ' שתי' הרשב"ה א' כההיא רס"י תתקס"ד דשנשבע הויתא שכוונה מפיו לשקר וכו' והסיק דהרשב"ה לא ס"ל הכי אלא דאפי' אם כנגש' לא הויתא מפיו שכוונה לשקר מופלל לעדות ולשכוונה ואני תמים בזה שהרי ה"מ העיר על דהרשב"ה רס"ל כרש"י שאינו נפסל בשכוונת כיוני דלהדיא והביאו מרן כ"י כסי' ל"ד ודרכ"ה גופיה לו' ראיו

ראינו בס' תר"ע הכריע וכתב ס' זו שאינו נפסל בשבועת כיטוי ולהבא וקיים בסוף תשרי שאם יש לפטרו ולהויתו מרין חשור אינו חלל ממ"ש והוינו לפי שבשעה שנשבע לא הוליד שחר מפיו ומ"ש עור דבס' רכ"ח מיייתי מרין תשרי הרשב"א מוכחת כדכריו אני חפשתי אחריה ולא מלאתיה ומה שפטרו בתשרי שהכיו מרין במחו' ל"ב מטעם שהוא חנום ולא אחי עלה משום דקו"ל שבועת כיטוי ולהבא כבד הרב החכ"ב כסימן ל"ד הנה"ה ב"ו אות כ"ט עמ"ד ע"ו וכתב רס"ט רמהדר הרשב"א שלא לעשותו חשור אפי' לפי"ס ר"ת ורעמיה דס"ל שנשבע חשור בשבועת כיטוי ולהבא עי"כ הגם הלום סקרי' רלוני להאריך בדברי התכ"כ שס כי נפלאו מני כהשר יר' המעיון מ"מ לא ראיתי להאריך שלא ללאת מן המכונן אך תורת העולם כי הרשב"א ראשון הוה מכת הס' רלוני נעשה פסול בשבועת כיטוי ולהבא ומסתיון ערות הה"מ שהעיר עליו וכ"ש נפל פיתא בכירא ונחתה מעיקרו טעמו של הר"ב ע"הג שכתב כי ננה שפטרו הרשב"א לזקנה של חמשורכת משום שכבר היה מושבע דהפ"ה הי"ל לחייבו כיון שבשבעה ה"א לא ילאת לשקר והרשב"א תי' הב' להלכה אמרו והוא עיקר באופן שאין מקום לדברי הר"ב ע"הג אך מ"ש בתחי' דכריו לו' רהרמ"ע נופיה לא אמרה חלל בתחי' העיון שבא לחייבו משום ריגא דגרמיו ואמר מר דכיון שאין זה כריא היוקא אין לחייבו ממון וכיון שבהודחתו אין כאן ממון אין בכפירתו ש"ח אכל לפי מסקנתו שכתב וז"ל וכ"ת הלא בטלה זה טענת חונס וחזר הדין להסתחייב האב בתשלומי קנס אה"כ אם יתברר הדבר ככ"ד שהמעכב הוא חביב ולא היה שפיר קאמר וכו' עכ"ל נלע"ד שדראי יש להטיל שו"ח על האב אם הוא המעכב כי אפשר לו' שהבת נפשה חשקם בבחור כמאז ומקדם רק להפיק דעת חביב או' שאיננה חפלה בו וק"ל וגם דברי הרשב"א יש לפרש שמטילין עליו חו"ש ואע"פי שסיום וכתב ומעתה כדאי הוא האב הנכתב ככ"ד שילא מכ"ד זכאי עכ"ל משמע שהוא זכאי לגמרי בלי שום חו"ש מ"מ נלע"ד ה"ד כנרון ההוא שכתב מזורק לזה שאין סקרי' שהאב היה מחכב הבחור וכו' וחפץ בו וכו' ע"כ אין להטיל על האב חו"ש והכי דיוק לישניה שכתב כדאי הוא האב הנכתב הנכתב ככ"ד שילא זכאי כי ככ"ד שכתב אך למותר למאן דדיוק בלישניה חלל וראי שכוונתו הוא דווקא ככ"ד דאין סקרי' וכו' הוא שילא זכאי בלי שום חו"ש אכל לא כנרון אחר עכ"ל :

וייגן

כי ס' הרמ"ע אינו מניי כירי לרעת ולהכין מהו דקאמ' מר אמטו להכי לא ידעתי דבר האמנם מפורש יולא שהר"ב עה"ג הסכים שרעת מהרמ"ע לחייבו שו"ח כל דלויכא הוכחה שלא היה האב המסכב כגון שהיה מחכב הפתור וחפץ בו כרס רואה חנכי למחר"ד מרדכי ככ"ד מנחם זלה"ה בס' כהונת עולם ככ"ד שנשאל על שפחה גיורת ששרכה רחובן ארונים וכו' ונתחייב לשייסק ע"ס וכו' ובפרק הנושא עמר הבחור ושאל מרדכי שיתן לו דורונו וכו' מלכד הכתובים בשטר השדוכין שכן הכתיב לו ודא' סריכו וכו' ועדים מעירים כדברי הבחור שכן הכתיב לו ע"פ אכל לא היה קנין והשפחה כראותה שהבחור היה מתירם נגר רבה לרבר קשות ועוד דברים אחרים שנתגלו חלילה שהיה הבחור שאל ע"ד הכתובים אם לא תמלא ע"כ מאנה השפחה וכה אמר' שאינה חפלה בבחור הנו' כלל ורכים ונכבדים גם רבה עמהם פיוסקה הרבה ולא

חנכי המגן

סימן י"ד

לפני כל יודעי דת ודין החכמים השלמים קריינים המלוינים הרבנים המובהקים ו' מווקקים ה' עליהם יחיו כיר' א :

מהודענא

להו לרשנ ע"ד האשה מרת אסתר ת"מ אשר היתה מלפנים אשת בכור חפץ כי כיום בואה פה העירה כשתעשה לפנינו ודמעיה על לחיים בוכה ומכבה ושאלה אשה למען הילל אותה מכבלי העינון כע"ל פרט"ס והיתה הפליר"ה במאר מאר ובכר קדמה לנו היריעה מאשר סריכה להרשיע כע"הק לפת ת"ו מה שאין הפה י"ל לולי ה' שהיו פעורם ער שגרשוהו משם ופנה לקובכ מכפר לכפר והרבה להרשיע ער שהעירו עליו שהיה אוכל בשר השקץ החזיר והעכבר ועובר על דת משע ויהודית בשאט כנפש ובעי לכפורי' ולחזור לסורו הרע והשמועה בלה כי הנה הוא נמלא כמתא עבו ובראותה זאת האשה קשת רוח ויהא מרת נפש היתה כאלמנה ורבה העזובה כירי לא תוכל קום ענמה נפשו וכתבון מלי לב' אנשים אנשי חסד לרבר על לבו שיפטרנה כגט ואפי' ע"י מתן דמי"ס ושלחו לי במכתב לאמר כי ערחו הרבה ברבר ורטריו פריז כסף סך רב ער שהסכים לפטרו כגט ושנמסר נחשה לשלוח להם הסך ער שיכילו הרבר לירי גמר יען שעכברו מליד מל' עד יתן גמר ואנא חשאי כנפשא כי אם יעשה הבעל שליח הולכה ותכף היה הולך לרברו מל' וקורב הרבר לורדיו שקודם הבעת הגט לירד היה מבטלו כמנהגו הרע ונמלא הכסף נתון לדיק ולפקלס וכשאתה האשה ככבלי העינון ואפי' את"ל שהיו נותנין הכסף כיר שליח ער שיניע הגט ליר האשה והיו מעכבין את הבעל בעירו עד עת בוא דבריו שכבר ניתן הגט ליר האשה מ"מ שמא בנחיס היה מתלבש בו רוח רעה ומתחרט ומתנתם ממה שפטרם וקוור

כמו וכולם אותם העדים הם שפניהם עשאו ש"ק להעיר כפניהם על חתן הדיונים של סמך"ד ולספדח רמולתא טפי כחכב"ג כהרשאה בכתב"ל איך עשה שנית לחיים"ן אלו העומד היום במתא עכ"זכאו על החתום הכ' עירי' וקיימנה באשרתה דריוני ואתם עדים עלמם שכלו על החתום שלחמם יחד לעירו שיעירו ג"כ כע"פ שפניהם עשה חשם ש"ק לחיים"ן אלוהו העומדזכו:

ועיר וסיוע אלו עמד לשלוח קבלה עד שהרלה לכעל לפטרם כנט וישבו כ"ד של ג' מתכמי ע"הק לפתח ח"ו שנמלאו שם באתו פרק וסדרו הגט ונכתב ונתקם וניתן מיד הכעל ליד ס"ק ושלחו לדיוני כתב סמך"ד וידע דכונן כמה יגענו עד שכלנו לפרק נגמר הרין וזאת האשה הולאה קרוב לר"ל גרו"ש כולו לנ:

ואנכי באתי היום לגלות חון רכנן קדושי אשר רא' עיני חרי חתויה ככתב סמך"ד וילא הא' שכתוב במתא עכו רעל כוף ימא מוחבא ולא בכתו ומימימי בארות מתפקא וידענו שעכו הוא מתפקת מכהרות וא"כ תרא מתרחי' ח"ל או שכנט עלמו נ"כ לא בכתו ומימימי כ"מ או שכתובו בנט והשמיטוהו בכתב סמך"ד ות"ל שלא נכתב בנט הא איכא נמי לדין תרא מתרחי' או שכך נהנו בעירו לכתו רעל כ"י מותבא ותו לא או שנהנו לכתו כנטיקן ומכ"מ וכנט זה השמיטוהו והשחא ודאי אס כן נהנו לכתו רענו"מ ותו לא שער דמי שהרי מעיקרא דכר זה להזכיר הים והנהרות הוא מחורת מנהג דמלך הדין איך לכתו לא נס ולא נהג כלל שכן רהבא הא מיהא בכתו רענו"מ הלא שלא בכתו ספוק דמי בארות כרס אס נהנו בעיר לכתו כנטיקן ספוק דמ"כ כהא איב' לספוקי לכאורה וגם כזה יר' דפשי' דכשר ששרי במקום שנהנו לכתוב נהרות והשמיטוהו כנט מכל וכל כתב סמך"ד נ"פ ס' קכ"ח ס"ק לנ' דכשר במקום עיגון כ"ש ככ"ד שלא השמיטו ישוב דע"כ הלא ספוק דמי בארות לתור דוראי כשר וכפרט שנס ככ"ד איבא חשש עיגון כאשר יכוא בסמוך:

אחר סמוך בא פה מחנינו איש נכון וחסם מעכו שסם נמלא כפרק כל הגט והעיר על נפשו שדקדקו הרכה כ"ד מסדרי הגט וכתב עפ"י אופן ונוסח גטין ושיטת שראו כעירו ולא אשתני ממנהגם באופן שאין להרהר אחר סמך"ד בגופו של גט דוראי נכתב עפ"י המנהג:

אך אכתי איבא לספוקי ס' הא' דרס את"ל שכנפו של גט הים כתוב וממ"כ וכמעשה כ"ד לא נכתב אס דכר זה מעכב יען שהר"כ הגט כס' קמ"א כדון ההרשאה כתב שלריך לכתוב שם העיר והנהרות כמו כנט ואפשר דמעשה כ"ד נמי דכוותה גס לזה אומר דמהא נמי לא אוריא שאפי' אס נרמס הסמך"ד להרשאה ובהרשאה אשכחן מרכותא דס"ל שאס שנה ממה שכתו בנט כגון שכנט כתו וזיל וכפרשאה וזיל דפסול כמ"ש הרב המאסף כס' קמ"ה ככ"ד וידע דכשר דכשלמ' התם מווייף מחוכו מ"ש כפרשאה למ"ש כנט וא"ל נמי שמה לא זה הגט שנעשה עליו שלוח דאורו שנעשה עליו שלוח היה לזנויל אחרת לא לזאת ששמה וזכיל בכית משא"כ ככ"ד שזה אינו מווייף מחוכו שאין בו שינוי ספוק מ"ש כנט למ"ש כמכ"ד דמה שלא נכתב כמכ"ד ומכ"מ אפשר ששאו שלא לספוקי וראו לקלר

וחזור לכעלו יען דקיים לן כנויה כי לרגעים משנה דעתו ודבריו עשרת מונים ולכן במרתיו כרעתו שחנכון לפטרה כנט ע"י שלוח קבלה ורלו מזה החמו מעכו אמנם כדאיתו להקת אראלים שהחמירו בשלוח קבלה הלא מראש מהר"ר פרץ ו"ל ס"ל לפי מה שפ' בדבריו האחרונים זל"ה וכדאשם מהריב"ל ו"ל שלריך שוכינו עירי ההרשאה במקום נתונת הגט ע"י עדים שיעירו על חתו ולא סגו באשרתה דריוני שלריך שוכירו חתו כל הג' דיונים דשאני גט מממון וכו' ע"י שואחרון הכי נכתב הר"כ מתכת מהליוה החמיר יותר לפי פ' כרכי מהר"ר פרץ המורס ממנו הוא שלריך שהכ"ד שבמקום נתונת הגט הם עלמם דווקא ויכירו חתו העדים או הדיונים וזה נמצע ויותר מהמה כתב שם הר"כ מתכת מאליוהו דל' ושיעור הא' ושואחרון ו"ל ס"ל שאפי' שהכ"ד עלמם ויכירו החתו לא סגו אס לא שוכלו העדים עלמם שעשאוהו בפניהם ש"ק ויעירו כעני הכ"ד שבמקום נתונת הגט וזהו הסכימו כל האחרונים שאס יכואו העדים עלמם ויעירו דשפיר רמיוכת"ש מהריב"ל ומהרש"ך ורבים אשר אחס על כן ללאת ידו כולם עשינו עדים על שלוחות הקבלה והם עלמם שלחתי אותם לעירו שיעורו פא"פ אל הכ"ד שבמקום הנתינה איך עשה שלוח לחיים כן אלוהו העומד שם שיקבל לה גיטתו ועיר הרוחנה כזה שילאנו ג"כ ו"ת הרב מהר"ש ופה זל"ה שהכיו משמו הרב המאסף ח"ה ס' קמ"א או י"א רעירו ההרשאה לריך שיהיו ג' וזה ילא לו מרכי הר' פרץ והרא"ש הוא ו"ל דכנמ' משמע רכ"כ סני ות' שכר חרומה הכלכו כשם הר"פ שהטו דבריו בלחורן וכ' ע"כ ולפי הנל' דהיו מ"ש ואע"ג דאמר' כפ' התקבל מחנני' רלא לריך כי אס כ' שיאמרו כפנינו קבל ה"מ כשהעדים הא' שאמרו בפניהם התקבל לי גיטתי הם עומדים שם כשעת נתונת הגט אכל ע"י שטר וכו' ע"כ וכהני מחרומה שפיר דכשהעדים עלמם הם עומ' כשעת נ"ה ואז' כפנינו קבל סני כ"כ אכל כשהוא מפי כתבם לריך שיעירו ג' הנס הלום חותק' הוגר לי כי דכר הכלכו שהכיו כשם הר"פ הינס מתפרשים כשום אופן עפ"י מהרש"י כאשר יר' הוואה איך שיהיה הוצת העולה דאף לפי מהר"ש שמלריך שיהיו עירי ההרשאה ג' ה"מ כשהוא מפי כתבם אכל כשהם עלמם מעירים לפני דיונים שבמקום נר' ואז' כפנינו קבל ככ' סני וא"כ כמה ששלחנו הכ' עדים בשלוחות הקבלה שיעירו מפיהם ואלאו ו"ת מהרש"י אף שדחה דבריו הרב המאסף זל"ה ס:

עיר הרוחנה כזה שאותם עדים עלמם ששלחנו הן הם יכואו ויעירו לפנינו על חתו כל הג' דיונים שבמעשה הכ"ד שמעירים שנתן הגט וזה ג"כ כפי"ד הר"פ לפי מה שפ' כי מהריב"ל והרב המאסף ומכתב מהליוה והדרוש לפי מ"ש כשמו הרב מ"מ המורס מהס דעפ"י כ' עדים שמכירים חתו כל הג' דיונים של המעשה כ"ד שכ"כ הר' פרץ כי כרוכ הפעמים איוו מלוי שיהיו ג' בני אדם ודועים וחתי' נכרת במקום כתי' הגט לעדים שוכירו חתו כל הג' דיונים וכבר ידוע שסמם עדים כ' כמ"ש הרב המאסף ואע"ג שאותם עדים עלמם הם העירים הא' שעשאוהו ש"ק בפניהם שפיר דמי דהא חנן בהמקבל האשה שאמרה התקבלי לי גיטתי לזיכה כ' כתי עדים כ' שיאמרו כפנינו חמרה וכ' שיאמרו כפנינו קבל וקירע אפי' הם הא' והם האחרונים ופסקה מן כס' קמ"א וא"כ פשי' דככ"ד

ואומר דע"כ לא פסלי הריב"ש וסר"ן ואותו הנגן
משום טעיות שמלחו כמכ"ד נחשו לכ"ה
טועין בכמה דברים הפגם' בנט אלף בטעות שהיה
באותו המכ"ד שהיה לשון הדיוטות ובמ"ש הרב"ס כס'
ל"ה או שמוכח מהמכ"ד שטעו בדיון בגון ההיה
הרב"ס שלא ירעו בין ש"ס לש"ק או בכהיה חזרתה
שטעו ג"כ בדיון או בכהיה הרב"ס בח"כ ס' ב"ו הסתר
ריש לקיסא ומוכח מינה דב"ד טוען הו' אכל בטעות
שהוא בכוונה דב"ד שהלשון סדק טועב ואינו לשון הדיוט
אלה דלא דיוקי וכמקום שהיל"ל שטעו בכתבו שהיה וגם
היו בו הוכחה שטעו בדיון משום דקדוק קל כוס לא
פשיטא להו ב"ד טוען מה גס לפי מה שס' מהר"ט
סוכאו דכרו בכתב מהר"ס ש' י"ב דע"כ לא פסל
הר"ן והריב"ש התם אלה לפי שהיה אפשר להביא גט
אחר בקירוב מקום אכל היבא שדוע שהמקום במכתקי
הר"ן וסכעל משומר שלא יתראה ודאי לא מעכבין לה
כהיו ע"כ וכו"ד שהכעל הרחוק נדור והוא קשה ורע
מעללים כנודע ויעור עליו גט זה שכתבשי עלום ער
שיתראה לתאווע"ו רלו כקף והוא רב ומי יורע אם לעת
בואת חזר לסורו הרע כאשר שמענו רוע מעללו מה
גם שעיניו זו מטה וזה ואין לה יכולת להמלא לו מעות
שנית לרצונו ככראשונה וקום לן בנזים שלא יפטרנה
ב' בלא מתן דמים והיו רכובל כו האין אין לך מוחזק
נרול מזה שחזר לעגנה כמנחנו הרע לא ח' ולא ב'
ואף שמהר"ס ח' חלק על מהר"ט וז"ל וחס לכ"ד טועין
אף באותו דיון מ"מ יראה דב"ד שהטעות קל בדקדוק
הל' יורה יורה דלא מעכבי' לה כהיו כיון שקשם הרב
להביא גט אחר :

מה גם לפי מה שהעידו העדים אשר שלחנו לעירו
ואותו החכם ונכון שנמלא כפרק כל הנט כי לא
נמסר הנט אלא לעת ערב רב עם דמדומי חמה ושוכ
עמדו להתפלל תפלת המנחה ונתחלבלו ונתערכבו
באותה שעה ועין רחב מהב"ד הים נוסע תקף באותה
שעה ללפת ה"ו ואם משום שהעריב שמשו ודוחק שעה
נתנו הספר אל הסופה שיעתיק ממנו המכ"ד ולא דיוקי
בזה כ"כ וכו' על החתום והחזרה וראה שעתק זה
הוא מספר כנ"ה הג' אשר שם ג"כ טעם המדפוס וכמקום
שיהיו כתב שהיו וא"כ לפי זה תלין בוקי סדקי משום
דקדוק קל כזה ונאמר ח"ו כשם שטעו וכו' דכמכ"ד
שהשעה דחקתן לא נתנו לכן לעמוד בדקדוק קל בזה :
ועוד אני ח' דמעיקרא אפי' דלא חשבי' ליה בטעות
נמורה דיש לפרש בדוחק דה"ק ובפני' בטל
כל מודעות דהו"ל שאם מסר וכו' כלו' כך בטל כבעל
המודעא לפנינו שאמר אם מסרתי שום מודעות אני ח'
כפניכם לאותם המודעות כמדבר עליהם לנכח וה"ל
תהיו בטלות וכו' אלו אותם המודעות הם נכבים שם
במעמד הכ"ד ואע"ג שהמודעות אינם מוחזים והם
מעלומי העין מ"מ אשכחן רבוותא הנכב' ואמרת אל
הרות מהרבע רוחות כו' הרות וכו' ודאי שהרות אינו
מוחז' והוא נעלם מן העין ואפי' קאמר ליה מהרבע
רוחות כו' כמדבר עמו לנכח :

תו אשכחן כמעשה כ"ד הנו' בין תיבת שהיו וכו'
תיבת מבוטלות טפת דיו עבה והדואה ודאם
ויכחין איך נראה לעינים שכתב הסופר לכתוב תיבות
ובשפתחיל באות המ' נפל דיו רב ובסתמם והניחה בזה
שיח' וכתב לפניה תי' מבוטלות ויש לנו לדעת אם נפסל
כך או לא ונראה לע"ד שזה דבר פשוט הוא דלא מפסל
כהיו

לקר' כל האפשר ובהיו לא מקרי מוזיק מתחב' ולוכא
למיחש למירו וכמ"ש מהר"ס ש' נכדכוני השלוח הכילו
מור"ס כס' קמ"א וראו' לרבר מ"ש הרב המתקף
כס' קמ"א ח' ע' כשם מהר"ט דאם בנט כתוב פ'
ן' לוי ער וכשטר השלוחות אינו כתוב לוי אין קפידה
וכר' שטעמו משום דה"ל שראו לקר' כהרשאה משא"כ
כחלוקה ב' שכתב שם הרב דאם בנט לא חבד לוי וכשטר
הכ"ד כתב' לוי יש לחוש כך נלע"ד טעמו של מהר"ט
ועין לא נמלא בירי ספר ש' למהר"ט לראות את טעמו
והשתא ה"ל דאפי' הפוסלים כהרשאה כשינוי יורו היבא
דהשוני הוה בכוונה דב"ד דכש' בין דעמא רבא איבא
כמלתא שר' לקר' ולא הו' מוזיק ומה שהלויכו לכתוב
שם העיר עם הנהרות כמו בנט סינו לבקשי' אכל אם
עכב וקשמיט שם הנהרות לא מפסל כהיו :

ונראה שזה הוש' טעמו של מהר"ס מאיר הוכא
כס' ת' עבודת הנדשוני ס' מ"ג שכתב לו
הר"כ ע"ה הנט וההרשאה שסדר דאית כה' ס'
לגריעותא וז"ל וזאת ועוד שבמקום כתב' ההרשאה הזכיר
שמות של הנהרות ולא המעיות וכו' הן אמת שיש פ'
וכו' מ"מ חנו נוהגין לכתב' ועל מי מעינות גס מהר"ס
סדר לכתב' רק בנט עכ"ל ונראה שטעם מהר"ס לוי
שראה לקר' כהרשאה ואף שמו"ס כתב שיכתוב שם
העיר עם הנהרות שלה כמו בנט מהר"ס ז"ל נקט
מיהא פלגא לכתב' הנהרות ולהשמיט המעיות לאהבת
הקולר כהרשאה כמ"ש מהר"ס וזהו כנראה שכתבו
דעכו"מ והשמיטו האקרת דהיינו ספוק מי באת כל
שכן לסכ' האו' רבשאי' לורד לשטר' ההרשאה כגון שאין
הש' עושה שלוח דאפי' בשינוי רב דהיו מוזיק מחוכו
כשר לפי שאין לורד לש' ההרשאה הכא כמו כנ"ד אין
לורד אל המכ"ד שהעדים עלמם שהלכו וכו' מעידין
כפנינו קבל השלוח הנט וקדע באופן שאין לפסול
המכ"ד כלל :

תו חמונה חרא תמיהא כמעשה כ"ד שכתוב וז"ל
ובפנינו בטל כל מודעי דהו' ליה ש"ס מסר
מודעות שתהיו בטלות ע"כ : והרואה וראה בדקדוק
הלשון דהו"ל שיהיו בטלות לפי שאין המודעות דברים
המוחזים לעין ער שיפול עליהם לשון תהיו שהוא
כמדבר לנכח למי שצומד ונלכ מנגד אלא הם מעלומי
עין ומילי יגנהו ואינו נופל עליהם אלא לשון נסתר דהיינו
שיהיו ועוד שלשון סמכ"ד הם דברי הכ"ד יעידון יגידון
שהבעל בטל המודעות וכו' אלו הם מדברים אל עין
הקורא כתבם זה ואם כן מה הלשון אומרת שתהיו
כמדברים לנכח כיון דמלשון כפנינו בטל כל מודעי
דהו"ל וראה שחכ"ד מעידין לדואה כתבם ע"ד הכעל
שכח נסתר שכתל המודעות שגם הם נסתרות ואינם
לנכח וא"כ מאי שתהיו דקאמר וכיון דחזינא טעותא
בלשון המכ"ד היבא למיחש לכ"ד טועין וכמ"ש הריב"ס
כס' שפ"ח שפ"ט ש"ן והסכים ע"י הר"ן ז"ל כדיון שלו
שהוא המכ"ד קר' מאד ויש בו טעיות ומרקדוק הלשון
נראה שאין הכ"ד יורעין בטיב גטון כראוי ופסלו אותו
הנט דכיון דמחוקי' להו לכ"ד טועין איבא למיחש לכמה
פסולין שידמנו בנט והומה להיהא חזרתה דכתב' כה
דוכרן פתגמי וכמו שיע"ש האמנם לא מויננא רישאי
ער דמשכח' לה פתרי' אי משום שפשי עגמ' על האשה
הקושית אשר בעלה הרחיק נדור ומזקני' אתכונן למיחש
משום עגונה מה גס לכבוד הכ"ד דלא ניתלי בהו כוקי
סריקי דמקתמא לא משינא להו כ"ד טועין :

גדולת

ש"ת סימן י"ד ט"ז

מרדכי

כחכי שהרי מרן כס' מ"ר כ"ו ח"מ כתב בשם הר"כ
ש"ס יש העברת קולמוס על איוזי' דגנא בתלמוד ואין
למדין הימנע ושא"ר כל השטר כשר וכתב מרן דהיינו
כשהתי' נקראת גם עתה דאל"כ היינו מחקים כלומר
ובמחקים ס"ל להרים ש"ס ש"ס לא נכתב קיומם נפסל
כל הש' שמו"ה היה בו תנאי ומתקן אף"כ מוכח ממה
שלפניו ושלאחוריו מהו המחק למדנו מזה דהעברת
קולמוס הינו נפסל כל הש' אלא שאין למדין מאותה
העברה וריינין באלו אותה תיבה כתובה וכ"פ מרן
כס"ס אלא דלפי ס' הר"כ ש"ס והעור שפסל כל השטר
כמחק כל שאינו מוכיח מלפניו וכו' בהעברת קולמוס
נ"כ לדין שהתי' נ"כ כרי' שלא יפסל כל השטר ולפי ס' ס'
ה"מ והרש"א אף במחקי' שאינו מוכיח מלפניו
ומלאחוריו השטר כשר וכ"פ מרן כס"ס וא"כ לפ"ד
בהעברת קולמוס אף כשאין תיבה לא מפסל כל השטר
וא"כ לפי זה כנ"ר לא מפסל אף שאין ניכר היטב מה
היה כתוב באותה תי' שנפל דיו עליה ועוד אי' חומר
דכנ"ר אף למאן דפסל כל השטר במחקי' מורה דכשר
הק"ר כתב הר"כ הסב"כ כמ"כ ח"מ ס' מ"ר דמאן
דפסל במחק לא פסל אלא כשישוער שבמקום המחק
היה תנאי לחי' בעל השטר ונמחק כ"ס שכן"ד לא עכר
הקולמוס כי אם על אות ה' דוראי לא מופסל לכ"ע וכנ"ר
עלמנו פסק מרן א"ה כס' קכ"ה ש"ס נמחק בו אות או
תיבה אם כתופס כשר וכתב מהרי"ק ש"ס ש"ס כתב תיבה
יתירה ומחק אותה והניח מקום פקיו וכתב לפניו כשר
ועיין מ"ס הר"כ נ"פ כס' קכ"ה ס"ק ז' לא באופן ששטר
מכ"ד זה כשר הוא ואין לפקפק בו כלל :

נאום מקום רחמי שמים קטון למספר שבעי
ה' מרדכי גאלנטי ס"ט

סימן ט"ו

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא ב"ד רחמימין
לתתא ואתא קדמנא הויק' נסים ככ"ד
ילחק מעתיק והעיד בפנינו עדות נמורה על נפשו ועל
יסדותו אחר האיום כראוי כא"ס לא יגיד וכו' וכתב
התורה כזה הלשון באין הוא כאן קעיר פ'י חלביא
ואב"ה וחד נוי דורז' וחסא ליהון עלא חאלו כאין הוויא
כאן פ'י לור ואלתקיד מעו נוי וחד מערכי מערוף
ענדהון פ'י חלביא כאן חסאס ענר אל אימיר דסיינו
שר בית הסוהר וקאלו אל נוי מערכי סנו' לדורזי סנו'
רוח כ'אכיר חלביא כאין אל יאורי מראר נ'ו' כנת אל
דוריסלי כאן ענרי הווי פ'י לור וחאט רסו סית סכע
אויאס ומאת פ'י קבור אל נלארה פ'י לור ע"כ סתם
עדותו העד סנו' ולראיה שכך העיד בפנינו העד סנו'
חזמט פס כדיר אל קמר בניסן תקל"ז לפ"ק וקיים :

יגושפט כירדנו מרדכי דאגס שלמה הכהן

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא ב"ד רחמימין
לתתא כד אתא קדמנא ה"ר יוסף זרחיה
ואחר האיום והנזום כדחזו בכת תורתנו הקדוש' כא"ס לא
יגיד וכו' קס על דנליו והעיד כדורת עדות נמורה כאל
אין ואל נוי דורז' לחלביא ואמר ש"ל נוי מערכי אלי
כאן פ'י חלביא מערוף ענדהון רוח כאכיר מאן לסלגי
כאין מראר לור אל דוריסלי אב"ה לענדי ומאת וקברתו
פ'י קבור אל נלארה ולפיתו פ'י עכיה בון ולראיה

חש"מ פס דמסקיע"א כחדא חייב התקל"ז ליזירס וסכל
שריר ובריר וקיים :

המג"ן יוסף בכ"ד מנשק קלעויר יוסף
הכהן ארלאו ס"ט לוי ס"ט

עתה שאל ושאלו עפ"י אלו העדויות אם אשת מרדכי
סנו' מותרת לינשא לכל נכר די תלכא אם לאו

תשובה יודע דכתיב כי מוראי ההוראה אנכי
בפרט כערס החמורה אמנם ולא אנכי
בן תורין ליפטר ממנו יען כי אשת קשת רוח הדא
מסכנתא עלובה אשם וסאי יושבת תחת חומ' נהי
כתיב תמוריס ואין מושיע לה כי נפלה בככלי העינון
וכבר דו"ל קבעוס חוכה לפני כל יודעי דת ודין לחפש
חפוש מחפוש למען האל כנוק ישראל מכללי העינון
הגם הלום כי אין הפנאי מסכים עמדי לעיין מתון
מתון כדכר שבערוה וגמירי האי שמעתתא כעיה
דעתא לילתא לא כן אנכי עמדי מקור רוח שחל
להיות כחשבוני כי יבוא אלי העם כלל ופרעו ולא יתנוני
השכ רוחי ועכ"ז דחקתי את עלמני בכל מאי דאפשר
לגשת בארשת פקטור נמרץ מה שטוב לעיניך הדיו אני
אל אליהם אקרא יעזרני ע"ד כבוד שמו לילתו אכשל
כדכר הלכה וזה החלי וה' יעזר לי כי"ר :

ואומר כי מה שיש לספק כנרין שלפנינו כמה
ספיקות זה ולא ראשונה דמרדכי סנו' סא'
שגלת דכריו עם סנו' ס' וכן א"ל רוח כאכיר פ'י
תלבייה וכן כדכרי סער הכ' שהעיד ע"פ סנו' הכ'
שהנוי סא' א"ל רוח כ'כיר מאן לסאני וכו' נר' כדור
שכוונתו להודיע לאנשי חלביא מיתת מראר סנו'
ואשכחן למרן הגדול והקדוש כתשו' כר"פ קי"ד וז"ל
ואני ככר כתבתי את אשר עם לכבי רכל סנו' מתכוין
להודיע שמת פ' לא חשיב מלתא לדעת שום אדם וכו'
יעש"כ וכנ"ד מנמת סנו' היתה להודיע שכן אמר רוח
כדיר וכו' :

איברא כי בפרט הלז אליהם ראיתי עולים מן
האר"ש דכתיב הפירושים עמרו ע"ר מרן
הקדוש הללו ומרכי אחרוני זמנינו ראש ראיתי להר"כ
משאת משם כח"אס ס' מ"ר חפס על מרן כמ"ס
כתשו' וז"ל ואני ככר כתבתי את אשר עם לכבי רכל
סנו' מתכוין להודיע שמת פ' לא חשיב מלתא לדעת
שום אדם ה"ך מלאתי לרי"ו וכו' ונחית למשכוני
נפשיה לסכב פני השמועה לדעתו דלא תיקשי ליה
דמורה ואתי דכשיטת הר"ן איזל דס"ל דכל שכלו דכרי
סנו' בלתי קשר דכריס אחרים מלפניו או מלאחוריו אינו
מסל"ת דכיון שא' דווקא אחו' דכר לבדו כר' דכוונתו
להעיד ובסמוך לו כס' ח' דקו"ת ע"כ וב' דעת שפתיו
כדור מללו דלא כהר"ן שכתב וז"ל ולמ"ד דלא סוי מלת'
דאין לו קשר דכריס א"ל דפשטא דסנא עוכרי מוכחי
דאפי' אמר סנו' פ' מת בלא קשר לפניו ולאחוריו סוי
מלת' וכו' וכעני דכריס תמוסוס סס ולא זו בלבד שכתב
דמתכוין להודיע לא חשיב מלתא לדעת שום אדם וזו
היא שק' מן סא' דכן רכיס אשר אתנו גדולים ועלומים
חלוקים על הר"ן דכין זה כולם נקבלו באו לו ב"י סימן
ל"ו י"ז וכו' וא"כ מה הלשון או' דמתכוין להודיע לא
היה אדם שקראו מלת' והוא פלא וז"ע עכ"ל הר"כ
מ"מ :

הוא ולא כעו' הוכחה כדכריו שלא בא להודיע כלל ענין המיתה דאף שהוא מודיע ענין המיתה לא נפיק ממל"ת ואין זה מחזקין להעיד :

ובזה נכוח ה"ל הכיחוד כי מ"ש מרן דכחונתו להודיע לא היו מל"ת לאו היינו משום דכשאו' קתם פ' מת הו"ל כחונתו להודיע דבר זה מרל"ה הקדים דברים אחרים מלפניה או מלאחרים שהיה הכחינה הקלה שאף כה החמיר הר"ן אלא כחונתו לכחינה האחרת דפחותא מינה דהיינו כשמעשו מוכיחין שכוונתו להודיע כחונת מכוונת מידי דאית ליה נפקותא מיניה לשומע והוא דבר הנלמד אליו דבכל כי ה"ל הו"ל כחונתו להעיד ואף לחכמי ישראל החולקים על הר"ן והרד"ך וס"ל דאף בלא קשר דברים רק שאו' קתם פ' מת הכא מורו דלא מהני דשאני קתם דלובא הוכחא ואין מעשו מוכיחין מכוונת מנחתו להודיע דבר הנלמד אליהם רק דסתמא קאמר פ' מת וכו' אף דהיו בלתי קשר דברים אחרים לא נפיק מתורת מל"ת כי למה יגרע ולא כהר"ן שמלריך הוכחה מתוך דבריו שאין כחונתו להודיע מיתה פ' כלל אכל כשמעשו מוכיחין שכוונתו ומגמת פניו להודיע דבר זה דנפקא ליה מיניה מידי אפי' הנהו אשלי דכרבי דפליגי אהר"ן וסר"ך מורו דלא מהני ואמטו להכי ק"ל למרן מההיא דמאן ה"בא כי חסא דכפי פשוט הדברים מוכח מתוך מעשו שכוונתו ומגמת פניו לבקש ארס מבי חסא להודיעו מיתה חסא באלו הדבר יש להם בו לורך ולכן הולך מרן לסבב פני השמיעה לדרך אחרת :

ודבר זה תחלה קיימתו מתוך הסברה ואחר מלאכתו להר"ב פ' מ' כשניות סי' כ"ז שתפס על הרב מהר"ח ז"ל שקרא ערער בנ"ש שהיה בלתי קיימת דברים וכתב לו הר"ב פ' מ' דהו"ל למיחש דעדיפא מינה דכחונתו נכון מוכיח שכוונתו מכוונת בא אליו להודיע מיתה פ' כרחש מרן הקדוש בזה והרב ז"ל הן קרס בזה חשא וז' יען דהר"א ס"ל אולי כהר"א פכא ולא עוד אלא שמרן כחכורו לא רמו מענין זה ושוכ תיקן נדון שלי אף לדעת מרן בתשו' ואחר כל זאת חזר הרב לרין על מ"ש בלתי קיימת דברים וכו' באשר יר' כל זה המעיין דמוכח להדיא כמ"ש שהם ב' ענינים נפרדים ולא הפס על מרן כי אם שלא רמו לו ככ"י ולא תפס שהוא סותר למ"ש כ"י וזה ברור למדייק ככל דברי הרב שם כי אין הפגמי מסכים להלריך על כל קץ וקץ :

איברא כי לא הכיחתי כחונת הר"ב פ' מ' כחפוסה זו שתפס על מהר"ח דרדחייש להחיל דהבן דכעו קשר ליחוש דעדיפא מינה דא"ל נו סאכוס נאדרה דמשמע שכוונתו מכוונת בא לו להודיעו ואחין להחיל דמרון וכו' שהרי מהר"ח פ' בתשו' הקודמת רמי דכרי הר"ן אהדרי מהכא אהשו' דמונפלו"ר דמשמע מינה דס"ל דלא כעו קשר ושאני להו דרוקא בשכא הגוי אלל הישר ואמר פ' מת דמוכח דלא בא כל עיקר אלא להודיעו דבר זה בלבד כהא ודאי אמרי' דמתחבין להעיד וכבנין דא הוא שהלריך הר"ן קשר דברים דלובא מינה כי אין כיחתי להודיע ענין המיתה כחונת מכוונת רק לנוד לו או כמתמים וכיולא בזה אכל ההיא דמונפלו"ר שכל הוא אלל הגויה וספרה לו מעלמה הו"ל בארס שמשפר לחכרו ולא נפיק ממל"ת ולא כעו הקדמת דברים וכו' ע"כ וחלוק זה שחלקו מהר"ח פ' שהיא בתשו' שאלה רשנת התי"א כהר קדמו הר"ב פ' מ' עלמו

והנה לכאורה הנה מקום אחי לו' כי דין גרמא ליה בהתעלמו להק' על מרן ומפליא לעשות יען שהוא ז"ל הכין כי מה שהלריך מרן כחנאי המל"ת שלא יהיה כחונתו להודיע הוא מסוג אחר עם מה שהלריך הר"ן קשר דברים דלא ודא חרף הוא דהא מירי הוא טעמא דהלריך הר"ן קשר דברים משום דאז אמר בלא קשר רק פ' מת קתם אמרי' דכוונתו להעיד ואין מוסיף לה לו' דאין כחונתו להעיד רק להודיע הודעה בעלמא דכוונתו להודיע הודעה בעלמא היינו כחונתו להעיד והיא היא וזאת אשר דיבר מרן דכחונתו להודיע בלא שאמר קתם בלא דברים אחרים שזה מורה שכוונתו להודיע מיתה פ' וכל כחונתו להודיע היו כחונתו להעיד וא"כ דכרי מרן הן הם דכרי הר"ן ומזה נמשך סותר הקורס :

ולכאורה לא פן ארמא אנכי כעוניו אלא שהם כ' ענינים נפרדים שניין דא מן דא הן קרס לריך לכאד דהיכא חרי גווי מתחבין להודיע יס מודיע דבר לשומע בדרך המספרין ספור מה שקרה בחדשי העולם ודכרי הומיס יחד להעביר הזמן ולענג נפש השומעים שכן דרך העולם שנמשך לב הארס בשמעו חרשות כמולי דעלמא ואין כחונת המנוד באלו מודיע לשומע דבר שיש בו איזו לורך לשומעו ונפקא ליה מיניה כזה נפקותא רק כמספר ספור בעלמא שלא כחונת מכוונת להודיע לשומע כי אם כאקראי בעלמא דאתרמי מילתא והיו לאחרים ולהעביר הזמן חרשות הוא מנוד ולזאת הכחינה הנס הלוס שכוונת המנוד להודיע לשומע דבר שלא היה יורע כו"מ אינה נקראת בעלם כחונתו להודיע רק כשם מושאל ואינו נקרא בעלם כחונתו להודיע וא"כ דבר שהמנוד כחונתו מכוונת כל' מגמה' להודיע לשומע שהוא דבר הלריך אליו ונפקא ליה מיניה מידי דנפק' לשומע אוקו ולזאת יקרא בעלם כחונתו להודיע וכחינה זו חמורה מן הא' דנראה שכוונת הגוי להודיע דבר של עדות ולסמוך על עדותו כמיתה פ' ולהשיא את אשתו והו ממס כמתחבין להעיד וכמה יבין מה היתה כחונת המנוד אם לכחינה א' או לכ' הנה זה מבוחר מכח הסברה שאם דכרי הגוי או מעשו מוכיחין שכל להנוד דבר הנלמד לשומעיו כגון שאו' דעו לכס או שהיה מבקש מי מכיה פ' יס להודיעו שפ' מת או שכל הגוי בקום עשה אלל היהודים להודיעם או שראה יהודים עובדים וז"ל ממקומו והודיעם שפ' מה דבכל כי האז מוכח שכוונתו מכוונת בא להודיעם מידי דנפקא ליה מיניה שום נפקותא ושמן דבר הנלמד להם אכל אם הגוי בדרך הלוי כאקראי בעלמא אתרמי והנוד כמספר ספור מה שקרה איברא שדעתו להודיע לשומעים קדוש שלא ידעו בו מ"מ אין שום גלוי והוכחה כדכריו וכמעשו שכוונתו מכוונת פניו להודיעם דבר הנלמד אליוס ונפיק להו מידי דנפקותא אלא כמספר בחדושי הש"ו והנה אפי' ככחינה זו דקילא ס"ל להר"ן והרד"ך ז"ל דלא מהני כיון דס"ס דעת הגוי להודיע לשומע דבר שלא חרש שלא ידעו ואין זה נקראת מל"ת ודיינינן ליה כחונתו להעיד ואינו נק' מל"ת עד שיאמר דברים אחרים ואנב יאמר פ' מת דכעו' הוכחה מתוך דבריו שאין כחונתו כלל להודיע מיתה פ' רק עיקר כחונתו לדברים האחרים ואנב הולך להזכיר המיתה וממילא ידעו' אן שמת פ' והחולקים על הר"ן וסר"ך ס"ל דלא כעו' קשר דברים אחרים ואף שאו' פ' מת קתם מל"ת

להודיע לנו מיתקו חין זה מל"ת ובמחכונ להעיד רמי ולא מהני חלל עד שיאמר דברים אחרים כגון חו"ל לפ' וכו' רלושקמע שאינו מודיע לנו המיתקו רק שהוא כמחכונ או מתמיה וכו' וכן הם דברי הר"ן שהלריך קשר דברים שכת' שכל שאותו דבר לבדו אינו חלל כדולם להודיע אותה דבר בעצמו ואינו נאמן דאם איתא כמ"ס לעיל דלא קא ממעט מרן ז"ל חלל כשמעשו מוכיחים שבכוונה מכוונת מנמחו להודיע לנו מיתקו הא בלא' סתם פ' מת שפיר מסל"ת הו"ה ח"כ למה הלריכו הרמב"ם והריב"ה שיאמר חו"ל לפ' כיון דהתם חין דבריהם אמורים כמעשו מוכיחים רבכוונה מכוונת בא להודיע רק שאו' חני דאיתא לפ' שמת חלל ודאי דכלל נוונל ל"ל כן וכיון שמרן סובר דברווקא קאמרו הכי הרמב"ם והריב"ה ח"כ עכ"ר משום דס"ל בהר"ן דכלל קשר לא מהני חף כשאין מעשו מוכיחים רבכוונה מכוונת בא להודיע:

ואמרו להכי שפיר קא ק"ל להרב מ"ן בפר הכי על מ"ס מרן כתשו' הנז' וז"ל ואני כבר כתבתי וכו' וכאשר הכאלי לעיל דבריו שהרי חו"ל כתב ככ"ו שמהר"ט כתב לו שדאיות הר"ן הם חלוטות וסבכל כ"ד שבסאלוטיקי המנהג להתיר חנוי חיס פכ"פ מה אע"פ שלא יקרים שום דבר וכלבר שלא יכוון לא להסיר ולא להעיד ע"כ רמשמע הא להודיע הו מל"ת וגדולה מזו כתב כשם רבו מהריב"ר וכו' שהיו שם כיונו להודיע שהרעום הו ועוד הק' מוכיח וביה כתשו' וכו' ועל מה שהק' מרן שם על הר"י והר"א והר"ט וכו' ע"ש:

אחר כתבו כל זה דאיתו להרב הגדול מהר"ר שלמה הלוי ז"ל אב"ד של אוזמיר כתשו' הובא ביד אהרן חא"ה ח"א בנאספות סי' ט' שרלה ליישב דבריו מרן ליישב מה שהק' עליו הר"כ מ"ן באשר עלתה ע"ד ראשונה חנכי בעוניו וז"ל אמנם לכא' חל תכלית כוונת מרן נדק' בדבריו שלא הזכיר בכל דבריו חללה תשו' הר"ן ולא ייחס אליו סברא זו לא כל דבריו ומשאו ומתנו ע"ד הגמ' לכן אומר דלא נחית הבא לדבריו הר"ן ודבריו הר"ן לחוד דכללא כיוול הר"ן רכל שמתחיל לרעד בלא קשר ענין מחכונ להעיד מקרי וכו' אמנם הרב ז"ל חילו דסבר דלא בהר"ן דאפי' בלי שום הקדמה מסל"ת מיקרי מ"מ ק"ל כהנהו עובדי דמתכונ להודיע ולאו משום שספר הענין לבדו חלל משום דמכריו מאן איכא כי חיואי שני' שכוונתו להודיע לב"כ שמת וכפרט לפי הנחת מהרש"ס והר"כ פ"מ וכו' שכל לפתח חיואי ושלא מאן איכא כי חיואי וגדל הקושי שני' שהיה מתכונ להודיע וכו' עד ואס"כ שז"ס היה חו' חנוי שכיב חיואי בלא קשר לא הו"ס ק"ל מודי דשפיר מקרי מסל"ת דלא כהר"ן וז"ש משמע שהיה מודיע לטו דשכיב חיואי וכו' חנ לא מקרי מסל"ת דאין לך מתכונ להעיד גדול מזה וכו' עד ולא נחית עתה לפרש חס מדבר בלא קשר ענין מקרי מתכונ להודיע או מל"ת כי כל כוונתו להכריח דמתכונ להודיע חיואי חו"ל לכו"ד מקרי לאפוקי דלא תיסק הרעתיין דכל שלא בא לכו"ד חיואי מתכונ להודיע לא מיקרי מתכונ להעיד דאין ערות חלל ככ"ר וכו' ע"כ ואוכ הוק' לו משו"ד מה שדחה מרן דבריו הר"ט וכו' וחור ויישבו ע"כ שהעלה ארוכה לקו' הר"כ מ"ן והן הם הדברים שעלתה ע"ד ליישב למעלה:

ועם נסיקת הרצפה אחר ההסקפה והדיוק בדבריו מרן ז"ל נר' שלא נתכונ לזה רק שכוונתו לאיתו

עצמו לחלק כזאת חות באות כח"ג סי' ל' שהיתה כשנת ההר"ר כאשר יע"ש אמור מעתה דגס הר"ן לא חתמה למילתיה חלל כשמעשו מוכיחים שבכוונה מכוונת בא להודיע וכו' חו"ל חלל חששת מרן כתשו' דבשמעשו מוכיחים לא הו"ס מל"ת ודא חלל חלל לפי זה החלוק שחלקו ליישב דבריו הר"ן וקומן לרבר שבחשו' שכת"ג אחר שקיים הר"כ פ"מ חילוק זה כתב חו"ל וכו' הכי וכו' הכי כבר רבו וחלקו על סברתו כמ"ס מתשו' מהר"י טאיעאלאק ז"ל וחק' מדבריו הרב ב"י משפט דבריו שככ"י נראה שהוא נוטה להקל וחק' לפי' שכתשו' סי' ז' ששם נר' שנוטה להסמיר במת' לבר מ"מ הא כבר משכן נפשיה ופי' ככהיה דמאן איכא כי חסא דהיה הקדמה דברים מקרי שכוונתו היתה ששמעו ויחלוננו עליו ולאו כוונתו להעיד היתה מעתה חף ככ"ר וכו' עד כאן. הרי להדיא שוונ הרב דעת הר"ן וחששת מרן באופן אחר וקנורס לזה הוא החלוק שחלק ראשונה דהר"ן לא כן דינו חלל כשהנו מעשו מוכיחים והיונו ממם היה דממ' סי' ז' והרי כאן עשה דבריו מרן כקורין מהכ"י חל התשו' דסי' ז' וכתב דממ' משכן נפשיה היה דחשק וחיואי שיש כה קדימת דברים:

וא"כ קשה כי מה חפס על מהר"א ח"כ ככ"ר דהו"ל למיחש להדיא דממ' דעדיפא מרשה"ן והלא לפי אותה החלוק דבריו הר"ן ומרן כחרא חלו וחיך לא חפס על מרן שהוא הפך מהכ"י ולא חפס עליו כי חס שלא רמו לזו ככ"י דמכאור דאית ליה שסם כ' עניינים וכן מרן' אחרים ידאם המענין באופן כי לעת כזאת לא זכיתו להכין אמרו' קדוש הר"כ פ"מ:

אחר כתבו זאת דאיתו להר"כ מ"ן כח"א סי' ו' וסי' ח' שעמד בדבריו מרן הללו כאשר הק' הר"כ מ"מ וגר' מדבריו שם שהכין דחששת מרן כתשו' חו"ל חלל מילתיה דהר"ן שכת"ג חו"ל ומהר"ק כתשו' דף קי"ג וקי"ד הרי"ך וכתב דהרמב"ם והריב"ה חלו כשיטת הר"ן ע"כ והנה לא מלינו למרן שכת"ג שם שהרמב"ם והריב"ה חלו כשיטת הר"ן רק כשדקדק שם על מעשה דחיואי דמשמע שהיה מודיע לנו דשכיב חיואי וכו' לא מקרי מל"ת דאין לך מתכונ להעיד גדול מזה וכו' וכת' דלא מקרי מתכונ להעיד חלל כשכא לכ"ד חלל כשאינו אומר ככ"ר ואם אינו מוכיר חלל חשק מל"ת מקרי כיון שלא שאלהו חלל כן מעצמו וכו' הרי הרמב"ם והריב"ה דאפי' לא בא לכ"ד חלל מעצמו אמר פ' מת מקרי מל"ת כשא' חו"ל לפ' שמת וכו' מתכונ להעיד וכו' ע"כ כמלא שדבריו הרמב"ם והר"י הבריות דאפי' חו"ל לכ"ד לא הו"ס מל"ת ונאמן חלל דוקא כשא' חו"ל לפ' הא ל"ה חף שהוא חו"ל לכ"ד לא מהימן כשא' פ' מת סתם דמזה מוכח להדיא רכוונת מרן היא להשוות דעת הר"ן ע"ס הרמב"ם והר"י דחק שא' סתם מת פ' חין מעשו מוכיחים רבכוונה מכוונת בא להודיע חיואי הכי לא מהני חף שא' סתם ודאי רכוונתו להודיע מיתקו ואמנו להכי בענין שיאמר חו"ל לפ' דטולק מינה דאין כוונתו להודיע מיתקו כי חס לגור לו והיונו קשר דברים דבעי הר"ן חלל כשמעשו מוכיחים שכל להודיע אפשר דחק בקשר לא מהני וכמ"ס הר"כ מ"ס כסי' ו' וזהו שלא כמ"ס לעיל ליישב דבריו מרן:

דין חמת שזה מוכרחין חנו לאו ככוונת דבריו מרן דאף שאין מעשו מוכיחים רבכוונה מכוונת בא להודיע רק שאו' סתם פ' מת אפי' חאמרו' כיון שס"ס בא

עלמו מעלמו עין מהרש"א שהרי כתב בשלמה עובדא דווי לפרשא זיוא דרוס כעומכריתא דשכיב שפיר מקרי מסל"ת שהיה מתאונן על שמת והוא לא היה מודיע לנו שמת אלא שמתוך דבריו אנו למדים כן ע"כ הרי ר"ל הונח לו הדין דפרשא זיוא אלא משום קרימת דברים שהיה מתאונן עליו על שמת ולא הייתה תכלית כוונתו להודיענו מיתתו אלא על ההתאוננות ומתוך דבריו למדנו מיתתו ודאי הסתם לא ידע שום הוכחה בדבריו או כמעטיו שבכוונה מכוונת מבקש להודיענו מיתתו כההיא דמאן איכא כי תיזיל שיהיה מכריז שג' שכוונתו שהיה מבקש לבני ביתו דשכיב תיזיל ואם בדבריו מהרש"א למה לא הונח למרן עובדא דפרשא אף בלתי התאוננות ואף אם היה אף סתם פרשא דפומכריתא שכיב כיון שאין כמשמעות דבריו שבכוונה מכוונת מבקש ותפץ להודיע לנו מיתתו אלא ודאי האמת יורה דרכו שכל דברי מרן הן הם דברי הר"ן סק' שכל שאינו אף דברים אחרים שג' שכוונתו אליהם והודעת המיתה הוויא באגב לא מהני בשום דבר ואופן ומ"ש מרן כשיש אכל עובדא דמאן איכא כי תיזיל משמע שהיה מודיע לנו דשכיב תיזיל וכו' מלין לפרוש דכוונה כמ"ש מרן משמע לו דלפי הפשט נראה שלא היה שם שום התאוננות רק הודעת המיתה ודלא כמו שהסיק הרב ז"ל לפרשה שהיה כה התאוננות שהולאה מן הפשט ולא משום שהיה שם הוכחה מכת ההכרח או משום שכל לפתח ביתם דכוונה מכוונת מבקש היה להודיעם מיתת תיזיל וכדפריש מהרש"א ואהכי הוא דמקפד קפיד מרן דא"כ לא הו"ל למסתם סתומי והו"ל לרמוז קלת מזה ולו משמע שבכוונה מכוונת מבקש היה להודיעם דשכיב תיזיל וכו' ואפי' נאמר כפי מה שפי' מהרש"א נכלל לו שכוונת מרן היא להעמיד הקו דעובדא דפרשא משמע דאפי' בלתי משמעות שהיה מבקש להודיעם מיתתו לא מהני אלא א"כ יש התאוננות וכו' וא"כ כ"ס ההויא דתיזיל ר"ל היה להם לקיימה כי מלבד שלא יש בה קשר דברים אחרים עוד בה דיעותא שיש כמשמע שמבקש היה בקום עשה להודיענו מיתת תיזיל דכ"ס דנריעא ופחתת היא ותמהני על חכמת הר"ב מהר"ם הלוי ז"ל איך לא שח לבו לכל הכרחיות הלו:

ומלבר כל אלו הנם הר"ב מ"ן מק' למרן ממ"ש בכ"י שכתב לו מהר"ם וכו' וסיים בה וכלבר שלא יתכוון לא להקיד ולא להעיד דמשמע הא להודיע ואפי' שיתכוין בכוונה מכוונת מהני איכרא כי לפי קלורי אין זכ"כ הכרת שכול הדוחה לרחות רמתכוין להודיע הרי הוא כמתכוין להעיד ועוד הקשה הר"ב מ"ן ממ"ש הב"י בעובדא דרבו שם דמוכח מינה הסתם דכוונה להודיע כאשר יע"ש באופן שפי' מהרש"א לא יכלתי להולמו בדבריו מרן וקושיות הר"ב מ"ן אלוני לאפקועי:

שוב מנא אתי למהר"ם לכתב הלוי ז"ל כחש' כחא"ה ס' ר' פלפל באורך ודוחבר רב ועלום בכל דבריו מרן שכתב' הג"ל ומכלל תפס על מרן מההכרח הג' שכתבו דמוכח שסובר כהר"ן ואלו בכ"י כתב להפך וכו' וזכיתי שכוונתי לרעתו באופן כי אלו לא מלין למרן כחש' רק אותה לשון שכתב ואני ככתבתי את אשר עש לבני וכו' לא הוה קשה מ"ש עליו הר"ב משאת משה כי היה כידוע לי שבכ"ס ובאשר ישב מהרש"א כנאספות לולי אלו הג' הכרחיות אשר הם מחייבים אותנו לו כי כל

להותו דין שרן הר"ן דאף בא' סתם פ' מת כפי' קשר דברים ובאשר הכינה"כ מ"ן וסר"כ מ"ן מזה מכת ג' הכרחיות הא' הוא מ' שלמעלה רכיון דעיקר התולדה שהוליד ממנה מרן דין זה היה מדברי הרמב"ם והריב"ה דאף שהוא חזן לב"ד לרדך שיאמר אלו לו לב' וכו' והרי שם ליכא שום הוכחה שהיתה כוונתו להעיד בההיא שהיה מכריז וכל לפתח בית תיזיל כי היכי דנימא דמתכעו למימר אלו לו לב' ואפי' ה' כתבו דלא סגי בל"ה שמעי' מינה דאף בא' סתם מת פ' בלתי שום הוכחה עב"ז אלו לו לב' דאי לא אמרי' כיון דס"ס להודיע לנו ענין המיתה היתה דעתו אין זה מסל"ת וכוונתו להעיד דמי והוא היה דהר"ן:

עוד

יש להכריות זה מהכרת שני ממ"ש מרן שם וז"ל ולישנא דמל"ה הכי דיוק שאין כוונתו הודעת מיתת פ' כגון שאר' תפל על פ' שמת שכוונתו להתאונן עליו או שאר' פ' מת פתאום ותמהנו לדבר שכוונתו לספר איך אירעה מיתת פתאום הו' שאר' אנו ראינו לב' שמת כמה היה נאה הו' כמה טובה עשה עמי ומתוך דבריו למדנו שאר' פ' מת דאל"כ לא מקרי מסל"ת דהא מתכוין הוא לו' שמת אותו הפ' וכו' והיינו דמתמה תלמודא אלא כנוי דעדותו הוכי משכחת לה כל' כיון שהם הנוי א' מת פ' אפי' שלא יזכיר את אשתו לעולם אינו נאמן א"כ הוכי משכחת דעדות נוי ליהוי עדות דאם היה נאמן הנוי כשא' שלא בכ"ד מ' פ' מאי מתמה הוכי משכחת לה וכו' ע"כ הרי להרוי דעת שפתיו כדור מללו דמל"ת אינו אלא כגון שאר' תפל וכו' או תמהנו וכו' או כמה נאה או כמה טובה וכו' דמוכח שאין דעת הנוי למען ספר ענין מיתתו רק דעתו להתאונן או לתמוה או לשכחו ומתוך דבריו נלמד ענין המיתה דאל"כ רק שאר' פ' מת סתם ס"ס הרי מודיע לנו ענין המיתה ולא מסל"ת מקרי ולא מקרי מסל"ת אלא בשתכלית שפרו ה' הדברים אחרים לא אל המיתה גכ ממ"ש הרב דאלת"ה מאי מתמה תלמודא אלא נוי דעדותו עדות הוכי מ"ל נימא ליה בפשיטות כגון שאר' חזן לב"ד מת פ' הנה מפורש ואלא לדעת הרב דבאר' מת פ' אפי' חזן לב"ד לא מהני ואפי' סתם שאין מעשיו מוכיחין דכוונה מכוונת בא להודיע ענין המיתה אלא ודאי דס"ל למרן רבכל נווגא לא מהני אלא א"כ אף דברים אחרים דמוכח שכוונתו אליהם ואגב מקשר ענין המיתה וממילא ידעוין לה וזו היה דעת הר"ן שהלריך קשר דברים ולפי קלורי זו היא ראינו שאין עליו תשובה:

עוד

יש להכריות ג"כ הכרת ג' ממ"ש כחחלת דברי מרן וז"ל ר' רבשלמה גבי פרשא זיוא שפיר מקרי מסל"ת שהיה מתאונן על שמת והוא לא היה מודיע לנו שמת אלא שמתוך דבריו אנו למדים כן אבל עובדא דמאן איכא כי תיזיל משמע שהיה מודיע לנו דשכיב תיזיל וכו' הג"ה לא מקרי מסל"ת דאין לך מתכוין להעיד גדול מזה ע"כ והנה הרב מהרש"א להעמיד תי' דיוק מסופה דקאמ' אבל עובדא דתיזיל משמע שהיה מודיע לנו דשכיב תיזיל כל' דיש הוכחה ממה שהיה מכריז או שכל א' פתחם כפי מה שפי' הרבנים מהרש"ם והר"ב פ' מ' דכוונה מכוונת בא להודיעם הא סתמא אלו אמר שכיב תיזיל הו' שפיר מסל"ת ר"ל כהר"ן והדברים מתמיה' דאמאי לא דיוק מרישא אפכא ועשה

הם דבריו הר"ן כל דבריו כתשו' ומחזורת' כמ"ס מהרש"א כנחשפות הנ"ל כי תשו' זו רס"ו קרמה לדבריו שכת"ו ומה שלא הזכיר כתשו' להר"ן אפשר שבאותם הימים לא נודע לו דבריו הר"ן כתשו' ואחר נתחדש לו מ"ס ככ"ו ומ"ס בשאר תשו' והר"ר ביה מההוא רס"ו ו' ורן את הרין דלא כהר"ן :

וראיתי אחר כתבי כל זאת לרב אחרון הר"ב אדרת אליהו כס"ו ר"ק מ"א ע"ג עמר דבריו מר' שכתשו' הללו והמוכן מתוך דבריו שרלה ליישב דבריו שכתשו' עם דבריו שכת"ו כתרומתו מהרש"א רלעולם קשר דברים לא בעי ודלא כהר"ן ואלו אמר פ' מת סתם מהני אלא להנינו דוקא אם כפגעו בו בדרך הלכו מלא אדם יחודי ויסעור לו אכל אם בא הגוי אלא במתכוין להודיע דבר זה וא"כ אף שפגע בו ארזול ואתי אלא ש"ל כהדיא כי להודיע דבר זה מניר והולך ואף שלא ה"ל כפי' דק שמהוכן הדברים ניכר להודיעו קא מכוין לא הוי מסל"ת ואלו הם דבריו מרן שכתשו' עכת"ר ולפי קלורי אותם ההכרחיות שכתבו עומדיו לו מנבר כי מופת המה שדבריו מרן כתשו' ודבריו הר"ן כהר"א זולין ודא ודא חרף הוא :

מעתה לריכוין אנו לבאר משפט הספק הזה אשר אנו עסקים בו לענין דינא כי מן האמור יס' לזרד ול' כי אף שנחלקו כמעט רוב חכמי ישראל על הר"ן ומהרד"ק וס"ל דלא בעי' קשר דברים אחרים ושכן עמא דבר מ"מ שמה ו"ל דע"כ לא פליגי אלא בא' פ' מת סתם ולכא' שום הוכחה שהגוי כוונתו וחפצו ורלונו להודיע זה דק כמספר דברים בעלמא וחרוש מה שקרה ואפ"ה ס"ל להר"ן דלא הוי מסל"ת כי הן לו יהיה דק כמספר דברים מ"מ ס"ס ודאי שכל מספר דבר רעתו להודיע לשכנגדו חרוש אשר לא היה יודע בו ואין זה מסל"ת וכאלו מתכוין להעיר דמי אא"כ עד שיאמר קשר דברים אחרים שיהיה ניכר מתוכן הדברים שלא היתה תכלית כוונת הסיפור להודיע ענין המיתה דק להתאונן או לתמוה או לשכת וכיוצא בזה ואנכ הזכיר המיתה והלא פליגי חכמי ישראל וס"ל דאף שא' סתם פ' מת בלתי קשר דברים אחרים מהני ומ"מ אפ' דדוקא כהא הוי דפליגי משום שאין מעשיו ודבריו מוכיחין שבכוונת מכוונת מנמהו להודיעם ודיונינן ליה כמסל"ת וכדרך מספרים חרושי העולם אבל כל שמעשיו או דבריו מוכיחין שבקום עשה ובכוונה מכוונת מנמת פניו להודיעם ענין המית' כאלו הוא דבר הנלמד להם ונפיק להו מינה שום נפקותא אפשר דמודו רבוותא דלא מהני דכאלו מתכוין להעיר הוא ואף שהוא חוץ לכ"ד וכל כי האו מודו דמפקנא אית ליה מגדר מסל"ת :

וראיתי להר"ב מ"ץ שס' ולמהר"ש לכות הלוי ולהר"א אדרת אליהו הכיאו מערכה גדולה רס"ל להי"א דאף כמעשיו מוכיחין רבכוונה מכוונת מבקש להודיעם מיתתו אפ"ס מקרי מסל"ת ולא ממעטין ממל"ת אלא כשכא' לכ"ד א"כ חוץ לכ"ד כששאלוהו א"כ שהזכיר בדבריו אשת המת חנה חר מן קמיה הוא דבי' טורדום הכיאו בשם דורו הרמ"ס הוכיאו דבריו כתשו' הר"ב ל' אשכנזי ו"ל כס"ו כ"א וו"ל ולא עוד אלא שאפי' שנראה מתוך דבריהם שכוונתם להודיע שפ' מת כגון שכאו' לכותו והודיעו או שראה לחכירו כשוק ואלא לקראתם והודיעם ס"ו מסל"ת ומשיאין אשתו על פיו עכ"ל וסיום הר"ב ה"ו ו' ומעתה כנ"ד אפי' תימא דכוונתו היתה להודיע לא איכפת לן ולא מודי גם מרדכי

הרמב"ן ומפשט דבריו הרש"א ומפשט דבריו רי"ו מוכחי הכי אף שמתן כתשו' הגו' השואל לפי דעתו כדף קי"ד מ"מ הוא עלמא כדף קי"ח כתב בהפך ונסתקיע מדרביהם וזו היא דעת הר"ס כתשו' ס' ט"ל כהדיא ומהריב"ל בכמה תשו' וכח"ג ס' כ' כתב דאף בא' אמרו לבית אנשי פ' שמת פ' מקרי מסל"ת ולא ממעטין אלא בא' אמרו לאשת פ' ואף שמהר"ס אלשיך ו"ל כס"ו ק"ה חלוק עליו בזה וס"ל דלא שאני לן בין או' אמרו לאשת פ' לא' אמרו לאנשי בית פ' ראשיתו ככלל בני ביתו דק שהחלוק הוא בין או' אמרו לא' איה בית פ' שישמעו דבריו מ"מ עכ"פ בא' אמרו כמדינה פ' ולא זכר בכ' כעין נ"ד שאמר רוח כבוד פ' חלכא אף מהרמ"א וורה כי לא מועט דק בא' אמרו לאנשי בית פ' רבכלל הויה אשתו ומהר"ו טויטאסאק ומכמו דורו הוכיאו דבריהם כהר"ב ז"אב ו"ל כהדיא עובדא דמשה סוסי שאמר הגוי רעו ואפ"ס התירו כולם ולא חיווי למ"ס רעו עוד דקדק הר"ב אדרת אליהו דאף מרן פיר כיה כתשו' רס"ו ח' והעלה להלכה דכל שא' הגוי כלתי שאלה אף שמכוין להודיע כגון שא' רעו שפ' מת ששיר מסל"ת הוי ע"כ ואנכי לא מלאהי למרן שכתב כן כפי' דאף במתכוין להודיע כגון שא' רעו וכו' אכן נר' דמכללא איכא לדיוקי הכי ממ"ס מרן כדף קי"ח וו"ל א"ל רפשט עובדי דחיווי וחקא מוכחי דאפי' או' הגוי מת פ' בלי קשר הוי מסל"ת כל שלא שאלוהו תחלה ע"כ משמע דכל שלא שאלוהו מהני בכל גוונא אף דיריס מוכיחות רכוונתו להודיע כפשטא רעובדא דחיווי וחקא דמשמע מהפשט כפי פירש"י שהים מבקש בכוונה מכוונת להודיעם :

ג מהר"ש לבית הלוי והר"ב מ"ץ וסר"ב פ' מת כ"ב ס' ו"ך והר"ב אדרת אליהו כולקו אית להו דאף שמתכוין בכוונה מכוונת ומבקש להודיע ששיר מקרי מסל"ת . עוד מלאהי להר"ב החכ"ב הכיאו בשם מהר"י קאנרוטיו ו"ל כתשו' כ"ו בשם מהר"י מטרנו והדריט"ב א' והריב"ש רבולתו ס"ל דכל חוץ לכ"ד אע"פ שהוא מחזר עליהם להודיעם מסל"ת מקרי . גם מהרש"ס כתשו' ס' ח' ו"ט העלה דאף בא' רעו מסל"ת מקרי וסביא דאיה מעובדא דשמת סוסי שאמר כמו ואף מהרד"ך המחמיר שם לא החמיר אלא משום שאמר ממהה סוסי לא שמעתם כלום דנר' שהיה כתשו' שאלה וכזאת העלה הר"ב דרכי נועם בא"ה ס' ו"א :

ומאחר עלות כל הני דבריו ראונו לקולא אף בידים מוכיחות דבכוונה מכוונת מבקש להודיעם מיתת פ' ודאי רכוונתו נקט' והלכה ומורין כאשר העלו רובא דאיתיה קמן ומכ"ס בא' פ' מת סתם ואין שום הוכחה שבכוונה מכוונת מבקש להודיעם דשפיר מל"ת קוו ולא בעי' קרימת דברים אחרים להוכיח שאין כוונתו להודיע המיתה וכרעת סר"ן ומהרד"ך :

אמנם על כל אלה לכו מהסס בראיתי כמק' רבים לדכני הפוס' ו"ל שאסר שמורין הלכה דלא כהר"ן והרד"ך תוורין לתקן גרין יורהו אף לדעת הר"ן והרד"ך וחישי מיהא לדבריהם כ"ס כשמעשיו או דבריו מוכיחין דככו' מבקש להודיע גם אנו חוכה עלינו למלות מזור כנ"ד אף לדעת המחמירין ואחר החפוש דאיתו להר"ב ערות כיהוסף ת"א ס' ו"ד כתב וז"ל ועוד כיון דכנחן הלז אמר דבריו כקול רס בפני כמא יהודים שכן העיר לי הר' מרדכי ואמר כ' פעמים וא"

ה"כ הו"ל כמכריו דמסתמא לא מעייל נפשיה להכריו כשקרא ואפי' הר"ן יורה כמ"ש מקריק"א ומהר"ש סבב ז"ל איכרא שפסתי כתא' מרן ולא מלאחי לו שום רמו מזה דבי מכריו מהני ליה לאפוקי ממכריו להודיע ושאינו לריק קשר דברים רק שכתב זה מרן כשס הדיוט"א אמילתא אחריתי דכל שמכריו סנו כלא קברתיו ולא חיואי' לכדדמי וכו' ומרן שס השיג עליו איכרא רמהר"ש סבב הוכחו דכריו כתא' הר"כ תומה ישרים סי' קל"כ וקפ"ה כתב כן וז"ל אמנס דברי הרמב"ם והטור וכו' וכדתי מלשונם נר' דס"ל דאף חוץ לכ"ד שייך לר' נתכון הנו להעיד והוא כל שלא נתבאר בדבריו הנו אינו כדור או הוכחה שנו זה אינו מכין אלא להודיע חדוש קרה ומספר מעשה שקיה לכך כיארו וכו' דמוכח מהנהו גונו דכתבי אינהו דגוי זה מתכוין לספר מעשה קרה ודע"נ דלהודיע חדוש המיתה מכיון מ"מ כדרך ספור מעשה שהיה או' כנוכ' מזה דדווקא ככ"ה דלויכא הוכחה אכל חס אין הוכחה בדבריו הנו כלל וכנון שאמר הנו מעלמו דע לך פ' שפ' מת או נהרג וכו' לא ודאי דליכא למיתא שמה מסקר כיון דלא קאמ' מעשה שהיה אלא כך דברים קלים ומכין להעיד קרי' ליה דע"נ דחוץ לכ"ד קאמ' ועוכרא דחיואי וחסא כדווייהו הויא קלת הוכחה דחוקה לא מכריו אינו כשקרא וכו' ולפ"ז נקט' לדוריהו ז"ל דע לך שפ' מת או נהרגותו ל"ק ולא מירי לא חשיב מל"ת דאערומי קא מערים ומספור שקרא מדיהיב אדעקוהי ל' מירי נפקותא להוי להקך בדבריו אלא ואכשילם ולא הוי ל"ת עד דלכח מדברי הנו דמתכוין להודיע כדרך נכון שא"ל לו לחוס כלל כנון מספר מעשה שהיה או מתכוין עליו וכיוצא בזה עכ"ל:

דנה דברי הרב הללו לנו לעינים לנ"ד וילפינן מינייהו כ' חלוקים נכונים כעצמם הא' דכל שהוא מכריו כעוכרא דחיואי וחסא חוקה דלא מסקר וכדדאי שמרן ז"ל לא עלתה ע"ד לחלק בזאת דאי סבי מאי ק"ל כרך קי"ד מעוכרא דחיואי והולך לירחק ולהוליא מפסעט ול' שסס היה כמתחזק אכן לדעת מהר"ש סבב מהניא ליה אכרזתא לאפוקי ממכריו להעיד ואפי' כא' דעו וכו' כמבאר למעיון בדבריו ועוכרא דחיואי וחסא לפי פשט' יוכיחו שהיה מכיון לחזר עליהם ולהודיעם ואפ"ה קיימו חכמים דבריו והסכים בזה הרב עדות כיהוסף דכל שכל כהכרזה מפקא ממכריו להעיד והשתא כנרן שלפנינו כיון שא"ל הגוי הא' לנו הכ' דוח ככיר פ' תלכיה אין לך הכרזה גדולה מזוגס הנו הכ' כה ואמרו בקולי קולות כרחוב לעיני כמה יהודים שהיו נמלאים שס כאשר הוגד' אלו ושמעתי הער הכ' הנו' בשאלה אשר לפי הנר' שזה הדורו ששמע ממנו נסים הער ה' קיינו הוא ששמע ממנו ויוסף הער הכ' והרי לך שנוי הא' צוה לשלוחו הנו הכ' שיאמר כרכים כמכריו על שמו וכן עשה הנו הכ' וחוקה דלא מכריו כשקרא ואף שא"ל ר"ח ככיר כל' תלך ותודיע ואף הר"ן וסיעתו וידו דלא כעו קשר דברים ככ"ד ואף שלא הכריו כרכים אלא כל שהולך וא' כן פעמים שלם הו"ל כמכריו וכמ"ש הר"כ כרס שלמה דף ז' וע"ש:

ועיד אחרת למדתי מדברי מהר"ש סבב הנ"ל דכל שהנו או' בקצור דברים קלים כנון דעו שפ' מת כהא ודאי הוא דליכא למיתא שהוא מערים להכשילם ולא הוי מסל"ת ועוכרא דחיואי וחסא שאני

דהו ע"י הכרזה וכו' ואמטו להכי אף שאמר דבריו בקצור שכיב חיואי מהימן מטעם ההכרזה הא' ל"ה לא הוה מהמינן ליה משום שא' דבריו בקצור מת פ' שזה מורה שכוונתו להערים ולהעיד אכל כל שמספר מעשה שהיה ואומר ומודיע בן אף דלהודיע חדוש המיתה הוה מתכוין מ"מ כיון שהוא כדרך ספור מעשה שהיה כדרך נכון ואריכות סגנון מספור ומעשה כאשר קרס כודאי מוכח שאין כוונתו להכשיל ולהעיד רק כדרך המספרין ספור מעשים לכלתי שום תכלית אף שמגמתו להודיעם וכדברי הרמב"ם והטור שלא יש ספירת דברים כמעשה שהיה כאורך הולרכו לאותה הוכחה של ההתאוננות כאופן כי בשאמר בקצור פ' מת מגרעות נחו ואז מהני לן כהרא מחתתי או ההכרזה והיו' הסוד דבי חיואי וחסא או ההתאוננות וכמ"ש הר"מ והטור אכל כשמספר להם הנו' חוכן מעשה שהיה כאורך וסגנון הענין אינו לריק הוכחה אחרת כי מוכיח מחוכו שאין כוונתו להערים ולשקר רק לספר מעשה שהיה ואף שמכיון להודיע מיתתו מ"מ אינו כמערים ולהכשיל לאספרי כשקרא:

ולבי אומר לו שלזה עלמו נתכוין הר"ן ז"ל כתא' סי' נ' שכתב וז"ל ולענין מ"ש י"ס הנוי שכל לפנינו והמר מל"ת איש פ' מת לכר חס נאמר שהוא מכיון להעיד כל זמן שלא יקדים דברים אחרים דומיא דמאן איכא כי חסא או חבל על פ' ודומיהו אין ספק בזה שכל מי שמתכוין להעיד או' אותו דבר לכרו לפי שאין כוונתו כדרך ספור דברים ומו' שא' מל"ת אינו או' אותו דבר כפ"ע אלא בקשר ענין לפניו או לאחריו וכל שאינו או' שום ענין לפניו או לאחריו אינו או' ספור דברים אלא כדולה להעיד על אותו דבר לכרו ואינו נאמן וכולהו עובדי דגמ' הכי אינתהו והכי מוכחי עכ"ל ונראה שכוונתו כא' שכל מי שמתכוין להעיד או' אותו דבר לכרו הוינו שא' בקצור אותו דבר פ' מת לכר כלתי סיסדר ויספר סגנון המעשה כיצד היה וכיצד הודיע ואופן הענין על מכונו כדרך המספרין חדושי העולם שאז הוינו או' מסתמא ספור כעלמא הוא מספר לפי תומו לא שכוונתו לשום תכלית ולהעיד אכל כא' בקצור פ' מת כלתי סודר אופן וסגנון המעשה אין כוונתו לספור דברים רק להודיע מיתתו לאותה תכלית ולהעיד ומו' שא' מל"ת יכתן ככ' ענינים או שמספר כאורך סגנון מעשה שהיה שאז או' שסורא מספר ספור כעלמא כדרך המספרין וענין הכ' אף שא' בקצור אותו דבר לכרו דהיינו פ' מת יש לנו מקום לו' שיעיל בשא' אותו בקשר דהיינו שא' דברים אחרים כנון התאוננות וכיוצא שיוכן מזה שאין תכלית כוונתו להודיע המיתה רק אל הרברים אחרים ואם אינו או' ומספר סגנון הענין כמעשה שהיה וגם כלתי קשר או ודאי שכוונתו להעיד זה כ"ל כוונת הר"ן כלי ספק וכן הם דברי מהר"ש סבב ז"ל שאם אחת או' דאף שמספר אופן וסגנון המעשה אפ"ה מלך הרב שיאמר דברים אחרים שנוכח מהן שאין כוונתו להודיע המיתה רק כוונתו אל הרברים אחרים כנון ההתאוננות וכו' וזכרתי אנכי נדע המיתה א"כ מה זה שא' הרב שכל שמכיון להעיד או' אותו דבר לכרו לפי שאין כוונתו כדרך ספור דברים כי מי מלל להרכ שאף שמספר כל סגנון המעשה שאין כוונתו לספור כעלמא ולא הוי לו להרכ לומר אלא שכל שא' ומספר המעשה כלתי דברים אחרים אמרינן שמה כוונתו להעיד ואמטו להכי לא מהני עד שיאמר דברים

וקברתיו בקבורת הגולגוס כלור ודחיו רשפיר מל"ת ק"ו

דכוונתו

בעלמם שנוי הא' הנוד והנו רואים שהיה מל"ח אפילו הריב"ש יורה וכן הסכים סרס בנו בחא"ה סי' כ"ה רכל שספרו מוכיח ומתוך שחתו נוכר שאותו הנוד ספר כלי שיש שאלה סמכונן עליו ואפי' הריב"ש יורה וכו' ועוד כתב בסו' ל"כ דהכא ידוע מוכחות דלא שייך דרך שאלה כי מי ידע מאלו היסודים עד שישאל עליהם וכו' ע"ש וכוה ראייתו שהסכימו רוב האחרונים הלא כספתתם . המור מעתה כנ"ד שהנוי הב' הנוד רכרי הנוי הראשון בעלמם והנו רואים שהיה מל"ח ויכר שהנוי הא' כלתו שאלה הנוד לו ועוד כי לא ידע מזה היסודי ודאי אפי' הריב"ש יורה :

ב"ש שכבר פשטה הסודות דלא כהריב"ש אלא כהר"ן ומכריזו והריב"ש יורה ומרן קבעה להלכה כספרו הקלר ועם האמור פלטינן נמו מהסוד שכתב מרן כ"ו דאפי' לדעת הר"ן דס"ל דנוי מפי נוי מהני מ"מ לריב"ש יאמר הנוי הב' כפי' שהנוי הא' היה מל"ח רכנ"ד לא לריב"ש שחיו כיון שספר אותם הרכנים בעלמם ומתוך שחתו נוכר שהיה מל"ח מעתה הן אנו לריב"ש יאמר הנוי הב' שהנוי הא' היה מל"ח :

מה גם כי לפי מ"ש מהראנ"ח בחא"ה סי' ע"ד וס"ה והר"ב מקור כרוך סי' כ"ג שמה שהלריך הר"ן יאמר הנוי הב' שהא' היה מל"ח ותלוק עליו כזה הר"ב ח"כדוס"ל דאף בלתי יאמר הב' דהנוי הא' היה מל"ח דמהני הויט משום דכל חד לשיטתיה חול דהר"ן חול לשיטתיה דמל"ח לריב"ש הקדמת דברים וה"כ נהו דוראו לא חיושי לשאלת דמא' לו לנוד לשאל וכו' ואם באנו לו שגא מתוך שאלה וכו' או הויה אמתלא אחת ספר הנוי והנו כאלו להוסיף ואין לטולאכיות מלבנו מה שלא הוזכר בדברי הנוי מ"מ קדימת דברים שחידד להקדים מהא' ויענין שהקדים ואם באנו לומר שהקדים מהיכא חיותי לן להוסיף ולומר שחידד הנוד לו כקשר והאמנו"ל לא מהני עד שיאמר הב' שהא' היה מל"ח ודבריו היו כקשר וטוליהו רבנים מזה רביון שנתפשט סמנחג להחיד כלל קשר א"כ הלכה רווחת כהר"ב ח"ד דאף שיאמר הב' שאמר הא' לח' מהני וכו' ועש"כ :

והשתא כנודן שלשנו שהעלינו ארוכה לאותה דהר"ן שהלריך קשר דהכא כנ"ד יורה מצמה טעמיה דריב"ש דלעיל ממילא שמעיל הלא כעיל כנ"ד יאמר הב' שהא' כקשר אמרס וק"ל . ומרדכי עכרי כפרט' שלו דהא ראייתו לקר"ב יד אהרן בא"ה מהרורה קמא סי' יא הנ"ה אות' רכ"א שחמה על א' קדוש שהובאו דבריו כשער אפרים . שכתב וי"ל והרמ"ה הכי' בסו' ויש חולקין שהנוי מחוייב להזכיר שהא' היה מסל"ח וב"ש ישראל המעיד ששמע מפי הנוי שמוכרח להעיד ששמע מפי נוי מל"ח וחמה עליו הרב דהא רמאי כ"ש הוא אדרבה ישראל המעיד אלוה"ב רכ"ע עדיף טפי מנח"ה המעיד אכל שחמיר דעדיף נוי מישאל : זו לא שמענו וחמה על הר"ב שער אפרים כי חיד לא תפס האות על אמתו רכנ"ב ע"ש ואחרי כן קשת המוחלת אינו דואה שם דוח קיטא דהיבא דלענין עדות ישר' עדיף טפי מנח"ה כל כקרא מפי נוי אחר ויחיד ישר' לנוד להחמיר כשהעירי"ה ששמע מפי הנוי הוא ישר' ולא כהר"ב לפרש להדוף שהנוי הא' היה מל"ח יורה מכשהעירי"ה כל הוא נוי ויחיד דיותר לחוש כשהוא ישר' לל' שלא היה הנוי הא' מל"ח רביון שפוס מנח"ה דכיון לישראל שיש כפוקתא אמרי' דשמא הוא משקרי כדלכאסל לישראל ולכן לריב"ש כיונה נמורה למען דעת שהיה מל"ח בלתי אכל

דכוונתו היתה שהיה מכקש להודיע לכני כות' חיוהי שהיו שמחים וטובו לכ' כדו' שיתאוננו ויטפידוכו כ"כ כנ"ד מה שאמר לו נוי קאביש נאדם היה יעקב וכו' שכוונת הנוי להודיע לשלמה מיתתו של יעקב כסיה ממכוריו כדו' שיראנ עליו עכ"ל כקט' מרדכי הר"ב פ"מ דכל שאר לקדוהו הו' מכוריו פלטינן מערעור מרן רכל שמוכית שכוונתו להודיע לא מהני רביון שאמר לאוהביו וקדוהו הין כוונתו להודיע ולהעיד אלא כדו' שישפידוכו ויתאוננו עליו והנו תמיה על הר"ב פ"מ דאין כחלוק זה לא העלה ארוכה לקמיה לערעור לריכות הקשר שהלריך הר"ן ולא הונח לו אלא מערות הב' של הנ"כאן אשר יש בו מן הקושי בהיות מל"ח בידו חיליק זה שחלק הוא עצמו אשר מל"ח בו שפוק לאותו ערעור של מרן שהא' חמור ויחד כ"ש לענין קשר דברים דקיל מיניה ושמה דהר"ב וי"ל הנה הנה לו זה הטעם אלא להוכיח מערעור מרן דלא לשחמע מריהו ערעור שכוונתו להודיע ולהעיד אלא לומר שכוונתו להודיע לזה שהא' אהבו להאזין עליו אכל לענין קשר דברים שהלריך הר"ן דליקו מוכיח מתוכו שאין כוונתו הודיע המינה הלא לרבים אחרים ס"ל כ"כ אין מושיע כמה שאר' לאוהבו להפוקי ממאי רמזריב"ש קשר דברים אלא כ"כ יקוה קשר דברים כפועל וזה היה הסך מ"ש הר"ב סס חיו ודוק :

ומ"מ לדעת הרב סס חיו כחומר לאוהביו וקדוהו פלטינן נמו מהבית דקשר דברים ומעתה כנ"ד שאמר הנוי הראשון לט' חות באכיר פי' חלפה אשר מכללם הם קדוהי המק' ואוהביו ונעורעו רומיה דהיה רעמר כראש ההר וכו' שכתב הרב סס חיו' דלא כפי קשר כיון דכלל בני העיר הם קדוהו וה' כדכוונה דכונתו כדו' שיתאוננו עליו ויטפידוכו קדוהו ואוהביו ורעיו אשר הם מכלל בני חלפט ומא' שלא פי' לו שילך לפ' ופי' שהם אוהביו וקדוהו המת שמה לא היה מכיר כל אוהביו ורעיו וקדוהו כפרטות ולכן ח"ל דוח ככיר פי' חלכיה אשר כזה נכללו כולם ביחד וכוונתו שיתאוננו עליו ויטפידוכו לא להודיע ולהעיד ובהכח פלטי' מתדתי מההיא רחוישי' דשמא מנמתו להודיעם ככוונה לאזהר הכלות ולאסגודי מכיון ופלטי' מקשר דברים ודוק :

ומעתה נחבר לו הספק הב' דהוא מ"ל כנ"ד דלכאורה משמע דלכא' קשר דברים אחרים ולחוש לדעת הר"ן והר"ד הנ"ה הלום דכמעט רובא דרובא דכוונתו ומרן מכללם זאת הלכה העלו דלא כפי' קשר דברים הנה על הכל מכמה טעמי תרילי הא' דירן אף הר"ן והר"ד יורו וכדבר האמור :

ומן האמור כזה נסעה ונלכה לצדד ספק ב' דלכא' לטפידוכו כנ"ד דהוי' נוי מפי נוי מל"ח וכבר מודעת זאת דלהריב"ש וי"ל לא מהני כיון דהנ"ה דנוי מל"ח חרוש הוא הדודלא לוסקף עלם אוכרא דלכאורה היה מקום לספק ולו' דכנ"ד אפי' הריב"ש יורה עכ"כ לא הודע נוי מפי נוי הלא כשהא' הב' ששמע מפי נוי הא' כואת וכואת אכל כשהנוי הב' כא' כשליחות הנוי הא' כנ"ד אף הריב"ש יורה שהב' הוא במקום הא' שכל כשליחותו ושלוחו כמותו אף דכעלמא הין שליחות לננו ועדין לכי נוקפי ויש לצדד בדבר ולחיות שהין הפנהו מקבים לא וכלתי ללכך ולכרה פרט קלל חמנס ראייתו להרב המכ"ט כח"ב סי' ק"ד שכתב דע"כ לא פלוג הריב"ש אלא כא' הנוי הב' שא"ל הנוי הא' פ' מתאמת לא מהני וכו' אכל כנ"ד הרי הנוד רכרי הנוי הראשון

נ' ליהו"כ ד' נראה שאינו כן והכי נראה מדברי הרא"ש והנ"ס שהרי מהר"ם בקונט' הענונה ד"ג דקא ראה וז' מ"מ כתב שהאמת בדברי מהרש"ם וע"כ לא איסתפקא ליה להרי"ב מהרי"ל ו"ל כח"נ סי' כ' אלא משום שכל לקחל שהוא כמושכ כ"ד וכו' עשה מעשה כתשו יע"ש וא"כ מולל הוא כ"ד גם מזה הערעור כיון שלא הניד לו כמושכ כ"ד ולא בקהל :

עוד

יש לספק ככ"ד דשמא הנוי הא' שקורי משקר לאוזה תכלית טובה הנאה ולכן דיבר כזאת כדי שיתקו לו רב חכ"א ורב חכ"א על שאסף אותו אללו כחיים ונחלם שם ואף כי אחרי מותו שקבר אותו בכ"ה וכו' כהיה דאמתלאה שכתבו ו"ל וכו' לזה או' כי אין לספק בזה ככ"ד דרא' שזה הנוי הא' היה שר בית הסוהר בחלכיים אלל הא' מיר וכתב לו מפני הא' מיר לפי שכתבו מכית הסוהר חסורי הא' מיר והוא לא ידע ואשם וכו' כי לא יוכל לחזור שם וא"כ ממי ממתיק לקבל טובה הנאה ועוד דע"כ לא חיישי' להכי אלא הוכח דמוכחא מילתא טובא וכמ"ש מרן בתשו' ובהיה תשו' דמור"ם שהביא ככ"י וככ"ד לא מוכחא מילתא כלל שאין בדברי הנוי שום רמז כי לקבל מהם טובה הנאה הוא מלפס ואין לנו לבדות מרעטנו א"כ איכא אמתלאה דמוכחא טובא וזו אינה לריכא לפנים שוב מלאתי להרא' ש' ו"ל כתשו' סי' ט"ל שכתב גדולה מזו על גוי שהיה מכקש בני ביתו של משה פוטוי וא"ל שלמה הוא מכקשם וא"ל שמלא מת וקברו כתב דלא חיישי' שהיה מכקש מהם שום טובה וכו' יע"ש ולא חייש הרי"ב דשמא שקורי משקר לקבל מהם שום טובה או להתפארות שעשה חסד עם המת עוד ראיתי למהרי"ט ו"ל סי' ל"ו דכמה שא' הנוי פ' היה עמי בדרך ומת וקברתו לא חיישי' לראשכותי נפשיה שעסק כנ"ח ונס בדרך לא נתעלל מלקובו ולא מכעיה הק' אלא חפ' כהיה רס' בני אדם שתפארת לו מן האדם שנ"ח עם ס' בני אדם ולא נתעלל וכו' ע"ש והשתא כ"ש ככ"ד שלה כה הנוי הא' עלמו לחלכיה וספר להם אלא שגלה דכרו ע"י שליח ונס שלא היה מעותר לבוא לחלכיה וזה כדור ומכאן מרר כספרן של דריקים קמאי וכתרתי :

עוד

יש לספק ככ"ד שלא הוכיח אלא שמו ורכנן כתראי תשו' להחמיר וכולו תלתא כדרא' כענין שמו ושם אכיו ושם עירו וסנה לזה הומר דלפי דברי העד הא' שאמר רוח בכיר פ' חלכיה הרי שם עירו אמור ומלאתי ממש כענין נר' שהביא הרי"ב ויר אהרן כסו' ו"ל הנ"ס העור אות שמ"ח כשם הר"ב בית יעקב דכשארמר העד תורענו למקום פ' שבעל פ' המכונה פ' מת הרי שמו ושם עירו דכיון שאמר שיכתבו למקום פ' הרי שם עירו אמור וכו' וסוף חיה דכ"ד ודבר זה מפקנא חיה ליה מהקד' דמהרי"ו והכי נראה מרן כ"י כח"ס סי' י"ז שדקדק בדברי הרמב"ם שכתב אמרו לו וכו' כשתלך למקום פ' א"ל יתקן' מיכאל מת דמקראמר כשתלך למקום פ' הוי כהזכרת שם עירו ואמרו להכי תלתא כדרא' מלך לייכו וכו' ע"כ דין מיינה ככ"ד שא"ל רוח בכיר פ' חלכיה דהו"ל כהזכרת שם עירו :

וגדולה

מזו כ' מהרא"ש סי' כ' שאם שאל המל"ת ליהודי אתה מעיר פ' והש"כ אין ואמר הנוי הרגו את פ' הוי בקוביך שם עירו וכ"כ רבנן כתראי ואף לפי שטע האחרת שכתב הרא"ש בתשו' סי' ע"ו דהא דקאמר כשתלך למקום פ' אמור להם וכו' אינו

אכל אם הוא מספיק לבני לויכא שום נפקותא להפא' נוי אם מת אותו פ' ואפי' אם שאל זאת ועוד אחרת שכן דרך אנשי ישראל לשאול על חבניהם משא"כ הנויים ולכן השכל מחייב יותר כשהערב' הוא ישר' שלריך שיכרר שיחיתיו שהנוי היה מל"ת ודוק : שוב ראיתי בקונט' הענונה להר"ב בני דור ס' ל"ו שכ"כ כשם הר"ב משא"כ בנימין יע"ש :

ובשרם

נקרב אל הספק אומר מה שראיתי להר"ב בני דור בקונט' הענונה סי' תק"מ שכתב שאם בא נוי ואמר פלוני לזה לי שאכא לכית פ' ואומר שמת חשיב מל"ת דכל מ"י דקפדין לא הוי אלא שלא ואמר הנוי ע"י שאלה וכאן מה לי או' מת מ"ל או' פ' לזה לי וכו' וככתב עוד דיש לנמנס קלת לסכרת מהדר"ך שהיה הכ"י שלריך הקרמת דברים עכ"ד והנה ככ"ד מולל הוא אף לאותה דהר"ך כיון שהנוי הכ' הדוריו דבר כפומכי וכדרכו בכתיו לעיל ואמרה לכמה אנשים פעמים ג' וא"כ הוי השני כמכרו וכמכרו לא בעינן הקדמת דברים וכדרכי' לעיל וגם שספר קנטון המעשה באורך וכלל כי הא' חפ' הר"ן יורה מה גם דאפשר דכל שהוא שלוח מאחר שמה דלא מלריך הר"ן קשר דברים : עוד סיים הר"ב בית דור וז' עוד לריך לכא' אם יש לתוש כיון שידע שלריך הדבר לאמרו דילמא כרה דברים מלכו ואמר מה שלא שמע ע"כ ונר' כוונתו דכיון שזהו ישראל המשלח שילך לכית פ' ויאמר וכו' ממילא מכין הנוי דוריו ישראל המשלח לאוזה לורך ולהיות תכלית שלחו כשליחות זה ולריך הדבר לאמרו ולכן נוחס דילמא הנוי מקלקל או מוסיק בדבריו על מה שזהו וברה מלכו יותר על מה ששמע כי מין שיש לישראל לורך כהודעה זו וחסף היותי לבדר וללכן פרט זה אינן לאפס פכאי לא אוכל להאריך רק או' דדוקא לגבי משלח ישר' שזה באזהרה לבני שלוחו שילך ויאמר לכית פ' שמת הוא דא"ל שבורה דברים כיון שמרגיש שיש חיות נפקותא מזה לישראל ולריך הדבר לאמרו וכפרט שזה ישראל המשלח שילך לכית פ' כהא הוא דיש לספק אמנס ככ"ד שהמשלח הוא גוי ונס לא לזה לו שילך לכית פ' אלא סתם רוח בכיר פ' חלכיה דמוכח שאין כוונה לשום תכלית ונפקותא רק להודיע הודעה בעלמא וכלל כי הא' לויכא למוחש שברה דברים מלכו וכפרט כי הדברים מלך עלמס מוכיחין כי כנים המה :

עוד

אחרת יש לספק ככ"ד דכיון שהנוי הא' א"ל לבני הכ' רוח בכיר פ' חלכיה והכוונה שידוע ברכים וכהכרזה ולפי הנשמע אשר מזה פלטינן מהקד' ערעורי דלעיל אלא דממקום שכתבו להעלות מזור שם כפל שדור כערעורא אחריתי והוא דכל שמלוהו להכרוי ברכים וכה עשה כאשר הונד אליו ושמעתי שוחר מנ' נמלאו ברכים כאשר דבר הדוריו אלה הרכים וכל שהם ג' נוחס דשמא כבא לכ"ד דמי דקו"ל דהוי מתכוין להעיר ולא מהני לזה אומר דמלכר כי לפי הנר' שמה שהניד לנקים העד שכתב בשאלה לא נמלא שם אלא הוא לבדו ושמה אח"כ הוא מה שאמרו הנוי ברכים והוי כאלו תתלה אמרו חוץ לכ"ד ושוכ אמרו ככ"ד שהעלה ו"ל דמהני עכ"ז כיון דדילמא תתלה אמרו ברכים והרי נפסלה עדותו ושוכ לא מהני מה שא' אח"כ חוץ לכ"ד מ"מ על כל אלה רואה אנכי להרי"ב מהרש"ם ו"ל בא"ה סי' ר"מ שכתב ע"ד חכס אחד שנסתפק אם ספר לנ' יהודים או הו' ככ"ד וכתב הוא ו"ל דכ"ד שאמרו הו' מושכ ועד כ"ד אבל כמ"ש דמפני שאמר כן כפני

אינו ר"ל כשתלך לעירו שהוא מקום דירתו אלא כשתלך לשם שהוא המקום שאלו משם כשבא למקומו וכתב מהרש"ם בקונט' דכ"ח ע"כ שנסהרה"ש בתשו' הכין כרכיו הרמב"ם דמיוני בלא הזכרת שם עירו ועכ"ר לריק לו' שהוא מקום מעברו וא"כ כנ"ד שאלו הן זה מיראד שהיה תושב חלבייה רק מרא"ד אחר שעבר על חלבייה ומשם ולא והלך לטור מ"מ הנו' לפי שטעו זו מכאור שם דלא כעין תלפא כחרא ובשמו ושם חביו סני או בשמו ושם עירו והכא הא איכא שמו ולענין שם חביו נמי איכא כרכענין מימד קמן וזו אינה לריכה לפנים :

וגם כרכיו העיר הכ' שלא הוזכר שאלו רוח ככיר פ"י חלבייה כי אם רוח ככיר נואן לסאני סתם וכא זה הנוי הכ' לחלבייה והודיע להם שם אינו לריק להזכיר שם עירו דהא עלה קאי וכללו הזכיר שם עירו וכמו שיר' המענין מערכה גדולה דס"ל הכי עיין ביר אהרן קי' ו"ו במהדורא קמא הגהת הטור אות ש"י שהכא כמה גדולים דהכי ס"ל וכי תימא הא נותא כרכיו הנוי הכ' דתלין שהוא כעני שהזכיר שם עירו כיון ששם בחלבייה בא והודיע להם אכל כרכיו הנוי הא' שהוא העיקר כריותהו הרי לא הוזכר שם עירו והוא לא בא להודיע לחלבייה לזה או' שהרי לדעת מהר"מ אלשיך ז"ל בסו' מ"ד וסביא דכריו הרב החכו"כ בהנ"ה הטור אות רמ"ט דבעד מפי עד אף שלא הוזכר לנו אם העיר הא' הזכיר שם עירו מ"מ תלין שהעיר הא' הזכיר שם עירו וכו' ע"ש וכיון דכנ"ד העיר הכ' הניד דכריו אל המקום אשר הוא שם ודאי תלין להקל שהזכיר להעיר הכ' מהעיר הא' שהזכיר על פ' שהוא מעירי' וכתב הכ' החכו"כ שכן נראה מדרכיו מהרי"ט ואף שכתב שם שמדרכיו מהרי"ט נר' שיש להחמיר הלא הוא כתובה בח"כ סי' ט"ו מ"מ נר' דכנ"ד אפילו מהרי"ט יורה ונען שמדרכיו הנוי הכ' מתכבד שהא' הניד לו שם עירו שאלו רוח ככיר נואן לסאני ואם לא פ"י לו באזה מקום מנא ידע לאזה מקום יודיע ואנה ילך ויודיע והיאך בא לחלבייה והודיע ולא למקום אחר ועוד שאמר לו עא"ן לסאני' דלפי פשוטן של דברים מוכח שעל מקום שהוא מכירין אותו מדרכו והיינו כעיר חלבייה שהיו מכירין אותו שהיה שם בית הסוהר והעיר על כל זה שהשני לא בא והודיע אלא בחלבייה ואף שיכול המתעקש לו' דעל מראה גו' הלאוריסלו שמעיר אחרת אמר לו הנוי הא' ולא הזכיר לו שם עירו והכ' לא נחית להכין כי אם על אותו של חלבייה וטעה וכא ואמר הדברים בחלבייה כחושכו שעל אותו שכתב חלבייה דבר מ"מ לפי פשוטן של דברים נר' שכל שא"ו לו רוח ככיר עא"ן לסאני' בודאי שפ"י לו אנה ילך וידע מוכחות ואפ"י לפי מ"ש הרב מהר"א זאבי ז"ל הוכחו דכריו בזרע אברהם א"ה סי' ט' דלחלק ולא כרכיו מהרי"ט דדווקא סתם החמיר דאיכא ריעותא המכרעת להחמיר שדבר דכריו הנוי כלכיון וקומקו ולא אמר כי אם זאבאלי לזרי ולא אמר מנאליסול אכל אם היו דכריו העיר הכ' סתומים ואין בהם הוכחה לכאן ולכאן כגון שאמר הכ' הוכן בית לו' די שגוי א' אמר שראש אותו הרגו בזה אמר דודאי הנוי הא' באו דכריו מפורשין והזכיר שם עירו וכו' ודרכו הרב הן הם דכריו הר"כ פ"מ בח"א סי' פ"ד יע"ש וא"כ כנ"ד שכלא דכריו הנוי הכ' מפי הנוי הא' כלכיון וא"ל מרא"ד גו' כינת אל רודיס ולא ה' מחלבייה א"כ איכא ריעותא המכרעת

להחמיר מ"מ יר' רכנ"ד אררכה איכא סוכתה המכרעת להחמיר דמוכח ממה שאלו רוח ככיר עא"ן לסאני' שפ"י לו שם עירו וכמדובר ואף מהרי"ט יורה ככי הא :

ובזה נאמר ג"כ דאף להנחו דרכיו דפליגי וס"ל דאף שמעיר בעיר עצמה לא פליגי מהזכרת שם עירו מ"מ אפשר דכנ"ד יודו דכיון שאלו רוח ככיר עא"ן לסאני' וזה המניד בא לחלבייה והניד ולא הלך להעיר כי אם בחלבייה הא ודאי הדברים מוכחים שהא' פ"י לו אנה ילך להודיע דהיינו לחלבייה שהיא עיר המת וכן עשה כדכריו שכל לחלבייה וכלו הוזכר שם עירו דמי לכ"ע דהא אם היה או' הכ' שהא' א"ל רוח ככיר פ"י חלבייה הא ודאי לכ"ע איכא הזכרת שם עירו ואף שלא אמר נוסח הדברים פ"כ פ"מ מעיר פ"י וכההיא דא"ל כשתלך למקום פ"א שיתחב' מוכאל דכתבו ז"ל דאיכא שם עירו כדכתי' לעיל וכיון דכנ"ד הכרחנו שהנוי הא' א"ל אנה ילך תו לא כע' שיאמר פ"י מעיר פ"י ולא נלמד תו למיתו עלה מההיא דכל שמעיר באותה העיר עצמה וכו' ולהכנס בסלע המחלוקות :

והיה מקום למנא עוד אחרת כנ"ד אף בלתי הזכרת שם עירו ודאי על מרא"ד הודיע כיניסם היו הדברים כאשר יר' המענין פרט זה בספרן של דיוקים והיה לו מקום עיון דכריו הרב מהרי"ט בא"ה סי' כ"ג ול"ו ושאר מקו' וכפרו לעמוד כמה שהתנה בקי' כ"ג וז"ל ואם זה העיר הר"ד יעיר שעל באל"ו הודיע להם היו דכריו הנוי הרי ילאנו מירי ספק זה עכ"ל ולא כפי' ל"ו לא הצריך להנאי זה רק שכל שמראין הדברים שהיה מדבר כנודעים להם סני דאי לא היה או' סתם את שאש' ואת כהן הרגו דכמה כה' ושאש' איכא בשוקא אלא היל"ל סתם ראיתי כ' עכרים הריגים א' שמו כהן וא' שמו שאש' וכו' ע"כ וגם היה מקום עיון כרכיו מהרש"ם בתשו' סי' ל' ובדרכיו הר"כ פ"מ ח"א סי' פ"ד וסי' מ"ג ובפרט כרכיו רבנן בתראי מהרי"ט ז"ל הוכחו דכריו כס' משאת משה חא"ה סימן מ' ובדרכיו הרב מהר"ט ר"י ריו ז"ל הוכחו דכריו כס' דבר משה חת"מ סי' קי"ב ובדרכיו הר"כ פ"מ ח"א סימן קי"ג ובדרכיו הר"כ בני משה סי' ס"כ מ"מ להיות שאין הפנאי מסכים וכל"ה נ"ד כיון דרווח אף לרכיו העיר הכ' וכ"ש לפי"ד העיר הא' שהוזכר שם עירו להדיא אין לנו להאריך עוד בזה :

ולענין שם חביו שלא הוזכר גם זה יהא מונח דכיון שאמר גו' כינת אל רודיסלו מעלא מקום אכותיו וכמ"ס מהרש"ם בתשו' סי' ל"ו ואף שמהר"ם הלוי ז"ל נמנע על מהרש"ם הוכחו דכריו כפ"מ ח"כ סי' ע"ה כבר הר"כ פ"מ דתה שם פקפקו והסכים לדרכיו מהרש"ם גם הרב מהר"א אלפאנדארי ז"ל בתשו' סי' ח' דתה דכריו מהר"ם הלוי והסכים לדון מהרש"ם שוב מנאחי בתשו' הר"כ פ"מ סי' קי"ב למהר"א ברורו שנמנע ע"ד מהרש"ם ותכריה לגזויה והביא ראיות לדכריו ומ"מ או' כי כנ"ד אפי' מהר"א ברורו יורה דע"כ לא נמנע אלא בשם אשתו דבשלמא שמו ושם חביו איכא למימר א"ה דאיכא אחר קלא הו"ל למילתא דב' יוסף כ"ש הררים בעיר א' מסמנים כיניסם מאי רלא שיד' לו' כן גבי שם אשה עכ"ד אכל כנ"ד שאמר גו' כינת אל רודיסלו הו"ל באו' סתמו של פ' ומורה מהרש"א ומהר"א כ' דכריו קלא חית לזו :

שוב מנאחי להרב מהר"א ר' חיים ז"ל בתשו' הנאספות ביר אהרן סי' י' כתב בזה וז"ל והן אמת

הר"ב דבר משם ח"ס סי' ב' יע"ס :

ומ"מ בין הכי וכן הכי נ"ד מולל הוא מהרין
ערעורא קף לרעת הר"ב ע"ד וכמדובר ב"ס
לפי עדות הכ' שלא הזכיר כי אם חתנו של הרודיסלו :
ואבתי פש גכן לכרר ספקא אחריתי אם מ"ס
כינת אל קודיסלו שהעלינו כוז דהוי
תמורת פס אכיו דמ"מ הרי לא הזכיר שמו של הכי אשתו
רק כדניו אל רודיסלו ואכיו אלתו לבני תלבייה ואמר
לי שזה הויארי שמו והוי מכנין אותו כוז סכניו אל
רודיסלו וכמעט רוכא הוי קרו ליה אל רודיסלו ונראה
שכיו אותו כוז הכינוי להיות עיקרו מעיר רודיס והנה
אם הכינוי עולה כמקום פס העלם בכר בא זה כס'
הפוס' ובמ"ס להדיא הר"ב תורת חסד כס' ס' וז"ל
וכיו דלא גרע פס הכינוי שלו משם העלם שלו ובמ"ס
הפוס' וכן השכל מחייבו וכו' ע"כ אלף שש סעיניו
ככינוי שיהא מעלה במקום פס העלם הוי כשהכינוי
הוא מיוחד לאותו האיש אבל כשהכינוי הוא ע"ס מקרה
כגון למי שעיניו דולפות וכו' אבות שמכנין אותו ככינוי
שאש' אינו מועיל ובמ"ס מהרימ"ט כ"ח סימן ל"ו
דשמה אחר הוי כס' זה והוי קורין לו כוז הכינוי
ולכאורה נר' שדכרי הרב הללו מנגדו למ"ס הר"ב
תורת חסד כס' הנ"ל על הגוי שאמ' שהרנו לשימאטאנ'י
אשר לפי הנראה שכינוי זה הוא על פס שהיה עושה
שימאטאנ'ס דהיינו שהיה עושה ריכות ומחלוקות וכתב
הרב דלא גרע משם העלם וכן כתב הר"ב אליהו דכה
כתשו' סי' י"ב להפוא דהוי קרו ליה ג'אנירגאן על פס
שהיה קולו חזק ולא רי זה אלף שעלתה ע"ד הרבנים
לו' דהו"ל כחותה דמהר"מ אלף ש"ז שכתב דשם שהוא
כזרות ממלא כמקום שמו ושם אכיו וה"ס ג'אנירגאן
או שימאטאנ'י ולכאורה מהרימ"ט עומד להם מנגד
שכל שהוא כינוי ע"ס מקרה לא מהני דשמה אחר הוי
כס' זה והוי מכנין אותו כוז הכינוי :

ואולם העיקר לא הכנינו כוונת הרב מהרימ"ט
דשם לפי הנר' הוי קורין לו ככינוי זה
שאש' ולמה הדיע הרב כוז משום דשמה אחר הוי
כס' זה והוי קורין לו ככינוי זה ובנר' שלא חשבו הרב
אש' כמקום שמו בלכר והלא כשמות העלם כראו'
ושמעון איבא נמי למיחש לאתר ששמו כשמו ואמטו
לכיו אלכיו חכמים שמו ושם אכיו ושם עירו דוגמא
לדבר ק"ל על הרב הגרול מהר"ב' כדפוסות ת"ח סימן
ס"א שכתב וז"ל אל כל כפי העדות הא' מותרת לנישא
כיון שהיה מכירו וגם ה' שמו שהוא אב שוואריב
ואע"פ שאפשר שאחר ג"כ נק' אב שוואריב לפי שאין
זה שם העלם מ"מ אין יהודי אחר שמו אב שוואריב ולא
מכאן לנישא וליתן כאל כנכ"י וחניא וכו' אבל אמרו א'
ולא מעיר פ' משפטים וכו' ואע"פ' שלא היה מזכיר
שמו וכו' ע"כ דקשה מ' הרב ואע"פ' וכו' לפי שאין
זה שם העלם שהרי גם כשם העלם כראובן ושמעון
איתא נמי להך חש"ה דשמה יש אחר ששמו כשמו :

בי על כל אלה הנ"ל דכינוי כיחור שמכנים להרס
שאין זולתו ראו' להתכנות באותו כינוי כי הוא
פליא כזרות ס"ל להר"ב' ומהרימ"ט שגולה ומעלה
שמו ושם אבותיו כיון שנקבע בו לשם העלם כיחור וסוף
פלא ולא לשום מקרה אבל כשהכינוי הוא מחמת היות
סי' שבארס כמקרה כגון שעיניו זולפות שקורין לו כלשון
הוגרמה שאש' וע"כ כינוי אותו לקרותו שאש' אין זה
פלא וכיחור עצמו דשמה אחר שיש בו זה חס' קרו ליה
הכי

אמת וכו' מ"מ באותו גרון של מהרש"א לא היה מקום
לנגמס כוז כיון ששם הועד כעלה של שמחה כת ה"ר
יהודה ח"ב אפי' תימא דאתתא לית לה קלא ואפשר
דאיבא שמחה אחרת ולא ידעין לה מ"מ מלך אכיה
שהיה כת הר"י ראות ליה קלא מלין למוקס עלה דהא
או הוי אמר פ' חתנו של פ' פשי' שלא היה מסתפק
דגברו קלא הוי להו אלף לפי שהרב פ' מ למד רין זה
מהותו של מהרש"א דפסיק ותני דבעל פ' סתם הוי
כשם אכיו לכך אחי עלה מהך ט' אחרונה דלרופ
הוכחות :

וכי תימא ממקום שפאנו לתקן ולמלאח מקום
אבותיו באו' גו' כינת אל רודיסלו פס נפל
שריד ופגענו כהתרת כי נמלא שהנוי מזכיר פס אשתו
והא חיישי רבואתא כמזכיר פס אשתו דכוונתו להחיר
ה' לא תכרה שהרי כתב הרב מהר"ס י' חכוכ וז"ל כס'
עורת נשים כס' ק"ז דאש הגוי אמר כלי שזכירו
לפניו שום דבר כעלה של פ' מת מסתמא הן לחוס
דכוונתו להחיר דאפשר שלא היה מכיר אותו הלא על
פס אשתו אמנם אם היה מפורסם וזכר בשמו וס'
קריכו כגון פ' כ"פ הו' משרת פ' ולא אמר כך הלא פ'
בעל פ' מת מרשבק השם המפורסם ונקט השם שאינו
מפורסם פ' בעל פ' יש לחוס דמכין להחיר ה' האשה
עכ"ל והנה כנ"ד לא היה מפורסם כן מי זה העלם כי
הוא עיקרו היה מהר"ץ כהשר הוגד אלי ושמעתי שאפי'
כיו עמתי לא הוי מכירין פס אכיו וגם לא היה מפורסם
שהיה משרת לאיזה פ' לכן אין לחוס דכוונתו להחיר הלא
להודיע ה' מרה"ד הנו' מי הוא ומהרש"א כחשו' סימן
מ"ד כתב דכל שלא הזכירו לו שם אשה הלא הוא מעלמו
אמר כעלה של פ' מת אינו הלא כמספר ספור כעלמא
כדרך המספרין יע"ס אשר מדכרו ה' וראה דכל שהם
לא הזכירו לו שם אשה הלא הוא מאלו אמר כעלה של
פ' דין שאין לו שם אחר מפורסם כיון שיש לו פרסום
אחר וכו' ואלא אפ"ה לית לן כה כיון שהוא מעלמו הזכיר
וזה נר' הפך מ"ס הר"ב עורת נשים הנ"ל :

ואף שמהריט"ץ וז"ל כס' קמ"ד לכאורה לתק' ואלא
כיון כשמוכרין לו אשה וכן כשמוכרין הוא
כע"מ ושוכ העלם דכלל גוונא לא מהני וזה שלא בדכרי
מהר"ס מ"מ הרוחה שם יר' דלא גרע הרב כראית
אמריו הלא כגון נ"ד שאל הגוי על אשתו וז"ל למה
נאמר שמת בעלך יודים מוכחות שכוונתו להחיר כיון
שאל עליה ובמ"ס מהריב"ל כתב סי' דכל שאל
על האשה הוי כא' אמרו לאשת פ' דכל אשה שוין דלא
מהני וכיו הוי לא איירי מהרש"א רק שהוא וז"ל לתק'
ולא כיו מוכרין שאמרו זו אשה של פ' ודכוותה כמזכיר
שאמר בעל פ' מת דהוי דרך ספור ואין יודים מוכחות
שכוונתו להחיר וכלל כי האו אפי' מהריט"ץ יורה
דמהני ומכלל דכיו מהרש"א נלמד דכי ליבא יודים
מוכחות אז מפלגין כיו מוכרין למזכיר דכלל גוונא
דמזכיר אף שיש לו פרסום אחר מהני כיון שהוא כדרך
המספרין לניבא יודים מוכחות וזה מנגד לדכרי הר"ב
עורת נשים וכדכתי' וכו' נר' מדכרי הר"ב דכיו נועם
שכה כח"ה סי' י"א שאין הזכרת אשת המת מניק
אלא כשא' דכריס שגר' מתוכן שכוונתו להחיר אותה
כגון שא' אמרו וכו' ע"כ הרי דלא מיעט הלא כשאמר
דכריס שמוכח מתוכן שכוונתו להחיר אכל כא' בעל
פ' מת לא מוכח מזה שכוונתו להחיר הלא להודיע מי
הוא ואף שיש לו פרסום אחר וסכי נמו מוכח מדכרי

הבי כבינוי זה ודכותם נמי כשם אביו שווארי' כשערו
שצמו גדולות הרבה ואמטו לסבי קרו ליה כבינוי זה
אביו שווארי' און זה ממלא שמו ושם אבותיו ועכ"ל
עכ"ל לא נרע משמו בלחודים וזה תמורת זה ובסוף
התשו' הסיק הרד"ק וז"ל כלל דמילתא אשם זו מותרת
לינשא מבמה טעמי קרא שהיה מכירו וקו שהזכיר שמו
ותו רשם זה ראו שווארי' קדוש הוא ביהודים משאר
שמות לפי שהוא פלא שאין שום יהודי נק' בשם זה כלל
עכ"ל נמשך לפי מאי דכתי' דתחלה עלה ע"ד הרב דהוי
כהזכיר שמו לחוד ולא ינרע משאר שמות ממש דעלמא
אף דאפשר שיש אחר בשם זה אבל אינו ממלא שמו ושם
אבותיו וטוב חדש כמסקנא דרשם זה אף שהוא על סי'
שעירות שצמו גדולות מ"מ קדוש הוא ביהודים משאר
שמות לפי שהוא פלא שאין יהודי נק' בשם זה כלל וכיון
שלא דיינו שקורין בן לשם יהודי אף שעירות שצמו
גדולות הו"ל כשמו ושם אבותיו והא עדיפא מההוא
דמקרא' א' בשם שהוא בזרות כגון כרולי דהאש עכ"ל
הא מיהא היבא אינשו דקרו הכי אף דהוי מיעוטא
דמיעוטא ברם הכא לא אשכחן כלל דקרו הכי וכשם
שאש' אפשר שיש מן המיעוט דקרו הכי :

א אפשר דמהרימ"ט ס"ל כפי ההנחה ה' שהניח
מהרד"ק שכל שהוא על סי' שבהרס לא מהני
במק' שמו ושם אבותיו דאפשר שלאחר שיש בו זה הסי'
כיון אותו בזה הכינוי ואף שלא מטינו שנקרא בן שום
אדם אף שעיניו זולפות והסתא נוחא בשם שימאט'ג'
וג'אנוראן שהונח להם להרכיב כעל קורת חסד וסדר
אליהו רבא להחשיכו במקום שם העלם כראובן ושמועון
אלא שהם עלתם ע"ד דהו כשם דורות שכתב
מהרימ"ט כגון כרולי דמיעוטא דמיעוטא קרו ליה הכי
אשר לרעתו ויעיל במקום שמו ושם אבותיו והא ודאי
לכאורה יר' דמהרימ"ט הוי תנא פלגא שהרי כינוי
שאש' ודאי שהוא כשם דורות כגון כרולי וגם מהרד"ק
אשר העלה בשם אביו שווארי' דמהני תנא דווקא שלא
מלינו בשם זה כלל טוב דאיתו להר"ב יד אהרן כהנ' כע'
אות ש' שכתב לחלק בן ולהשוות דעת מרן בקשו' בשם
חכוכ ודעת מהרד"ק הנו' יע"ש :

ומ"ש הר"ב אליהו רבה בדף י"ב ע"כ להשוות דעת
רוה"ז עם מהר"מ אלשיך ז"ל אחר בקשת
המחילה לא דמו כלל דרוה"ז מיידי בשם שהוא מיוחד
דווקא לזה האיש שב"כ שהם הזכיר שם עירו אע"פ
שלא הזכיר שם אבותיו אס לא הוזק אחר באותה העיר
כגון שהיה מיוחד בשמו מתירין ואם לא היה מיוחד
לריק להזכיר שמו ושם אבותיו ושם עירו עכ"ל אבל בשמות
שאונם מיוחדים אלא שאונם מורגלים כ"כ כגון כרולי
וחכוכ גם דרו"ז וידה דלא מהני ואף שיהיה נקטינן
מכל הני מילי דכינוי הוי בשם העלם :

תבנא לדינא כי עדין הין כריה אס כינוי אותו
על שם עיר מולדתו כגון שגולד ברודים
והר עתה כלפזרי וכינוי אותו בשם דרוסלי על שם עיר
מולדתו הוי כינוי זה מהני כשאר כנופא הוי לא ומלתא
להר"ס כתשו' סי' ע"ו שכתב ועוד גלע"ד ראשו' וכו'
מלינן למשירי להך אתתא לעלמא מהאחר שהעידו עליו
שהיה אשכנזי שהרי שם אשכנזי במקום זה אינו ר"ל
שכא ממלכות אשכנזי אלא שהוא מקהלות האשכנזים
הררים בקוסט' שכל הקהלות שבקוסט' הוי מיוחדין
ע"ש המלכות או העיר שבהו משם והו"ל כמו שם יחוסו
במקום הזה וכיון דהוי בשם יחוסו הו"ל כשמו ושם אבותיו

וכינוי להקטיר בו את האשה ע"כ ומינה למר בקו'
מהריק"ט ז"ל כתשו' כ"י כענין שלמה דוסו דאפו' שם
דוסו כינוי אל מלכות דוסו' א' כיון שהוא שם יחוסו הו"ל
בשם אבותיו ושמו והדברים ק"ו דאשכנזי שכיחי טובא
משא"כ כבינוי דוסו דלא שכיחי וכו' הוי שם יחוסו
חשוב בשם אבותיו עכ"ל גם הר"ב מהר"ק ח"י תייס וז"ל
הובאו דבריו כנאספות שבס' יד אהרן סי' י' למד מרדכי
הר"ס הללו לו"ש שהיו מכנים אותו מוראטי' כתב
הו"ל וקו דאבותיו הוירא ללדד דהוא מוראטי' י"ל לא נרע
מכינויו כמ"ש הר"ס דרך הקלות שבקוסט' וכו' או
העיר שבהו משם וכיון דידעינן שמרדכי זה שהיה שם
בקוסט' ימים רבים וכו' וקיה משרת וכו' ושם שדך וכו'
איבא למימר ששם הוקבע לו כינוי של מוראטי' כדרך
כל הכתובים לקוסט' וכ"כ ברור שהוא כינוי שדך העדים
וכו' מכנים אותו בשם מרדכי מוראטי' וכיון דהו
הקואר של מוראטי' הוי כינוי כבר הסבמנו כל
האחרונים דכינויו עולה במקום שם אבותיו עכ"ל :

והשתא כ"ש כנ"ד דהך נברא שכתבתי קבעו
לו כינוי זה של רודי' סלי' כאשר הוגר אלי
מפי כמה עדים לסבת שיעור מולדתו היה רודי' ואין
עור מלכדו נקרא כתבתי כינוי זה כלל והא עדיפא
מרוסו ומוראטי' ואשכנזי דהא מיהא שכיחי אחריו
דמקחוסים ביחס זה - הגם הלוס כי לא הוקבע לו זה
לשם יחס דהיינו אלקר' ניוא מ"מ אנשי תלביא קבעו לו
כינוי זה על שם העיר אשר ילא משם ודאיתו הרבה
יותר מפורש כתשו' להרב מוהר"ו ח"י ריו ז"ל הוי מולדת
בשפר דבר משה חת"מ סי' קי"ב כדון שלו שהיו קורין
אותו הגוים יאחק פ'ליבלי ע"ש עירו פ'ליבלי וכתב הרב
זו"ל וה"כ הרי יש כנ"ד שמו וכינויו דכיון דכל הגוים
היו מכנים אותו בשם פ'ליבלי הרי הוא ככל כינוי דעלמ'
ושאניא כ"ד מנדון מהרימ"ט ז"ל דכה"ל אינומנו"טלי
דהתם לא היה ידוע שאותו בא"ל המבוקש הוי מכנים
אותו בשם אינומנו"טלי אלא שמתחלה חשב תרב ז"ל לו'
דכיון שאמר באל"ו אינומנו"טלי הרי שמו ושם עירו
אמור דלשון אינומנו"טלי הוא שקיה דר עתה כהיומנו"ט
ואחר כך כתב דשמו בעל השם הוא שקורין לו בשם
אינומנו"טלי לא שהיה דר עתה שם אלא שהיה כתחלה
כהיומנו"טלי ואפשר שבה"ל אחר מעיר אחרת הוא שהיו
אבותיו ואמו מאינומנו"טלי והיו מכנים אותו בשם
אינומנו"טלי וא"כ אין כאן שם עירו שאינו מורה לשון זה
על שם עירו שהוא דר עתה אלא כמו כינוי על שהיה
מתחלה משם ובה"ל זה כיון שלא היה ידוע שהיו מכנים'
אותו בשם אינומנו"טלי א"כ אין כאן לא כינוי ולא שם
עירו אבל כנ"ד שהוא ידוע שהיו מכנים אותו מאז
ומקדם לזה המבוקש בשם פ'ליבלי אף שאינו מורה על
היותו דר עתה בפ'ליבלי וליבא שם עירו מ"מ כיון שהיו
מכנים אותו בשם פ'ליבלי הרי שמו וכינויו אמור דעריך
משמו ושם אבותיו וכיון דאיבא שמו וכינויו אף דאפשר
שיש אחר ג"כ שמכנים אותו כך כל היבא שלא הוזק
אחר מהני כמו למאן דס"ל דשמו ושם אבותיו סני אף
דאפשר שיש אחר בשמו ושם אבותיו כזה משום דלא הוזק
וכו' עכ"ל :

אמור מעת' כנ"ד שהוקבע כינוי זה לזה המבוקש
חמיו של מרה"ד בשם רודי' לו' והוא ידוע
וטוב לל כל כינוי זה ולא הוזק אחר כתבתי שגמנין
אותו כינוי זה דרודי' סלי' ודאי שעולה תמורת השם
ואפשר דעריך משם העלם כראובן ושמועון :
ואת

גדרות

ש"ת סימן ט"ז

מרדכי

זאת תורת העולה ראשית מרא"ד הנזכרת שדיא להקטנא לכל גבר די תלכא ואכס לא ומתא כורה אס יסכמו עמי בעלי תרוסין רבנן דפקיע שמייהו ואנכי אהיה לסנוף : כה דברי הטורד כטורות הזמן לא יתנוי שש רוחו לכל אשר יבטה . וסוף המגן

חיים דסלקא ליה שמעתתא חלוקה דלכתא ומו כמותו מורה וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים ועל דבר המת ולדק הנה באתי כיהודה ועוד לקרא וחתמתי שמי פה דמשק כחמו דהאי שאלה הנו"ל : אנכי אש לעיר אברהם כה"ר יצחק עזמראן ז"ל ס"ט

סימן ט"ז

אחר כתבי כל אלה כן בא לפנינו הר"י שבאבו יל"ו לאספורי סהדותא דירע ובכן
במותב תלתא כחדא הוינא נחנא כ"ד רחמימי לתתא בר אתא קרמנא ה"ר יוסף שבאבו והעיר בתורת עדות גמורה בכח תורתו הקדושה באס לא יגור וקס על רגליו והעיר וקס אמר איך גוי מערבי היה אלל האי'מיר שכתלבויה שר בית הסוהר ויהי היום והיו חכמים אללו גוים ומקלט יהודים שגור עליהם האי'מיר לואסר וככללס יהודי אחר זה שמו מראר זיאר אל דוריס'לי וקס גוי אחר מן החכמים וחתר תתורס ככותל ויכרת הוא וכל אסורי האי'מיר אשר היו אסורים שם וכרתוהו כן הגוי המערבי שר בית הסוהר שברתו מכות הסוהר כל אסורי האי'מיר פחד לנפשו מן האי'מיר וברח לו ואחר עבדו זמן כן בא גוי א' דוריו מתלבויה שגלח אותו האי'מיר בשליחות מתלבויה אל מקום אחר וכברתו לחלבויה אמרו לו יהודים למה נתעבכת כ"כ ואנחנו פחדנו עליך על מה שנתעבכת וכה ה"ל אל אי'מיר בעתני לשוף וסאכיס אל שוף בעתני לטור קלו לו שפ' שפ' קלהו וחק טיליע לינא לחיב פ'י טור הראך ל מנ'ראכי אלי כאן סג'אן ענדנא הון ואינהאס מונשאן אל מחכים אלי רחו סאלחו ליש ג'יח להון ה"ל שו קרייב יעני קלא לא וחק אלל מא ג'כני אלל חסנ'ה אל יהודי אלי כאן ענדי כ'ל חכס סאלו אל דוריו קלו שו אל יהודי קלו מרא"ד זיאר אל דוריס'לי קלו וינו קלו וחק אונ'ה להון חתא יספיר ל'יעיף ענדי פ'ל בית ומת ומא כאן חרה יקברו לאנהון מתוליה קומות אנה אשתריתלו כפאן וכפנתו וקברתו ותרי עכ"ל . ולראיה חתמנו שמוחיו פה דמשק כחדס סיון שנת התקל"ז והכל שריר ובריר וקיים :

המנ"ן יוסף כה"ר מנשה העיר יוסף הכהן ארזאי ס"ט לו ס"ט

והרואה יראה כו לפי עדותו של הר"י הנזכר ארוחנא שמעתתא ונסתלקו כמה ספיקי דהא איכא קשר דברים אחרים בין דבריו הגוי הא' בין דבריו הגוי הב' ועוד כה מן הראוי לשאר ספקות דשם אביו ושם עירו ולאפס פנאי לא אוכל להאריך עוד ותו לא מירי . גם אלס דברי המגן

מענותותיה דמר ניהו רבה הדב המוכהק המורה מו"ה המגן ה"ר הנו"ל עליון לנעלה אחי זיה והוא פקד עליו לבא על החתום וירענא כנפשא רכחיס חיליה ולא ירענא לבוין א'מרא חן לבתי סור מן המלה פה קרוס לא מריחיו ועברתי ככל דברי הרב הפוסק נר"ו כתשובתו הרמ"ה לארבה ולרבה ואחזה אנכי שכל דבריו אמת ולרק ואינס דרוביס חזק ויפה דן את הדין אמת להמתו ראה ויתר את האשה הנו"ל מכבלי העגון וכולהו טעמי דיהיב לן כשריותא דהך חתתא בולהו להכתא כינהו ומפיו אנו

מעשה שהיה כך היה אברהם בנו של יוסף לרור ה"י חתן ה"ר יעקב גרשון ה"ר אשמו דתסם ללכת לבית ג'ליבי אהרן נ"ע עם אמה ענה אברהם חתנו ואלל סלח את מתמול שלשום אמת שאסור ללכת לבית הנו"ל לפי שמדברים דברי נבלות ולמה את הולכת היום אני איני מניח את אשתי ללכת לשם וכן עשה שקגר הפתח בערה וחתחיל להכותה כי מתאמלת היא ללכת עם אמה בא משרת כבית ושבר הדלת ונכנס להטילה וכן עשה ויקחנה עמו לבית חתן הר' יעקב גרשון הנו"ל שהוא יש לו שתי בנות האחת נשואה להנו"ל ואחת להר' חייא ניגרין ה"י וקס דריס כבית אחר ויהי כמתרס וכמו השתר עלה הלך יחק וראשו פרוע וילעק לעקה גדולה ויכא עד לפני השר וכה אמר יא סירי מראטו כיחמרו הא וכיכטוואס וכייכדוקא לענר שמואל אסויאו והונוך כורון מוונ'ר חייא ואל כדאס שיהון וכפ'תעלו פ'יהא אל אמאר לילא ולוך אנה מראתו כיכדוקא מן פרשתי בקא אין איכבאר פ'י אל רעויה כיר ואלהו ואינכאן לא יום אלל תעלא בטאלוב חאקי מנאך באותה שעה בערה חמת השר לכלי חק ושלח אחריהם מלאכי מות ולקח לחייה הנו"ל וממשרה ועד השלישי לו בא שהוא שמואל הנו"ל וכראתו שהוא נתבקש לשר והשר הוא אש רע וכליעל שלח להודיע לשאלו שהוא נקרא על שםם וכשמעס נלכו כמו כד ואלכו אלל השר ובטורס יקדכו אל השר לעק עליהם לאמר מה לי ולכס בני נרייה לכו לדרככס ואל תדברו וכראתם שהשר כעוס ביותר תזרו לאחור באותה שעה זיה השר לתלות כ"מ השלשה בחורי חמד לולי ה' כרחמיו שלח קאפיו'י אחר לשם ונכנס אלל השר והטילס ע"י שוחר בחיק כמעט קט היו נהרגים ויאמרו לשר ארזי מה שלקחנו אותה הוא לבית חייא חתנו השני למאי רבינו נשמעו הדברים להר' יעקב גרשון הנו"ל שכתותו פירק היה כבירות ובה נח' עלי דרך לראות איזס גופא רעובדא ויתרלה לפני השר באותה שעה שלח אחר חתנו המוליה ש"ר ויאמר לו השר אתה אומר שאשתך זונה מעתה לריך אתה לשלחה לנפשם לא תוכל עוד לשכב אללה להיות עמה גרש לך וילא מרון ואני מחייבך לגרשה אלל השופט ואס לאו אני חותך את ראשך וכן עשה שגרשה כעש"ג אחר כל אלה חילה הר' יעקב לשר שיכריחוס לגרש גס דרין ישראל וכן עשה וטוס לו השר לבעל האשה לגרש דרין ישראל ולפי שלח נמלא שם מו שיגרש שלח אחרי וגם אחר שליח ע"הק לפת חו' ח"ר יעקב ארזון נר"ו מערבי שגמלא כאן באותה שעה ואחר ר' מכלוף אל ג'יאהן ה"י ואנחנו קמנו ונתעורר ללכת לזרין לכתוב הגט וכשהלכנו לשם ברח הר' אברהם כעל האשה וילא ילוא וישלח חמיו ויבקשאו ולו נמלא ובה אלליו ואמרנו לו לריך אתה לגרש זאת האשה אחר שהיא זונה והיא גס היא לא תוכל לרור עמך מריב השנאה שנתחדשה כיניכס ויען ויאמר שאינו מגרש אס יתקבו ראשו ואס טאלי יגרש ילכו עמו ללפת או לטכריה ח"י ושם יגרשה

יגדלנו כקטור היתה הפלירה עד כוש ולא רלה לנרש
למאי דכינו בינו בא תופ'כנ'י אחר חללו והכחו מכח
מות וכה אמר לו מלעון כהפ'ר אינתי כי תל'תאך עלה
ואזיר המרנו לו אכחנו לתופ'כנ'י לא אחס כי בדיננו אי
אפשר להתגרש כי אם ברטנו הטוב והגמור בלי שום
הונס כלל ענה התופ'כנ'י ואמר לו מה אחס מדווח
האשה כבר הכרת אותה בדיק ונרשת אותה בדיננו מי
יוכל עוד להסוידך אמרנו לו לתופ'כנ'י כשם שאתה
מקבל שכר על הדרישה כך תקבל על הפרישה ויקס
וילך התופ'כנ'י. תורנו לדבר עמו והמר הוא מעלמו
אם יתן לי ת"ק גרוש שכר הנט. אני מגרשה ברטוני הטוב
והגמור באותה שעה נכנסנו עמו בפשרה עד שנתרלה
בק' גרוש ואמר אשה דולה המעות אמרנו אכחנו ערכי
על מעות הנו' ולא נלא מן העיר עד שנתן לך הק' גרוש
ובאותה שעה נתרלה לתת הנט. גם לריך להודיע
שכשכרת המגרש מן העיר תפשו את אביו והניחוהו
כס' הם וא"ל לא נעזוב אותך ללאה עד כוא כנך זה היה
לעת ערב ולבקר כא ועבר כל המאורע הנו' לונתנו לו
נט באשר חורונו מן השמים ואינו שלא תוכל להנשא עד
עבור כ"ד חדש לפי שהוא מניקה בת אחת ולריך למנות
כ"ד חדש מיום הלידה ויפרדו איש מעל אחיו אחר
עבור זמן טוען המגרש שהנט. שנתן הוא פסול וכתל
לפי שהיה הנוס אונס הניכר ואינו לריך למודעה מעתה
שאל שאל לנו כת"ר שוקה לעד כי"ר להודיעו על מה
ארני הנט הטכעו ומי שמע כזאת מי ראה באלה ולאו
בשירותו אחרת אלא על' שלית ברס הגדלתו השמחה
לקוות רעו ואשא עיני אל' ההרים סיני כקדש מר ניהו
רבה שוקה לעד טרם כל דבר ידע אכונא כערכי השפל
ולא אמרו כל השועריון הללו למלטיהון ואני שהרי
במרומים שלא היה חפלי לוכנס באיסור ערוה החמורה
ואפי' שאל' זכיתי ורחיתי כמה גטון שכתבו כימי הכא
מארי זולק' חל' ש' וגם כעכרי בשליחותי למערכ
עכ"ו מה אני ומה חיי לכוה אל שע'ר טיב גטון וקדושין
ברס להיות שהים עמי שר ואשכב השלית הנו' עליו
המבתי שירעתי כו בקר ככל מכל כל וסן עתה אינו
בנמצא פה עמנו היום ינאחי ממחולתי כקב שלי
להרשות לו סמוכות שלי בתלמיד לפני הרב הן קדם
אלינה נא סוגיית פרק המגרש והילך אמר ר"נ א"ש נט
מעושה בישראל כדון כשר ש"כ פסול ופוסל וגו' וטעמא
מאי כדון כדון מוחלק שלא כדון כדון דיש' לא מוחלק
פירש' ו' וא"ל מוחלק כש"כ דישראל ואחי למימר דיש'
נמי לא פסול ואמר לעיל דפסול הוא גופא גזירה אטו
כדון וגזירה לא למירא ל"ג והנה מדרכו רש"י ו'ל משמע
דהיא גופא קאי על שלא כדון ישראל דמ"ה אונס נט
ולא אמרנו רפוסל ופסול אלא גזירה משום כדון דישראל
וא"כ איך יגזור גזירה לגזירה וכפיו זה אם מעושה שלא
שלא כדון בישראל מן התורה הנט. כטל ואם נשאת תלא
והולד ממזר אכל הר"ן ו'ל פירש הוא גופא גזירה אטו
כדון דישראל וגזירה לגזירה ל"ג משמע דקאי על כדון
דנכרים דמן התורה הנט. כטל ולא גזרו בו לפסול אלא
אטו נט דישראל המעושה כדון אכל שלא כדון דישראל
אפשר דהיו נט ומדרבנן פסלוהו כדי שלא יכריחו כ"ד
לגרש בע"כ נשואים וכך מלאחי ככה"נ א"ה סי' קל"ד
כ"כ אנסוהו בישראל שלא כדון פסול מדרבנן ואם נשאת
לא תלא והולד כשר וכבר גלוי וידוע דאפי' גוים חובטין
אחור ואל' עשה מה שישאל א"ל והוא כשר דלפניהם
ולד לפני גוים הוא כשהעשוי הוא עפ"י דיוני גוים אכל

אם העשוי הוא עפ"י דיוני ישראל ש"ד ברס דא עקא
רמל' ריא"ז משמע דפסול מן התורה ובע"כ לא היו
ודאי ממזר אם נשאת והיונו כשהוא שלא כדון אכל כדון
ידון כדון הויא לפי שהוא הפיה האונס על עצמו להשר
ולהעליל על אשתו שהוא זונס ואמר' כנמ' כפ' ח"ה
תלויה וזכין וכו' שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחריו
ואת"ל דנרון דידן לא הוי אונסא דנפשיה. הנה מוהר"ם
אלשקאר סי' ע"ג דבעענת מאוס עלי כופין אותו לנרש
ומה לך מאוס עלי יותר מזה שהוא אמרה בפיה דדמי
עלה כאריות וגם כיון שגרש בדת הגוים ובעיר שגרש
אינו יכול לדור עמה כפי דת הגוים כיון שגרשה כ"א
ע"י האוסתה לל שיכוח עליה איש נכדו חס לא אפשר לה
ת"ו בדינינו א"כ לריך שיכופו אותו כיון שאינו רשאי
לנשא אלא וקיא אינה חייבת לילך אחריו לעיר אחרת
עיון במהר"ם זאת ועוד שקרב ככה"ג כחכ"ג דלא
היה הרין למסרו לא"ה אם היה ברשות כ"ד ולורד
השעה משום מגדר מלחא כדון קרינא ביה ואין לך
מגדר מלחא גדול מזה שלא ישמעו לעשות כמעשים
להוליא לעו על נשואיהם ולמסור דמן של ישראל כדון
א"ה שאלו ה' שהיה לנו כמעט הו נהרנים שלשה כ"א
ועכ"ז לא שכי ידו מכלע כשפיוות דמס שהולד פזור דב
להכלל מגזירת השר ואין נאמר לזם לאכול כשור וכה
פעם אחרת ואפי' אם יחלוק בעל דדון עריון נאמר
דכיון שאל כפיו לתת לו מעות לתת לה נט ודאי
דהיו נט ואף דרוב הפוסקים אמרו דאין דמים לאשה
דמאן לימא דאי יוכי לזם תרקבא דיוני הוה מחיל
הני מילי כשהם נותנים לו מעות לנרש ככפים אכל אם
שאל כ"כ ומתפשים עמו והם לא קרמוהו כנהונה
מעות הויא שפיר מגורשת ומנא אמינא לה מההיא
דמר' אמרו טעם כתשו' ג"ל אמנם אומ' אני דכל שמקבל
המעות לגרושין דמי לענין שאם ימסור מודעה לריך
שירעו העדים כאנסו ואי לאו מודעה לאו מודעה כדון
דמקבל מעות מעתה לאו גילוי מילתא היא וא"כ אין
כאן מודעה פיון שמגרש ברטון מפני תועלת המעות
וכו' ואינו לריך לכטל המודעה אלא שנהנו כן לרוחא
דמלת' וזהו לע"ד דאין דמים לאשה וכמ"ש אכל הרשב"א
ז"ל פליג עליה דכל דשקול וזו סתמא דמלתא גמר
ומחיל אונסיה ורחיתי לקרב הגדול כמהר"ו אכולעפייא
ז"ל כהשוכה שרטה לרדקא בדברי הריב"ש שלא אמר אין
דמים לאשה אלא כשאנסוהו לנרש ולקבל מעות אכל
אם"כ שאם אנסוהו לנרש והוא ברטוני הגמור פתח
ואמר חנו לי מעות כך וכך ואגרש אפשר לומר דאגב
זוזא ואונסא גמר ומגרש הוה ליטניה דהריב"ש דק' וכו'
משמע שלא דבר אלא דוקא כמי שאנסוהו לקבל מעות
ולגרש אכל אם אנסוהו לנרש והוא מעלמו לא פתח פיו
שיתנו לו סך מעות ונאפשר עמו וידע לדברי הרשב"א
דאגב אונסא וזוזא גמר ומגרש ע"כ וכ"ת קר"ב אמרי
נועם דכוח אפי' לו דלא פליגי הריב"ש והרשב"א דע"כ
ל"ק הריב"ש דאין דמים לאשה אלא כשהם כפוקו לנרש
ולקבל מעות ברס אם הם כפוקו לנרש והוא מעלמו
אמר תגו מעות אפשר דיוור דמגורשת אלא שאני מכטל
דעתי הוה כפנו כל הפוס' שאמרו דפליגי אם כן אף
שדברי הרב הם דברים של טעם למעשה יש לחוש דלא
למעבר כה עובדא וכו' ולי אני הדיוט ק"ל על דברי
הרב א"נ דלמה לא יקיים דעתו וימא דמס שאמרו
דפליגי הוה כשהם אמרו לו על המעות ולגרש בע"כ
לרש"א מועיל דאגב אונס' וזווי גמר ומגרש ולהר"ב אין
מועיל

והיה יתרון ירשתי מהוכן. עלה בדעתיך לו' דסר'ן קח' על
כרון דכרים ספך דכני רס' מ' מאחר שגיהס כדכיה
אחר נאמרו וספתי הר'ן כרה מלנו דרשלא כרון חסר'
קח' שהיו כחכ' וז' מ' מחלף כסלא כרון רישר' דפסיל
וכו' הוא נופא גורם וכו' הרי להריא הכוונתו לו' דלא
תמרי' ש' כ' דכרים מחלף כס' כ' רישר' דהא ש' כ' רישר'
הוא גורם וגורם לגורם לו' ותורא כרון דכרים וס' כ'
רישר' שקולים הם ומשפט שוה לו' כ' - ותו לשי' ד' אכתי
תוקמו לכו' ד' רטח' דלא גרי' שלא כרון דכמים אטו
כרון דכרים משום דאיכו נופים גורם מ' מ' וז' ש' לא
כרון דכרים אטו שלא כרון רישר' דלפ' ד' ס' ל' לכו' ד'
בסוגנו מן הקורס , ותו דמדברי הר'ן דרקמן כדבור
ותמהני וכו' להריא קח' הכרון דכרים לכו' אטו נפ' כל
הפילו אם קכלה קדושין מאחר רק לענין לפסול מן
הבסוגים וז' כ' הם' כ' שלא כרון רישר' דשקולים הם
וכמו שהוכיח כן הרב המופלח' מבאב מאליותו כס' ו'
ס' וז' והשוה דעת רס' י' ור'ן י' יחדיו וירובקונס' סר' כ'
טח' שמואל כס' קל' ד' ס' ק' ח' השוה דס' י' גס' סר'ן
וכל המכחים כזה יאנו אלא מן הפתמותין ואין לי
להאריך בפשוטות של בית דבן :

[illegible]

הז אמת שאני תמים כדכתיב מהרש"ם שזהו דעת
 רש"י כרעת הרמב"ם דיוקן לה מרפ"ש"י שלא
 כדון פסול להתירם להנשא וזן מזה הרב שאם אנקסור
 ושאכל שלא כדון אינו פטל רק דהוי בט פסול שאסור
 לנשא בו לכתח' ודכתיב תמיהם דמ"ט רש"י דלא
 כדון דיש' דפוסל הו נזרה רכבן נבואר להדיא דס"ל
 דהוי בט כול מדר' כאשר יראם קמעיון ובאשר הורה
 נבר ס"כ סמכתו וע"ז כזה ונ"ע ותפסר להחוק
 ונ"ל דס"ל לרש"ם ז"ל דכתיב רש"י הללו קנאמיוס על
 דכתיב רב גחמן חמר שמואל הוי' כפי מצי' דס"ד רב
 משה' דפסול כדון דכתיב דקאמ' אינו מדרבנן
 נס"ה כס"כ דיש' דמשפט ח' לשינוס :

ואיך שיקה אם הדורש"ם אמרם היינו משום שסוף ז"ל העלה דינו ג' פ' שעת דרמב"ם ז"ל כאשר יר' שם סמעי' והרי דכו בדולג' חסום' שכתבו עליו ה"ה. הטור דהרשב"ה וס' ר"ן ור"י ור"א ולית הלכתא כהרמב"ם בזה במקום רבים שתולקום עליו מה גם שרבו' הנהל בשלחט טהור' ס' קל"ד פסק דלא כהרמב"ם וכאשר דיוק הר"ב בית שמואל שם בס' פ' שבת כו' ז"ל פסול' הוי' לענין באיזה פסול אכל לענין אחר אינו בט כלל כ"כ רש"י ור"ן והטור וכן משמע בס' וכו' ע"כ והוי' מדכתב מרן בס' אספור' ישראל ש"כ

מועיל דהין דמיס לאהס אכל אס מעצמו שכל חלקו
כפיו יורה הריב"ש דמגורסת וחילוק זס הוא מערכס
ברבתי הריב"ש לכל חלק בדרך ישרת אכל מת אעשת
סהער העיר האיס ה"כ ק"ל רלא למעכד בה עובדא
ועכ"פ לא אמר דכוס חלו אלא כדון דידיה ביום כדון
ידיון שהיה הכין ע"ע גס העיר על אשתי שהיה זונה
גוס שלא היה כדון האונס כא אכיו וכבר ידוע דאונס
אכיו לא מקרי אונס לגבי דידיה וגם דמנ"י דמאוס עלה
וכדכתיבנא וז"ל שנס הוא היה כדון האונס שהרי
התופכני הכה נקס וא"ל לגרס לזה אמינא דהתופכני
לא כא אלא כשכרו על כל פסיעה וכיון שהלך לו הם לא
בבקש עליו ה"ר יעקב חמיו לקרות לו שיבא לא ישוב
עוד לבייתו ונסתלק אונסו בלכחו וכ"כ הרב בני"ז וז"ל
הרי שאפי' באונס ידוע על יד מי שיוכל לאונס וכו'
והכריחוקו לגרס מ"מ כיון שנסתלק האונס והלכו להם
אנשי השופט ולא איימורו לא נפסל הנט אעפ"י שבוט
היה לקור ולהעליל עליו אעפ"כ כיון שסתערך להטויל
עוד הולאות אחרות אין לחוש לה וכו' וא"ת גסס אמר
והלא איימורו וכו'ן איימורו בנ"ד הנה הוא לא סתם חזון
לכלל האייומים ולא תהלה ולא ענה אמן כ"א ע"י מעות
מנכר מלחא רלא תהלה אלא בשכול המעות ומש"ל
שהעיר על אשתו שהיא זונה לאו למימרא דכשכול כך
הוא חייב להוילאה אלא לגמר דמלר שהמר שביא זונה
כפניו השר ילא לו זס האונס והייה חונתא דרפסית וגס
נ"ל להביא קלח סויעתא עמוד"ס ו"ל בסג"ה סי' קל"ד
דבאנסורו ישראל שלא כדון לא לזין כלום ובאנסורו גוים
וכו' סס לזין הנה ואפי' אס קבל מעות וכו' לא אמרינן
בנתהלה משמע רס"ל דקישר ואפי' שלא כדון אס נהלה
במעות סוי גט זה מה שיכולתו לעלות בזכרוננו והכת
עדיון היה בלא נישואין אמרתי אס אני טועה כדון תל"י
לא הפסדנו כלום ושלום כת"י וסנא :

קלעיר אברהם עמרם ס"ט

העתק מה שהשבתו על דבריו

אהובינו החכם השלם, ג'מה"ר אברהם עמית נר"ו.

תחלת רבד הכה שפתי שואליו ודורשין לשלום איין קץ ומכאן לקובלנא קתח בכתב אמרוהו האמר וטעמא טעיוס על מעשה הגט הניסין. על ידו ככירד להכשירו מכתב טעמים דלאיי ולא סתת כהו לטיבותא כאשר נבאר בס"ד זה ולא ראשונה הביא לנו הקוא סר' דפ' המגרש בגט המעושה וכו' ופירש' עלה וז"ל שלא כדון דנכרים כדון השואל לא מחלף וס"א מחלף בשלא כדון דישראל ואקו למומר שלא כדון דישראל נמי ולא פסול ואמרו' לעול דפסיל' הו' גופא גזרה אטו כדון וגזרה לגזרה לא גזרו' וככתב על' זס וז"ל והנה מרכיו רש"י ו"ל משמע דהו' גופא קאי על שלא כדון דישר' דמ"ס אינו גט ולא אמרו' דפסול ופסול אלא גזורה משום כדון דישר' וא"כ איך גזור גזרה לב' וכפ"ז אס מעושה שלא כדון כישר' מן התורה הגט בטל ואס גשאת תלא והולד ממזר אבל הר"ן ו"ל פנ' הו' גופא גזורה אטו כדון דישר' וגזרה לגזרה ל"ג משמע דקאי על כדון דנכרים רמן התורה הגט בטל ולא גזרו כו' לפסול אלא אטו גט דישר' המעושה כדון אבל שלא כדון דישר' אפסד רהוי גט ומדרכנ פסלוהו כדי שלא יכריחו כ"ד בעכ"ד נשותיהם עכ"ל ודכרים אלו כהו שלא בהשגחה

העד לבחור לגרש אשתו כיון שהזויף עליה ש"ר שהיא זונה ואינו דבר ברור שהיא על אשתו שזנתה שמחייבים אותו הש"ר לגרש ותו דאפי' את"ל שכן הדבר פשוט שמחייבין אותו לגרש והוא כאלו הוא הטיא האונס על עצמו מ"מ כיון שהעיקר הוא לגרשה כגט כשר בהלכת נוכדיו והדאין וזה שהלשין לשר לו שזנו ע"ש אשתו לא אסיק ארעתום מעולם שהיו מחייבין אותו לגרש כדיוק ישר כי כדיוקו אין כופין אותו לגרש ע"ז וגם הגויס לא יכריחוהו לגרש כדיוק ישר רק ע"י בקשה מהישר ומקם שחד כאופן שמעולם לא בסוף ולא בחתו נחרטה לגרש ולא עלתם כלל על לבו ולא דמי להאריך בשום דבר והאריכות כזה אך למותר;

עוד

כתב' ואת"ל דנ"ל לא היו אונסא דנפשים הוא מהר"ם אלא שקאר ז"ל סי' ע"ג כתב דבטענת מאוס עלי כופין אותו לגרש ואין לך מאוס עליו יותר מזה שהיה אמרה בפיה דדמי עליה כאדור ע"כ תמהני עליוך שאתה רוצה להטפל בנטיין וקדושין ואיך משגיח בנפשו הפוס' אשר מימיהם חנו שותים וכפרט כס' הכ"י אשה כל בית ישר נשבעים עליו הוא הכינוי הוא רוענו הלא תראה ככ"י א"ה סי' ע"ג שהאריך הרבה בשרש הדיון דמאוס עליו וכמה דיות נשתפכו כזה הפסק שציקרו הוא מהרמב"ם דכופין להוציא בטענת מאוס עליו מן הדיון והרי"ף ז"ל כתב שהגאונים תקנו כן ור"ת ורמב"ם ז"ל ערערו הרבה על זה וכתבו שכל המעשה בטענה זו מרבה ממורס כישר ולזה הסכים הרשב"א וכתבו שאם הגא' תקנוה לרורס דווקא תקנו ועכשיו אין לנו לזוז מדין התלמוד ולזה הסכים המ"מ והר"ן והרמב"ם והטור ומסריק' ודכינו הגדול מארי דתירוותא חילין כן פסק בש"ס סי' ע"ז וז"ל האשה שמנעם בעלה מתשמיש היא הנקדחת מורדת וכו' מאסתוהו וכו' אם רצה הכעל לגרשה וכו' ע"כ וסיוס ע"ז הר"כ בית שמואל ס' ק' א' אם רצה הכל' אין כופין אותו ולא כרעת רשב"ם והרמב"ם ומאחר שכן מן יקל באיסור א"א נגר כל הפוס' הללו וכפרט נר מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו כ"ש בערוס התמודה שאפי' הוא ז"ל היה מוקל ליינו יכולין להתמודד כאשר אצטנו מחמורין בכמה פקפוקין ודקדוקין סוב' כ"ש שהוא ז"ל פסק להתמיר ואף מהר"ם אלא שקאר ז"ל לא סמך ע"ז אלא ככ"ד שהיה המגרש משומר וכתב דכל כ"י האוי אפי' הר"ס וסי' מוריס כאשר וע"ש ואפי' כמשומר לא הסכימו כן האחרונים ז"ל פוק חזי להר"כ כנ"ה סי' ע"ז שהביא כמה מדרבי האחרונים שמסכימין לזה;

עוד

בתכ' וז"ל וגם כיון שגרש ברת הגויס וכעור שגרש אינו יכול לדור עמם כפי דם הגויס כיון שגרש כי אם ע"י האוסתתלל שיכא עליו איש זכרי וזה לא אפשי כדיוקו א"כ לדיק שיכופו אותו כיון שאינו רשאי לזשאר אלה וקיא אינה צויבת לילך אחריו לעיר אחרת עיין במהר"ם עכ"ל דכרי מהר"ם אלא שקאר ז"ל שרמזת הם דכרי הר"ס ז"ל כביאם בנו דכינו הטור כ"ה סי' קנ"ד שנשאל מן שטרענת שיכופו לבעלה שיגרשה מפני שהיא ברת וכו' ואינו יכול לעמוד במקום אחר מפני שכת נפשות תשו' דבר זה תלוי בתקורת הדיונים אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשאת מפני סכ"ל אין לך טענה גדולה מזו כיון שאינו רשאי לישאר אלה וקיא אינה צויבת לילך אחריו להרץ אחרת וכופין אותו לגרשה ע"כ ופסקה מרן כש"ע סי' קנ"ד ס"ט;

איברה

ט"כ וכו' פסול ואפשי"כ פסלה מן הכהונה ומדקאמ' ואפשי"כ משמע דפסול קאי דהינו גט כלל ואפשי"כ פסלה מן הכהונה דא' פסול מדרבנן ומדאורי' כשר מלא ואפשי"כ הא כיון דמדאורי' כשר פשי' ודאי דכיון הוא לפסלה מן הכהונה כיון דמדאורי' כשר ותכמים לא באו אלא להתמיר לו' שלא תנשא בו לבתחי' הלא ודאי דפסול מן הכהונה הוא לרעת מרן ז"ל. עוד אינו תמים כמ"ס כרם דא עקא שמשון ריא' משמע דפסולו מן התורה דכרי דנעלם מעינין סברות כל הפוס' הנו' מ"מ הא מיהא לפי דבריו הנה דש"י קאי כשי' ריא' ז"ל למה לא תשאת רק לרברי ריא' חסג הלום שיחשת להר"ן סברת שלא עלתה על לבו והוא ז"ל מסיעת דש"י ועד שיחשת להר"ן מה שלא עלתה ע"ד לו' דש"כ דישר' הוא גט מדאורי' ולא פסול אלא מדרבנן היה לך לפיכא מהרמב"ם דבהדיא אמר ומ"מ כבר כתבתי שלא העלו הלכה כמותו כזה והנה כל העוסק בדיוק נטין וקדושין צריך לתור ולחפש חפוש מחפוש בדברי הפוס' ולהיות מורא ההוראה ומתן כדיון ועוד אשאלך והודיעני דאפי' תוילא שיהיה הפסק דש"כ בישר' מדאורי' כשר ומדרבנן פסול מה עזרת ללא בח דהא עכ"פ לא תוכל להנשא לבתחי' כיון דמדרבנן פסול ונ"ד עדיין לא נשאת הוא וא"כ מה הלשין א' כרם דא עקא דמלשון ריא' משמע דפסולו מן התורה דכרי דהלו לא היה פסולו מן התורה היינו מריוחים ככ"ד טובא וזה הינו כלל דאכתי פסול מדרבנן ואיך נתיירס להנשא לבתחי' עוד כתב ועכ"פ לא היו דארי ממוה אם נשאת והיו כשהוא ש"כ הכל כ"ד כדיון קוי לפי שהוא הכיף האונס על עצמו לילך לשר ולהעלות על אשתו שהיא זונה ואמרי' כפ' ח"ה נבי תלויה וזכין וכו' שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחריו ע"כ הנה אפי' נחשוב כ"ד דמקרי אונס דאחי' ליה מנפשיה מ"מ הלא תראה מ"ס הר"כ מכחכ מאלוהו כש"ז סי' כ' דלרובא דרבוותא ס"ל דע"כ ל"ק דאונס שהכיר האדם על עצמו ולא הוא אונס אלא היכא דגרש כסתם ולא נתחרט ומיין כנתיס דאמרי' כס' שהיה מדולה מחחי' כך הוא מדולה עד לכסוף אכל אם מיין ונתחרט כנתיס אף שכתתלה הוא הכיר האונס על עצמו גט מעושה הוא ופסול וכל זה הוא אם היה כ"ד דומה להכיר האונס על עצמו אכל למתכוין היטב בדבר כעיניו ויאה ולכבו וכן דנ"ל לא דמי כעובל לא לרנא שהיו דבר זה לא נאמר אלא כמי שנתרנה בתחי' לגרש מרעתו ולריווי נפשיה לקיים לבסוף מה שנתרנה בו מחחי' מרעתו ורלונו שם על עצמו קנס או נתן ערכין או נשבע דכל כ"י הארי אמרי' כיון שהוא ברטור הטיב רצה לגרש ושם אותו קנס על עצמו כחחי' בלתי שום אונס שלא היה שום א' אונס אותו אמתו להבי אף שלבסוף מוכרח לגרש מחמת השבעה או הקנס אמרי' דלא הוא אונס שהיה הוא מרטור בתחי' נתרנה ושם על עצמו הקנס והשבעה וזה"ל כמוכר' שדכו אף שהוא אנוס לדוחק המעות מ"מ לא מיקרי אונס שהרי לא אצטו אדם על זה והוא נאנס מעלמו ומחמת המעט ואמרי' מתוך כך מוכר' תפלו מרעתו דהתם איכא למימר גמר ומקני וכמ' שפידש"ס וע"ש אכל כבנון כ"ד שאינה לא עלתה ע"ד מעולם לגרש לא מדאורי' ולא בלתי רטון רק שהעלות על אותם האנשים והלשין אותם לשר שח"ו הם מונים ע"ש אשתי ואשכ' להקנס מהם ולהרע להם ולהפסודם ממון רק שאח"כ ע"י שחמ' שהשחיד אבי הכת לשר התילור ריעותא דאונס שהכריח

מפני הסכנה ע"י שהכיר לי פתקא מהשופט שהחיר לו וזה פשוט ומפורסם וכמ"ס הר"ב נהג וררס כלל א' סו' א' כחא"ה בפסק המפורסם הנקרא פ' טלאק תלאתה שכתב שכל חכמי ורבני מל' לא היו כותבין גט למי שגרש ע"י נויס בטלאק תלאתה. אם לא היו עוקרין לנרשיו הנוי"ס ע"י פוט"ווח מן השופטים כשחזר שהיו מהוים היוה המלאס ועוקרין לנרש' הנוי"ס כדי שלא יהיה הנט שנותן לה כדינו מעושה כפי הוראת ה' מהריק"ש וע"ש שהאריך אומר מעתה הוי' בטענה כוונת נכחף אוחו לנרש כיון שיש כידוע להפך. הסכנה וקימה על עצמך שאם כשחזרתי לנרש בעש"נ גרש בטלאק תלאתה א"כ הו"ל לחוש שלא לתת הנט דהוי כמעשה כיון שקדם לו. כהונס. הטלאק תלאתה ולחוש לס' מהריק"ש וסיעתו ככתב' כחא' הר"ב דרכי נועם וכנו הר"ב גור"ר והר"ב זרע אברהם ועו"ש כ' הנס שיש מן האחרונים שנתלקו כזה על מהריק"ש מ"מ לכחתי מו יכניס ראשו בין הרים הנכונים באיסור א"ה :

עוד

דלא הוי הרין למסרה לא"ה אם הוי ברשות כ"ד ולדרך שעה משום מנדר מולתא כדון קד' ביה ואין לך מנדר מולתא גדול מזה שלא ולמד לעשות כמעשה להוילא לעו על נשואים ולמסור דמן של ישר' בידו א"ה שלולי ה' שהיו לנו כמעט היו נהרגים נ' בני אדם ועכ"ז לא שב ידו מכלע בשפיות דמיס שהולך פיזור דב להגלל מגזרת השר ואיך נאמר לזה אכול כשור וכו' פעם אחרת עכ"ל על זאת ידוע הדיווס וקמת' כגובים כראותם שכדברים שאין להם שיעור מתירין א"ה ומרבים ממזרים וחולין עצמן באילן גדול באין מבין חנא הכובא קאו ומאיו קאמר רחמנא ליללן מהאי דעתא ותמחתי איך מלאך לכך לרין כדינו גטין מכלי השנח במקור הדברים אשר מתן חולבו וכבר מילתי אמורה שכל מי שדן ע"י הדברים הנאמרים בקלרה להר"ב ככ"סג אינו אלא טועה לפי שחבר מעתיק בקלרה הלא לך לדעת שדרכי הר"ב ככ"סג הם מהרב המכ"ט ח"א סו' כ"ב והילך חוכן הענין בקלרה על יעקב זרקון שזרקוהו בו מנינות ומשכב זכור והב"ד נתנו רשות למנהגים שישאר אוחו ע"י א"ה ונחשב בידם וסבה אוחו קלת הכחות וכו' עד שהיו נועה בכבוס וכו' להילל אוחו מהתפסקה א"ל הממונים דלויט שחלך מן המנהגים וכו' וכששמעו קרובו אשתו וכו' איך נגרשו אוחו ותשאר גנבים זו ענונה או א"ל הממונים אם תבדל ללאת מהתפוסה חגרש את אשתך ואנו והיא נהן לס' מה שילמדך לתת לא"ה או נתנוהו בערבות וכו' וא"ל שאשר נתינת הנט וכו' ונחנו ליר אשתו בדת ובהלכה וכו' ופרענו בעדו וכו' ומולא לעו על הנט שהיה חנוס וכו' חנן כגטין גט המעושה וכו' אמר שמואל ור' תירש"י כדון כגון הנך דאמר' ויליא ונתן כח' או שפוטס אסורה לו משמע דלא קרי מעושה אלא קיבא דמעשין אוחו לענין הנט כגון הנך אכל אי אכסי לית קל דבר אחר וכו' ליגלל מן האונס גרש לא הו' עשווי ובלבד שהיה כדון מה שאנסוהו עליו וא"ה א"ה נדרלא קיה כדון למסור ביד א"ה כיון שהיה ברשות כ"ד ולדרך שעה ומנדר מולתא כדון קד' ביה וכו' וכתב שרשב"ף וי"ס אונס אחר א"ה שיהא אונס כגופו אינו אונס לנרש אלא אונסו לרבר אחר והוא מעלמו כדי להגלל מאוחו אונס מגרש מעלמו זה אינו קרוי כפיס כיון שלא כפי אוחו להוילא ממש הא קמן דלא קרי כפיס

איברה הלכאורה יר' שאין זה מוסכם שהרי כתב מהר"י כת"ס סו' רט"ו כמו שנשא אשה

בארץ מולדתו וכו' ויורד מנכסיו וחינו וכול להתפרנס סס ורולה לילך לגור במקום אחר שבוטין את אשתו ללכת אחריו ע"י ש' והדברים ק"ו אם כשכיל המו' שאינו יכול למולא פרנסתו במקום שנשאס כופין אותה לילך אחריו כ"ש כשאינו יכול לעמוד מפני הסכנה דכופין אותה לילך אחריו וכיון שכן הדיון כופין אותה לילך אחריו לא נוכל לכופו לנרשם והקימה מהר"ב ח"ה דכל דו לא אונס ליה איך נעלם מעיני כת"ר דרכי הר"ה"ש והקטור סבור הויתו לו דע"כ ל"ק הר"ב ח"ה דכופין משום פרנסה אלא מהטעם שכתב הו"ה ז"ל האתקא הויה כעליוהו של כעל ולא כדירקו ולחיים נחנה ולא לעצד דמהך טע' לא מלי פעל להוילא ממקומה ואמטו להכי כשאנו מולא פרנסתו במקום שנשאס הויה לה ויורה לנכי האשה שהיא כרוחק מנו' ולכן כופין אותה ללכת ואף שיהיה לה יורה ונער כשהיא כפרת מארץ מולדתה מ"מ ויורד גדול לער המו' כדכתי' כי ע"ז כפרת מעיני ולכן כופין אותה לילך אחריו להתפרנס כדיוח שרבר זה עליה הו"ה לה כרס אם הכעל מסתכן בושיכתו במקום שנשאס מה איכפת לה לאשה ואין דבר זה טועה לה ואי איכא אית ליה סכנה ילך למקום אחר וכ"ד כופין אותה לנרשם אבל כענין הפרנסה שנוגע לה הנער אס' יאסו במקום הנשואין יש מקו' לומר דכופין אותה לילך עמו ולהתפרנס כדיוח אמנם מלבד שלא הנאנו תו' זה הלא תראה למחרש"ס בא"ה סימן קכ"ה שדן ק"ו מנדרין הר"ב ח"ה לנדרן שלו שהיה לו לכעל סכנה והשוה דעת הר"ב ח"ה לדעת הר"ב שחלק על מ"ש מרן ב"ד סימן ע"ה שלא נדרו כענינו דרכי הר"ב ח"ה וכתב עוד דהפ"י א"ל שהריב"ש נהר"ב ח"ה חולקים יר' הכעל על הע"י שזכר לו אם תרני לילך עמו טוב ואם לאו תשבי את ולא נוכל לכופו אוחו לנרשם ולהניחם במקומה כי ואמר לה הכו' ראוה וכו' כ"ש שהדבר ברור שאין חולקין וכו' עכ"ל וכמה מרכיבי האחרונים נטוהסכת הר"ב ח"ה כאשר כתב הרב המחפץ בא"ה סו' ע"ה כהנ"ה כ"ס"י והקימה איך לא נחשור שום פוסק דרכי הר"ה"ש דק אית זה ראייתי למהריק"ש כהנ"ה לא"ה סימן ע"ה שכתב אם אינו יכול להתפרנס באותה מדינה עיון תשו' הדרכ"ז וכו' ומחרש"ס וכו' ואע"פ שהרב המחבר חלק על מהר"ר ישראל כדון אחריו רבים להטות וקיים בה ועיון סו' קנ"ד דין ט' ע"כ והן הם דבריהם ה"ה הללו שהכניס מרן לפסק הלכה בסו' קנ"ד דין ט' והרב בקש לעמוד למעיון שלכאורה יור' שרין זה סוהר לרין הר"ב ח"ה ושמה לפי דעתו הרחבת דמנ' לנו שאם געיון שם אין כסתר מתמדת דין הר"ב ח"ה ולהיותי מטייל הרבה בעול הכבוד והיחיד לא יכולתי להתושב בדבר ואיך שיהיה כיון דלרוב האחרונים בו איכא אמתלא גדולה כופין אותה לילך אחריו איך נכחף אוחו לנרשם וכנסים עצמנו בס' ערוה אף שרעת מרן להקל ונעל הכל הני או' כי כנ"ד אין אנו לזיכין לכל זה ולא הארכת דין משום יגדול תורם דכ"ד יכול לישאר עש"אשתו במקום שנשאס בשופי ואין שום סכנה בדבר מפני הגוי' כי הנוי"ס האלס ומינס מלאה שותד ועושים לזה המלאס לחזור הישר' ולישא אשתו שנרשם ופוחתין לו הדכה פתחים אשר פיהם דבר וכו' ומעשה דב כעשה על ידי ביאורי שגרש בעש"נ ורלה להחזיר נדושתו ולא הנחתו

ראין רמים לאשה אלא כשהם כפוקו לגרש ולקבל מעות
ברם אם הם כפוקו לגרש והוא מעלמו אמר תנו לי
מעות אפשר דידה דמגורשת אלא שאני מכטל דעתי
מפני דעת כל הפוס' שאומרים דפלוני א"כ אף שרברי
הרב הם דברים של טעם למעשה יש לחוש דלא למעכד
כה עובדא וכו' ולי אני הדיוט ק"ל על דברי הר"כ א"כ
דלמה לא יקיים דעתו ונימא דמ"ס דפלוני הוא כשהם
א"ל על המעות ולגרש כעכ"ר להרשב"א מועיל דאגב
אונסא וזווי זמור ומגרש ולהריב"ס אינו מועיל ראין
רמים לאשה אבל אם מעלמו שאל חלקו כפיו וידה
הריב"ס דמגורשת וחי' זה הוא מוכרח כדברי הריב"ס
לכל הולך בדרך ישרה אבל מה אעשה שהער העיר הר"כ
א"כ דלא למעכד כה עובדא ועכ"פ לא אמר דברים אלו
אלא ככ"ד וכו' ע"כ :

איברא שם' א"כ לא שכיח נכן ולכן לא היה מן
הראוי לעמוד בפדט הלז ולהאריך בו
דלענין דינא הרי הרב מהרי"א לא אמר אלא בדרך
אפשר והר"כ א"כ לא עכור כה עובדא מ"מ לא אחזיק
פי להודיע ולהודיע מה שג"ל מן הקושי כדברי הרבנים
שזכרתי זה יאלף' כמ"ס מהרי"א דהיכא דאנסוהו לכעל
תחי' ושוב מעלמו פתח ואמר תנו לי כו"כ ואגרש דידה
הריב"ס להרשב"א רמיה וכו' שטעמו דכיון שהוא מאליו
פתח ברזי כסף מכלי שידברו לו האנסים כזם אמר' ודאי
דכלל רזונו מקובל ומפויס ע"י מתן רמים שהרי הוא
פתח ראשונה בגלל הרב הזו' א"כ דעס מהרי"א
דע"כ ל"ק הריב"ס דאתתא לית לה טימי אלא בסתמא
ברם כי איבה מגרמיה פתח ואמר הכו לי כך וכך גלי
דעתיה דלגביה דידה מגן שויה ואלו דמיה הערכה
עליו ואמטו להכי הרר דינא בקרקע ואגב אונסא וזווי
גמר ומגרש ולפי קטרי עדין וכולים אנו לו דלא גרש
אלה מחמת אונסו ולגביה דידה נמי אין ערוך אליה
כמשפט חכמות ואכתי אי לדידיה ליתיה אפי' הווי והכי
לית כל חללא דעלמא לא הוה מגרש אלא שכאשר ראם
כי בלתי הלוי הרעה מהאנסים לגרש אשתו ואין מירס
מטל ההוא אמר דלכל הפקות פורתא דריות וקללס
יעמוד לו אבל לעז' דכל מעשה הגרושין נעשו כעכ"ר
ואם יאמר האומר הלא תראה כי הר"כ מעשה חייל
כס"י כ"ד שפתח כהללה ואוישר חיליה דהוא נעא משום
שהמגרש בקש זאת מירס התם שאני שקורס שאנסוהו
שלא לדבר שיתנו לו סך כו"כ כרי לגרש ואכ"כ אנסוהו
ושוכר רפתס רחם ושלחו להתפטר עמו והוא לא רצה
אלא כסך ששאל כראשונה והם נזירו אחור ועבר זמן
ובראותו המגרש כי לא שבו אליו עוד שלא ונתפטר וכו'
דהשתא טעמא רבה היכא כמילתא משום דראשית
בקוריו כל הוא מרזונו רצה לגרש ע"י מ"מ הסך ששאל
מהם ושוכר התחילו כאונסין וכדרייק שם הרב בלישניה
שכתב וז"ל אמנם ככ"ד שהמגרש עלמו קורס שאנסו
אותו היה אף' תנו לי כך ואגרש ואנסו אותו ולא רצו
לשמוע בקילו ואנסוהו לגרש כלי לתת לו כאשר שאל
ופטרוהו ע"מ שיגרש וכלי לתת וכו' אח"כ רפתס ירס
וכו' ועו"ס הרי דלא קיימה הרב אלא משום שקורס
שאנסוהו היה אף' שאם יתנו לו כו"כ הרי הוא מגרש
דפסי' דכרעותא דנפשיה אמרה כההוא זמנה דאכתי
לא תחיליר רעותא דאונסין ואמטו להכי כי לבסוף
אנסוהו וכו' ושוכר הורלס כמתן דמים כאשר עלתה
כמתשכחו תחי' קורס כל ההויות אמר' כרעות נפשיה
קא מגרש כאשר הוא עלמו כקס קורס שאנסוהו כרס

כי

כפיוה אלא היכא דכיופי ליה אגט ממס אבל אם כרי
להנלל מאונס' אחר גרש הווי נט כשר וכו' וכתשובת
מהרי"ק וכו' אף' אם נחבש כדרי גויס בשביל מם וכו'
יכולים לומר לו לא נעזור לך להתיר מהתפיסה אם לא
תגרש וכו' ואין זו כפיוה דכיון שאין עושין לו דבר הע
כ"א מלעזור לו עכ"ל מהרי"ק וז"ל והרי הוא כ"ד
שעל ענין העבירה שהיה דורף וכו' שנתאר אלא
שהקלו עליו קלת מהעונש שהוטל עליו לגרש אשתו
עכ"ל הרב המב"ט וז"ל הולכתי להאריך ולהעתיק
לשונו אולי לא ימלא בידך הנך דאה שהרכ לא כתב אם
היה צדקות כ"ד וללורך שעה משום מגרש מילתא כדון
קרי' ביה אלא על האונס האחר שאנסו אותו והכוה ע'
כ"ד משום עכירות מ' ואחכא קאמ' דכדון הוא זה שעשו
אכל לא על נתינת הנט דהא עכ"פ בעי' שיגרש לרזונו
חין מאונס' שמנו חכמים שכתובין עליוהם אלא שאם
אנסוהו ע"ד אחר ואותו אונס' כדון והוא לינלל מן האונס
גרש לא מקרי נט מעושה שהם לא עשוהו על הנט והן
כן דברי הרשב"א ומהרי"ק שהכח הרב וכך היא דעת
הרמב"ם והר"ן אף' כתנאו שאונס האחר יהיה כדון וכמ"ס
הר"כ המכתב עו"ס וחדש לנו הרב המב"ט דאף' שאונס
האחר אינו כדון מ"מ אם הוא כרשות בית דין ומגרש
מילתא כדון קרי' ביה אבל לאנוס אותו לגרש שלא כדון
כנון כ"ד אפי' יש בו רבו רכבות גדרים לא מלין לכפותו
על הגרושין ולהכשל באונסו א"כ החמור וכאמת כל
השומע ולאח דאטו לגרור גר נכשל בעון א"כ ואין זה
כגורר גר אלא כפורץ גר ומילתא דלא שויה הנייתה
הם כי לא להזכיר ומה נעשה דקילור לשונו של הר"כ
ככ"ה אטעתיק ומ"מ אלו היית מתכוון היטב בס
מרדכי הר"כ ככ"ה היה לך להכין הענין שהרי הרב
מולתיה אמרה עמ"ס מרן הכ' יומיהו מסתברא דה"מ
כשכפוקו כ"ד וכו' כ"כ ואע"ג דלא היה כדון למסור
ליד א"ס וכו' ודברי מרן הללו הן הם דברי הרשב"א
שהאריך בענין זה לו שאם אונסין אותו באונס אחר ולא
לגרש והוא מעלמו להנלל מהאונס האחר מגרש אינו
קרוי כפיוה כיון שלא כפו אותו ממס להוילא והאריך
הרבה וכתב ומויהו מסתברא דה"מ כשכפוקו כדון
כאותם דברים אחרים וכו' ואחכא קאיו הר"כ הכ"ה
וכתב משם הרב המב"ט שאם מה שכפוקו על דברים
אחרים הוי למגרש מילתא כדון קרי' ביה וגם מלשון
הכ"ה הנ מוכן שכתב ואע"ג שלא היה כדון למסור ביד
ה"ה ואם הוא שאונסין אותו לגרש ולתת נט הול"ל ואף'
על נכ שלא היה כדון לאנסו כנתינת הנט ואין שיהיה
הארכתי בפרט הלז לפי שכתבת לי בכתבך ששמעת שם
מן החכמים שכתבו טעם זה ואני אומר דתם ליה לכל
בעל ספר לשכת טעם זה שאינו אלא כ"ט לפנים :

עוד דהיות מ"ס כס הרב כעל אמרי טעם
שהכח משם מהרי"א אבואלעפיה זל"ה שדלה
לדקדק בדברי הרב"ס ז"ל שלא אמר אין רמים לאשה
אלא כשאנסוהו לגרש ולקבל מעות אבל אה"כ שאם
אנסוהו לגרש והוא ברזונו הנמור פתח ואמר תנו לי
מעות כו"כ ואגרש אפשר לומר דאגב זווי ואונסא גמר
ומגרש דוק לישניה דהריב"ס דקאמ' וכו' משמע שלא
דבר אלא דיוקא כמי שאנסוהו לקבל מעות ולגרש אבל
אם אנסוהו לגרש והוא מעלמו פתח פיו שיתנו לו סך
מעות ונתפשו עמו וידה לרבני הרשב"א דאגב אונסא
וזווי גמר ומגרש ע"כ וכתב הר"כ אמרי טעם דכזה
א"ל דלא פליגי הרשב"א והריב"ס דע"כ ל"ק הריב"ס

רשאו הכה דלא נכתב הג' ולא ניתן בהכרח דוק :
תו א"ל ע"ד סכ"ב אמתו נעם שרפה למוך ולשים
 שלום בין הרשב"א והריב"ש עפ"י דמחרי"א ז"ל
 דהריב"ש ש"ק אלא כי אנסוהו לקבל מעות ולגרש וכו'
 דלפי זה ל"ל דהרשב"א ל"ק אלא כי פתח אוהו ברישא
 וזה תימא דדרכי הרשב"א בתשו' לא מוכחי הכי הגם
 הלום שנרחוק דהקנקש-שם המגרש מעלמו וכו' ל' כאלו
 אוהו פתח ברישא ואמר הריני תיוב לבס כו"ב אם לא
 אגרש ואם אגרש תמתלו אוהו לי ואמטו להכי לא אחי
 עלה הרשב"א אלא משום שאין זה במרוית אלא כגלגל
 מן ההפסד אכתי קשם מ"ש וז"ל שאין מסירת מורעה
 אלא היבא דשקל וזו וכו' אבל תלוייה ויהיב ללא כלום
 הוא ותלוייה וגרש אינם גרושי דהא ליבא וזו וכו'
 ונמקאמ' אלא היבא דשקל וזו משמע ככל גוונא בין
 באמרו לו בין באמר להם גם מרקאמ' אבל תלוייה ויהיב
 וכו' ותלוייה וגרש אינם גרושין דהא ליבא וזו משמע
 הכנרש' דליבא וזו צמחקה דיוני' ליה הא או איבא
 וזו בזכיות דיוני' ליה וסוינו כבולה מילתא דזכיות
 אף כה"ל זכין לך דך ארעה ככו"ב דמים דכוותה גבי
 אשה בא"ל גרש ועול כו' כוללות כ"ז-ספר אינו מטי
 אללולא לא מטי' למיקם עלה דמילתא ולמאי דקא מתכת
 על הר"ב פ' לאוק' הוא כלל דאיהו ז"ל הק' דא"ל להק'
 תי' במהרי"א למה זה כולקו דכוותא עבור הפרשה
 בין הרשב"א והריב"ש וה"ל למעטו פלוגתא ביניהו
 ולעשות ביניהם דב השלום ע"פי התי' הלו אלא ודאי
 דהך תי' לא משמע לכו לרבנן ואמטו להכי לא עכרי'
 ביה עוברא זה מה ש"ל ע"פי הרבנים דכתיבי
 אפנקסך דלאיי ככה מילתי אמורס כי לא האתח עימי
 דכרי הספר ואין שיהיה כל זה משנה שאינה לריבא
 לענין דינא :

עוד כתב' כרס ככ"ר שהוא הביא האונס על עלמו
 ע"כ דכריס הללו כבר נגמר בטולם לעיל . עוד
 כתבת גם שהוא מוסר ע"כ כוונתך לו' משום מנדר
 מילתא שבוש זה מכוול הוא לעיל . עוד כתבת גם
 העיר על אשתו שהוא זונה ע"כ כו' דכוונתך לו' שכל'
 על אשתו זונה מפקי' לה מנייה כעכ"ר ואף שבסוף
 דבריך כתבת וז"ל ומ"ש לעיל שהוא ז' לאו למימרא
 דכשכיל כך חייב להולידה אלא מלך שאמר לפני השר
 שהוא זונה יאל לו זה האונס והיו אונסא דנפשים ע"כ
 מכאן דאיה לאשר שמעתי ענין לאמר שניקר מה
 שחייבת לבעל לגרש כעכ"ר היינו מ"ט שאמר על אשתו
 שהיא זונה והוא טוט ככרוביא מהיכן דנתינו לחייבתי
 לגרש כעכ"ר והתמרת תשו' שכתביל שאמר על אשתו
 שהיא ז' תייב לגרש והמגרש כעכ"ר כשכיל ט' זו אינו
 אלא טועה ומרבם ממזרים בישר' באשר יר' הוואה
 ת' דיונים הללו ורוב סכרות כוכא כ"ז א"ה סי' י"א
 ובמהריב"ל י"ח עינין סי' קמ"ח ומה בלע להעתיקם
 וכדו השתא סירביה קמא נקיט ואתא וסופא דמילתא
 סבר לתקן ולא תקן ברוב דברים אשר לא בן רא"א
 דכוונתך לו' דהיינו מכשכיל זה נק' אונסא דנפשים א"כ
 הוא לא הו"ל למנות לב' טעמים שהרי ראש דברך
 כתבת כרס ככ"ר שהוא סביא האונס ע"ע גם שהוא
 מוסר גם העיר על אשתו שהיא זונה הרי שצטית אותם
 כ' טעמים ולפי"ר האחרונים חדא טיגהו ועיר מה
 תענה כלשון ראשון שכתבת כמעשה שהיה וז"ל ואמרנו
 לו לריך אהה לגרש זאת האשה אשר שקיף זונה וזה לא
 יסכול מ"ש באחרונה איברא דקישעא קאי' שלא חייבת
 אותו

כי מעיקרא נאנס אף דלכתה פתח ואמר סכו לי וזו
 ואגרש אמרי' ראכתי ע"פ-האונס קא עכיר והאי
 דקאמ' הכי משום שדאם שכלתם אליו הרעה ומימר
 אמר לפתות ליהוי לו פורתא דריוחא אבל לעולם כל
 מעשיו באונס ואי שיקי ליה האנסין אפי' יהיב ליה
 תרובא דריוחא לא מגרש :

ואני תימא על הרב מהרי"א אשר ככ"ר היק'
 מרקאמ' הריב"ש דליבא למימר כשום פנים
 שיהיה מן הדין לכוף לאיש לקבל מעות וסיגרש את
 אשתו וכו' ומשמע דהיינו דווקא באנסוהו לקבל מעות
 ולגרש אבל אי אוהו מנפשיה קא תבע אל שאלו ואל בית
 הרמים מהני וזה תימא שהרי הוואה יר' שם כנרון
 הריב"ש שמהגרש קודם כל ההויית שלח לדבר שיתנו
 לו סך כו"כ לגרש והם לא ראו רק לתזור ולקיים החבור
 וכו' ואח"כ כשנתיעדו שלח להם פשרנים שיתנו לו ת'
 דוקאטי ויגרש מיר והם לא ראו רק לקיים החבור וכו'
 ואח"כ נתרלו ונתנו לו וכו' הרי שכנרון הריב"ש מעולם
 לא פלו פיהם קרובי האשה לרלוותו כרלו כסף ואיהו
 מנפשיה פתח ואמר הכי לי וזו בין כתתי' בין בסוף
 ואח"כ קאמ' עלה הרב שאינו מן הדין לכוף לאיש וכו'
 הגם הלום שיש מקום לרחות דשאני התם רכשעת
 הנדרשין ונתינת הגט ההוא אמר לדודו שהיה כוכה מה
 לורך לככות איני נותני ככת וגלי דעתיה דאף ע"י
 הרמים הרי הוא נותני ככת ואמטו להכי קאמר דלא
 מהני דהא גלי דעתיה דאף ע"י רמים לא היה רולס
 אבל כי מגרשם תמא אימור דמהני מ"מ אכתי ק' דסוף
 סוף מה הלשון אומרת לכוף לאיש לקבל מעות ולגרש
 כנרון שלו דמעולם קרובי האשה לא פלו פיהם כמתן
 רמים אלא ודאי דהא לא דיוקא וכונת הרב לו' שאינו
 מן הדין לכוף לאיש לגרש אף דאית ליה קבלת מעות
 מן האשה בין שהאנסים מאליהם כפיהו על זה והם
 הזכירו לו מתן המעות בין שהוא מעלמו א"ל למיחב
 ליה וזו סוף סוף כיון דאיבא אונס לא מהני תרע שהרי
 קודם לזה כתב הריב"ש שז"ל וגם כמורעה שמסר הכעל
 וכו' אלא שהוא חושש פן יעשו כעתיר בעכ"ר שיתן הגט
 לכן הוא אר' שאם יעשו לו שום כת או אם יהיה מוכרח
 ליתן הגט שהוא מכעלו וכו' כמו אטוס וכו' והנה לפי
 לשון המורעה כיון שלא הכריחוהו לא על כתיבת הגט
 ולא על נתינתו כי לא באו לפני דריינים שבררו להם
 על טענתם אבל הוא ואביו מעלמם רלו כפשרה
 וכסרה כה שפתח לו האשה ת' דוקאטי ויתן הגט כרלון
 ונתנו וכו' עס היות שכת האשה היו חפלים בקיום
 החבור והבעל לא רלה וכתר כנרשין הנה המורעה
 אינה כלום אף אם לא בטלה כפי' וכו' והשתא א"א
 לסילוק מהרי"א למה הולך הרב לו' כיון שלא הכריחוהו
 לא על כתי' הגט ולא על נתי' וכו' לימא עדיפא מינה
 דאף שאנסוהו על כתי' הגט ונתינתו מ"מ כיון שהוא
 מעלמו פתח ואמר הכי לי וזו הרי הפקיע בזה האונס
 וכטלה מורעה שהרי הוא לא בטל הגט כמעשה
 המורעה בתתי' אלא דווקא אם יכריחוהו דאף שבתתי'
 היו מכריחי' אותו כיון שהוא מאליו ומעלמו פתח כווי
 נפקע האונס והסכרה לפי"ר מהרי"א ושמא י"ל דטעם
 מהרי"א היינו כטעם האחרון דכתיבית לעיל דלעולם
 מורה מהרי"א דער השתא אטוס הוא אלא דס"ל דכיון
 דאיהו מאליו ומעלמו פתח ואמר הכי לי כו"כ גלי
 דעתיה דלגבי ריריה יש לה דמים והרי הויה כקרקע
 וכו' כרתי' לעיל ואמטו להכי הולך הריב"ש למימר

הו"י לנרש כע"ד. הלא כשכיל סאמר שהיה זוכה וכאשר שמענו כן ראינו :

עוד

כתב' וז"ל גם שלא היה בחדר האונס כי אם אכיו וכבר ידוע דאונס אכיו לא מיקרי אונס לגבי דיריה ע"כ. אשאלך והודיעני איך מלאך לכך לפסוק הדין: כאשר ראית שהביאו מור"ם בהג"ה סימן קל"ד. דאונס האב לא מיקרי אונס לגבי דיריה ע"כ וכבר ידוע וכו' כאלו הלכה זו פשוטה ומסיני נאמרה והיה לך לחפש חפשו מחפשו ולראות אם הוא מוסכמת או נה' כדרך מסדרי הנטין דחיישין אפילו לסכרה ויודעה דלאו מילתא זוטרתא איסור ערוה הקמורה הלא תראה להר"ב המכתב כש"ז סי' כ"ב הרבה להשיב ע"ד הרשב"ץ הל"ז וזכור משם. האחרונים ז"ל שדחו דבריו מהלכה זו. העלה הוא ז"ל דאונס הנעשה לבנו או לאכיו של המגרש הוא אונס ודאי והם כאלו סי' המכתב אינו מלוי כדרך היה לך לראות בס' הרב סכ"ה בס' קל"ד. הג"ה ב"ו סכ"ה שהביא משם הרב כללאל ז"ל שהרבה ראיות לו דהוי אונס והעלה דלאו דווקא כנו הלא ה"ה אכיו או אחיו וכו'. מתש' הרמב"ן וכו' ש מי וקל ראשו באיסור ערוה וכפרט שכן העלה להלכה רבן שמו"ס המכתב דהוא כתר' ואף מהר"ל ז"ל העלה כן הלא שכתב דהויא דאיכא תרתי לטובתא שנתנו לו מעות לגרש והאונס היה לאכיו דאיכא פנים להחמיר ואיכא פנים להקל ע"כ וכיון שהוא ז"ל כתב דאף כדאיכא הכך תרתי לטובתא יש פנים להחמיר וי"פ להקל מי וקל ראשו למעבד כה' עובדא אף כדאיכא הכך תרתי הו"ל ונפק מפוריה דמר רי"פ להחמיר מה גם דכ"ד איכא אונס למגרש עלמנו כאשר זכור לקמן בס"ד :

עוד

כתב' וז"ל שגם הוא היה בחדר האונס שהיו הטופינג'י הכהו נפש וא"ל לגרש לזה המינה הטופינג'י לא בא הלא בשכרו על כל פס' וכיון שהלך לו אם לא יבקש עליו ה"ר יעקב חמיו לקרוא לו שיבוא לא ישוב עוד לביתו ונסתלק האונס כלכתו וכן כתב הרב הג' כתש' הג' וז"ל שהיו שאפי' באונס ידוע ע"י מי שיוכל לאנסו וכו' והכריחוהו לגרש מ"מ כיון שנסתלק האונס והלכו להם אנשי השופט ולא איימוהו לא נפסל הגט העפ"י שבידו היה לחזור ולהעליל עליו העפ"י כן כיון שתלמדך להוליא עוד הולאות אחרות אין לחוש וכו' וא"ל שגם אמר ולא איימוהו וכאן איימוהו ככ"ד הנה הוא לא הטא אונן לכל האימוס ולא נתרלה ולא ענה אפי' כי אם ע"י מעות מנכר מולתא דלא נתרלה כי אם ע"י מעות ע"כ שמו שמים על זאת מי ראה כאלה ומו שמע כזאת להתיר ה"א בדברים דלא משמע להו לרבנן אשר כל שומע תללנא אוננו דרל מהבא ביאת הטופינג'י ואשר הכהו מ"מ הלא מראש יש אונס גדול כדבר שאין לך אונס גדול ממנו והוא שהגר בעלמנו נזר עליו כתחי' לגרש כע"ד וא"ל שאם אינו מגרשה חותך את ראשו ככתוב כמעשה שהיה ולפי הנשמע שהגר חכם אותו בכית הסוהר והכוהו משרתיו מכס רכה ואיימו עליו להרוג אותו עד שנתנו תכל כלארו לחנוק אותו וכראותו כי בלתא אליו הרעה מאת הגר הסכים בע"כ וגרש בעש"ג עפ"י גזרת הגר ולפי הנשמע רבו כמו רבו היו אורין והמכות ששעו בו משרתי הגר מה שלא הזכרת מהם כלום ולפי דרכך כמעשה שהיה הגר נזר עליו שנית לגרש בדין ישר' וא"כ אפי' שלא היה כה הטופינג'י הנה הוא אונס כי גזרת הגר עומדת לעומתו ומי הוא

אשר ימרה את פי הגר לעבור על גזרת הו"י והרי זה מחייב את ראשו וגדולה מזאת מלאתי להרב כללאל ז"ל סי' י"ז שכתב ככ"ד שהשופט התפאה כי הוא יכריחונו לגרש כי זה לו לזכות גדולה לפי שהנזכר היה א"ל שזו מלוא גדולה גם כי הדיון היה מרדכי וימינו מלאה שוחד וכתב הרב עליו דלא גרע זה מגזמיו והפחדות ממי שכירו היכולת לעשות דלדעת דוב המפ' סו"ל עישוי ומאן דפליג. סו"ל יודעה ואין לחוש לו ומודעת זאת ככל הארץ דאי דיון העיר אמר עקרבא טורא עקר ולא הדר ומסתברא דאפי' ראב"ה דפליג עליה דר"ח וס"ל דהפחדת דברים לא הוי אונס וכו' לא פליג. הלא בישראל דנזים ולא עביר אכל בניו דנזים ועביר וכו' ואמנו להכי כל עוד שהדיון יושב על כנו וכו' לא נסתלק האונס עכ"ד והדברים ק"ו ומה התם דלא דבר השופט עס הכעל ולא נזר עליו לגרש רק שנתפאה בדברים שהוא יכריחונו לגרש קאמ' הרב דלא נסתלק האונס כ"ס הכא ככ"ד שגזר אומר הגר וסוף לזה לו לגרש בדין ישראל דמי ויכול להמרות את פיו ולעבור על גזרתו והוא כאחר ומי ישיכו והמרדכי על גזרתו מתחייב כנפשו וכפרט שכבר בחן ונסה מראשית כזאת כשנזר עליו הגר לגרש בעש"ג וסרב בדבר כדזל כזה נפשו והכוהו מכס רכה ובקשו לחנוק אותו כאשר מודעת זאת ככל הארץ וכו' ש ככ"ד דהוי גר וגזירותיהם קשים משל השופט נוסף ע"ז שכה הטופינג'י מעין המאורע וא"ל כתל' חף עלא ויזר והכוהו מכת מות ככתוב כמעשה שהיה ויודע מהם מה ששמענו שהטופינג'י הוליו אלל הכיב ופשוט לוארו והוליו חרבו מתערה ונתנה על לוארו הוי לעינים שכן ראות ואכתי חלו בה' חודקי וכו' סריקי לומר שגרש כראון והאונס נסתלק הלא תראה מ"ס מהיר"קו ואשר שאלת הוכח שאנסו אחר ליתן גט והיה מלחון שאין כופין להוליא וא"כ נקיים ליתן גט אם מחמת יראה אם ממון ומכירין אנו שמגרש לאנסו כמה יודע שנסתלק האונס לרעתו נראה לי דודאי עומד הוא בחוקתו הא' עד שיתכרר לנו שנסתנה הענין כל' שאין כור האונס לאנסו ככתחי' ופי' דבריו הר"ב המכתב והרב כללאל ז"ל דהכוונה שסתלק האונס שאנסו בו כבר לגמרי מכל וכל והעלה הרב שכן דעת הרמ"ה והריטב"ה ורבו והר"ב העיטור וכולהו ס"ל דכע"י שהיא דבר ברור שנסתלק האונס לגמרי מכל וכל וכאן לא נסתלק האונס כי כנקל היה חמיו חוזר אל הגר שכבר לפנים ימינו מלאה שוחד מה גם שנושא אליו פנים כנודע וכבר יראה מפיו גזרה על כעל לגרש וסוף או' לו שהמגרש לא היה רוצה לקיים גזרתו והגר היה מכהו נפש וזה מכלי שום הולאה מה גם דאפי' מטעם שהיה חמיו חוזר ומביא הטופינג'י קרי' ביה לא נסתלק האונס ושיחתך יוני מכיר כמה שהכחא דאיה מרדכי הר"ב א"נ ומה אעשה שאין הספר מלוי כידי לעיין בדבריו ומ"מ לפי מה שהעתיק אין מזה שום ראיה דאפי' התם דלעלול עליו מחדש אלל השופט היה לריק הולאה רכה משא"כ הבא דככל דקו יכול להביא הטופינג'י וכהר"א נר' מרדכי הר"ב המכתב דס"ל לכוותא שאף שאין כיר האנס לחזור ולאנסו ככל כך נקל בגדר הקלות שהיה כתחי' הלא שלריך לטרוח מ"מ לא נסתלק האונס מיקרי עד שסתלק מכל וכל ונמעשה שהוכח כהרב כללאל סו"ל וכמהראנ"ח סי' ס"ג וכמהר"ט ז"ל סי' מ' שהעלילו על דאוכן בעש"ג וחייבוהו כ' אלפים לבנים ושוכ כשהוליוהו כרי לגרש סודית האשה איך נתפרעק וכתבו

ועתה ע"ז סעי' ו"א ו"ב ר"ח ושוב נכתב הגט ואפי' כחביו הרבנים שציינו לא נסתלק האונס מיקרו כיון שבידו להעלות עליו פעם אחרת וכתב מהר"ר כללאל ז"ל שאם גזר עליו להרע לריוש יכולת כידו להרע עמו ככל מיני רעות והתחיל להרע עמו באחת אף על גב דנסתלקה חרף מ"מ גזמו קאי באינך עי"ש ואפילו שלהעלות עליו פעם אחרת כעש"ג אע"ג היה לריק הולאה מקדש דכבר מודעת זאת ראין עושין שום דבר בלתי שחר והולאה :

וב"ש וא"ת ששם כתב ולא חיימוהו וכאן חיימוהו וכו' כנראה שהכנת דה"ב ה"ג טעמא דמסתמך עליה חיינו משום דאעיקר לא חיימוהו ואין כאן אונס ואם כלים הרבנים למה לו ל' כיון שתלטרך להולאה הולאות אחרות וכו' הרי זה כפתח בכר וכו' ומה שתי' דכאן לא העו חוץ לכל האיומים ולא נתר' ולא ענה חמין כי אם ע"י מעות מנכר מולתא רלא נתר' אלא בשביל המעות ע"כ הנני חידוש מגא' תומרה רלא הט' חוץ לכל האיומים חיימו שכתרונה עד שנשא ונתן בדבר ודא' שכלתא חליו הרעה וכלה גרש וגרש נענע כראשו וענה חמין כע"כ מלך האונס וחסד לו' דלכל הפחות ידוים דבר מה ומעיקרא לא הט' חוץ כי חשב אולי מסדרי הגט יתמלאו עליו דחמים וירינו לו דין אמת לאמתו וכאשר ראה כי הם כתרוהו מנוחה הדרכוהו והמם היו געוהו הסכים לגרש מחמת האונס והיו מהר"ק וכו' כש"ס נ כתב והוכח דאנסו אחר ליתן גט אם מחמת ודא' אם מחמת ממון כמה ידוע שנסתלק האונס וכו' כאשר כתבתי בדבריו לעיל והם בדרכיך כיון דמעיקרא לא נתפייס על ידי האונס ולא נתפייס אלא ע"י ממון דלכתר נומא דאין כאן אונס ומנכר מולתא רלא נתר' אלא בשביל המעות אלא ודאי דהא ליתא ולעו' מה שהסכים לגרש חיינו מחמת האונס דרכיב עליה וכראותו שכלתא חליו הרעה הסכים לגרש כאונס ואנכ מומר אמר דתוהו ליה פורתא דהנאה כלל הרבנים דהבא לא נסתלק האונס וכפרט שבזרת אשר אשר היתה עומדת לעומתו והין להאריך בפשיטות וכיון דכן הא סו"ל חנסוהו ישראל שלא כדון דהבא לא דינא ולא דיונא שיהיה מן הכופין אותם להוליא ולפי' ס' רוב הפוס' פסול מן התורה וכמ"ס מרן כרתי' לעיל ואם נשאת תלך והולך ממנו ואפי' הרמב"ם דס"ל כאנסוהו ישראל שכ' דהגט פסול מדרכיהם הבא מודה דפסול מן התורה משום דהבא הטופיג' כשהיה מאנסו היה או' לו סתם לגרש ככת' בקונטרסך ואין בעינן דליתא עשה מה שיש' או' לך כי היכו רליהו כאנסוהו ישראל וכמ"ס הפוס' אל והרשב"א כס' תקע"ב והרמב"ם ז"ל מבעלי סברא זו וכמ"ס הר"ב המכתב וכל שא"ל סתם לגרש או חן גט דהוי כאנסוהו גוים לגרש שלא כדון דאפי' להרמב"ם פסול מן התורה ומה גס לפי מה שחילק הר"ב משאת משה בא"ס סו"ל דכל שאנסוהו גוים כליווי ישראל שחינכ' כ"ד סו"ל כאנסוהו גוים ע"מם שכ' דע"כ לא שאנסוהו גוים כמלכות ישראל דהוי כאנסוהו ישראל רק כאנסוהו הגוים כליווי הכ"ד והשתא ככ"ד דאנסוהו השך ומשנתיו כליווי חמיו סו"ל כאנסוהו גוים שלא כדון דמן התורה פסול ומ"מ אינו מחליט כזה להתירה לכהונה ג"כ אלא דלעולם פסולה לכהונה והגט פסול מן התורה הגם הלום דס"ל להרשב"א דנבי גט כמי אמרין אנכ אונסא וזווי גמר ומגרש וכבר הארכתי בפרט זה בפסק שכתבתי לפני הפורים ומ"ס

מרדכי מור"ם בהנה שצין ואפי' אם קבל מעות לא חמרי' נדרס על חלוקת אנסוהו גוים ולא על חלוקת אנסוהו ישראל וכו' הנה מרדכי רי"ז שהוא בעל זה הדין משמע דכלל גזמא לא מהני וגם בזה יכיר הארכתי בפסק הנו' סופא דמלתא אכתא דא אכתא אנדא כבעלה וגט שניתן לה פסול מן התורה וכל המתיר כזה קולר תלוי בלוארו ומרבה ממזרים כשראל והחיל אשר נגע אלהים בלבו ולכש בגדי קנאה לחומר איסור ערוה ושלל להרכות ממזרים ותיק המשרה על שגמו ושלום על דיוני ישראל :

נאום זעירא לעיה אנכי **מרדכי גאלנטי** ס"ט

וזאת תשובת רבני ע"הק ירושלם ת"ו ה"ו מסכימים עמרו וז"ל אכ"א תיבה בתיבה

אנחנו הבאים על התקום דא' ראינו את המעשה אשר נעשה אשר לא כדת וגם ראינו את השאלה ואת אשר נגזר עליה מפה קדוש מדבר הרב הכולל החותם למעלה עמר והתכונן ככל מרות שהתור' נדרשת על הדין ועל האמת אף חן נמי חנינן פרח זה פעמים שלש זאת הפעם עמרנו באורך ותלך רי"נא וראש הפרע שאסה זאת היא ספק מגורשת ולא מיכעיא שאסורה לונשא אלא גס אם נשאת תלך ולמען הילל אשה זו מאיסור ערוה החמורה כאנו על התקום ולמען תהיה לעדה ששורת הדין היא ככל הכתוב חייבא רמזא לכל מורה לרן וגדולי העיר לקיים את כל דרכי התורה ולתקן ענין זה שלא להניחה לונשא ואם נשאת שתלך ושומע לנו ישבן בטח ושאלן מפ"ר ועליהם תבוא ברכת טוב :

נאום העומדים על התורה פע"הק ירושלם תובכ"א מקום השכינה אשר לא זה מכותל המערבי החותמים כס' אלה דברי הכרית אשר כרת ה' משנת התקכ"ט והיה זה שלום רב :

ה' רפאל מיוחס ה' יעקב יוס טוב רפאל משה ככ"ר שמואל כורלה ס"ט אלגאזי כולה

והח"ר יוסף מיוחס ה' הסכים עם הרבנים הנו' דק שכתב לי בכתב מיוחד וז"ל הקו'ל הולך אחר החתום אחר שהרבנים חתמו מהר"ם כולה ולא לידון שעכ"פ כיון שאם נאמר בטל יס חומרה שאינה לריכה גט מהשני ויש ס"ס שמא עבר האונס ספק אם עבר האונס כמה שאמרנו לטופיג' לא שאינו כדון ואת' וכו' א"כ ממילא חמיו לא יוסף ללכת אלא אשר ואת' לא עבר האונס שמא קי"ל כמ"ד דכוזוי גמר וכתרלה ומש"ה היה כרעתו לבעל חתי' הראשונה ואינו כשאתי ונתתי עמו וא"ל אם יש ס"ס להחמיר ס' אם נכתול האונס מהשר ואת' לכתול שמא הלכה כמ"ד דכענין וזו קודם ואיכא מ"ד אין דמיוס והרי התנס מהר"י דוואניס ז"ל כס' משנה למלך בה' כבורה כשאלה שנשאל פסק דאפי' בספקא דרבנן דלוקלא אם יש ס"ס להחמיר לחומרא אזלינן יע"ש ועיין כהונת עולם בזה וענה חמין לחתום שנית שזריכה גט מהשני אם משום לפסולה לכהונה וליכוס וליקח גט וכן יותר נכון לפק"ר גס הרב מהר"ט והרב מהר"ב כית דינו של מהר"ם הנו' הסכימו עכ"ד :

וזאת אשר השכתי ע"ד הח"ר יוסף ה"י הללו

ראה

ראיתי מ"ש מעב"ת ש"י ולא הכנתי מ"ש
ראש נאמר בטל יש חומרא שאינה לריכה בט
מהב' ע"כ לא ירעתי מה הלשון חומרת יש חומרה
דאריכה קולא היא זו שאם נכח להחמיר מדר החד
ולומר שאין הנט בט כלל והוא בטל אחי לירי קולא
שאם קבלה קדושין משני אינה לריכה בט ואם נדחוק
עצמו ונאמר שכונתו היא לומר שאם נאמר בטל יש
חומרא שאינה לריכה בט מכ' כלומר דאין בעיני למיזל
לחומרא ואם נאמר בטל נמשך מזה שאינה לריכה בט
משני מ"מ עדין לא יכולתי להלום מ"ש ויש ס"ס וכו'
שאם הכוונה דאית לן למיזל לחומרא לגבי קדושי שני
ולומר דשמה בט תחתן כשר הוא וא"כ תפסי בה קדושי
שני א"כ כחד ספיקא לחוד מסתיין להחמיר ולומר שמה
הלכה כמ"ד רבנן גמר ונחלצה וגטו נט דהשתא תפסי
קדושי שני ואמטו להכי גם משני בעינא גיטא וליכא
למימר רבונתו להכשיר כשופי להקולא גטא קמא
ולהתירה על ידו לכל גבר משום דאיכא תרי ספיקו
וגיזל לקולא דרדאי זה לא יתכן שהיתה כוונתו דא"כ
מאי קאמר תחלת דבר וז"ל כיון ראש נאמר בטל יש
חומרה שאינה לריכה בט משני ע"כ דמה לנו בקדושי
כ' להקל או להחמיר ובקצור הול"ל דהנט כשר ומותרת
כו לכל גבר מבח ס"ס ואם כוונתו לו' דלעולם מהר"ס
כולה ה"י הוה רוצה להכשיר זה הנט ולהתירה ע"י לכל
גבר משום שאם נאמר בטל להחמיר כד' הא' הרי אנו
פוגעין בקולא דכ' ולכן ראוי לנו להחמיר כד' הכ'
לומר דהרי הוא כפנויה ותפסי בה קדושי כ' הגם דכלד
הא' הווי קולא שהיא מותרת לכל גבר מ"מ יש לנו
להקל כזה הצד משום הס"ס גם זה לא יתכן דמאי חזית
למיזל לקולא כד' הא' משום הס"ס ולהחמיר כד' הכ'
נחמיר כד' הא' ונקל כד' הכ' משום ס"ס ונעשה כזה
האופן שמה הלכה כמ"ד רבנן נחלצה וכו' ואח"ל
דכוזי נחלצה שמה הלכה כמ"ד רבנן כעו כרישא
לאפקיעי אונסא הגם הלום שיכול הדומה לדחות רהך
ס"ס דעבדינן השתא אין כו מועיל כיון דהוי ס"ס
דפלוגתא דרבונתא וכבר נודע מ"ש האחרונים דס"ס
דפלוגתא לא עבדינן דשם פלוגתא חד הוא על כל אלה
אין הדברים נוחין אלפי שאם מהר"ס כולה ה"י דעתו
להגשיר הנט ולהתירה כו לכל גבר מטעם הס"ס מה
לו להזכיר חומרא דקדושי שני ואם לא היה מתירה כס"ס
לחודיה לולי הקולא דנפקא בחד הכי אכתי לא יתירה
לעלמא כס"ס ונלדיכנה נט משני ובתרווייהו ניזיל
לחומרא כדן כל ספק גרושין ותו' דאין להקור א"א
לעגמא ולהוציאה מחזקתה מבח ס"ס מכמה טעמי
תרוי' ובאשר הארכתיו כפרע זה בשא' שהשכתי לרכני
ע"הק טכריה ת"ו ה' דלהלכה ולא למעשה רצו לעשות
ס"ס כנדרון שלפנינו באופן אחר ולמיזל לקולא ובתכתי
להם דאפי' להלכה אין להקל כזה מבח ס"ס מכמה
טעמי אין צורך להאריך בכלתי הלאות וכו' מן דין תמיהא
לי מילתא דמאין הרגלים לפוא לבית הס' ולומר דשמה
עבר האונס משום ששמע חמיו לכ"ד שאמרו לטופיקנא'
א' שאין כרייתו וכו' וא"כ ממילא חמיו לא ילך אלל
השר וכו' דלאוי ליכא לספקוי כהא כלל שהרי ההוא כי
דינא הוה ס"ד דהוא נטא הוה מן הכופין אותם לגרש
כדן וכדן יכולים לעשות כהשר ור' הרוהה וא"כ ודאי
דמה שאמרו לטופיקנא' צא וכו' קיינו לרווחא וסופרא

דמילתא דהשתא ה' לא הוה מגרש הכעל היו כופין אותו
פעם שנית דהכי הוה ס"ל וכך היה מכין חמיו שהרי
מתחלה א"ל הכ"ד למגרש לרדך אתה לגרש זאת האשה
אחר שהיא זונה והיא גם היא לא תוכל לדור עמך מרוב
השנאה וכו' וע"ס וא"כ ממילא הכין חמיו שיש לעשות
מן הרין ולכפותו לגרש ומ"ש לטופיקנא' לרווחא דמילתא
ודאי אמרו ואם לא היה מסכים לגרש ודאי שהיה חמיו
חוזר לאונס אותו כפי מה שהיה מכין מהכ"ד רבי
עשוי הוא :

עוד

אנו מגמנס כמה מעב"ת שנשא ונתן עמו
והתוירו מסכתו כנר' מדרבי מעב"ת משום
דאיכא ס"ס להחמיר דהיינו ס' נכתל האונס ס' לא
נכתל ואח"ל נכתל שמה הלכה כמ"ד רבי' שיתן
זווי קורס ואיכא מ"ד אין דמים וכו' ע"כ והדברים
מתמיהים כמ"ש ואח"ל נכתל שמה בעיני שיהן זווי
קורס שאם הנחנו יסוד שנתכל האונס תו לא כע'י
שיתרלה כדמים ושתהא נתינת' כתחלה כיון דאין קיומין
על אח"ל נכתל והכי הו' ל' למעבד הס"ס ס' כמ"ד
דכדמים מתרצו וכו' ואח"ל וכו' שמה הלכה כמ"ד
דבעינן זווי כרישא וכו' תו לית לן לעשות ספק ולומר
שמה הלכה כמ"ד דכדמים נתרצו וק"ל ומכל מקום
לפי דעת מהר"ס כולה עכ"פ נשאר אורח ס' רשמה
עבר האונס וכו' ואם כוונתו היתה להחמיר דווקא
ולומר דריכה נט משני אבל לאו להתירה לעלמא
נכתוון מה השיב לו מעב"ת דכדא איכא ס"ס להחמיר
דהא לא תברא רק אם אנו כאוס להקל ולהתירה לעלמא
ע"י אותו הנט משום הס"ס אבל לא מפני זה נעשה
הס"ס ואפי' להקל שלא להלדיכה נט משני דאדרבה
להחמיר אית לן למעבד ולומר ס' עבר האונס וכו'
והנט נט והפסי קדושי ב' ואח"ל וכו' שמה הלכה כמ"ד
דכוזי נחלצה והנט נט ותפסי קדושי כ' ונליתו כבוא
באריכה ולהודיעו פרטי הויכוח שעבר כינו וכן רבני
טכריה ה' ככל פרטי הס"ס כנדרון שלפנינו רק זאת אני
מוכרח להודיעו ואחלה פניו שמר ש' יודיע לרכני מ"ק
ה"י משמי מ'אחר עלות אלף עולות שלומם כו הוא זה
שמה שכתבתי בקונט' השני דהנט פסול מן התורה
לאו למימרא דהי פשטה ידה וקבלה קדושין משני דלא
תפסי ואינה לריכה נט כי יודע רבני כי מיראי
ההוראה אני ותשא'י כנפשא' למיזל לחומרא דשמה
הלכתא כהרשב"א ואיהו ז"ל אמרו אף כדאיכא לה פחות
מכרי שדעת נטס הפך רכרי הפרח מ"א והלכתא
נמו כמ"ד בזבנים דלא בעינן זווי כרישא אמנס כוונתו
היתה להחמיר כנדרון שלפנינו ולומר דעל הרכי בט זה
פסול מן התורה ה' משום דהרשב"א יחיד אי מהנהנו
טעמי דכתיבית דשמה כנדרון שלפנינו וודה הרשב"א
ואמטו להכי אין שום סברא להתירה לעלמא וקריב
הדבר על הרכי לומר שנט זה פסול מן התורה והכא
עליה כמורר חייב חנק וכשונג חטאת אבל על כל אלה
אם פשטה ידה וקבלה קדושין מ"כ ודאי שסיותי מלריכה
נט מ"כ לחומרא דנמא לרכי מ"ש הר"כ מבחכ מליו
כשער ז' סי' י"ב ע"ד מהריב"ל ז"ל ומ"מ עכ"פ ז"ל
דכטל רכתב מהריב"ל לאו רוקא דכין דאיכא הרשב"א
דסובר רנט מעושה כה"ג כשר מי יוכל להקל נדרו שאם
אשת כהן היא שלא תהא אסורה לחזור לו ואם פשטה
ידה וקבלה קדושין מאחר שלא תהא זקוקה לו וכו' לכן
נר' ודאי דלהחמיר דווקא הוא דקאמר דלא הוי נט עכ"ל
גם אכני כעונני כזאת וכזאת היתה כוונתי ותירק רעתי
היה

היה לרין אותה בכל ספק מגורשת ולזה הסכימו מכ"ת ורבינו טבריה ה"י אחלה פניו יודיע זה לרבנים ה"י יען שדרכו בראשונה בלא סתומים ושלום כח"ר יסגל כנפש נא"ה המג"ן :

טופס הכתב שלחתי על זה לרבינו ע"הק ירוש' ת"ו

המאורות הגדולים לעיני כל ישר' סלקין ומנהגין . באור החמק ובעלם השמים לטובה הו' זהיר'ין . יושבי על מר'ין בשערים המליונים בהלכה לשכת פלהדין . תקיפי ארעא דיש' מהרר'ין מן המהרר'ין . הלא המה הרבנים המוכ'ו' מווקקים חכמי ורבינו ע"הק ירוש' ת"ו וכל הערה זו סנהדין . ומתוכס זוהר המאור הגדול היינו חנה קמא ריש סדין . הרב המופלא וכבוד ה' מבא כמהר"ר רפאל מיוחס בכ"ר שמואל נר"ו יחד כולם ושא' ברכה מאת ה' כפולה ומכופלת כמה ככרין כי"ר :

גדול

השלוש שניתן לעליונים ואני אברכס ברכת הדיוט אל תהי קלה למען יאריכוני ימים על הרמה כשוכה ונחת ובתיסה שלום מפחד יושבים לנלח ויגברו לעילא מן כל ברכתא ובתיסה מלאים כל טוב מזהב ומפז ארזים דינרין אכ"ר . קול באשה ערוה שמעתי ותרנו בטני מעשה תענועים הללו בעלי כר'ס ריקנין שבישראל נשו עמי יגרשון כמולי דכדי וכדכר המעמיד את העשוי שלא כהוגן אגרת שכוקין וגט פוטורין . האורגא אתו דרדקי כוקי קריקי שלא שמשו כל ארבע שרו לן עורכא ומתירין פקיעי עמיר הלכה וה' מורין . הוחקו להיות משואין על פיהם משא'ת שח' ומי'וחס בשגס לא הגיעו לרין כריני גטין וקדושין כהלכת גוברין . והן כעון בעקבות משיחא כל ה' כונה כמה לעלמו סמוך אצ"פי שאינו נראה נעשה ראש וחכמים נתנו לכני הכפרים אס' חונן מכורין . הא ודאי וילתא דאורייתא ודרכן על זאת תאכל הארץ והרקיע נעשה כהורין כהורין . משום מעשה שהיה כלירין באיש יקורי ושמנו אברהם לרור שהכריחוהו ע"י גוים ואולי הארץ לתת גט לאשהו כגס איכנו מן הכופין אותם להוליא ומסדר הגט היה ה"ר אברהם עמרם וז"ו העומד כק"ק בירות באשר עיניהם תחונה משרים ככתב המהלכת תחת האור'ה גופא דעוכדא הוכי היה שמעתי שמקדיין . וכשמעי עמדתו וחס' לבי בקרבי לקנאת ה' לבלות ראין מקיפין כחלול ה' כל עיקר ולא אני כן חורין . על כן ולאתי לקראת נשק וכתבתי שלישים לאבי האשה והני כי הרי שגשה להם המסירה בעל האשה כי הקשה את רוחם להחזיק כמעוות ודום רפות ולהעמידם כרפיון את אשר כבר עשוהו נערים שמועדין . והודעתי להם דכאמת כאלו אמרו שלא לסמוך ואכתי כחוקת אשת איש האשה עומדת והגט פסול ויש עליו עוררין . ואבי האשה בראשונה אותי השיב שהיא מוכן ומוזמן לקבל עליו את הדין כדרך שמסדיין . ולהיותו פתי מאמין לכל דבר יעלו להדיח אלו הן הקלים שני זכבות האורדים תרגולים המנקדין . והחזיקו כיר המסדר לאמר מה לך נדרס קוס נא שבה והעלה ארובה להעמיד כנקל משפט מעוקל ולעשות סניגורין . והנה יד שלוחה אלי מהמסדר מחזיק בעצמות והנה כולי עלא קמאונים מינים ממונים שונים דלאיי כל כי הני מילי דקטנותא מילי ממוליותא ולא חדא כהו לטובותא לא קיימין ולא שירין . גדולי הדור אתם ראוי

הביטו אורחות חומ'ם תולה אר'ם על כלומה . ולא ידע מאי קאמרי רבנן את שיש בה יודיעה לתשכ"ר ואפילו עובדין . גם בלא דעת שרשי הדינים ומקור כפתח כספרי הפוס' הראשונים אשר מימיהם אנו שותין רק באשר יורמן כידו איונה ספר שיהיה עכור עוכדא כוותיה באין מבין אס' דכרי הספר מוסכמים להלכה והלאוי היה מבין כוונת כל הנמלא כחב כספר ולא היה מלכין לשון של זהיר'ת ומקלקל כחב אשור'ת כאשר עינו חכמים תחונה משרים ומלכר דבגופא דעוכדא שהמסדר עשא' כטפוס אית בה שיכוי' רחיקי כאשר הוגר אלי ושמעתי ממנהגיו מילי ואל"ל כפי מעש'ה הכתב אשר שלח לי אבי המגדש הנה היא לוטה תוך ואח' ממנה יראו הכונים חרבות כסר נכוס ותלול רק א'ו תכלול אחיא עון עון אחיא תלול תלול מעילות כסדין . הגס הלוט דיהכין ליה דיליה כגופא דעוכדא דכריו בעלים ומבטלים וכולם שבוסים ה"מ כעכורין . ואנכי בעיני קודם לפסח שלשים יום כתבתי קונט' על זה סוכב סוכב הולך למגדש באונס ומתן רמים לפני יום כ'א הקונט' שלח לי המסדר הנו' ועתה שבה מקרא זה לירי חזי היות שכל דכריו כלות ומטולאות כנוים על קו חוה ואנכי כוהו וראיתי שלא היה מן האורך להשיב עליהם כי הכל המה ומ"מ משכתי וירי כשכט סופר להוכיחו על פניו על חלומותיו ועל דכריו אוק מלאו לבו להוליא אסירים כבושרות ולהעביר מעל בני השלחן פרוזין . כי לא זאת אורח לריקים ביראת ה' דכקים וה' דורשין כעריית כראש הומיות וכורדין עד מקום שירם מגעת לחוש לדעת המחמירין . כ"ס כי אין מערבין היסור לכתחלה לטור את השרץ פרץ על פני פרץ ולקרב את המרוחקין כורוע הכל ממירין . וכדו השתא מ"ס בראשונה גם את השני הכל הולך ככתב המהלכת ומשנה ה' לא זזה ממקומה ואלו נאמרין . איכרא שלא היה מן הראוי רק להוריעם גופא דעוכדא ומה מני יהלוד לקדם דכותיו שבה' ידא לריכי לגמדין ולסכדין . כרם אס' הקברת לא ישוב וכו' שהוכרתי להוריעם דמיונותיו הכוזבות ועוקלי תאנים דקא מוליד לאחר מעשה להחזיק טעותו ומעשהו כראשון ואגב שלחתי להם מה שעיונתי בעיקר הדין כמעשין ע"י מתן רמים ויהיו דברי כטשא ונתן כדבר הלכה ואלו למעשה הלך אחר כ"ד הגדול שכירוש' שמשם תורה וילאת קלין וחמורין . ועתה מלכוס תקיפי ארעא דיש' קומו השרים לעזרת ה' ככוכרים לאפרושי מאיסורא דה"א שלא להרבות ממזרים וילא דבר מלכות מלפניהם כגורת עירין . נורא יקירתיא כחטור כוערה על המסדר ועל המחזיקים כידו לתמכו ולסערו כי המה קשי עורף וממרים ולהתרות עליו שלא לרין כריני גטין וקדושין לרבות כל האיסורין . וכאלו אמרו מקרימין תכף לקבלה מהרם ירון הגורר והכניה עם ענני שמוא דחוששני למאי דכיני כינו דלא תיפוק מינה תורכה מקרה כלתי טהור והכר מוטל על ישר' ועל רבנן לאפרושי מאיסורא כערוה החמורה ויותר מהמה אהם הרי ישראל אליכם המלוא הזאת הכהנים כי מלין קלא תורה ודבר ה' מירוש' ועל דבר זה מוכדין . ושלום כסא תורתם ירוש' ונשא גבה מאד לעילא מן כל ברכתא כיס את נה"ר והנשא'ת וכחצן ונפש אחר אחת כחבלי עבותות אהכסם רש"ט הח"ו פה דמשק יע"א כסדר ואשה גרושה מאישה וס' על דייני ישראל :

נאום זעירא והוא המג"ן

תש'

תשו' רבני טבריה ת"ו ה"י על דברי

ראה

ראינו את השאלה ואת אשר נגזר עליה מאת
החכם מסדר הנט וכל מה שצריך להכשיר
את הנט לית ככל הנזהר טעמי טעם בעיקר להכשירו
אלא הנט פקול הוא אך המנה מהטעם שכתב החכם
המסדר שאל שאל הדין המנרש שיתנו לו סך ת"ק
גרו' ונתפשו עמו במאה גרוש מטעם זה הנה מקום
התני' לצד ולומר דנט זה אינו בטל ומטעם שכתב הרב
הגדיל מוהרי"א ז"ל הביא דבריו הרב דרכי נועם ז"ל
כא"ה סי' ג"ן שספר זה כבר מלוי הוא כור כת"ר ממה
שראינו שהביא דבריו בכמה מקומות אלא שגרס לכת"ר
טעות זה החכם המסדר ששינה את שמו וכחב אמרי
נועם כפי מה שראה כתוב בהקדמת הרב המחבר ז"ל
והוא לא ידע ואשם שהרב נר"ו בנו של הרב המחבר ז"ל
קראו בשם דרכי נועם וזה שמו אשר יקראו לו וחילוקו
של הרב מוהרי"א ז"ל הוא זה דע"כ לא קאמר הריב"ש
ז"ל אין דמים לאשה אלא כשאנסוהו לגרש ולקבל מעות
הכל אה"כ שם אנסוהו לגרש והוא ברטנו פתח והמר
תנו לי כו"כ מעות ואגרש אפטר לומר דאנכ אונסא
והוי גמר ומגרש ונתקבלה באותם דמים דוק לישניה
דריב"ש דק"ה ריב"א לומר בשם פנים שיהיה מן
הדי' לכופ הדין לגרש אשתו בקבלת מעות לא נאמר
אנכ אונסא וזווי גמר ומגרש אפי' ככל ממון שבעולם
שאין דמים לאשה משמע שלא דבר אלא דוקא במי
שאנסוהו לקבל מעות לגרש הכל אם אנסוהו לגרש והוא
מעצמו פתח פיו שיתנו לו סך ידוע ונתפשו עמו וידע
לדבריו הרשכ"א ז"ל וכתב על זה הרב דרכי נועם
שדברים של טעם הם ולשון הריב"ש מורה כן וכן מוכיחין
דברי הרא"ה ז"ל סי' ל"ג דטעם חילוק זה של מוהרי"א
ז"ל הוא ודאי מטעם הכ' שכתב כת"ר דע"כ לא קאמר
הריב"ש ז"ל דאיתתא לית לה טימא אלא כסתמא כרס
כי איקו מגרמיה פתח ואמר הבו לי כו"כ גלי דעתיה
דלנבי דידים מנן שיחא ואלו דמוה ואמטו. להכי הרר
דוכא בקרקע דאנכ אונסא וזווי גמר ומגרש ומאי
דקאיד ליה לכת"ר דעדין יכולין אנו לומר דלא גרש אלא
מסתמא אונסא ולנבי דידים נמי אין ערוך אליה כמשפט
הכנות והכתי' הי' לדורות ניהוי אפי' יהבו ליה תרקהבא
דינורי לא הוה מגרש אלא שכתב ראה שכלתה אליו
הרעה מהאנסיס לגרש אשתו והוא אמר דלכל הפחות
פורקא דריות והללה ועמור לו הכל לעולם דכל מעשה
הגדולים נעשו כע"כ עכ"ד הנה אין זה כדאי לרחות
חילוקו של מוהרי"א וכפרט שדרכי הרא"ה ז"ל מוכיחין
כן כמ"ש הר"ב דרכי נועם וגם הרב הנז' לא פוקשק
על החילוק הנז' מטעם זה והדרכא כתב דרכיו של
של טעם הם ואם איתא להך חששא לא הוה שתי מינה
ג' הדינים הנז' ומאי דק"ל לכת"ר על עיקר החילוק
דריב"ש דיוק הרב מהרי"א מרכי הריב"ש ז"ל הך חילוקא
שהרי הוואה וראה שגדון הריב"ש ז"ל הוא שהמגרש
קורס כל ההזיות שלח לרבר שיתנו לו סך כו"כ מעות
כרי לגרש והם לא ראו דק לחזור ולקיים החיבור ואח"כ
כשנתקעו שלח להם פשרנים שיתנו ד' מאות דוקאטו
והם לא ראו וכו' ואח"כ נתרצו וכו' הרי שכתב הריב"ש
איךו מנפשיה פתח ואמר הבו לי זווי כין כתחילה כין
כסוף ואפי' הכי קאמר עלה הרב שאינו מן הדין לכופ
הדין לגרש עכ"ד יכולים אנו לומר דדרכי הריב"ש ז"ל
כעלמא אמורים ולא לגדון שלו שהוא ז"ל דלה לקביא

דאיה מרכי רשכ"ס ז"ל דלנבי נט זווי הוי כוכיני
וכדי שלא נטעה לומר דלכל מילי הוי כוכיני ממש שאם
כפיהו לגרש ולקבל מעות אנכ אונסא וזווי גמר ומגרש
הוכרח לפרש ולומר דלא הוי אלא מאי דמשוינן ליה לנט
כזווי כוכיני היינו דוקא לענין שאם מסר מורעא בעי'
שיכירו באונסו וכמו שיראה הוואה שכן הוא כונת דבריו
ובהכי אתו דרכי הריב"ש ז"ל כדוקא כפשוטן ולא
למשכנו נפשו ולומר דלאו דוקא אמרן ומ"ש כת"ר
דעכ"ל דדרכי הריב"ש לאו דוקא ממ"ש קודם זה הריב"ש
גופיה ז"ל והנה לפי לשון המורעא כיון שלא הכריחוהו
לא על כתיבת הנט ולא על כתיבתו וכו' ואם איתא לחי'
מוהרי"א למה הולך הרב לומר כיון שלא הכריחוהו
וכו' לומר עדיפא מינה דאף שאנסוהו על כתיבת הנט
ונתינתו מ"מ כיון שהוא מעצמו פתח ואמר הבו לי זווי
הרי הפקוע בזה האונס ובעלה המורעא כבר מלהנו
אמורה דטעם הכ' שכתב כת"ר הוא העיקר ובהכח"ל
מירי כמ"ש כת"ר ועי' דאפי' לטעם ה' שכתב כתר
הוכרח לומר שכת"ר לא הכריחוהו ולא הוה שם אונס
כלל כין ככתיבה כין כנתינה לפי שאם הוה שם אונס
אחר נתינת המעות אפי' איקו מגרמיה שאל דמים לו
אתי אונסא דכתריה ומבטל מעשה קמא ולולי שהר"ן
ז"ל כתב דלמעשה יש לחוש דלא למעבר עוכרא וכו'
הכל מועיל לשוויה ספק גיטא היינו אומרים דכ"ד
שכתב נחגרסה דקנט נט דלא מלינו חולק על חילוק זה
של מוהרי"א ז"ל בהדיא ומ"ש הרב ר"ן ז"ל דהפוסקים
שכתבו דהרשכ"א והריב"ש פליגי ע"כ לא ס"ל כתי' של
מוהרי"א ז"ל דאי א"ל הך חילוק אמאי לא עשו שלום
ביניהם ולומר דהרשכ"א איורי בשלא אנסוהו לקבל
מעות ה' לא מכרעא דעכ"ל דהרשכ"א אמרה ככל
גוונא אפילו באנסוהו לקבל מעות ולגרש כרמוכה
מלשונו וכת"ר עכ"ד לומר דפליגי בהא אבל הוי
איךו פתח מגרמיה כמתן דמים בהא אפשר דלא פליגי
וכמ"ש מהרי"א ז"ל :

וב"ש

לסברת הרשכ"א ז"ל כדאי נט זה כשר ומי
כמוהו מורה ובפרט דהרשכ"ס ז"ל עכיר
עוכדא כותיה דהרשכ"א ז"ל ואמר מר דאילו הריב"ש הוה
רואה תשובת הרשכ"א הוה הרר ביה ומה שקמח כת"ר
ע"ד וכתב דוראי אילו הוה רואה הרשכ"ס ז"ל לרוב
הגדולים שהם מכת הריב"ש ז"ל לא הוה סומך ע"ד
הרשכ"א ז"ל שהוא יחיד בדבר ואף באיסורא דרבנן
וכתב עוד כת"ר שהרב משאח משה כתב בפ' דרכים
לתקן כדון שלו דרכי הרשכ"ס ושייכו כדון דודן :

הנה

דברי הרב הנזכר דחוקים ככונת הרשכ"ס
כאשר יראה הכל מה שנתאם הוא דהרשכ"ס
ז"ל לטעמיה איוול שכתב משמיה דמר מוסר' טייטלסאק
ז"ל ככמה דוכתי ומהם כת"ר מ' מ"ג ורמ"ט ז"ל ה'ז
כתבתי בקיטור תשובת הרשכ"א ז"ל ולא השתני לעיין
עוד כי סמכתי ע"ד הרשכ"א ז"ל לפי ששמעתי מפי
מורי הרב מוהרי"ט הרב פנחס כי כאשר הוה לו על
ענין דין אחר תשובת הרשכ"א הוה מחשיב דבריו כמעט
כגדר שאר הפוסקים עכ"ל ומטעם זה כת"ר הוה ראי
לסמוך על סברת הרשכ"א ז"ל נגר שאר הפוסקים אלא
משום דק"ל דריב"א שהפוסק האחרון חולק על הראשון
יש להלך אחר האחרון דהלכתא כביתא על זה הולך
לומר דאפשר וקרוי לוראי שגם הריב"ש אילו הוה רואה
תשובת הרשכ"א הוה מורה לו וא"כ חלק הלך לו הך
כללא דהלכתא ככתריא ככ"ד אבל לעולם דאף אלו הוה
רואה

הוא דרכים חולקים על הרשב"א ז"ל כוונתו יש לפסוק
נגד שאר פוסקים ממה שקבל מרבו :

מצורף

לזה שהרשב"א ז"ל קאי כשיטת הרשב"א
ז"ל כמו שכתב הר"ב המכתב והרב מקור
ברור משם מזה"ל י' חסון ז"ל ומה שדחה כח"ר דאין
מרבירי הרשב"א שם ראיה אי קאי כשיטת הרשב"א ז"ל
משום שגדון הרשב"א איהו גופיה גדון הריב"ש ז"ל ושם
נאמר שכתבתי קודם שאנסוהו לאכיו היה שולח מפשעים
לתת נט אס יתנו לו סך גדול וכו' ואח"כ נתפסו כח'
דוקאטי וכו' וקדוהי הכתורה לא רלו וכו' עד ונתתו לתת
הסך הנו' שאל וכו' דבריו נאמנו שגדון הרשב"א ז"ל איהו
גופיה גדון הריב"ש מזה הרשב"א ז"ל בס' התשב"ץ ח"א
סי' א' לא הביא כתשובתו שהוא שאל מתחילה שיתנו לו
סך גדול ואפשר שכמו שיש הרבה הפרשיות בין תשובת
הרשב"א ז"ל לתשובת הריב"ש כמו שיראה הרוואה הא'
נמי איתיה שלא שאל מתחילה דמים הניתנין ואף אם
נאמר שכן היה המעשה שאל מתחילה מ"מ מללא
הביאה הרשב"א כתשובתו וכתב בפשיטות כיון שנתנה
ע"י פדיון אין לך הוכחה גדולה מזו שאין כאן אונס
משמע רלא שני ליה בין שאל מתחילה ללא שאל אלא כל
שגורש ע"י ממון אין כאן אונס כס' הרשב"א ז"ל :

וגם

מרדכי התוס' ז"ל רפ' חוקת דמ"ח נראה דקיימי
כשיטת הרשב"א כמ"ס הרב המכתב ומה
שרחם כת"ר פי' הרב המכתב ככוונת דבריהם דאם כן
למה תפסו בלשונם שהיה נותנס כרצון כיון דעיקר
החילוק הוא בין הפקעת חיוב וכו' וכמ"ס הרשב"א ז"ל
ומכתב זה פי' כת"ר פי' אחר ככוונת דבריהם כי הוא זה
דכוונת דבריהם לומר דכנידושין שאני דאין דמים לאשה
וכו' ולפי דבריו עדיין לא איפרק מחולשא למה תפסו
בלשונם שקים נותנס כרצון דכיון דעיקר החי' הוא משום
דאין דמים לאשה ה"ל למימר בקיבור ה"מ כנידושין
משום דאין דמים וכו' ומה גם דלפי פי' ז"ל דמ"ס לעיל
התוספות היינו לפוסק ס"ד דהפקעת שאר כו"ע מהני
כאונס דנט לשווי כזכינו כרס לפוס מה דרשו זה כתב
הכי מההיא דנט מעושה ואסיקו דהתם שאני שהוא
מרויב וכו' ז"ל דסתם זווי ותנאה גבי אונס הנט לא
מהני כלום והא ודאי דחוק ועוד כיון רלעי' לא היה
קכ"ד למימר דהנאה כהונס דנט מהני אלא מכתב ק"ו
דח"כ הלויק ויהיב נמי נומא הכי ודחו זה מכתב ההוא
דנט מעושה ותי' באופן אחר ולפוס מאי דאסיקו ס"ל
דלא מהני הנאה גבי אונס דנט משום דאין דמים לאשה
א"כ מהו זה שכתבו כדובר האחר והא"ג דפרושית לעי'
וכו' כיון דלפוס מאי דאסיקו לעי' הא דלא מהני הנאה
כאונס דנט משום דאין דמים לאשה וכמ"ס כת"ר מאי
ק"ל מההיא דלעי' אלא עיקר כונת דבריהם הוי כמו
שפי' הרב המכתב וכן הכין כוונת דבריהם מזה"ל קו
ז"ל בשורש קל"ג שכתב וז"ל ואע"ג שתוור בו ר"י ממה
שהיה רוצה לפרש דנט המעושה חשיב כחליוה וזכין
שכל ידו הנט כפטר משאר כו"ע וכו' מ"מ פשיטא דלא
דמי דוראי גבי נט המעושה לא חשיב פטור כשאר כו"ע
כרכלת מעות דמי המכר שהי' איון זו עוכה אללו וע"ס
משמע מרבירי דס"ל דלא אור בו ר"י אלא משום דשאר
כו"ע לא חשיב כקבלת מעות דמי המכר אבל אם היו
דמים הניתנין כע"י גבי נט נמי חשיב כזכינו ומה
שהפסו בלשונם שהיה נותנס כרצון ז"ל דס"ל דלא
לגמרי בכל הפקעת ממון אמרינן דלא חשיב כקבלת
מעות כס' הרשב"א אלא דוקא גבי הפקעת שאר כו"ע

שהוא כרצון היה נותנס לא חשיב כקבלת מעות אבל אי
איכא גלוי דעת שהוא חפץ בהשדלותו ההוא כרצון
מוהרי"קו ז"ל חשיב כקבלת מעות ועוד אפשר דקאטעא
דמילתא כתבו התוס' ז"ל שהיה נותנס כרצון ולא היה
מגרשה :

וגם

הר"י וה"מ שהביא הכ"י קיימי כשיטת הרשב"א
וכמ"ס מוהר"ש ז"ל בקו' המורעה דף ג' ע"כ
וז"ל כמגרש כאונס וקבל זווי להר"י והי"מ וכו' וראה
הדבר פשוט דכמגרש ג"כ אמרי' דאנכ אונסא וזווי גמר
ומגרש עכ"ל נמלינו למדין דהתוס' והרשב"א ז"ל וחר"י
והי"מ קיימי כשיטת הרשב"א ז"ל דאם כפיהו לקבל
ממון ולגרש אנכ אונסא וזווי גמר ומגרש והשתא ככ"ד
אית לן למעבר ספק ספקא עפ"י חילוק של מוהרי"א
ז"ל באופן זה ספק אם הלכה כהרשב"א ודעמיה או
כהריב"ש ודעמיה ואח"ל דהלכה כהריב"ש ודעמיה
היכא דאיהו פתח מגרמיה ונפשו לשאל הניעה דמים
לו ככ"ד אף הריב"ש יורה ונחי' של מוהרי"א והיו ס"ס
המתקדן וכיוצא לזה מלינו להרב פני משה ז"ל ח"א סי'
כ"ו יע"ש וכבר כתב הרב פ"ח ז"ל בכללי הס"ס סט"ז
דאף כדאיתחוק איסורא מהני ס"ס וכ"כ הרב דת דיון
ס"ט משם כמה דכוותא וע"ש אבל מה נעשה שכבר
נזר אומר הרב ר"ן דלא למעבר עובדא וכו' :

עוד

כתב כת"ר בקו' הראשונה דכ"ד אף הרשב"א
יורה מטעמא שכתב הרב פרח מעה אהרן
ז"ל כת"ר סי' קי"ט כדי ליושב תשובות הרשב"א ז"ל
אהררי ואמר מה דלא אמרו הרשב"א כי אם היכא דיהיב
ליה זווי כדרי שהדעת משער שיקבל האדם לגרש את
אשתו וע"ש הנך דברי הרב הנו' דחוקים הם בכוונת
הרשב"א ז"ל וכמו שהרניש הוא עלמנו כדוקיו ועוד
שהרב עלמנו כת"ר סי' ז' יושב תשובות הרשב"א הנו'
באופן אחר ולפי אותו תי' אפי' במכר ס"ל להרשב"א
דלא בעינן כל שווי כמו שיראה הרוואה וא"כ אין מרבירי
הרב פרח מ"א שום סויעתא ומה גם שכל גדולי האחרו'
אין גם אחר שהכין כדברי הרשב"א ז"ל מה שהכין הרב
הנו' כת"ר סי' קי"ט ואדרבא כל גדולי האחרונים ס"ל
דס"ל להרשב"א דלא בעינן כל שווי הלא המה מוהרי"ק
בשרש ס"ג והרב המפה ז"ל כתשובותיו סימן כ"ב
ומוהריב"ל ח"ב סי' ע"ז ות"ר סי' כ"ח ומהרש"ר סי' ד'
סימן ק"כ ותלק חה"מ סי' מ"ד ושל"ד ות"ר ות"ט
ומוהר"י ארדכי סי' רל"ז א"כ ה"ל הרב הנו' ויחד לגבי
כל האחרונים :

ומ"ש

עוד כת"ר בקו' הרא' דכ"ד אף הרשב"א
יורה דהנט בטל מכיון שלא קבל המעות
קודם כתיבה ונתינת הנט דכיון דכשעת נתינת הנט
מתבעי לן לאפקועי אונסא ע"י המעות ועדיין לא
קבלם מה יושיענו מה שיקבל לבסוף כיון דכשעת
נתינת הנט דאז לריק שיהיה כרצונו ע"י מתן דמים עדיין
לא קבלם אף אם נאמר שסברא זו יחד היא שלא חמוט
אינה כדאי לומר דהנט בטל מן התו' כיון דלא מלינו
דבר זה מפורש בשום אחר מהפוסקים דקיימי כשיטת
הרשב"א דמרדכי נט בזווי לזכוני דאנכ זווי גמר ומגרש
ועוד דכ"ד שהבית דין ילאו ערבים בריכר והוא סמך
עליוס סמיכה ככל כתו ועשה מעשה וגרש על פיהם
כמאן דאין לדידה דמי דלא גרע משלשות שהזכר
בדברי הפוסקים דקיימי כשיטת הרשב"א דמהני
ערבות נמי דכוותיה :

וע"ד

השליס גרוש' שאמר חמו של המגרש שפרע
בעד

תש' לרכני טכרית ת"ו ק"י

המאורות הגדולים ראשי אלפי ישראל המה הגבורים
מגבורי ישראל רבן דפקיע שמויהו שלומי אמוני ישראל
הרכנים המוכה אשר אור להם בע"הק טכרית ת"ו
השומר אמת ישמרם וכלנה רטון תעשרם כי"ר :

כ"י אשא ש' שמים ירי ופני כלפי הקדש ונאורות ונאורות
וישיכם לנלח ויגבהו וכתיהם שלום משחר מלאים
כל טוב ה' ושובע שמחות ומשכנות בטוחות ועל מי
מנוחות נס"ו זה לי ימים רבים הנעתי לפרק התקבל
שתי שורות העליונות ומתוכם וזה על הרין ועל האמת
ולאחותי טרור באותו פרק לא שניתו רכני חכמים מה
גם כלפיותי לפיותי לתש' רכני ע"הק ירוש' ת"ו ה"י או
המרתו כיום בוא תש' הרכנים הנז' לשוני תהנה שתי
תשובות בקנה אחר ועכשיו שכל לורי כאשר הורעתוס
לשעבר חזרתי על המקרא לחזות כנועם שית סוד שרפי
קדש ואנכי באתי היום להשיב מפני הכבוד רב רב רב
על סדר הקונט' ולא נלכח אלא לפלפול רלענין רינה
הכל הולך אל מקום אחר ואם אע"ה מרכיהם עמקם
הס"ר רבך היא דרכה של תורה זה ילא א' רבן פתחי
לה פתחא מההיא דכתב הרב מהר"א ז"ל וכתבו וז"ל
ומאי רק"ל לכת' רכו' הנם אין זה כראי לרשות ח' של
מהר"א וכו' עד וא"ל להך ח' לא הוא שתי מנינה ג'
הרועים עכ"ר הנם כוונתי דלויס כמ"ס מלפניו אין
כראי למעבר עובדא ולהתיר א"ל לעלמא ע"פי התי
של הרב מהר"א ראה כאנו לרין ולהתיר מכח סברא
לומר ראי איהו פתח כוונ' ש"מ רלנכי דיריה מנן שויה
וכו' הנם יש סברא אחרת מנגדת לזו לו' שכל מעשיו
הם באונס ואכתי אי ליריה לייתי אי הווייהכי לי כלל
רעלמא לא הוה מנרש כרם בראיות שכלתה אליו הרעת
מומר אמר רליהוי ליה פורתא דריוחא וכו' וכמ"ס ומשום
רמוכחי הכי רכני הרא"ם לא עבדינן עובדא להתיר
א"ל לעלמא כהכי ואדרבה אמרין א"ל להך ח' שהוא
חדוש גדול לא הוה שתי מנינה קמאי ובתראי ומכאן
תש' למ"ס אחר זה וז"ל ולולי שר"ן כתב רלמעשה יש
לחוש וכו' היינו אומרים רבנ"ר שכבר נתגרשה רהנט
גע דלא מלינו חולק על ח' זה של מהר"א עכ"ר ובעיני
יפלא היכי הוה עבדי עובדא לולי רכני הר"ן מה גם
הרב מהר"א כלשון אפשר אמרו והיכי אתו רבן
ועבדי כה עובדא כאיסורא דא"ל וכו' מן רין אס כוונת
הרב מהר"א לו' רכי פתח איהו כרישא גלי רעתיה
ראית לה טימא לגבי דיריה והרר רינא בקרקע ראנב
אונסא וזווי גמר ומגרש וכמו שהסכימו כת"ר להך פו'
והכי משמע למר"ק כלשון הרב וא"ל עכ"פ אית לן
למימר ראפי' לרבני מהר"א הללו מ"מ מתבכי למיקב
ליה וזווי כרישא כי היכי רליתו וזווי ולפקעו אונסא רכשעת
נתינת הנט וכאשר כתבתי בפסקי הראשון וגם פה
לקמן כ"ה נעשה לו סמוכים דרכן :

עוד כתבו ומאי רק"ל לכת' ר על עיקר החילוק
וכו' מרכי הריב"ש יכולים אנו לו' דרכני
הריב"ש בעלמא אמורים וכו' עד אתו רכני הריב"ש
ברווקא ע"כ לפי ק"ר אין זה במשמע פשטות רכני
הריב"ש שהרי הוא ז"ל כתב וז"ל וברכור זה שאמר שהוא
נותנו ככח לא ירעו כאונסי אותם עדים וכו' ולא שאני
או' שיהיה זה בזכיניה ממש מפני המעות שמקבל וכו'
דקכא איבא טעמא אחריונא וכו' ע"כ מכל זה מוכח
בפשטות

כער אכיו ולא באו לירי כי אם שבעים גרוש' וכתב
כת"ר בקו' הרא' דבכל כ"הג מורה רהנט פסול ואין בו
מועיל הנם ברכני הקכס המסר לא הווכר זה כלל
כנראה דנתנו לכסף מולא המאה גרוש' בשלימות ליר
המגרש אחר הגירושין ואת"ל שכן היה המעשה והשלשים
פרעו כער טוב אכיו כנראה דמרטנו העוב והגמור
נתרצה לפרוע כער אכיו ראל"כ לא הוה שתיק והוה
לוח ככרוכא עד שיפרעו לו הכ"ר בשלימות כיון שילאו
ערכים לגרל פרע המאה גרוש קורס לאתם מן העיר
ועל ענין הטלאק תלתא אי מקרי אונס הנם כמה דיות
משפכות לגדולי האחרונים כענין זה הללו פוסלים
והללו מבשרין כאשר כל יקר ראתה עינו עינא דשפיר
חוי וא"כ מדי ספיקא לא נפקא ומסתיען לומר דהוה
ספק מגורשת ואפי' לדעת מוהריק"ש ז"ל רס"ל רפסול
אפשר דבריונא וזווי באנו למחלוקת הרשב"א והריב"ש
ז"ל רכי היכי רלנכי אונס אחר מהני וזווי לר' הרשב"א
ה"נ מהני לגבי אונס זה והכי משמע מרכי מוהרי"א
ז"ל הוכחו רכניו בהרב גו"ר תה"ה כלל א' ס' א' דאפי'
נאונס זה של הטלאק מהני וזווי לדעת הרשב"א שכתב
וז"ל מלאתי תשובה כדון הלז דמוהריק"ש ממוהר"א
ז"ל וכו' גם רהיני מי שרצה להקל וכו' א"כ ממ"כ הא
נונא הוה גט אם לדעת הרשב"א הרי כתב כפי' שאם
קבל הכעל מעות הוה כוכיני ואפי' לדעת הריב"ש
שהמיר וכו' והא נמי לאו מלתא היא דהא כ"כ כפוחו
על הגירושין כדויהם והעירו על גרושי אשה בעלמא
תלתא וכו' וע"ס מרלא כתב דכאונס הטלאק אפילו
הרשב"א יורה דלא מהני וזווי נראה רלהרשב"א אפי'
ככי האו אונסא נמי אמרי ראפי' וזווי גמר ומגרש רכל
עלמא לא דהא רכני המקילין אלא משום דהם רלו
לומר ראפי' הריב"ש יורה כנרון זה כיון שלא היה אונס
בגירושין אלא ברכי אחר וע"ז דהא ואמר רבענין
הטלאק הוה אונס בגירושין ולא הוה אונס ברכי אחר
וא"כ לא הוה גט לדעת הריב"ש ומינה רלר' הרשב"א
היי גט אפי' כזה האונס של הטלאק כיון דאיבא וזווי
א"כ לפי חילוק של מוהרי"א דמורה הריב"ש היבא
דמעלמו פתח כוונ' מהני ואמרו להכי מלינן למעבר
אס מעלמו פתח כוונ' מהני ואמרו להכי מלינן למעבר
תלתא שפי' כ"ר ספק אם הלכה כמוהריק"ש ודעויה
דאונס הטלאק מקרי אונס או כהחולק' עליו דלא מקרי
אינא ואח"ל להלכה כמוהריק"ש דמקרי אונס ספק אם
הלכה כהרשב"א דבריונא וזווי גמר ומגרש או
כהריב"ש ז"ל דלא מהני וזווי גט ואת"ל דלא מהני
וזווי גט כדעת הריב"ש ז"ל אפשר רכי פתח איהו
מגרמיה ברז' כסף אפי' הריב"ש יורה דמהני וכו'
מוהרי"א ז"ל וכל מה שכתבנו הוא לאפוקי מרכי כת"ר
בכירות האחרונות שתפס כמושלם ובהסקמה עלה רנט
זה פסול מן התורה דנפיק מיניה תורבה לררכי כת"ר
אס קבלה קרושין מאחר אין חוששין לקדשו עור נפקא
מינה טובא אבל לא מפני שאנו מרמין נעשה מעשה
ח' כחומר ערוה התמורה לאכשורי האו גיעא אלא אשה
זו ספק מגורשת שכבר הורה זקן הרב ר"ן רלא למעבר
עובדא וזר ישראל וילגו משגאות ויראו מתורתו
נפלאות כי"ר :

העציר אליו העציר חיים רוד בכ"ר יהודה העציר רפאל
מוצרי הכהן דויד אשכנזי ולה"ה אברהם דויד
הכהן ס"ט

חיים שבתי בכ"ר יאודה לאנו

כפשוט דבריו דהרב קלוי על גזון שלו :

עוד

כתבו דבריו המשהל משה הם דחוקים כמה שיושב בדבר הרש"ט וכן פי' מכת"ר דבריו לפי שסמך ע"ד רבו מהר"ט ז"ל וכו' ולכן דעתם לו' שאפילו היה דחה מהרש"ט שיש רבים ועלומים דכברו כהר"ט ש' היה פוסק כהרש"ט לפי מה שהושרש מרבו ע"כ ולפ"ד עמם הם ר' דהא ודאי באיסור ערוה לא היה סומך ע"ד הרש"ט א' במקום רבים דפליגי עליה למעבד עובדה ונ"ל כחכ"ר דאפי' יהיה איסור תורה רחוק לנו לקיים דבר הרש"ט והיינו משום קבלת רבו וכו' מ"מ היה רחוק לנו לומר דהיינו להלכה ולא למעשה דלמעשה לא היקל בדרך של חלל עפי"ד דהוי איסורא דרבנן ושא"ר טעמים כהרש"ט יע"ש ובזה יפרש המ"מ דמ"ש הרש"ט היה רחוק לנו להלכה ולא למעשה קאמר ודאי לקמן כתב הרב עלמו ז"ל לא נשאר אלא רבו' קא"י ודאי וסמך"ס ז"ל שהיינו יכולים לומר דהלכה ככתבתי מ"מ מי הוא זה יערכ לבו להקל ראשו בדבר ערוה נגד גאוני עולם אשר הם עצמם ההוראה ע"כ הרי דאף לפי כללון דהלכתא ככתבתי חייש באיסור ערוה לך דקמאי הנס הלום שס' הם גאוני עולם הנה נס ככ"ר רבים הם אשר אתנו ה"ה הרמ"ה והר"ה"ס והריטב"א ומחריק"ו ודאי קמא וכתבתי :

ובי"ש

תלמודך לזה שהרש"ט ז"ל קלוי כשי' הרש"ט א' וכו' עד אין כאן אונס כס' הרש"ט א' ז"ל ע"כ הנה ספר התשכ"ץ אינו מלוי פה עירנו לראות כיור סדר משנה ומ"מ אכתי ק"ל על הר"כ המכתב והמקור כרוך בזמננו עדין לא ילא ס' התשכ"ץ כמטבע שטבעו חכמים וכו' כ מה ראיה הכיאה ממנה שהביא דבריו הב"י כשנס הדוחה ידחה דבריו הרב הוי' נדון הר"כ ש' אוח בלוח :

עוד

כתבו ח"ל וגם מרדכי הת' וכו' דקיימי כשי' הרש"ט א' וכו' ומה שדחה כת"ר וכו' ולפי"ד עדין לא אפרק מתולשא וכו' עד הול"ל בקטור ה"מ כגדושין משום דאין דמים וכו' ע"כ עמם הם ד' לדורי לית היא מקשיא כהרש"ט נבאר אבל לפי פי' המכתב מאי שהיה נותנס כדלון דקאמרי שהרי כל שהוא הפקעת חוב בין אם נותנו כדלון או שלא כדלון כההיא דקנס דהרש"ט א' לאו שמה נתינה והלו לפי פי' דיוקי לו' שהיה נותנס כדלון להסביר ולתת טעם לעיקרו של דבר שאנו אף אין דמים לאשה כיון שדבר זה לא נמלא בתלמוד ולזה אמרו דסבירא הוא לנבי בעל אחתא לית לה טימי ולא מיקרי הנאה מה שמריות השאר כסות שכן דרכו של איש שהיה נותן השכ"ר כדלון הטוב ולא היה מגרש השת"ו וכו' דאי יסכי ליה כל חללא דעלמא אינו שיה לו תמורת אשתו ויותר מרובה כהשת"ו ולהפסיד תקריבא דדינא והכי הוי אורחא דעלמא לנבי בעל כרס לנבי אשה דעלמא דרכה של אשה דככל דהו נוחא לה דטוב למיתב ען דו ומתדלית ומתפייסת בהכי אמטו להכי לנבי הקנאה אשה לבעל יש לה דמים ככסף קדושה ושכ"ר ע' ואף שאשה זו אינוסה היא אמרי' אנכ' אונסא וזווי גמרא ומקניא נפשה כיון דעלמא כן הוא דרך נשים :

עוד

קאשו על פי' ח"ל ומה נס דלפי פי' ז"ל וכו' והא ודאי דוחק ועוד כיון דלעיל לא הוה קס"ד וכו' עד מאי ק"ל מההיא דלעיל ע"כ ואני שמעתי ולא אכין דאנא לא קאמינא דברבורס דלעיל גלו דעתה כשיפי לעין הקורא דטעמא רשכו"ע דלא מהני היינו

משום דאין דמים לאשה עד שהקשו מה שהקשו רק כוונתי דמעיכא קבר ר"י למימר דבהפקעת שכ"ר ע' שמה נתינה ואמרי' דאנכ' ואנכ' אונס גמרא המגרש ושכ"ר דהו זה מההיא דנט מעשה ש"כ וסולתו ליישב באופן אחר והשתא אכתי לא ידעיון טעמא מאי דהפקעת שכ"ר ע' לאו שמה נתינה ויש לדון לו' משום דליכא נתינת מעות מדודים ואמטו להכי כיון שהיה הפקעת חוב או חייב שמתחייב להכיל לאתריה לאו שמה נתינה ואח"כ כתבו בדבור האחר דלא תיקשי לך מנה שהאשה גמרא ומקניא גופה כמה שמתחייב לה הבעל בשכ"ר ע' דלעיל פי' בהכרח דפטור מחייב שכ"ר ע' לאו מילתא היא ותיסק אדעתך לו' דס"ה לנבי חייב שמתחייב בשכ"ר ע' וטעמא משום דשכו"ע לאו מילתא היא כיון לפטור כיון לחייב משום דליכא נתינת מעות מוזמנים ממם ועתה גלודעתם בדבור זה וחדשו דע"כ לא אמרי' לעיל הכי אלא לנבי בעל וטעמא משום דלנבי דיריה דמים אין להם וכו' דהפקעת שכ"ר ע' לא מיקרי נתינה דכל לנבי אין להם דמים והס"ה אס יתנו לו כל הון וקר ונעום לא כן נבי הקנאה אשה לבעל דיש לה דמים כדבר האמור ודבר זה מוכרחין אכטנו להמרו נס לפי פי' הר"כ המכתב בדבורס דלעיל אכתי לא גלו כאר הוטב דטעמא דלא מיקרי נתינה הפקעת שכ"ר ע' משום דהוי הפקעת חוב והללם מהפסד ממון דאי הכי מאי ק"ל בדבור האחר הא מה שמתחייב הבעל בשכ"ר ע' לא הוי הפקעת חוב אלא ודאי בדבור דלעיל אכתי סתומים כאו דכריהם רק מה שהוכחו מהס"ה דהפקעת שכ"ר ע' לאו שמה נתינה ולא ידענא טעמא מאי ויש לדון לו' משום דליכא מתן דמים ממם ואמטו להכי הקשו בדר הכי מ"ש ות' וגלו דכריהם דלעיל דשאני התם דהוי הפקעת חוב ומה שכתבתי בקונט' ח"ל ובדבורס דלעיל וכו' ואסיקו וכו' ומעתה אפשר לומר וכו' עד באופן שאין שום הכרח מדבריו הת' וכו' ע"כ לא היתה כוונתי לו' בדבורס דלעיל אסיקו וגלו דעתם כהכי דק לומר דכיון שדחו לעיל ההיא דהפקעת שכ"ר ע' דלאו שמה נתינה מעתה מליגן למימר שפיר כדעתם דכין בהפקעת שכ"ר ע' וכין אס יתנו לו דמים לנבי בעל לא מהני משום דאין דמים לאשה וכמו שפי' אח"כ להדיא ואין כוח שום דוחק לו' דלפוס קושט' כהרש"ט הוכיח סופס שמה שחור ר"י מדעתו מההיא דנט מעשה ה"ט משום דאין דמים לאשה ואפי' יסכי ליה ממון ממם וכאשר מתבאר מדרביהם דלכסוף דקאמרי ה"מ נבי בעל שהיה נותנס כדלון דדיוקי לו' שהיה נותנס כדלון דהיינו מאמרין דאחתא לנבי בעל לית לה טימי :

ועוד

אני אף שמחמת דקדוקים דקים אין יכולת כידנו לפרש ולהסכים דברי אותו הפוסק ומפרש לאותם סכרא דיכול הדוחה לדחות ולפרש כאופן אחר ואף שיהיה דחוק קלח :

עוד

כתבו וכן הבין מהריק"ו דכריהם וכו' עד כגדון מהריק"ו ז"ל חשוכ בקבלת מעות ע"כ דכריהם נאמנו מאד ואני לא ראיתי לשעבר דברי מהריק"ו דרש קל"ג ולכו דיוקי בדבריו מהריק"ו אשכחן דפליגי אהרש"ט א' שהרואה יר' ככוונתו דכנתינת מעות ממם הא ודאי אמרינן דגמרא ומגרש דומיא דזכיניה אמנס כי ליכא וזווי דק הנאה בההיא חיוני אי ההיא הנאה טובה היא לו אמרינן דלא נרע מזכיניה והו"ל כקבלת מעות אי לא ואמטו להכי בהפקעת רשכו"ע

ס"ג אמר מר דאס נתרלע מחמת ממון כל' ואקומו ממון לא: הוי דמי שויה בכדי שהרעת נטע ראכתי אין הנטע נטע במת יורע אס נסתלק האונס זאת תורת העול' דכנדרן שלפנינו לא תכרע מדברי רכותנו בעלי הקוס' ומענה חף שנסכים לפיוס סר"ב המכתב בדברי הקו' ולפרש דמי' הויט משום דהפקעת שכו"ע הוי כנלול מהפסד מ"מ לא תידון מינס דאלמלא כן הוה מועיל ואף שהוה פתות משווים אלף אמרי' דהוה מועיל משום דשכו"ע הוי דמי שויה ומינס דבעלמא כע'י' ממס דמי שויה:

ומה שהסיקו מכ"ת כסוים דכריהם וכתבו ועוד א"ל דקושטא דמילתא כתבו התוספות שהיה נותנס כרען וכו' ע"כ מפשט דברי הקוס' לא משמע הכי רק דהוי כנותן טעם למ"ס דשאני גבי פעל דקט' משום שהיה נותנס כרען ולא היה מנרשה:

עוד כתבו וגם סר"ו והו"מ שהכיר סר"ו קיימי כש' הרשכ"א וכת"ס מהרש"ס כקניט' המורעא וכו' הגם הלום שהרס מהרש"ס כתב כן אמנס הריכ"ס ו"ל ימאן בזה שהרי כתב כס' קכ"ו ולא שאני א' שיהיה זה בזכיותו וכו' דהכ"א היכא טעמא אחרינא דל"כ בשום פנים לכופ' לאיש לקבל מעות ולגרש אשחר וכוין שאני מן הדין אס עשה כן סר"ל נט מעושה שלא כדיון ועוד אפי' בזכיותו הסכימו המפ' רל"א אמרי' וכו' אלף כשנתן לו כל שווי וכו' הרי לסריא דאף דלפי טעם הכ' עולה דלמאן דס"ל דלא כע'י' כל שווי אמרי' גבי נט דהגב אונסא וזווי גמר ומגרש מ"מ לפי טעם דראשון דל"ג כבט לא אמרי' אגב אונסא וזווי גמר ומגרש. וסר"ב מהרש"ס ענאמו רמזה כקניט' הנו' באותו פרק באותו מקום שכתב ו"ל אמנס הריכ"ס כס' קכ"א חולק על זה וכו' לפי שאין דמיס לאשה ועוד מטעמא אחרינא יע"ש עכ"ל:

איכרא דאה ראיתי להרב מהרש"ס שם דל"א כתב ע"ד הריכ"ס הללו ו"ל איכרא דאני מפסקת בדבריו עד ולכן נר' דלמאן דסוכר דמא' דאמרי' בזכיותו אגב אונסיה גמר ומקני היינו אפי' לא נתן לו כל שווי ה"נ במגרש כאונס ומקבל דמיס אמרי' דהגב זוזי גמר ומגרש ע"כ ועם שאני כדאי להרשה אחר דברי הרב הגדול כי מה אני לכא אחרי המלך מ"מ אחר נשיקת הרלפס ור' שרברי הריכ"ס נכונים בטעמם ויטמוקס דהגם הלום שאחר קבלת פמעות אמרי' דגמר ומגרש מ"מ מי גרס לו להתרלות כמעוה הכפיה והאונס שאלו לא כפיהו לא הים מגרש ברעונו ואפילו בקבלת מעות וגם כשעה שמגרש אמרי' דאגב אונסא וזווי גמר ומגרש וכן פי' רשכ"ס ו"ל דמתוך ייסורין גמר כלבו ומקני הואיל ואיכ' תרתי ויסורין ומתן מעות ע"כ הרי שהאונס והייסורין עס נתינת סמעות גורמין לומר שנהרלע וגמר ומקני וא"כ כיון שאינו מתרלע אלא ע"י הכפיה והאונס כפיהו אינה מן הדין הא' ה"ל נט מעוה' שלא כדיון כרס כשהכפיהו היא מן הדיון אז מהני לן לו' דגמר ומגרש משום שהיה דמלטה לשמוע ד"ח ציון דס"ס נט מעושה כדיון הוא וכשר כאופן דכל שהכפיהו גורמת לריטוי ואותם כפיהו אינה מן הדיון ה"ל נט מעושה ש"כ אכל כשהכפיהו היא כדיון ונתרלע מחמת אונס כפיהו שהיא יכרין שפיר דמי וכו' תימא בזכיותו כמו אינו מן הדיון שיכופו לאיש לקבל מעות ולמבגר מ"מ התם כעיקר הקנייה וכה החמסן אף שגבה שלא כדיון טוין שכתורת קנין באה לידו ואגב אונסא וזווי ומקני מה שא"כ גבי נט

דשכו"ע שאינה טובה לו ואדרבא היה נותנס כרען ולא היה מנרשע דכהא מחא ליה ויתר לא מיקריא הנאה כלל כרס כשהנאה דגלי דעתיה שחפץ בה והוליא עלוה מעותיו כקבלת מעות דמי המכר דמיא ולפי קלורי הן הן הדכרס שכתבו רכותי' הקוס' ממש ו"ל שאני גבי בעל שהיה נותנס כרען ולא היה מנרשע ואמטו להכי אין זו הנאה לא כן גבי אשה דהויה ממס קבלת מעות שהרי נותן לה השכו"ע והשתא לפ"ו יר' דפליגי אהרשכ"א דאלו להרשכ"א כללל כיוול דכל שהיה הללת הפסד לא הויה כקבלת מעות הגם הלום דחפץ באותה הנאה ואלו לפי"ד הקוס' כפי' מהדיוק"ו אף שיהיה הללה מההפסד אס חפץ באותם הנאה וטובה היא לו כקבלת ממון דמיא ותו איכא כיוויהו דכי לא הויה הללת הפסד אפטר דלהרשכ"א מהרש"ס אף שהיה הנאה ולא גלי דעתיה אי ניחא ליה וטובה היא לו ולמהדיוק"ו כפי"ד הקוס' לא מהניא כיון שהיה הנאה ולא גלי דעתיה אס חפץ בה:

ועל כל אלה הגם הלום שנסכים לפרש דברי הקוס' כפי' זה דמהדיוק"ו אכתי אנא דאמרי דכניון שלפנינו ודו דכותיו הקוס' דלא מהני והיינו עפ"י מה שראיתי להרב משנה למלך שכתב כפ"ו דמכירה דין ה' שהיכות הוא ו"ל מדברי הקוס' הללו דס"ל דכוכיותו כע'י' כל שווי השך דברי מהדיוק"ו דגרש קפ"ו וחויב דשכו"ע ה"ל כל דמי שויה משום דקווב זה הוא תדירי כל זמן דלדוך ושפיר חשיב תמורת מס שקובה הוא נותן שווי והיינו דוקא לגבי קנין האשה דהויה כקבלת דמי המכר שהרי ממש הוא נותן לה השכו"ע לא כן גבי בעל רלויכא נתינה ממש רק הנאה דככל כה"ג חית לן למתוי או הויה הנאה גבס וטובה היא לו אי לא והשתא לפ"ו עכ"פ כע'י' דמי שויה וכדון שלפנינו פשי' לעיני כל ישר' דלא הוה הק' גרש' דמי שויה וכאשר כתבתי כקניט' הראשון וזה ברור וחויב דשכו"ע או פטורו שאני משום שהוא תדירי ככל זמן דלדוך ואמטו להכי אי לאו דלא הויה הנאה טובה לגבי בעל הוה מועיל דאמרי' דזהו שווי כיון דהוה תדירי ככל זמן דלדוך משא"כ כנתינת מעות דכע'י' בכדי שהרעת נטע ודאי נטעא דאפילו כסך גדול ביותר לא הוה מגרש ולא הוה שויה אותם דמיס וא"כ עכ"פ רכותיו בעלי הקוס' מסויעים כדיון שלפנינו אכן כהא מורינא דלמהדיוק"ו דגלי דעתיה כשרש קפ"ו דלא כע'י' כל דמי שווי ודאי שהוא מנרשע לדיון שלפנינו:

אכן על כל אלה אמינא דכי חויב דלא תיקשילן דברי מהדיוק"ו אסדרי ההיא דגרש ס"ג לפי מה שהכינו הרבנים מהריכ"ל וסר"א וס' דמחמת ממון דקאמ' מהדיוק"ו היינו שנותנים לו ממון ולפי הנר' כפשיטות דברי מהדיוק"ו שזאת היא כוונתו והשתא תיקשי מההיא דגרש קל"ג וקפ"ו דמונע מייניהו דכוכיותו לא כעין כל שווי וגבי אשם אמרי' דיש לה דמיס ואמטו להכי ע"כ למסכוכי נפשינן ולהרחק ול' דס"ל למהדיוק"ו בזכיותו דעלמא וס"ס כקנין אשה לאיש דהוי דומיא דזכיותו כהא לא כע'י' כל שווי כרס לגרש ולהוליא אשם מבעלה דהתתא לגבי בעלה יקרה היא מפנינו והשת חיל מי ימלא וכן אשה על בעלה עכ"פ כע'י' כל שויה בכדי שהרעת נטע והפקעת השכו"ע הלו היותם הנאה טובה לבעל הו"א דזהו שויה משום דחויב זה הוי תדירי ככל זמן ברס אי יכהי ליה זוי כע'י' דליהו דמי שויה בכדי שהרעת נטע ואמטו להכי כש'

בט דאף שנאמר אבך הונסא וזווי גמר ומגרש מ"מ הגט
פסיל כיון שהיה מחמת אונס דאין שום מקום שיהיה גט
הניתן מחמת אונס כשר אס לא שיהיה האונס הקול
כדין ול"ל בשם פנוס שיהיה מן הדין לכופ' לאיש לגרש
אשמו בקבלת מעות וכ"ס ה"ל ג"מ ש"כ דפסול וכאשר
הרחיב הכותב כזה הר"כ המכתב יעוי"ש אמור מעתה
כיון דלהריב"ש מפורש וילא דאף למ"ד דלא כע"י כל
שו"י ופ"ה אפי"ה גבי גט מורה דלא אמרי' אבך הונסא וזווי
גמר ומגרש מן הטעם האמור היכי ניקום אבך ונסכים
דעת הר"י והי"מ כדעת הרשב"א ואף שמהרש"ש לא
ס"ל הכי :

עוד כתבו והשתא כנ"ד אית לן למעבד ס"ס וכו'
דאף בדחתוק איסורא וכו' ער וכ"כ הר"כ
רת ודין ע"כ עמדה ס"ס דהך ס"ס לא הו"ה ספיקות
שקולים לפי מ"ש הר"כ פרת מ"א כח"א דהרשב"א
מלך שיתן לאשה דמים בכדי שהרעת נטע דהוי
שו"י דהשתא כי קאמרי' שמה כהרשב"א ונתיר זה
הגט או כהריב"ש ונפסול גט זה ויתר הרעת נטע
לפסול דהא לפי"ד הפרמ"א אף הרשב"א יורה כנ"ד כיון
שלא נתנו שיעור בכדי שהרעת נטע ואף שמעב"ת דהוי
כב' ידים דכדי הפרמ"א וכתבו שהוא ז"ל כח"כ יושב
מה שיישכ בדברי הרשב"א ולפי' אותו תו' כ"מ דאפילו
כמכר ס"ל להרשב"א דלא כע"י כל שו"י ווא"כ אין
מרדכי הרב שום סו"ע ומה גם שכל גדולי האחרונים
הסכימו דס"ל להרשב"א דלא כע"י כל שו"י ווא"כ ה"ל
הרב הנו' יחיד לגבי כל האחרונים עכ"ל סלק נא אני
מבקש שהרי הרב המאסף כת"מ סי' ר"ה כהנ"ה
הטור הביא כמה גדולים דס"ל להרשב"א אפילו
בקרקעות בעיני כל שו"י וכתב במסקנת דבריו וז"ל
ומאחר שנתבאר דבזה הדין רבואתה ס"ל שד' הרשב"א
דכמטלטלין בעיני כל שו"י וכו' ודוכס סו' דאפילו
בקרקעות וכו' יע"ש אמור מעתה מהו זה שכתבו
שה"כ פמ"א יחיד בדבר זה אחרי הגלות כהרב המאסף
דרובה אית להו דלהרשב"א כע"י כל שו"י וואפילו
בקרקע' ויתר מהמה אשכח אפסלא שהרי הרשב"א
בעלמו כתבה להדיא בחדושי דגטין כפ' הנוקין דכ"ח
גבי גוי הבא מחמת חוב ואנפראות וז"ל ולפי מ"ש אני
כשמעתה דתלוה וזכין ז"ו דרוקא כשנתן דמי כל
שו"י של שרה אכל בפחות מכדי שו"י ה"כ ניהא וכו'
ע"כ ומכאן זה הוכיח בפשיטות הרב מהרש"ש כקונט'
המורעא דהרשב"א כע"י דמי כל שו"י וואפי' בקרקע
ודחה כב' ידים דכדי מהריק"ו ושאר אחרונים והתומא
אין מעב"ת שנקתינו מרדכי מהרש"ש כמה שהעמוד
להר"י והי"מ כהרשב"א וכו' ונעלם מעיני כת"ר עינא
דשפיר תזי מה שכתב באותו דף עלמו כזה איכרא שהרב
מהרש"ש מחמת הרוחק הולך לתקן ודן בדבר חדש
דשאני גבי אשה שאינס נמכרת ולכן ס"ל להרשב"א
דבכל דהו אמרי' דאבך זווי ואונסא גמר ומגרש האמנם
לפי"ד הר"כ פרת מ"א אין אנוסא לדין לידתה בשום
דוקא כלל ולעולם שרה ואשה תדא הוא ומא' דקאמ'
הרשב"א דכוזי איתמר גבי גט גמר ומגרש הוי' בכדי
שהרעת נטע שיקבל האדם לגרש את אשתו וזה יתיר
נכון ממ"ש הפמ"א כת"כ סי' ז' שהרואה יר' שם כמה
במגומי דכרוס ומה גם שכתבתי אין זו ס' הרשב"א
אחרי הגלות מ"ש כשתתן דגטין כמדובר שלא נגלית
לכל הרבנים ואף שעדין יש כירינו לעשות הס"ס באופן
זה שמה הלכה כהרשב"א דגבי אשה שאני שיהיה עשויה

למכר דכלל דהו אמרי' דגמר ומגרש וכמו שפי' הרב
מהרש"ש ואת"ל דלית הלכתא כהרשב"א אלא כהריב"ש
שמה הלכה כמהרי"א וכו' מ"מ אין הס' שקולים דהא
לא פסיקא לן דגבי אשה ס"ל להרשב"א כפשי' דכוזי כל
דהו גמר ומגרש וכמ"ש שפי' מהרש"ש דהא איכא הפמ"א
דס"ל כהרשב"א דגבי אשה נמי בעיני כל שו"י ככדי
שהרעת נטע' א"כ דכנרין שלפנינו שלא נתנו המעות
כשעת נתינת הגט אפי' הרשב"א יורה ופ"ה ס' שקולים :
ותו שהרי כזה הס"ס יש בו לתחמיר ולהקל להקל
היינו כמ"ש מעב"ת ולהתמיר כשנאמר ספק
אזי הלכתא כהרשב"א או כהריב"ש ואת"ל כהרשב"א שמה
לא אמר הרשב"א אלא כותין לה מעות בכדי שהרעת
נטע וכמ"ש הפמ"א ואת"ל דאף בפחות מכדי שהרעת
נטע אמרה הרשב"א שמה כע"י נתינת המעות כשעת
נתינת הגט לאפקועי אונסא ואס נתנס את"כ לא מהני
וכל ס"ס דאית ביה להקל ולהתמיר לתחמיר מקשינן
וכמ"ש הר"כ מקור כרוך סי' י"ד והרב פ"מ כתשכוחיו
וכלל זה דס"ס לתחמיר הכיאו המריב"ל כס"א וזה"כ
משנה למלך האריך בכלל זה דאפי' כתר ספיקא דרבנן
לא שרי' תי אית ס"ס לתחמיר דנמעטא הקולא באופן
שאין עוד יכולת כירינו לומר שמה הלכה כהרשב"א
דנתמעט ספק וכל מכל וכל נאמר להקל וזאת חד
ס' שמה הלכה כמהרי"א ולהתמיר אית לן לתחא ספקי :

ותו דבחתוק איסורא מה יושענו הס"ס ואף
שהפר"ת מתיר מ"מ הא איכא האו"ה והמ"כ
והט"ז והש"ך נמי ס"ל דכתרי ספיקי לא מהני בחתוק
איסורא ומי לנו גדול מהרב האחרון בעל סדר אליהו
רבה בדף ס"ה וס"ו בהסכ' מה עלה דהקולא אשה
מתוקת איסורא דה"א לא מהני ס"ס כלל יע"ש כמה
האריך בזה ומי כמוהו מורה ואף שהר"כ רת ודין התיר
כס"ס וחתוק איסורא שאני הקס דאול לקולא משום
עגונא ושעת הדחק וכמ"ש הוא ז"ל ועוד שאחר סמוך
עשה ד' ספיק' וכתב הוא ז"ל דכזה ילאנו ו"מ מ"ש לעיל
דלא אמרי' ס"ס היכא דחתוק איסורא דכיון דאיכא ד'
ספיקות כ"ע יודו דמקלינן הן אמת שרבריו תמוהים
דלרעת הפוסלים ס"ס היכא דחתוק איסורא אפי' יש כמה
ספיקות וכמ"ש המ"כ והרב סדר אליהו רבה :

עוד כתבו וז"ל ומ"ש עור כת"ר דכנ"ד אפי' הרשב"ה
יורה דהגט בטל מפני שלא קבל המעות קודם
כתובת ונתינת הגט וכו' עד דלא ברע משלישות וכו'
ערכות נמי דכוחה ע"כ הנה מ"ש שאף אס נאמר שס'
זו יתיר היא שלא תמוט אינה כדאי לו' דהגט בטל מן
התורה לא הבנתי כוונתם דלפי קטורי נד' לי שסברא זו
היא ישרה שהרי לגבי מכר האס שקנה כשטר ואדעתא
דזווי נחית עכ"ז כל עוד שלא קבל המעות לאו ז"ל ומאי
הדר ביה וכל מעשיו בטלים ואין המכר מתקיים אלא
ככסף שנתן אה"כ וקנין שטר דמעיקרא כתרס הנשכר
כיון דאונס רביע עליה וליכא זווי הקולא שעתא לאפקועי
אונסא כ"ש גבי גט שניתן בלא כסף דמעיקרא לאו
כלום ואף שנתן לו כסף לאחר נתינת הגט לפי שכשעת
קבלת הכסף הו' הוא שנתנה ומה יושענו דינאי דלכסוף
לענין נתינת הגט שערין הוא אנוס ולא הורגה אף דנחית
אדעתא דזווי ואף שהאחרונים לא הזכירו ספק זו לא
כשכל זה נדחה אותה דלא אחרמי להו כנרין זה דריו
לכא מן הדין לסוית כנרין דגרשוין דומיא דזכינים ועל
הא' היינו מלמערים לו' דאשק חמירא מוכינים ועכשיו
נכח

נכח להקל בה יותר :

וכ"ש דהכא לויכא ערכות ולא גרע משלישות לפי קטורי גרע וגרע דבשלמא גבי שלישות שהא מופקד גבי שלוש בקורת פקדון עד שיקיים הלה תנאו מכתבא דכמאן דאתו לידים דמי לא כן בערכות שאין הממון מופקד כדור ולריך לנכות הממון מהערכות ולידי עורר גדול לא קמכא דעתיה ולא כמאן דאתו לידיה דמי וזו לפי קטורי פשוטה ואין לזרז להביא עליה דאיה כי דב המרחק ביניהם :

אחרי כתבי זאת ראה רותי להד"כ משנה למלך פ"ו דזכיה הלכה כ"ד כתב ע"ד מהרי"ק הללו דשרש קל"ג וז"ל ומ"ש מהרי"ק ואשר הוליא מעותיו בשכילו ודאי דתמיכ כמו תלויה וזכין וכו' אמרינא דל"ד לתלויה וזכין דהתם הלוקח נתן המעות בשעת התלויה וכו' אבל כנדרן זה רזה נתן עכשיו וההנאה בלא אח"כ שיתקדל לא חשיב נתינת המעות כנתינת הקרקע ומנא אמרינא לה ממ"ש הת' בפח"ה גבי תלויה וקדוש בר"ה קדוש כבואה תימא דכלא הפקעה לא ליהו קדושין דכנגד נופה שקנו לו הינו נוקן כלום ודוחק לפרש לפי שיש הנאת בואה ועוד דא"כ אמרינא דתמך וכו' אבל כשטר לא וכו' וא"א דחשיב תלויה וזכין דגמר אנכ וזו שיתן אח"כ מ"ה ק"ל וכו' וכשטר נמי חשיב כתלויה וזכין דמיני לה הנאת בואה שיבוא לה אח"כ וכו' הלא ודאי כיון דאתה ההנאה וכו' לא אמרינא גמר ומקני וז"ל עכ"ל וטרם נכח העיר בדברי הרב הללו כי הם קשים לע"ד נקדים מ"ש הוא ז"ל בפ"י דמכירה על מ"ש הרמב"ם ז"ל ולקח דמי המקח דאתא לאפקודי מסכרת הרי"ף כפי מ"ש הראב"ד דס"ל דלא כפי' שיתן הדמים בשעת המכירה והרמב"ם ז"ל מלחין ליתן הדמים בשעת התלויה והמכירה דוקא עכ"ד ונראה בכונת הרב דהרמב"ם מסיק מהרי"ף כיון לפי מה שפי' בו מרנ' הב"ר דס"ל להרי"ף דלא כפי' וזו בשעת המכירה אלא מכיון דנחתא ארעתא דזווי מכירתו הא' מכירה והמרי' דאנכ אונסא וזווי שעתיד ליקח גמר ומקני ולא מצי דרר ביה קודם קבלת דמי דהעיקר הוא דליחות ארעתא דזווי ואלו להרמב"ם זה אינו דס"ל דאין המכר מתקיים עד שיקח הדמים תחלה שכן כתב מי שזכורוהו עד שמכר ולקח דמי המקח ממכרו ממכר דמשמע דער שיקח דמי המקח הוא דהוי ממכרו ממכר ה' מקמי הכי אף דנחתא ארעתא דזווי מצי דרר ביה ואין ממכרו ממכר וגם מפקא מדעת הרי"ף לפי מה שהבין בו הראב"ד לדעת הב"ר דאלו להרי"ף כי לא יהיב זווי בשעת התלויה והמכר אלא לבסוף דע"ג דקודם שיתן המעות מצי דרר ביה מ"מ כי קביל מיניה דמי לבסוף מיהא המכר מכר מאותה שעה שקבל הדמים וכתב מרן ב"י סי' ר"ה דלפ"ז הרי"ף והרמב"ם שוים כלומר דאף שבת' הרמב"ם ולקח דמי המקח היונו לאפקודי דכל עוד שלא לקח דמי המקח קיים ומצי דרר ביה אבל מ"מ מורה להרי"ף דכי קבל לבסוף מתקיימת או המכירה ברם הר"כ מ"ל נראה דלא ס"ל הכי אלא דלהרמב"ם גם זה אינו שזה דס"ל קבלת דמים ולבסוף לא הויה בשעת התלויה ואין בעינן דתיהוי קבלת הדמים בשעת התלויה והכי דיוק לישניה דהרמב"ם שכתב מי שזכורוהו עד שמכר ולקח דמי המקח ואפילו תימא דהרי"ף שזה כזה עם הרמב"ם וס"ל דכפי' דליהו האונס וההנאה שיבואו כאחת ומאי דקאמר הרי"ף דהמקח מתקיים לבסוף בשעת מתן מעות אפשר דהתם נמי

הכתי האונס נמשך גם בשעת מ"מ וכיר האנס לתלותו וא"כ הא' ה"ל תלתא כחרא אונס וקנין ומתן מעות דאס אין האונס רכיב עליה למה נתרצה המוכר וקבל המעות ואם כן נאמר דמ"ש המ"ל דהרמב"ם מסיק ממהרי"ף שכתב הראב"ד הוא הוא הפי' שפי' הב"ר כהרי"ף וחולק המ"ל על מרן כפי' דברי הראב"ד וס"ל דפי' הראב"ד בדברי הרי"ף הוא הוא מה שפי' הב"ר בדברי הרי"ף וכמו שכן פי' מהרש"ם בקנינו המורעה ועדיין נאמר דיודה המ"ל דכי יהיב זווי לבסוף ועדיין נוסא משך האונס דמתקיים אז הקנין וחבינה זכינו ומכל מקום יראה דרעת מ"ל דאפי' יהיב זווי לבסוף לאו ז"ל וה"ט דס"ס כיון דעיקר המכירה נעשית בתחלה תו לא מהני דמים דלבסוף בשום אר ולא אמרינא דמהשתא תל הקנין והווי להו תלתא כחרא כיון דהשתא לא נחתו לעשות מכר וזווי דיהיב ליה השתא לשם פרעון ולא לשם קנין תדע שכן דעתו מדחוינא ליה הכא בה' זכיה דק"ל ע"ד מהרי"ק דשאני זכיה דהאונס והמכירה עם קבלת המעות באין כאחת משא"כ כנדרן מהרי"ף דההנאה שהיא כנגד הדמים לא באה עם נתינת הממון שהם כנגד הקרקע והכרית זה ממ"ש התוס' וכו' והשתא א"א דס"ל דמתקיים המקח בפרק קבלת המעות מאי ק"ל על נדרן מהרי"ק דהא התם נמי כשעשה לו ההשתדלות שהיא נגד קבלת דמי המקח עדיין היה האונס עומד כעינו ונימא דמאן דתאן נתקיים ונקנס לו המקח שהם המעות במוכתב תלתא כחרא אלא ודאי דס"ל דכל שנעשית המכירה בתחלה בלתי ממון אף דלכתר שקיל זווי לאו ז"ל במדבר :

ואני עני לא ידענא מאי ק"ל דהא לפי"ס הרי"ף כפי מה שפי' בו הב"ר דלדעת מהרש"ם היינו הוא מ"ש הראב"ד בדברי הרי"ף ס"ל דהמכר קיים כיון דנחתא ארעתא דזווי וכל דנחתא ארעתא דזווי אמרינא אנכ אונסא וזווי שעתיד ליתן לבסוף גמר ומקני מעיקרא בשעת המכר וא"כ נימא דמהרי"ף דאמר כהרי"ף והרא"ש נגד התוס' ואף שהוא ז"ל כתב בכמה מק' שאין הלכה כהרי"ף במקום שהתוס' חולקים עליו מ"מ הכא שאני דהרי"ף והרא"ש שכתבו הכי ועוד דאפי' נימא כהתוס' לא תכרה דנימא דמהרי"ף ויסבור כפי' דברי הרי"ף כפי מה שפי' בו הראב"ד לדעת הב"ר והשוה עמו הרמב"ם דאפי' דכי נחתא ארעתא דזווי אין המכר מכר ומצי דרר ביה מ"מ כי קביל מיניה לבתר מתקיים הקנין כהיה שעתא דהשתא כנדרן מהרי"ף אף שכשנתן לו המעות שהם כנגד הקרקע לא נקנו לו אז ומצי דרר ביה ונמלאו המעות כדור כעין פקדון מ"מ כשעשה לו ההשתדלות שהוא כנגד דמי המקח אז נתקיימה המכירה ונקנו לו המעות שהיו כדור בעין פקדון בתמורת ההנאה של ההשתדלות במוכתב תלתא כחרא משא"כ גבי קדושי אשה כשטר לא מצינא למימר הכי דאין הקדושים מתקיימים עד שיבוא עליה ותגיע לה הנאת בואה שחרי ודאי מבי קדשה כשטר הרי היא כה"א מאותו דגב ואמאי הא באותו זמן אכתו לא מטיא לה הנאה ואמטו להכי קשה דכנגד נופה שקנו לו מעת מסירת השטר אינו נתון לה כלום ואה"ן דס"ל להתוס' דאין המכר מתקיים מעיקרא משום דנחתא ארעתא דזווי אבל מ"מ מורים דכי יהיב דמי לבסוף הויה מכירה ואז תל הקנין שזה לא ניתן ליאמר גבי קדושי שטר חיה שהרי משעת הקדושין הרי היא כה"א כאמור ותו דבשלמא גבי מכר אמרינא דקונה לבסוף קנין

חרש בעת נתינת הכסף ולא ע"י פועל קנין הראשון שהרי אותו קנין בטל הוא והרלוהי שהם בא לחזור חזור משא"כ גבי קדושי שטר שהקדושין הם בעת שמוסר להם השטר ולא פועל קנין וזלזול דמה שכל עליוס לכסוף לאו לשם קדושין וא"כ עכ"פ לפועל קנין הראשון אנו לריבין וכיון שכן מה יושענו זווי דלכח דס"ס כי עכיד הקנין ומסר לה הסטר לשם קדושין לא נמרה ומקניא או דאכתי ליכא זווי ולא מהני הנהא דלכח באופן שדברי הרב שגבו מני ואף שיהיה המורס מהם כי ממנו נקח לגדון שלפנינו ולא מהני זווי דלכח לקיים מעשה הגדושין שקדם וכמו שהוכיח זה מדרבי החס' ולא מהני הנהא כיאה דלכח לקיים קדושי שטר שנעשו כאונס וקוא ממס כעין גדון שלפנינו והרי מלינו סברא ישרה הללו :

ונחזור לדרבי כת"ר ואומר שהם כאלו רוח אחרת אחס כמה שכתבו שאף אם נאמר שסברה זו היא יתר שלא תמוט הסכונת שאף אם נאמר שסברה הראש"ל כפי' דברי הר"ף לרעת מרן היא יתר שלא תמוט דלית מאן רפליג עלה אינה כדאי וכו' והסכונת דהא איכא הר"ף לפי פ' הכ"ו ולרעת מהרה"ש הן הם דברי הראש"ל דקונס בשטר גרודא מוד כל דנחתי אדעתא דזווי ואמרינא דאב"א אונסא וזווי שעתיד לקבל גמר ומקני כהא ודאי מורידא שאין ס' זו מוסכמת ואני לא כחתי לו' הלא דה"ק הרשב"א וידס ככ"הג דהשתא לפי דברי כת"ר שר"י לעשות ס"ס לקולא אף היכא דאיכא ס"ס להחמיר אם קבלה קדושין מאחר הוה מלינא למעכר תלחא ספיקי להפיקע קדושי שני ונימא ס' או כהרשב"א דהנט גט ותפסי קדושי שני ספק הו' כהריב"ש שאין הנט גט ולא תפסי קדושי שני ואת"ל כהרשב"א שמה לא אמרה הרשב"א הלא בכרי שהדעת נוטה וכמ"ס הפמ"א והכא דאין דעת טובה ואין הנט גט לא תפסי קדושי שני ואת"ל דאפילו בכרי שאין הדעת נוטה אמרה הרשב"א שמה הלכתא כמ"ר רוזי מעיקרא כענין והא ליכא ודק ס"ס עדיף ממ"ס כת"ר דהכא לגבי שני דהספק בקדושין לא איחזוק איסורא הלא שלרעתי אין זה מועיל כיון שיש בו דר אחר ולעשותו ס"ס להחמיר ונאמר שמה הלכה כהרשב"א או כהריב"ש ואת"ל כהריב"ש שמה כי פתח איסור כרישא מורה הריב"ש ודו' דס"ס דפלוניא דרבוותא לא מיקרי ס"ס דשם פלונתא חד הוא וכמו שהאריכו בזה האחרונים ומבאין תשו' ויאלת למס שעשו ג' ספיקות כענין העל"ק תל"ת תוס' וכתבו דשמה הלכה כהרשב"א או ככר פליגתיה ואת"ל כהרשב"א שמה הלכה כהרשב"א שהרמ"ם מפיקעין האונס ואת"ל דלית הלכתא כהרשב"א הלא כהריב"ש שמה כי פתח איסור כרישא וכו' עכ"כ דלפי מ"ס דוב הפוס' דשם פלונתא חד הוא הדר דינא דליכא הלא תרי ספיקי וכבר כתבתי לפי קלרי בדיוקו והפקעת הס"ס :

ולפום קושטא כל זה הוא משנה שאינה לריבין כי כוונתי היתה כפשיטות להחמיר ולומר רעל הריב"ש גט זה פסול מן התורה לגבי בעלה קמא חרש דהרשב"א יחיד בדבר ותו דאפשר דכ"ד איזל ומורה מהנהו תרי טעמי דכתיבית אכל אה"כ דאס נעשה מעשה ופשטא ידה וקבלה קדושין משני ויודע רבובי כי מיראי ההוראה אני ולא בשביל שאנו מרמ"ם נעשה מעש' באיסור ערוס לאפוקה משני בלא גט דונמ' לדבר אשכחן למרהיב"ל ז"ל שתפס כמולס דגט מעשה הוא

בטל אפי' קבל מעות וכתב הר"כ המכתב ע"ז דבטל רקאמ' היי' מעושה ע"י גויס ומ"מ עכ"פ ל"ל דבטל לאו דווקא דכיון דאיכא הרשב"א דסבר דגט מעושה ככ"הג כשר מי ויכל להקל כנגדו שהם שיהא אשת בהן וכו' ושהם פשטא ידה וקבלה קדושין מאחר שלא תהיה זקוקה לו וכו' ולכן נר' להחמיר דווקא הוא דקאמר דלא הוי גט עכ"ד גס אני כך היתם כוונתי להחמיר דווקא כמה שאנו באים להחמיר בזה הנט הנהא אמרינא דלחמיר פסול מן התורה הוי אכל לעולם אם פשטא ידה וקבלה קדושין מיראי ההוראה אני להחמיר גט מן השני וגדון אותה בספק מגורשת מן התורה :

ועל ענין הל' גרוס' שכתבו דוראי נחל"ה וכו' ראל"כ הוה לזוט כדרכיה עד שיפרעו לו סכ"ד וכו' כיון שאלו לו ערכים ע"כ מאן לימא לן דלא לזוט ו' לזוטות ולא אשנחו ביה כי היכי דלא אשנחו כמה דאש"כ דלא לזוט לא מפני זה אמרי' דנחפיוס כיון דידע ודכיד אף כי יזעק וישוע שצרי תשו' נגעלו ומי ויכל לדין עס מי שתקיף ממנו ויגוריש בה דכריס ולכבוד שמים יפס שתיקם ומה גס הוגר אליו ושמעתי שאחד מעידי הנט העיר ראינו לא פתח כרישא וסמכות שלו לא שרידין ולא קיימין ואלהי אמת ונחמי בדרך אמת ויולימי משנאות ויראני מתורתו נפלאות :

כה דבר ועירא דמן חכרייא וקוא הלעיר
מדרבי גאלנטי ס"ט

סימן טו"ב

שלחו מתם מתא לידון יע"א משום מעשה שהיה כדארכין שלא רלה להניח את אשתו ללכת אכינו' ע"א לבית שמעון עם אחותה אשת לוי ומזם נמשך ביניהם קטטה גדולה וכו' שטן וריקד בין עיניו וסלך לשר העיר וכה ה"ל שאשחו מוליכין אותה לבית שמעון משום דבר אחר אשר ישכבון עמה שמעין ולוי וחמת השר בערה בו כי תמיד נתן עיניו כממון שמעון ולא עלתה בידו יען ששמעון הוא אפורטיג' אדו מן הג'אוישים ושלח להביא לפניו לשמעון ולוי ולמשרת יהודה חמיו של ראובן ושם' הנו' וכוונתו היתה להרע להם ולאכול מהן ממון ונעשה להם גס וכו' הג'אוישים' וסיעתם ויפרו את שמעון ולוי וישארו אף משרת יהודה וכו' יהודה אשר היה מחוץ לעיר אלל השר ולהיותו משרת שרים נפל לפניו והפיל תחנתו גס ע"י שוחד להפוך בלחות על ראובן חתנו וכן עשה שהביא לפניו את שמעון וגזר עליו לגרש את אשתו בעש"ג יען שהשיאה שם רע ונאסרה עליו ושמעון לא אבה שמוע לקול השר ונתן אותה בכית הסוחר ומשרתי השר היומו וגזמו עליו להרוג אותו עד שהחילו להפשיטו כגדו כדרך המומתין וא"ל אחד ממשרתי השר הוי וקורי למס תחב"ל בעלמך דבור בעלמא הוא אמר לשר שאתה מקבל גורחו והכל יודעין שאתה אנוס ולא ידעין לך כזה שום הפסד וכן עשה שלח אותו לעש"ג שיגרש בפני שופטיהם והכירו גס הם שהיה אנוס ועכ"ז כתבו לו העל"א ק' כריניהם ואחר זה בריאות חמיו כי עזר ללא כח כיון שדרינו לא נגרשה עדיו ולכן שלח אחר ת"ח שלא שמש כל לרכו והביא עמו סופר ויהי כבואו לעיר יעליוהו אנשים עכרים לראובן לבדוק ולא רלה כה' כי בדיטיו לא משכחת לה גט כאונס ושלח המסדר אחר הכחור

הכחוד רחובן והכעיותו של ישימו יר גוים באמצע וכו' וכו' שמו לאכי רחובן בכית הסודר במקום אשר אסירי השר הסודרים עד שבתו יתן הגט יען שראה המסדר שחזי ראו' היה מכלכלם ולא היה מניח להם לעשות כרצונם ככל אשר יזמו לעשות והביא לבחור ראו' בפניו וא"ל גרש את אשהך א"ל איני מגרש א"ל מחוייב אתה לגרש כיוון שמסרת לשמעון ולוי והולאת ש"ר על אשהך ולא ראה לגרש כשום אופן עד שהלך אבי האשה והביא ממשרתי השר למקום העיר והנסוהו עד הכאן וגם הולאוהו לחוץ ופסעו ווארו ע"פ הכיב ושלפו תרב מקערה לשפטו ובראותו כי גרל הכאב מאד א"ל מת רצונכם א"ל שתגרש את אשהך ותקח לך מאה גרו' ובראותו לרת נפשו מושר אמר דלפי שעה יקח הק' גרו' להוליא אכיו מהתפוסה ושכ יעמוד כדון לפני מלכים רכבי ה' ו' יען שהדבר מפורסם שהוא אנוס באינס גדול ואז חקף סררו הגט ונתן אותו כיד אשתו ושכ לא נתנו לו רק שכעים גרו' כי אמר חמו שפרע בעד אבי המגרש ל' גרו' לאחר שהיה חייב לו אבי המגרש ואמו וכו' השתא לווה ככרוכיא על החמם הכעשה לו כי אנוס הוא באנוס מכור לעיני כל העמים ולמפורסמות אינו לריך דאיו ומרעה יורנו המורה מת יהיה משפט הגט ומעשאו ויכוא שכמ"ה :

תשובה

על זאת תכל הארץ ותורה חונרת שק על העשו שלל כהונן להוליא אשה מבעלה כחוקת הור ולהתיר ערוה התמורה אשר כל שבעו תלנה אותו לאמר הכהיה כדבר הגדול הזה והסוב מוטל על ישר' ועל דכין לתקן את המעוות מפני חומר שבו ושלל ירבו ממורים כישר' ואכוא ביום לעיקר הרין כי יש להסתפק בו משתי בחינות א' אם יהיה זה מן הכופין אותם להוליא מתמת הלעו שהוליא עליה והשיאה ש"ר שאם הוא מן הכופין אותם להוליא הגט כשר ואם אינו מן הכופין אותם להוליא הו' אנוס' ישר' שלל כדון דאף בלתי מסירת מורעה הגט פסול ואפי' שפסוהו עד שאמר רואה אני וכתל המורעות כאשר מכוהר כל זה ופסקה מרן הקדוש כס' קל"ד כ"ה דכטול המורעה אינו אלא סלוק המורעה ולעשותה כמי שאינה אבל אינו כמי שנותן כרצון כמ"ה הרשב"א ו' וכולהו דברותיה ואפי' שיהיה מן הכופין אותם להוליא היינו דווקא כשהנסוהו כ"ד ישר' א"ל הנסוהו גוים במלות דייני ישר' וא"ל כזה הלשון עשה מה שישר' א"ל אבל אם א"ל סתם תן גט אע"פ שהוא בלתי כ"ד פסול הוא והו' כהנסוהו גוים דפסול וכמ"ה הטור כס' קל"ד כשם הרמ"ה ואף שהר"ם ו' חלוק עליו כדן העלה הרב המופלא במכתב לאליהו ש"י ס' י"ד שכן נר' מרכי רי"ו והרשב"א והרמב"ם והעלה ש"ס גרש דינה כספק מגורשת וא"כ כנ"ד אף שנאמר דהוי מהכופין כדון להוליא אם כשכפסוהו משרתי השר לא א"ל עשה מה שישר' א"ל רק דרך סתם תן גט חור דינו כהנסוהו גוים לדעת הרמ"ה ודעמיה ולכל הפחות הו' ל ספק מגורשת :

חקירה

שניה דאף את"ל דהוי כ"ד מאותם שאין כופין לגרש שאינו חייב להוליא מ"מ כיון שנתנו לו מעות אימור הנכ' אונסא וזווי גמר וגרש כרצון כי היכי דאמרי' בפ' ת"ה גבי הלוי וזבין ואנכי אפרוש כפי אל ה' ונחני כמעגלי לך להוליא דין אמת לאמתו ושלל אכשל כדבר הלכה וה' יעזור לי ואשיבה ידי מן המאוחר אל הקודם דקליקנה מיניה ואומר כי

הר"כ הטורים כתב כמ"מ ס' ר"ה מי שאנסוהו למכור ומכר וקבל הרמים הרי זה מכר כין כקרקע כין כמטלטלין אלא שס' ר' יונה חלק דקרקע אפי' לא נתן לו כל שווייו לפי שאין אונסא לקרקעות אבל כמטלטלין כיון שיש בו אונסא או כיטול מקח אין כאן תורת מקח ונר' לפרש דכריו כשאינו כופהו אלא על המכירה אבל כסכום המעות אינו כופהו אלא אם כופהו ליתן בפחות משווייו אף כקרקע אין כאן תורת מקח והוי כמי שאנסוהו ליתן שאינה מתנה ע"כ וכחכ מרן הקדוש ע"ד הטור כפי' לרכי קר' דעמא דמכתב הוא ומלאתי שכתב הכ' וכחכ הדייט"א רכיון דכתב דעתיה דמוכר אולי' ליכא לדמיו לגמרי לאשה ולומר כי היכי דאשה מתקדשת בפרוטם ה"ס המקבל פרוטה משרה זו רלוהו מכירה דשאני אשה שהרי נתן לה דמיה דכל אשה מתקדשת בפרוטם אבל הכא מי איכא למומר דמשום פרוטה שנותנים לו נתרנה על קרקע של ק' מנה ונר' שדעת הרנכ"ד נוטה לזה אע"פ שאתרים או' דשוים הם ונר' שכן הוא דעת הרשב"ם שכתב הלא ר"ה סכר דנפשיה קאמ' דמתוך ייסורין גמר כלכו ומקני הוליא ואיכא תרתי ייסורין ומתן מעות דלא מפקיד מורי ומדקאמר דלא מפקיד מורי משמע שלא היה מפקיד משלו עכ"ל ואין לומר דרשב"ם מיידי כמטלטלין דווקא וכמ"ה מהר"ר כ"כ ס' רכ"ב דהא סוגיון דהתם כקרקע מיידי וכן דכיון דהדבר הוכיחו ר"ה מסכר'א רוכיניה זכ' משום דלא מפקיד מורי א"כ סכר'א הוא לומר דאף כקרקעות דמן הדין לית בהו אונסא מכל מקום אי מפקיד לא גמר ומקני דהסכר'א שוק ככל כין כקרקע כין כמטלטלין :

והנה

רכי' הלוי ו'ל הוא מבעלי זאת הסכר'א וכמ"ה מהריב"ל כס'א רקל"ג רכי' הר"ן מויוסר רכי' הלוי ו'ל וגם הרשב"א קוא מבעלי זאת הסכר'א כדמוכח מהתשו' שהביא בשמו מרן כ"י כמ"ה ס' ו'כ המתלתל שמעון חייב לרא' מנה וכפר בכל וכו' אבל אם א"ל עשם לי מתילה וכו' ואין לך ר' וזו וכו' ע"ש וכמו שהדייכו כזה האחרונים וכפרט המאור הגדול הרב כמרת"ש ו'ל כקונט' המורעה ומעתה תמיהא לי מילתא על מרן הקדוש ו'ל שהביא לפסק הלכה ס' הר"י כספר הקד' דהיכי שכן להדייט"א והרשב"א והרשב"ם ורבי' הלוי ור' ופסק כס' ו'הי"מ שהביא הר"ן אשכר דהיינו רבי' יונה ואף שיהיו אחרים שיעומ' בסכרת הר"י מ"מ רבו החולקים ותו תמיהה לו על מרן שהביא ס' הר"י כשם שמי שאר' דלפי הכלל המסור כדיונו כדכרי מרן כס"ה שכשמביא יש מי שאר' הוי' שלא מלא אותו הדין רק לאותו פוסק ולא נזכר כשאר הפוס' וכמ"ה הרב כשיירי כנ"ה א"ס ככללים משם הסמ"ע ו'ה"ק טובא שהדיין זה הזכירוהו רוב הפ' ולא די זה אלא שהם חלוקים עליו ותו תמיהה לי על הר"כ כ"ה שכתב על מ"ה הטור ונר' לפרש דכריו וז"ל נר' שלא הולך רכי' להאי פו' הוכא שאמר כפי' שאינו מוכר לו כרצונו כדמים אלו דהתם פשי' הוא דאין כאן תורת מקח אלא אתא לאשמועי' אפי' דרשתק ולא אמר כלום וקבל דמים אלו ע"י שכפסו ליתן לו בפחות משווייו אע"פ כ' אין כאן תורת מקח דהו' כמי שאנסוהו ליתן שאינה מתנה וכ"כ הכ' בשם הדייט"א ור' ונביאו הכ' וכתב עוד שכן דעת הרשב"ם וכו' ע"כ ולא הכנתי דכריו דלהדייט"א ור' ורשב"ם אף שאין כופין אותו שימכור בפחות משווייו רק על גוף המכירה

המכירה עכ"ל אם נתן לו כפחות משוויי לאו זכיונה
זכיונה והשתא כ"ל אם כפחות ליתן כפחות משוויי אף
ששתק ולא אמר כלום דס"ד שאינו אנוס רק על גוף
המכר ולא על הפחות משוויי דלאו זכ"י זכיונה אבל
להר"י דס"ל שאם כפחות על המכר כסתם ושוכ נתן לו
פחות משוויי דהוי זכיונה מי יומר דאם כפחות על
המכר ועל השוויי דהוי אנוס אף על הפחות משוויי
וכ"ה נ"ל על דר"כ באר הגולה שכ"כ ס"ק י' וז"ל כ"כ
הטור שג"ל לפרש דכרי הר"י כן וכתב הכ"י דטעמא
דמסתבר הוא וכ"כ הנ"י בשם הדיוטכ"א שכן נטעם ד'
הר"ן והרשב"ם וכו' ע"כ והדבר תמוה שהריטכ"א והר"ן
ורשב"ם חולקין על הר"י ואין לו דמיון והכאים אחריו
אית להו דהר"י מיידי כנותן לו פחות משוויי מעט כגון
שחית או חסר או יתר מעט בכרי שהדעת טועה
והרשב"ם והר"ן ל"ק רק כפחות משוויי הרבה כ"כ
דאמר דעתיה דמשום פרוטה שנותנים לו אינו מתרצה
בקרקע של ק' מנה ואפשר דלא אמרו הן רק הובא
דמחיל נכיה טובא הא ודאי ליתא חרף דמשטחיות
דכ"ייהם משמע דבעי' שיתן כל שוויי כמ"ש מהר"א ד"כ
שם וחו דהא פשי' שמדן לא הכין כן בדכריהם כמ"ש
מהר"א ד"כ וזה מוכרח ממה שהוא ז"ל הסכים עמהם
לרשב"ם שכתב ולא מפסיד מידי דמשמע מזה דכל
שוויי ממש בעי' וכ"כ מהר"ם ש"ס והכריח כן מדברי הר"ן
שכתב מהריב"ל כאשר יעווי"ש :

וראיתי להר"כ דרכי נועם בח"מ ס"י שהעלה
והסוד דעת הר"י לרעת הריטכ"א והר"ן
כאשר עלתם על דעתו ושלא בדרכי מדן הב"י וכו'
הונח לו דכרי שכתב ונר' לפרש דכרי כשאני
כופפו ולא על המכירה אבל בסכום המעות אינו
כופפו וכו' יתכן שזה כופפו על המכירה וזה מתרצה
לתת לו כפחות משוויי הרבה או הכי היכי משכתב
לה שכתפו על סכום המעות אלא עכ"ר דלא מיידי
אלא כפחות משוויי שחית מעלה מטה דבהכי עבדי
אינשי דטעו בקרקע כשוויים וע"פ זה השם דעת
הריטכ"א דלא ריחק דמיונס אלא כי יהבו ליה פחות
הרבה משוויים אבל קרוב לשוי' מצי' למימר דסבר
דגמר ומקני וכו' עי' מהר"כ בני חיי בח"מ ס"י ר"ה
תמה ע"ד וכתב וז"ל ודבריו תמוהים דמ"ש דפחות
משוויי הרבה כגון ר' כ"ק אמר' בקרקעות אין כאן
תורת מקח היתא לר"ת דס"ל דער פלגא איכא אונאה
בקרקעות אבל למאן דס"ל דאפי' יותר מפלגא אין כאן
אונאה מאי איכא למימר ומה שרצו להק' מדברי הטור
אין הכרח חוקך מזה דהכא כמאן עסקי' שנתאנה
מוכר וסיה ס' שזה שוויי אבל לא היה רוצה למכור
וכופפו על המכירה וקנה לפי שאין אונאה לקרקעות
כל' אין דין אונאה לקרקעו' מדא' ומ"ש שהריטכ"א
אינו חולק עם הר"י לא משמ' כן מדברי הנ"י שסיים
אבל אחרים אף ששים הם וכו' ע"כ מדברי הר"כ כ"כ
נפלאו בעיני דהר"כ ד"ן לא אחי עלה משום אף דאו
וכן שזה ר' כק' אף בקרקעו' איכא אונאה כי הוכי
דתיקשי מה שהק' רק דס"ל דכל שנתן לו כפחות משוויי
הרבה בכרי שאין הדעת טועה פשי' שאינו מתרצה ולא
אמר' ראובן וזוי ואונסין גמר ונתרצה דאע"ג דלגבי
אונאה אין אונאה בקרקעות אע"ג דזכין ליה שום ק'
בפרוטה מ"מ לגבי אונסין אע"ג שלא כפופו על הסכים
כל שנתן לו כפחות משוויי הרבה בכרי שאין הדעת טועה
אחריו דעתיה דלא נתרצה גם על סכום השוויי שלא

כפופו רק על המכירה ול"ק הר"י דמהני ככופפו על
המכירה דוקא ונתן לו פחות משוויי רק כשנתן לו
כפחות משוויי בכרי שהדעת טועה כגון שחית או פחות
קמעה דהשתא לגבי האונס אמרין אגב זוי ואונסיה
גמר ומקני כיון דלא הוי פחות כ"כ רק בכרי שהדעת
טועה ואי לגבי אונאה אע"ג דכמטלטלין כה"ג איכא
אונאה וכיטול מקח לגבי קרקעות ליכא אונאה אבל אם
נתן לו פחות משוויי הרבה אף דלגבי אונאה מהני מ"מ
לגבי אונסיה לא מהני וק"ל ומ"ש הרב אבל אם היה
פחות משוויי הרבה כגון שזה ר' כק' אמר' בקרקעות
נמי אין כאן תורת מקח אין כוונתו לו דכיון דהוי שזה
ר' כק' אין כאן תורת מקח מטעם אונאה דכל כה"ג
יש אונאה לקרקעות אלא הכוונה דכל שהיה פחות
משוויי הרבה בכרי שאין הדעת טועה כגון שזה ר' כק'
אין כאן תורת מקח מטעם האונס וז"ל כאלו כפפו
ליתן כפחות משוויי דאמר' כה דאין שם תורת מקח
דכל בכרי שאין הדעת טועה אמרין דעתיה שלא נתרצה
בסכום וזה ברור גם מ"ש דאין הכרח מלשון הטור
דהכא כמאן עסקי' שנתאנה מוכר וסיה סוכר שזה
שוויי זה דוחק גדול דאוליין דרעתיים מסתמא דרעת
רובא דעלמא דכל שהוא פחות משוויי הרבה מכיון כי
ודוחק לו דמיידי הכא כשידענו כי שסיה ס' כן גם מה
שהק' לומר דמדברי הריטכ"א לא משמע הכי שסיים
ואחרים אף ששים הם ע"כ לא הבנתי כוונתו דהא ודאי
מורה הדרכי נועם דהני אחרים אית להו דאף כפחות
משוויי הרבה אמר' אגב אונסא וזוי המעט הוא גמר
ומקני שהרי משוין המכירה לדין האשם וס"ל דכי הוכי
דהתם אמר' דקדושין קדושין אף שנתן לה פרוטה ה"ל
בקרקע ולא מפלגו בוטייהו כמו שחילק הריטכ"א והוא
ז"ל חולק עליהם וס"ל דאשם שאני שזה שווייה ואם
כוונת הרב כ"כ לו דהני אחרים הוא הוא הר"י מי הגיד
לו זה אימא דאחריני נינהו כאופן שאין מכל זה סתירה
לדברי הר"כ ד"ן רק דמחוק דכרי הר"ן כחי' שהביא
דבריו מהריב"ל הכריח מהר"ם ש' דלהר"ן לא מהני
כפחות משוויי ואפי' דבר מועט וקיינו מדכתב והוכיחו
מכאן דהא דאמר' תלויה נזכר אע"ג דלא יחויב כל
הדמים אלא פחות משוויי משמע דלדידיה בעינן כל
שוויי משלם גם מסוף דכרי שכתב וכן ראיתי מי
שהביא ראיה דדוקא מכל הדמים שזה הקרקע הויא
זכיונה מהא דגט מעושה וכו' משמע דבעי' דדוקא כל
הדמים שזה הקרקע משלם אבל כפחות משוויי ואפי'
דבר מועט ס"ל דלא הוי זכיונה ומעתה כיון שהכ"י
השם דעת הר"ן להריטכ"א ומליוני גילוי להר"ן דבעי'
כל הדמים משלם א"כ כל הנכסאים כסגנון א' נתבאר
דבעי' כל הדמים משלם אבל אי יחויב ליה פחות משוויי
ואפי' דבר מועט לאו זכיונה זכיונה והשתא עכ"פ
מוכרחין אנו לו' שהר"י חולק עליהם ודלא כהדרכי
נועם :

ואגב ראיתי להר"כ הר"י שם שהעלה דהרמב"ם
ז"ל מכת הס' דבעי' כל שוויי משלם
מדכתב ולקח דמי המקח דמשמע כל דמי המכר וכו'
יע"ש והי' תמוה כזה דהא מדן כס"ה העתיק לשון
הר"מ וכינו שנסתייע ממנו שם הר"כ ואיך כת' אחר זה
יש מי שאר' דבקרקעו' ממכרו ממכר אף שנתן לו פחות
משוויי דמשמע שאין זה חולק על סתם הדין ואיך
שיהיה העולה כידועו' שהר"ן והריטכ"א ורבי' הלוי
והרשב"ם והרשב"א לפי מה שהכינו רוב האחרונים
בדכריהם

כדבריהם כולו ס"ל דבעי' שיתן כל שיווי משלם רק
 דלחמירי וכן הם הו' מפ' שהביא הר"ן כח' ס"ל דאפי'
 בפחות הרכה משיווי אמרינן זכניה זכינו ולהר"ו
 איכא לספקי דשמא ס"ל כהנהו אחריס דאף כפחות
 הרכה משיווי ז' ושמא דס"ל מילתא מליעתא דכפחות
 משיווי הרכה לאו ז' וכפחות מעט ככדי שהרעת
 טועה וז' כל שטפהו על המכירה דווקא ומדבריו
 מהר"ר ז' לז' המוכר במהריב"ל דקל"ג ע"א וראה
 דפשי' ליה דלרבי' הלוי וסיעתו בעי' כל השיווי שכן כתב
 אחר שהביא דבריו הר"ן כתב יר' מזה דהוי פלוגתא
 דרבוותא היכא דלא יהיב האנס השיווי או אמרי' דאנכ
 אונסי' וזווי מחיל לאונסיה דאיכא מ"ד דלא מחיל כיון
 דלא יהיב ליה כל השיווי וזו היא ג"כ סברת הר"י אבל
 מדבריו הרשב"א וכו' ע"כ אלא שאני תמים כמ"ש שזו
 הוא דעת הר"י שזה אינו דלהר"י לא בעינן כל השיווי
 כל שאינו כופהו על הסכום כדבר האמור וסבור הייתי
 לומר לתקן לזה ולכל מה שדקדקנו לעיל כיון בדבריו מרן
 כב' הקד"ר כיון בדבריו הב' חוכא הגולה דס"ל ז' דהר"י
 כש' הריטב"א ורבי' הלוי וסיעתו קאי דאיהו ל"ק דהויא
 זכניה הלא כשכופהו סתם על המכירה אבל כשכופהו
 ליתן בפחות משיווי הו' כאן זכינו וכמ"ש רבי' הטור
 ובתב מהרימ"ט כח"מ סו' מ"ג דפירוש לפי' כשהאנס
 אומר לו מכור לי בדמים סתם ונתלה למכור אנכ
 האנס ושכ' פסקו הדמים הא' מקרי זכינו אבל
 כשהאנס אומר לו מכור לי ככו"ך אע"פ שזה לא היה
 מזכיר דמים הלא שאין דמינו למכור ושכ' אנכ האנס
 מכר הו' ל' כמתנה עכ"ד וזו כפי מ"ש פ' הכ"ת הכאמי
 לעיל דבריו והשתא הריטב"א ורבי' הלוי דקאמרי דלא
 הו' זכינו משום דאמרינן דעתיק דמוכר דודאי לא
 נתלה בפירוט כקרקע של ק' מנה היינו ככופה אותו
 האנס וא"ל מכור לי ככו"ך ואף שהמוכר לא אמר שאין
 דמינו למכור ג"כ משום שהסכום מועט רק שא' סתם
 הו' דמינו למכור עכ"ד אמרי' דכיון שהאנס כופהו על
 שיהיה הוא אנוס בשתיקה ולא גמר ומקני קרקע של ק'
 מנה בפירוט דאמרן דעת הוא אבל כשכופה תמי' סתם
 למכור לו והא' אנכ אונסיה קביל ואח"כ נתן לו דמים
 פחות משיווי אמרינן דודאי נתלה בסכום שאל"כ למה
 לא קירב כשראה שהיה פורע לו בפחות והול"ל נהי
 שאנסתו על המכר מ"מ תן לו שיווי כיון שמתחלת
 האנס לא אנסהו על סכום שיווי ומדשתק ש"מ
 דנתלה בזה ולרדודיה וכו' שיווי אבל כשמתי' אנסהו
 על כ' שימכרנה לו וכסך כו"ך כיון שמתמי' נאנס על
 הסכום אמרי' דלא גמר ומקני אף שא' סתם אינו דולה
 למכור ושמא דעל עיקר המכר דווקא משמע שהיה
 עישה באונס מ"מ אמרי' כיון דהאנס נחית לכפותו גס
 על הערך ודאי דלא נתרטו ומ"ש אינו דולה למכור דל'
 דאעיקר' אינו חפץ במכירה כ"ש שהוא בפחות
 משיווי שהוא נאנס גס ע"ז דאמרן דעת הוא דלא
 נתלה כל שטפהו גס על הסכום אבל אה"נ מודים הם
 ז' דאם כפהו על המכירה בסתם וזה מתוך האונס
 סבר וקביל ושוב נתן לו הדמים פחות אמרינן מדלא
 ערער המוכר על דבר הכסף המעט הוא סבר וקביל
 ברטנו דסבר שזה שווי דהא מתמי' לא היה אנוס על
 דבר הערך וא"כ למה לא ערער אח"כ ומ"ש רשב"ס
 ולא מפסיד מידו דמשמע ה' ה' מפסיד לא זכניה הו'
 ככופהו למכור ומתחלה הזכיר לו את הסכום כשה'
 אמרי' שצריך ליתן לו כל שיווי ולא יהיה לו הפסד בערך

שהזכיר לו בתחלה הא' ה' פחות ואפי' מעט אמרינן
 דלא נתלה שנס על הערך שקלל לו מתמי' אנוס הוא
 ולא גמר ונתלה אבל בשאינו אנוס רק על המכר ואח"כ
 נתן לו הדמים כשתיקה אמרי' שזו שיווי לגבי דידים
 ולא מפסיד מידו בערך ראי' לא הו' לערער אח"כ גס
 ע"ד הערך כדבר האמור והי"מ שהביא הר"ן ס"ל דאף
 שמתמי' בשעת האונס פירש לו האנס הסך וא"ל מכרנה
 לי ככו"ך אף שהוא פחות אמרי' אנכ זווי ואונס גמר
 ומקני וסבאו דאיהו מתלווה וקדיש דהא ודאי נבי קדושין
 שכל אשה מתקדשת כפרוטס כי אנסהו לקבל קדושין
 מסתמא היינו ככל קידושי נשים דהוי כפרוטס וא"כ
 מקודשת וא"כ ה"כ כקרקע שאנסהו למכור אף
 שמתמי' נמי הודיעו נמי האנס הסכום והו' פחות
 משיווי אנכ אונסא וזווי גמר ומקני וזוהי הכל עולם
 כהנן ולהיות שאין הפנאי מסכים עמדי אינו וכול
 להאריך עוד כאשר עס לכדי :

ואיד

שיהיה כלל העולם דלהרשב"ס והריטב"א
 ורבי' הלוי והר"ן והרשב"א כולו ס"ל דכל
 שנתן בפחות משיווי לא הו' זכניה וזאת לית' דס"ל
 דהו' זכניה ולהר"י אם כופהו על המכירה ושכ' נתן
 לו פחות הו' ז' אבל ככופהו על הסכום לא הו' ז'
 ושמא דגס שאר הפוס' מודו בזה להר"י וכמ"ש והשתא
 נבי אשה אי תלויה ונרש ונתנו לו דמים איכא לספקי
 או אמרי' אנכ זווי ואונסי' גמר ומגרש ונדון אותו
 כמכר ממש וזוהי באנו למחלוקת הפוס' דלרוב דאיתיה
 קמן דס"ל דבעי' כל שיווי א"כ אתתא דלית לה טימי
 וכל הון שבעולם לא יערבנה וכל מה שיתנו לו מהכל
 ימעט לא אמרי' דאנכ זווי ואונסי' גמר ומגרש שאין זה
 שיווי ולפי"מ ודעמיה כיון דיהיב ליה מקלט דמים
 המעט הוא אם דב גמר ומגרש כרנן או דילמא דאפי'
 לרוב הפוס' דזכינו כעו כל שיווי היינו דווקא כמירי
 דעבד לזכנו כרס כמירי דלאו בר זכנו וכנון לנרש איש
 לאשתו מודו בדמים כל דהו' שיתן לו יהיה מה שיהיה
 גמר ומגרש אנכ זווי ואונסין אע"ג דאתתא לית לה
 טימי או שמה לאירך נוסא דאפי' לי"מ דס"ל נבי קרקע
 דאנכ אונסא וזווי המעט הוא גמר ומקני מודו דנבי
 אשה הנט פסול דשאינו נבי זכינו דכעיקר הקנייה וזה
 החמסן אף שעשה שלא כדיון כיון שכתורת קנין כאה
 לירו ואנכ אונסא וזווי גמר ומקני משא"כ נבי נט דאף
 שנאמר דאנכ אונסא וזווי גמר ומגרש מ"מ הנט פסול
 כיון שהוא מחמת האנס דהיון שום מקום שיהא נט
 הניתן באונס כשר אם לא שיהיה האונס שהוא כדיון
 ול"ל כשום פנים שיהא מן הדיון לכופ לאיש לנרש כקבלת
 מעות והו"ל נט מעושה ש"כ דפסול :

וזאת

היתה כוונת הריב"ש כפי' קכ"ז שכתב וז'
 ולא שאכ' אומר שיהיה ז' זכניה ממש
 מפני המעות שמקבל על נתינתו שנאמר שאף אם יהיה
 אנוס אנכ אונסא וזווי גמר ומגרש כמו שאנו או' כן
 בזכניה דהבא איכא טעמא אחרינא דליכא למי' כשום
 פנים שיהיה מן הדיון לכופ לאיש לקבל מעות ולגרש את
 אשתו וכיון שאינו מן הדיון הרי הוא נט מעושה ש"כ
 עכ"ל וק' מהר"א ז' תסון ז' הוכחו דבריו בס' מקור
 ברוך סי' כ"ב וז' ואינו מבין דבריו דאין אמר דכיון
 שאינו כדיון לנרש הו' נט מעושה דהרי במכר אינו כדיון
 שנתלה לאיש למכור שלא ברטנו ואעפ"כ אם עשה כן
 המכר מכר דאנכ זווי גמר ומקני ה"כ כיון דגמר
 ומגרש אנכ זווי הנט כשר עכ"ל אכן לפי האמור
 דברי

דברי הריב"ש נכונים דנבי מבר ראה ראינו דהקנין קנין אנוס ולכן יש בו כח לו' רווי מפקעו לאונס כיון שהריעותא מכתחין אכל כאונס הנט דהא לא מצינו בשום מקום שיהיה האונס כשר כגטין רק כאנסוהו כדון הא ל"ה הנט פסול וכו' כתב הר"ב מכתב מאלוהו כס"ז ס' י"ב כפי' דברי הריב"ש יע"ש ועוד חנו' או' דנבי וזכרנו שאנו כיון דהמכירה הויה כדבר הנמכר ונלקח כדמיוס ויש קצב לדמיו להבי אמרין דמחיל לאונסיה אבב וזוי ואונסי' ואף שיקן לו כפחות משוויין אכל נבי אשה שאנו דבר הנמכר ונלקח כדמיוס ואין לה ערך בדמיוס מאן לימא לן דמחיל לאונסיה אפי' יסבי ליה כל תללא דעלמא וא"כ אפשר דגם הי"מ וסיעתא מורו נבי אשה דלא אמרי' אבב וזוי גמר ומגרש והנה מצינו ראינו להריב"ש שס' ו"ל ועוד ראפי' בזכרונא הסכימו המפ' ז"ל דלא אמרי' תליוס וזכין ז"ו אלא כשנתנו לו כל שווי הקרקע אכל כפחות משווי לא וכו' לכיף לגרש לאיש את אשתו בקבלת מעות לא נאמר אבב אונסא וזוי גמר ומגרש אפי' בכל ממון שבעולס דאין דמיוס לאשה בלמד מדרביו דחילוקו הראשון כ"ע מורו גבי אשה דלא הו' נט ולפי חילוקו השני לכל הפחות לפי הסכמת רוב המפ' דבעינן כל שווי נבי אשה דאין לה דמיוס לא גמר ומגרש :

ואלו

להרשב"א ז"ל מצינו ראינו דהגם הלום שפוא מכת הסוכרים דבעינן כל שווי כדמוכח מתא' שהביא מרן כ"י כח"מ ס' י"ב עכ"ז ראינו לו שהביא מרן כ"י כא"ס ס' קל"ד תשו' להרשב"א שהשיב על דאוכן שנאות בקנס אלף דינר לגרש את אשתו ואח"כ נחתר וקירובי האשה מתרין בו מלך הקנס וכו' ומתמת יראה זו גרש וכו' תשו' כ"ל שנט זה מעושה ופסול כל שידעין כאנסוהו אפי' שלא מסר מודעא שאין מסירת מודעא אלא הויא דשקל וזוי משום דסתמא דמולתא אבב אונסא וזוי גמר ומקנה כל שלא מסר מודעא אכל תליוס ויסיב לאו כלום הוא ואינו לריך מודעא כל דידעו כאונסיה ותליוס וגרש אינס גרושין דהא ליכא וזוי ואם נפסד לומר כתליוס וזכין הוא זה דכיון שקבל על עצמו מודעא קנס אלף דינרין וכנתינת הגט הריית ממון זה דהוי כמקבל ממון דעלמא לא הוי שאין זה כמקבל ממון אלא כגטול מהפסד ממון וגרע מהפקעת שאר כסות ועונה כדמוכח כפ' המגרש עכ"ל מכוחר מדרביו שכל שמקבל ממון לגרש הו"ל כזכרונא לגמרי ואמרין אבב אונסא וזוי גמר ומגרש ועב"ר לומר דס"ל להרשב"א דשאנו נבי וזכרונא שפוא דבר הנמכר ונלקח כדמיוס אמתו להבי בעי' כל שוויי מה שא"כ נבי אשה כל דאיכא דמיוס כין רב למעט נעשה כמכר ואמרין דאבב וזוי ואונסי' גמר ומגרש ולא שייך לומר בו פחות משוויין או כל שוויי וזכרונא שפוא כן למפרש"ש ז"ל בקובע' המודעא כלל העולס דלשאר הפוסק' שגלו דעתא כמכר דבעינן כל שוויי וחילוקים עליהם וסוכרים דלא בעינן כל שוויי אין בדינו מוצא חוץ מה דהין נותן לפי דעתא נבי אשה כדבר האמור דילמא דאפי' דנבי וזכרונא בעינן כל שוויי נבי אשה לא בעינן כל שוויי וכדס"ל להרשב"א א"כ אפי' לאותא הס' דנבי וזכרונא לא בעי' כל שוויי מורו נבי אשה דלא מהני משום דנט עצמו פסול וכמ"ש הריב"ש או מהטעם שכתבו אנו בעניותי' דשאנו זכרונא דיש קצב לדמיו וכו' כדכתי' לעיל רק שמה שנמל' מפורש יולא נבי אשה היינו הרשב"א והריב"ש : ולא יעלה כדעתך להכין ולסורות

שהרשב"ש סובר נבי גט דאפי' בלא דמיוס כלל דק כאנסוהו לחור גמר ומגרש מדרבי' כפ' ח"ח נבי הא דאיתבי' עליו דרב הויה מרתין גט המעושה כוס' כשר זכרונא פסול ופירש כנוס פסול ואע"ג דאמר דזלס אנו וקס"ד דמקשה רבי' כשר משום דמלוא לשמוע דברי חכמים וכנוס פסול כיון דליכא מלוא אבב אונסיה לא גמר ומגרש וק' לרב הויה וכו' התם נמי נימא אבב אונסי' גמר ומגרש דהא לא מפסיד מורי דומיא דזכרונא דמקבל דמיו שדרי דכיון שאשתו שונאתו וכלא גט נמי לא תעמוד אללו ונט זה אינו אלא להתירה לאחדים לא משפיד כלום ואפי' כנוס כשר דאבב אונסי' גמר ומגרש דלא מפסיד מורי כדפרישית עכ"ל מפורש יולא דכל שאשתו שונאתו וכלא גט נמי לא תעמוד אללו אמרי' דאבב אונסי' גמר ומגרש ואפי' כלתי שום דמיוס הא ודאי ליתא דא"ס תיקשי לן מההוא דאמר' בהמגרש דנט מעושה ש"כ כוס' פסול ואמאי ליהוי כשר כל שאשתו שונאתו וכו' ותו ק' דהי' ס"ל לרשב"ס דכל שאשתו שונאתו הוי גט דלא מפסיד מורי ונרנא להוליד מזה שאם שונאתו וכו' וכפיהו ש"כ נמו דהוי גט ק' דהרי הוא מפסיד דכיון שאינו מאותם הסופין אס שונאתו הו"ל מורדת דמפסדת כתובתה והרי הוא מפסיד לפדוע לה כתובתה אלא ודאי דל"ק הרשב"ס דכשונאתו לא מפסיד מורי אלא דוקא באתם שכופין דכיון דכן אס שונאתו יש יכולת כורס שלא לעמוד אללו כפי הדיון אדרבה כדניי' יש' כופין אותו להוליד ואמתו להבי ק"ל דאמאי בכפיהו גויס ככ"ה דהוי פסול כיון דלא מפסיד מורי משום שהא מן הסופין אכל לעולם אס כפיהו ש"כ פסידא טובא אית ליה שמפסדת את אשתו שווי כ"ד כופין אותה לישב עמו בעל כרחא דכל שאינו מן הדיון להוליד קרוב הרבד שתשמע לדברי חכמים שאומרים לה לישב עמו ולהסיר שגאה מלכה אכל אס הוא מהכופין כודאי שתתמיד שגאה וכו' הוא דאמר' דלא מפסיד מורי :

ומילתא

אבב אורחין דאיתו דבר קשה ומופלא למהר"א ז"ל תסון ז"ל הוכחו דבריו בס' מקור כרוך ס' כ"כ שכתב וז"ל ועוד נ"ל טעם אחר וכו' דכפי הנד' יש מחלוקת אס נתן למגרש מעות וכפיהו שיגרש אי הוי כתליוס וזכין דזכרונא' וזכרונא דאבב וזוי גמר ומקני' וס"ל למגרש כיון שנתנו לו מעות הוי כמכר דיועיל וזה נר' שהיה דעת רשב"ס שכתב כפ' חזקת על הא דאמר' כל מודעא דלא כת' בה אנו ידעין כאונסיה דפלו' לאו מודעא ופריך בגמ' מודעא דמאן אי דנוטא ומתניתא גילוי מילתא בעלמא הוא ופירש השב"ס דכיון דאיך מקבל ממון כמתנה וכנט זה שנותן אס איתא דניתא ליה יתנס מודעא וכו' ומשמע דמאי דסברי האי סברא הוי כפוכרס דמאי דאמר' תליוס וזכין וזכרונא וזכרונא אפי' דלא נתן האנס שווי המקח ואפ"ה אבב סנדך וזוי גמר ומקני' ומינה לענין גט אפי' דכל הון כיתו יתן האיס ולא יגרש את אשתו מ"מ כיון דלקת ממון ע"ז גמר ומגרש דומיא דמכר בעלמא וכו' ע"כ ורבירי תמוהים כמה שהכין דמאי דקאמר הרשב"ס דכיון דאינו מקבל ממון כמתנה וכנט וכו' דמשמ' הא אי מקבל ממון הו"ל כמכר ממש גס לענין אי תליוס וגירש דאמר' דאבב וזוי ואונס גמר ומגרש ושהוא מהסוכרים דהזכרונא לא בעי' כל שווי וכו' דזה אינו שהרי הרשב"ס מכת הסוכרים דבעי' כל שווי וכמ"ש מרן כ"י ודייק לה מדכתב ולא מפסיד מורי דכתי' לעיל

לעול ומאיו דמשמע סבא מדכריו דבגט נמו או יוהיב
זונו נחשכ כמכר היינו לענין דאיו מסר מודעא לריך
סיבירי העידים כאונסו אבל לא לענין דאיו תלויה וגירש
דלא הוי כמכר לו דגמר ומגרש והן הן הרבדים שכתב
הריב"ש דלענין סיבירי העידים כאונסו הו"ל כמכר אבל
לא שאני הו"ו וכו' וכאשר יראה המעיין שם בדבריו כאופן
שדברי הרב תמוהים :

הדרן

לכללן דלפי מ"ש לעיל דאף לכת הסוכרים
גבי זכינו דלא בעי' כל שווי אפשר דמודים
הם לגבי גט דאף דיהיב זוי לא הוי גט אי מהטעם
שכתב הריב"ש דגבי זכינו הא איבא תורת מקח כרון
משא"כ גבי גט דנופו פס' ומעושה אי משום הטעם
האחר שכתבו דשאני מירי דעושו להמכר ויש קלב
לרמי דכל כ"ה אף שהוא נותן פחות משווי מחיל
אחונסיה משא"כ גבי גירוש האשה דלית לה טימיו ואין
ערוך אליה ואפי' דגבי קידוש אשה נאמר דאנכ פרוטת
כסף קידושה גמרה ומיקטא נפשה וגם אם נאמר דשוך
בקידוש אשה פחות משווי ויתר משווי מ"מ לא דמי
לגירושין דהכא הא איבא תורת מקח וקידושין משא"כ
גבי גירושין דנופו של גט פס' ומעושה וכפי חילוק
הריב"ש או מהטעם שכתבו דהתם עשויה אשה
להקנות עממה בקידושין משא"כ בגירושין וע"פ כל
הדברים הללו נוחין אללי דכרי מוהריק"ו ז"ל בשתי תשו'
דשורש ס"ג וסורש קפ"ו דאלו כשורש ס"ג כתב וז"ל
ואשר שאלת היבא שאנסו לאחד לתת גט ויהיה מאתם
שאין כופין להוציא וכו' ואת"כ נתפייס לתת גט אם
מחמת ממון אם מחמת יראה ומכירין אתו שמגרש
לאונסו כמה יורע שנסתלק האונס וכו' לע"ד נר' דוראיו
הוא עומד בחוקתו הראשו' עד שיתכרר לנו שנסתנה
הענין כל' שאין כיר האנס לאונסו וכו' ע"כ הרי דס"ל
להרב דאם נתנו לו ממון לגרש לא מהני לכתל האונס
והשתא אם איתא דמאן דס"ל הכי הוי' מטעם דגבי
זכינו בעי' כל שווי דהא תלויה משום דגבי אשם
דאין לה דמים כל מה שנוחין לבעל לא הוי שווי א"כ
מוגרשין אתו לו' דמוהריק"ו ז"ל הוא מכת הסוכרים
דזכינו בעי' כל שווי ואלו כשורש קפ"ו ס"ל דגבי
תלויה וזכין אפי' נתנו לו פחות משווי זכניה וזכינו
וקבירין בן מירי הת' דמשמ' מהם דבקידושין כסף
הוי כתלויה וזכין אפי' דהיב נותן לה אלא פרוטה
ונמלאו דכרי מוהריק"ו סתרים זא"ז - והרב מוהרש"ש
בקר' המודעא הקשה קושא' זו וכתב שיש לישב בדוחק
עם שמשמעות הלשון אינו כן רמ"ש אם מחמת יראה
אם מחמת ממון פי' אם מחמת יראה הנוף אם מחמת
יראת ממון רק שתמה על מוהריב"ל דלפי דבריו הם
סתרים שכתב בחלק א' דף קל"ג דמוהריק"ו הסכים
לדברי הרשב"א ולפי"ד סוכר מוהריק"ו כהרשב"א ז"ל
דכל שמגרש כאונס וקיבל זוי דגמר ומגרש ובחלק ב'
מפסקיו סו' ע"ו כתב להפך דמדכרי מוהריק"ו משמ'
דמגרש כאונס ומקבל דמים דהוי גט מעושה מההוא
דכתב כשורש ס"ג וא"כ סותר בבירור למ"ש בחלק א'
ובמו שיראה המעיין עכ"ד :

ולפי

הדברים הנתינת למעלה אין שום סתירה
מדכרי מוהריק"ו דלעולם הוא ז"ל מכת
הסוכרים דגבי זכינו לא בעי' שתן כל שווי ואפי' גבי
גט לא מהני או מטעם הריב"ש או מטעם שכתבו
הנו בעטיותו ומה שהקשה לדכרי מוהריב"ל הנה אחר
בקשת המחילה לא סיומה קמיה דההוא תשו' הנמלאת

כמוהריב"ל חלק א' חונה למוהריב"ל אלא לכנו
מוהריב"ל ואפי' שקיף למוהריב"ל יש לנו להעמיד
דבריו שכתב שם כסף הקשו' וז"ל יראה מזה דהויא
פלונקא דכחותא סוכא דלא יקום האנס השווי וכו'
ולפי"ד יש להקשות דכתיבת הנט לא שייך לו' דאנכ
זונו גמר ומחיל אבל מדכרי הרשב"א וכו' אפי' דלא
יהיב כל הדמים וכו' וכיון דהו פלונקא דכחותא אזלי'
לחומרא ולא עבדי' כהרשב"א ואפי' דמוהריק"ו דהו
כתראה דכתראי נר' מחוך דכרי כפי מ"ש בס' קפ"ו
שהוא מסכים לדכרי הרשב"א אפי' כיון דהוי שפק
ערוס אזלי' לקומרא ולא עבדי' כותיותו אלא כסדרת
המחמירין עכ"ל דהכוונה דאפי' דמוהריק"ו לגבי
זכינו קאי כסדרת הרשב"א דלא בעי' כל שווי וא"כ
לפי"ד הרשב"א דמדמי גירושין לזכינו ממא אף דלא יהיב
לבעל כל שווי מהני והרי הרשב"א ומוהריק"ו לגבי כל
שווי ופחות משווי קיימה כתר שיטה מ"מ לא עבדי'
כותיותו הנם הלום דלמוהריק"ו יש לו דעת אחרת דלא
דמו גירושין לאשה מ"מ הרב לא קאי אהא אלא לפחות
משווי או כל שווי דהא שקולים הם ויבואו שניהם הנם
שדבר זה הוא על זר הרוקח כ"ש לפי האמת שאין תשו'
זו מתורתו של מוהריב"ל רק מכנו כאמור ודוק כאופן
עלה בידנו דלפריב"ש ומוהריק"ו כפי פשוט דבריו
וכאשר הבין בהם מוהריב"ל בספרו הכ' ומוהר"ר בללז
סו' י"ו דבאונס דניטין הנט הוי מעושה ופסול אפי' ג'
דיהיב ליה זוי ולענ"ד שזה מוכרח לו' דכרי מוהריק"ו
מדלא מלא תיקון רק שלא יהיה כיר האנס לאונסו הלא
קאמר עד שיתנו לו מעות ולהרשב"א כי יהיב ליה זוי
אמר' דגמר ומגרש דאלו שאר הפוס' רגילו דעתם
כזכינו אין שום הכרע בידיו לרעת מה הם סבורים
בגט דיש פנים לכאן ולכאן בדבר האמור :

וראיתי

להרב מכתב מאלוה שכתב דהת' קיימי
כשיטת הרשב"א וכו' מדכתבו פ' ת"ה דף
מ"ח ד"ה אילימא מהא דתניא וז"ל וא"ת אי מהכא גמר
אפי' אי תלויה ויהיב נמו וסיה ר"י רוצה לתרץ דהבא
הוי כמו מכר שנפטר ע"י כך משכור' אבל א"ל לו' כן
דא"כ גט מעושה ש"כ נמו יהיה כשר ות' ר"י דכל דבר
שהוא מחוייב לעשות הוי כמו מכר והבא הרי הוא
מחוייב לגרש את אשתו דמירי כאותם שבפנין לגרש
אבל ש"כ הוי כתלויה ויהיב וכו' ע"כ אשר נר' משטיות
ופשטיות דברוקס דדוקא מה שנפטר משאר כו"ע הוא
דלא משוי ליה כמכר אבל אם מקבל מעות כדי לגרש
הו"ל כמכר ממא וכמ"ש הרשב"א וכן מתבאר עוד ממא
שכתבו שם ע"כ ר"ה קידש כתיבה שהקשו הא תיבת
קידש ככספא אבל קידש כתיבה ובפטר דלית ליה הנאה
הוי כתלויה ויהיב ותירצו וי"ל שגגה נופה שקנו לו
מתחייב לה שאר כו"ע אפי' דפרושים לעיל גבי גט
דלא חשיב כזכינו מה שהבעל נפטר משאר כו"ע ה"מ
גבי בעל שהיה נותנס כרצון ולא הוה מורש עכ"ל
ודכריקס בלו סתומים דכי יהיב דגבי בעל הוה נותנס
כרצון ה"כ גבי אשה רצונה שלא לקבלם ושלל להתקדש
לו ופירש דכתיבה הר"כ המכתב דכוותם לו' דגבי בעל
שהנאה המנעת לו הויה הפקעת חיוב כיון שהיה
נותנס כרצון לא חשיב הנאה אללו אבל גבי אשה שהנאה
המניעה לה הויה קבלת טובה כפועל וכל כו' הא אפי' ג'
דניחא לה שלא לקבל אותה הנאה ושלל להתקדש לו
מ"מ הנאה הוא אללה ואנכ אונסא והנאה דמני לה
גמרא ומיקטא נפשא ונמלאו דכריקס מכוונים עם
דכרי

דרכי הרשב"א עכ"ר :

וכשנאני

לעלמי לפי מיעוט ערכי אין מדרגות
 שום הכרע לו' שהם ז"ל בשיטת הרשב"א
 קיימי ולפי דרכי הרב למה תפסו כלשונם שהיה נותנם
 ברצון כיון דעיקר החלוק הוא בין הפקעת חיוב וכן
 כשמתקבלת הנאה בפועל רכל שהוא הפקעת חיוב בין
 אם הוא נותנם ברצון בין שלא לרצון להו' שמה הנאה
 וכמ"ס הרשב"א בתשו' גבי ההוא דקנס ששם עליו וכו'
 דמילוי מהפסד ממון גרוע טובה מהפקעת שאר כו"ע
 והפסד ממון פשיטא שלא היה נותנם ברצונו וא"כ לא
 היה להם לחלק רק דשאני גבי בעל שהיה נותנם ועכשו
 נפקע מחיובו משא"כ גבי השה שהיה מקבלת ולכן
 הנלע"ד ככוונתם שרעתם לחלק כמו שחלק הריב"ש
 דשאני קידושין מגירושין דבקידושין דרך נשים הוא
 לחקות עלמן לבעל כנסף קידושין וגם כמה שמחוייב
 לה כשכו"ע דניחא להו' לגבי ככל דהו' למיתב טון דו'
 ואמטו להכי אף שאשם זו אנסוה לקבל קידושין והיה
 רטונה שלא ליהנות בהנאה זו דקבל בעל עליה שכו"ע
 מ"מ כיון שדרך נשים להקדמות בחוב זה המעט הוא
 מבוטא דניחא לה למיתב טון דו' הו"ל כאלו קבלה כל כסף
 שוויה משא"כ גבי גירושין שאנו באים להו'א האשה
 מן הבעל רלגבי בעל אין עירך אליה הנם הלום שמריות
 השכו"ע אינו כלום כיון דבעלמא דרבו של בעל לתת
 לאשה שכו"ע מרטנו הטוב וטפי ניתא ליה בהכי ולא
 יוליארה מידו בגירושין אי יחבי ליה כל חללא רעלמא
 דאין דמים לאשה אמטו להכי לא מהני מה שמריות
 כשכו"ע ו"ס ה"מ גבי בעל דביריה אמרי' אין דמים
 לאשה ואף שמריות עוד השכו"ע כיון שכן דרכו של בעל
 דהיה נותנם ברצון ולא היה מגרשה אפי' יחבי ליה כל
 ממון שבעולם וטפי ניתא לבעל בהכי משום דחתתא
 לית לה טימי משא"כ גבי קדושין רבעלמא אחתא בכל
 דהו' ניתא לה שכן דרכה להקדמות ולהקנות עלמא
 בחיוב הבעל השכו"ע א"כ אף שאשה זאת לא היה
 רטונה בכך מ"מ אנו אומרים דאגב אונס וחיובי הבעל
 גמרא ומיקניא נפשה כיון דככל דהו' ניתא לה וכדיבורם
 דלעיל מעיקרה מכת הקושיא סליק אדעתיהו' לומר
 דהפקעת שכו"ע מהני כאונס הגט ומינה נמי אי יחבין
 ליה ממון כרם כתר הכי שדחו זה מההיא דגט מעושה
 וכו' ואסיקו דהכא שאני שהוא מחוייב ודבר שחול
 מחוייב הו' כמו מכר מעשה אפשר דרעתם לומ' דסתם
 זו והנאה גבי אונס דגט לא מהני כלל דאין דמים
 לאשה כאופן שאין שום הכרת מדרכי הקוס' למען רעת
 מה סוכרים כאנסוה וגירס ויהבין ליה זווי :

וראיתי

עור להרב המכתב שם שכתב דמדרכי
 הרשב"א שכתב דכריו מרן ז"ל כס' קל"ד
 וז' ועוד שאפי' נעשה האונס כנופו כיון שנתרם אחר
 כך ע"י פדיון אין לך הוכחה גדולה מזה שאין כאן אונס
 ע"כ יראה מזה שהוא מרעת הרשב"א ז"ל ע"כ וכזה
 ראש וקדש מוסר"א ז' תסון הוכחו דכריו כס' מקור ברוך
 סי' כ"ב ואגבי הדין סלת נא אני מבקש שאין שום
 הכרע מזה יען שאותה שאלה שנשאל עליה הרשב"א
 הוא היה השאלה דאיתא בהריב"ש סי' קכ"ז ושם נאמר
 שבתחלה קורס שאנסו לאכיו ועשו מה שעשו שהכחור
 היה שולח מפשדים לתת גט אם יתנו לו סך גדול כי את
 הכתורה היה עשיר וזה שלח לו ע"י נכדיו הגלול כמה
 פעמים ואת הבתורה לא היה רולם לתת הסך הגדול
 שהוא מלודף לזה כי היה רטונם לנסות הכתור כמה

פעמים והוא לא אכס וכו' ואחר זאת נעשם אותו האונס
 לאכיו ועמדו כרין אכס וכו' וזאת מפרשים אחרים
 שיתנו לו ת' דוקא' דו' גירס מיר וקדושי הבתורה עדיון
 לא היו רולים וכו' ער ונתרם לתת לו הסך ששאל וא"כ
 הוא עלמו סוליא כתב המודעה ונתן לחכם המסדר
 וביטול המודעות כאשר יע"ש . המורס מהם שהוא
 מהחלה ועד סוף היה ברצונו שע"י פדיון ומתן דמים
 לגרס ברצון וכשעשו האונס היה או לכנס או לגרס
 בלתי פדיון דכיון שאת"כ נתרם ונתנו לו הפדיון כאשר
 שאל אין לך הוכחה גדולה מזה שאין כאן אונס כלל והרי
 זה כמי שכתב שיתנו לו ממון לגרס מרטנו ואחר כך
 חזרו לעשות רטנו ונתנו לו ממון וגירס דוראין אין כאן
 שום אונס וזה כדור וכו' כ הרב מעשה חייא סי' כ"ד
 יע"ש רכב"ד רבו ויתרה אשתכחת כיה מנרון הרב בעל
 מעשה חייא כאשר יראה המעיין שם כאופן שאין דרכי
 הרשב"א שום הכרע לומר דאגב אונסא זווי גמר
 ומגרס :

והרב

שלטי הנכדים כפ' המגרס כתב גבי אנסוהו
 גוים לתת גט אפי' כרין וכו' ואעפ"י שאמר
 רולה אני ה"גט בטל מן התורה וכו' ואפי' נתנו מעות
 למגרס שאין מתן מעות מועיל בעישוי הגט כמ"ס מ"ה
 ופסקה הר"כ בהנה סי' קל"ד איכרס שראיתי להרב
 בית שמואל שם ס"ק י"א ויש שם ט"ס בדרכיו כאשר
 יראה המעיין וז"ל ואפשר דכיס' אנסוהו ש"כ מהני
 נתינת מעות ע"כ נראה שסובר רל"ק הרב שג"ג דלא
 מהני נתינת מעות רק לגבי עישוהו גוים ולא כן אגבי
 עמרי שהרי כפי' קאמר הש"ג שאין מתן מעות מועיל
 בעישוי הגט דמשמע להדיא דכל דוכתא דאיכא עישוי
 ואונס דפוסל לא מהני מתן מעות להפקיע האונס ולו'
 דאגב זווי מחיל לאונסיה דאלת"ה הו"ל שאין מתן
 מעות מועיל בעישוי הגט דגוים ומרסתם משמע
 דכלל עישוי לא מהני מתן מעות ואם כן מפורס וולא
 שהש"ג והרב זקנו ז"ל הם מרעת הריב"ש וסיעתו וכן
 כתב הר"ב המכתב שם גס הריב"ש וכו' הר"ה ז"ל
 כפי' שמיע להו' דאפי' נתנו לו ממון גדול ער שאמר
 רולה אני לא אמרי' דהגב דארט זווי גמר ומגרס כיון
 שהוא אונס מתחלתו ומוסר"ד כללאל כסימן י"ו כתב
 דהכי מוכח מדרכי הרמ"ה :

אמור

מעשה דלהרמ"ה והר"ה והריב"ש
 וסריב"ש ומוהר"ק וריא"ח וריא"ז אחרון
 שהם מכת הראשו' כולכו ס"ל דלא מהני מתן מעות
 כאונס דניטין רק שהרשב"א ז"ל חלוק בדבר ומכת
 האחר' ז"ל רבים הם אשר אחת הנם מוהר"ה ז"ל
 פקפק על דרכי הרשב"א וכתב דה"כ לפ"ז יכפו לכל מי
 שירלה לגרס את אשתו ויתנו לו ג"כ מעט זווי ויכפו
 אותו לכטל טענת אונסו ושורה שכל אונס שהיה לו
 או נמסר על הגט שהוא בטל ושקוף מגרס מרטנו וא"כ
 לא הנחת בת לאכרס אכיו ע"ה עומדת תחת בעלה
 וכו' שכל מי ששם עינו על שום ח"א וישים מאיימים
 עליו להורנו וכו' ע"י ממון כמו שירלה לתת לו וכו'
 ע"כ גס הרב מוהריב"ל בחלק ב' וכתבו כתבו דלענין
 מעשה לא עכרי' כהרשב"א גס הרב כללאל מכת זו
 גס מוסר"ש יפה הכי ס"ל הוכחו דכריו כמשהר"ש ז'
 סי' מ' גס הרב מקור ברוך כסימן ט' הוא מכת זו גס
 הרב מוהר"ש כס' י' כתב דהך דהרשב"א לאו מילתא
 היא מאתר דהריב"ש דהו' כתרס טובא לא ס"ל הכי
 וגדולה מזה כתב דשאני כרין הרשב"א שיהי סך גדול
 וא"כ

וא"כ כל שהסך הוא קטן כנ"ד הפי' הרשב"א יורה דלא מהנו זווי גם מוהר"ם כהנ"ה הכיאל לפסק הלכה כפי' קל"ד הדין דה"ג דמעו לא מפקעי לאונס גם מוהריק"ש כהנ"ה הכיאל דעת הריב"ש לפסק הלכה וגדולה מזו כתב רמב"ם נכחי מוסר מודעה אין לדין שהעדים יכירו כאלונס דכיון דהוי פחות משווה הדר הו"ל כמתנה ואלא כדכרי הריב"ש כזה הן אמת כי דברי הרב מוהריק"ש כזה אחר בקשת המחילה אינם נוחים לפק"ד כי הנה אמת נכון דכל רלא ויהיב ליה כל השווי הו"ל כתלויה ויהיב דהא מידי הוא טעמא דאמרי' תלויה וזכין וזכינה זכינו משום דסברא הוא כיון דלא מפסיד מידי אמרי' אבכ' אונסא וזווי שווה דשקיל משלם מחיל לאונסא' וגמר ומקני בהם כרם כי כלרי ליה משווה המפסיד לא מחיל לאונסיה ולא גמר ומקני והוי כתלויה ויהיב כרם לענין שיכירו עדי המודעה כאלונסיה הא לא דמיא למתנה ממא' דהתם טעמא מאי דלא בעי' שיכירו כאלונס' משום דא"ל דניחא ליה ויתנם מדעתו ולמה לו למסור מודעה ואי לא ניחא ליה ליתן למה לו ליתנם אלא ודאי נאנס הילכך לזני' לדין לפרש אונסו משא"כ בזכינו דמסתמא הין המוכר ברטנו אלא משום חסרון מעות הילכך איכא למימר דלא אנסהו מעולם רק שהוא הוטרך למעות ומכר והעדים למסור מודעה דקסבר היום או מחר כשיהיו לי מעות מפיקנא למודעה ותכענה ליה לרינא ויחזור הקרקע שלי ואני אשלם מעותיו ובמו שכתב הרשב"ם וזה עצמו שידך נבי גט שנותנין מעות למגרש ראמרי' דזה לא נאנס מעולם רק שהוטרך למעות וע"ז מסר מודעה דקסבר למחר מפיקנא למודעה וכו' ואמנו להכי בעי' שיכירו עדים כאלונסו וזה ברור וטעמא טעמים וכת"מ סי' ר"ה ס"ד שנקטינו ממנו מוהריק"ש על אותו הדין הניה מור"ם מיהו לענין זה הוי כמכר דאם מסר מודעה בעי' שיכירו העדים כאלונסו וזהו עלה בדינו מן הוישוב מה שהמה מוהרש"ם ז"ל בא"ה סי' ס"ג על הריב"ש דמאן פלג לן דהיבא דאיבא זווי דמו לזכינו כהאי דבעי' למידע כאלונסיה ולא דמי לזכינו דלא אמרי' אבכ' אונסא גמר ומגרש ולפי האמור הנה הרב מוכרח מעלמו דלענין דליהוי גט ודאי לא אמרי' אבכ' אונסא גמר ומגרש שהרי הוא מפסיד דהא איתתא לית לה עימי וכזכינו גופיה אי מפסיד לאו ז"ל אכל לענין שהעדים יכירו כאלונסו דמי לזכינו דע"כ לא אמרי' בגט ומתנה דלא בעי' שיכירו כאלונסו רק משום דאמרי' ממה נפשך אי ניחא ליה ליתן לא ימסור מודעה ואי לא ניחא ליה לא יתן כלל אלא ודאי אנוס הוא כרם כי איכא זווי נבי גט ומתנה אמרי' דזווי אנסהו כי הויב דאמרי' בזכינו ואמנו"ל לדין שהעדים יכירו כאלונסו והשתא ע"כ לא דיוק הרשב"ם בלישניה ל' דכיון דאינו מקבל ממון דמשמ' הא אי מקבל הוי בזכינו אלא לענין שיכירו העדים כאלונסו אכל לענין גט פשיטא שאם הוא אנוס הגט פסול ולא אמרי' אבכ' וכו' כיון שהוא מפסיד אשתו ומחילה מכבוד דכנותו של הרשב"ם שרטה באותה תא' להכריח דהרשב"ם כשיטת הרשב"א קאי והיותה תמוס אללי שכתב בכהרשב"א יס' לדון ולא כהריב"ש אפי' וקיה איסור תורה ואלו הריב"ש הים דואה תא' הרשב"א הים מודה וכו' ואני אף כי אלו הרב הים דואה לרוב הגדולים שהם מבט הריב"ש הלא המה הר"ה והרמ"ה והריטב"א ומוהריק"ו ורי"ז ח' ורי"ז אחריו ודאי לא הים סומקע"ד הרשב"א שהוא יחיד בדבר ואפי' באיסורא

דרכנו כי אין הלכה כיחיד כמקום שכל הגדולים חולקים עליו. טוב ראיתי להרב משאת משה בא"ה סימן י"ז כסוף התשר' שכתב כשי דרכים לתקן כדון שלו דברי הרשב"ם ושייכו כנ"ד ע"ש. וגם מוסר"א כפי' קל"ד החיד ודן כפי דברי הרשב"א הן אמת כי עשאו אחר מן הסתופים וגם שמוהרש"ך בחלק א' סי' ס"ז ג"כ כתב דנבי גט אמרי' אבכ' אונסא וזווי גמר ומגרש ודן כהרשב"א מ"מ הרואה יראה שם דהרב לא מסתמך אהאי בלחוד אלא משום דאעיקרא לא קתשיב ליה אונס מה שכתוב כמודעה שלקחה משלו כאשר שם יראה הרואה וגם הרב המבי"ט ז"ל שכתב בחלק א' סימן כ"ב וע"ז דאבכ' אונסא וזווי גמר ומגרש כהרשב"א מ"מ הרואה יראה דטעם אחר שם הים בדבר וגם זה עשאו לסניפו מה גם שכל רבני האחרונים הללו לא ראו שכל גדולי הראש' לית להו כהרשב"א ואלו היו רואים לא היו סומכים על דברי יחיד מה גם שגם מן האחר' רבים הם אשר איתנו הלא המה הרא"ם והריב"ל וכו' מוהרד"כ ומוהר"ח"ש והרב מקור ברוך ומור"ם כהנ"ה ומוהריק"ש כולם נטו להחמיר כהריב"ש אמור מעתה הגם הלום שהרשב"ם והמבי"ט ומוהרש"ך ומוהרי"א ומוהר"ש חקאן הכיאל דבריו הרב הכנ"ה סברי מרנ כותים דהרשב"א לא עבד' עובדא כוותיהו באיסור ערוה כמקום שרבו עליהם האחר' מה גם שאף הם אלו היו רואים דכלהו רבנן קמאי היושבים ראשו' דפליגי אהרשב"א לא היו דנים כהרשב"א. גם אין ל' דהבא הוי ספיקא דרבנן וניזיל לקולא כמ"ס הרשב"ם תדא דאף כמדי דרבנן אין הלכה כהרשב"א שהוא יחיד בדבר נגר חכמי וס' וקו שהרי רוב הפוס' ס' דש"כ דיש' פוסלו הוא מן התורה וחולקים כזה אהרמב"ם וא"כ חזר הדבר להיות ספיקא ראוייתא :

תורת

העולם כיון שהכירו כאלונסו הגט פסול אף שנתנו לו מעות וכאשר העלינו לרעת הראש' כ"כ דנבי גט לא אמרי' אבכ' אונסא וזווי גמר ומגרש ושמה דגם הרשב"א קאי כוותיהו וכאשר הורה נכר הרב פרח מטה אהרן בחלק א' סי' ק"ט שהוא ז"ל העלה מדברי הרשב"א דסי' רע"ח דס' דרע"ז רבעי' איתן כל הדמים וכתב הוא ז"ל וז"ל וכת' דהרשב"א כתב ואם נפשך לומר דתלויה וזכין וכו' דכיון שקיבל ע"ע מרעתו כקנס אלא דינרין וכנתונת הגט הריית ממון זה דמקבל ממון דעלמא לא הוא דאין זה כמקבל ממון אלא דניטול מהפסד ממון וגרע טובא מהפקעת שאר כו"ע ע"כ ומה לו להרב ל' דהוי ניטול מהפסד תופק ליה דהוי מקלח דמים ולפי"ד לא מהני דלא אמרי' אבכ' זווי ואונסו וכו' דזו אונס קאי דאין לו הכרח לרב ל' דאלף דינרין לא הוי שווי הגורושין דאע"כ דהרב מוהריב"ל קאמר מאן לימא לן דאפי' בתריבא דרינריו מחיל לאונסיה מ"מ הין לו הכרח ל' הכי בלחמ' דאפי' הרב מוהריב"ל מאן לימא לן קאמר כמסתפק אכל דהלל' ממון לא הוי כקבלת ממון הוי דבר פשוט ועוד דיש לו סמך מההיא דהפקעת שבו' דאמרי' לה כנמ' כפי' ומטעם זה כתב בתקלת דבריו דה"ל מסירת מודעה אלא היבא דשקל זווי וכוונתו ל' דאף שתאמר דהיבא דקיבל כל שיעור זווי דהבא יס' שיעור וקלכה למגרש מ"מ הבא אין כאן זווי כלל והו"ל מתנה והבי הוי אורחא דתלמוד ודרכי הפוס' ל' טעמא דכ"ע מודו ביה ולמילא באורחא דרווחא ולא ללכת בין הדברים ומקום לרומיהו מ"ס הרשב"א דהיבא דקיבל המגרש זווי אע"כ דנאנס כנתונת

בנתינת הנט אמרי' דאנכ זוי גמר ומקני היה מקום להקדק וכו' דכוזי כל דהו אמרי' דגמר ומקני אכל כיון שהרב גילה דעתו בזה דמי' רע"ת מוכרחים אנו לו' דזוי דקאמר הוינו כפי מה שהדעת משער שיקבל האדם כדי לגרש את אשתו והאונס אינו אלא על מציאות הגירושין עכ"ל הרב פ"א :

אמור מעתה דהרשב"א נמי לא קאמר לה אלא בדוכי ליה זוי טפי בכדי שהדעת משער שיקבל האדם כדי לגרש את אשתו דכ"ד שלא נתנו כי אם מאה גר'ש פשיטא שאין הדעת משער שבמאה גר'ש אדם יגרש את אשתו כ"ש שזה המגרש כשכתו עס אשתו הוה מטי ליה הנאה טובא מתמיו ומפתו ויאלץ והיה נושא ונותן כחנות שפתח לו חמיו וא"כ פשיטא דכנגדן דא' אפי' הוה יכוני ליה תרקבא דדינרי לא הוה מחיל אלאונסיה :

וכר מן דין הנה מקום אפי' לכתל גט זה בשופי ואפי' לפ"ד הרשב"א כפי המוכן לכחורה והכינו בו הרשב"א והמבי"ט ומוהרש"ך וסיעתם והיו' דאפי' בזכינו גופיה ס"ל להראב"ד בדעת הרי"ף דלא הו' זכינו אפי' דאיכא שטר א"כ קיבל מעות וכמ"ס מרן כח"מ סי' ר"ה וסיוס בה מרן כ"י ולפ"ד דעת הרמב"ם שזה לדעת הרי"ף דאפי' דבעי' שיקח רמי המכר הא' כל שלא לקחם עדיון אפי' שכתב שטר לא הו' ו"א ע"כ . והנה לפי המוכן מדברי הב"י בזה היינו דאפי' כשעת המכר והתלויה לא נתן לו מעות רק קנה ממנו כשטר מקח קונה כמה שנותן לו מעות לבסוף וכל שלא נתן לו מעות עדיון אין המקח קיים אפי' דנחתי אדעתא דזכינו אכל ראיתי להסמ"ע בסיומן ר"ה שכתב על דעת זו אכל אם נתן לו שטר פי' שזקף רמי המקח עליו כהלוואה ונתן למוכר שט"ת עליו גרועה ליתן לו רמי המקח כששטר הפ"ה אמרי' דכשעת מכירה לא גמר להקנותו כל שלא קיבל אז מעות מדודים עכ"ל הן אמת שרבריו תמוהים בזה ובכר קרא עליו ערער הרב הש"ך איך שיהיה למדנו דלפי המוכן בדעת זו כל שלא קיבל המעות עדיון אין מכירתו מכירה עד שאת"כ יקבל ואם קבל את"כ אמרי' דאראוי אראוייה ולפי הסמ"ע לא מהני רק כשכשעת המכירה נתן לו מנומנים ואז בין אם נתן לו כתחלת התלויה והמכירה הו' בסוף המכירה מהני אכל כל שמעכב הדמים לאחר המכירה ממס לא מהני כיון דכשעת המכירה לא יתיב ליה כמנומנים לא גמר ומקני ומעתה בגט רכ"ד היה צריך שיתנו לו המעות טרם נתינת הנט כדי שעי' המעות שקדמו לנתינת הנט אכל זוי מחיל ונתינת הנט הויא כרצון אכל לפי הנראה שלא נתנו לו המעות קודם נתינת אלא לאחר נתינת דהשתא אפי' דביתר הכי יתבי ליה . כשעת נתינת הנט מיהא עדיון לא נתנו לו וכ"ש כשעת נתינת דהשתא מעתה מתכעין לאפקועי אונסא ע"י המעות עדיון לא קבלס מה יושענו מה שיקבל לבסוף כיון דכשעת הנתינת דהו' צריך שיהיה כרצון ע"י מתן מעות אכתו עדיון לא קיבלס כ"ש לפי"ד הסמ"ע דבעי' דוקא כשעת המכירה שיהיו נתונים כמנומנים וכ"ש שאף שנתנו לו באחרונה לא נתנו לורק ע' גר'ש והשליש הם אמרו שחמיו של הבכור פרע חוב כשר אכיו לאחר שהיה חייב לו דכל כי האו כ"ע מורו דגט זה פסול ואין בו מועיל ודי בזה לחקירה השנית :

ועל

החקירה הראשונה אם נאמר שגדון דירון הו'

ובכר מודעת שיטות הפ"ו ו"ל כהניא שמעתה דכפ"כ ריבמות הנטען על אפי' דלהרי"ף והרמב"ם לא משקיין מן הכעל עד דאיכא עדי טומאה דוקא וכתב הרמב"ם בפכ"ד דאישות מי שראה אשתו שזנתה או שח"ל אחר מקרובי' שהוא מאמונס וכו' ואין כ"ד כופין את האיש לגרש את אשתו כדבר מדברים אלו עד שיכחשו שני עדים ויעידו שזנתה אשתו זאת כפניהם כרונת ואח"כ כופין אותו להוליא ואף שהרמב"ם ומוהרי"ם כ"כ סי' ו' הקשו על דברי הרמב"ם הללו משמעעתה דפתח פתוח כבר מוהר"ם די בוטון כתשו' כ"ז העלה ארובה ומרפה לקושייתם . הסכר"ה הב"י הוה להרא"ש ו"ל דלא דוקא בעדי טומאה בלבד הוא דמפקי' אלא אפי' בעדי כיבור וקלא דלא פסוק מפקי' ואפי' דמפקי' אלא אפי' בעדי כיבור וקלא דלא פסוק מפקיין והיו דמפקי' בעדי כיבור וקלא דלא פסוק הוה דוקא באין לו כנים אכל יס לו כנים לא מפקי' אלא בעדי טומאה ממס - הסכר"ה הנ"ל הוה לשאלות כפי ר"ת ומוהר"ם דבעדי כיבור לחוד מפקי' בין יס לו כנים בין אין לו כנים ברם כי ליכא עידי כיבור רק שהכעל ראה הכיעור כהניא אי איכא כהנה קלא דל"פ מפקי' ואי לא לא מפקי' והא' דמפקי' בקלא דלא פסוק ה"מ באין לו כנים אכל יס לו כנים לא מפקי' . הסכר"ה הרביעית הוה סברת דש"י דבעדי טומאה מפקי' לה בין יס לו כנים בין אין לו וכעדי כיבור וכעדי קלא דל"פ א"כ ראיות הכעל הכיעור כהניא קלא דל"פ מפקי' לה וה"מ באין לא כנים אכל יס לה כנים לא מפקי' אלא בעדי טומאה :

אמור מעתה ככ"ד דיש לה כנים לפי ג' הסברות לא מפקי' אלא בעדי טומאה רק דלדעת השאלות כפי פי' ר"ת ומוהר"ם בעדי כיבור נמי מפקי' אפי' דיש לו כנים וזה פשוט דכ"ד ליכא עידי כיבור רק שהכעל מוכר כעסו הוליא עליו לעז זה כדי לעשות אשר זמם שמסר לגיסו ולתכירו לשר ואפי' אם באמת היה הכעל רואה איהו כיבור לא מפקי' לפי כל הדיעות הו' משום דלית כהנה קלא דל"פ . ואי משום שיש לו כנים דאפי' ליהו תרתו כהנה ראיות הכעל הכיעור וקלא דל"פ לא מפקי' כוס לו כנים ואפילו אם הכעל עלמו היה רואה שזנתה ממס אין בידנו לכופו כפי מ"ס הרמב"ם כ"ש דהכא הכעל הוליא קול כעלמא שאין בו ממס כדי לעשות אשר זמם כאשר שמענו שנתן אמתלא לרבריו ובכר פסק מרן בסו' קע"ז שאם הכעל הוליא קול על אשתו שזנתה ואומר שכתבר לו הדבר ואח"כ אמר אינו אמת אלא שמחמת הכעס שהכעיסהו הוליא עליה קול זה אם נותן אמתלא לרבריו מותרת ואם לאו אסורה ואפי' לא היה נותן אמתלא לרבריו והיתה נאסרת עליו מ"מ אין כ"ד יכולים לכופו וכמ"ס הרמב"ם בפכ"ד באופן כי לכל הסברות גט זה הו' מעושה ואנסוהו ש"כ לגרש הוה ופסול ואכתו אנדרא כהדי בעל ואין רשות לשום אדם ליטאנה אלא או תחזור לכעל או יתן לה גט כרצונו הטוב שלא יהיה בו שום חשש אונס ולהיות כי הפנאי אינו מסכים לא אחריו אי פטמה ויה וקבלה קדושין מאחר מהו כי בזה באנו למחלוקת הרמב"ם ואפי' הו' אנסוהו כ"ד ש"ב דפסול הו' דורכבן הו' דאורי' וגם היינו לריכים לקבול אם כשאנסוהו הגוים א"ל עשה מה שב"ד וש' אומרים לך או דילמא סתם א"ל לגרש שבהו באנו למחלוקת הו' הוה ליה הך באנסוהו גוים וכיון דכ"ד הו' ש"כ א"כ אפי'

אפי' רוח הנט אין בו ולהיות שאין הפנאי מסכים מה גם כי בעת אין אנו לריכס לזה לא אחריו עוד ולור ישראל ויולנו משגיאות :

פי המדבר והוא **המגן**

סימן ח"י

ראובן תבע את שמעון שהניח כירו סך ממון כדו לה"מ כי מה שהניח ממון כירו הוא בתורת פקדון ועיר כי לא נשא ונתן בו . ועוד תובע ראובן מ"ס הנו' ל' גרו'ס שהמחה חמיו עליו ושמעון משיב כי הנה אחת שיש לו כירו ל' גרו'ס מההמחה הנו' אמנם מזה זמן ששלח ליר ראובן הנו' שק' ח' של יול ע"י המוקירי לרור וחמיו משקלו כ"כ רוטו' ושראובן הנו' כשמכרו לחשכון שמעון ושלח לו המעות לא חשב לו כמכר כסך הריטו' ששלח לו אלא חסר ממנו כשווי הנו' גרו'ס ושבעת הוא תופס הנו' גרו'ס של ההמחה כער חסרון הנו' וראובן טוען כי אינו יודע אם נגנב ממנו בדרך או אם נגנב מהמאגזון ע"י משרתיו או אם שלח אותו שמ' מעיקרא חסר כי מה שמכר לו וקבל דמיו שלח לו משלם ועב"פ כריא ליה לראובן שלא פשע כשמירתו יורנו המורה הדין עם מי ויכח שכמ"ה : וזה דבר השמטה שראובן הנו' לא נטל שבר טרחו על מכירה הנו' :

תשובה נפתח בדין על אחרון אחרון הנה כבר בלוי וידוע לעיני כל ישראל מהו דקי"ל רחין נשבעין על טענת שמא וא"כ הלא אי משכחת לה שהמוקירי ופתחו השק וינגבו ממנו חעפ"י שהוא לרור וחתום נמלא שראובן אינו טוען ודאי משרתו בידך כך וכך לפי שאפשר שהמוקירי נגבו ממנו וכל שהוא טוען עליו שמא מה שמסר בידך שלוחי המוקירי הוא כ"כ והנפקד טוען שמא לא מסר כירו כ"כ אלא פחות אין על הנפקד שום שבועה וכמ"ס מהרש"ם כח"מ סימן תי"ו בדרך קרוב לזה שראובן מסר לשמ' כ"ך אמות בנדים ושמ' שלחם ללוי פקדו שומרים ליר נפתלי אח רחין ומלא נפתלי חסרון באמות ופסק הרב שם דשמ' ודאי חייב כיון שכירו מסר ראובן כ"כ אמות וראובן טוען עליו כריא והוא אינו יכול לטעון כריא וכו' וגם לוי שלח שמ' פטור משום דשמ' אינו טוען כריא שכ"כ מסר כירו אלא נותן ונס נפתלי פטור מטעם זה תיע"כ ח"כ ה"כ כנ"ד דשמ' טוען שמא אין על ראובן שבועה כלל רק שיחרים ח"ס שלא גזלו :

אמנם אם הוא כמות שאין יכולת למוקירי לנטב ממנו מחמת החוקים ומורה ראובן כזה שקבל השק חתום שא"א שנגנב ממנו המוקירי כהא הנו' טענת שמעון כריא שא"ל כ"כ שלחתי בידך ודאי שהניעוך בשלמות יען שהשק היה חתום וא"כ הנו' כהא' ק' שאין הפקדתי בידך והלא או' אינו יודע אם היו מאה או אם היו ז'ט והילך הנו' דקי"ל דנשבע ראובן יודע וכמ"ס מהרש"ם כס' מ"ו ח"כ כיון שראובן או' שאינו יודע מחסרון זה אי מעיקרא היה חסר או אם נגנב אלו' כמאגזון הנו' לנו לחיובו לש' היסת שאינו יודע וכמ"ס מהרש"ם ח' כתש' הביאו מור"ם כס' רז"ח שאם טען המפקד שנגנב מהפקדון והלא הומר אינו יודע שנשבע אינו יודע מ"מ כד דיוקי' שפיר יר' דלא מחייב שבועה ראובן כלל אפי' ליטבע שאינו יודע משום דאפי'

אם יודע ראובן שכ"כ ניל מסר כירו ומורה לרברו שמ' אלא שטוען שהוא לא פשע כשמירתו כלל ושמר בדרך השומרים אלא או שנגנב ע"י משרתו או שנאכזר באיום אוסן כלתי שום פשיעה וכמ"ס כשאלה שעב"פ כריא ליה לראובן שלא פשע כשמירתו כלל או היה מחוייב ליטבע לו ש"ה אכל לא ממון וא"כ עתה שאו' אינו יודע לא מחייב ליה שבועה משום ההיא דקי"ל כס' ל"ב רכל טענה שאם היה מורה כה היה מחייב שכ' כשכופר לא מחייבו' ואפי' היסת ה"נ אלו היה מורה ראובן שקבל משמ' משקל שאו' עליו שמעון אלא דנגנב או נאכזר כלתי שום פשיעה כלל ואלא שלח בו יד ואינו כרשותו היה מתחייב ש"ה וא"כ עתה שאינו מורה לרברו שמ' שקבל כ"כ ואו' אינו יודע אין מחייבו' אותו ש' כלל רק ששמעון יחרים עליו ח"ס שלא גזלו ומה שחייב הרשב"א ש' לאותה אשה שתשבע אינו יודעת אם נגנב הנו' לפי שאם הייתה מורה הייתה חייבת כנטיבה לפי ש"ס ככתוב שם אכל הכה כנ"ד הוי ש"ס כמ"ס כשאלה גם כההיא דקי"ל כס' ע"ס מנה הפקדתי אלך והלא הנו' אינו יודע דמחייבו' ליה היסת התם כמי ה"ט לפי שאם היה מורה היה חייב בו לפי שאינו טוען דאפילו את"ל שמסרת כירו מנה אלא שאפשר שנגנב כמו כנ"ד שטוען ראובן אינו יודע אם שלחת אותו כפי המשקל שאתה הומר ונגבוהו משרתו או אם מעיקרא לא שלחת אותו אלא חסר :

וב"ת הרי פשט ראובן כמה שהניח משרתו ליכנס למגא' זין וכיון שכן עתה שהוא טוען אינו יודע אם כך היה משקל הנול יש לו להשביע אינו יודע לפי שאם היה יודע ומורה היה חייב ממון יען שפשע כמה שהיה מניח משרתו כמגא' זין וכמו שכ' מהרש"ם כס' מ"ח בדרך שלו שהנפקד לא היה יודע אם היו כ' כיוסין או כים ח' ומסר הפקדון לאחר כתב הרב שיטבע אינו יודע הא ליתא דהא מה שהניח ראובן למשרתו ליכנס למגא' זין לא מקרי פשיעה וכמ"ס מהר"ם אלשיך וזה ח"כ כס' ב' רכיון דארחיה דשמעון למסור למשרתו אמרי' דאדעתא דהכי מסר וכו' עיי"ש וכ"ס הדר דונא דאין על ראובן ליטבע אינו יודע אלא שמחרים ח"ס על הגזל ממון שכירו ואינו מחזירו :

ומילתא הנב אורחין דהא רחיתי למהריק"ש בהנ"ה ח"מ סי' ל"ב ס"ט אהיה דפסק מרן הקדוש ז"ל רכל טענה שאם יורה כה אינו חייב אלא שבועה כנון שבועת השותפים וזה או' לא חלקט השו' ועדיין הנה חייב לי ש' וזה אומר חלקט אינו חייב ליטבע היסת שחלקו לפי שאף חס היה מורה לא היה חייב ממון אלא שבועה וכתב מהריק"ש על זה ואין מחזירימין עליו ועיון סי' פ"ז דין כ"ה עכ"ל והנה מה שרשם לעיון כס' פ"ז היינו ששם פסק מרן ז"ל כל טענה שאפי' חס הורה לא יתחייב ממון חעפ"י שכפר אין מחייבו' אותו היסת כינר אמרת ליתן לי מנה להר"מ אין משכיעין אותו לא היסת ולא חרם שאף חס הורה אינו חייב לו כלום ע"כ מהבא נקטיע הרב כס' ז"ב לומר דאף חרם לא מחזירי' ולע"ד לא מיכרעא רשאנו הקיא דס' פ"ז שאם היה מורה לא היה חייב לו כלום אכל כמציאות שאם היה מורה היה חייב לו שבועה מי הגיד להרב דלא מחזירי' ליה לכל הפחות וכן מלחתי הרב מביאר עלה דהקיא דס' פ"ז כמי שנתחייב שכ' בכ"ד ושוב תבעו שכירו ואמר נשבעתי נאמן כתב מרן בכ"ד כס' רי' שאעפ"י שאמר שהוא נאמן בלא שבוע' מ"מ

משביעין על טענה שאם היה מורה בה לא היה חייב לו שבועה וא"כ יר' דהבא כ"ר שטוען שלא נשא ונתן שאפי' מורה ש"ו אינו חייב לשלם אם לא הרוויח אלא שחייב ש' שלא הרוויח א"כ עתה שטוען שלא נ"ו כלל אין משביעין אותו עכ"ל ולע"ד לא מוכרעא דע"כ ל"ק הרמב"ם דלא משביע' ליה אלא כהר"א דעיקר העסק שבין התובע לנתבע הוא השבועה ועליה הם דנין כי התובע או' לא חלקנו השו' והשבע לי שבועת השו' והנתבע או' חלקנו ואין לך עוד עלי ש' השו' כהא אמרי' שפיר דלא משביעין ליה היסת שלא חלק לפי שאם היה מורה אין ביניהם אלא עסק ש' שישבע לו שלא עבד משלו כלום אבל כנדרון הרב שהתובע או' נתתי בידך ממון לשאת ולתת ולהרוויח לי בו ואני אומר ש"ו והרווחת הנלו הרוויח והנתבע אומר לא נשאתי ונתתי שאם היה מורה ש"ו אפסר שהיה מורה שפרוטה וחייב לו ממון ואפסר שהיה או' שלא הרוויח וחייב לו שבועה כהא ודאי משביעין ליה שלא נ"ו לפי שאם היה מורה ש"ו אפסר שהיה או' שהרוויח וחייב לו ממון והרמב"ם לא אמר למלתיה אלא כאף אם היה מורה לא היה שום נד ספק ממון שורה לו בו אלא שבועה גדולתא כההיא דשותפין ואינך :

ומ"ש עוד דאיכא מרבותא דס"ל דבשבועת השו' ואינך דאתו על הס' לריק שיטתו אותו כב' כסף ופרוטה והנתבע יכפור כב' כסף ויורה כפרוטה וא"כ הכא דליכא הודאה מלי' הנתבע ק"ל הא כתב מרן בסו' נ"ג דליתא להדיא ש' כיון שהרי"ף והרא"ם והרמב"ם וסו' ס"ל דלא בעי' הודאה כפרוטה אלא כיון שחשבו כב' כסף משביעין ליה והכי פסק מרן כספרו הקלר וא"כ לדורן חו' ליכא למימר ק"ל כחופין כי היולא אשר יא' שדקדוק דברי הרבנים ה"ה המכו"ט וכו' המאור' הגדולים דמלי' תובע להשביע לנתבע אם נשא ונתן כממנו כל שאין הדבר ידוע וא"כ כ"ר היה כר' לו שעל ש' לישבע שלא נ"ו :

מ"ב כד דייקו' שפיר יר' דאפי' הרב המכו"ט יורה כ"ר דאין על שמעון לישבע וה"ט דהבא מעיקרא ש' כפר בכל ואי' שלא נתן לו הממון אלא כתורת פקדון ולהר"מ כמ"ס ש"ר שא"ל לישא וליתן ולהרוויח לו וכו' ואם באנו לחייבו ש' שישבע לו שלא נתן לו הממון אלא כתורת פקדון זה אינו עולה בדיון מההיא דכתב הרמב"ם דכל טענה שאם היה מורה בה לא היה חייב אלא ש' אין משביעין אותו וא"כ הכי מלי' להשביעו שלא קבל הממון אלא כתורת פקדון והלא אפי' אם יורה שקבלו לשאת ולתת כיון שש' או' שלא נ"ו כמ"ס בשאלה א"כ לא הוה על ש' בהוראתו שום נד חייב ממון כיון שהוא טוען שלא נ"ו אלא מה שהיה על ש' שבועה גרירתא שלא נ"ו וכ"ס עתה שאו' שקבלו לשם פקדון אין עליו שום שבועה אלא שיכול ר' להחריס ח"ס על שם' אם קבל ממנו הממון לשאת ולתת ונ"ו והרוויח ומעכב ממעותיו ודלא במהריק"ש שפטר אפי' מח"ס וברכתו' לעיל זהו מה שהעלתם מזדקו' לפי קולר דעתי ואם מך הוה :

נאום הקטן למספר שבטו

והוא הנצי"ב **מרדכי גאלנטי** ס"ט

סימן י"ט

שאלה

ראובן תושב ק"ק ככל יע"א זה לו עשר שנים שהולך וכו' לזכא יע"א להסתחר

מ"מ לריק לקבל ח"ס שנשבע ופסקה מור"ס שסו' כ"ר לחלק מהא' להחיל דאתא אמת לתת לי מתנה מנה כמו שחלקנו וכן ראיתי להרב מהר"ם בחדשות ח"א סו' פ"ה כנדרן שלו שאם היה מורה היה חייב ש' ועתה שכופר דלא משביע' ליה כתב דאם רלה התובע וכול' להחריס ח"ס וכו' ע"ש כחופין שעכ"פ כ"ר מפורסם ויולא דבין אם השק דרור וחתום שאינו יכול לנזכר המיקו' רי' ובין שאינו חתום שיכול המוקו' רי' לנזכר הין על ראובן אלא ח"ס שיחריס שמעון על כל הגזלו ואינו מחזירו לו :

מיעתה אלכא ואשכחא אל הספק הא' ויראה שהוא דבר פשוט מאליו דהא אפי' אם מורה ש' שקבל הממון מראובן כדי להרוויח לו בו מ"מ הא קאמר ליה דלא נשא ונתן בו כלל והא קו"ל ופסקה מרן בסו' קפ"ג הנותן מעות לחבירו לקנות לו סחורה ידועה אין לו עליו אלא תרעומת ואם ידוע שלקחה מוילא ממנו בע"כ כרם מאי דאיכא לספקו כהא דאמרי' אין לו עליו אלא תרעומת או פטור משבועה א"ר דמשביעין ליה שלא לקחה ובחפשי באמתות הפוס' ראה ראיתי להרב המכו"ט וזה"ש כ"א סו' פ"ג ו"ג שנשאל על מי שנתן לחבירו סחורה למכרה ולקנות לו סחורה אחרת להרוויח בה וזה קנה ואי' שקנה במעותיו ומעות חבירו הניחם וכו' כתב שדריך לושבע ע"ז ושלא הרוויח שום דבר במעותיו ואז לא היה לו עליו אלא תרעומת כי מ"ס אין לו עליו אלא תרעומת הוא כשהוא ידוע שלא לקח אבל כשאינו ידוע וכ"ס כשהוא קרוב לודאי שלקחה פשו' דלא מפטר בתרעומת לחודיה אלא חייב לתת לו מעותיו או לישבע וכתב הרב המאסף שהמכו"ט כדאי' דבריו כסיומן נ"ג דכשירוע כדורו שלקחה מוילאין בעל כרחו וכשירוע כדורו של לקחה אין לו אלא תרעומת וכשאין ידוע אז משביעין ליה עיון שם ומרן הקדוש ומהר"י רואנים וזה"ש הסכימו שם לדיון הרב המכו"ט וזה"ש ותמנה מהרב מהר"ם בחדשות ח"א סו' פ"ה שנשאל על ר' שנתן ביד ש' סך מעות לשאת ולתת וקרוי' לבעל המעות ושמעון עבד המעות כלל מ' וכו' כתב הרב שם דאם לא נודע הדבר ודאי ש"ו אלא שהוא טוען כך לריק לידע אם משביעין אותו ומסקנת הרב דלא משביעין ליה רק שיכול להחריס ח"ס וכו' ואין הרב ז"ל לא נעלם מעיניו חש' המכו"ט וכו' המאורות הגדולים דתתמי עליה ובהסכמה עלו דמשביעין ליה והראיות שהכיה מהר"ם ודף אמנם כי אנכי עפר ואשר ואינו בדיאי להכריע מ"מ כתלמוד הדין לפני רבו אחר בקשת המחילה מעלמותו הקדושים יר' דלא מיערעי כי מ"ס שחכמים הטילו שבועה בשותפין ואינך אף דהוי טעות ס' משום דמורי היתרא לפי שטרחו כנכסיהם וא"כ הכו דלא לוסיק עליה ודוקא היכא דיריע לן שטרח וכו' אבל היכא דלא ידוע לן דאיכא תרי ס' שמה טרח ושמה הרוויח ומורה היתרא כ"כ האז לא אמרי' ע"כ לפע"ד יר' דבין שחכמים ז"ל תקנו להשביע על הס' כשלוחין ושו' ואינך בכל גווני משביעין להו ותי רבכא ליכא תרי ספיקי אלא חד דשמה טרח אבל ס' האחר דשמה הרוויח אין להסתפק בו כי קרוב לודאי הוה כי כל הטורח מרויח ורובא דרובא דעלמא מרויחיס כטרחס כמ"ס ומיעוטא הוי שטרחיס ואינס מרויחיס והוא ע"ד מ"ס יבגעת ולא מלאת אל תאמן וכ"ס יש להשביעו מ'ס' אם נשא ונתן דכל שנושא ונותן ודאי מרויח ומ"ס עוד מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שאין

שם ומביא עמו סחורה ויושב שם שנה או שנתים עד שיגמור הסחורה שהביא ויקנה סחורה להוליך לעירו וכו' כינו חכמינו אשר בעירו ואנשים אחרים שלחם לו סחורה דרך פתחיו והיו חסידים באמן וירא אלהים והוא ג"כ קונה מלכא סחורה הנמכרת בעירו ושולח להסוואת שנה או שנתים וישים לדרך פעמיו לחט"ו והולך לעירו בסחורה ויושב בעירו ג"כ שנה או שנתים וחוזר וכו' לזכר וכן הוא עושה בפעם בפעם ומנהג זוכר ליקח מכל ההורסים הבאים להסתחר בעירם גבילה דהיינו רביע גר'ש למאה גר'ש או מן הסחורה שמכנס האורח לזכר או מן הסוכר שמוציא האורח מן העיר הזאת דהיינו על פעם אחד לוקחים גבילה או על הכניסה או על היציאה ופרנסו ומנהגו זוכר ויחזרו לשט גדולי הדור שני רבנים מן רבני זוכר שהם יקחו הגבילה לפרנסתם מכל באי שער עירם להסתחר והם דרכם כל הימים הרבנים הנו' להיות נזונים מן הגבילה הנו' ורלוכין הנו' מיום שבה לזכר להסתחר עד היום הזה בכל פעם קודם לאתו מלכא לחזור לעירו באים אליו שני רבנים הנו' לחשוב עמו חשבון הגבילה וטוענים תקנת הגבילה שהרשות בידם ליקח כל ראות עיניהם דהיינו שאם ירלו יקחו ממה שהכניס עמו לעיר הזאת ואם ירלו יקחו ממה שמוציא מן העיר הזאת דהיינו שמה שהיה יותר הסך הם לוקחים שאם הכניסה ויתרה על היציאה לוקחים כשי הכניסה ואם היציאה ויתרה על הכניסה לוקחים על היציאה ושוני לנתינת הזהב הרבנים הנו' מתפשרים עם רלוכין הנו' ולוקחים ממנו כך מה ומוחלים לו על היתר כפי טענתם ראפילו הם יעלה להם יותר ממה שלקחו כפי טענתם זאת אפ"ה סביר וקבלי דידעי ומחלי ויהי היום פרנסו ומנהגו הזמן קמו כמו כד וסוככים לראו' הנו' שיעמוד עמהם בחשבון מביאה ראשונה שבה לעיר הזאת על היום הזה שאומרים לו לא נתת משלם לרבנים הנו' מה שיעלה בחשבון גס טוענים על רלוכין הנו' שמעקרה תקנת הגבילה הנו' היא לתת רביע למאה נתיב שמכניס לעיר ולרביע למאה ממה שמוציא מן העיר והתה לא נתת כי אם על פעם אחת ורלוכין הנו' טוען שמוס בואו לפה זוכר לא שמע כזאת עד היום הזה שתקנת הגבילה לתת כ' פעמים כי אם פעם אחת או על הכניסה או על היציאה כנו' כי על הרוב מנחם אחד הוא ואין לך ראיה גדולה מזה שהרי זה בעשר שנים שהולך ובה אינם שאלים ממנו הרבנים הנו' שהם גדולי הדור וזקנים שברור כי אם על פעם אחת אלא שאומרים שהרשות בידם ליקח מן היותר הנו' אבל מעולם לא שאלו ולא הזכירו בלשונם לומר דרך התה ליתן כין על מה שאתה מכניס וכו' על מה שאתה מוציא ואם איתא שכן היא תקנת הגבילה ליקח כין על הכניסה כין על היציאה היה להם לרבנים הנו' לטעון טענה זו ולא לטעון טענה רפוייה כזאת לומר שהרשות בידם וכו' כנו' ופרנסו העיר טוענים שאלו הרבנים אף שהם זקנים שברור לא ירעו שכן היא התקנה ועתה נתחדש להם מחדש שכן הוא תקון הגבילה ורלוכין הנו' טוען דהף התמ"ל שהרין עם פרנסו העיר לחזור ולחשוב עמו ויקחו סך מה אם הוא ג"כ יכול לעשות כך עם האנשים ששלחו לו כזה הזמן סחורה דרך פתחיו כנו' אף שכבר עשה עמהם חשבון ונחן להם את ממונם יחזיר ויקח מהם לפי חשבון ממונם כאשר יקחו ממנו פרנסו העיר והתמ"ל שהרין כן שיכול לחזור וליקח

מהם כפי חשבון ממונם שחול שאל האיש שרוב כעלי הסחורות ששלחו לו ושלת להם דרך פתחיו נפטרם לבית עולמם הלקח והשאירו אחריהם זרע ברכה ויתומים קטנים אם יכול הוא לחזור וליקח ממעות ויתומים הנו' מה שיעלה לפי חשבון שלקחו ממנו הפרנסים הנו' אם לאו ואם יכול לומר לפרנסים כך וכך היה לפלוני והוא נפטר לבית עולמו ונשאר הממון ליתומים קטנים ואם מן הרין פטורים מלשלם לו כ"כ הוא פטור מלשלם להם ונפטר רלוכין ממה שיעלה היתומים או דילמא שחייב לשלם לפרנסים אף שיפסידו מביטו עור טוענים פרנסו העיר שמהיום והלאה אם יבוא רלוכין הנו' להסתחר בעירם שאין לו רשות להסתחר בעיר הזאת בשום מין סחורה דהיינו לקנות בעיר הזאת ולחזור ולמכור ג"כ בעיר הזאת שזה הוא אומנות חושבי העיר לתת טורף לביתם אלא כך יעשה שימכור דווקא הסחורה שמביא עמו ושלוחים לו מעירו וכלא המעות יקנה דווקא סחורה לשלוח לעירו אבל לא יקנה סחורה וימכור אותה סחורה עצמה בעיר הזאת דהם יעשה כן רבים אחריו כדון חושב ולוקחים ממנו עריכה חן מן הגבילה דהיינו על שמכנס לעיר ומוציא מן העיר לוקחים גבילה וכל מה שקונה ומוכר בחוף העיר לוקחים עריכה אפילו שאינו דר בעיר שאשתו וכו' כותי קבועים ככל יע"ה ובככל הוא פורע מסים וארנוניות בחדר מחושבי העיר אפילו בזמן שהוא גרוש ומטולטל בעיר אחרת אפ"ה רואים לגבות ממנו עריכה כזוכר יע"ה כדון חושב והרי הוא גר וחושב ורלוכין טוען מאחר שאין כותי קבוע בעיר הזאת והוא מחושב ככל יע"ה אבל לגור כאר"ץ בא ובככל פורע עריכה שלו הוא פטור לפרוע עריכה גס כן בעיר הזאת ומה גס שמנהג העיר הזאת ליקח עריכה מן הדריס בעיר הם ונשיהם וטפם ולא על הממון וראיה גדולה יש שכן הם לוקחים משמעון שהוא חושב זוכר יע"ה זה כמה שנים דחיקה ליה שעתה בעיר הזאת ויעזוב בניו ואשתו וכל אשר יש לו בעיר הזאת והלך הוא לבדו לעיר אחרת להסתחר וישב שם כמו ז' שנים ואפי' הנתת שלומים לא שלח בזה הזמן לעירו שלא היה לו בעירו שום עסק אפי' שום פרוטה ובהיותו גרוש מעיר אחרת ה' הללית דרכו אחר ז' שנים וחזר לעירו לחט"ו ובאו פרנסו ורבני העיר ולקחו ממנו עריכה על אותם ה' שנים שלא היה בעיר אפי' שלא ישב הוא ולא הרויח בעירו פ"ק ולא זו בלבד אף זו שאחר שלקחו ממנו עריכה על ה' שנים שעברו ראה שמעון לחזור ולילך להסתחר ושלחו ממנו עריכה בעד ז' שנים מוקדם ואם לאו יחן עירב בעדו שיפרע מדי שנה כשנה העריכה שלו אפילו שאינו בעיר ואינו מרויח מן העיר פרוטה קטנה הרי לך מפורש שהעריכה שלוקחים בעיר הזאת היא על מי שנתו שכ בעיר הזאת כאשרתו וכו' כיתו אבל מי שאין אשתו וכו' כיתו אפילו שיש לו משא ומתן בחוף העיר גר מחקרי ופטור מן העריכה כפי מנהג העיר הזאת כי כן מנהגם וכמוהו רבים שכמו שעשו עם שמעון הנו' זה דרכם כל הימים לעשות עם מי שמתחיל בתיהם וטפם בעירם והולכים להסתחר בעיר אחרת ויושבים שם כמה שנים כשבאים לוקחים מהם עריכה בעד שנים שעברו שלא היו בעיר וכך היא תקנת כל הערים הגדולים שהיו לוקחים עריכה כי אם מן הדריס בעיר איש וכו' וכמו שכתוב ברוב הפוסקים זל"ה עור טוען רלוכין דמעיקרה מה שנושא ונותן בחוף העיר הזאת הוא דרך חקירה

אקראי בעלמא ולא דרך קבע ועוד דמאתר שהא' יושב בגא' הכי בעור הזאת עד שימכור סחורתו כיני כיני אס' וימין הכורא ותכרך איונה סחורה שאינה נמכרת כעירו ונמכרת כעיר הזאת או נודמן לו איונה גוי שיקח ממנו הגא' כרכית דשפיר וכול להרוות באלו המעות ולא יהיו לזרדים וחתומים כלי שום תועלת שהוא הניח ביתו ועירו וכל להיות גרום ומטולטל טלטולא דנכר'א למה סוכל כל הער הזה אינו אלא כדי להרוות לתת טרף לביתו ומה שטוענים פרנסי העיר שהוא פסוק לחיותם דאס' לא היה ראובן כעיר עושה היו הם עושים אותו טוען רא' שזה הכל ורעות רוח דמעיכרא תקנת הנכילה הנ' היא כשכל טענה זו ומשום הכי תקנו שיתן גבילה וקראו אותה גבילה ולא עריכה כדי שלא יאמרו העולם שלוקח' עריכה מן האורחים שלא כדון אבל לעולם במקום עריכה הוא ואם כן כשהוא נותן הנכילה וכול לעשות כל מה שירצה עוד טוען ראובן שהוא מוכרת כמעשו להסתחר גם כעיר הזאת דהרי כמה פעמים יש סחורות שאינם נמכרים כעיר הזאת ומוכרת לעשות חגיפים והוקם החליפים לפעמים אינם נמכרים כבכל ומוכרת הוא למכור אותם פה טובא יע"א. עוד טוען ראובן שכמו שהוא תושב בכל יע"א וכל לזכור להסתחר ג"כ תושבי טובא הולכים להסתחר בכל וכלה ויושבים שם ימים רבים ולוקחים ומוכרים בתוך העיר באופן שכמו שהוא עושה כלובא גם תושבי טובא עושים כבכל ביתא שאת ואפילו גבילה אינם נותנים כמו שלוקחים מראובן דאש' טובא ואם ממה נפשך טענת פסוק לחיותם הוא טענה ועולה כדון ג"כ הנחת תושבי בכל טוענים כן ופרנסי העיר הזאת אומרים ה"כ תקח מכל אשר הולך מן העיר הזאת להסתחר כעירך וככן שאל שאל הא' חס' ועלה כדון לעשות כן כבכל דכתא יע"א ליקח עריכה מהם כמו שלוקחים ממנו וכדא' תורה אחת ומשפט אחד מ"מ דלנו לעשות על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה ועל הכל יורנו המורה לדרקא דהין עס מי ויכא שכת"ה :

זה נוסח פסק דין שנחן לו הרכ אות באת מלה במלה

עמרו כדון הנכירים נכונים ומעולים הז"ט העיר הו"ו עס היקר נכון ונעלה כה"ר מטלוב רחמים יל"ו וטענו הז"ט העיר על ה"ר מטלוב רחמים שזה כמה פעמים הנה הוא כל לפה טובא יע"א ומכילא עמו סחורות ומוכרם ככאן ולוקח מכאן סחורות ושולחם או לקחם עמו לבכל או לכירה יע"א ואינו נותן בעד הסחורות שמכילא או על מה שלוקח דהיינו פעם אחת וכפי הקנת הנכילה הנה הוא לרד ליתן על כל מהא שמכילא רביע גר'ש ועל כל מהא שלוקח רביע גר'ש וא"כ מה שנשאר בירו הוא לרד ליתן וגם טענו עליו שאפילו על אחת מהנה או על מה שמכילא או על מה שלוקח מי אמר שנתן משלם וילא חייב ה"ר מטלוב רחמים כדון לבוא עמם כחשכון על כל שהביא עמו או נשלח לו ועל כל מה שלקח מיום שכל להסתחר פה טובא יע"א עד היום הזה ויחשבו על כל מה שהולא מלובא רביע גר'ש למאה ועל כל מה שהכניס לטובא רביע גר'ש לק' ויחתוך מה שנתן ומה שלא נתן ישלים ועל דבר זה נכנסו

מתוכיו השלום בין הז"ט וכו' ה"ר מטלוב רחמים ותוכו השלום כיניהם שיכירו להם השני כחות הנ' לשנים כדורים כק"ו וס' ח' שיקבלו על עצמם כל מה כל מה שיפסקו כיניהם וכן עשו וכדורו שנים ודני כיניהם שיחתוך ה"ר מטלוב רחמים מן השטר חוב שיש לו על הקהל קדוש ה' ישמרים שהוא כסך שבע מאות וחמשים גר'ש קד' ארבע מאות וחמשים גר'ש והסך שלש מאות גר'ש הנשארים יפרעו הק"ק הו"ו לה"ר מטלוב כלי איחור ועכוב כלל וא"כ ודא' שורת הדין נותן שיכול ג"כ ה"ר מטלוב רחמים לחזור על כעלי הסחורות שנתנו לו או ששלחו לו דרך פאתוריהם או למי ששלח לו ה"ר מטלוב הנ' סחורות מבא' אפילו חס' יש כנים יתומים קטנים לפי חשבון חת"ן גר'ש שחתכו עליו מן השטר חוב ולראית ההמת חתמתי שמי פה טובא יע"א כ"ה לכסלו התקל"ד לזירה :

רפאל שלמה ככהר"ר שמואל לניוארו זל"ה

תשובה מילתא דתמיהא. הנכי הרואה לשואלי דבר למה זה תשאל לשמי. והנך עמך כי דינא דבה שמהם תלא תורה וישיבם לנלך ויגבהו אלקים אל דומי. ומתוכם זוהר מר ניהו רבה דעמיה הרב המובהק איש נעמי. המאיר לארץ ולדרים אלף עולות ועלה שלומי דיו לבא מן הדין דיו לעולמי. ומה מני יהלוק בתומין דרכן תחום שאינו שלי ומי נרחה מפני מי. ועל הכל הנה הנכי דך וחליש מונחי מקומי ועד שכבי ומשכבי ועד קומי. גם כלא דעת ממאוקות הזמן בעד שהעלה נומי. ולא לולא דעתא' משום דוחקא דלכורא כללי ופרטי מאז הכורך עד שהעלה רגל מן השוק הן עומדיו עליו ועל נוארי לא ירפוי עד כלעי רוקי שיתי שומי. כולוה יומי קא אמרין מפקנא הית לבו על כל עס הקהל הלא יומי יומא דשפמי. ולאיש אשר אלה לו יפה שתיקה כי ידעתי ערטי עליו לא נכחד עצמי. וגמירי האי שמעתתא בעיא דעתא' לולא לא הנכי עמדי מאן חתום טכיומ"ו. אכן להפצרת השואל יואל חשנה פרק זה לא אוכל מלט כי אהבת עולם אהבתיי אשא המשא הזה אשאנו על שכמי. אחת שאלתי מאת ה' לכלתי אכשל בדבר הלכה רחמן לילן מכוספא דסימ' ויהיו דברי אלה כקורא ראשי פרקים כי היכי דלא ניהו מאריך טרחא יען כי נושא שלפנינו בית שכולו מלא ספרים ורכין קמאי ובתראי האריכו למענייתם הלא כספתם ומה כלע להעתיק דכרס שכתב ולכן הקר' ואעלה כהפריד החלוקות ועל כל סלוקא אוכין וארון פרק נגמר הדין מפיהם ומפי כתבם והדבר אשר נלכ כחורת המנהגות כי הלא זה הדבר מקצוע גדול והמנהג כהם עיקר כאשר השוישו רבותיו הראשונים מסיני הלא כספתם שפור גורתם : **הן** קדם נחקור זאת כראובן שדר בלפורי איש וכיתו ויש לו ממון בטכריה נושא ונותן בו ע"י אחרים בטכריה כהובן יתחייב לפרוע על אותו ממון עול משא מוש' חס' בטכריה מקום שנושא ונותן כממון ההוא או בלפורי מקום דירתו או יפרע כ' המקומות ואשר דעתו להיכן הדין נוטה כזה החלק נרעה נרדפה תורת המנהגות כחלק הלו. ועוד זאת הנה חקירתו חס' כאולי ראובן הלו תושב לצורי מניה אשתו בלפורי ואיהו גופיה אויל אחיגדיה לטכריה ונושא ונותן שם ומתעכב עירן כעירן שנה או שנתים ושוב חוזר לביתו ללפורי ויושם שם זמן מה וחוזר לטכריה כמעשהו כראשון בהובן יפרע ממנו"ס

ממו"ס הם בטבריה או בכ' המק' וגם כזה מאחר עלות כיור היא שרת הדין נרע תורת המנהגות ואחרי הגלות חקירות הללו ממילא רוחא שמעתא לענין שאנתא דאקטיל קרמנא וזה החלי בעזרת לורי וגואלי וזה יעזור לי :

הרואה

יראה בספרן של לדיקוס רבני הפוס' הם אמרו כי רבני האשכנזים ולה"ה הלא הם מהר"ם מריזבורק והר"ב תה"ד ומסרו"ו סכרי מרן דראובן תושב לפורי מחוייב לפרוע פרעות ממנו"ס כלפניו על הממון שיש לו בטבריה ואפי' לא באו לידו מעולם ולא ראו פני המדינה וגם בטבריה אחרת דקביע ממנו"ס נוסף בעול עם הלכור לפי ערך הממון אשר שם ונמלא פרוע על אותו ממון בכ' המקומי' וכך היה דין מהר"ו מולין ז"ל באופן שס' זאת היא מולאת לארבעה ראשים רבני אשכנז ז"ל :

ואל

תחוב למיין אשר מנה בספר שמש לדיקה כחה"מ ס' ג' בדיון שלו כיוצא בזה שכתב שהרב כללאל ז"ל הוא מבעלי זאת הסברה הלא בספרתו ס' ג' ושהוא מן המחוייבים לראו' שבה עליו השאלה בס' ש"כ כי אחר בקשת המחילה אין זולנו עולה יפה דשאניא ההיא דהרב"א שאותו ראו' שהיה דר בעזה איש וביחו ונושא ונותן עם ככל מקנה קנינו חייבו הרב"א לשלם בעזה כאתרא דקביע גברא וקביע ממנו"ס ולא נפטר כמה שהוא פורע בחברון כי מה שהוא פורע בחברון היינו לפי שאבותיו היו ררים בחברון ונכתבו שם בפנקס של חברון לפרוע מס המלך לזק"ף של חברון דוגמא לדבר נשאל הרב מהרש"ך ז"ל ח"ג ס' מ"ג על ראו' תושב עיר אחת שנכתב בפנקס המס של המלך יר"ה של אותה העיר והיה פורע וכו' ואחר זה עקר דירתו משם לעיר אחרת והיה פורע מס בעיר שהיה דר בה מקודם באמור יסודי אותו קהל כי שם הוא כתוב בפנקס המלך יר"ה ויחידו העיר שהלך לשם היו מכריזים אותו ופורע עמהם באמור שפה הוא מסתחר וכו' ולאכל מונית העיר באופן שראו' פורע המס שני פעמים בכ' המק' וכו' וע"ז השיב הרב הכהן הגדול ז"ל שחייב המס הוא לאחת מב' סכות לסכת היותו תושב עיר אחת ודר בה כקבע וכתוב שם בפנקס המלך וכו' הו' נסכת היותו מתעסק בסחורה ומרויח במקום אחר וזאת מקום קביע' דירתו כי גם מזה הטעם חייב האדם לשאת בעול המסים במקום שמרויח בו לפי ערך הממון שנו"ג בו כיון שמפסיד לאנשי המקום שמתעסק שם וסובלים ההפסד על סמך שיא עמהם בעול ואם לא ישא מלו מעכבי כדאמר' בפ' ל"י בר מתא מלי מעכב לבר מתא אחרייתו וכו' ועוד ט' הקר לפי שעינו ח"ה נשאות בממון ומחוייקים לאנשי העיר לעשירים ולא יבחינו כיון גר לתושב באופן ראפער לאדם אחד לפירוע בכ' המק' ויראה דאף אם עקר דירתו ממקום שהיה כתוב בפנקס המלך וקבע דירתו במקום אחר חע"פ חייב לשלם המסים דשייכו למקום שהלך לשם עכ"ז משלם ג"כ עם בני המקום שיא משם כל שכתוב בפנקס המלך שכיון שכתוב עדין בפנקס העיר שיא משם נמלא שכני אותה העיר מוכרחים לפרוע כערו ולכן לדין שיפרע ככתלה עמהם כל שכתוב עמהם בפנקס ולא דינא ולא רוינא שחייב לשלם בכ' המק' עכ"ד :

והנראה

דשיר ס"ל למהרש"ך מה שהשיטנו הרשב"א ז"ל וכללאל בייל דאין אדם

פורע מס בכ' המק' ולא לקחה מרת הדין הפך דעת רבני אשכנזי ה"ל כדכעו' למימר קמן דשאני כי כתוב בפנקס המלך דמחמת חייב הכתיבה הוא פורע ואמאן תרמיה לישא משאו כל הכתוב בפנקס דכלל כי האי חפי' הרשב"א מורה דיפרע בכ' המק' ולזה סוכב הולך הרב"א שחייב בכ"ש לראו' שיפרע בעזה כמקום שנו"ג בו כדי חיוווקביע ממנו"ס דכתר קביע' ממון חלויין דשקיל וטרי כיה מאידך טעמי דמהרש"ך ולא יפטר בשכיל מה שפורע בחברון ששם בעכו פרע באשר כתוב באסטרטיא של מלך והחס ברין הוא שיפרע כי מו ישא בעבורו כרם ככנון נדון הר"ב ש"ל דהחס בעירו הוא פרע להו לפי ערך ממון שבידו שנו"ג באתר דקביע ושאך ממנו"ס דהוא ליה באתר אחרייתו ביד בנו דהוא פרע כניניה ממנו"ס כההוא אחרת אחרייתו דהוא כריה שקיל וטרי כיה ככנון דא חלוי ומורו מהרש"ך ומהרש"א ראונו ברין דתלקה מר"ה דלפרוע בכ' המק' על אותו הממון שהיה ביד בנו וכו' באתרא אחרייתו ולא יפרע רק באתרא דקביע ממנו"ס מהנהו טעמי דמהרש"ך אבל כמקום שדר ראו' לא ניתנה פריעה בעבור הממון אשר חולה לה :

הדע

לך שכן שהרי הרב"א פשיט לריניה מההוא תשו' דהרשב"א על ראו' הרר באושקה וממונו בסר"ס שהושב חנוני וכו' ואמר מר דיפרע כסרנוסה רבמקום ששם הממון שם חייבו וכו' ואמרו להכי חייב לראו' לפרוע בעזה אשר שם ממנו ומקנה קנינו ולא יפטר כמה שלוקחין ממנו בחברון עכ"ד והדבר הקשה שהרי הרשב"א בס' תרס"ד הוא מכת הסוכרים דאין לשלם על ממון א' בכ' המק' דא"כ לקחה מר"ה והוא נמו' ההיא דאושקה וסרנוסה שלא חייבו לפרוע רק כסרנוסה אלא ודאי שהחילוק מבואר כדכתי' דעיקר פשו' דהרב"א מרדכי הרשב"א ללמנו דפרעין המס מתרמי כדניא אל המקום אשר יהיה שם הממון מהנהו טעמי תרמי דמהרש"ך אשר הם לקוחים מתורתו של הרשב"א באשר יר' המעיון וגם כי כנרון הרב"א נמלא שפורע בכ' המק' ככנון דא הרשב"א נמו' מורה דתלקה מר"ה דר' יען כי בחברון שלם ישלם בעבור שכתוב באסטרטיא של מלך וכעזה ברין הוא שישלם כי שם ביתו ומקנה קנינו ולא בשכיל שמוכרת לשלם עד שכתברון ופטר מחיובא דרמי עליה בעזה אבל לעולם כי לא משלם באתרא דקביע אמונא דקביע באתרא אחרייתו מר המלכות אז ברין הוא שישלם במקום אחר דווקא אההוא ממנו"ס דהיינו באתר דקביע ממנו"ס ששם חייבו ראל"כ לקחה מר"ה :

ועוד

אחרת מלאתי בס' ש"ל שם היא נפלת כעיוי שמנה להרא"ש ז"ל מכת רבני האשכנזים דס"ל דיפרע מס בכ' המק' על ממון אחד והיינו מדכתב בכלל י"ג ס' כ' וז"ל ויראה כעיוי שאף אם ילך אדם לדור בעיר אחרת שלעולם הוא פורע מס עם אנשי העיר שיא משם וכו' אם עדין הוא דר עמהם בעיר עכ"ל נר' שהכין ככונת הרא"ש שלדין שיפרע בכ' המק' ממקום שיא משם כער הממון שלו שהניח שם וגם במקום אשר הלך לדור ועמו הם"ד דאין מכאן שום ראיה דמהיכן הוכיח מרדכי הרא"ש שחייב לשלם בכ' המקומי' דלדודי הכי מתפרשן שאף אם ילך לדור בעיר אחרת מ"מ כיון שממונו הניחו קבוע במקום שיא שם ברין הוא שיפרע במקום שיא משם כיון דהתם קביע ממנו"ס דלא חלויין בתר מקום דירה ולא יפרע

יפרע מס על אותו ממון במקום שהלך לשם רק במקום שילא משם דהתם קביע ממונא אבל לעו' דהר"א ש' מורה דלא יפרע מס בכ' המקו' :

אחר כתבנו דהא ראייתי להרב הגדול בעל משא מלך בכ"ה ש"כ מע' ג' דין ד' בעומרו כדון מי שנכתב בפנקס המלך במס עיר אחת ועקר דירתו למקום אחר הביא דברי הר"א ש' הללו ותמה עליהם דאיך יפרע עם מקום שילא משם וזה היה הפך האמת דהא אמרו' כל ששהא בעיר יכ"ח נחשב כבני העיר ולמה יפרע עם מקום שילא משם ויושב הדבר דמיוור קרוב לדון זה דהיינו מי שהיה עליו חוק מלך המלכות לשלם עממה במס' כ"ה ש' המעו' שהיו לו ככר משועבדות כמס' וכ"ה הג' הוא שכתב הר"א ש' שיפרע עם מקו' שילא משם אבל בעלמא לא ע"כ נמלא שאף אם נפרש דברי הר"א ש' דנכתבון לחייבו בכ' המקו' מ"מ מייורי היבא שיש עליו או על אותם נכסים חוק ושעבוד לשלם מס במקום שילא משם דנכתבון דא אפי' הרשב"א דס"ל בעלמא דלא יפרע בכ' המקו' הכא מורה וכמ"ס הר"ב מ"מ דשאינו היבא שכתב בפנקס המלך דלאוכל כמטותיה להטיל המס המוטל עליו על בני עירו והוא ילא משם וישלמו אחרים בעירו והן הם הדברים אשר כתבנו בעניותנו למעלה :

שוב ראיתי ג' להר"א המאור הגדול בכ"ה הג' בכ"ה ס' קס"ג כהנהכ"י אות רל"ג כתב כמ"ס לעול דמהרש"ך שפיר הוה ליה ההיא דהרשב"א דלא לקתה מד"הר' ושיטתו ההיא שהיה כתוב בפנקסו של מלך והרואה שם יראה גמנומי דברים מה שיש לגמנס בדברי הרב המאסף ולהיות שאין השנאוי מסכים לא' אחריו עור שם כתב הר"ב הכ"ה הג' שדברי הר"א ש' הללו מתפרשים נכתב בפנקס המלך ואמטו' ל' פורע בכ' המקומות וכמ"ס המ"מ :

ואחר כתבנו זאת ראיתי להר"ב פ"מ ח' ס' ראיתי דברי הר"א ש' הללו ותהי' עליהם וכתב' שכתב הר"ב מ"מ העמוד דמיוור בעיר שילא משם יס להם הסכמה שיפרעו אף שילאו משם וככה"ב אינו פורע במקום קביעותו ואחרי נשיקת עפרות זהב לו אין כמ"ס מעות דברי המ"מ ופשוטות דבריו מורין באשר הכנתי דמיוור ביש עליו חוק מלך פנקס המלך או על אותם המעות . שוב ראיתי להמאור הגדול הר"ב כ"ה הג' כהנהכ"י אות קכ"ח הכין כן בדברי המ"מ :

ואיך שיהיה עכ"פ לכולהו רכונותה' הר"ב ו' אינו מבעלי הסכמה שיפרע בכ' המקו' ועוד יראה הרואה כתב' הר"ב הגדול פ"מ דכתב להדיא דהרב כללאל ו' יורה דאין אדם פורע בכ' המקו' ושאינו כ"ד וכו' וכ"ה יד' הרואה כהר"ב כ"ה הג' כ"ה י אות קל"ה יעו"ש כ"ב :

אחרי כתבנו כל זאת ראה ראיתי להר"ב שמש דרקה בס' ה' שהרגיש בדברי הרב כללאל ו' ויישב אותם להשוותם כפי דעת הרשב"א וחשך הייתי ליבא וליתן בדבריו יען כי לכא' קשים אללי אמנם להיות שאין הפנאוי מסכים לא' אחריו וגם שם הביא דברי הר"א ש' ועל זבאס מה שיישב הר"ב מ"מ וא"כ יש לתמוה איך סתר את עצמו מס' ד' לסי' ה' ואיך שיהיה מכתה אספה ואלכה למען דעת בת החולקים על רבני אשכנז הנ"ה הרשב"א דס"ל דאפי' י' עיר שיש לו עסקים ופקדונות בעיר אחת בקבע אינו פורע מס מהותו ממון שיש לו קבוע במקום אחר רק שפורע

באחרת דקביע ממונא שאלם יאלם בכ' המקו' לקחה מד"הר' ודבריו הלא הם כתב' כתב' בס' תשפ"ח ותרס"ד וכתב' אחרת הביאה מרן ב"ה ח"מ ס' קנ"ו על ראובן הדר באשקז וכו' עיי"ש והריב"ש ס' תע"ז הביא תשו' הרשב"א בזה עיי"ש וכתב מהר"ם רי כוונן ו' ל' סימן ל"ב דורא' הכי ס"ל להריב"ש מדחביא דברי הרשב"א ולא פליג עליה וכו' יע"ש :

והמאור הגדול הר"ב כ"ה הג' כ"ה קכ"ג הנ"ה כ"י אות קל"ו עשה שלום ביניהם וכתב דע"כ ל"ק הרשב"א דלא יפרע כי אם במקום קביעות הממונא ולא יפרע בכ' המקו' מטעם דלקתה מד"הר' וכו' אלא דווקא כשהממונא קבוע בקבע במקום אחר דהשתא אין לו הנאה מעירו כי אם הדירה אבל כשאין הממונא קבוע בקבע במקום אחר אלא עראי דהכין מייורי רבני אשכנז אפי' שלא ראה הממונא פני המדינה מעולם מורה הרשב"א דישלם בכ' המקו' כיון שיש לו הנאה מב' המקו' שאם יורמן לו שם סחורה ויקנה ונושא ונותן ג' כ' בעיר האחרת איכרא דהרב מהר"א ש' סימן ס"ט חולק בזה דס"ל רבי קאמ' הרשב"א דלא יפרע בכ' המקו' דלא לקתה מד"הר' אף כממון עראי שיינו קבוע וכמ"ס הר"ב הכ"ה הג' שם וכתב עוד שם הרב הכ"ה הג' שהחילוק שחי' הוא ו' חילק אותן ג' כ' הר"ב מ"מ הגם הלום שהרואה דברי הר"ב מ"מ כתב"ג ש"כ מ"מ עיניו תחונה שלא פורע כל כך בדבריו החי' הלו מ"מ אחר ההשקפה יר' שלום נכתבון :

עוד ראיתי להר"ב כ"ה הג' כהנ"ה הטור אות מ' כתב בשם תשו' כ"י דהרשב"א מייורי לפי הדון ורבני אשכנז מייורי לפי המנהג ולדודי אחרי נשי' הרלפה לא הונח לי החי' הלו שהרואה ומדקדק בדברי מהר"ם מ' כנימוקיו ובדבריו מהר"ו ס' קל"ג יראה להדיא דמן הדון חייבו לפרוע גם בעירו ובפרע ממ"ס מהר"ו שם וז"ל ומ"ס מהר"ח א"ז מטעם זה כ"ל מה שא' העו' שכל הממונא שלא ראה פני המלכות אינו חייב ליתן ממנו מס אמנוא דאפשר דל"פ אכ"ר דרעתו אממון שלא בא לירו מעו' וכו' ע"כ והשתא א"ה דמה שחייבו רבני אשכנז היינו מתורת מנהג מאי ק"ל מרבני מהר"ח א"ז דפטר ניתא מה שפטר הר"ח היינו מלך הדון ומה שחייבו רבני אשכנז היינו מלך המנהג באופן שלפי קצורי חי' זה לא מחזור כלל :

עוד ראיתי להר"ב כ"ה הג' שם אות מ"א שכתב דהרשב"א ותה"ד לא פליגי דהרשב"א מייורי כשפורע במקום ששם המעות ותה"ד וסייעתו מייורי כשאינו פורע במקום ששם המעות עכ"ד ואחרי נשיק' דבריו תמו' ומהתומה איך לא דקדק בדבריו תה"ד כשהביא דברי הגדול שהוא דמ"מ שכתב להדיא וז"ל לריך לתת ממעות שחין למדינה ואפי' לא באו לירו מעולם וגם שם לריך לתת מהם עכ"ל הרי להדיא שחייבו לתת בכ' המקו' ואף אם פורע במקום ששם המעות חייבו ג' לפרוע במקום שאין שם המעות :

בדל הרבנים דממון קבוע במקום אחר כהא פשי' ליה להר"ב מ"מ שיטתו כהרשב"א ביון שאפ"ש שכל הגדולים מסכימים בזה ופורע במקום קביעות הממונא ולא בכ' המקו' וגם מהר"ם ד"ב ס' ל"ב הסכים לזה גם הר"ב פ"מ כתב"ג ס' פ' שר המסכים ולזה הסכים ג' רב אחרון הבין הגדול כס' כתי כהונה כתב"ג ס' ע"ה ובהא לא שאני לן בין אם הם תחת מלכות אחת או תחת ב' מלכויות בכל גוונא מלך הדון פורע

פורע באתרא דקביע ממונה ולא במקום דירה כאשר מתבאר מדכריהם ו"ל ומה נקרא ממון קבוע הנה לפי המובן מדרבי הר"ב מ"מ שם שכל שנושא ונותן בו בחנות בדרך סוחרי העיר לההוא יקרא ממון קבוע ואף שלא יהיה אלא למדת ימים קצובים וכמ"ס מהרי"ך ו"ל בכתי כהונה ד"כ ע"ג ולרעת הר"ב נאמן שמואל כס"י ז' אף בלא חנות יש אשר יקרא קבוע כל שאינו מחזירו לעיר מושבו ואינו כהלך ושכ"כ ה' מהרי"ך שם וכו' נר' מדרבי מהר"א ש' כס"י ס"ט ודכוותה מעות הקבועים ככאנקו כמ"ס הרב הנז' :

ומעתה נכוא העיר' בממון ש"כ דרך ערואי באתרא אחריתי כגון שזולח נכסיו ליד איש אחר לאותו מקום להלוותם ברכות לקלל ירחין ומחזירין אח"כ לבעלים למקומם ועושה כן כפעם כפעם דרך ערואי ודכוותה הפאטור'ם שזולח ראוהו'ן לפריו לשמעון'ן טכריו חיוה סח' צומכרם שם וישלח לו סח' תמורתן וחזר חלילה או ישלח לו מעות בעין או שזולח מעות שילבישם באיוה סחורות וישלחם לו בכל כה"ג שאין הממון קבוע להסתחר בו בדרך התגרים הכ"ג כעיר יושבי חנויות אלא הממון הולך ובה כל זה מיקרי דרך ערואי כאשר הורה גבר הרב מהרי"ך בדרך ז"ג ריש ע"כ ומעתה נבחרה משפט כזה החלק כולל הדין נותן כפרעון המס לאיש אשר אלה לו :

ואומר דהא מילתא חליא כפלונתא דאיכרא שמדכרי הרשכ"ה כתשו' מתבאר דאף דלא דמיא עליהו חייב פרעון המס באותו מקום מ"מ יכולין בני המקום שנו"ג בו באותו ממון דרך ערואי לעכב עליו מטעם פסקת לחיותאיו כמ"ס כפ' לא יחפור עד שיראה אותם כפרוע פרעות משא מו"ס הטוע ע"פ ממון שג"ג בו דווקא מ"מ אכתי לא כדירה מילתא מ"ד דהרשכ"ה כזה החלק אם יפרע במקו' האחר אשר מבכבין עליו דווקא ולא יפרע גם במקום דירתו מט' דא"כ לקתה מד"הר או דילמא דכנגון דא יפרע כב' המקו' ולא אמרי' לקתה מד"הר והנה מדרבי מהר"א ש' ס"ט מתבאר דגם כזה ס"ל להרשכ"ה דלא יפרע כי אם במקום הא' שעכבו עליו דווקא ולא יפרע כב' המקו' דגם כזה אין ראוי שתלקה מד"הר האמנם לפי חו' הר"ב מ"מ וזה"כ כנ"הג מפורש ואלא דבכל כי האו הרשכ"ה מורה דיפרע כב' המקו' והלכה זו העלה מהרי"ך וכמס"ל :

ומילתא אגב אורחי חזית קשה הוגד לי בדכריי התייר הגדול הר"ב כנ"הג כמה שהק' על דכרי מהר"א ש' שכתב שאע"פ שלענין הדין כולם שוים בין אותם שממונס קבוע במקום אחר דדין הוא שישלמו במקום אחר ובין אותם ההולכים לכפרים וחזורים דאם מעכבים עלוהם משלמים המס לבני הכפרים ומה שפורע זה פורע זה מ"מ כטעם מחלוקים ועל זה תמה הר"ב כנ"הג דהואך הם מחלוקים בטעמיהם שהרי בני הכפרים יכולים לעכב מטעם פסקת לחיותאיו והוא הטעם שמחייב למי שעסקס קבוע לפרוע בעיר הזאת דאל"כ מאיזה ע' יפרע כפריקוסט'ה ולא באושק'ה עכ"ל ואחרי נשי' הרלפה לא ידענא מאי ק' ל' דהא ודאי כשממונו קבוע בעיר אחרת מתחייב מטעם אחר לפי שהממון משועבד לבעל הקרקע שהוא שם כעירו כשהוא בקבע וכמ"ס הרשכ"ה כתשו' דסי' תשפ"ו ואמטו להכי כההיא אף שלא עכבו והתרו עליהם ממילא מחייבו יען שהממון

השר קבוע בעיר משתעבד למלך וכמקום ששם הממון שם חייבו והא' לא אחינן עלה מדינא דבר מתא אכ"מ אחריתי מעכב מט' פ"ל אלא מעיקר הדין דמקום קביעות הממון שם חייבו כרס כההיא דכני הכפרים שאין הממון קבוע רלית עליוה שעבוד רבעל הקרקע כהא אחינן עלה מההיא דבר מתא וכו' שהרי מלך הדין לא היה לו לפרוע רק במקום דירה ששם חייבו לא במקום שג"ג בו דרך ערואי שאינו משועבד לאותו ארון הארץ ומ"מ יכולים בני אותם הכפרים לעכב מט' פסקת לחיותאיו וכל זמן שלא עכבו אף שג"ג והריות אין להם עליו כלום לא כן בממון קבוע דאף בלא עכוב רמי עליהו חייבא מבח השעבוד ובמדובר והתימה על הרב כנ"הג דכמעט כל כי קני מולי מתפרשן לקריא כדכרי מהר"א ש' :

ואשבחן להרב הגדול מאחרותי ומנינו כס' נאמן שמואל סי' ז' שעמד כתשו' הרשכ"ה והק' דאידך כתב שיתרו בו שלא להתעסק דא"כ הרי זה משלם כפלים ולהתיר ספק זה הק' כמ"ס הרשכ"ה כס"י תרס"ד שורת הדין נותן שאין יכולים לשעבד אותם וכו' דכל שאינו כן עירם ואפי' הוא ממלכות אינו חייב לתת כשום דבר עם אנשי עיר אחרת וכו' וק"ל למר דמאי ואפי' הוא ממלכותם דקאמר דאדרכה מפני שהוא ממלכותם אינם יכולים לעכב כנראה מפרק לא יחפור דהו' שייך ככרנא וכו' ומכאן זה הגיה דכל שאינו' עירם והוא ממלכותם אינו חייב עכ"ל ובשאינו לעלמי לפי קצורי יר' דאין צורך להגיה וה"ק לא מיכעיא כשהוא ממלכות אחרת דודאי אינו שותף עמהם ואינו כדון שיפרע שום מינו מקום וארטנויות כיון דלית ליה שום שייכות כהדיהו אלא אפי' שולם הם תחת מלכות אחר לא תימא דהוי שותף עמהם במס וכחר מינייהו הוי כיון דאית ליה שייכות שולם תחת מלכות אחרת הם וכלפי הא' הוא דקאמר אפי' וראייתו מדאמרי' בבתרא דאם לא שהה יב"ח אין להם עליו כלום וסתמא משמע דאפי' שהיה מכני מלכותם אכל אה"ג דכלפי עכוב דכ"מ מעכב אכ"מ אחריתי מטעם פ"ל דאמר ליה בר מתא אנא אית לי זכות במתא דפרענא עסקא למושל כהא ודאי עריך טפי כשהוא תחת מלכות אחרת דמלי האידך למימר ליה אנא נמי לכהוא מושל גופיה פרענא ליה טסקא וזכותא אית לי כהאי מתא דידיה :

ואידך שהיה אחר שעמד ו"ל ופי' דכרי הרשכ"ה הלכה זו העלה בדעת הרשכ"ה וכלל כוונת דכריהו הוא כהנח"ה סוכרת דלא אמרי' לקתה מד"הר אלא כשפורע כב' מקו' שהם תחת מלך אחר דבכל כי האו אינו מן הראוי שתלקה מד"הר לפרוע ב' פעמים למלך ומושל אחד אכל כשהם ב' מלכויות מאי הויכפת ליה למלך זה אם יפרע מס שנית למלך אחר ואין זה לקות מד"הר ועוד שנית דכל ממון קבוע כדון הוא שיפרע במקום קביעות הממון ולא במקום שהבעלים דרים שם וממון קבוע הוי' אם לאחר שג"ג בו כמתא אחריתי מניח הממון שם וחזר לעירו אכל אם מחזיר הממון למקום דירתו לההוא יקרא ערואי ולא קבע וכנגד היסוד הזה כנה דכרי הרשכ"ה דממון קבוע שג"ג בו במלכות אחרת כדון הוא שיפרע במקום קביעות ובמקום דירה לא יפרע עליו כלום שאינו מחזירו שם ואינו רואה פני המדינה וכו' החלק אין פטור הפרעון במקום דירה מט' שלא תלקה מד"הר דכב' מלכויות לא השחין אנחנא ללקות מד"הר רק הט' משום דמקום דירה אינו

איתיה בדיון פרעון כ"ל כיון שאינו רואה פני המדינה ואולם כש"כ"ו בו במקום אחר ממלכות אחרת וא"כ מחזור הממון למקום דירתו דכל כי האי ערלי מיקרי אז לפיכך דינא עוקר חיוב פרעון המס שעל אותו ממון הוי במקום דירתו באהרה דקביע נכרה דכיון דאין קבע לממון אזלין בחר קביעות נכרה אלא שבני המדינה ש"כ"ו שם דרך ערלי יכולין לכוף עליו מדין עכוב ואז ופרע כ"ב המקו' במקום דירה ששם עוקר חיובו כפי הדיון ובמקום ש"כ"ו מטעם עכוב ולא תשחין הנחלה אם פורע כ"ב המקו' כיון שהם שתי מלכויות הנה שני הדינים הללו הם חלק אחד :

בללן של דברים הנה הדינים הללו יתחלקו לב' חלקים וכל חלק כולל שלש על שלש ויש מהם

אשר הושוו בהם הדעות ויש מהם אשר נפל בהם מחלוקת וזה פרטן הנה ממון קבוע אשר נ"ו בו במדינה אחרת והיא תחת מלך אחר בהא כולו רבין קמאי ובתראי שוים בדבר וס"ל שצ"פ בדיון הוא שיפרע מיד במקום קביעות הממון ששם הוא עיקר מקום חיובו . ובמקום דירה במחלוקת הוא שנו דלפי ח' הר"ב מ"מ והר"ב כ"הג ומוהר"ם ד"ב והר"ב פ"מ אשר כולם קדושים הסכימו לחי' הלז כדכת' לעיל מפורש ואלא דרכני אשכנז והרשב"ה שוים בזה ובעלה מחלוקת וס"ע מורו דפטור במקום דירה גם הרב האחרון בס' בתי כהונה סי' כ"א דל"ג ע"א גם הוא ז"ל הסכים בזה אלא שראיתי לו ז"ל שכתב שהר"ב משפט ל"ק דוחה היה חי' של הר"ב מ"מ ומכל מקום יסוד הוא בדבר וכו' ע"ש ואנכי הוואה שגם לפי"ד הר"ב נ"ש מפורש ואלא דגם בממון קבוע במלכות אחרת פליגי רבני אשכנז אהרשב"ה וס"ל דפורע גם במקום דירה חס הפך דעת הר"ב מ"מ ודישחן סמוכין עלהוי וכיון דהיכא תרי דרכי הר"ב מ"מ ז"ל והר"ב נ"ש דקיימי בחר שוטה מלו הרבים דהוי מוחזקים לגבי יסוד כנודע לומר ק"ל כותיהו דס"ל דרכני אשכנז אית להו דפורע בזה החלק גם במקום דירה אלא שלקמן בס"ד יתבאר דבזמן הזה אין הרבים מוחזקים והיחיד שכלים הרבים להוציא מיורו הוא המוחזק ומ"ל ק"ל בחילוק של הר"ב מ"מ ודישחן סמוכין עלהוי :

ובממון קבוע תחת מלכות אחת אם לא חלק מדינותיו לשניו בהא לפי"ד הר"ב מ"מ

וסיעתו יראה דלא שאני להו לרבנן ובכל גוונא באהרה דקביע ממנוא שם חייבו הרשב"ה ובמקום דירה פטור וכ"כ להדיא הרב מהר"ם ד"ב בס' ז"כ גם הכי משמע מדרכי הר"ב פ"מ ח"א סי' פ' אכן לפי"ד הר"ב נ"ש יר' דבמלכות אחת שאינה מחולקת לשנים ס"ל להרשב"ה דפורע במקום דירה ולא במקום שהממון שם ואפילו עכוב לא מלו מעכבי ולפי קצורו יר' דהר"ב נ"ש יסוד הוא בדבר הזה ואמטו להכי בממון קבוע אף שהוא תחת מלכות אחת בדיון הוא לשלם במקום קביעות הממון . ובמקום דירה בזה החלק ס"ל להרבנים מ"מ וסיעתו דמורו רבני אשכנז להרשב"ה דאיתו פורע במקו' דירה כיון שהוא קבוע במקום אחר ואף שאין הדיון כן לפי"ד הר"ב נ"ש מ"מ הרי בתכנו יסוד הוא בדבר :

ובממון קבוע שתחת מלכות אחת אלא שהמלך חלקם לשניו כגון במלכות . זה של העותמאנלי שהמלך יר"ה נותן כל מדינה לפאשה או לסנ' אק כו"י הנה בזה ג"כ לפי משמעות חילוקו של הר"ב מ"מ וס' נר' דהעיקר תלוי בהיותו קבוע ולא שאני לן בין אם הוא במלכות אחת מחולקת לשנים או כ"כ מלכויות דכולהו בדיון הוא לפיכך במקום קבע הממון ומיד רמז עליה חיובא ולא במקום דירה שכן במשמע דבריהם אמנם לפי"ד הר"ב נ"ש אין חל עליו החיוב מיד אלא לאחר ההתראה ולאחר ההתראה ופרע במקום .

איתו בדיון פרעון כלל כיון שאינו רואה פני המדינה ואולם כש"כ"ו בו במקום אחר ממלכות אחרת וא"כ מחזור הממון למקום דירתו דכל כי האי ערלי מיקרי אז לפיכך דינא עוקר חיוב פרעון המס שעל אותו ממון הוי במקום דירתו באהרה דקביע נכרה דכיון דאין קבע לממון אזלין בחר קביעות נכרה אלא שבני המדינה ש"כ"ו שם דרך ערלי יכולין לכוף עליו מדין עכוב ואז ופרע כ"ב המקו' במקום דירה ששם עוקר חיובו כפי הדיון ובמקום ש"כ"ו מטעם עכוב ולא תשחין הנחלה אם פורע כ"ב המקו' כיון שהם שתי מלכויות הנה שני הדינים הללו הם חלק אחד :

החלק הכ' כשהם תחת מלכות אחת או יש ג' דינים אם הם תחת מלך א' אשר לא חלק ונתן

כל מדינה לה' משדיו בהא וראוי אינו בדיון שיפרע כי אם במקום דירה בין ש"כ"ו במדינה האחרת דרך קבע ששם מניח ממנו וא"ל בשמחזורו עמו הכל כשהמלך חלק מדינותיו ונתן לכל אחד ואחד משדיו מדינה אחת בזה בני המדינה האחרת מעכבים עליו ופורע עמהם כש"כ"ו דרך קבע שאינו מחזור הממון למקום דירה ויכרע עמהם דווקא ואינו פורע גם במקום דירה מטעם לקות מר"הר כיון שסוף סוף הם תחת מלך אחד אבל כש"כ"ו דרך ערלי דהיינו שמחזורו למקום דירה או במקום דירה דווקא הוא פורע ולא במקום העסק דכיון דאין קבע לממון אזלין בחר קביעות נכר ולפי שהם תחת מלך אחד לא אהני להו עכוביהו :

ומילתא אנכי אורתי לא הכינותי דברי הר"ב נ"ש כמ"ש בחלוקת כשהם תחת מלכות

אחת שכתב וז"ל ואם מניח שם ממנו שאינו מביאו עמו למקום דירתו אינו פורע אלא במקום שמתעסק בו כיון שהוא תחת מלכות א' רמז מע דהי הוה תחת שתי מלכויות הוה הדיון משתנה והא ליתא שבוה הדיון ש"כ"ו בקבע כנחא אחריתי שוטה שוים דהיינו פורע אלא במקום שמתעסק דהתם רמז עליה חיובא כיון שהוא קבוע ובמקום דירה מדינא מפטר ולא מט' לקות מר"הר דהא ליתיה כ"כ מלכויות אלא ה"ע דמקום דירה אינו בדיון פרעון כלל כיון שאינו מביא הממון לשם ואינו רואה פני המדינה כלל וא"כ לא הו"ל לתת טעם כיון שהם תחת מלכות א' אלא לו' כיון דמקום דירה ליתיה בדיון פרעון כיון שאינו רואה פני המדינה וטעם זה לא ילך אלא לתת הכדל בין נ"ו בקבע במדינה שתחת מלכות אחרת דאמר' דמור מחייבין אותו בלתי התראה ועכוב וכין נ"ו בקבע במדינה אחרת שתחת מלכות אחת רק שהמלך חלקן לשניו דכלל כי האי לא מחייב מיד אלא ע"י עכוב והתראה גם ילך טעם זה לדרך כש"כ"ו דרך ערלי דש הכדל כיון מלכות א' לב' מלכויות דבמלכות א' המחלוקת לשנים גם ע"י התראה ועכוב לא יזכר התשובים לא כן כ"כ מלכויות דאף ש"כ"ו דרך ערלי יכולים לעכב וחפץ הייתי לפלפל בדברות קדשו של הר"ב נ"ש אכן אין הפנאי מסכים עמדי :

והנה הרב ז"ל ע"י דרכו דרך הקדש קרב הערעות של רבני אשכנז והרשב"ה דהיינו נמי מורו

שפיר להרשב"ה דאין מר"הר לוקה לשלם פעמים ולא אמרו שיפרע כ"ב המקו' אלא כשהם כ"כ מלכויות דליתו תו לו' לקות מר"הר ומ"מ פליגי בהא דלהרשב"ה בממון קבוע רב' מלכויות אינו פורע כי אם באהרה דקביע ממונא דווקא ולא במקום דירה שאינו בדיון פרעון כיון שאינו רואה פני המדינה ולרכני אשכנז

במקום קביעות הממון ולא במקום דירה ולפי הנד' שגם כזה יחיד הוא ברכי הר"כ נ"ט :

מענה נדבר משפט בחלק הב' שהוא בממון ערואי שג"כ במדינה אחרת ע"י אחרים ואו' רממון ערואי כב' מלכות יר' רלפי"ד הר"כ מ"מ וס' כזה בטלה מחלוקת הרשכ"א ורכנו אשכנזי דכל שהוא ערואי כ"ע ס"ל להו' דלאחר ההתראה יפרע כב' המק' ולמהר"א ששן ז"ל כס' ס"ט ס"ל דגם כזה אית ליה להרשכ"א דלא יפרע כב' המק' מטעם לקות מד"ה דגם בממון ערואי אמרו הרשכ"א ואינו פורע כי אם במקום שג"כ בו לאחר ההתראה :

ורואה אכני לנ' הרוצים מהרש"ך בשניות סי' נ"ה ומהר"א ס' ס' ומהר"א ח"א סימן ט"ל שכולם נשאלו על הממון שכיר הפאטורים שהוא ברוא ושוב לבעלי הממון אשר יושבים במדינה אחרת ורלו בני העיר של הפאטורים שיסויעו לבני המדינה במשא מו"ש ולשום על כל משא סך מה מכיס בעלי הממון שבעיר אחרת הי מטעם שימת עין האומות ואו' מנ' פסקת לחיותא ולולי תורת המנהגות כרבעי' מימר קמן היו מחייבים אותם אלא שלפי הנד' דמהר"א ס' היה מחייבים לפדוע במקום שג"כ לאחר ההתראה ובמק' היו פטורים מט' לקות מד"ה ומד"ה ח' בין מלכות א' לב' מלכות נד' דס"ל דכלל נונא הדיון שזה שאמר ההתראה יפרע כאותה מדינה על אותו ממון ולא בעירו ומדברי מהר"א ח"א נד' שהיה מחייבים לפדוע כב' המק' ממ' ש בנימוקי מהר"מ דופיע כב' המק' ועיין במ' מהר"י ככתי כהוגה דל"ט ע"כ דמהר"א ח"א מורה בדעת הרשכ"א דבממון ערואי פורע כב' המק' ומת שלא העלה על שפתיו דברי הרשכ"א היינו משום דלא פיקח ליה מילתא בענין הפאטורים הי מיקרי קבע או ערואי וגם מה שמתברר מדברי מהר"ש"ך בח"א וס"כ דאו' לאו' ט' דמיני פקידה לפאטורים ה"כ משום מנהג דהגנו שלא ליטול מהם מס היה מחייבים על אותו ממון אפי' שהוא ברוא ושוב לפדוע במקום שג"כ בו דהסברה נטת ויתר לו' שזה הוא ממון ערואי וכמו שהשנים מהר"י בדרך ז"נ ע"ג ואולם לא שמיע לן מאי דעתיה דמהר"ש"ך במקום דירה הם יפרע כאן וכאן ה"ד במקום שג"כ בו כאופן דלענין ממון ערואי כולו רביותא שיש שייך לפדוע מס על אותו ממון שג"כ ע"י פאטורים ולאחר ההתראה אמנם במקום דירה לפי ח' המ"מ וס' ס"ל דאף הרשכ"א יורה לרכנו אשכנזי דפורע גם במקום דירה ובה החלק בטלה מחלוקת אמנם לדעת מהר"א ס' ס"ל דלהרשכ"א לא יפרע גם במקום דירה וכיון שלא נמלא בעת חבר בסברא זו למהר"א ס' קם דינא דפרע כב' המק' וגם הר"כ נ"ט יורה כזה דלדעתו כל שהם כ' מלכיות לא חשחין אכנא לט' לקות הדיון איכרא דלדעת הר"כ נ"ט בממון ערואי דבמלכות אחת שאינה מחולקת לשנים כהא לא מלו בני המדינה לעכב כלל ולא יפרע כי אם במקום דירה דווקא וכשהיה מחולקת לשנים נמי אם הוא ממון ערואי שהוא ברוא ושוב לא יפרע כי אם במקום דירה ולא במקום העסק נמי אף שמתרין עליו מטעם לקות מד"ה כיון שהוא מלכות ה' ולדעתו גם רכנו אשכנזי מורו כזה וכיון שכן יראה דבממון ערואי במלכות ה' בין שאינה מחולקת לשנים בין שהוא מחולקת לדעת כ' המאורות מהר"א ס' והר"כ נ"ט בדיון הוא שלא יפרע כב' המק' מט' לקות מד"ה וכיון

שבזמן הזה היחיד מקרי מוחזק במש"ל ובאריך כזה לקמן מלי לו' ק"ל כותיהו ופטור היחיד אלא דהבתי לנ' כדירה לן מילתא כאיזה מקום משניהם יפרע אם במקום דירה או במקום שג"כ באותו ממון ויראה דכיון דבמקום דירה מחוייב לדעת המ"מ והכנ"ה וס' וגם לדעת הר"כ ס' ומדברי מהר"א ס' שחייבו במקום שג"כ בו ולא במקום דירה הין הברת רשמה מיירי כשהם כב' מלכיות ה"כ במקום דירה כר חייב הוא לכולהו ברכי עכ"פ אלא שבמקום שג"כ שאנחנו באים לפטור מט' לקות מד"ה כיון שיש ביד המוחזק תרי אשלי ברכי ה"ה מהר"א ס' והר"כ נ"ט דמסויעו ליה דס"ל דכלל נונא איתמר דלקות מד"ה אף שאפשר שבעמיהם מחולקים דשמה למהר"א ס' אמרי' ט' דלקות מד"ה אף בכל ממון ערואי כשהוא במלכות א' כ"כ דאפשר להשוותא ונאמר דמהר"א ס' ל"ק הכי אלא כשהם במלכות אחת ה"כ מלי היחיד דמוחזק לומר ק"ל . ויען שהרכיב כזו בחרוכה ראיתי לקצר בפרק נגמר הדיון בדרך קצרה הלא זה הדבר כי נושא שלפנינו מתחלק לב' חלקים וכל חלק שלש של שלש סעיפים המסתעפים ממנו :

ח"א ממון קבוע וכולל ג' ח' דינא הם הוא כב' מלכיות או במלכות ה' שאינה מחולקת לשנים או במלכות אחת המחול' לשנים וכל דין נמשך ממנו כ' סעיפים כהיכן יתחייב במקום דירה או במקום שג"כ בו או כב' המק' :

ח"ב הוא בממון ערואי ונחלק ג"כ שלש של שלש הם כב' מלכיות או במלכות ה' שאינה מחולקת או במלכות המחולקת וכל דין כולל ב' סעי' כהיכן יתחייב אם כב' המק' או במקום דירה או במקום שג"כ בו . וזהו קילור העולה בדיון לפי ההלכות שהלענו :

ח"א דין א' ממון קבוע כב' מלכיות בדיון הוא שיפרע במקום קביעות וענין קבע הממון היינו שג"כ בו כמות בדרך סודרי העיר ואף שלא יהיה אלא למדת ימים קטנים א"כ מעות כהאנקו קבוע ה"כ אף בלא זה וזה כל שהינו מחזירי לעיר מושבו ואינו הולך וחוזר וכמ"ש לעיל כשס' הר"כ נ"ט ונר' שכן דעת מהר"א ס' . ובמקום דירה כזה הדיון במחלוקת הוא שגוי וכיון שיהיחיד בזמן הזה הוא המוחזק מלי לו' ק"ל ופטור במקום דירה :

הדיון השני ממון קבוע תחת מלכות א' שלא ח' המלך מדיניותיו לשדיו גם כזה פורע במקום קביעות הממון מיד בלתי התראה . ובמקום הדירה פטור . הנ' ממון קבוע תחת מלכות ה' שמחולקת לשנים פורע במקום קביעותו מיד בלתי התראה . ובמקום הדירה פטור :

החלק הב' דיון ה' בממון ערואי אם הוא כב' מלכיות פורע במקום דירה וגם במקום שג"כ בו לאחר שמתרין עליו . הדיון הב' אם הוא תחת מלכות אחת לא יפרע כב' המק' אלא במקום דירה דווקא . הדיון הנ' ממון ערואי תחת מלכות אחת המחולקת לשנים לא יפרע כב' המק' כי אם במקום דירה :

מענה הכוא נכוא לדבר משפט במי שכל עס ממונו להסתתר בעיר אחרת ושוב חוזר לעירו מה הדיון נותן ואם יש לחלק בין מלכות ה' לב' מלכיות וכין מלכות ה' שאינה מחולקת לשנים למחולקת לשנים

הוא עובר ממקו' למקו' רומי' דחמרת וכו' ומשום הכי הרמב"ם וסמ"ג שנו לשונם וכתבו הדר בעיר רכיון דטעמא משום דמ"ל אי דעתיה להשתקע או לגור מ"ה בעי' יכ"ח דכהכי גלי דעתיה דלהשתקע קה בעי' מ"ה שנו וכתבו הדר כלומר דחזו' דרד בעיר ולא אתא דלירה ולא מתמת מכירת סחורה או להשתקע שם כי הוא מקום ריוח דכהאי ליכא להשתקעו אי אתא להשתקע דהא חזו' דלא אתא אלא למזון וזכינו וכו' דכהא חזו' שקויתו ראהי דכא להשתקע דהפסד דמתעכב למזון וזכינו או לארווחי טפי אלא דמטעמא אחרינא מלא להעכוכי משום דקא פסיק לתויתיהו עכ"ד :

מתבאר מרדכי דאף שזה האיש מעיקרא דרך מעבר כא לעיר הוצא ודעתו להשתקע

ומס' או עשור דרך נרות ודירת ערלי ואחר ילך למחזו חפצו רומי' דחמרת מ"מ כל ששה בעיר כהפלגה דרך דירה ופול הספק דשמה נשתנה דעתו והשתא להקבועי דירה קא מכיון ודעתו כעת להשתקע דאי לא אמאי שזה כ"כ זמן כהפלגה וזעירו ר"ל רכל שנשתנה בעיר יכ"ח מסתמא השתא להקבועי ולאשתקועי קא מכיון אף שכיריה ראשונה לא ירד להשתקע אלא לגור שם רומי' דחמרת מ"מ השתא כהפך לבו ממה שהיה וז"ש הריכ"ש כס' קל"ב דאפי' לא בא להשתקע אלא לגור שם כל שדר יכ"ח ה"ה כאנשי העיר כלו' דאפי' שכתלת ביאה לא בא להשתקע אלא לגור מ"מ כל שדר שם יכ"ח דרך דירה אמרי' מרשהה יכ"ח ש"מ דנהפך לבו ממה שהיה והשתא להקבועי ולאשתקועי קא מכיון דאי לא למה שזה כ"כ והשתא מ"ש כס' קע"ה דמתני' איורי כי לא ידעינן דעתיה היינו לאחר השקיה אבל תחלת ביאה ידענו כי לא ירד אלא לגור ומ"מ ענין השקיה מוליד הספק ואף שהוא אומר שעדין דעתו לגור חזו' זה כלום דלא מהני אלא גילוי דעת הכא מתמת מעשיו משא"כ כאינס דאזול אחיניה דמעיקרא כ"ע ירעי דלאו להקבועי ולאשתקועי קא מכיון אלא למזון וזכינו וגם ששה יכ"ח אנתו תוליס השקיה משום משאו ומתנו דזכינו משכיה ככל כי האי לא יתשכ ככן עיר ואכתי אמרי' דלא נשתנה דעתו :

דגם הלום דהתשו' רס' קל"ב כאה ונהיתה על א' שכל מ"מ וכו' ויושב ככהן ועושה סחורתו וכו' כאשר יר' המענין מ"מ הנת הרואה שם עיניו תחונה שכתב וז"ל בא לבאן סוחר חוש יסודי פניו חזו' לו שם לא אשה ולא דירה ויושב ככהן ועושה סחורתו וכו' ע"ש דהשתא כיון שהוא פניו חזו' לו שם לא אשה ולא דירה וכו' וישב כאן ואף שעושה סחורתו כאן מ"מ חזו' הדבר גלוי ומפורסם לכ"ע דלא בא אלא לסחורה דווקא ולא לשם דירה רכיון שהוא פניו חזו' לו שם אשה וגם שהוא לא הביא עמו פרקמטויא כמנהג הסוחרים דאזול ואחו אחיניה אלא שאתר יסובתו התחיל לעשות סחורה כנר' מפשט' קלשון ככל כי האי אכתי אמרי' דלשם דירה קא אתי ולא מיעט מהרמ"א אלא כנ"ו דכ"ע ידעינן כהו ידועה כדורה דלא אתו לשם דירה כלל ועיקר אלא לישא וליתן דאזו' שהיית היכא לא תוסיף תת כחה דלהקבועי קא מכיון דרילמא זכינו משכיה והשתא יכונו יתרוי דכרי מהרמ"א ע"ש דכרי הריכ"ש ולא הוו תווכתיה וגם דכרי הכי' הכי מתפרשן ודכרי המרדכי :

כלל הדברים דלדעת מהרמ"א כל שכל להסתחר אף ששה יכ"ח אינו נתשכ ככני העיר ומ"מ מורה

לשרים והחי' שיש בזה הרין בין אם ישא ויהן שם בממון דרך קבע או דרך ערלי ואם יש לחלק בין שזה שם יכ"ח לשזה פחות מיכ"ח האף אמנם דלפי הנר' אין חי' בין בא בעלמא ע"ש ממנו ללא בא דהכל שזיס וראוי לחלק בהם ולרין כדוני קבע וערלי ככל מאי דכתי' וכמו שהשנה הותם הרכ מהר"ך בדרך ז"ל ע"ג מ"מ להיות שיש בהם חי' דברים אמרתי אשנה פרק זה בעיקר דין העכוכ דכר מתא אכ"מ דאיתמר כנמ' ועוד דהיינו דווקא כשזה פחות מיכ"ח דאי כשזה יכ"ח ויותר הנה כזה יש תוספת דברים ומשתנה הרין לפי"ד קצת רכונתא ונפתח כרישא בזה הרין האחרון כהרס שכל להסתחר בעיר אחת והיו דעתו להשתקע אלא לגור שנשתנה שם יכ"ח או יותר :

הנה בזה דעת הריכ"ש כס' קל"ב והנ"י כפ"ק דכתבא ורכי' כרוך כס' החכמה דכל כי האי הרי הוא כאנשי העיר לכל מיני מאיס ותשחורת איכרא שהרכ מהר"י פירמון ז"ל הוכחו דכרי כהש' מהרש"ך ח"א סי' קפ"ב דתה ראיות הריכ"ש והנ"י ולדעתו כל שלא ירד להשתקע אף ששה שם יכ"ח אינו ככן עיר אלא שלפי הנר' שלא רנה לסמוך ע"ד במקום גדולים הללו דווקא כנ"ד שבהונס נתעככו יכ"ח פטרס לפי דככל כי האי אחר מר דיוורו הני דכרי דלא מחשב ככני העיר כיון שבהונס נתעככו והרואה יר' להר"כ מהרש"ר"ס חלוק עליו כת"מ סי' שס"ט וש"ט עות' :

ואולם רואה אנכי להרכ מהר"ס הלשון ז"ל כס' ס"ה שכתב דיש לדיוק מלשון הרמב"ם וסמ"ג והטור ורי' ווממ"ש הריכ"ש כפי' דהא דמתווכי' לשיהא בעיר יכ"ח קוינו כמי שאנו מסתפקים בו אם ירד להשתקע או לא אבל כהני אינשי דאזול אחיניה רכ"ע ירעי דלא אתו להשתקע אלא להסתחר שהמקום גורם וידוע לכל שאין דעתו להשתק' ויראי חזו' השקיה שם יכ"ח או יותר מעלה ומוריד עכ"ד :

ולבאורה נפלאה בעיני חזו' ייתס והשיא דכרי' הללו לדעת הריכ"ש אחרי הגלות מ"ש כס' קל"ב וז"ל וגר' מן הנמ' דאפי' לא בא להשתקע אלא לגור שם ה"ה כאנשי העיר כל שדר כה יכ"ח דהא כנמ' רמיון אחתני מההיא דחמרת וגמלת העובדה ממקום למקום וכו' דאלמא אף ע"פי שעובר ממקום למקום כל ששה בעיר יכ"ח ה"ה כאנשי העיר עכ"ל הרי דס"ל להר"א דאפי' שלא ירד להשתקע אלא לגור שם ה"ה ככני העיר וא"כ כהני אינשי דאזול אחיניה אף שלא ירדו להשתקע אלא למזון ולאשתקועי מתווכי' לדעת הריכ"ש כל ששה שם יכ"ח :

ואחר הסתכונות דכרי מהרמ"א יר' דל"ק ול"מ דהיו וז"ל כתב דאוכא תרי גוויי כאינשי דאזול מדוכתיהו ושהו בדוכתא אחריתו איכא מאן דאזול אחיניה ושהו לארווחי נכסי ואיכא דלאו להכי אזיל אלא דהו' אזיל ממקו' למקום ונשתנה כ"ה מן המקו' והשתא איכא בינייהו דמאן דאזיל אחיניה מלו לעכוכי עליה מיד אי לא שייך ככונה ולא מ' דהרי הוא כאנשי העיר אלא מ' דפסיק לתויתיהו ומי שכה מעבור ונשתנה שם דרך דירה בעלמא ולא ירעי' או למקבע קא מכיון אי לא כהא בעי' תרה מתרתי או ששהה יכ"ח או שיקנה בית דירה והיינו דכתב הריכ"ש כס' תע"ה דמאי דאמרי' כמה יהיה בעיר וכו' יכ"ח היינו כמי שלא ידענו אם יתעכב בעיר לדור אם לאו רכל שעמד יכ"ח מתווכי' אותו מכאן ולהכא אף אם

או קנה שם בית דירה היינו עם בני ביתו ואפי"ה כל יב"ח פטור ואפי"ה דעתו להשתקע שם דרולמא לא מתיר ליה כ"ש אם לא בא עם אנשי ביתו דלא מיקרי אבתי דר במקום זה אפי"ה דעתו להשתקע דמדתכו הריכ"ש והנ"י דאפי"ה בא לגור עם עמד יב"ח חייב והוי' כשכא לגור שם עם בני ביתו דהם הוא לבדו למה יתחייב אחר יב"ח כיון שבני ביתו הם בעיר אחרת והוא דעתו לגור ולחזור למקו' וכיון דלגור הוא עם בני ביתו להשתקע נמי הוי עם בני ביתו וקרויב אני לומר דאפי"ה לאחר יב"ח או קנה כ"ד פטור כשאין בני ביתו עמו במקום זה עכ"ל :

הרי דאפי"ה בא לגור אף ששהא יב"ח פשו' ליה לרב ז"ל דהם לא הביא בני ביתו עמו דפטור עד שהוליד מזה הכרת כי מאחר דמ"ש הריכ"ש והנ"י דבבא לגור חייב לאחר יב"ח היינו ודאי בהביא בני ביתו עמו ראול"ה למה יתחייב כיון שבא לגור ודעתו לחזור ואין כ"כ עמו והנ"י בבא להשתקע וא"כ כ"כ כהולך להסתחר והניח אשתו ובניו במקום שילא משם שאין דעתו ורלונו לרור שם אפי"ה דרך גרות דפשיעא ודאי דפטור אף ששהא שם יב"ח :

ואולם לופה הייתי להר"ב בני שמואל בסיומן ט' שרנה לכאורה ללכת בדרך זו דכל שהניח ב"ב ומטלטלו במקום שילא משם והלך להסתחר במקום אחר אדעתא לחזור שקשה הדבר להאמין שגם בזה דברו הפוס' דכששהא שם יב"ח הוי הוא כאנשי העיר אלא שהוקשה לו זה יען שלא ראה לשום אחר מהפוס' שחלק בזה ואדרבה מדברי המרדכי בפ' ל"ו נר' להפך למי שידקדק בתשו' הר"י אבינודור וז"ל הדר בעיר אחרת אע"ג דשייך בכרנא דמתא וכו' ורוק עכ"ל ואנכי בעניני לא זכיתי להבין מהו ההכרח שיש מדברי הר"י אבינודור דהו' ממ"ש הדר בעיר אחרת אע"ג דשייך בכרנא דמתא דהבא דהם דלא וכו' מ"מ לא מצינו מכאן ההלכה שיהיה כאנשי העיר לשהת עמהם בעול אפי"ה יוהם בעיר יב"ח וכו' דמשמע לכאורה שדפי' תשאר דירתו שהם כ"כ כהתירה קמא רק שהוא לבדו בא ונחיה יב"ח במקום האחר הרי הוא כאנשי העיר הנא אין זה כ"כ הכרח רבא' לא מצינו וכו' אפי"ה יוהם בעיר וכו' כולל בו עקירת דירת כ"כ דמ"ש אפי"ה יוהם בעיר יב"ח הוי' שיהיה קבוע עם כ"כ תדע לך שכן הוא שהרי הרב המכוי"ט שם הביא דברי הר"י אבינודור הללו והוא עלמא שם כהסבמה עלם לחלק חי' זה דכל שלא הביא עמו כ"כ אף שדר יב"ח אינו כאנשי העיר ואין לא שת לכו לדברי הר"י אבינודור שהביא הוא עלמא אלא ודאי שאין מדברי הרא"ה הללו שום נגור לחלוק זה :

איברא שדחיתי להרב הדג"ן הוכחו דבריו בס' דרכי נועם חח"מ סי' כ"א שדחה חי' זה כב' ידים משום דכו הוכי דהרב הנ"י מיוותי דהיה מהכריותא דהגור הנאה מבני העיר וכו' ארס ושהה שם יב"ח אסור ליהנות ממנו דמדאמר סתמא דבפחות מותר ולא חילוק בין יורד להשתקע או לא יורד ש"מ שאין הדבר תלוי אלא בזמן אף אנו נאמר ה"א דיש חילוק כנשתהא שם יב"ח בין עקר דירה ללא עקר דירה והניח כ"כ במקומו או"ל לחלק ומדלא חלק ש"מ דל"ש ולעולם הוי כאנשי העיר עכ"ל ומדי דברו לא הכנתי מ"ש שם וז"ל ואין לו' דמה שלא חלק כנשתהא שם יב"ח בין עקר ללא עקר משום דהוי טעות לאסור את המותר ולא איכפת ליה לתנא דהא הוי חומרא דתקו' לירי קולא וכו' :

מורה מהרמ"א דאף שאינו כבני העיר ופטור מעוליהם מ"מ מלו לעבד עליו מטעם פסקת לחיותא חי' לא שייך בכרנא דהתם וכמ"ש מהרמ"א להדיא :

ומעתה אני תמיה על התייר הגדול הר"ב כנ"הג סי' קס"ג הג"ה כ"י אות שכתב ע"ד מהרמ"א הללו דשכנגדו חלוק עליו הוא מהרש"ך ח"ג סי' מ"ג שכתב ולכן הלישם ההולך להסתחר במקום אחר שהדין נוהג לחייבו כמסו' לא בעינן שיבא שם זמנו קבוע אפי"ה לגור שם ע"כ דרו אונה מענין מ"ש מהרמ"א דמ"ש מהרמ"א לפטור היינו דלא חשבי' ליה ככן עיר לחייבו ככל עוליהם אבל מ"מ מט' פסקת לחיותא להדיא כתב מהרמ"א דמלו מעבד עליה מיד בלתי שום שהיית זמן והיא הוי מ"ש מהרש"ך שם לחייבו כמסוס לפי הממון שג"כ וכו' הוי מט' פ"ל ואי מט' שימת עין א"ה כהשר יר' הירואה שם ודכונתה נמי מ"ש הר"ב הכנ"הג שהמרדכי בפ' ל"ו וכו' וה"ד אבינודור לא יכוננו יחדיו עם מהרמ"א אחרי נשיק' אינו רואה שום מחלוקת דמה שחייב המרדכי בפ' ל"ו לכורוס שופדעו היינו לפי ממון שג"כ וכו' מט' פ"ל וכמוהו הר"ב ת"ה ובהה' מורה הרמ"א גם מרכיו הר"י אבינודור לא תכרא דאף שכתב ז"ל לחייב לאחר יב"ח יתכן לפרשה כמי שבא לעיר ולא להסתחר ואף דמשמע לכאורה דבעושה דיוח מיוירי הר"י אבינודור ועלה קאמ' ריכ"כ מחייב וכמ"ש הר"ב מ"מ ח"א ש"כ מ"א מכל מקום עיקר ביאתו לא היתה לשם סחורה אלא שאל"כ עשה סחורה ומהרמ"א לא פטר אלא דווקא היכא רגליו לכל שבא לסחורה דאז אין משהייתו יב"ח שום ראייה והתימה מהרב ז"ל שהרגיש ממ"ש וכתב וז"ל ואפי"ה שאפשר לו' שאין כוונת מהרמ"א אלא דווקא שלא יהיה כבני העיר לפרוע חלק כחלק אבל מ"מ לריך לשלם כפי מה שירויס שם וכו' והתימה שכתבה ז"ל בדרך אפשר ובפי' מהרמ"א וז"ל אבל חי לא אתא אלא לאועסקו וכו' אין שהייתו יב"ח ראייה וכו' אלא דמטעמא אחרינא מלו לעבד דקא פסקו לחיותא חי' לא שייך בכרנא וכו' ע"כ הרי דעכ"פ מורה ז"ל דמט' פ"ל היה מחייב לזלו שמהל מקום פטור משום דשייכי בכרנא הוי וכו' כאשר הירואה יר' שם גם מ"ש הר"ב דמ"מ לא יחסר להיות חולק שם עם כל הפוס' שכתבתי דלכולהו לכל החי' שחי' המשא' חלק כל שנשאר שם יב"ח אפי"ה שהלך להסתחר הרי הוא כאנשי העיר לכל דבר אנשי כעונו לא רהימו שום גילוי כפי חי' הר"ב מ"מ דאף כהולך להסתחר הרי הוא כאנשי העיר דלכולהו מלינן לאוקומא כשלא היתה עיקר הליכתם להסתחר דאז כיב"ח מחייב ואף שעשה שם אח"כ משא ומתן לית לן בה דלא מיעט מהרמ"א אלא היבא רגליו לכל שעיקר ביאתם היתה להסתחר דאז אין שהיה ריכ"כ ראייה וכרבת' חיברא דהרב מהרשד"ס הוא תנא פלגא עם מהרמ"א כאשר הירואה יראה בכמה תשו' ובפרט סי' של"ט יע"ש :

גם יש מקום פטור להולך להסתחר בעיר אחרת והניח אשתו ובניו במקום שילא משם ושהה יב"ח או יותר ממ"ש הרב המכוי"ט כת"א סי' ע"ז וז"ל הא קמן דאע"ג דבא עם בני ביתו תוך יב"ח אינו פורע כלל כיון שבא דרך אקראי אבל אם בא עם כ"כ וקנה בה בית דירה או אפי"ה לא קנה בה בית דירה אלא שדעתו להשתקע שם לדעת רבי' כרוך יהיה חייב מיד כיון שהוא עם כ"כ ולדעת הריכ"ש והנ"י שכתבתי למעלה שאפי"ה בא להשתקע ולרור אינו פורע עד יב"ח

ועמו אנשי ביתו אכן הראיות שהבאתי אנכי בעוני
מהיה דמדת ומסהיה דרישא דומיה דסיפא עדין
קשים הם בעיני והדבר לדין תלמוד :

זאת תורת העולה כדן זה שכל להסתקד והניח
אשתו וביתו במקום קביעותו הראשון וביתו
משכיה ושהא יכ"ח או יותר למקדמ"ה והמכ"ט פטור
ועטור לשאת בעול העיר הזאת למקדמ"ה מטעמיה
דכלל כי האי כולהו דכוותא מודו דפטור ולא אמרו אלא
כבא לגור שלא להסתקד ובמדוכד ולהרבי המכ"ט
מטע' אחריתי פטור כיון שהניח ב"כ בתתא קמא
אלא שאין זה מוסכם שסרי מהרש"ם חולק על מקדמ"ה
והרבי ב"ש והרבי הרג"ן חלקים על הרב המכ"ט וכיון
שהדבר שנוי במחלוקת מצי המוחזק לומר ק"ל וכבר
כתבנו דבזמן הזה היחיד הוא המוחזק וכאשר נאריך בזה
לקמן בס"ד וא"כ היחיד הזה שכל להסתקד וביתו
משכיה אף שזהה יכ"ח פטור ועטור ואינו נחשב ככני
העיר לשלם ולהיות נחשב כמותם כפרעון מסי ועולי
העיר ומ"מ אי לא שייך בכרנא דהכא מצי בני מתא
לעכב כאשר יבוא לקמן בס"ד :

דלא זה הדבר איתמר בגמ' בפ' לא יחפור בר
מתא אב"מ אחריתי מצי מעכב ואין שייך
בכרנא דהכא לא מצי מעכב ופירש' שנותן מס
גולגלתו למושל העיר הו"ה ור"ת פי' דהיינו שרובה
לפרוע מס לאנשי העיר הזאת והנה כמה שפיקות יש
להסתפק בזה ראשונה יש להסתפק לרעת דס"ו ו"ל שפי'
דשייך בכרנא היינו שנותן מס גולגלתו למושל העיר
הזאת אי בעי' שיהא נותן למושל העיר הזאת כשתוק
עמהם ר"ל עם בני העיר האחרת אשר הם פורעים
ככללות כגון שגזר המלך שכל היוארים הדריס ככל
ממשלתו יתנו לו כו"כ ולא חלק אותם לעיירות חלק כל
עיר לבדה וכמ"ס מהרי"ך ז"ל בכתו בהונה דל"ב ע"א
בשם מהר"ם שיגביא ומהר"ם ז"ל ג'אמיל ז"ל וחד מן
קמיה אכל כשתלקס לגבולות ומדינות כל גבול מדינה
פורעין מס בפ"ע לא מיקרי שייך בכרנא דהכא וכ"ס
כשהמלך חלק מלכותו לשדים ודג'נים לא שייך בכרנא
דהכא מיקרי או דילמא הפי' שאינו פורע מס כשתוק
עמהם אלא שכל מדינה מחולקת כפרעון הכרנא בפ"ע
ואפי' יש לכל מדינה שר בפ"ע סוף סוף כיון שהכל הולך
אל מושל ומלך אחד שפיר מיקרי שייך בכרנא דהכא :

וראיתי להרב מהר"ם בפ"ת ח"כ סימן ט"ל
שהכרית מדברי הא"י דאף שאינו פורע
עמהם כשתוק מ"מ כל שהכל הולך אל מושל אחד
שפיר מיקרי שייך בכרנא וכתב שאף שהרמב"ם והטור
כתבו תיבת עמהם אפשי פלונתא לא מפשינן ולעולם
כל שפורע למושל העיר הזאת כפורע עמהם מקרי
אבל הרב מהר"ם ז"ל חסון ז"ל בפ"ת ב"כ ב"כ ב"כ
ראיתו לו ז"ל שחולק בזהו וס"ל דעמהם שכתבו הרמב"ם
והטור דווקא ולדיוקא כתבו כן וחולקים על רש"י בזה
ורבנן בתראי יש ביניהם חלוק דעות בזה כאשר יר'
הירושא בהר"כ הכנ"ה ס' קנ"ו דלרובא דרבנותא אית
להו דכל שהכל הולך אל מלך אחד אף שאינו משותפים
יחד בכרנא ויש כינויהם חלוק גבולות ואפי' שהיו
המדינות מחולקים לשדים מ"מ שייך בכרנא מקרי כל
שהכרנא סופו הולך אל מלך אחד לא נחלקו בדבר כי
הם מהרי"א ומהר"ם אלקלעי ומהר"ם ז"ל חסון דס"ל
דכל שהמדינות חלקם המלך לשדים ודג'נים לא שייך
בכרנא אף שהכל הולך אל מקום אחד ולפי' ס' חד מן
קמיה

ובו ע"כ ודבריו קשים בעיני שהרי ראיתו של הכ"י לב'
הרינוס הא' שלא נהמר דכורר להשתקע לא בעי' יכ"ח
אלא מודו הוי באנשי העיר ולא פוקי מרכי' ברוך ז"ל והדיון
הב' שלא נהמר דכלא ירד להשתקע אף לאחר יכ"ח חינו
כאנשי העיר ותרומיהו מפיק להו ממכני' ומכריותא
דהנודר וכמ"ס מהריב ז"ל ס"ג סי' ה' דמ"ס הכ"י במכני'
זו"ל בגמ' מוכח דאפי' לא ירד להשתקע אלא לגור כיון
שעמד שם יכ"ח ה"ה באנשי העיר לכל מסין וכו' היינו
דבתתני' ובריותא לא חי' בין ירד לגור או להשתקע וכ"כ
הר"ב משא מלך בת"ס א"ל מ"א והשתא בשלמא לדין
האחר דהיינו דכורר להשתקע נמי בעי' יכ"ח דאלת"ה
לא הו"ל למכני' סתמא ניחא הך דאיה דהיכי תנא לא
חייס לטעות שנכח להקור את האיסור והו"ל להאריך
ולתשמיענו ולא למסתם סתומי אכל לדין האחר ליכא
ראיה דאבתי ניהא דכורר להשתקע בעי' יכ"ח אכל כבא
לגור ולא להשתקע אף ב"כ ויותר מהמה לא הוי
כאנשי העיר ומאי דסתם תנא ולא האריך היינו משום
דהטעות הוי לאסור את המותר ולא הוכפת ליה לתנא
אלא ודאי דהכ"י לא חייס להך דאיה וניחא ליה לאייתוי
דאיה אף במקום שהיה לנו לרחות דלא הוכפת ליה
לתנא במקום שהטעות הוא מאיסור להיתר וא"כ אכן
נמי ניהא כ"הג איכרא שהרב מהר"א ז"ל נאחמיהם ז"ל
קובאו דכריו בס' בני שמואל סי' ט' כתב דראיתו הכ"י
בתלוקת לא ירד להשתקע דכ"כ ח מתחייב הוי מדברי
הגמ' וכמו שהוכיח הריב"ש ולחלוקת ירד להשתקע
ראיתו מהכריותא דלהיותו מודי דאסורא לא הו"ל
למסתם וכו' ע"ס ומכאן תשובה על דברי הרב הרג"ן
שר"ה לו' דגם בתלוקת לא ירד להשתקע הוי טעות לאסור
את המותר וזה שלא כדברי מהר"א ז"ל נחמיהם כאשר
יר' המעיין :

ואיך שיהיה גם אנכי בעיני הנני כא' כמוסף ע"ד
הרב הרג"ן ולהביא ראיה דוגמת ראיתו של
הריב"ש שהביא בס' קל"כ דאפי' בא לגור כל שנשתא
יכ"ח הוי באנשי העיר מדפריך בגמ' מההיה
דחמרת וגמלת ומשני' הא לבני מתא הא ליתוכי מתא
דאלמא אע"פי שצובר ממקום למקום דומיא דחמרת
כל ששהא שם יכ"ח הוי באנשי העיר אף אנו נהמר
אע"פי שצובר ממקום למקום בלתי הוי בני ביתו עמו
דומיא דשיירה דחמרת וגמלת שאין דרכם להביא עמהם
בני ביתם כל ששהא בעיר יכ"ח ה"ה באנשי העיר גם
יש להביא ראיה מעין הראיה שהביא הר"ב ב"ש שם
דמדיספא דנודר מושבי העיר אין מי שיתלוק דהוי
אפי' שלא ירד להשתקע רישא נמי דקתני נודר מבני
העיר וכו' הוי אפי' שלא ירד להשתקע אף אנו נהמר
דמדיספא אפי' ביושב בלתי בני ביתו רישא נמי בלתי
ב"כ :

ועל הכל אנו תמיה איה הר"ב ב"ש שעמד על כל
הראיות הללו לא השיאם ולא העלם להביא
מהם ראיה דאף שלא יהיו ב"כ עמו ה"ה באנשי העיר
ואיך הרב המכ"ט לא שפ' לכו על כל אלה והדברים
קשים בעיני לכן אבא דאמרי בהורמוהיה דהרב הרג"ן
דכשלמא לגבי ירד להשתקע או שלא להשתקע שפיר
מיתוי' ראיה מדרסתם תנא ולא חלק וכו' אכל לגבי
עקורת ב"כ הנה בזה סתמו כפי' לרוב פשי' כי איך
יעלה על הדעת דכבא לגור ע"מ לחזור והניח ביתו
שהיה במקום שאלא משם באנשי העיר ולרוב פשי' לא חש
תנא לחלק דקתמו כפי' דאינו באנשי העיר אלא ויהיו

קטנה שהשכימו עמו מהר"ם שנוכח ומהר"ם נ' המיל
וגם לזה הסכים הרב מהר"ך הוסיפו על השמועה דכל
שנכחו המלך חלוקים וכל לכול פורע כפ"ע לא שייך
בכרנא מיקרי ולא קרי' שייך בכרנא עד שיהיו כני
הנכח לממשלת מושל אחד ומשתפוס יחד בקד הכרנא
ולפי"ד מהר"ם נ' חסון נר' דלהרמב"ם וסמ"ג דינא הכי
וכיון שהרבר שני במחלוקת האידנא דהיחיד הוי מוחזק
מז' לו' ק"ל דכל שהכל הולך אל מושל אחד שייך בכרנא
מיקרי אף שהנכחים חלקם המלך לשנים וגם אינם
פורעים בשות' עמהם ולא מצינו מתא לעכב עליה :
וראיתי להר"ב כרס שלמה כס' פ"ב שכתב דאף
שמהריק"ו כשרש קל"א העלה בפלוגתא
דרש"י ור"ת דאף דלא מצינו מעכבי עליה בדיון מ"מ מצינו
למסגר דשא כחפוס וימנעוהו אס קנבר ירס עליו צ"י
א"ס בדיון כל דאליס גבר וא"כ כהן פ' נמי נימא הכי
ולזה יושב דכשלמה נרון מהריק"ו היה מחלוקת שקל
וכי' אבל כהן פלוג' דיון דרוב האחרונים מוכיח לאיש
האורח כהן לא קמרי' כל דאליס גבר וכתב שכן העלה
הר"ב ככ"הג :

ולפי קצורו אין אכחשו לריכוס לזה שהרי כמעט
רוב חכמי ישר' לא ישרה כעוניהם סברת
מהריק"ו וכפרט מין הקדוש כס' כד"כ ומהר"כ כתב
שלא היה עושה מעשה כזה וסמ"ג כ"ס כס' ל' אמר
מר דלא כתב מהריק"ו כן אלא דווקא בעיקר דירתו
וכא' לדור בעיר אחרת וכו' אבל כהן לעשות סחורה
ולחזור לעירו לא מצינו מעכבו ולא למסגר דשא וכו'
עייש"כ באופן שנ"ד מולל הוא מהרין עדעורא
דמהריק"ו :

עוד יש לחקור בדעת רש"י דמאי דאמרי' אי שייך
בכרנא לא מצינו מעכבי הוי' דווקא עיכוב הוא
דל' מצינו מעכבי אכל לעולם דמחוייב לפורע לכני
העיר הזאת כפי מה שהוא עוסק או דילמא דפטורין
ג"כ מכל מיני פרעון וראיתי למהר"ם נ' חסון שם שכתב
דכהא אפי' רש"י מודה דעכ"פ ישלם להם כפי מה שהוא
עוסק וכן ראיתי להר"ב ב"ת דור כחמ"מ ס' ק' כתב
כנ"ד שהיה רוצה לפטור הגאבילה שדלו לעשות כני
אסטנכו מכתה טעמי וחר מונייהו ממ"ד ואי שייך
בכרנא דהכא לא מצינו מעכב וה"נ אלו הסוחרים
שפורעים מס גולגלתא למושל איסטנכו שהוא מלך
ישמעאל יר"ה אין יכולים לעכב ואחר זה כתב המנס
כל הטעמים הללו אינם מועילים אלא לענין העכבה
שלא יוכלו לעכב אפי' ע"י פרעון אכל לא לענין שיוטלו
לעשות עיסקא שם חנם אין כסף בלי פריעת המסים
שפורעים כני העיר דכיון שהוא נ"כ שם חייב לפורע
שכ כמו שפורעין בני העיר עלמה וכמ"ס הר"ב כס'
קג"ו כס' הרשב"א על ראובן הדר באושקה והוסיב
חנינו בסרקוסטא שחייב לפורע מס עם אנשי
סרקוסטא לפי שאין אדם פורע מס לפי נפשות אלא לפי
מנוון ובמקום ששם המנוון שם חייבו ומט' זה כתב כס'
הר"ב ד"ר וכו' ובס' תשפ"ח וכו' הרי מבוחר דחייב האדם
לפורע במקום ששמונו שם אפי' אינו פא הוא בעלמו
וכי' כ"ס כשהוא כא' שם ועוסק הוא בעלמו וא"כ
בהכרח דמ"ס כגמ' ואי שייך בכרנא לא מצינו מעכב
הוי' כשפורע עם אנשי העיר כמסיהם כפי שיעור
המנוון עכ"ד ואחרי נשי' עפרות זהב לו לא דק כדרכי
הרשב"א דע"כ לא חייב הרשב"א וקאמר דבמקום
המנוון שם חייבו אלא דווקא במנוון וכמ"ס להרי"א

באותה תשי' שהכיה מרין וז"ל ובמקום ששם המנוון שם
חייבו כיון שעסקו קבוע ולא כאלו שהולכים לכפרים
ומלוים שם ונפרעים ומחזירין עמהם למקומם הרי שלה
כתב שבמקום ששם המנוון שם חייבו אלא במנוון קבוע
כגון נ"ד שהוסיב חנוני בסרקוסטא אכל כשהוא דרך
עראי כגון אלו שהולכים לכפרים ומלוים ונפרעים
ומחזירין למקומם לא יתחייב לשלם לכני הכפרים אף
ששם המנוון כיון שהוא שם דרך עראי כרנא ושוכ' ומ"ס
כגמ' דכ"מ מצינו מעכב מט' פ"ל ואי שייך בכרנא לא
מצינו מעכב לאו במנוון קבוע מיירי דלמנוון קבוע לא
התאן עלה מדין עכוב דפ"ל אלא מעיקר הדיון שכן ראוי
להתחייב כמס על אותו מנוון שישנו כקבע אלא וראוי
דבמנוון עראי מיירי דאף דכיון פטור במקום שישנו
עראי מ"מ מצינו לעכובי עליה כני מתא מעעס פ"ל
וזהו סקיוס הרשב"א אחר מ"ס ולא כאלו שהולכים
לכפרים וכו' ואפי' כענין זה אנשי המקום שהוא שם
יכולים לעכב ע"י אה"כ ופרע עמהם מס וכדאיתא
כס' ל"ו עכ"ל ומ"ס הרשב"א ריכולים לעכב ע"י אה"כ
יפרע עמהם מס מוכרח שהוא ז"ל כס' ר"ת קאי שפי'
דאי שייך בכרנא לא מצינו מעכב קיינו אס ירלו לפורע
עמהם מס וז"ל ריכולים לעכב אה"כ יפרע עמהם מס
כדאיתא כס' ל"ו כלו' דאיתמר התם דאי שייך בכרנא
לא מצינו מעכב דאלו לרש"י מצינו לא מצינו מעכב דאמרי'
קיינו אס השתי מדינות פורעים מס למושל א' חו' לכ'
מושלים טוב ראיתי להר"ב ב"ת שלמה כסיומן ל"א
שהכריח כן לו' דהרשב"א קאי כס' ר"ת וכמ"ס :

ואף למה שראיתי אה"כ למהרי"ך בכתבי כהונה
דל"ב ע"כ שדחה דברי הר"ב ב"ת שלמה הללו
ובתב דמלינא למימר דהרשב"א כשיטת רש"י קאי ומ"ס
שיכולים לעכב ע"י אה"כ יפרע עמהם דמשמע שאם
יפרע עמהם חו' לא מצינו מעכב והיינו כשיטת ר"ת לא
היא אלא דכוונת הרב ריכולים לעכב ע"י אה"כ יפרע
להם מס שסוללין ממנו שכן נהרנו שיטת עמהם ע"י
פרעון המס כאשר יע"ס אין מזה ראיה כי מה שמחוייב
לשלם הוי' משום דמיירי במקום שיכולים לעכב דהוי'
באחרת דלא שייכי בכרנא דהכא כפי פירש"י וזה
מוכרחים לנו לאומרו ממה שהכיה ראיה מפ' ל"ו
ובהכרח דקאי אמ"ס ריכולים לעכב והמטו להכי הם
ירצו כני הכפרים לשלם עמהם מס ולישב עמהם שפיר
כרס כי שייכי בכרנא דהו' לא מצינו לעכב עליו כלל גם
פרעון לא יפרע עמהם כלל שום פרעון :

עוד ראיתי להר"ב ב"ת דור שם שהכיה עוד ראיה
לדבריו ממ"ס המרדכי על הכורחים לישוב
מפני פחד ופכנה דאין כני הישוב יכולים לעכב בידם
מלהלוות ומלקרוות כשיעור חיותם וכו' ובפי' שיעור
מנוון ש"כ וז' בו יתנו בעול עם אנשי העיר כדאמרי' ואי
שייך בכרנא דהכא לא מצינו מעכב וכו' ע"כ הרי כפי'
פ"ל רמ"ס ואי שייך בכרנא ל"מ מעכב הוא כשופרע
עם אנשי העיר צעול שלהם ע"כ ואחרי נשיק' גם זה לא
הונח לי שהרי דברי המרדכי הם מאביאסף והוא ז"ל
הכיה לעיל דברי אביאסף שכתב דר"ת פי' דשייך
בכרנא הוי' שדולה ליתן מס עמהם וכו' ולפיכך נהנו
הקדמונים ליתן חרס של ישוב שעי' החרס כושין ולא
מן הדיון והכריח מזה מהריק"ו כשיטת קל"ב דר"ת ורש"י
פליגי ושנוחים בעיני אביאסף דברי ר"ת דלפי"ד נחת
מזה שהא' הוי מניחים חרס של ישוב וכו' עיי' ומלשונו
הוא מוכרח שכתב וכפי המנוון ש"כ בו יתנו בעול
וכו'

לחקת כל ארס ראוי לחוש על אלו הכורחים מפני הפחד והסכנה ולא שריון עליהו הויה תקנ' דרס הישוב ויכולים להרוות כרו חיהם בתנאי שפרעו לערך מה שג' ונ' דבכל כי האי חוקמין להו אעיקר הדין דכל שרולה לפרוע עמהם לא מלו מעכבי ואי לא הוו כורחים הנס הלום דמדינא לא מלו מעכבי עליהו בני העיר כל שרולים לישא בעול לפי ערך מ"מ מ"מ מ"מ מ"מ תקנת הקדמונים שנהנו לאסור הישוב מלו מעכבי עליהו וכלי ספק זאת הוה כוונת המדרבי כאשר יר' המעיין ומדקדק בדבריו ותו ק"ל ע"ד כמה שהכריח דדוקא בכורחים הקלו עליהם שלא יפרעו רק מעט כפי ערך משאם ומתנאם אבל אם אינם כורחים מתחייבים לשלם לגמרי כח' מכני הקהל שמשלם כל זרכי הקהל וכו' ולפי קלורי אין זה נכון שהרי מדרבי הריטב"א כחושיו שהביא דברי ר"ת הוואה ור' דבכא להסתחר אינו פורע אלא מקלת וז"ל הריטב"א כפי מה שהובא בס' בית שלמה סי' ל"א וז"ל ואי שדי בכרנא דהכא לא מלי מעכב ו"מ דמלי לכרנא לגמרי ואע"ג שהוא חוק יב"ח ו"ה דשדי קלת בכרנא גרסא וס' גורסין דשיין בכרנא והוא כפי' הכ' ומכאן דן ר"ת על בני עיר אחת שהולכים להלוות כרבית בעיר אחרת שיכולים לעכב אם לא יפרעו עמהם מס או יתנו להם מעשר הרווח דהוי כמאן דשדי אכרנא דהכא ועיקר הדין נר' שיפרע על עסק שמתע' שס' כא' מכני העיר כל זמן שעסקו שס' עכ"ל נס מרן כ"י בסס' י' קנ"ו הביא בשס' הריטב"א כתש"ו וז"ל שאפי' אחר מכני עיר אחרת שיש לו שס' קרקעות פורע מס עמהם על אותם קרקעות וכו' וגם על העסק שמתעסק קלת כפי פסק ר"ת בפ' ל"י עכ"ל הרי שלא חייבו על העסק לפרוע רק קלת כגון מעשר הרווח בחופן כי בעלי הסכרנא הלוו שפרשים ואי שיין בכרנא שהכוונה שרולה לפרוע הם אמרו שאינו לריון לפרוע רק קלת וגרסת שיין בכרנא השרולה לזה דשיין קלת כנר' מדרבי הריטב"א :

אשובה ארחה מ"ש עיר הר"כ בית רוד שס' שמהרש"ך תופס בפשו' שאין ט' דשיין בכרנא מועיל לעשות עסקא בלי פדעון שכתב בת"א סי' קפ"א וסי' קפ"ד השני ובת"כ סי' קמ"ו ובת"ג סי' מ"ג שכל שכל לעשות עסקא בעיר אחרת חייב לפרוע במסיהם וכו' ולא הזכיר ט' דשיין בכרנא לפטור אף שג' שס' שהוא במקום דשייכו בכרנא כנר' דס"ל בפשו' דלא מהני האי טעמא אלא שלא יעכבו להסתחר לגמרי אבל לעולם חייבים לפרוע עכ"ל ואחריו נשיק' גס' כזה דבריו תמוהים שהרי הוואה דברי מהרש"ך כת"ה וס"ג וראה להדיא שתופס בשיטת ר"ת ומפרש שיין ולא שיין ענין פדעון המס שיפרע עכשיו שכן בא הדבר בפ' וז"ל שורת הדין מחייבת שהולכים מעירם להסתחר בעיר אחרת לריון שיסויעו וישאו על שכמם עול הארנוניות ומשא מוש' ואי לא שייכו באותם העולות בני העיר יכולים לעכב וכו' מטעמא דפ"ל ובראיתא בגמ' ב"מ אכ"מ אחריתי מלי מעכב והיינו כל שלא שיין לשאת על שכמו עמם במסי ועולי אנשי העיר ההיא עכ"ל הנך רואה שכתב דמאי דאמר' דאי לא שיין בכרנא מלי מעכב היינו שאינו רולה לשאת בעול מסי העיר והוא הוה פי' ד' וכו' שהוא ז' הובכ הולך כשי' ד"ת וסיעתו מה מקום הו' ל' לפטור בלא כלום מט' דשייכו בכרנא לרעת רש"י שכולם הם תחת מושל א' כיון שהוא ז"ל לא פסקא ליה כרש"י וכה' נאריך לקמן בס' ד' בביאור דברי

וכ' כדאמר' ואי שיין בכרנא דמתא לא מלי מעכב הרי להדיא שפרש מ"ס כנמ' ואי שיין בכרנא הו' שרולה לפרוע עמהם שס' ויתנו בעול וכו' כדאמר' ואי שיין וכו' דהלו לרש"י פי' ואי שיין בכרנא אינו על מה שרולה לפרוע עמהם מס אלא על היותו פורע מסיו לאותו מושל דב' המדינות הוו דחד מושל וז"ל מ"ס אביאסף שישאו בעול וכו' היינו משום דלשטותיה קוול שפ' כר"ת אבל לרש"י נימא דכל שהס דחד מושל לא יפרע עמהם כלל ועיקר שוב ראיתי להר"כ בית שלמה שכתב דהמדרבי אולי כשי' ר"ת וכדכתי' גאופן שדברי הר"כ ב"ר תמוהים בעיני :

עיר אשוב אתפלא על הר"כ ב"ר כמה שרלה להסתייע עיר ממה שהכח הר"כ כנ' הנ' בשס' מהרמא' וז"ל וז"ל ראפי' למ"ד דלא מלי מעכבי ה"ד כשרולה לישא בעול כל הקהל הא ל"ה לא ע"כ והוא מעלמו פי' הרברים דה"ק דלא מביעיה לר"ת דלדיריה לא נזכר כנמ' היתר לבא לעשות עסקא וכו' רק היתר דלכא לדור וכו' דפשי' דמי שכל לעשות עסקא הם יניחוהו לריון לפרוע עמהם אלא אפי' לרש"י דהוואר כנמ' היתר לבא לעשות עסקא הוא דוקא כשישא בעול עס' הקהל וכו' ע"כ ודבריו הללו קשים לשמוע שאין פי' דברי מהרמא' כדאשר השיאם ורמה היות' ויתתו לי שקידס ראיתי דברי מהרמא' כספרו כך עלתה ע"ד לפרש דבריו דה"ק למ' לרש"י רס"ל שכל שאינו פורע כרנא לזה המושל מלי מעכבי אף אם ירלו לפרוע מס עמהם אלא אף לר"ת דס"ל רכל שרולה לפרוע מס עמהם תו לא מלי מעכבי עליוה ה"ד כשרולה לישא בעול כל הקהל אבל אם לא ירלה לשאת בכל העולים רק במקלחן אפי' ר"ת מורה דמלו לעכב ואחר שעתה ע"כ לפרש כן חזי הויה שכן בא הענין מפורש כתש' מהרמא' סי' ע"ג וכנר' דהר"כ ב"ר לא פתח ס' מהרמא' ליענין בו רק העתוק מה שראה לה' המאסף שהביא ע"ש מהרמא' :

וכהרי אורחין ראיתי להרב מהרמא' שס' שכתב בשס' הנ"א בפ' ל"י שכתב בשס' ר"ת ורש"י דמלי לעכב ושכ"כ בא"ו ודבריו תמוהים כזה שהרי להדיא כתב הג"א דרש"י ור"ת פליגי בזה וא"כ מעתה אין מקום למ"ס וז"ל דאף שהמדרבי כתב שאס' רולה לישא בעול עס' הקהל דלא מלי מעכבי לא דחי' כל דברי הני רבנותא משום דעת המדרבי דאחר כ"ה הא ליתא שהרי ר"ת הוא הראשון המולידה והמתווקה להך סכרא ודישרן סמוכין עלוהי האביאסף והמדרבי ומן האחרונים הרב בנימן זאב סי' רנ"ג ומארי' סי' קנ"ה ויותר מהמה רבנן בתראי :

גם מה שרלה להכריות דאף לרעת המדרבי שכתב דלא מלי מעכב היינו דוקא אם ירלה לישא בעול כל זרכי הקהל אבל כל"ה לא והכריות זה דאל"כ ק' על המדרבי דודים אדיריה שהרי כתב דאס' כורחים לישוב מפני הסכנה אין בני הישוב יכולים לעכב ע"י להרוות כפי מיעוט זרכם וכפי מיעוט עסקס וישאו בעול כדאמר' ואי שיין בכרנא דהכא לא מלי מעכב וכו' הרי דלא התיר שס' אלא לכורחים מבח סכנה אבל כל"ה לא וכו' ואע"ג דגושאין בעול עס' הקהל וא"כ קשי דבריו אהררי אלא עכ"ל לריכין לישוב וכו' ע"כ ולפי קלורי אין כאן שום קושי דמה שלא התיר המדרבי שס' אלא דוקא לכורחים היינו לפי מה שנהנו באשכנז לתת חרס של ישוב ואמטו להכי כתב דכיון שחשו חכמים

דכרי מהרש"ך הללו ואי כדכרי הרב כ"ד לא הו"ל למהרש"ך לתייבם בפרעון ממ"ס כנמ' דכ"מ מעכב כל דלא שייך בכרנא לשאת עמהם שהוא פי' ר"ת רק הול"ל דאף דהבא שייך בכרנא כיון שכולם תחת מלך אחר מ"מ אף שאינם מעכבים עליו כד תשלומין הוא עכ"פ והתימה כמ"ס הכ"ד שלא הזכיר ט' דשייך בכרנא לכערס אף שגראס שס' כמקום דשייכו בכרנא וכו' כי אדרבה חכמי הדוראם שהזכיר טעם דשייכו בכרנא לתייבם ומוכרח שהוא כמ"ס שס' מהרש"ך כר"ת וס"ל ר"ת אמרה אף במלכות אחת וא"כ מעתה אין בידיו מופת חותך אי לרש"י נמי כני פרעון נינהו :

עוד רחוקי להר"ב כ"ד שכתב וז"ל כממהרש"ר ז"ל סימן אמ"ת דסקל טעמא דשייך בכרנא לענין שאין יכולין לעכב ואח"כ אמר וכו' ש"ס שהיו כופין אותם לפרוע שום דבר מן המס ומכיה ט' אחר לרבר כנ"ל שאין ט' דשייך בכרנא מהני לשלא ופרעו כמסיהם עכ"ל ודכרי קמחיהם שהרי מהרש"ר ס"ל כה תחלה לפטרס מן הפרעון ממ"ס הרשב"ה כתשו' דכל שאינו נ' עירס ואפי' ממלכות אינו חייב לתת כסום דבר עם כני העיר והח"כ הוקשה לו ממ"ס הרשב"ה שס' רעכ"ז יכולין להתרות עליוהם תחלה שלא יסחרו כגבולם וכו' וע"ז יושב דשאני נדון הרשב"ה דלא אמרו אלא בהותם המלכות של הלמעזים שרעת המלך שלא יסתחרו בארנו רר אותם הפורעים לו מסייהם ודיכא ד"ד לא כן בארנות המלך ישמעל יר' שהיה עור פרוזה שזה לכל לפורעים לו מכס ומס כמולמי שאינם פורעים כולם הולכים ושבס ואין מוחה גורס ואין דוכר להם דבר ואחר זה בא הרב לפטור אותם מתשלומין מט' דמלכות ישמעאל יר' ס' כולהו שייכו בכרנא מיקרו ש"כ וז"ל ועוד שאנו עכדי מלך א"י יר' אנחנו כמוהם עכ"ל הרי להדיא שכל לפטרס מט' כיון שכולנו עכדי מלך א' וכמונו כמוהם כל' והי' הו"ל שייכו בכרנא וא"כ פטור' אף מדין פרעון שלא יפרעו עם כני העיר כלל וגם כתי' ס' קנ"ו ששאול שאל אס חייבין מן הדין לסייע ככל מסי העיר וכו' והשכ הרב דכמדינותינו ליתא לדינא דכ"מ אכ"מ מעכב כי דלא שייך בכרנא משום שכל המדינות הם של מלך אחד והרי כולנו תחת ממלכתו ואין כני עיר א' יכולים לעכב ע"כ הרי דפטר אותם גם מלסיוע כמסי העירמט' דכמדינותינו כולהו שייכו כורנא :

גם הרב מהרש"ח ככ' ט' פטרס מפרעון עם כני העיר מהט' שכתב סס ואח"כ כתב וכו' ת מלו כני לארדו לכוף עליוהם כעענה דכיון שאינם רואים לשאת כעול עמהם שאינם רואים להסתחר כעירס דקא פ"ל כדאמרו' כפ' ל"ו כ"מ אכ"מ אחריתי וכו' זה אינו כלום וכו' דכיון שכולם פורעים למלך א' שייך בכרנא מקרו זל' וכובר כחב כזה הרב הגדול מ"ז כס' תמ"ה וכו' ע"כ והשתא א"ל דעכב הוא דלא מלו לעכב אבל עכ"פ מתוויבים לשאת גמהם כעול ואס לא יסאו יכולים לעכב מה יושעטו שהם תחת מלכות א' דזה אינו מועיל אלא לענין שאינכולו לעכב אפי' אס יפרעו עמהם אבל כני פרעון כלל מעכבי עלייהו וכו' כיון שבני לארסו אינם רואים לדוע מלו מעכבי עלייהו אף שהם תחת מלך אחד רלאגאמר רלא מלו מעכבי כי שייכו בכרנא אלא כתנאי יאסאו עמהם כעול אבל אס לא ידלו לשאת מעכבו ומככו לפי' דהר"ב כ"ד אלא ודאי כר' דכשחמרו ואי יוכי בכרנא לא מלו מעכבי

גם מ"ס עור הר"ב כ"ד דהרב מהרמ"א ז"ל כסימן ס"ה הוא תנא דמסיוע ליה דכריו תמוהים מאד דאדרבא מהרמ"א רעת שפתיו כדור מללו כס' ס"א א דפטורים מלסיוע כסום עול עם כני העיר כיון שכולם תחת מלך א' והביא פירש"י ואי שייך בכרנא שנותן כסף גולגלתו למושל העיר הוזהר וכתב וז"ל הרי בפיו שכנתות המס למושל העיר הוזהר תליא מילתא ולא כסיוע שמסיוע להם כמס המושל עליוהם והסיק כסוף דכריו וז"ל הנה נמלנו למדין שכנ"ד אין לחייב את העוסקים בעיר אחרת מהמלכות עלמורכו ולא מטעם דפסקו לחי' כלל ועיקר אס לא כדכריס הנוגעים אל עסק הסוחרים בענין הטלת מטבעות חדשים משר העיר על הסוחרים זכיוולא עכ"ל כאופן כי לפי קלורי מהרש"ר ס' מהרמ"א ס"ל להדיא דכל שהם ממלכות א' פטורים מכל מיני פרעון גם הרב מהרמ"ט ז"ל נלוה עמם כתשו' ח"מ ס' י"ג עיו"ס :

עוד אני תמיה כמ"ס אח"כ הר"ב כ"ד לרחות מה שכתב רעכ"פ כני פרעון נינהו וכו' דמ"מ היונו בששהו בעיר יב"ח דנעשה ככני העיר וכו' דמהראיות שהביא תחלת דבר לא משמע דכשחמרו יב"ח מיירי עוד רחיקי לו ז"ל שהאריך הרבה בדבר הזה ופסל בחכמה בדכרי מהרמ"א ולסיוע טורד לא יכולתי להאריך לשאת ולתת עוד בדכרי רק כמ"ס אח"כ על מהרמ"א דאידך לא השגות ככל המקו' שכתב לעול מהרש"ב א' והמררכי דמקום שסס הממון שס חייבו מוכ"ח ואילך וכו' ע"כ והנה כבר מלתי אמורה דמ"ס במקום שסס הממון שס הוא חייבו היונו כממון קבוע ולגבי חייבא דממון קבוע אין הדבר תלוי בזמן יב"ח אלא כל שהוא קבוע כגון כחנות כדרך סוחר העיר אף שלא יהיה אלא למדת ימים קטנים פחות מוכ"ח כר תשלומין הוא וכמ"ס הרב מהרי"ך ככ"כ ואס הוא ממון עראי ששולח לפאטורים כהלך ושוכ אף שנמשך יותר מוכ"ח לא מחייב וזמן יב"ח לא נאמר אלא לסיוע דרמי אקרקפתא דכרי דכל שדר בעיר יב"ח הרי הוא ככני אותה העיר להתחייב ככל עליוהם והרב ז"ל ערכב של זה כזה ושל זה כזה ודכרינן נפלאו מני ואידך שיהיה המורס מדכרינן לדעתו רהא קאמ' מר דאף דשייכו בכרנא מ"מ כני פרעון נינהו מט' דמקום שסס הממון שס חייבו ה"ד כיושכ בעיר וכו' :

עוד יש לספק לפי פירש"י כמ"ס דאי לא שייך בכרנא דמלי מעכב דמ"מ אס רולה עתה להיות שייך ולפרוע עמהם מס למושל העיר הוזהר אי מלי אי לא ויראה שדבר זה הוא מבואר כמ"ס הא"ז הביאו מרן כ"י כס' קנ"ו וז"ל אס הרולה לכוף לעיר וליתן כרנא שמה אז יושב ככני מתא או שמה מלו מעכבי עליה שלא יהיה ככני מתא וכחב דהכני פליגי רש"י ור"ת ואף שמדכרי רש"י שלפנינו אין הברע וכמ"ס מהר"ט ז"ל חסון ז"ל מ"מ הרי העיר כן הא"ז ואפשר שהיה לו תוס' לשון בדכרי רש"י וכמ"ס מהרש"ב וכתב רה"ז דפסיק כרש"י דמלו מעכבי הנה מבואר דלרש"י מלו מעכבי אף אס ירלו ליתן כרנא דהבא וזה שלא כדכרי הרמב"ן והר"ן והנ"ל דלהני דכרי כל שדולה לפרוע עמהם לא מלו מעכבי :

ואכתי איבא לספקי דאפשר דל"ק רש"י אלא בארס דרר כלפירו וכו' לעכביה באורח נועה ללון לשאת ולתת ושוכ חורר לעירו דככל כי הדין

כפרס"ו ואפ"ה כתב תש"ו הרא"ש אשר סוכב הולך הלוכה דר"ת וכו' ש מהריק"ו נופיה עוד כתב הר"כ נ"ש שם וז"ל דאדרכה מחור רביו החשו' דמיירי כמי שפורע מקודם שכתב ואינו שייך כמס שלהם דמשמע קודם כח"ו מדל"ק ואינו רוצה להיות כמס שלהם וכו' ע"כ :

ולפי קטורי גדולה מזהה קו"ל להר"כ נ"ש להכריח ולה' מדרקרוק הלשון כלבר אלא שהענין עלמו דה"ה דמ"ש הרא"ש ואינו שייך כמס שלהם הוי' שאינו רוצה לפרוע עמהם מס א"כ למה לו לחלק בין מאי דקאמ' בגמ' לנדון שלו דבגמ' ל"ק אלא אדם הדור בעיר הזאת הבא להעמיד דיוחס וכו' במקו' אחר וכו' ואינו שייך וכו' אבל דבר פשוט שאדם יכול לגור בכל מקום שירצה וכי קנו אותו הוי' בחוקה ע"כ ולמה לו לחלק בכך ולהביא עלות מרחוק כהיות הכלל בין הנושאים החלוק עלמו שאמרו בגמ' בין רוצה לפרוע עמהם כעת ולהיות שייך מכאן ולהבא וכו' ואינו רוצה וכו' רלה שייך וכו' דוראוי מסתמא שזה שאל לגור פורע עמהם כמסים ככל אשר יוסת עליו וכמ"ש מהרמ"א"ו כסימן ע"ג ועוד רלמה הכרית הרא"ש דיו' מסכרל וקאמר וכי קנו הראשונים העיר כחוקה והי"ל להכרית דיו' מדין התלמוד דכי רוצה לפרוע עמהם דהוי' שייך בכרנא לא מלו מעכבי והכרח זה כתבו הרב מהר"ש"ן חסון בסו"ל ועוד יש להכרית הדבר כמ"ש מהרמ"א"ו כתשו' הג"ל דכוראוי כשבא לגור לריק להיות בכרנא דמחא ואפי' ככ"הג דסיפא קאמר כרש"א דיכולים למחות חס בא להסתחר שם ולא בא להסתחק ואף כרנא להיות שייך בכרנא מכל אלו ההכרחיות הדבר ברור דכפ"ו שייך בכרנא מפרש הרא"ש בפירש"ו :

א"כ חובה עלינו להכין ולהשגיל דכיון שהוא מפרש כרש"י איך הוא סכר כר"ת כבא לדור ולהסתקע שזה הוא הפך דער רש"י כמ"ש מהריק"ו ומרן ועוד ראיתי להתבונן בדברי מרן דסימן קנ"ו שהבאתי למעלה דנר' דמשמע ליה דלא חופלנו דרש"י ור"ת רק כבא להתישב ולקבוע דירה אבל כבא להסתחר והדר לקבעים קמא אין כאן מחלוקת דאלת"ה הו"ל למרן להעמיד המחלוקת כן כבא לדור בין כבא להסתחר כי על כל אלה לכו וומר לי דמרן ס"ל כדעת ר"ת דכבא להסתחר אף שרולי לפרוע מס עמהם מידיו היותו כאורח נועה ללון מ"ג אין זה כלום ואינו נקר' שייך בכרנא דהבא דלא קרינ' שייך בכרנא דהבא חס לא שרולה להיות לו שייכות קבוע כחושבי הארץ ואמטו להכי כבא להסתחר ולשוב ח"כ אל עירו כהא חזינן בתר פרעון המס דלשעבי שאם הוא פורע לאותו מושל המושל גם על העיר הזאת ח"כ שפיר מיקרי שייך כיון דב' המדינות דמי מושל ניהו ואם אינו פורע כרנא למושל העיר הזאת דב' המדינות הם תחת ב' מושלים מלו מעכבי ואף שרולה להיות פורע עמהם כעראי אין זה כלום וכמדובר אבל כבא להתישב ולפרוע עמהם כל כי הוי' מיקרי זשיר שייך בכרנא כיון שכל לקבוע עלמו כאופן כי זה שאמרו בגמ' שייך בכרנא ולא שייך הוא מאמר כלל וכללים בו שני האופנים אופן ח' כבא להתישב קבוע דאף שהוא ממלכות החרת מ"מ כיון שרולה לפרוע עמהם כקבע מיקרי שפיר שייך בכרנא דהבא אפן הב' כבא להסתחר ולבחר לאהדורי לקבעים קמא כה לא מקרי שייך בכרנא חס רוצה לפרוע עמהם כיון שהוא דרך עראי וכמדובר ולכן כזה

דיון הוא שמעכבין עליו מחרי טעמי דה"כ בכל דוכתא דמי' חנוט זכיו רוחי ליוול חס וליהב כרנא כהדיוהו לפי משך זמן הכהו רוחי ולבחר ליהדר לרובתיה וכן ע"ז הדרך חור חלילה לכולהו אחרותא וליפסיק חיייהון דכרייתא ואמטו להכי מלו מעכבי אבל חנוט דאזיל לאחזקונו דירה ולאשתקועי בהוא אחרא דין הוא רלה מלי לעכב עליו כרנא לפרוע עמהם מס וח"ו זה כתבו הר"כ הדרישה בח"מ סי' קנ"ו חות ט"ו לרעת רבו מהרמ"א"ו יע"ש וח"ו איכא טעמא אחריו דכי אזיל התיבנו לאתרא אחריתי כאורח נועה ללון הף שירצה לפרוע עמהם מ"מ הרי עין ח"ה שלטה בחוס' מס דהאי נכר' ולבחר כי אזיל נשאה עליהם עין ח"ה בחוס' מס דהאי נכר' וכוה דאיתי להר"כ נ"ש שכ"כ לא כן בקובע עלמו עד עולם באתרא דיון וא"כ לפ"ז אפשר דירה רש"י כבא לקבוע דירה אף שלא היה מעיקרא שייך בכרנא דהבא מ"מ כיון שעכשו רוצה לפרוע עמהם ולהיות שייך לא מלו מעכבי והנה כזה החלק היפולנו דבין דמדברי מרן סי' קנ"ו יראה שתופס עיקר דבבא להתישב בעיר אחרת כזו היתה מחלוקת רש"י ור"ת שכ"כ וז"ל הבא להתישב בעיר אחרת ולפרוע מס למושל העיר הזאת לרש"י כמי העיר הזאת מלו מעכבי עליה ולר"ת ולהרמ"א"ו ולהר"ש"ן לא מלו מעכבי והר"כ מור"ם כר"מ פלוג עליה וס"ל דרש"י אפשר דלא פלוג כהא ועיין בדרישה שהאריך לבאר דעת רבו כאופן שלדעת מהרמ"א"ו הרא"ש אזיל כשי' רש"י ורש"י מורה כבא להתישב ורולה לפרוע מס עמהם רלא מלו מעכבי אף דמעיקרא לא הו"ל שייכות בכרנא דהבא ולא נתלקו רש"י ור"ת אלא כבא להסתחר ולא שייך בכרנא דהבא ורולה כעת לפרוע עמהם דלר"ת לא מלו מעכבי ולרש"י מלו מעכבי :

ואלו חזי היות שסברת מרן הקרוש כזה היה מולדת לאחר מן קאמאי הוא הרב מהריק"ו בש' קל"כ שהביא דברי הרא"ש והעמיד דבריו ודברי ר"ת דמ"ש שאין בני העיר יכולים לעכב הוי' ע"פי כ"ד אבל חס חנכר יד בני העיר לסגור דשא באנפיהו ע"י ח"ה הדשות בידם וכו' ע"ש ובהדיא כתב כשרש קע"ג על ראו' אשר לו חוק מן השר שלא יוכל שום יהודי לבוא לחור בעירו חס לא כרשותו של החוקן ושמעון רוצה לדור שם וכתב ע"ז ואע"פי שטוען רחובן שמוק לו כעילוי השערים וגם כשאר דברים וכו' אינו רואה דברי ראו' דלא אמרו כ"מ חכ"מ מלי מעכב אלא היבא שמונע לו ריוח וכו' דה"ל פ"ל אבל הבא שאין שמעון עושה ריוח וכו' נלע"ד דלא מלי מעכב ואפי' לרביו רש"י והרמב"ם וכ"ש לרביו ר"ת והרא"ש שפסקו דלא מלי מעכב חס רוצה להיות שייך בכרנא דמחא מכאן ולהבא דוראוי לא מלי מעכב וכו' ע"כ הרי להדיא דס"ל למהריק"ו דבבא להתישב פלוגי דרש"י ור"ת והכי דיוקי קלת דברי ה"ז :

ומבאן תשו' וולדת למה שהק' הר"כ נאמן שמואל בסו"ל על מהר"ש"ן ז"ל שכתב על מ"ש מהריק"ו שהרמב"ם חולק על ר"ת וכתב מהר"ש"ן דאין זה הכרח שהרי הטור מפרש מ"ש שייך בכרנא כפירש"י ואפ"ה כתב תשו' הרא"ש אביו בסוף הסו' וע"ז תמה הר"כ נ"ש דלא ידע היכן ראה מהר"ש"ן כתשו' הרא"ש שהוא פו' כר"ת וכו' ואחר בקשת המחילה אישתימיתיה מ"ש מהריק"ו דהרא"ש קאי כשי' ר"ת והשתא שפור מקשה מהר"ש"ן לדעת מהריק"ו מדברי הטור דס"ל

שירלה האופן ל"ל דענין שייך בכרנא היינו אם פורע מס לזה המושל דכל כי האז וכות. אית ליה כנוה דאחרת הרין רמזי הוא ט' אלף משום דהוי בעין מס דמלכא אמר מאן דיהיב עסקא ליכול ארעא ה"כ האז נכרה ה' יהיב עסקא להאי מלכא באופן שבכח המאמר שאמרו כנמ' שייך ולא שייך וכו' הם הכ' בחינות הללו ואולם רש"י ס' דכלל גוונא לא מהני אף אם רולא לפרוע עמהם דהעיקר ההוא אם פירע כסף גולגלתו למישל העיר הזאת והשתתף הרא"ש באלה הכרית דעתו של ר"ת מה שמפרש כנמ' מכח הסכר דבוראי מהי דקאמ' תלמודא דמטו מעבכי אם לא שייך דהיינו מה שפירש"י שאינם תחת מושל אחר ה"ד כבא להסתחר וכו' דכלל כי האז אף אם ירלה לפרוע לא מהני דכיון שאינו בקבע אבקי לא שייך בכרנא מיקרי אכל כבא לדור ונושא עמהם בעול שפיר קרי' כזה החלק נמי שייך אף דמעיקרא לא הוי שייך דאי כרש"י שתלה הרב ר' ככל האופנים בפורע כסף גולגלתו למושל העיר הזאת ואף כבא לדור שנס בזה האופן לא מהני אם ירלה לפרוע עכשיו יקשה על זה דאטו הראשונים קנו אותה כחוקה והא כל עמ' הוי משום דאדוני הארץ מימר אמר מאן דיהיב עסקא בקבעא ליכול ארעא והרי זה רולא עתה למיהב עסקא וא"כ מכח זאת הסכר עכ"ל לפרש כר"ת וזהו מ"ש כס' חזה התנופה הכיאה מרן כס' קנ"ו וז"ל דבר ברור הוא שכל האדם יכול ללכת מעירו ולרור בעיר אחרת ואינם יכולים לעבכ עליו מלרוד אללם כעונת שהיא מפסיד חיותם כי לא לכרם נחנה הארץ וכרץ שכולם לשר ה' פורעין לו המס המושל עליהם בני עיר ה' יכולים לעשות עסקא בעיר אחרת הע"פ שאינם דרים שם סכר ע"כ ובתב מרן שהיא התשו' להרא"ש ששכיה העיר ולפי"ד ניחא מ"ש החזה תנופה סכר ולא למד דינו מהתלמוד רכונתו שמכח הסכר מוכרחין אנו לפרש דכבא להתישב ולפרוע עמהם מיקרי שייך אף שהוא ממלכות אחרת ורל"א כרש"י כזה החלק וזה מוכרח מכח סכר דאטו הא' קנו העיר בחזקה ודין הש"ע כבא להסתחר וכו' כזה תל"א הר"כ חז"ה באלם הם פורעים לשעבר כסף גולגלתו למושל העיר הזאת וכזה מודים הם למ"ש רש"י דסכר הוא ראף שירלה לפרוע עמהם עכשיו אין זה כלום כיון שאינו בקבע :

ומעתה הן מוקדם למה שהכריח הר"כ כ"ש מרדכי חז"ה הללו ממ"ש מרן שהיא היא תשו' הרא"ש שכו' כהאז יר' שם המעיין ודוק והשתתף מ"ש מרן שדברי חז"ה היא התשו' להרא"ש וכו' ארושא ואסופא קאי ורישא דחו"ה באלה לרור בעיר אחרת היינו קופא דתשו' הרא"ש דקאמ' דכבא לדור לא מטו מעבכי ודין דסיפא דחו"ה העיר הזאת דמשתמע הא' לא מהני אף אם רולא לפרוע עמהם דהעיקר ההוא אם פירע כסף גולגלתו למישל העיר הזאת והשתתף הרא"ש באלה הכרית דעתו של ר"ת מה שמפרש כנמ' מכח הסכר דבוראי מהי דקאמ' תלמודא דמטו מעבכי אם לא שייך דהיינו מה שפירש"י שאינם תחת מושל אחר ה"ד כבא להסתחר וכו' דכלל כי האז אף אם ירלה לפרוע לא מהני דכיון שאינו בקבע אבקי לא שייך בכרנא מיקרי אכל כבא לדור ונושא עמהם בעול שפיר קרי' כזה החלק נמי שייך אף דמעיקרא לא הוי שייך דאי כרש"י שתלה הרב ר' ככל האופנים בפורע כסף גולגלתו למושל העיר הזאת ואף כבא לדור שנס בזה האופן לא מהני אם ירלה לפרוע עכשיו יקשה על זה דאטו הראשונים קנו אותה כחוקה והא כל עמ' הוי משום דאדוני הארץ מימר אמר מאן דיהיב עסקא בקבעא ליכול ארעא והרי זה רולא עתה למיהב עסקא וא"כ מכח זאת הסכר עכ"ל לפרש כר"ת וזהו מ"ש כס' חזה התנופה הכיאה מרן כס' קנ"ו וז"ל דבר ברור הוא שכל האדם יכול ללכת מעירו ולרור בעיר אחרת ואינם יכולים לעבכ עליו מלרוד אללם כעונת שהיא מפסיד חיותם כי לא לכרם נחנה הארץ וכרץ שכולם לשר ה' פורעין לו המס המושל עליהם בני עיר ה' יכולים לעשות עסקא בעיר אחרת הע"פ שאינם דרים שם סכר ע"כ ובתב מרן שהיא התשו' להרא"ש ששכיה העיר ולפי"ד ניחא מ"ש החזה תנופה סכר ולא למד דינו מהתלמוד רכונתו שמכח הסכר מוכרחין אנו לפרש דכבא להתישב ולפרוע עמהם מיקרי שייך אף שהוא ממלכות אחרת ורל"א כרש"י כזה החלק וזה מוכרח מכח סכר דאטו הא' קנו העיר בחזקה ודין הש"ע כבא להסתחר וכו' כזה תל"א הר"כ חז"ה באלם הם פורעים לשעבר כסף גולגלתו למושל העיר הזאת וכזה מודים הם למ"ש רש"י דסכר הוא ראף שירלה לפרוע עמהם עכשיו אין זה כלום כיון שאינו בקבע :

וכדי השתא נוכין ונרון הספקות הנפלות ברעת ר"ת שפי' שייך בכרנא שרולא להיות שייך עמהם בכרנא ולישא וליתן בעול כמו בני העיר מכהן ואילך אם מודה הוא ברין הווא לפי פירש"י דהיינו שאם היה פורע כרנא לזה המושל לא מטו מעבכי והנה לסב' הנהו דכוותא דס"ל לרש"י אין הדבר חלוי כמה שהכל הולך אל מלך אחר אלף העיקר הוא שיהיו כולם פורעים המס בשותפות שעל כולם נזר המלך וקלם סך מה ולא חלקם לערים כפ"ע ולכל מדינה נתן שר אחר כהא לא קובעי לו דודאיו כיון שכולם פורעים בשותפות מודה ר"ת דמהני אלף שאלף היו פורעים לזה המושל בשותפות עם בני זאת המדינה כי תיבכיו לי לרעת הנגזר דברכי דס"ל ברעת רש"י כיון שהכל הולך אל מלך אחר אף אם הם מחולקים בשרעון הכרנא ולכל מדינה יש שר ורגלן כפ"ע אפ"ה לא מטו מעבכי ולרעת זו יש לספק אם מודה ר"ת לדין זה של רש"י דאפשר דלר"ת לא מהני אפ"ה ויהיה להם שייכות ממש בעולו ומש"ה העיר קוזת וישאז עתה בעול עמהם הא' לא מהני מע' אף שם היו פורעין בעירם לזה המושל רמה כלע אם היו פורעין בעירם לזה המושל ומה הנאה יש לבני המדינה הזאת עד שנתור להם שיכואו ויפסידו לאנשי המקום ויפסקו חיותם ולכן העיקר הוא כל רל"א שייך לשאת על שכמו כמש"ה בני העיר ועולותיהם הו' אפסר דלעולם מודה ר"ת לרש"י שאם היו פורעים מעיקרא לזה המושל שפיר מיקרי דשייכו בכרנא דהכא אלף שאם לא היו פורעין מעיקרא לזה המושל חזית ר"ת דכל שרולא להיות שייך עמהם בכרנא ולישא וליתן בעול כמו בני העיר שפיר דמי :

והנה לסכרת הר' מהר"ן חסן ו"ל שבתב לרש"י נמו מתבכיו לבו למיהב במס העיר הזאת לפי ערך הממון שיעסקים בו לא תיבכיו לו כיון דלרדיוה לרש"י ארתו כענין שיהיו פורעין מעיקרא לזה המושל וגם שישאז עתה בעול עם בני העיר והשתתף לרדיוה ר"ת באלהקל ואפשר לימר דרעת ר"ת דהא מתרתי או דכלל גוונא מהני כמה שנושא ונותן עתה עמהם בעולותיהם

כזה האופן ל"ל דענין שייך בכרנא היינו אם פורע מס לזה המושל דכל כי האז וכות. אית ליה כנוה דאחרת הרין רמזי הוא ט' אלף משום דהוי בעין מס דמלכא אמר מאן דיהיב עסקא ליכול ארעא ה"כ האז נכרה ה' יהיב עסקא להאי מלכא באופן שבכח המאמר שאמרו כנמ' שייך ולא שייך וכו' הם הכ' בחינות הללו ואולם רש"י ס' דכלל גוונא לא מהני אף אם רולא לפרוע עמהם דהעיקר ההוא אם פירע כסף גולגלתו למישל העיר הזאת והשתתף הרא"ש באלה הכרית דעתו של ר"ת מה שמפרש כנמ' מכח הסכר דבוראי מהי דקאמ' תלמודא דמטו מעבכי אם לא שייך דהיינו מה שפירש"י שאינם תחת מושל אחר ה"ד כבא להסתחר וכו' דכלל כי האז אף אם ירלה לפרוע לא מהני דכיון שאינו בקבע אבקי לא שייך בכרנא מיקרי אכל כבא לדור ונושא עמהם בעול שפיר קרי' כזה החלק נמי שייך אף דמעיקרא לא הוי שייך דאי כרש"י שתלה הרב ר' ככל האופנים בפורע כסף גולגלתו למושל העיר הזאת ואף כבא לדור שנס בזה האופן לא מהני אם ירלה לפרוע עכשיו יקשה על זה דאטו הראשונים קנו אותה כחוקה והא כל עמ' הוי משום דאדוני הארץ מימר אמר מאן דיהיב עסקא בקבעא ליכול ארעא והרי זה רולא עתה למיהב עסקא וא"כ מכח זאת הסכר עכ"ל לפרש כר"ת וזהו מ"ש כס' חזה התנופה הכיאה מרן כס' קנ"ו וז"ל דבר ברור הוא שכל האדם יכול ללכת מעירו ולרור בעיר אחרת ואינם יכולים לעבכ עליו מלרוד אללם כעונת שהיא מפסיד חיותם כי לא לכרם נחנה הארץ וכרץ שכולם לשר ה' פורעין לו המס המושל עליהם בני עיר ה' יכולים לעשות עסקא בעיר אחרת הע"פ שאינם דרים שם סכר ע"כ ובתב מרן שהיא התשו' להרא"ש ששכיה העיר ולפי"ד ניחא מ"ש החזה תנופה סכר ולא למד דינו מהתלמוד רכונתו שמכח הסכר מוכרחין אנו לפרש דכבא להתישב ולפרוע עמהם מיקרי שייך אף שהוא ממלכות אחרת ורל"א כרש"י כזה החלק וזה מוכרח מכח סכר דאטו הא' קנו העיר בחזקה ודין הש"ע כבא להסתחר וכו' כזה תל"א הר"כ חז"ה באלם הם פורעים לשעבר כסף גולגלתו למושל העיר הזאת וכזה מודים הם למ"ש רש"י דסכר הוא ראף שירלה לפרוע עמהם עכשיו אין זה כלום כיון שאינו בקבע :

ומעתה הן מוקדם למה שהכריח הר"כ כ"ש מרדכי חז"ה הללו ממ"ש מרן שהיא היא תשו' הרא"ש שכו' כהאז יר' שם המעיין ודוק והשתתף מ"ש מרן שדברי חז"ה היא התשו' להרא"ש וכו' ארושא ואסופא קאי ורישא דחו"ה באלה לרור בעיר אחרת היינו קופא דתשו' הרא"ש דקאמ' דכבא לדור לא מטו מעבכי ודין דסיפא דחו"ה העיר הזאת דמשתמע הא' לא מהני אף אם רולא לפרוע עמהם דהעיקר ההוא אם פירע כסף גולגלתו למישל העיר הזאת והשתתף הרא"ש באלה הכרית דעתו של ר"ת מה שמפרש כנמ' מכח הסכר דבוראי מהי דקאמ' תלמודא דמטו מעבכי אם לא שייך דהיינו מה שפירש"י שאינם תחת מושל אחר ה"ד כבא להסתחר וכו' דכלל כי האז אף אם ירלה לפרוע לא מהני דכיון שאינו בקבע אבקי לא שייך בכרנא מיקרי אכל כבא לדור ונושא עמהם בעול שפיר קרי' כזה החלק נמי שייך אף דמעיקרא לא הוי שייך דאי כרש"י שתלה הרב ר' ככל האופנים בפורע כסף גולגלתו למושל העיר הזאת ואף כבא לדור שנס בזה האופן לא מהני אם ירלה לפרוע עכשיו יקשה על זה דאטו הראשונים קנו אותה כחוקה והא כל עמ' הוי משום דאדוני הארץ מימר אמר מאן דיהיב עסקא בקבעא ליכול ארעא והרי זה רולא עתה למיהב עסקא וא"כ מכח זאת הסכר עכ"ל לפרש כר"ת וזהו מ"ש כס' חזה התנופה הכיאה מרן כס' קנ"ו וז"ל דבר ברור הוא שכל האדם יכול ללכת מעירו ולרור בעיר אחרת ואינם יכולים לעבכ עליו מלרוד אללם כעונת שהיא מפסיד חיותם כי לא לכרם נחנה הארץ וכרץ שכולם לשר ה' פורעין לו המס המושל עליהם בני עיר ה' יכולים לעשות עסקא בעיר אחרת הע"פ שאינם דרים שם סכר ע"כ ובתב מרן שהיא התשו' להרא"ש ששכיה העיר ולפי"ד ניחא מ"ש החזה תנופה סכר ולא למד דינו מהתלמוד רכונתו שמכח הסכר מוכרחין אנו לפרש דכבא להתישב ולפרוע עמהם מיקרי שייך אף שהוא ממלכות אחרת ורל"א כרש"י כזה החלק וזה מוכרח מכח סכר דאטו הא' קנו העיר בחזקה ודין הש"ע כבא להסתחר וכו' כזה תל"א הר"כ חז"ה באלם הם פורעים לשעבר כסף גולגלתו למושל העיר הזאת וכזה מודים הם למ"ש רש"י דסכר הוא ראף שירלה לפרוע עמהם עכשיו אין זה כלום כיון שאינו בקבע :

בעולותיהם בין אם יהיו בין כ' מלכיות או מלכות א' בין ככאים להתיושב בין ככאים להסתחר ולמהדר לקבעיהו או אפשר לו' דע"כ לא פלוג ר"ת אלא בכאים להתיושב דכחז מהני להו מה שישאו עתה בעולי העיר אפילו שיהיו בני כ' מלכיות אבל בכאים להסתחר לא מהני במה שישאו עתה בעולי העיר אלא"כ יהיו בני מלכות א' יבמ"ש לעיל לדעת מרן הק' כי תובעו לי לדעת אורך רבדכי דס"ל לרש"י כל שהוא פורע מעיקרא לזה המושל תו לא רמי עליה לשאת בעולי העיר הזאת כלל ועיקר דלדעתו ויפול הס' בדעתו של ר"ת דאפ"ש דלר"ת עיקרן של דברים שסויסעו לבני המדינה דפסקי לחיותיהו או אפשר דלא אמרה ר"ת רק בשלל היו פורעים מעיקרא לזה המושל אבל אם היו פורעים לזה המושל תו לא רמי עליהו חייבו לשאת בעול בני המדינה כלל ועיקר :

איברא דלפי מ"ש הריטב"א א' בחי' משמיה דר"ת והביא דבריו מהר"ש ו' חסון כאשר העתקתי לעיל הדברים ור' הרוואה להדיא דמיווי שכל להסתחר ולא לקבוע דירה וחייבם לפרוע קלת וחיינו כפי גו' דשייך בכרנא שפי' קלת כפי' הכ' ורהי"תו למדו"ך בכתבי כהונה בסוף דל"כ ע"ב דברים לא יכולתי להולמם שכתב שנס דברי הריטב"א הללו שכתב ומכאן דין ר"ת וכו' פו' כעין מנה שפי' בדברי הרשב"א והיינו מה שפירש הוא ז"ל לעיל בסמוך דמ"ש הרשב"א יכולים לעכב ע"ו אלא"כ יפרע עמהם מס וכדאיתא בפ' ל"י אין הכוונה שאין אין יכולים לעכב ע"ו כפי' ר"ת אלא הכוונה שהם יכולים לעכב ע"ו כיון שהם חלוקים לגבולות דכל כי האו לא שייך בכרנא דהכא מיקרי ואף שיראה לפרוע עכשו עמהם מלו מעכבי אלא שאם הכ' מרנונס אומרים או פרע עמנו או לא ממקומינו הדין עמהם וז"ל אלא"כ יפרע עמהם שהדבר סובב כלפי דברי השואל ששאל אם יכולים בני העיר לתבוע מהם מס וע"ו אמר מר כיון שיכולים לעכב עליהם מלהסתחר יכולים לעכב אלא"כ יפרעו כאשר שאלו מהם ומ"ש כדאיתא בפל"י היינו לעיקר דין העכוב לא על מה שיפרעו מעתה ועפ"ו דחה דברי מהר"ש ו' חסון וכדכתו' לעיל וגם דברי הריטב"א שכתב כשם ר"ת השיאם לזה :

ואחרי נשיק' לא יכולתי להלום זה בדברי ר"ת שהרי לפי' ר"ת מה שרואה עתה לפרוע הוי' מ"ד ואי שייך בכרנא ל"מ מעכבי ואם שרואה לו' דכח להסתחר ולמהדר לקבעיה ס"ל לר"ת דלא מהני מה שיראה לפרוע עתה וכהא' בעי' דליהו פורע מעיקרא לזה המושל וכמו שהעלינו לדעת מרן והא' קרי' ר"ת שכתב שיכולים לעכב כל' כיון דהוא תחת כ' מושלים ככל סתם כ' עיירות שהם לב' שרים אם לא יפרעו עמהם מס או מעשה הווח וכו' כל' שאם בני העיר שאלים מרנונס ומדעתם או שיפרע עמהם או שילך מלו מעכבי הנה פו' זה אין לו שחר שהרי סוים עליה ר"ת אם לא יפרעו וכו' מעשר וכו' דהוי כמאן דשדי אכרנא דהכא מוכח מזה שזה הפרעון קלת היינו הוא מאי דאיתמר בגמ' ואי שדי בכרנא דהיינו קלת דל"מ מעכבי ומה שחייבו לפרוע היינו משום שאם לא יפרעו הוי לא שייך בכרנא ומעכבו עליה ואי פרע הוי שייך בכרנא ול"מ מעכבי :

והנה מרן הקדוש בס"י קנ"ו הביא דברי הריטב"א א' בתשו' כאשר העתקתי דבריו לעיל ולפי מה שהעלינו בדברי מרן הקדוש דלר"ת מורה ככא

להסתחר דלא מהני אם ירלו לפרוע עמהם אלא"כ יהיה פורע מס למושל העיר הזאת מוכרחין אנו לחיוב ולו' דהכא מיוירי בשאם תחת מושל א' ושפיר מיקרי שייך בכרנא דהכא כקבע אלא דע"כ כיון דקא מפסיד לבני העיר אינו קרוי שייך במור עד שיפרע גם עמהם עכשו ותרתו בעי' דאי פורע עמהם לחוד ולא היה פורע מעיקרא לזה המושל לא מהני כיון שפורע עמהם דרך עראי ולפי שעה ולזה לא מיקרי שייך כ"כ וגם אם היה פורע לזה המושל ולא ירלא לפרוע עמהם עתה ג"כ לא מיקרי שייך בכרנא דהכא לגמרי ואמרו להכי כתב ר"ת דיכולין בני העיר לעכב אם לא יפרעו עמהם מס או מעשר וכו' דהוי כמאן דשדי וכו' דכיון שהם פורעים כקבע לזה המושל וגם נושאים בעול עס בני העיר המקרי דשדי ושייך אכרנא דהכא ולפי' מפורש ואלא ספיקא דידן דעכ"פ לר"ת לא מהני כמה שנותנים לזה המושל אלא שלריך ג"כ שישאו כעול עמהם איכרא כי לא ישרה בעיני הדרך הלזו שישבתי דברי הריטב"א כפי רש"י שהעלינו לדעת מרן :

וראיתי למהרש"ם בחי' ס' קכ"ו שנשאל אם הסכימו בני עיר אחת על הכאים מעיר אחרת להסתחר שישאו בעול משא מו' ש כפי חלו עריכת ממנו הנערך בעירו אם יתחייבו האחרים כזה ועוד שאפילו כל הסכמה אם יתחייבו לסיוע כפי הממון שמתעסק ואי רמי לדין רב כהנא בהנהו עמודאי ומייתי הרב שם ההוא דבר מתא אב"מ וכו' ואי שייך בכרנא וכו' והביא כ' הפי' דאחמר עליה פירש"י שהיה נותן כסף גולגלתי לזה המושל מקודם אבל אם ירלא עתה לפרוע לאו כלום ומה שפי' כשם ר"ת שאם רוצה עתה להיות פורע עמהם דלא מלו מעכבי וסוים על פי' ר"ת וז"ל וב"ש אם היה פורע מקודם ומטעם זה בתכתי להאי דינא דהא לא שייך במלכות זה שכל המדינות הם של מלך אחד והרי כולנו תחת ממשלתו ואין בני עיר א' יכולים לעכב על בן עיר אחרת ע"כ ופטר אחס כפי הדון מלפרוע עמהם הרי להדיא דעת שפתו כדור מללו דכל שפורעים למלך ומושל אחד כנון במדינות הללו של מלכנו יר"ה לא מלו לעכב לרש"י וב"ש לר"ת כלומר דערוף טפי כשכבר היו פורעים לזה המלך ממה שירלו עתה מחדש להשוות עמהם דלר"ת כהא נמו לא מלו מעכבי וב"ש כהאין ופטרניהו מפרעון מס עס בני העיר מכל וכל לרש"י ולר"ת שמעו' מונה דלר"ת לא חייב להם לפרוע עס בני העיר לו בשלל היו פורעים מקודם לזה המושל הא אם היו פורעים לזה המושל הם פטורים מכל מוט פרעון מס עס בני העיר הזאת וממולא נפשט ספיקא דידן :

איברא שאנכי הרוואה בדברי מהרש"ך בח"א ס' קפ"א וקפ"ד ובפרט בח"ג ס' מ"ג שהוא חלוק כזה שהרי כתב בח"א וז"ל ואומר דמילתא דפשו' דחייב המסים על האדם הוא מכ' סכות לסכת הויתו תועב וכו' או לסכת הויתו מתעסק וכו' כמקום אחר זולת מקום קביעות דירתו כי גם מע' זה חייב האדם לשאת בעול המס' וכו' ולפי ערך הממון וכו' כיון שמכסיד לאנשי המקום וסכולים החפסר שמפסידים על קמך שישא עמהם בעול וכו' ואם לא ישא עמהם בעול מולתא דפשו' דמלו מעכבי ובדמוכת בגמ' בפ' ל"י כההוא עובדא דהנהו עמודאי וכת"נ כתב כלשון הזה ממש אלא שהוסיף בה דברים וז"ל ואם לא ישא בעול מולתא דפשו' דמלו מעכבי עליה כדאיתא בגמ' בפל"י כ"מ

ב"מ אב"מ אחריתי מזי מעבב והיינו כל דלא שייך לשאת על שכמו עמהם במסוס ועולי העיר ובההוא עיבדא דהנהו ממוראיו עכ"ל והרב מהרש"ת בסי' ט' בפטרו לכוני קאלוניקי מט' דפולסו שייך בכרנא זל"ז כתב וז"ל וכבר כתב הרב הגדול מ"ז כח"מ סי' תמ"א ולא יכולתי להבין דבריו מהרש"ת כח"מ סי' קפ"א וקפ"ד שכתב בדרך אחר עכ"ל וכוונתו להקש' אמהרש"ת דעיון דבנ"ד כולם פורעים כרנא למלכנו יר"ה למה חייבם לשאת בעול עם בני העיר אחר היותם שייכי בכרנא רהבא :

ויראה שמטעם זה הרב מהר"ך בכתיו כהונה רל"ב ע"א כשהביא מחלוקת רבנן בתיארי כי יש אשר או' שכל שהכל הולך אל מלך א' מוקרי שייך בכרנא דהבא ויש אשר או' דהא לא היריא דכל שחלקם המלך לשירים ורגלנים לא שייך בכרנא מוקרי ויש אשר הוסיפו שאף שהם תחת שר אחד ובכאי אחר להם מ"מ אם הם חלוקים במסיהם לגבולות ואינם פורעים בשותפות גם יחד לאו שייך בכרנא מוקרי קא"כ יהיו משותפים במס ויהיה להם תר שר אחד גכאי אמר מר דמהרש"ת דלא ח'י כחש' הנו' בין מלכות אחת לכ' מלכויות אויל כשי' ההומרים רלא מהני כשהכל הולך אל מלך א' ושכן מתבאר מרכיו הריב"ש סי' קל"כ ואנכי כעוניי לא ידעתי מה מלא כתשו' הריב"ש רס"י קל"ב שמכתבא בן דרנן הריב"ש בא' שבא ממ"ה רהוי ממלכות אחרת ואמנו להני אמר מר ריבוליס לעבב עליו מההיא רפ' ל"י ואזי ממ"ש הריב"ש וכתוב להר"ם וכו' והרשב"א כתשו' ע"כ והיינו ההיא רס"י תרס"ד מי הנוד למהרי"ך שהריב"ש מפרש דבריו הרשב"א כמו שפי' מהרי"ך ומהרש"ת והיו כמה פי' נאמרו בה ועיון בהר"ב נ"ס סי' ל' מה שפי' בענין חלוק גבולות ככ' הדרכים גם מה שרנו להעמור למהרש"ת מכת הסו' דאין לחלק בין מלכות לכ' מלכויות ושפתס בהרשב"א וכו' גם כזה לא הונח לע"ד כי המדויק היעב כמ"ס מהרש"ת כח"ג ואם לא ישא בעול וכו' רמזו לעבב כדאיתא בפ' ל"י ב"מ אב"מ מזי מעבב והיינו כל דלא שייך לשאת על שכמו עמהם במסו ועולי העיר עכ"ל כענינו יר' ולכבו יבין שהוא ז"ל אינו תופס שטחו כפי פירש"י שהרי לרש"י שייך בכרנא היינו שפורע כסף גונגלתו למושל העיר הזאת ואינו לריך שיהיה פורע עמהם בשותפות שהרי לא כתב שפורע כסף גולגלתו עמהם כמ"ס הרמב"ם וסמ"ג וכמו שהוכיח כן מהרש"ת כח"ב סי' ט"ז ומהרש"ת סי' ל"א :

והר"ב משפטי שמואל סי' מ"ט האריך בזה וכתב לרש"י לא בעי' שיהיה שותף עמהם במס אלא כל שנותן למושל העיר הזאת מוקרי שייך ובתנאי שיתן למושל ממס לאפוקי כשהמלך חלק כל עיר לשר ובכאי בפ"ע והרמב"ם והטור הוסיפו הי' עמהם דלדירהו בעי' שינתן עמהם עם בני העיר הזאת ויגמר השהוק לגמרי ובהדי הורחין תמהני כמה שסיים הר"ב מ"ס שם וז"ל וא"כ לרעת רש"י והרמב"ם והטור אפי' שהם נותן למושל א' כל עוד שאינו עמהם חשוכי כאלו לא כשהתברר יחד ומזי לעבב דלפי מ"ס הוא ז"ל לעול כהמוך אין כן רעת רש"י כחופן עלה בירינו דלרש"י לא בעינן שיהיה שותף עמהם במס וא"כ מ"ס מהרש"ת כל דלא שייך לשאת על שכמו עמם הוי רלא כרש"י ואפי' בהרמב"ם שמפרש כרש"י אלא שנתמיר ויחר דבעינן שיהיה שותף עמהם וכו' נמי לא אית דהא הרמב"ם ל"ק

אלא שיהיה פורע עמהם כל' שנותנים הקמ יחד בכללות לאפוקי שאין כל פקיד גובה אותו לכדו אכל בוראו שכל א' מבני המדינות נושא המשא אל ארצו ואל עירו ואינו נושא במס הנשם על עיר אחרת כפי מה שמחלקין וא"כ מ"ק כל דלא שייך לשאת עמהם במסו ועולי העיר ואף שנתחוק בזה מ"מ הרי לרש"י והרמב"ם אי לא הוה שייך מקורם לא מזי השתא לו' הרי רבנו לפרוע עמכם וא"כ היכי קאמ' הרב מהרש"ת שחייב ארס לישא בעול וכו' ואם לא ישא וכו' רמזו מעבב כדאמר' בגמ' וכו' והיינו כל דלא שייך וכו' דמשמע הא אם ירצו לשאת עתה וכו' רהיינו שייך בכרנא לא מזי מעבב והכי משמע נמי מוקאמ' כל דלא שייך לשאת רמשמע לשאת מכאן ולהבא וזה הפך רעת רש"י והרמב"ם דלדירהו כל דלא הוי מעיקרא שייך לא מהני ואף אם עתה ירצה להיות שייך ולדירהו פי' שייך כל דלא הו"ל מעיקרא שייכות בהרייחו כגון שלא היה פורע למושל העיר הזאת ולהרמב"ם כל שלא היה פורע עמהם ביחד ואין פירושו כל דלא שייך לשאת עתה וכו' :

כי על כל אילן דין אנכי שמהרש"ת תופס שטחו כר"ת ולדעתו עיקר הדבר הוי שיהנו ממנו אנשי העיר כמה שצוור להם במסיהם ועולותיהם כגנר מה שמפסידים במשאן ומתנו שם וזהו מה שפירש המרדכי בשם ר"ת בשייך ולא שייך שרולה להיות שייך עמהם לישא וליתן בעול כמו בני העיר ולפי' אף אם יהיו תחת מלכות א' ממס כל שבא להם הפסד רפ"ל ולא מני להו הנאה מנייה לעור מסיהם ממס מזי מעבב ונמשך מזה שר"ת חולק על רש"י ולרש"י הם הם תחת מושל א' תו לא מזי מעבב דלדירהו ע' הוי כחותה שאמרו רמב"א אמר מאן דהייב טסקא ליכול ארעא והרי אלו כבר הם מעלין לו הטסקא ואף שלא יהיה מחשבון הטסקא של זאת העיר לית לן בה דסוף סוף מעלין לזה המלך המס ויזכה להם ארזי הארץ בארצו אכל לר"ת טעמא הוי משום חיי הכריות דכל שבא להם הפסד מחמתו רפ"ל מחוייב לעזור להם בטסקא דירהו וא"כ אף שהיו פורעין לזה המושל אין זה כלום ואמנו להכי לא נחית מהרש"ת לפלוגי בין מלכות א' לכ' מלכויות דאי כדברי מהרי"ך עכ"פ הו"ל לפלוגי כההיא דחילוק גבולות ולאשמועי' דבנ"ד הו"ל ככ' מלכויות ואילו רמשתפינא רנס מהרי"ה בסי' קל"ח לזאת נחבון כאשר ידקדק המעיין שם אמור מעתה דספיקא דידן במחלוקת הוא שנוי דלמהרש"ת מורה ר"ת לרש"י שאם כל המסוס הולכים אל מקום א' רלא מזי מעבב ואינו חייב לפרוע כלום עמהם ומהרש"ת אית ליה דר"ת פליג ארש"י וס"ל דאף שהיה פורע לזה המלך אין זה כלום דהעיקר שיישע עמהם ויעזור להם במסותיהם ועולותיהם :

זאת הורת העולה בפרטו רינים המסתעפים מכל הדרכים הניתנין למעלה הנק ככא להתישב בעיר אחרת ולפרוע עמהם מסוס וארנוניות אי הוס שייך מעיקרא בכרנא דהבא שנותן כסף גולגלתו לזה המושל שב' המדינות הם למלך א' ומושל א' עליוסם שלא חלקם לשדים לא מזי מעבב עליוס בני המדינה לכ"ע בין לרש"י בין לר"ת אבל אי לא הוה שייך בכרנא דהבא כגון שהוא מבני מלכות אחרת אף אם רוצה לפרוע עמהם עתה מירי פ' לא נפקא דלרעת מרן בוז נחלקו רש"י ור"ת ויש לרין בזה ככל מחלוקת שיש בין הרבנים והיחיד : וככא להקישב בעיר אחרת וכולם הם תחת מלכות

מלכות אחת אלא שהיא מחולקת לשנים כגון מלכות
התוגר יר"ה גם כן מירי פלוגתא לא נפקא ריש
מרבתי או דה"ל כ"כ מלכות והדר דינא דלרעת רש"י
מזו מעכבי עליהו שלא להחייב אללס ולרעת ר"ת
כיון שרואים עתה לפדוע עמהם לא מלו תו לעכב ויש
מרבתי או' ראף שהמלך חלק ארט לשנים מ"מ כיון
שכפף גולגלתו סופו הולך אל מקום אחר כחד מלכות
תשיבא ולא מלו מעכבי אף לרעת רש"י וגם כזה יש לדון
ככל דינו ס' דדינא דאיכא כון הלכור והיחיד . וכבא
להסתחר ולבחר לאהדורי לקבעיה אל ארט ואל נחלתו
כזה יש חילוקי דינים דאי מה ש"נ כו באותה המדינה
הוי ירך קבע כגון שהוא מוכר כדוך סוחרי העיר
אף שאינו אלא למדת ימים קטנים ככל החלוקות בר
תשלומין הוה לפי ערך הממון ש"נ כיון שהוא נקרא
ממון קבע וכאשר כתבתי משפטו למעלה . אבל אם
נ"נ כו עראי כזה יש לחלק שאם הוא מכני מלכות
החרת דלא שייך כהדורו מלו לעכובי עליה מלשאת
ולחת בעורס ואם ירלו לפדוע עמהם מירי היותו שמה
לרש"י לא מהני ליה והכתי מלו לעכובי עליה ולר"ת
איכא לספקוי דאפשר שגם ר"ת מורה לרש"י כזה וכמ"ס
הר"ב כ"כ ואמטו להכי מסתברא לפי קלורי שבוה הדין
יש לתפוס כפשו' כרש"י דמלו מעכבי כיון דאפשר דר"ת
נמי מורה לרש"י וכמ"ס הר"ב כ"כ וכנר' מדברי מרן
הקדוש . והם זה הכא להסתחר דרך עראי הוה מכני
מלכות אחת אלא שהיא מחולקת לשנים כגון במדינות
הללו של התוגר יר"ה כזה אחת לפלוגתא דרבנן בתראי
דלמר אית ליה כיון שהם חלוקים לשנים הו"ל כ"כ
מלכות והדרן דינא רב' מלכות וכמדובר ולמר אית
ליה דכמלכות א' דמי וכ"ס לא מלו מעכבי הנה גם
כזה לפי קלורי יש לדון ככל ספיקא דדינא דאיכא כון
יחיד ורבים הנם הלום שהרב מהרי"ך . הורה גכר כזה
החלק לעשות לאיש האורח הרחקה ככל הכתוב בר"ק
ועיי' כ"פ ז"ר אחרי נשי' הרלפה עם שאינו כדאי
לחלוק ע"ד מ"מ הדין דן לפניו בקרקע דלאיי לא נופל
הוא ת' הוה מירי ס' ופלוגתא והדר דינא ככל מקום מ"ח
שיש כין הלכור והיחיד :

אלא

ראבתי כדון זה אחת לפלוגתא אחריתי דאפי'
אח' רלא מלו מעכבי מ"מ לפי"ד מהר"ם
ן' הקין עכ"פ ותחייב לשאת עמהם בעול לפי הממון
שמסתחר בו דלכ"ע חון לו להסתחר חנם ומיר' הוא
מתחייב ולפי"ד הר"ב כית דוד לפחות לאחר יכ' חוכפי
מה שהעלינו בדעת מהרש"ך ז"ל ג"כ ותחייב עכ"פ
לרעת ר"ת לשאת בעול לפי הממון ש"נ כו אלא דלפי
משמעות מהרש"ס ומהר"א ומהרימ"ט ודעמייהו
כל שהם תחת מלך ח' פטורים גם מכל מיני פרעון
ולפי"ד מהרש"ס ר"ת מורה כזה וכ"ס מירי פ' לא
נפקא דשמה לכ"ע בר תשלומין הוא עכ"פ ושמה
דליש"י לאו בר תשלומין ושמה לר"ת נמי לאו בר
תשלומין ולכן גם כוסיס לדון ככל דיני הספקי' כפלוגתא
דכחותא דאיכא כין הלכור והיחיד :

ואם

זה הכא להסתחר נשתתף בעיר יכ"ח ככר
כתבתי משפטו לעיל ועתה הדין בא כמוסיף
מה שפטור הרב מהרש"ת כסי' ט' ראף לרעת הכ"י
דמחייב כשהוא יכ"ח מ"מ הדי כתב הוא ז"ל דכל
שהמס קבע ואינו מתרבה כשכילו אינו כאנשי העיר
למסין ותשחרור וכתב עוד דאף שהריכ"ש בר' שחולק
ע"י מ"מ היחיד המוטות מלו לו ק"ל ואף הכלל גדול

כדינו דהרכים מוחזקים לגבי יחיד משום דמוהרקייהו
כטפסא דמלכא מנח וככל ס' יור על העליונה והקהל
דחתו מחמתיה ירס כידו הנה כנ"ד לא שייך יד המלך
כזה לפי שהמלך אינו רולה שיפדע שום יהודי ככ'
מקי' ואם יפדע כמקום דירתו אינו רולה שיפדע כמקום
אחר דמסתמא חון המלך רולה לגזול ודכר המלך מרולה
ומפויים מלו החיטוני' כפרוע פרעות כיש' הדריס כמקי'
וכינו לארסו אינם באים אלא מכס דכיון שדרו בעיר
יכ"ח חייב לפדוע עמהם וכו' הדר דינא להיות היחיד
מוחזק ומלו לו ק"ל כהרכ הכ"י וכשלמא אם המלך היה
או' שלא היה רולה שאלו החיטונים יפדעו כמקום
דירס רק כלארסו או היינו דינים כההיא דת' הר
דהרכים הו"ל מוחזק' וכו' והסכים עמו מהר"א ז'
נאחמיאם וכו' זהו תמלית דבריו עיי' כ :

מענה

חל תובת ביאור כיור הדין נותן ככל
דוכתא דאפליגו דכחותא כדון הטוע כין
הלכור והיחיד מי מיקרי מוחזק אם היחיד שבידו
הממון או הרכים רחלים וגפיש חילוייה ומילתא דנא
ה"ה כתובה כספרן של לדיקים ומרגלל כשומייהו
דרבנן לו' דכלל מקום הרכים מוחזקים באשר האריך
כזה הר"ב מ"מ בת' ר' וע"ס וככר לעיל כסמוך כחיות
מאי דתדית לן הרב מהרש"ת כזה שאם פורעים כמקום
דירה תו לא הו"ל הרכים מוחזקים וכו' וגם ראיתי
להר"ב כרס שלמה כדרי' א' ע"ג כתב דלא אמרו רבים
מוחזקים רק לענין המס והביא דברי מהרש"ת הללו
וכתב שהאו' הפך מזה אינו אלא טועה והכרית הענין
מדברי מהריק"ו עיי' ש' ומילתא אנב אורחי ראיתי לו
ז"ל שתמה על הר"ב פ"מ ח"ב סי' קי' א' דקא פסיק
ותני בפסק הנאכילה דהרכים הם מוחזקים וכנר' שלא
דארי דברי מהרש"ת ואף שמו לא הניר וכעת ל"ע וכתב
עוד ושוכ מלאתי למהר"ס ד"ב סי' ל"ב שמסכים עם
מהרש"ת וגדולה מזה כתב שם כשם מהריב"ל ז"ס
וכן דעת הרב מהריב"מ והר"ב כנ"הג שהוא ה"ח
הפוסק שהביא הרב מהרש"ס ה"ל הר"ב מהרש"ס
בת' ת"א סי' ס"ה דזה זה מהלכה והעלה דאין שום
אחר מהפוס' דלא יאמר דהרכים הם מוחזקים וע"ס
ובסי' ז"ה וכתב סי' ב' וט"ל אבל אפשר שהוא מורה
למ"ס מהרש"ת ודוק עכ"ל ולמ"ד גדולה מזה איכא
למרמי על הר"ב פ"מ שהדי כתב סי' ט' כתב וז"ל
ואי תימא הא כללא אית לן דכלל פלוגתא דרכותא'
כענין המסוס הקהל מיקרו מוחזקים וכו' אמנא דכנ"ד
לא מגנא ולא מללא דהדי כל טעם דהרכים הוו
מוחזקים משום דמוהרקייהו דהני כטפסא דמלכא מנח
וזה לא שייך אלא כשמחלוקת הפוס' הוי כענין הדין
כגון שיש ספק אם חייב לפדוע כנ"מ הו' כנכסים
שאינו מסתחר כהם וכיוצא הו' הרכים מוחזקים לומר
ק"ל כפוסקים דמסיעו לן מט' דמוהרקייהו וכו' והמלך
מוחזק אמנם כנ"ד שהפוטור הוא מפאת המלך שאינו
רולה שיפדעו העשירים ויחד על נ' גסים וכו' העשירים
יאמרו ק"ל וכו' כיון דכנרן כזה לא שייך לו' שהמלך
מוחזק כיון שהמלך עצמו הוה הפוטור היאך נחייבם
מט' דמוהרקייהו והביא ראיה מדברי מהריב"ל וכו'
וכתב עוד וז"ל לא זו אף זו המינא דאם בעיר הזאת
שנשאלה שאלה אינם מחלקים בקביעותיהם בין כשהם
על עסק חלק היחיד מהמס שעדין לא פרעוהו למלך
בין כשהם על שאר עסקם והולאות הקהל שאינם
נוגעים למסו המלך אז יש טעם אחר לשלא יקראו
הקהל

הקהל מוחזקים והוא נלמד מדברי מהריב"ל והביאם
הר"כ מ"מ וכו' ע"כ והנה זה החי' הכ' הוא עלמו
מ"ש מהר"ם ד"כ כה"ש יר' הוואה הרי לך דהר"כ פ"מ
דעת שפתיו כדור מללו כב' החי' דמשמע דאית ליה
דלא משוינן לרכים מוחזקים אלא למס הנוגע למלך
דווקא ואפילו כנוגע למלך אם אינם מחלקים
בכביעותיהם לא מיקרו מוחזקים וגם כשהמלך פוטרם
אינם קרויים מוחז' ומינה ולפי' נמי דהיכא דאמדין
דעת המלך שהוא פוטרם כי לא יחפון שיפרעו כב'
המק' תו לא מיקרו מוחזקי' והשתא תיקשי דהיכי פסיק
ותני כח"כ דהרכים הוו מוחז' בענין הגאולה :

ולבי דיוקין שפיר יראה לע"ד שאין מכל אלה
תפוסה על הר"כ פ"מ שהוואה יר' שם כח"כ
ספ"י קי"א שכתב וז"ל ומה גם דלויקה כי אם שיהיה
הדבר שנוי במחלוקת וכו' הו"ל יחיד המדין עם הרכים
וכו' והרכים הוו מוחז' איברא דביחיד שאינו מאותה
המדינה יש ויש בדבריו השו"ק' או כב' הג' מיקרו יחיד
המדין עם הרכים אבל להיות שהוא משנה שאינה
לריכה לא לאריך פה כי במ"ש יש דו לקיים הגאולה
וכו' עכ"ל הנך רואה כי הרכ חבר לגוייה דנ"ד ולא
מיקרו הרכים מוחז' ממה שחי' ביחיד שאינו מאותה
העיר ואמר מר כי להיותו מש' שאינה לריכה כיון
דכלאו ט' דרכים מוחז' כדון הוא לקיים הגאולה ח"כ
ה"ה דהוא מצי נמי למתבר לגוייה מאותה החי'
והתנאים דכל דלא הוי מסים המגיעים לברס אל המלך
דלא מיקרו הרכים מוחז' אלא דלא חס להאריך דאעיקר'
לא מסתמך מר להווא טעמא דרכים מוחז' כלל :

מבאר הרכים הראת לרעת שהר"כ פ"מ ומהר"ם
ד"כ הסכימו למנה שחי' המ"מ כח"ו תנהי
ג' דכל שאין הרכים מחלקים בכביעותיהם כאשר
נוהגים היום אין הרכים מוחז' וגם החייר הגדול הרכ
החכי"כ הוכחו דכרו כה"ש הר"כ פ"מ ח"ג ס' ס"ח
הסכים לזה החילוק וכתב שהסכים עמו כזה רכו הרכ
המופלא אבי התעורה מהרימ"ט ז"ל ואף שה' מהר"ם
חולק על זה וכתב שלפי הנר' דמהר"ם ומרא"נ"ל לא
ס"ל הכי מ"מ רבים הם אשר אתנו רכנן כהר"ו
שהסכימו לזה ה"ה מהרימ"ט ומהריב"ע ומהר"ם ד"כ
והר"כ פ"מ והרכ החכי"כ והר"כ פ"מ ח"א כח"א סימן
קכ"ג יר' שהסכי' לכל תנאי ומשפטיו הר"כ מ"מ ומהר"ם
ישראל כס' משתת משה חח"מ סימן ע"ג ומהר"ם
המאוריו ז"ל ומר אביו כס' כרס שלמה יחד כולם
הסכימו לזה החי' וז"ל מסתבר לרין כוחיהם דרכים
ניכחו לגבי מהר"ם ולא יהיה אלא מחלוקת מ"מ כבר
מודעת זאת היכא דהקא פליגי הוי מוחזק אילה הוי
מוחזק אין לו ק"ל כיון דההא פליגי וכמ"ש החייר
הגדול ככ"ה ח"מ ס' כ"ה בכללי הק"ל אות מ' וכ"ש
כנ"ד דפליגי רבנותא ברכים הוי האידנא דאונס מחלקים
בכביעותיהם הוו מוחז' או לא לא מ"ל ק"ל כיון דההא
פליגי והיכא דהקא ממנוה ליקוס ועוד שאף מהר"ם
שחולק על הר"כ מ"מ מכל מקום עכ"פ יורה לחי' של
מהר"ם דכל שהיחיד פורע כמקום דירתו תו אין
הרכים קרויים מוחזקים ובמדובר וכמ"ש הר"כ כרס
שלמה כאופן עלה כדיונו דכומנו זה אין הרכים
מוחזקים לכולהו רבנותא ואם האיש האורח פורע
במקום דירתו אפי' מהר"ם יורה :

ואחר הוריע אלהים אותנו כל זאת ככל החי'
דינים לעשות בהם משפט מעתה נדרשה

מנהגן של ישראל ולהיות שאין הפנאי מסכים עמדי לא
לאריך כמה שהיה מקום אחי לשאת ולתת בפלגת כל
שהוא לכל הדברות הנאמרים באמת כזה בספרי הפוס'
ולא אעלה על דל שפתי רק תמלות העולה מרכיהם
בהורח המנהגות ואומר כי רבו העדויות כזה מרכים
ועלומים במשפט המנהגים וכאשר הוכחו דכריהם
כאורך כס' בחי כהונה ס' כ"א וכס' בית דור ס' ר"ן
וכס' כרס שלמה ס' פ"ב ופ"ג אשר עמדו על מנינם
למנין סהדיא אלוין והם הרכ מהרא"נ ח"א ס' ט"ל
ומהר"ם כס' ס' ט כתבו דמנהג פשוט בכל מקום
אלא לפרוע מהנכסים הנשלחים כשום מקום במקום
ההוא שמשלחים שם וכן העיד מהר"ם ח"א כסיון ט'
דמנהג פשוט בכל המק' שבמקום שארס דר עם אשתו
וכ"כ כקבע שם פורע המס ואפי' ילך למרחקים
ויעמוד שנה או שנתים אפי' פורע במקום דירה כפי
ערכו משלם ואינו פורע במקום שג"ו שום מס וכו'
ובענין זה כתב מהר"ם ח"א ס' קפ"ד וכח"כ סימן
נ"ה וכ"כ הר"כ משפטו שמואל כס' נ' וס' וכאשר הוא
ז"ל טעם המנהג שמחלו בני המדינות אלו לאלו ולא
מנינו שום עיר תעכב לחכרתה כי א"ל לעולם להתקיים
אלא ע"י משא ומתן שכן עיר א' לחכרתה ומסתמא
מחלו זה לזה ומקבלין דין מן דין יעש"כ :

גם מהר"ם אלשיך ז"ל כס' ס"ה כתב שלא נשמע
דבר הזה לא במקום ההוא ולא זולתו לחכר
לנ"ו בעיר אחרת אפי' שהא יב"ח ויותר לא מעשם
עכבו שם יב"ח ולא מט' פסקת לחיותא יע"ש גם
הר"כ מ"מ כדף י"ג ע"ד כתב וז"ל ומהו במק' זה לא
ראיתי מדקדקים כזה כ"כ וכמה באים מארץ מרחקים
ועמדו ימים ושנים וחוזרים לבתיהם אין דורש ואין
מבקש מהם אלא"כ לא באה אשתו עמו ע"כ :

גם הרכ המכ"ט ח"א ס' ע"ז כתב וז"ל וא"כ
המנהג ידוע ופשוט במקום זה כלפת שכל מי
שאינו דר במדינה עם בני ביתו אינו מעלה מס עם
בני העיר כלל וכלל ע"כ וכס' פ"א כתב וז"ל והמנהג
ג"כ במדינה הוא שאינו פורע אלא מי שידוע שבה
להשחקע ולא למי שהוא עומד לילך למקום אחר ע"כ :
וכ"כ מהריט"ץ כס' קע"ו וז"ל ואע"ג דאפשר
דמן הדין הו"ל לפרוע דכיון שהוא נ"ו שם
בממונו חייב במ"ש כת"ה מ"מ השתא רכל גלילות
ישר' ורמסק בכלל אינם נוהגים כן ואין פורע מס מי
שאינו דר במדינה ואפי' יהיה נ"ו כל השנה כולה
במדינה ואינו פורע אלא גאולה דבר מועט כמקום
שנהגו אבל משיס לא שמענו מעולם וכו' ע"כ הרי לך
עדות נאמנה מרכי מדינות עריבוסאחן והם הרכ
המכ"ט ומהר"ם ח"א ומהריט"ץ יעידו יגידו שכן פשט
המנהג באלו המדינות ככל מה שהעידו רבני קוסט'
וסאלוניקי וכן העלו רבני אחרוני זמננו ה"ה הר"כ
פ"מ ח"א ס' ט' והר"כ נאמן שמואל ס' ל' וכתב
ז"ל בשם מהרימ"ט שאפילו בעיר שסוף גבול המלכות
נמשך אחר הסכמת קוסט' וסאלוניקי שהם עיירות
גדולות :

ואף שמהריט"ץ כתב שם דאם עתה רואים לקבוע
מנהג חדש לקחת מכל תפולות הגולה
ולהשוותם גזרותיהם גם רא' ויקום בא' מהם אבל לעשות
לו לכדו זו אינה תורה וכו' ע"כ הנה מדברי רבני הפוס'
מתברר דלא מצי לבטל מנהגם וכן העלה הר"כ כרס
שלמה כס' פ"ב ופ"ג וז"ל מ"מ אין אנו יכולים להכחיש
המוסד

המוחש שהוא מנהג פשוט בקוסט' ואיכדריט' וסאלוניקי שאין תובעין שום מס כלל לשום אדם הבא לעיר אחרת שג' וז' בעיר וקובע לו מקום בחנות למכור על יד א"כ איש וביתו באו וכל אשר להם הביאו דאז מוקרי בן עירם לשאת עול המסים כמו הם וא"כ דין הוא שכל העוירות שסביבות המדינות הללו שהם קוסט' וכו' יהיו נגדריס החריגים וכו' ש גם אנשי בילונדאדו לריכוס לנהוג כמנהגם ואם בעבור הסכמתם כבר כתבתי למעלה דאין כח בידם לתקן נגד מנהג פשוט כמדינות הגדולות הנו' ואם חמלא בראשונים וז' שיש כח ביד בני עיר ה' לסגור דשא באנפי עיר אחרת עד שיקבלו עול המסים הוי' במקום שיש להם תקנת הישוב ולא שייכו בכרנא ואע"ג שכתב מהרשד"ס דטוב וישר להתרוח עליוהם תחלה בדרכי הרשב"ה ואם לא ידלו ועשו כמ"ש מהרי"ו לסגור דשא באנפיהו היונו מדינת דגמ' אבל אם יש מנהג פשוט שלא לקבוע מן החילונים וכו' ואין כח ביד בני העיר לעכב בידם בשום דבר כלל ועיקר וכו' ע"כ וכוה הרב מהרי"ך בס' כ"כ לפי המתברר מרבני הפוס' שאין לטול מנהג שלא מדעת הנתבעים :

ועוד זאת חרית לן הרב מהרי"ך דאז מספקא לן מנהגא דהקוא אחרא עולם נידון אחר דוכו ומעין זה כתב הר"ב ברם שלמה שלא ותחייב האיש האורח א"כ יהיה בעיר ההיא מנהג פשוט ומכור שכל הבא להסתחר שמה נושא בעול המס עמהם וכו' ע"כ וכתב הרב דבר משה בח"מ ת"ג סי' י"א דאם יפול ס' במנהג או בהסכמה אין לחייבו מספק דאין לך אלא כמה שנהגו :

גם הר"ב משאת משה בח"מ ס' ע' כתב ואע"ג דאובא למ"ד דמדינא חובא חיובא כשהיית יב"ח ואפי' אין כ"כ עמו סוגיון דעלמ' לאו הכי דיהטא וכבר עיינו הרהות רוב קהלות ישראל דמעלמא קא אמו גבייהו וקא משתחו בהדיהו רבות בשנים ואין דובר אלוהם דבר וכו' מינה לא נזעזע וסכי נקטו' וכו' ע"כ וכן דעת הר"ב ארמת קדש בח"ס י"ו וכן דעת הר"ב בית דוד :

ומתברר מרדכי הפוס' דבין כממון קבוע בין כממון ערפי בין שאין בעליו עמו בין אם בעליו עמו ואפי' שהו יב"ח ויותר כל שאין בני ביתו עמו ככולהו פשוט המנהג שלא לפרוע כי אם במקום דירה ולא במקום שג' וז' וכמ"ש הר"ב מהרי"ך בדף ל"ט ע"ג וכמו שגר' מרדכי הר"ב ברם שלמה ומרדכי רבותא קמאי וכתבתי :

ואחרי הודיע אלהים אותנו כל זאת נבוא לעינין שאלתנו שמעלת פרנסו עיר תהלה אר"ץ וע"א באים בטענה על דאובן לאמר כי הנאכילה היא בעד הסחורות שמביא מעיר תהלה ככל יע"א ומוכר באר"ץ ומלביש באן ושולח שם אבל אם קונה סחורות באר"ץ כולל ומוכר שם ביוקר ע"ז באים לחייבו במסו העיר להיות הוא כה' מחושבי האר"ץ ולדורי תמורה לי מילתא דאם מקמת מה שקונה ומוכר תוך עירם באים לדנו כחושב ולהיותו כה' מהם לפרוע פרעוהו משה מו"ש משלס א"כ למה נחזור לרן אותו כבר לשלם נאכילה ג"כ על הסח' שמביא מככל לאר"ץ ומחזור לככל להיות ליקה בכפלים דאטו חושבי אר"ץ הם פורעי' נאכילה הא ודאי לא כיון שפ' ממו"ש מכל אשר להם ולכל המדכה לא הו"ל לחייבו כי אם להיות כמותם ולשאת על שכמו כמסו ועליו העיר משלם :

ואף לזאת אחרי הגלות כל מאז דכתי' לעיל יר שאין רא' מתחייב כמסו ועליו העיר לא מן' הרין ולא מן המנהג דמן הרין כבר נכתב דאין נקרא ממון קבוע רק יושבי חנויות המוכרים ע"י הכ"י א"כ כשהממון אינו מחזירו עמו לעירו ושקיס' זו ליתנהו כג"ד והא לא הוי אלא ערפי וכעראי וכו' תחת מלכות אחת אף שהיא מחולקת לשנים כעין מדינותי' אסוקנא לעיל דלא יפרע כי אם במקום דירה ולא במקום שג' וז' בו :

ועוד יש לפטור ממ"ש הרשד"ס בס' אמ"ת וז' ועוד אני או' כי בשלמא באותם המקו' היה כח שזה למחות ליהודים כמו לגוים אבל תושבי איסק' פייא אין כח בידם למחות לא בערלים מוכרי אלו ולא כישמעאלים העל זאת ותאפק ה' ששכיל שאני וכו' הפסדתי שאם יבואו כל בני נכר ויקחו עור' או מה שירטו כדלונס ואין מוחה בידם ועדת ישר' ולקח מד' הד עליהם תלולה ועתידיה ליתן את הרין וה' יכפר להם לא ישובו ח"ו מדרבם זה הרע ע"כ וקלח מזה ג"כ כחב ג"כ הר"ב משפטו שמואל סי' י' יע"ש וא"כ כג"ד שאין כיד תושבי אר"ץ למחות בסחרי גוים הבאים מקל' ארץ וכו' בסחורות לקנות ולמכור כתוך העיר מה להם כי וועקו לאיש באחיהו העברי וכו' בשביל שאני וכו' הפסדתי :

ועוד יש מקום פטור לראובן מהטעם האחר שכתב מהרשד"ס שם וז' וכ"ש שאין כופין אותם לפרוע שום מס כמ"ש הרשב"ה סי' תרס"ד וכו' עד לכן כתבתי כי מו שירלה שלא לעור עיני שכלו וורה וורה כמה רע עושים בני אוס' קופיאו שהרי לרין להבין מאיזה טעם באו חו"ל וכו' הפוס' לכתוב כל אלו הדינים אלא כי יסוד כל אלו הדברים חזרים על עיקר ה' דינא ד"ד והמלך נזיר כל מי שאינו פורע לו מס או כרנא לא יסתחר ויתעסק בעיר וזה הלשון כ' הרשב"ה שם וז' ועיקר דברים אלו מן היסוד שאמרנו שאנו דואים וכו' עד כאלו אמר המלך שאנשי העיר שמעלין לו מס כרנא יסחר ויתעסק בה ולא אחרים וזהו דין דב כהנא דבין הנהו ממוראי ע"כ הרי לך בפ' שלא אמרו כך אלא לפי שכך דעת המלך שלא יסחרו בארצו וכממשלתו אלא הפורעים לו ולא אותם שאינם פורעים לו והסדר וירא אל דבר ה' ויבין כי באלו ארצות המלך יר"ה לא שייך דבר מזה כי הוא עיר פרולה שזה לכל לפורעים מכס כמו למי שאינם פורעים לו מס כולם באים ומסתחרים והולכים ושבים ואין מוחה בידם והין דובר אליהם דבר ועוד שאנו עבדי המלך יר"ה כמוהם וא"כ מן הרין הנמור עובדים על התורה אם מכריחים אותם ליתן שום מס עכ"ל וכו' ואלו בזה דקדק ולמד מהר"ם הלשיך ז"ל בס' ס' מרדכי הרשב"ה ה"ל שהוא באלו אמר המלך וכו' עיו"ש הרב המבי"ט ז"ל ת"ג סי' ו"ז ה"ל שאלת על עיר שהסכימו שכל מי שיבוא מעיר אחרת להסתחר בעיר כחנות ויעמוד ל' יום שיסויע במסו העיר אם רשאים להסכים בכך וכו' עד ובשכח א' מעיר אחרת ופוחח חנות בעיר של המלך שפורע לו מס פוחח ויש רשות מן המלך לכל מי שפורע מס גולגלתו שיסחר במקום שירלה וזהו כמ"ד ר"ד ואינם יכולים לעכב עליו ולעשות הסכמה כזו ע"כ :

וא"כ הרי מטעם זה יש לפטור לרא' דירן מט' דינא דמלכותא והנך רואה שהרב המבי"ט הפריז לפטור מטעם זה אף ליושבי חנויות שהוא קרוי ממון

כ' בס' תמ"א כחכתי זה לפי שאפי' שטעה איוה תלמיד שלא שמש כל לרכו ויאמר הרי שכתב שאחר שמתינו וכו' לכן כחכתי שמי שיראו שלא לעור עיניו שכלו יורה וכו' כי יסור אלו הדברים וכו' דרונא ד' ע"כ הרי מזה נראה שחזר בו הרב מדברים הנז' שכתב בסיומן ת"ו וא"כ ראוי לתקן בס' תמ"א שכתבונה:

עוד כתב הר"כ ב"ד להשוות כ"ד עם ההיא דס' ת"ו וז"ל ועוד דאיכא למומר דמ"ש בס' ת"ו הוא כשזקוקים הסוחרים שם יכ"כ כי כן נר' ממ"ש תחלה לדרי הפטור ולא זכר בתוכו לר פטור זה וא"כ ו"ל רמ"ש שם לחייב הסו' הוא מוכ"ת ואילך וא"כ בנ"ד שאין שוהים יכ"כ אין להם חייב של כלום:

ורכרים הללו קשים הם בעיני לפי קצורי במ"ש כי כן נר' ממ"ש תחלה לדרי הפטור ולא זכר בתוכו לר פטור זה שהרי אין לר זה פטורו מלפרוע עמהם דאף שאינו מתעכב יכ"כ מלו כנו מתא לעכוני עניה וכמ"ש בפל"י בר מתא אכ"מ מלי מעכב והיינו רלא שהא יכ"כ ועוד דהא הרש"ר ס"ל בשוהה יכ"כ אפי' שאין כ"כ עמו ואין דעתו להשקיע הרי הוא כתושבי העיר לכל מסיסה ועולותיהם והוא תשו' דהרש"ר א' דמתרין וכו' העמידה מהרש"ר גופיה בס' ת' ברלא שהא יכ"כ דריוק לה מדברי תשו' הרש"ר א' וא"כ מאי מויתוי מונס לחייב בס' ת"ו לפי"ד הר"כ ב"ד דההיא ברשאה יכ"כ מויתוי וממקום אחר בפשיטות הו"ל לחייבניהו מדתנן בבבארא כמה יסאה בעיר ויהיה ככני העיר וכו' ומה מקום מלא לפטורם תחלת דברי פיהו מט' בשביל שאני זכר או מט' דמלכות זו עיר פרוסה דזה לא יועיל לפטור רק למאן דאחי אחרניה וסרי הוא כגר דלא שהא יכ"כ אכל בששה יכ"כ הרי הוא ככני העיר ממש כאופן שדרכו הר"כ ב"ד דתמוהים הם בעיני ולא יכלתי להולמם:

עוד כתב הר"כ ב"ד שאף בס' ת"ו לא כ' שמתינו תחלה וכו' אלא מפני כ' דברים שעושים נזק לכני העיר שפוס' לחיותם וגם שמתינה המס לכני העיר בשבילם כמבואר בדבריו וז"ל שכתב שכיון שהאמת הוא שנמשך לכני ואנינה נזק מהסו' כי אין עין גדולי הארץ תושבי המלכות כי אם על ישר' וכו' וא"כ כיון שכנ"ד אין שום א' מאלו לא הפקעת חיות ולא ריכוזי מס בשבילם וכו' וורה שאין לחייבם לסו' הנז' בבלום לא ע"י התראה תחלה ולא ע"י סגירת דשא וכו' ועוד דס"ס לא אמר הרב לחייבם אלא לסגור דשא כאנפיהו ע"י השר אס יש לאל ירס אבל אס אין להם יכולת ע"י השר אין יכולים לכפותם לפרוע כדון תורה וכ"ש הוא מלכד דס' וזלסגור דשא ע"י השר לזר נקשכה בעיני כמה רכנים וזל וכפרט הרב המכ"ט וזל ק"ג ס' ל"א וביותר בעיני הרב יז"ל שכתב בברק הכית וזל ודבריו תמוהים בעיני היאך יופקר זה להחבר עליו ע"י השר ואלא ע"י כ"ד ואע"פי שהפרו הרב וזל על מרותו להתרוס נגר החולק ע"ד לא בשביל זה אמנע מלכתוב הנז' כי מלאכת שמים היא ואין משא פנים בדבר הנה מלכד זה הרי בני הסטאן ידוע הוא שאין לאל ירס לסגור דשא ע"י שרים ואין להם לב"ד לחייבם כדון עכ"ל:

הנה טעמים אלו שכתב הר"כ ב"ד יספיקו ויועילו לב"ד דהבא נמי אין המס מחריכה בשביל ארס יחיו ולא הפקעת חיות כרכעו' למימר קמן ובכל כי האי מורה מהרש"ר דפטור ועטור רא' דיון וגם נמי כנ"ד לא מלו למסגר דשא כאנפיה ע"י השר:

וראיני

ממון קבוע אף שאינו אלא למשך ימים כרכתי' לעול:
איברא לפי הנראה שהרב מהרש"ר ז"ל נראה כסותר את עצמו מסיומן תמ"א הנזכר לסיומן ת"ו שהרי כתב בסיומן ת"ו על ענין בני יאנינה שהיו מתרעמים על הסוחרים הבאים שם ומפקיעים חיותם שם היות שרונים אלו היו בזמנים ההם שהיו יהודים קלמס תחת שר אחר וקלמס תחת שר אחר אבל במלכות זה שפותחים פתח לכל באי עו' נראה שאין דונים אלו נוהגים על הדרך שהיו נוהגים בזמנים ההם וראיה לדבר אנגורה שיש שם סחורה הסנפיש ואין ישר' אשר שם מוחים ביד מי שרולה לקנות עד שעלה ממנה שהיה שום א' שנים או יותר וכן מל' ושאר מקו' מהמלכות הזה והטעם שאינם יכולים למחות ביד התורמים ויתר הנוס למת תלקה מד' הדר על ישר' וכו' מפני שאני זכר הפסדתי וכו' שרין המלכות כן הוא שכל סוחר יוכל להסת' במקום שיראו וכו' אלא שהייתי להרש"ר ז"ל שכתב שבתחי' מתרין אותם שלא יתעסקו בנכולם מפני כי לולי הם יתעסקו ויסתרו בני העיר וזאת ויהיה להם ריוח וטוב הארץ ואם ירעו להתעסק שם יהיו כה' מהם ויפרע עמהם כפי הממון שמתעסק שם וכו' גם כנ"ד נר' שה"ה והוא הט' כ"ש שיש לסמוך על מהריק"ו וזל שאם תנכר יד בני העיר לסגור דשא כאפיה הרשות בידם אע"פי שלכאורה נר' דבר תמוה מאד מ"מ מי יבוא אחרי המלך וכו' וע"כ חנו א' שכיון שהאמת הוא שנמשך להם לכני ואנינה נזק מהסוחרים כנו' בשאלה אפי' שיש ג"כ מכני נכר הארץ שהולכים ואין לאל ירס לעכב מ"מ יכולים ל' אין פורענות בזה לעו' אלא בשביל ישר' כי אין עיני גדולי הארץ תושבי המלכות כי אם על ישר' וא"כ נר' בעיני טוב ישר' לעשות כמ"ש הרש"ר א' להתנות לסו' הבאים שם אס ירעו לפרוע כמו שהם פורעין מוטב ואם לאו הרשות בידם ע"ד מ"ש מהריק"ו ע"כ והרי זה סותר את עצמו להריה:

וראיני להר"כ נאמן שמואל בס' ל' ול"ג שעמר כזה ויישב הוא וזל דבס' ת"ו מיירי לענין מכיס וארטנויות ובס' תמ"א מיירי בנאבילס שאינה באה מן המלך יר"ה כמ"ש בס' תמ"א וזל ועוד תמהתי שכל זה אינו לרוך למסים ואר' הבאות מלך המלך וכו' ע"כ ועם בקשת המס' מהדר גאווה לא הונח לי שהרי הריאה דברי מהרש"ר שם יראה שבתחי' רן לפטורם מכל מיני מסים שכ"כ וזל ובס' הג' כתב וכו' למדרני כי לכני יוסקופי' א' אין דין לעכב לאנשים מכניו ישר' למנעם שלא יבואו להסתחר כרטונס וכ"ש שאין כופין אותם לפרוע שום מין מס כמ"ש הרש"ר א' בתשו' וכו' וכן לקמיה חזר וכתב וא"כ מן הרין הגמור עובדים על התורה אס מכריתים אותם ליתן שום מס וכו' ואזכר באחרונה חדש בה דברים וכתב ועוד שכל זה אינו אלא למסים הבאים מלך המלך יר"ה אבל לא גאבילה לחברת ת"ת וכו' ע"כ הרי נר' שער עכשו מטון דבריו לפטור מהנהו תרי טעמי אפי' למסי המלך שהיה השכל מחייב אותם והשתא דתרי דשאניא הדיא שאין הפרעון למסי המלך והדרא ק' דאיך פטרינהו כרישא ממסי המלך מט' בשביל שאני זכר וכו' כיון דאיכא לרחווי מ"ש בס' ת"ו דעוני א"ס על יס' ואין פורעים וכו':

וראיני להר"כ בית דור בס' נ' שעמר גם הוא בסתירה תשו' מהרש"ר הללו וכתב דההיא דס' ת"ו זו משנה ראשונה והדר כיה מינה שהרי

וראיתי

למחר"ש'ן חסון ו"ל שכתב כס' ל' ו"ל ואין להקשות ולי' דויל כחר טעמא רבון דטעמא דמילתא הוא לפי שכוונת המלך שלא יתעסקו אחרים באין שהם רואים שכוונת מלכנו היא שיתעסקו אין כאן טענה כלל לזה או' דהא ליתא מתרי טעמי חדא שאין לנו מרעין כוונת המלך אלא כחונרמים שאינם מורעים כסף בגלגלתא אבל לישראל מאן לימא לן דהם היו מוחים בפניו מה היה משיב ע"כ אחר כך"ה מכבוד רבנותו הרואה יראה שמהדר"ס אמרו אף לגבי ישראל והוא עצמו כס' ל"א אמרו ו"ל ואפי' למ"ס הדר"ס"ם שהמלכות כזה אינו מקפיד ורואה שכולם יבואו ויתעסקו כלבדם אפי' חוץ למלכות מ"מ יספיק לשלם ויכולו למחות בידם אבל שלא יסויעו כמס המתרגמת על הישר' מחמת הממון למה לא יתנו חלקם נאם ויבואו ויחמרו שאינו מתרבה להם מס מחמת זה לזה נסוב ונאמר שהרי כתבו הפוס' שכתבנו לעיל דמלכא חמר מאן דיוכיב טסקא לובול ארעא וכעין זה רואה שמי שנותן המס ירווח וכן נמי מדר שהוא פוסק חנותא ור"כ דין הוא שיויע עמסה דוראי כל אלו הפוס' שכתבנו לעיל שהמרו שהם הוא מרווח חייב הוה לתת מור לא מיורי שמתרגם להם המס דא"כ מאן אתא לאשמועי' והוא דבר שאינו שמפני ארס אחר ודאי לא מתרגם ופ"מ חייבוהו אבל כתבו זו קרוב הדבר שוראי השירים טעמים עיניהם כהלכות גדולות ובאנשים הרבה הבאים שם עכ"ל ולא הכנתי דבריו שהרי מהטעמים הללו כתב מהרשד"ס להדיא ו"ל למרנו כי לכו ויסקופיאו אין דין לעכב לאנשים מכני יס' למענם שלא יבואו להסתחר בארס וכו' שאין כופין אותם לפירוע שום מס וכו' לקמיה ו"ל וא"כ מן הדיו הגמור עיברים על דין התורה אם מכריחים אותם ליתן שום מס ע"כ הרי להדיא כתב דלא יוכלו לעכב ולמחות כורס וכו' שלא יפרעו שום מס ואיך כתב מהרש"כ דהוה יספיק לשלם ויכולו למחות אבל לענין פרעון ופרעו ושמה דהרב ז"ל כחולק על מהרשד"ס בענין זה בא ואמר דאף שגורס לדבריו כמ"ס שהמלכות כזה אינו מקפיד אפי' לגבי אנשי ישראל מ"מ אורי לי מיהא רבענין פרעון מיחייבו ומ"ס דמלכא חמר מאן דיוכיב טסקא לובול ארעא וכו' לשיטתו אזיל דחייב מלכות מוחלקת לשדים כב' מלכות ומ"מ הא כה' לעיל דיש רבים ועלומים דפליגי בקא ויחור הממוזק מז' לו ק"ל כמורכר לעיל באורך גם מ"ס דמלך שהוא פוס' לחיותם מחייב לפדוע וכו' הנה כבר הארכנו לעיל לבאר דמלכות א' לית' לט' רפ"ל ואף לש' ר"ת וס' דס"ל דכפרעון עמסה תליא מילתא מ"מ לא ימנע מהיות מחלוקת ברבר דלרש' כל שהם תחת מלכות א' תו ליתא לטעם פ"ל ולדעת מהרשד"ס וס' אף ר"ת יורה כזה ככל אשר הארכנו למעלה :

נקוט

מיהא מדבריו מהרש"כ הללו דבעבור ארס יחידיו אין המס מתרבה ולא שימת עין המלכות אה"כ יקו הלכות גדולות ובאנשים הרבה ור"כ הדרן לראתן עלה כי בדין יש ויש לפטור לרהוין דודן מההיא דמהרשד"ס דס' אמ"ת ולא חכרא ההיא דס' ת"ז דה"ל דלא אמרו התם אלא כשכיל שבאים הנשים סתרים דכלל כי האי עין א"ה שלטא עליהו משום רפיתיהו וגם פ"ל ומקפחים פרנסתם להיותם רכים לא כן בארס יחידיו כדא' דירן דפשי' דלהיותו יחידיו אינו גורם שימת עין וגם להיותו יחידיו כ"ו בעיר

גדולה אינו מקפח פרנסתם וזה ברור לע"ר :

ואף אמנם ששואל דא' דירן יכ"ח ויותר הא חסיקא דכל שבא להסתחר וזכניה משכיה ואין כ"כ עמו דפטור ופטור ומנחא דמלכא לא יתירמו עלויה ואף דמיהב לסו דיריהו למעלת הפרנסים התובעים ונאמר דמשאו ומתנו של ראובן דירן מיקרי ממון קבוע מ"מ הרי העלינו דפשו המנהג באחרותא חילין שלא לפדוע כמקום פשר הוא כ"ו כל עוד שאין אשתו וכו' עמו ואפי' שהם זמן הרבה וכו' כממון קבוע והבא לשנות מן המנהג ידו על התחלונת ואין יכולת בידם לעשות קרשה בארץ ואין לנו לריכים להעלות ארוכה כפרטי טענת השואל הנס כלום שיש לי בהם ערעורי דברים כי אין הפניא מקסים :

דלענין

דינא בהא סליקא ובהא נחיתא דלאוי ראובן דירן פטור ופטור מכל מיני מקסים וארנוניות אף אם כ"ו דרך קבע ואף ששואל יכ"ח ויותר ושכט נוגש לא יעבור עליו ומנהג כלו והלך לא יתירמו עלויה כי אם הגאבילה שנהגו האורחים ליתן ותו לא מורי :

מעשה

כתנה ראש לענין השאלה האחרת ע"ר הגאבילה ולפי קטורי וראה דכל כי האי מילתא לא לריבא רבא דכוראי פשוטא אם סרבר מוטל כספק כרבר הגאבילה אם הוה משמשת כניסה ויזיאה או באחת ועלתה לו לאיש האורח הנה ודאי כל ספק שיפול בהסכמתה אין לחייב היחור מספק דאין לך אלא כמה שנהגו ובמ"ס מהר"ס אמריליו ת"כ ב"ח מ"מ סימן י"א ומיהו"ך כס' כ"כ אלא אפי' ניהא דלדריא נמלא כתוב בהסכמת הגאבילה של האורחים אשר לא מערי הלועזים שהם משמשת כניסה ויזיאה הכל באר היטב מפורש בלי שום ס' אפי' לרידי אין לחייב לרא' קלו כזום דבר נוסף על מה שנתן להרכיטם מקבלי הגאבילה מטעם ברור לע"ר דניחוי אף בחקור דבר בענין גבוהת וקבלת הגאבילה שהיו גובים ומקבלים רבנן כתראי הרכיטם כמהר"ק קט"ז ה"י וכמהר"י ברכה ז"ל ומלפנים שהיה גובה ומקבל הרב כמהר"ס דוויז ז"ל ולפניו מר אביו כמהר"ס שמואל ז"ל מה היתה זאת לחס ומה המלוא הזאת אי ניהא שהיו גובין אותה לחשכון כולל העיר לצורך ת"ת וכשלוחי דלכורא ניהו והיו לוקחים הם מה שקצבו להם הכולל מירי שכ"ש ואי חסיד ויתיר לכולל הנו' ליהדר או דילמא דהגאבילה הלו נתנו אותה כולל העיר והת"ת להרכיטם הנו' כער פרנסתם וכן תהיה כניסתו מרובה או מועטת תהיה לחש' הרכיטם ואם פתקה או הותירה להם לברס תהיה וכתהור הספק הלו ממילא רווחא שמעתתא ותלא דנ'ס וא' דהא ודאי פשי' מילתא שהכולל נתנוהו לחלוטין לרכיטם לחש' ומזמן לזמן היתה נעתקת מחסם לתבס ואם פיתחו פיתחו ואם הותירו הותירו לו ומנא אמינא לה אב"א גמרא הב"א סברא אב"א גמרא שכן העירו לי תושבי עיר תהלה אר"ץ יע"א שכולל העיר מיהב ויהי הגאבילה הנו' שהיא מהאורחים שאינם מערי הלועזות מרור דור לתבס הנוכה אותה ומקבלה להיות כחשכנו ולפי מה שפעלה הכל לפי המול ואכע"ה סברא דא"ה שלחשכון הכולל היו גובים אותה הרכיטם המקבלים ולוקחים ממנה הפירס אשר קצבו להם הכולל א"כ היה להם לפרסי הת"ת לבוא עם הרכיטם הנוכס כחש' מזמן לזמן לתשכ עמסה ההכנסה וההוצאה כאשר פרנסו הת"ת היו מתשכון הגאבילה של הסי' פראנקוס אלא ודאי פשי' שהכולל

שהכולל נתנו אותה לתלויין להרכיבם מדור אל דור ולפי חשבון הרכיבם דהא מנתא דירדה היא כן רב למעט ולכא למימר דהכולל כולו כשנתנו להרכיבם להיות כחשבונו הוי' כחשבונו שלא היתה משמשת אלא הו' כניסה הו' ויציאה אבל עכשו שידעו ונתברר להם שהיה משמשת כניסה ויציאה הדור כהו מההיא דאדעתא דהכי לא ידעו להרכיבם דהיה מנתא דירדה להיותה משמשת כניסה ויציאה הא ליתא דהא ודאי רבנן קמאי מהדורות שלפנינו ועולא מנהון אריון מלך הרב המוכהק מר קשישא שמואל בדורו ז"ל ועל לבאו פרנקי הת"ת אשר היו מלפנינו עומדים ומשמשים כפקידו דעיינו והיו בקיאי מינן טובא בעניינים אלו וכל רז לא הניס להו וא"ל דהיתה משמשת כניסה ויציאה מידע הו' ידעו כה ואינוהו כדירדה אדעתא דהכי מוהב ידעו הנהכלה הלו לכמהר"ר שמואל דוויך ז"ל להיות כחשבונו ומנתא דירדה ובעקבותם ילאו דורות האחרונים וכל מעשיהם סמוכים לעד כמעשה הא' ונתנוהו מדור אל יור מחבם לתבם הא' ודאי דאדעתא דרבנן קשישאי מסתמי וזלי וכיון שהדבר מוכרח מעלמנו דהך גאבילה מנתא דרבנן היה וכפרס דירדה איתיהובת להו א"כ ממון שלהם היה וכל מעשיהם כה קיימים ונאמנים ומה שמחלו מחלו ומה שיתרו ויתרו כי הן האדם רשאי בשלו ואין דובר חלו דבר :

אמור מעתה אין עוד לכולל שום ט' ודין ודברים על ראו' לחייבו שישלם להם על הכניסה ויציאה כיון שאינה של הכולל וגם אינו מחוייב להראותם חשבון השנים מה יש עליו כי אין לכולל בה עוד שום חלק ונחלה והיו בעליה שם הרכיבים הנוכחים ומקבלים הם עשו תש' עמו ונתרלו ונתפייסו ממנו ואי מחלו דירדהו מחלו :

ועוד שאף את"ל דלא היתה מנתא דרבנן חלה לחש' הכולל מ"מ הדבר גלוי ומפורסם לעיני כל ישר' תושבי ארץ מימים ה' ועד האידנא שהרכיבים שהיו נוכחים ומקבלים הנהכלה היו מתפזרים עם האדריסו דרך פשר ולא הו' דייקו בהרייחו בדקדוק וגם שלא היו לוקחים אלא הו' כניסה או יציאה והו' שתקי דוראי לא נעלם זה מעיני כל הקהל דנא פתגם וכפרט מעין הרב הושב על כסא הסודרה ופדנסי הת"ת וכולהו הו' שתקי הא' ודאי לכ"ע שתוקה כ"הג כהודאה דנניא וכיון דשתקי מחלי ודמיה להקיה דאמרי' אין אדם עשו שישתמשו בשלו או שסותמים אורו בפניו ושותק דכהא כל אפיא שוין דשתוקה כ"הג הויה מחי' ועיון בח"מ סימן קל"ח וכמ"ס הרב המאסף כמהדורה בתרא ובמהר"ט ח"מ סי' מ"ה אין לורך להאריך וגם תשכון לא יתחייב להראותם הך אם תהיה לחש' הכולל דהא עכ"פ הרכיבים הנוכחים בשלוחי דלכורא נינהו וכבר כר עמהם החש' ונתרלו ממנו מעתה אין עליו להראות לא דין ולא חשבון :

ותו אמונא דאף את"ל שהיתה הנהכלה מחוקנת לשמש כניסה ויציאה מ"מ לא פשעה כן ולא נעשית לשלם תשלומי כפל להני ארחי ופרחי שאינם מערי הלועזות לא כדורות הללו ולא כדורות שלפנינו וכ"ס כמה שפטה פשטה וכמה שלא פשטה לא פשטה כדירע כספן של דוקים ואני תמיה כי למה ישת' דוני של ראוין מכלל כל האורחי' אשר תלפו למו ואשר הם חיים עדנא ה"ו דלכולהו הנהו מחלי גבייהו ואין דובר להם דבר ולראובן דירן יכואו עליו כדון ודברים והתורה

אמרה תורה א' ומשפט א' יהיה לכם ולמה לא ישו גזרותיהם - דלפי קלורי דאו' דירן זכאו כדיו גס בדבר הנהכלה ולית עליה שום פרעון כלל ועיקר - ואע"ג שראובן דירן נטיל קנו"ש וש"ח לקבל עליו מה שיגורו ויפשוו הכדורים אשר נכנסו לתוך השלום ופשוו וגורו עליו שיתן ת"ן גרוש אמונא דהך פשרה מבוטלת היא תכטל שהרי לפי משמעות הגזר דין אשר גזר ודין הרב המו' מ"ד חלק עולות יעלה שלומו מוכיח מתוכו שלא נכנס ראובן לעשות פשרה ע"י הכדורים אלא משום שראה להרב מאריה דאתרא שהיה מחייבו כדון לתת חשבון ולשלם תשלומי בשל כניסה ויציאה מ' שנים ועד היום שהיה כ"ו כאר"ץ ואמטו להכי סברו קביל בפשרה דהשתא איבא גילוי דעתא דלהכי נתלם בפשרה למנס לעתות כאל אשר אנו כעניותינו העלינו דראובן זכאו כדיו א"כ הו"ל פשרה כעשות וקטין כעשות דקי"ל שחור וכמ"ס מרן כס"ע סי' כ"ה ס"ה יע"ש וכמ"ס מור"ס כהנה וכתב הרב החבי"כ כס"ה הנה העור אות ס' וז"ל מי שנתפטר עם כס"ה מפני פסק חכם אחר שהיה מחייבו ואח"כ נתלה שדין עמו פשרה כעשות היה ותחור ומטי כה כס' מרן כתש' והרב המכ"ט יע"ש ורף שקנו מידו ושכעו קטין אין כאן שבועה אין כאן וכמ"ס הרב החבי"כ ס' אות פ"כ ע"ש - באופן כי פשרה זו לפי ע"ד בטלה היא ומה שגזרו ופס' הכדורים שיתן ראו' ת"ן גרוש אינו תייב לשלם אותם דהויה פשרה וקטין כעשות שחור וקטין אין כאן שבועה אין כאן וזהו מה שעלתה מלדת חולשת עיוני ואם מך הוא ניכר שפחמני ויהיו דכרו להלכה ולא למעשה עד אשר יסכימו עמי תופסי התורה חלושי לראש המה הנכורים רבנן דפקיע שמייהו אהיה סניף עמהם ואני כתומי :

נאום הנכר מקטני ארץ ועיר שם ועיר שם זה שמי' קטן למספר שכני - והוא **מרדכי גאלנטי** ס"ט

בצפית לפיתי שנים שלשה גרנורים כראש אמ"ר אמורין לגבוה מר ניהו רבא הרב המוכה"ק המג"ן וגן עליו ודברי פי קרוש סאריך למעניתו ארובה מאר"ש ארשת שפתיו כדור מללו וכל דבריו האמת יורם יורה אין כהס נפתל כי נאמנו מאד להלכה ולמעשה ומה אני לבא אחרי המלך וזלת לפי דוב הענוה ענוותנותיה דמר הוא סמכתני אני את דכה המדוכה כסורין והריני כיהודיה ועוד לקרא ולהפיק רלון לדיק חתמתי שמי על האמת ועל הדין הלא כה דברי מבקש רלון מה' ותתנונו מכע :

ע"ה **שלמה צבע** ס"ט

סימן ד'

שאלה שמעון קרובי של ראובן עשה שותפות עם לוי ולקח שמעון כ"כ סחורה ונסע ללירון לשאת ולתת כעסק השותפות שכיני וכן לוי ואתר סמך לנסיעתו של לוי ראובן קרובו מיני סחורות כדי למכרם לו כלירון ולהחליפם לו ועוד חזר שנית ראובן הנו' ושלח לשמעון עוד כאל"ה אחת מימיני סחורות וכתב לו כתב תקבל הסחורות הנו' א' לא' למטא חס' למעלה ע"ג הכתב אי מוס ארה אין אלוים און אינו' כואינו והנה שמעון הנזכר כתב לראובן שכסחו' הא' עשו לו עסק והתלפי לו ככורוק ופאקטה א' כנר והשיב לו ראובן כי

מכתבי שמ' שלא עשה לו הכורדוק לשמו שהרי לא כתב לו תקבל הכורדוק והוא שלך אשר עשיתי לך בו חליפין גם לא שלח הכאטא של הכנר אלא שלחם ליד לוי שותפו עם כורדוק אחר וגם ממה שכתב לו בכתב האחר שימסור הכורדוק לערל פ' ואם הוא של רא' מה לו בו שמעון לתתו לחשבונו לערל גם ראובן אינו רוצה לתת לו לשמעון פאטוריא כמענה שלא עשה כמעשה הפאטור ואלא מכלל פאטור ונכנס לכלל לוקח שהוא לקח לעצמו הסח' והלוקח אינו דרכו לוקח פאטוריא גם ההולאות של הקומירג' ושכירות סדרך שפרע שמעון על סח' רא' אינו רוצה רא' לפרוע כמענה סח' מה שלוקח עכשיו הוא דמי הסחורה לפי הקדן של הקיימים אשר כתב לו ושמה' אם היה שמ' מוכרה או עושה בה חליפין עם אחרים היה מרווח בערכה והיתה וולאה ההולאה ועוד אבל עתה שפער כמה שלקחה לעצמו אינו פורע לו שום הולאה והוא רוצה ממנו הקדן אשר עומדים עליו הסח' ככתוב בקיימים ולא יתן לה הולאה ולא כלום ושמעון טוען לאמר הנני מוזמן לתת לך כאלה כנר כאשר כתבתי לך ולפי אותו סידור של הערכין וכמו שנתרלית ורא' משיב אם נתרלית בחליפי הכנר כאשר כתבת הוי' לפי שחשבתיו כי דכריך כניס שעשית לי טראטו עם אחרים וכיון שלא נעשה העסק עם אחרים אין לי עסק לטול ממך כנר תמורת סחורותי שלקחתם לעצמך עוד טוען שמ' אפי' את' ל' שאין לך לטול כעת כנר משלי בוא ותתן לך מהחליפין אשר עשיתו בסח' שביני וכו' לוי ושמנו סחורותיך הנם נשום כל טראטו וטראטו וכל הסחורה וסחורה שלטו ושלך ונתן לך לפי חש' סחורותיך מאותם החליפין כפי כל טראטו וטראטו ועסק הכורדוק עשיתי אותי לשמך והיה עסק גדול ששמתי בשותפות מסחורותי וסחורותיך ולקחנו הכורדוק וב' כאטאס כנר וכו' ונחלקו ג' כזה לפי חש' ומה שלא כתבתי לך תקבל הכורדוק והוא שלך לא הוצרכתי לזה כי כבר קדמה לך היריעה שאני מתעסק לך כזה גם מה שכתבתי לך שתתנהו לערל הוי' שחשנתי להטיב לך כי חשבתיו שיקח אותו הערל לחשבונו ואני אתן לך תמורתו מדורים ומה ששלחתי ללוי שותפי ג' כורדוק הוי' שארית הכורדוק שעולה תמורת סחורות שלי ושל לוי וגם לו שלחתי הכ' כנרים כי חשבתיו ער בואי נחלק הכורדוק והכנרים חילוק זה לפי סח' של כל א' וא' ועתה בוא וטול חלקך בכורדוק ומכ' הכנרים ועל שאר הסחורות תא וטיפלוג ואח' לך מהחליפין וכו' כמדובר בדיון הוא שתתן לי ההולאות והפאטוריאס כמנהג הסוחרים וראובן משיב אין לי עסק בשום דבר מהחליפין ומ' ל' בהם כי לעצמך התלפת ודמים אתה חייב לי בכל זהו תורף טענותיהם:

תשובה הגה כשמים עדי כי כאלה לא חשנתי להטפל או משום דחר מהני כי חרי קרוב לנו האיש ואירך נמי חביב עליו מ' לא וכולתי לחשוך עלמי מלחיות דעו כי שמו פניהם עליו וקבלונו עליהם לרין בין כ' ומה' אשאל מענה לשון לכיון את ההלכה לחלמיה כי י:

ואומר כי כל מעשה שמעון אשר עשה לא יפה עשה וכנן דין עסק כיש לשנות את הידוע ולהחליף הרבר ולכתוב מה שלא היה ולא נכרא ואיך שיהיה הנה כמה שאר' כעת לתת לו כ'אלה מכנר וכו' לא זרק בדבריו כלל ואינו בדיון לתת לו עכשיו כנר משלי שאפי'

כי דין עסק לא ישר כענינו כ' ועכ' הנה הוא ראוי ומקובל חזר שמעון וכתב לראובן הנה כנריך עומדים כאשר הם ולשעבר כתבתי לך על הכורדוק והכנר ואמרת קי נו כום אילכיריאה וכעת דברתי עם א' ובמנוחת אבותי מלך הרבר הזה והוא כי ערך כנריך זה בכך וזה בכך ולקחת לך ממנו באל' כנר לערך כך וכך האמה והנשאר אלך מדמי הכנר לתת אותו במדורים לסוחר בעל הכנר ע' כ' תכתוב לי עם הרך לנמור העסק ולקח לך הכנר והשיב לו ראובן יען שכן באים הדברים מן השמים הנני מרוצה ולא תמתין לרשותי כי הרשות בידך לעשות מה שתראה שמעיקר' בעסק הכורדוק כתבתי לך שהעשה כפי מה שג' חזר שמעון וכתב לראובן ע' ענין חדש לי כי לא יכולתי לשרתך ולשלוח לך הכנר עם פ' להיות שבעל הכנר הוא חנוני וכא' רץ מרמסק והקול נשמע שהכנר מתבקש והלועזים משכו וידהם מלמכו כנרים אלא לערך מה שיראו והלכתו אני לקחת הכנר מהחנוני ולא רצה לתתו כמענה שכיון שעדיין לא נגמר המקח הנה הוא חוזר בו ונשארת עדיין עמו ער שנמרתי עמו העסק ועליתי לו ערך הכנר והיינו בכך וכך האמה ולקחה ממנו י' א' כאטאס והנשאר לו לתת לו מעוה מדורים כי ע' כ' שלח מהר ר' גרושם לנמור העסק וגם כתב לו באתו כתב האחרון הכורדוק אשר שלחתי לירך אם יבקשו ממך פ' הערל תתנו לו לחש' והכורדוק הנ' שלח שמעון מזה ימים לראובן וכתב לו תקבל כ' כורדוק ע' פ' וחתן לו כ' כ' שכירות ולא ביאר לו מה טובו של הכורדוק הלו עוד שלח שמעון ללוי שותפו כ' כורדוק וב' כאטאס כנר והנה הערל לא לקח הכורדוק ונשאיר ביד ראובן ועתה בא שמעון מנידון וישאל לו ראובן לאמר מה נעשה בריגס והיה דוחה מיום אל יום ער שג' ל' א' כ' הנה אני לך האמת כי אני לטובתך נתכוונתי בראיתי שלא היו נמכרים סח' הטובתי חסדי עמך וככל טראטו של עסק חליפין אשר הייתי עושה בסחורות שביני ובין לוי שותפי הייתי נוחן קלת מכנריך וחר עם סחורות שלנו ער שהולאתי מסח' סך כ' כ' כנרים ואני שמתי אותם בערך כך וכך כיני ובין שותפי לוי כאשר תראה מהחש' שביני ובין לוי שותפי ועלה ע' ל' לוקח אני לעצמי באל' מכנר כהולאה לי לשמי מהלועזים ולקחת לך כאשר כתבתי לך כענין חליפי כנריך עם הכנר כי מה שכתבתי לך בא' ובכ' שעשיתי לך עסק עם סוחר א' חנוני וכו' כל זה לא היה ולא נכרא רק אני אני הוא שהייתי רוצה לקחת כנר כהולאה ולתתו לך עפ' הסדר של הטראטו אשר כתבתי לך ומשלי הייתי רוצה לתת לך ומה שלא גלית לך הענין כרי שלא תחרעם עלי או שמה תאמר לטובתי עשיתי זאת ואני לטובתך נתכוונתי וכאשר לא שלחת לי הר' גר' לא עלה כירי לוקח הבאל' של כנר כולה כמות שהיא כהולאה ולכן אשלם לך דמים בעד סחורותיך כפי השומה אשר שמתי אותם כחש' כיני ובין לוי שותפי ודחה אותו מיום ליום ולא פרע לו לא דמים ולא כלום ושוב הקריבו דבריהם למשפט וראובן טוען דכיון שכל זה לא היה ולא נכרא אלא ששמעון לקח לעצמו סח' של ראובן ושם אותם לעצמו הנה הוא רוצה להתפרע ממנו דמיהן כפי הקיימ' אשר כתב לו בכתב הא' וכתב לו דבר פ' בכך ודבר פ' בכך ולמטה בכתב כתב לו תקבל כ' כ' סחורות הנ' ל' א' למזל חש' ולכן עתה אינו לוקח מעות מדורים ולפי ערך השומה הכתוב בקיימיה גם הכורדוק והכאטא כנר אינו מקבלה יען שלפי הנר'

שאינו' אם היה שולח לו הכנר מהו והוא מתגלה לר'הו' הדבר כי הכנר משל שמעון הוא ולא עשה עסק זה עם אחרים היה הדין נתון להחזיר לו ראו' הכנר ונמו שיהב'הו זה ממנו שיכול לקמן כס"ד ואין להאריך בפרט הלו גם מה שקבל שמעון לעצמו סחו' של ראו'בן ושם הוה'ס לפי"ד ואיך ערכם בסחורותיו ועשה בהם כמה חליפין הדעתא לתת לו הכנר משלו עפי סדור הטורא'טו אשר כתב לו לראובן לא טוב עשה כי נודע הוא מ"ש מר' כס"ה סי' קפ"ה דאין השליח יכול לקנות לעצמו חפ' כהותס דמיס שהרשוהו הכעלים כ"ס דכ"ד שלא הרשהו ראו' בשום סך :

אמור מעתה מה שיש לחקור כנ"ד הוא מה יהיה אופן הפרעון לר'הו' אם לתת לו מכל חליפין וחליפין אשר עשה שם' עם הסוחרים בסחורות שבינו וכן לוי שותפו ששם בכל חליפין קלת מסחורות ראו'בן ועתה ישאמו כל סחורה וסחורה לפי שווים ויטול ראו'בן לפי חש' סחו' דזכו לו סחורותיו בחליפה'ן או דילמא שאין על ראו'בן לטול בחליפין כלל אלא דמיס הוא חייב לו והת"ל דרמיס הוא חייב לו מה הדין נותן וכיכר סדר הפרעון אם יפרע לו לפי הקוימ'ה או לפי מה שיסאמו הנשים בקיאות את סחורת ראו' גם אם נתקיים עסק הכורדוק לראו' או לא ודמי סחורתו הוא חייב לו :

ואומר כי הר"כ מהרש"ך ז"ל כח"ב סי' קי"ז נשאל בראובן ששלח מרגליות לשם' כדי למכור אותם ולא כתב לו שום סך רק כתב לו בכמה קנה אותם וכו' וכן כתב לאיש אחר ששננה במכירת הסחורה הנו' והוא האיש לא חשש מאיז אחר רק עשה כל העולה על דמיו ולקח הוא לעצמו הסחורה ככ"ז סך וכו' וכששמע ראו' לעק וכו' וא"ל גולן וכו' כי המרגליות היו שוים יותר וכו' ותובע ראו' ח' מכ' או שיתן לו המעות שמכר הוא המרגליות או שיפרע לו כפי מה שמעיד התגר וכו' והשיב הוא ז"ל דכיון דפסקו הפוס' שהשליח אינו יכול לקנות לעצמו משום דמאן שם ליה וכו' וזם לקחה לעצמו חייב לפיוס לבעליו והפיוס הוא שיפרע לו כערך היותר חמור מאותם הב' שאם הוא מכרם כערך יותר גדול ממנו שיעריכו אותם הנשים בקיאות ויפרע לו כערך שמכרם ואם מכרם בפחות וכו' ויפרע כערך שיעריכו הכקיאות שאע"פי שאם לא היה הוא לוקח אותם לעצמו אפי' היה מוכרם בפחות ממנו שהיו שוים וכו' מה שעשה היה עשוי מ"מ כיון שהוא שינה בשליחותו ולקחה לעצמו יור' על התחתונה ויפרע כערך היותר גדול ע"כ :

והנה לכאורה ח"ל ע"ד הרב שכתב דכל שקנה לעצמו הו"ל משנה ודיונין ליה כדון משנה דידור על התחתונה דה"כ נבי נתן מעות לשליחו לקנות לו מקח והשליח קנה לעצמו במעות המשלח וזקפן עליו כמלוה דס"ל להרמב"ם ז"ל דהמקח הוא של משלח ופסקה מרן כסי' קפ"ג ומשמע דנקנה המקח למשלח ככל גוינא בין הוקר בין הוזל ואמאי לא אמרי' בהא נמי כיון דשני וזקפן עליו במלוה וקנה בהם לעצמן דיר כ"ס על העליונה דלה לקבל המקח מקבל לא רלה כנון דכול חוזר לוקח מעותיו וכי היכי דנתן לו מעות וזקפן עליו כמלוה וקנה ס"ל להרמב"ם דהמקח למשלח ככל גוינא ה"כ כדנון הרב מהרש"ך טמא דאף שקנה לעצמו מעשיו כעלים והמכירה שמכר אותם את"כ הויה למשלח ככל גוינא ואפי' שהיה כערך הקל ולא נדון בו ל' יור' על העליונה והת' לזה מכויר כי דב המדחק

כינוסם ולא רמיא הא להקיא דהרמב"ם דבשלמא כהקיא שנתן לו מעות לקנות חטים והלך השליח וזקף המעות עליו כמלוה וקנה חטים לעצמו לא שינה בנזק השליחות אלא שלדעתו כיטל עצם שליחותו וזקף עליו המעות כמלוה והלך וקנה החטים לעצמו וכיון דלא מסתלק שליחותו בכדי וכתלה דעתו כמה שכיטל שליחותו כשאר השליחות במקומו והמקח הרי הוא למשלח כיון שלא שינה בנזק השליחות אבל נתן לו חפץ למכורו והוא לקחו לעצמו הרי זה לא כיטל שליחותו רק כהג שליח' למכור החפץ ושינה בנזק השליחות שהמשלח ח"ל שימכרנה ודעתו שימכור לאחרים וזה לקחה לעצמו ה"ז שינה בנזק השליחות ואמטו להכי כי הדר זכנה לאחריו לא אמרי' דההוא זכונה הוי למשלח אם טוב ואם רע כיון שהשליח נהג שליחותו ושינה בנזק הש' ולהכי דיינו' ליה כמשנה ויהיב' ליה דין דמשנה דידור על התחתונה דין מוכה לכ"ד ששמעון זה שלקח סחו' ראו'בן לעצמו והדר ערכינהו כהרי סחו' שבינו וכן לוי ועשה בהם כמה חליפין חיונין אם יתן לראובן מהחליפין חמורת סחו' לפי חש' יעמדו ערכו סחו' כערך היותר חמור ממנו שישאמו סחו' כמה היו שוים או יטול ראו' מהחליפין ואי לא יטול לפי השומה אשר ישאמו בקיאות וכו' יען ששמעון שינה בנזק השליחות כמה שלקחה לעצמו :

אלא שראה חכמי שאין דברי מהרש"ך הללו מוסכמים שכן מלינו להר"כ מ"ש בסי' קט"ז שכתב בענין הקולה שפרע בה השליח לכ"ס שלו היה חייב לו כ"כ קולה חמורת כ"כ בנדים שלקח ממנו מלפנים וכתב עלה הרב ז"ל אמנם אם לחייב לקונה הקולה מט' שזונה ולחשבו למשנה כמה שלקחו לעצמו עד שמכר זה נאמר דפסע וידור על התחתונה לע"ד אינו נר' כלל דהא בכל משנה וכו' היינו שזונה השליח ממנו שזונה המשלח כפי' וזה עבר ע"ד והמרה את דוחו דכ"ה הג"ה ה"ל פוסע נמור וכו' מלכד אם שינה כדבר שהוא פשוט וכו' אף שלא טוה המשלח וכו' אבל כדברים אחרים וכו' עד וא"כ זה לא יחשב שניו להחשיבו ואלא מרשות הכעלים כלל ע"כ הרי להדיא רס"ל להר"כ מ"ש דבלקח הסחו' לעצמו אינו זה שניו אף כי לא טוב עשה כמה שלקחה לעצמו :

איברא דלדוריו חכמי הדיוט יראה דמסתברא שזו שינוי נמור מדעת בעלים אף על גב שהמשלח לא טוה וזה עבר על צויו דכל כי האו מילתא משנה דכר פשוט הוי יען שאם לוקח הוא החפץ לעצמו מסתברא דאינו מקבל המקח אלא פחות משווי כי אדם קרוב אלל עצמו ומאן שם ליה וכמ"ס הפוס' בשם הגאונים שפי' מאן שם לך כי שמה לא דקדקת כשומא אע"פי שכב"ד של הדיוטות לקחה חיושי' כיון דלעצמו הוא לא דקדק יפה בשומתם וא"כ מסתברא דלא נוחא ליה למשלח שהשליח יקבל החפץ לעצמו וכל כי האי משנה דכר פשוט הוי ולא רמי להקיא דנתן מעות לשליחו לפרוע חובו וזה לא לקח השטר דפטור השליח מאחר שזה לא טוה ולא הזכירו דאמרי' חולי האמינו המשלח אף דהו"ל לאסוקי אדעתיה וכו' ואפי' מאחר דיש צד לדורו לכך זכות דיינו' ליה וכו' וכמו שהאריך בראיה זו הר"כ מ"ש דלדוריו אחר התאבקי בעפרות וסב לו הא לא רמיא לכ"ד דבהא הא איכא אררין ל' דכיון דלא טוה לקחת השטר האמינו המשלח אכל ככ"ד אע"ג שהלה טוה ואר' שלטובתו נכתיון מ"מ רחוק להיות שזה יקבל המקח לעצמו אם לא שיש לו צד הנאה בזק ומתקשרא

ומתקשרה מכיס המשלח ופע"ג שלפעמים נמצא כזה מ"מ יולא מטבע העולם ומיעוטא דמיעוטא הוא וכ"ס און סהרי דלא ניחא ליה למשלח כשום אופן שזה יוכל המפקח לעלמו ואין שום דבר לרונו לכך וכות לפי דרכו ומנהגו של עולם :

שוב

מלתא למחר"ה מונקין ז"ל הוכחו דכריו במהרש"ך ת"ג ס' ק"ו הכיח כשם מהרש"ס ז"ל שנשאל כראו' שכתב לשמ' שיקנה לו לשמו כ"כ כגדים כהמחנה וכו' ושמ' הנו' לקח כ"כ כגדים שהיו שלו ושלחם כשם ראו' ונאכדו בדרך וכו' ואמר ראו' כיון שהכגדים היו שלך והיה לך לשלחם ולמכרם עכ"פ אף שלא הייתי שולח בעד כגדים לי הו"ל כאלו אני לא שלחתי בעדם ונסתתפה שך וכו' השיב שמ' מ"ל אס' היו שלי הו"ל אחרים כגדים שלחתי עפי"ד ונאכדו עוד טען ראו' כיון שהכגדים הם לא קניתם מאיש אחר והיו שלך ושלחתם לשמי לא קניתי אותם עד ראיתי אותם הם היו טובים כי אס' היית לוקחם מאיש אחר הייתי מאמינך אמנם כיון שהם שלך מי יודע אולי לא היו ישרים כעניי ואתה יולת מתורת שליח ונכנסת בתורת מוכר והשיב הרב ז"ל נד' שדין זה אינו לדין לפניו והדבר פשוט שהדין עם ראו' כהרי כתבו הפוס' ז"ל שכל שליח ששינה מדעת המשלח בדרך ראו' קפידא כל רהוא לא הוי שליח ובכר האריך כזה מוהריק"ו וכו' והרי לך רבש"י כל רהוא פקע תורת שליחות מעליו ואין לך ש' גדול מזה דוראי דברים של טעם הם דכרי ראו' ש"ס היה קונה מאחר היה מרקדק וכו' וכתב ע"ד מהר"א מונקין שמהרש"ס פטר לראו' מכ' דיני גזרות ה' דמאחר ששינה כמה שקנה משל עצמו הו' ש' וכתב שליחותו ונקט מילתא פסוקתא דכל שליח ששינה כעל שליחותו וחייב ככל מיני אונסין והב' דהא ליכא הכא קניה והולאה מרשות לרשות ומהר"א מונקין הסכים בזה הדין דלחני תרין חריוותא ס"ל דכל שהשליח שולח סחו' למשלח משלו אף שהיה מעלם הסחו' אשר שאל ממנו המשלח מ"מ כיון שהוא משלו הו' שינוי ואין לך ש' גדול מזה משום דאמר' כיון שהיה משלו אינו מרקדק אס' היה קונה אותם מתאחרים דכל לגבי דידיה ארס קרוב אלל עצמו והה"נ בלקח לעצמו סחורתו של משלח לא דק כמו אס' היה מוכר לאחרים ואין לך ש' גדול מזה ואף שבכדון מהר"א מונקין ז"ל מצוה הנה לוח השליח שלטותו נתכוון אפ"ה לא דייני' ליה לכך וכות אלא למשנה גמור דס"ל ז"ל שאין לך משנה גדול מזה ח"כ הרי דהני סרכין תלתא מהרש"ס ומהרש"ך ומהר"מ ז"ל ס"ל דכל שהשליח עושה העסק משלו כין למכור כין לקנות הו"ל משנה גמור משום דלגבי דידיה לא דייק ויהבי' ליה דין דשליח ששינה הפך ס' של הר"כ מ"ש :

הגם

הלום אנכי הרואה להר"כ מ"ש עצמו בסיומן מ"ו על ראו' שכתב לשמ' שלו שיקנה לו סך כגדים ממוכרי הכגדים וכו' ושמעון היה לו כגדים משלו שהחליף בקולאיותיו ושלחם לראו' וכו' ונשכרה הספינה וכו' וראובן טוען כי הואיל ושינה מדעתו ולא קנה ממוכרי הכגדים שהם טובים אלא משלו של החליפין הגרועים וכו' והשיב שרוב פשוט כי לא נקטו לו הכגדים וכו' דאחרי שעבר מדעת משלחו שכתב לו כפי' שיקנה לו הכגדים ממוכרי הכגדים וזה ש' ונתן לו כגדים משלו וכ"ס שנתן לו כגדים שהחליף שהם גרועים וכו' עי"ס ולכאורה זה קוטר למ"ס הוא ז"ל כס' קט"ו דאי

קנה לעצמו לא הו' ש' דאע"ג דהכא מכר משל עצמו מ"מ דא' חדא הוא אמנם הקו' לזה מכוון דשאני התם שכתב לו כפי' שיקנה לו ממוכרי הכגדים ולכן זיכה הרב ז"ל לראובן וכתב ז"ל אחרי שעבר השליח מדעת המשלח שכתב לו כפי' שיקנה לו הכגדים ממוכרי הכגדים וכו' אבל אס' לא היה כותב לו כפי' והוא היה שולח לו משלו לא הו' משנה בזה וכמ"ס כס' קט"ו והכי דייקו דכדון רבש"י מ"ו שכתב שעבר השליח ממ"ש לו כפי' וכו' וזה ש' וכו' ע"כ וא"א דאף שלא יכתוב לו כפי' כל ששלח לו משלו הו"ל משנה הו"ל עריפא מינה דכיון ששלח לו משלו הו"ל משנה דמשמע מינה אף שלא כתב לו כפי' אלא ודאי לשיטתו' אולי רכל שלא כתב לו כפי' אס' לקח לעצמו הו' מכר משל עצמו לא דייני' ליה למשנה אע"ג שלא טוב עשה ושאני הכא ששינה ממ"ש לו כפי' כלל העולם דלהר"כ מ"ס ס"ל דאף שהשליח לקח לעצמו הו' מכר משל עצמו לא דייני' ליה למשנה אבל להנך סרכין תלתא ס"ל דייני' ליה במשנה גמור :

ואגב

אורחין תמיהא לי מילתא דכרי מהרש"ך הנו"ל שכתב וז"ל שאע"פי שאס' לא היה לוקח אותם לעצמו היה מוכרם בפחות ממה שיעריכו אותם האנשים הבקיאים מה שעשה היה עשוי מ"מ כיון שהוא ש' בשליחותו ולקחם לעצמו יורו על התקנתו ויפטר בערך היותר חמור וכו' ואני תמיה כזה שהרי אף אס' היה מוכרם לאחרים כעין מה שקבלם עכשו על עצמו דהיינו שהיה מוכרם יחיד בלתי השגחת אותו האיש שכתב לו שישיגם כמכירת המכירה הנו' הו"ל משנה וכמ"ס מהרש"ס כח"מ ס' קט"ו כראו' שעשה קאמכ"ו ע"ס שמ' והנה עמו שימכור סחורתו וימלך בלוי וכו' וזכר עשה שליח ליהודה ובשטר הרשאה"ג כ"כ כתוב שימלך בלוי וכו' יהודה ושמ' ומכרו ולא הודיעו ללוי דינו של ראו' עם שמעון דכיון שהוא ידע אופן הרשאת יהודה שימלך בלוי והוא לא כן עשה ש' וביטל שליחותו ויכול ראו' לו' כיון שידעת ששינה לא הו' שליח ודיני עמך וכתב הרב החב"כ ש"כ מהרי"א והר"כ משפט דק"א כ"כ אופא כדון מהרש"ך שכתב השולח ז"ל וכן נכתב לאיש אחר עמו שישגיג במכירת הסחורה הנו' ואותו האיש אשר בזה בידו הסחורה לא חשש מאיש אחר רק עשה כל העולה על רוחו ולקח הו' לעצמו וכו' ע"כ אף אס' היה מוכרה לאחרים הו"ל משנה כיון שעשה מדעתו בלתי ידיעת והסכמת האיש האחר דכנולו דעת שגילה דעתו המשלח לכד סני וכמ"ס מהרש"ס כס' קט"ו וכיון שידע השליח דעתו של משלח שגילה דעתו שרצונו שישיגם איש אחר עמו כל ששינה ולא חשש מאיש אחר משנה הו' :

ונראה

לחלק דכהיה דמהרש"ס ומהרי"א כך שניסו הדברים שימכור הכגדים שמעון או שלוה כהסכמת וידעת לויוכן בהרשאה שכתב ליהודה הנה אנכי שולח את יהודה כרי שילך וימלא במכירת הכגדים כחכרת וידעת לויה הנו' כאשר יע"ס משמע דמקשר קפיד על המוכר שלא ימכור אלא כהסכמתו ותכרתו של לוי מדהטיל התנאי על גוף השליח שימכור בחכרת וידעת לויה ומכלל הן אתה שומע לאו שאין כיוו רשות למכור שלא כידועת וחכרת לויה משא"כ כדון מהרש"ך שלא הטיל התנאי על גוף השליח דהו' שימכור בחכרת והסכמת פלוני אלא כתב לאיש אחר עמו שישגיג במכירת הסחורה הנו' וכל שלא הטיל תנאי על גוף השליח

השליח משמע דלא קפיד כ"כ שלא יוכל לשלוח למכור בלתי ידיעת אותו האיש אלא דלשפירא דמולתא רלה שותקו איש אחר ישנים עמו ואמטו להכי לא חשיב ליה מהרש"ך שינוי מה שמכר בלתי ידיעת והשגחת האיש האחר אלא מטעם שלקחם לעלמו :

תבנה לדינא רלהני סבין תלתא ס"ל דכל שהשליח עושה לעלמו מקרי משנה וידו על התקונה ולא מצי המוחק לו ק"ל כהר"ב מ"ש כיון שהוא יחיד בדבר כ"ש דכ"ד אף הר"ב מ"ש יורה דהוי משנה נמור בדכעין למימר קמן עוד למדנו מדברי מהרש"ך דכיון שקבלם לעלמו אף ששכר מכרם בסך מה לא אמרי' דכיון דמה שקבלם בלתי' על עלמו לאו מידי הוא ולא קנינוהו מטעם מאן שם לך א"כ מה שמכר אותם אח"כ הוי לחס' המשלח כיון רב למעט דלא היה אלא דייני' ליה למשנה ואותה מכירה שמכרם אס היא בערך חמור מהכלם המשלח ואי לא לא מקבלה ונותן לו לפי שומם הכקיאין וממנו נקח לנ"ד ששמעון אשר שם לעלמו סחור' ראו' וקבלם לחס' ועשה בהם חליפין יחד עם סחורותיו אשר כינו וכו' וכו' דייני' ליה כמשנה ולא מצי השתא שס' לו לראו' בוא וטול מהחליפין לפי חס' סחור' כפי חס' כל עסק ועסק דכיון דמה ששמתי לעלמו אינו כדון נמלא סחורותיו' אכתי ברשותך הוי קיימי' בשעשיתי כהן חליפין וכו' לך סחור' בחליפיהן וא"כ בוא וטול מהם לפי חס' כיון אס יהיה לך בהם חליפין או לא יהיה דלא היה דהוי כיון שקיים השליחות למכור סחור' ראו' ולהחליפין ושינה בדבר לקבלם על עלמו ידו של ראו' על העלוונה שאס בקבלתו החליפין יעמדו סחור' בערך היותר חמור וקבל מהחליפין ואס לאו שמין לו כמה הוי שוין בלודין כומן שקבלם על עלמו וטול ראו' אף דמיהן לפי השומם אשר ישומו הכקיאין לפי המקום והומן כנו' ואס לא ימלא בקיאין בשומם לפי המקום והומן ישבע שמעון כמה הוי שוים שם באותו פרק וישלם אותו ערך וכמ"ש הר"ב מ"ש שם וכמו שכן פסקה מרן בסו' ע"ג :

ואם תראה שם להר"ב מ"ש שילה לדמות כ"ד למ"ש הרמב"ם בנותן מעות לחכירו לקנות לו סחור' וקנאה לעלמו המקח של המשלח וה"כ בנרון הרב שזכה המשלח בכגדים או ברמיקס אשר פרע כעבורם הרולה ודחה זה דשאינו כ"ד שמומן רב לקח הכגדים בהקפה מסותר גוי אדעתא שיהן לו למשך ומן מה כ"כ קולה ומשך זה הכגדים ושלחם לתוגרמה ונמכרו לעלמו ואח"כ פרע חובו בקול'ת חכירו איך נחייבו לתת לו הכגדים או דמיהן דפרעון זה עתה נחחדש ואין מקום לזוטתו כלל כמה שלקח ככר משא"כ כההיא דהרמב"ם דהתם זה השליח כמעשה ההנה שטוה ונעשה עליהם שליח לקנות הסחורה כהנה קנה הסחורה ומעותיו וכו' למשלח ומשיבת השליח הסחורה חשיבה משיכה וקניה לגבי משלח וזכה בה וכו' ע"כ משמע הא אס היה מקבל הקולה לעלמו ובאותה הקולה היה קונה סחורה אחרת היתה נקנית למשלח דומיא לההיא דכתב הרמב"ם דהמקח למשלח דוכו לו מעותיו ה"כ וכתה לו קולותיו' ושאני כ"ד שהיה פרעון חדש והוא לקח הכגדים לעלמו בהקפה מומן רב אבל כשעשה המקח בסחורה המשלח נרניס תמורתה למשלח ככל גוונא דומיא דההיא דהרמב"ם דכלל גוונא הוי המקח למשלח ומשענע כיון הוקר בין הול :

לזה אומר דהר"ב מ"ש לשו' דלעיל אהיל דס"ל

דבקבלת הסחורה לעלמו לא מוקרי משנה וכיון דלא הוי משנה א"כ אין הפרש בין נתן לו מעות לקנות סחורה וקפן כמלוה וקנה הסחורה לעלמו דאמרי' דהמקח למשלח וכו' נתן לו סחורה וקבלה לעלמו וקפנה עליו כמלוה וקנה בה סחורה אחרת בחליפין דאותם סחורה הויא למשלח אבל לס' הרב מהרש"ך ורעמיה דס"ל דבקבל הסחורה לעלמו הוי משנה ולא דמי להקיא דנתן מעות וכו' דהמקח למשלח ככל גוונא משום דבההיא לא שו' בנזק הש' אלא שחשב לבטל השליחות וכמו שהארבנו לעיל בחי' זה ודאי שלא נקנה המקח על חליפי סחורה המשלח למתלח ככל גוונא אלא דידו על העלוונה כיון ששינה :

איברא שעדין אני נכזק בזה כי הן אמת שכתבו מהרש"ם ומהר"ם ומהר"ם מונסון דמוכר משל עלמו הוי משנה דכל לגבי דירה לא דיוק ובכתבו דה"ס והה"ט למקבל לעלמו סחורה חכירו דרא' ורא' חס' הוי מ"מ לא כתבו הם ז"ל אלא שלא נקנה המקח למשלח ולענין אונסין הרי הוי כדשות השליח וה"כ בקבל לעלמו אמרי' דלא נקנה לשליח ואכתי כדשות כעלום הם ותחזור הסחורה עלמה לבעלום ואס אינה בעולם משלם להם השליח דמי שוויה לפי המקום והומן כדון הגולנים שמשלמים כשעמם הגולה ולא בערך אשר שמו דמאן שם ליה אבל אס לאחר שקבלם לעלמו חזר ומכרה לאחרים או החליפה מאן לימא לן דס"ל ז"ל כמהרש"ך דכיון דחשב לקנות תו אין מכר הכ' מתקיים למשלח אדרבה נימא כיון דמה שקבל לעלמו לאו כלום הוא ואכתי ברשותא דמאריה קאי כי הדר וזכה לאחרים או החליפה אף דכדעתו שמכר והחליף לעלמו מעשו בעלום ויחלקים אותו המכר והחליפין למשלח ככל גוונא דזכתה לו סחורתו ומה ששאלוהו הרבנים משנה הוי' לו דכיון ששינה ומכר למשלח משל עלמו לא עשה ולא כלום ואס נאנסה הסחורה נאנסה לשליח ודכותה כלקח סחור' המשלח לעלמו אמרי' כמי דשינה ולהכי לא עשה ולא כלום ותחזור הסחורה למשלח ומטעם זה נמי מסתברא דאי שמה לעלמו בפני עדים ונאנסה נאנסה למשלח כיון דמה שקבלה לעלמו לאו כלום אי מטעם משנה ואי מטעם דלא קנה משום דכל הקנאה הויא הולאה מרשות לרשות וזה לא הוליוה מרשות לרשות דידו כיר כ"ה וכמ"ש הרשב"ה ז"ל ואס אחר ששמה לעלמו מכרה או החליפה ה"ו מתקיים למשלח דמאן לימא לן דמשום דחשב לשנות ולקבלה לעלמו אין החליפין או המכר שעשה לבסוף מתקיים למשלח ככל גוונא בין אי הוי ערך קל או חמור ולחשוב אותו כאלו זה המכר והחליפין נעשו לשם הבעלים דזכתה להם סחורתם בחליפיה' או כדמי המכירה ואף דאשכחן למהרש"ך דהכי ס"ל להדיא מ"מ הרי שבגדרו הר"ב מ"ש חלוק עליו וס"ל דהוי הוה עושה החליפין בקולה והשליח כדעתו שעשה החליפין לעלמו כיון שהוא קבלה ושמה לעלמו וקפנה עליו כמלוה אפ"ס הוי נקניס הכגדים לבעל דקולה וזכתה לו קולותיו' בחליפיה' דומיא דההיא דנתן מעות וכו' דס"ל להרמב"ם ז"ל דהמקח למשלח לחלוטין דזכולו מעותיו ואף שכתבו לעיל דהר"ב מ"ש לשו' אהיל דמה שמקבל לעלמו לא הוי שו' והרי רביס חולקי' עליו מ"מ אכתי איובא לרחווי דכפרט סלו ס"ל להרש"ם והר"ם כותיק דאף דכמה שמקבל לעלמו הוי שו' מ"מ היינו שו' ואהטו מעשו שהסחורה שנתן הלבח מן העולם מ"מ כי היתה לסחור' הדרא כעיקר והה"כ

וה"ל דאורייתא וזכנה או החליפה אותו המכר והחליפון מתקיים למשל כין ליוקרה וזולא כין לאונסין דהרי חליפון הללו של משלח הם שזכה בהם ע"י סחורתו שהיתה לו דאף שהשליח שמה לעצמו מעשיו כעלום וכל היכא דאיתיה כרשותא דמארי איתא וה"ל כאלו שליח זה לא שמה לעצמו מעו' הלא שמכרה או החליפה לחס' המשלח דכהא דראי חליפון והמכירה הויה למשלח ליוקרה וזולא לאונסין וכיון דכן מלי שמעון לו' ק"ל כהר"ב מ"ט כהא ולא כמהרש"ך :

מ"ב

הנכי הרוחה דב"ד כ"ע מורי ששמעון זה שונה ש' גמור דאף שלא היה ראו' מקבל ושם סחור' ראו' לעצמו והיה עושה מה שעשה אח"כ לשמו של ראו' מ"מ משנה גמור הוא יען ששמעון זה עשה חליפין וכרש"טו"ס עם אחרים והיה נותן ככל עסק רוכב' דרוכב' מסחורותיו אשר הם כשותפות כינו וכן לוי ומעט מזער היה נותן ככל עסק חליפין מסחור' של ראו' והגדילו התעורבות וכגון דא זר מעשהו כי מי מפס' אח"כ להכחין ולכרר על קו היושר ככמה עמדה סחור' של ראו' וככמה עמדה סחור' שמעון ולוי כי הנה כבר גלוי וידוע עסקי החליפין שזה מעמים כערך סחור' והסוחר שכנגדו גם הוא מעמים ולפעמים כשנותן כעסק החליפין כמה סחור' מזה לזה ומו"ל כמין א' יעמיסו' ו' אר"כ לק' וכמין אחר לא יעמיסו כלל ומניחין אותם בכדי דמיהן והשתא שמה שמה' העמים כסחורות שכיבו וכן לוי ושל ראו' הניחה בכדי שיוויה ואם יכא' אח"כ לירי שומא לשם סחור' של שמה' ולוי כדמיוס ושל ראו' כדמיוס הנס הלום כי דבר זה קשה ונמנע ולית ליה כירה מ"מ אפילו יתכרר אכתי ה"ל שמה' של ראו' היתה משוכת ושל ש' ולוי לא היתה משוכת או שמה' זו תרופה וזו אינה תרופה כי על כל אלה מסתכרר דכל כי האו מילתא לא נותא ליה למשלח שהשליח יערב סחור' עם ס' המשלח ויעשה בהם חליפין וכל כי האו משנה כדבר פשוט הוא וקפדי בה אינשי טובא ולא נותא ליה שימכרו נכסיהם כשותפות עם סחור' אחרים וכפרט לקחת בהם חליפין כי קשה מאד לכא' לירי כירור ככמה יעמרו סחור' של כל א' וא' ואף גם זאת שאח"כ כחליפין לא יהיו רשאין לעשות בו כרצונו הם לא יהיה בו דין חלקם ואין כל הרעות שוות שזה רצונו כמעט ורובה למכור כאשר יהיה האופן וזה אין רצונו למכור כעת הלא להמתין כאופן דטובא קפדי אינשי שלא תמכר סחור' או תחלף כתערוכת סחורות אחרים מכמה לדרין הנאמרים כאמת :

ומנה

אמינה לה שהרי פסק הרמב"ם כה' שלוחין פ"ה וז"ל הנותן מעות לחבירו לוקח בהם פירות למחלית שכן ראוי לוקח לעצמו מאותו המין וכשהוא מוכר לא ימכור כ' כא' הלא מוכר אלו כפ"ע וא"ו כפ"ע וכתב מרן ככ"מ דהטעם שמה מה שקנה לעצמו אינו משוכת כמו של השותפות ונמלא חבירו נפסד ככך ועל מ"ס הראב"ד דהתוספתא הויה אינה מחוורת ואין למדין ממנה כתב מרן שלא ידע למסדרת תוס' זו שאילו קלתס ומכרו כוול וקלתס ומכרו כיוקר ויחשבו אותם שכיוקר לעצמו ושכוול לחבירו לכך אמרו תו"ל שמתחיל יכרור חלקו עכ"ל הרי דאפי' מוכר כמעט אמרו ז"ל שלא ימכרם יחד ואפי' שהם כינו וכן חבירו כשותפות למ"א אי משום דשל עצמו גרוע ושכיבו וכן חבירו משוכת או שמה שמוכר כוול מחשב לחבירו ומה שמוכר כיוקר לעצמו ואמטו להכי ימכור כל א' וא' כפ"ע

כ"ט כנ"ר שהוא בחליפין שירכן להעמים כמדובר וק' הדבר להקביר ושמה שלו גרוע ושל חבירו משוכת ועוד שכל"ר שליח הוא וכיון שז"ל אמרו שלא ימכרם ככת א' מאותה חששא האמורה פשי' וראי דמאותה חששא עצמה מקפדי אינשי ואינו נוח להם שתמכר סחורתם ככת א' עם סחור' של השליח או של מקבל העסק וכ"ט שלח תחלף באחרת ככת א' עם סחור' המשלח וכיון דקפדי אינשי כהך מילתא טובא וראי תם עבר השליח ועשאה לא היו תו שליח ובעל שליחתו ומה שעשה אינו עשוי דהרי אפי' כשיוני דאיכא ביה אפילו קפידא כל דהוא תו לא הו שליח וכמ"ט כל הפוס' וכראשם מהריק"ו כ"ט כנ"ר דהויה קפידא גדולה ועצומה :

שוב

מלאתי הדבר מפורש ברכי הרכ החכ"ב ח"מ סי' קפ"ה הג"ה טור אות ט' וז"ל אם יורפס השליח עם סחור' יר המשלח על העלוונה שמן הסחורות והיתר נוטל המשלח ואם לא נשאר כפי השומה אשר שם לו משלח לו השליח משלו הריב"ש ח"א סימן קל"ז עכ"ל איכרא כי לפי הגר' שט"ס נפל בדרכיו שלא מלאתי זה להריב"ש וגם אין לו להריב"ש כ' חלקים מ"מ למדנו ממנו שאם יורף השליח סחור' עם סחור' המשלח שמין כל הסחור' של זה וזה בכדי דמיהן לפי המקום ולפי הזמן ואם הסחור' דמי המכר נוטל המשלח את המותר ואם פחתו דמי המכירה משומת הסחור' משלם השליח החסרון וממלא השליח משלו למשלח עד כדי השומה ותמיד ירו על העלוונה והט' דכל שעורכ כמכירה סחור' עם סחור' של המשלח הו"ל משנה מן הטעמים האמורים ואם הותירו המעות של המכירה על השומה אמרי' דהותירו משום שסחור' המשלח היתה משוכת הרכה והיא גרמה היתור ולמשלח והכי היתור ואי פחתו על השומה אמרי' דהפחת כא' מתמת סחורות השליח שהיו גרועים והם גרמו הפחת ואמטו להכי שדין הפחת על השליח כאופן דיהבי' ליה דין דמשנה :

ואחר

כתבי זה ראיתי להרב מהרש"ך ז"ל בח"ב סי' ס"ו שנשאל על שליח שעורכ סחורות עם סחורת המשלח וכו' והשיב וז"ל ואם עורכ סחורות לאה עם סחורות שלח מדעתה וראי שפסע כזה כמ"ט הרמב"ם כפ"ה דשאלה ופקדון וז"ל הפקיד לאל חבירו פירות שהיוס מדודים ולה מדרן ועורכס עם פירותיו הרי זה פושע וכ"ט כנ"ר שפשיעת שמעון היא פשיעה גמורה שעורכ הסחור' של האל' שהיתה סחור' משוכת עם סחור' הגרועה והים מן הדין לו' שבהתכר הדבר שסחור' האל' היתה יותר משוכת ולולי סחור' האל' לא היה לוקח וכולון סחורת שמה' א"כ ראוי מן הדין שישלם לאל' כ"כ סחורתה משלם כל מה שלקח וכולון וכו' עיי"ש הרי שכתב ז"ל שפסע דאו' כמה שעורכ סחור' עם סחור' המשלח איכרא כי מה שהכיר ראיה לזה מרכי הרמב"ם שכתב ה"ז פושע לירי אחר כקשת המחו' לא מכרעא כי מה שעשאו הרמב"ם פושע לאו משום שעורכס עם פירותיו הלא משום שלא מכרן ועירבן בלא מידה וכן ראיתי להפרישה בס' רל"כ שכתב ע"ד הרמב"ם הללו וז"ל ה"ז פושע כמה שעורכס בלא מידה וא"כ מאי ראיה מיותו מההוא דהרמב"ם ז"ל מ"מ יר' דאיהו ז"ל ס"ל דמה שעשאוהו פושע הוי' כמה שעורכס בשלו דמ"ל לערב שלו בשל אחרים ומאי דכתב הרמב"ם ולא מכרן הוי' להשמיענו הדין שהמקפיד או' כו"כ הוי וכו' אבל אה"נ דעורכס לחוד הוי פשיעה וכיון דפושע הוא

ואמטו להכי והכי' הק' ערופות למשלח להתפרע בעקד
היותר חמור אבל אם הוטלפו באחרות לאו כל כמינה
דשליח להכריח למשלח לקבל מהחליפין כ"ט כיון
דטיבותא הוא לנבך לקחת מהחליפין שיעמדו סחור' ב"ע
היותר חמור בוא וטול מהם מכמה טעמי חרה' משום
דאדרבה כנדרן שלנו לאו טיבותא היא ותו ראי טעמא
דמשנה דידו על התחנות היינו משום קנסא מני' ראו'
לו' אינו רוצה בתקנה זו וכוונן זו האו' או איפשי בתקנה
זו שומעין לו וכמ"ס הת"ט כפ"ט דקמא גבי נתן אמר
לכבד יע"ש :

ועוד כה דהבא כיון דשינה שי' גדול כעורב
סחורותיו עם סחורות המשלח ועשה בהם
חליפין לא מצי לחיובי ליה כהני חליפין למשלח דכבר
גלוי וידוע מה שנתחבטו רבני האחרונים גבי ההיא
אתתא דיהבא וזוי לשליח למזון לה ארעא חול זכנה
שלא באחריות דאיכא מ"ד ראו מתקן השליח המעוות
מצי לחיובי למשלח לקבל המקח ואיכא מ"ד דאעפ"כ
המקח בטל לגבי משלח וכ"ד יראה דכ"ע מורו דהמקח
בטל לגבי משלח דע"כ ל"ק התם אלא דאי מתקן המקח
קיום אלא משום שתיקון המעוות לגמרי ואינו יכול
לטעון שערין מגיע לו העסק אך כשיש לו קצת טענה
אין המקח קיים לגבי משלח וכמ"ס מרן כ"י סי' קפ"ב
עיו"ש והבא כ"ד מה שפסע ושינה לערב סחור' עם
סחור' המשלח ולקחת בהן חליפין איננו מתקן וכל הנכו
חששות דשמא שלו משוכחת ושל השליח גרועה או שלו
חריפה ושל השליח איננה חריפה ובאלה רבות זה אינו
מתקן ואכתי השי' עומד בעינו ואף גס זאת אית ליה
קצת טענה אחריתי שאם היו החליפין מיוחדים לעצמו
לכד היה רשאי בשלו ופטרון עליהם לעשות כרצונו
ואז לא ימחא בידים גס למכור כעוממנים לזורך
המעוות אשר דחוק להם בערך אשר ימלא או להמתין
או להחליף כמה שירצה לא כן עתה שחור משועבר
לאחרים כיון כהם דבר שאין לו חלוקה ולהתירין
עמהם כדתי החלוקות קשה הדבר מה גס כי לפי הנר'
מדכריהם כי ערך היותר חמור היו אם ישמרו לו כמעוות
ולא לקחת החליפין ולא מצי שמעון לו' ישמרו המעריכין
ויקבל מהחליפין ומה שיעלה פחות לפי הערך אשלים
דסוף סוף כיון דהיו משנה היו המקח בטל לגבי המשלח
כיון שאין בידו לתקן המעוות וכ"ס לדעת הסו' דכל
ששינה שוב לא היו שלוחו והיו המקח בטל לגמרי לגבי
משלח ודמי כחורתו הוא חייב לו ויאל מכלל שליח ונכנס
בכלל לוקח דמטעם זה אינו או' דאינו חייב דאובן
לפרוע פאטוריא לשמעון דפאטוריא אינה משתלמת
אלא לפאטור' שהן כעין סקטוריים שמוכרין סחור' דאובן
לשמעון כרם כשלוקחים הם לעצמם הסחורה תו לא היו
פאטוריים וסרקורין אלא לוקחין ואין דרכו של לוקח ליקח
פאטוריא אם לא שיש מנהג פשוט בין הסוקטוריים דאף
שלוקחים הפאטוריים לעצמם הסחור' שמשלמין להם
הסוקטוריים פאטוריאם דאו מחייב ראו' לשלם לשמעון
פאטוריא :

ואחר כל האמור אין אנתנו לריבין לטענתו של
ר'אובן שטען ע"ד הכורדוק כי לפי הנר'
מכתבי שמעון שלא לקחו לראו' וכו' דלפי האמור כיון
ששינה גס בעסק הכורדוק לערב סחור' עם סחור' דאובן
ועשה בהם חליפין בכורדוק לא נקנה המקח למשלח
כדבר האמור לעיל ודמי סחור' הוא חייב לו :
ולענין מה שטען שרצה ליקח משמעון דמי סחור'
לפי

הוא כ"ס דהיו משנה בדבר שהעולם מקפידים בו כ"כ
שהעושהו מוקדו פושע ומה שלא דין שם הרב לו' רטיון
דעויות כעורבם יד המשלח על העליונה וכמ"ס הרב
החב"י כ"ס הר"ב ש' היינו משום דהתם ממיח הוה
ניחא ליה למשלח באותה המכירה שמכר השליח אבל
ה"ה דאם לא ירצה המשלח באותה המכירה מט'
דעויות מידן דיוני' ליה לו' דידו על העליונה וכ"כ יש
להשיב כההיא דהרב המכ"ט ח"ג סי' ק"ע דמה שלא
דין הרב שם רינו של השליח במשנה משום שעירב סחור'
עם סחור' המשלח ולו' דידו על התחנות היינו משום
שהמשלח היה חפץ באותו עסק אלא שהיה טוען לו'
שסחור' היתה משוכחת וערכה רב מסחור' השליח ולכן דין
הרב ו"ל לו' שאם יתברר כן שיתשבו כל א' לפי ערכה
ויטול כל א' חלק בחליפין לרב ירכו ולמעט הערך
ימצינו אבל ה"ה דכל הפוס' ז"ל ק"ל דכל דעירב עם
סחור' פושע הוא ומשנה בדבר פשוט הוי כ"ס כ"ד שזה
מחור' שינה כמה שקבלם לעצמו דלפי ס' מהרש"ך
כהא' לחור משנה הוי ועוד כה שעירבם עם סחור' ועשה
בהם חליפין דהוי שינוי גדול עליוס ורב וחיוני לטובא
מרכותא דס"ל דאפי' הרמב"ם דס"ל כנתן מעות
לש'אוחו לקנות לו פירות וקפן עליו כמלוה וקנה לעצמו
דהמקח למשלח מ"מ ס"מ כי לא שינה אבל כי זקפן
וקנה לעצמו ושינה אפי' הרמב"ם מודה דהמקח נקנה
לשליח ואפי' שיהיה במקח הרווח גדול הרי הוא לשליח
ולא נקנה למשלח כ"ס כ"ד שעתה שדואה שמעון שלא
הוכשרו עסקי החליפין אשר עשה חמור בו לו' לראובן
בוא וטול לפי חש' סחור' מהחליפין דפשיטא דלא מצי
לחייבי ליה כהני דלא נקנה לו המקח של החליפין לראו'
כיון דשמן לעצמו ושינה וכיון שכן יראה דאפי' יהיה לו
תועלת לראו' אם יקח מהחליפין לפי חש' שיעמדו
סחורותיו בערך היותר חמור אם לא ירצה בכך אלא
ליקח דמיתו עפ"י השומה הרשות בידו שהרי לא נקנה
מקח החליפין למשלח כיון דשם לעצמו ושינה ואפי'
לקצת מרכותא דס"ל דאפי' בשם בוקפן עליו כמלוה
ושינה ס"ל להרמב"ם דלא נקנה המקח לשליח בכל
גונא' אלא שדינו הוא להיות כנתן מעות לשלוחו לקנות
לו חטין וקנה לו שטוריים דקי"ל דאם פחתו פחתו לו
ואם הותירו הותירו לכ"ס וא"כ הבא נמי כ"ד יכול
שמעון לו' לראובן כיון שדרך על העליונה בוא וטול
מהחליפין לפי חש' שזה הועלת לך שיעמדו סחור' בערך
יותר חמור כפי ס' מקצת רבנותא הנז' דס"ל דאפילו
בשינה וזקפן לעצמו אין המקח נקנה לגמרי לשליח
אפ"ה חייבא דכ"ד כולהו מורו דלא מצי שמ' לחיובי
לראו' לטול מהחליפין אפי' שיעמדו סחור' בערך יותר
וכה תהיה ידו על העליונה מכמה טעמי חרה' ראו'
לו לראובן שקולי טיבותא ושדיא אחיזרי חרה' שאין
החליפין חריפין ולריך עורן ועירטין עד שיתחזו לידו
מעוות ואינו דחוק למעוות כ"ס שלפי הנר' אין החליפין
הללו נמכרים כמזומנים ושמא לריך להחליפין באחרות
ואחרות באחרות ויארין הזמן והמה לא יכלו ועוד כי
יש בהם שאין בהם דין חלוקה ולא אהיה רשאי בשלי
בעת דוחקי למכרו כמה שאמלא יען שאני שותף בהם
עמכם וא"כ לריך אני להיות משועבר לכם ויתקיים כי
שורו טובות וכו' וכל כי האי מילתא אין לך ידו על
התחנות גדול מזה ומ"ס מהרש"ך והרב החב"י כ"ס
הריב"ש דאם שי' ידו על העליונה להפרע בערך היותר
חמור היינו דווקא כנדרן דידהו שגמכרו הסחור' כמעוות

לפי ערך הקיימיה שכתב לו כזה לא לרק ראובן דערכין
 שכתב לו בקיימיה לאו למימרא שתמכרם בערך זה או
 שכן הקרן שלהם ולא תמכור בפחות עד שנחייב לשמעון
 בערכין הללו כדון כ"ה שאמר לסקסור לא תמכור אלא
 בק' שאם מכר כן' משלם לו הן' מכיסו דהא ליתא
 דש"נ התם שאמר לו כפי' לא תמכור אלא בק' כרס
 הכא ע"ג הכתב כתב לו הקיימיה וככתב כתב לו תקבל
 הכנדים הנז"ל א' לא' למלא חס' וכבר כתבנו לעיל
 משם הרשד"ס ו"ל דכי היכי דליוהוי משנה מדעת חבירו
 כעני לפחות גילוי דעת וזה לא גילה לו דעתו כאר היטב
 לו' שלא ימכרם בפחות ושמה יש לפרש כי מה שכתב לו
 הערכין בקיימיה היינו לגבי החליפין שאם יתליפס כבנר
 ויניחם בערכין הללו או קרוב להם לפי שכתליפין עכ"פ
 שכנגדו מעמיד דבר מה כבנר והוא היתם כוונתו
 שיעשה לו כהם חליפין שכ"ממ"ש לו כי' רה די אוירמוס
 הין חליוס כהין חיו' וכל שיש פנים לפרש דכריו באופן
 אחת לא מיקרי גילוי דעת מה גם כי לפי הנר' מכתבו
 האחרים שהיה ניתן לו רשות לעשות כהם כרוננו וחור
 הרגל להיות כאלו לא כתב לו קיימיה ואין לו כהם אלא
 לפי השומה דמיה רגולנוס רמשלמים כשעת הגזלה
 ולענין ההולאת הא ודאי פשו' דחייב ראובן לשלם
 לשמעון ההולאת שעשה על סחורתיו והגם שאח"כ
 קבלם לעצמו לא יחא אז אלא גולן הרי נתחייב לשלם

כפי מה שהיו שוים אז לפי חומן ולפי חמקום ואין מקום
 למה שטוען רא' שאם לא היה לוקחם והיה עושה לו
 כהם חיוס עסק היה מרויח והיו יולאים ההולאות שהיו
 משלם לו כפי מה ששוים אז בלדון ואם היה עושה לו
 כהם עסק חליפין כולו האו ואלו שיעמדו ערכי סחו'
 לפי מה שישומו לו עכשיו שמהים כקויאים והרי הוא
 נוטל מעות מרודים ואפי' תאמר דבעסק החליפין שמה
 היה מרויח יותר מ'מ לא יחא אלא גולן שאין לחייבו
 אלא דמי הגזלה לפי השומה וישלם לו רא' מה שקויא
 על סחורתיו וזה ברור :

באופן

דכהא סליקנא וכסהא אחיתנא דישלם שמעון
 לראובן דמי כל סחורתו כמעות מרודים
 לפי הערך שהיו שוים בלדון כומן שקבלם שמעון על
 עצמו אם יש עדים שידעו כמם היתה שום באותה
 שעה ואם אין עדים ישבע שמעון שכן היו שוים ויפרע
 לו ולפי אותו הערך וההולאות ישלם ראובן לשמעון
 והפאטוריא אם נהיני תגרי לפדוע פאטור' אף למקבלי
 הסחורה לעצמם יפרע לו ואם לאו אין על ראובן שום
 פאטוריא - וזר ישראל ילולט משביאות וידאנו מתורתו
 כפלאות :

נאום עמוס התלאת אימרטט אימרטטוי
 והוא **מרדכי גאלנטי ס"ט**

ת"ו ש"ל ב"ע

מפתחות

פתח דברי מדרבי המהברת הראשונה - מעשה וירי אמן זרוע המיומן סרב הגדול **המגן** זלוקל לעורמיה
אזול זה מחנה שכונה - נאה דורש קריו כסיני ע"פ הדין פלפלה לרובתא חמ"ת חמ"ת תפסיה הלא לאמונה
כתראה שלים המהברת השנים ח' לדין וח' לזרקה קס ריכא - ש"ת ספונות ועמכות כי רבס מאד **גדולת**
מדרבי ממנו יחד ממנו פנה - וזה סדרן אחרי הקול'רים הלא כראשי פרקוס ענין הדרוש והרפס כסדין
מרגותא רליוירי כסדינא :

רָק ל' ע"ב	וּלְהַתִּיר יֵשׁ מִמְלִיכָה	רָק ח' ע"א	דְּרוֹשׁ ח' עַל הַנִּסְחָאין	דבר טוב
כ' ע"א	דְּרוֹשׁ כ' עַל הַנ"ל	ב' ע"א	דְּרוֹשׁ ב' עַל הַנ"ל	דבר פלא
כ"ז ע"ב	דְּרוֹשׁ ג' עַל הַנ"ל		דְּרוֹשׁ ה' עַל הַלֵּלָה וְיִשְׂרָאֵל	דבר גדול
כ"ט ע"ב	דְּרוֹשׁ ד' עַל הַנ"ל	ה' ע"ג	מִקְלָלָה כְּלָעֵם וְכו'	
ס"א ע"ד	דְּרוֹשׁ ה' עַל הַנ"ל		דְּרוֹשׁ ה' עַל הַנִּסְתָּה	
ס"ב ע"ד	דְּרוֹשׁ ו' עַל הַנ"ל	י"ג ע"א	הָוִרָסִים	דברי ישרים
ס"ה ע"א	דְּרוֹשׁ ז' עַל הַנ"ל		עַל קִיּוֹם הַבְּעֻתָּה	
	דבר יוסף		הַקֵּב"ה לְאַבְרָם יְרוּשָׁה יֵשׁ	
ס"ו ע"ד	יוסף	ט"ז ע"ב	אֶרֶץ לְכוּ נְוִים וְכו'	
	דבר עזב	כ' ע"א	דְּרוֹשׁ ב' עַל הַנ"ל	
ע' ע"ג	הַמִּקְדָּשׁ שׁוֹכֵב ח' עַל חֶרֶבֶן בֵּית	כ"ב ע"ג	דְּרוֹשׁ ג' עַל הַנ"ל	
ע"ד ע"ב	דְּרוֹשׁ כ' עַל הַנ"ל	כ"ה ע"ג	דְּרוֹשׁ ד' עַל הַנ"ל	דבר מוסר
ע"ה ע"ד	דְּרוֹשׁ ה' עַל הַסֵּפֶר כ"מ		דְּרוֹשׁ ה' עַל הַיִּסְדּוּרִין	
	דבר נחומים		דְּרוֹשׁ ח' עַל מַעֲלָה	
	מִקְנֵלוֹת וְעַל	כ"ח ע"ד	הַתּוֹרָה וּקְבֻלָּתָהּ	
ע"ז ע"א	הַנֶּאֱמָרִים	ל"ג ע"ב	כַּכְּפִיּוֹה וְכו'	
פ"א ע"ג	דְּרוֹשׁ ב' עַל הַנ"ל	ל"ה ע"ד	דְּרוֹשׁ כ' עַל הַנ"ל	
	דְּרוֹשׁ ג' עַל הַנ"ל		דְּרוֹשׁ ג' עַל הַנ"ל	דבר מצוה
	דְּרוֹשׁ ד' עַל הַנ"ל		דְּרוֹשׁ ה' עַל קִיּוֹם הַמִּלּוֹת	
פ"ב ע"ד	דְּרוֹשׁ ה' עַל הַנ"ל	ל"ז ע"ב	וְשִׁכְרָן	
ל"ד ע"ב	דְּרוֹשׁ ו' עַל הַנ"ל		דבר הפורים	
ל"ז ע"א	דְּרוֹשׁ ז' עַל הַנ"ל	ט"ז ע"ג	וְהַכִּיּוּרִיָּה	
ל"ט ע"א	דְּרוֹשׁ ח' עַל הַנ"ל	מ"ב ע"ב	דְּרוֹשׁ ב' עַל הַנ"ל	
ק"א ע"ג	דְּרוֹשׁ ט' עַל הַנ"ל	מ"ח ע"ג	דְּרוֹשׁ ג' עַל הַנ"ל	
ק"ו ע"א	דְּרוֹשׁ י' עַל הַנ"ל		דְּרוֹשׁ ד' עַל הַנ"ל	דבר גבורות
ק"ח ע"ג	דְּרוֹשׁ י"א עַל הַנ"ל		דְּרוֹשׁ ה' עַל נִסִּים וּגְבוּרֹת	
ק"י ע"א	דְּרוֹשׁ י"ב עַל הַנ"ל		הַקִּדּוּשׁ בְּרִיךְ הוּא	

פרשת גרולת מררבי על סדר סימני הש"ת אחת לאחת למצוא חשבון

סימן א' על ענין תפלין שנמשכה רגל הכף פשו' או הן' עד סוף הקלף אם וכול לגרור קלת ממנה דף קט"ו ע"ג

סימן ב' כסופר שכתב תפלין דר"ת והתחיל פ' קדש כראש שיטה וסוים כאלמע ש' וכן עשה כפ' והיה כי וביאך באופן שהניח יותר מט' אותיות ופ' והיה אם שמוע התחיל מאמ' ש' והניח כנז' וסוים כאמ' ש' והתחיל שמע כראש שו' חקר תקירת חכם אם התפיל' כשרים אם לאו קט"ז ע"א

סימן ג' על המתחסדים עם קונס ומנוחים תפלין במנחה והיוס ונכרכוס עליה הוי שרי להם לרכב כין תפלה לתפלה קי"ח ע"ד

סימן ד' לשון הרב אמת ליעקב כענין קטן אם עולה מפטור כפ' המוספין הבאות חובה דף קי"ט ע"ג

סימן ה' על כרכת מי כושול הקאוי וחקירה על הכוסס נרעיני הקאוי אחר קלייתם או האוכל מאכב הקאוי לאחר שרכיז אותם מאי מברך ק"ך ע"ג

סימן ו' אם כאמ' תפ' מנחה יכולים לעשות כ"ר ה' פעיר אחת פלג כר"י ופלג כרכבן אם יש כזה משום לה תקנורו ועוד העמוק הרחיב ע"כ פרטוי הוי זה ואי' אל ישנה אדם מפני המחלוקת קכ"א ע"ד

סימן ז' מה יהיה משפט ס"ת שנמלא בו ככ' וב' מקומות הויז

רפ"ס קל"ד כשע"ה חכ"י בשעור שיטה ובמקומי מהם הקל"ד כיבר מלך מעלה ובשאר מקומות מלך מטה ועוד יש שנויים אחרים כשע"ה ושני דפים	ר"ק קכ"ג ע"ב	סימן ח' הם נעשית מלאכה כמו הכריכה הם מותר לטול ממנה	סימן ט' על הטוטון הם נוהגת כו שביעית ושם פלפל בחכמה	על דין פירות הנקנים מהנזי כשביעית	סימן י' עלם ונספ"ק אי שרי לפתוח בשבת חכית שמימים בה קערה או ר"ק לסתום את פיה ושורקין פטוט ומחכרים הנסו עם החכית וכן האשיות של ורדים שגפין בטיט עם מעט כנר	סימן י"א להלכות רכית כמי שנתן לחב"ו מכות בתור' עיסקא כהכשר כפי מנהג עוב"י המשק יע"ה למשך שנה או פחות או יותר ואחר גמר זמן העיסקא נשאר המעות כיד המתעסק ונתעסק בהן זמן מה בסתם אם מחוייב לתת ריות שלאחר זמן השטר או דילמא לאחר זמן הדלשן או זמן לגביה בהלואה או פקדון והיויב ריותם בו משום רכית	סימן י"ב חקר חקירה חכם בענין ההטבות והמכירות שנהגו באחרים דמנ"ר הכולל עם איוה יחיד דהיונו כשילטרך הכולל מעות מוכר לרא'ו כית או איוה מקום שהוא של הכולל ומוסיפין על שווי הרכה ואח"כ שוכרים אוחו בפתות שכערכין וכו' כינר יעשו שלא להכשל ח"ו באיסור רכית	סימן י"ג כענין ראובן שדרך את כתו עם חנוך בן שמ' והמסורכת לא נמלאת בהתה העיר ואכיה ילא ערב שלא תקבל קידר' מאחר וכל כת החזורת תתן קנס חמשים גר'ש לכת שכנגדה ונגמר הדבר בקנ"ג ש"ס ונכתב בספר ואחר עכור ימים מועטים שהלך ראובן לעירו הקול נשמע שכתו הנז' נתקדשה לכן דודה וראובן שלח כתב להחלל שהכל היה באונס והיו כמה פרטים וחילוקים בענין יע"ש כי השאלה ארוכה ותוכן הענין שאלו על הקידר' והפי' תימא שהן קידר' הם אבי הנערה יחייב בקנס	קכ"ה ע"ד	סימן י"ד ספיקות כגו שנעשה ע"י שליח קבלה וכמעשה כ"ד על הנט הנז' ושלח אמתו אר' לפני ח"ור הזמן ע"כ פרטי הענין	קכ"ז ע"ד	סימן ט"ו כדון ענינה דהתת' חס ים להתיר חס מכבלי הענין ע"פי עדויות שהעירו כלשון ערבי על מיתת בעלה ואחר שנשא ונתן בהמונה ע"כ פרטי הסדר' זו הלכה העלה שהאשה הנז' מותרת להנשא	ר"ק קל"ז ע"ג	סימן ט"ז תשובת החכם כמתר"ה עמרם ז"ל כדון איוה ואשה שעברו ביניהם דין ודברים ומל'ת ומרור'ם וכעוהו לגרש ואשכח הרב הגדול המחבר ז"ל על דברי החכם הנז' וספקת רכני ירושלים תוכ"כ על תשובתו - וכפרט הרב כמה"י מיוחס ז"ל ותש' הרב המחבר על תש' כמהר"מ הנז' וספקת רכני טכר'ה ותש' על דבריהם	קכ"ח ע"ד	סימן י"ז כדון גט ע"י כפיה שהמגרש היה אנוס מתחלה כעש"ג והח"כ בכ"ד של ישראל	קכ"ח ע"ה	סימן י"ח ראובן ושמעון שצמדו לדין וראובן תבע את שמעון שהניח כירו ממון כדי להסתחר לו כו והריות לראובן ושמעון משיב להר"מ כי הממון שהניח כירו היה בתורת פקדון ועוד כי לא נשא ונתן כו ועוד טענות ותבי' אחר' ביניהם ושאלו לחכמה דין עם מי	קכ"ח ע"ח	סימן י"ט שאלה ארוכה מאר' שופק הרב הגדול כמהרש"ל מעוב"י לוכה יע"ה על ראובן תושב בבל אשר להמשך עשר שנים היה הולך ובא להסתחר בעיר הנז' ואחר מכיר הסחורות שמכא מכבל מוליך סח' אחרות מלובה ונולדו ביניהם וכן זט"ה כמה טענות נגה'ם לריבים על פרעון הגאבילה כפי מנהג לובה שפורעים הסוחים הבאים להסתחר בעירם במכור הכל באורך כשאלה ותשובה ארוכה המלאה לה אמי'ר טקור להר' הגדול המחבר	קכ"ז ע"ח	סימן כ' ראו' ושמ' הנישו עלומותיהם לפני רב ומר ה"ה המחבר ז"ל אשר יסיה להם הריב כי ראובן הנז' עשה שותפות עם לוי ולקח שמעון כ"כ סחורות ונסע ללודן לשאת ולתת בעסק השותפות שיש לו עם לוי ואח"כ שלח לו ראובן שני פעמים מיני סחור' למוכרם שם וכשנים כתב לו תקבל הסח' כנז' וכו' אי מוס ארסס אין איליוס אין אינ'ו בואינו ועברו ביניהם כמה דברים הטענות על העסקים והתליפוס שעשה שמעון כמכור הכל כשאלה באר היטב	קכ"ח ע"פ
--	--------------	--	---	-----------------------------------	---	---	---	---	----------	--	----------	--	--------------	--	----------	--	----------	--	----------	--	----------	--	----------

נשלמו מפתחות הדרושים והתשובות *
בעזרת האל העוזר תוכן רוחות :